TRACTATUS THEOLOGICUS DE PRAEDESTINATIONIS...

Pedro : de Magalhäes

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
37 H
6

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

L
2104

44.3.7.

40
D
4

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

L
2104

TRACTATVS THEOLOGICVS DE PRÆDESTINATIONIS EXECVTIONE,

IN DVAS PARTES DISTRIBVTVS, vnam de efficacia, alteram de neceſſitate Gratiæ. *Ad quæſt.* XXIII. I^a. *Part.* 2°.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Auctore Fr. PETRO MAGALLANEO LVSITANO, *Ordinis Prædicatorum Prouinciæ Portugaliæ, Magiſtro in ſacra Theologia, Regis & ſupremi tribunalis ſanctæ Inquiſitionis Conſiliario in Regnis Portugaliæ.*

Bibl. Coll. Soc. Rom. Jesu

LVGDVNI,

Sumptib. IOANNIS THIOLY viâ Mercatoriâ, ſub ſigno Palmæ.

M. DC. LXXIV.

Cum Approbationibus.

Digitized by Google

RATIO OPERIS.

CVM ad ſcribendum me impulerit in tam grandi ætate, quæ eſt ſeptuagenaria maior, ſtudium declarandi ſententiam de Prædeſtinatione abſoluta Dei ante præſcientiam vſus arbitrij creati ſecundũ SS. PP. Auguſtini, & Thomæ ſenſum, qui in eis legitur quemadmodum profeſſus ſum in ratione operis tractatus primi de ſcientia Dei circa futura, editi à nobis Vliſſipone anno Domini 1666. ſequitur vt ſicut ibi, ad calcem tractatus, talis prædeſtinationis veritatem, & neceſſitatem monſtrauimus ex demonſtrata impoſſibilitate præſcientiæ mediæ, ſeu conditionatæ

antecedentis ipſam prædiſtinationem, quam docent AA. cum quibus diſputamus,ita modò eiuſdem prædeſtinationis abſolutæ ante præſcientiam, cauſalitatem realem propriam demonſtremus, per efficaciam, & neceſſitatem gratiæ præuenientis, & iuſtificantis, per quam dicta prædeſtinatio Dei ſuos exequitur effectus proprios in via, qui ſunt vocatio, & iuſtificatio cum merito, & perſeuerantia: magnificatio enim, & glorificatio ad terminam via in patria ſpectat, hi enim ſunt effectus prædeſtinationis poſiti ab Apoſtolo *Rom.* 8o. quos prædeſtinauit, hos, & vocauit, quos vocauit, hos & iuſtificauit, quos iuſtificauit, hos & magnificauit. Vocatio enim & iuſtificatio ex prædeſtinatione abſoluta ante præſcientiam formaliter, aut virtualiter perſe-

uerant

Digitized by Google

uerant cum merito vſque ad glorificationem in prædeſtinato, ſaltem per reuiuiſcentiam, non ſic autem in reprobo.

Non præmiſi verò in prioris tractatus fronte titulum de prædeſtinatione in intentione illi fortè tractatus debitum, quia non dabatur? tunc, ſicut diſpoſueram, hunc ſecundum in lucem edere, vt plene diceretur de prædeſtinatione abſoluta ante præſcientiam vſus arbitrij in intentione, & executione ſecundum diſtinctionem S. Thomæ loco in fronte huius aſſignato, ne manca remaneret, & ſuſpenſa reſolutio tituli, quandiù non prodiret hæc ſecunda pars. Sed tractatum illum primum inſcripſimus de ſcientia, cui plenè ibi ſatisfecimus ſatis habentes ſtudio noſtro de prædeſtinatione abſoluta ante præſcientiam vſus

arbitrij in intentione declaranda ſatisfacere ad calcem dicti tractatus, vt fecimus, relinquentes ad hunc ſecundum præfixum titulum de Prædeſtinatione abſoluta ante præſcientiam vſus arbitrij in executione, quo plenè hæc ſententia de prædeſtinatione abſoluta ante præſcientiam ſecundum ſanctum Auguſtinum, & Thomam in intentione, & executione omnibus, qui ſine contentione legerint, ita nota fiat, & certa, vt contraria deuitetur. Methodus eadem eſt, quæ in priori tractatu cernitur, & contra eoſdem Authores procedit diſputatio, ſub iudice, plæna, & ſincera ſine vlla contentione alicuius inurendæ notæ in aduerſarios, vt proteſtamur, ſed ſtudio aſſerendæ veritatis Catholicæ in materia, quæ ad ſalutem animæ procurandam maximè pertinet.

INDEX

INDEX CAPITVM
HVIVS OPERIS.

CAP. I.

VTRVM ſub auxilio ſufficienti, & efficaciſſimè auxilium datum hominibus comprehendatur. pag. 1

CAP. II.

Quid ſit auxilium efficax, apud quoſdam Theologos extra Scholam D. Thomæ. 10

§. I. *Sententia Molinæ de efficacia auxiliorum diuinæ gratiæ.* 11

§. II. *Sententia Gabrielis Vaſquij, & Bellarmini circa efficaciam diuinorum auxiliorum.* 14

§. III. *Sententia Suarij circa efficaciam diuinorum auxiliorum.* 17

CAP. III.

Prænotanda pro impugnatione prædictarum ſententiarum. 19

§. I. *Error Pelagij, contra diuinam gratiam.* 20

§. II. *An Pelagius admiſerit auxilium comitans.* 26

§. III. *An Pelagius admiſerit concurſum ſimultaneum in cauſis naturalibus.* 28

§. IV. *Quid ſenſerint diſcipuli Pelagij, de gratia divinæ efficacia.* 29

§. V. *Quid de hac rè ſenſerint Semipelagiani.* pag. 31

§. VI. *Quod Manichæus, Lutherus, & Calvinus per extremum, aliud oppoſiti gratiæ Dei ſenſerint.* 38

CAP. IV.

Impugnatur ſententia Molinæ. 40

CAP. V.

Impugnatur ſententia Vaſquij, & Bellarmini circa efficaciam divinorum auxiliorum. 75

CAP. VI.

Impugnatur ſententia Suarij, circa efficaciam divinæ gratiæ. 85

CAP. VII.

De efficacia gratiæ prauenientis, ſeu excitantis vera doctrina. 92

§. I. *Vtrum gratia prææueniens, ſeu excitans, conſiſtat in motibus indeliberatis intellectus, & voluntatis.* ibid.

§. II. *Satisfit argumentis.* 99

CAP. VIII.

Vtrum detur gratia excitans realiter liberum arbitrium, præter moralem internam. 102

§. I. *Pars negans.* ibid.

§. II. *Reſolutio affirmans in communi.* 104

§. III. *Reſolutio ad actus intellectus.* 113

§. IV. *Reſolutio ad actus voluntatis.* 116

§. V. *Reſpondetur ad argumenta.* 122

CAP. IX.

Vtrum auxilium gratiæ excitantis realiter præveniens voluntatem, ſit etiam prædeter-

minans eam phyſicè. 126
§ I. *Prædeterminatio moralis datur.* ibid.
§ II. *Prædeterminatio phyſica neceſſaria.* 129

COMPENDIVM DE PRÆMOTIONE PHYSICA.

CAP. I.

QVid ſit iſta præmotio phyſica Dei in cauſas ſecundas liberas ordinis naturæ & gratiæ. Secundo de præmotione phyſica in naturalibus. 136
I. *Reſolutio principalis. I.* 146
II. *Reſolutio principalis. II.* 152
§. I. *Præmotio phyſica gratiæ.* 171
§. II. *Deductiones aliquot.* 184

CAP. II.

Vtrum præmotio phyſica diuinæ gratiæ præjudicet libertati creatæ. 194
§. I. *Prænotanda.* ibid.
§. II. *Phyſica præmotio non neceſſitat abſolutè.* 197
§. III. *Phyſica præmotio non facit vim.* 200
§. IV. *Præmotio iſta neceſſitat ex ſuppoſitione.* 204

CAP. III.

Vtrum poſſit Deus præmouere voluntatem creatam ad entitatem actus mali abſque eo

quod dicatur impellens hominem ad peccatum, ſeu tentator malorum.

§. I. *Prænotanda.* 213

§. II. *Deus non movet moraliter ad actum malum.* 215

§. III. *Deus præmouet phyſicè ad entitatem phyſicam peccati.* 219

§. IV. *Quomodo Deus ſe habeat ad cogitationes malas hominis.* 227

CAP. IV.

Satisfacit argumentis Molinæ propoſitis ſupra cap. 2. §. 1. 232

PARS SECVNDA.

De indigentia liberi arbitrij à diuinis auxiliis. 235

CAP. I.

Q*Vot ſint ſtatus hominis ad bonum animæ.* ibid.

CAP. II.

Indigentia naturæ integræ, ſeu in ſolis naturalibus ſine gratia ab auxilio diuino. 242

CAP. III.

Vtrum natura corrupta habeat eaſdem vires ad bonum, quas habuiſſet in puris naturalibus. 247

§. I. *Sententia affirmativa Molinæ.* ibid.

§. II. *Refellitur hæc ſententia.* 248

§. III. *An, & quomodo peccatum originis diminuit bonum naturæ.* 251

Digitized by Google

§. IV. *Expenduntur aliquot diſcrimina naturæ corruptæ ab integra, ſine gratia.* 259.

CAP. IV.

Vtrum, natura lapſa ſine gratia, & fide poſſit habere virtutes morales, cum ſolo generali concurſu Dei naturali. 268

§. I. *Pars affirmatiua.* ibid.

§. II. *Iulianus reiicitur à S. Auguſtino.* 270

§. III. *Reſolutio controverſiæ.* 277

§. IV. *Reſpondetur ad argumenta ſupra poſita.* 286

CAP. V.

Vtrum infidelis in omni ſuo opere peccet. Idem de peccatore fideli quæritur. 291

CAP. VI.

De infirmitate naturæ lapſæ in fideli cum ſol concurſu generali, quoad dilectionem Dei naturalem ſuper omnia. 295

CAP. VII.

De infirmitate naturæ lapſæ in fideli non habere charitatem, quoad actum dilectionis Dei naturalem ſuper omnia. 299

§. I. *Molina diſtinguens dilectionem abſolutam ab efficaci illam, non iſtam concedit.* 299

§. II. *Refellitur Molina.* 301

§. III. *Reſolutio quæſtionis.* 305

CAP. VIII.

Vtrum ſint vires naturæ lapſæ in fideli, ad eliciendum actum attritionis quoad ſubſtantiam ſine gratia. 316

Digitized by Google

§. I. *Reſolutio quæſtionis.* 317

§. II. *Reſpondetur ad argumenta.* 325

CAP. IX.

Vtrum homo lapſus, poſt baptiſmum, per viros naturæ poſſit elicere actum contritionis, quoad ſubſtantiam, ſine gratia. 328

§. I. *Affirmat Molina.* ibid.

§. II. *Reſolutio negativa.* 329

§. III. *Reſpondetur ad argumenta.* 334

CAP. X.

Vtrum actus dilectionis Dei ſupernaturalis haberi poſſit, quoad ſubſtantiam ſine gratia ab homine lapſa. 339

§. I. *Pars affirmans ſuadetur à Molina.* ibid.

§. II. *Reſolutio negatiua quæſtionis ſtatuitur, & primum eius dictum.* 343

§. III. *Secundum dictum confirmatur. Actus dilectionis Dei ſupernaturalis quoad ſubſtantiam non poteſt haberi ſine gratia præueniente.* 351

§. IV. *Reſpondetur ad argumenta partis affirmantis.* 357

CAP. XI.

Vtrum ad actus pro iuſtificatione adulti ſufficiat gratia præueniens moraliter, & ſimultanea phyſica. 364

§. I. *Pars affirmans.* ibid.

§. II. *Senſus Molinæ ponitur, & refellitur à Suario.* 365

§. III. *Modus Suarij ponitur.* 366

§. IV. *Modus ducendi Suarij refellitur, & aſſiſtentia extrinſeca deſtruitur.* 367

Digitized by Google

§. V. *Supernaturalitas tantum moralis refellitur à Suario.* 377
§. VI. *Pars affirmans gratiam tantum moraliter preuenientem, & ſimultaneam phyſicam ad iuſtificationem, refellitur.* 379
§. VII. *Reſpondetur ad argumenta pro parte affirmante ſupra poſita. §. 1.* 391

CAP. XII.

Monſtratur inſufficientia gratiæ excitantis: tantum moraliter, & ſimultaneæ phyſicè, ad actus pro juſtificatione adulti neceſſarios ex S. Auguſtino, 393

CAP. XIII.

Monſtratur inſufficientia prævenientis gratiæ moralis, & ſimultaneæ phyſicè, ex Sancto Thomæ per modos, quibus movetur intellectus & voluntas à Deo. 400
§. I. *Dupliciter movetur creatus intellectus à Deo ex parte ſubiecti agendo, & ex parte objecti imprimendo.* ibid.
§. II. *Secundus modus movendi intellectum à Deo ex parte objecti, per impreſſionem ſimilitudinis objecti, declaratur ex Sancto Thoma.* 403
§. III. *Duplex item modus movendi à Deo voluntatem creatam, ex parte abiecti, proponendo, & ex parte potentiæ agendo declaratur ex S. Thoma.* 405
§. IV. *Modus movendi voluntatem ex parte obiecti preſſius declaratur.* 407
§. V. *Duplex alia mouendi ratio obiectiua vna ab ipſomet obiecto, alia à declarante.* 410

§. VI. *Modus movendi voluntatem à Deo ex parte ſubjecti, ſeu potentiæ declaratur ex S. Thoma.* 411

§. VII. *Reſolutio ex dictis.* 418

CAP. XIV.

trum gratia præueniens tantum moraliter & ſimultaneè phyſica ſupleant munus gratiæ excitantis, & adiuuantis, ad actus pro juſtificatione adulti neceſſarios in Trident. ſeſſ. 6. can. 3. 422

CAP. XV.

Vtrum gratia præueniens tantum moraliter, & ſimultanea phyſica ſuppleant operantem & cooperantem gratiam, de qua Patres, & Concilia. 428

CAP. XVI.

Vtrum gratia moralis præueniens, & ſimultanea phyſica ſuppleant gratiam prævenientem & ſubſequentem in S. Thoma, ex S. Auguſtino & Tridentino ſeſſ. 6. cap. 16. *declaratam.* pag. 439.

CAP. XVII.

Vtrum auxilium præueniens moraliter tantum & ſimultaneum phyſicum ſuppleant vices auxilij ſufficientis, & efficacis. 446

CAP. XVIII.

Expenditur auxilium ſufficiens, & efficax in praxi S. Thomæ, & S. Auguſtini. 453

CAP. XIX.

Aliqua dicta ſpecialia circa auxilium ſufficiens & efficax. 458

CAP. XX.

Vtrum hujuſmodi auxilia præuenientis gratiæ

Digitized by Google

dentur ex merito aliquo naturæ aut operis proprij. 466

CAP. XXI.

Vtrum ſaltem homo poſſit facere naturaliter aliquid, vnde ſibi dentur infallibiliter hæc auxilia ſufficientia, & efficacia. 471

§. I. *Pars affirmans ſuadetur.* ibid.

§. II. *Improbatur primo ſententia præcedens ex Sacris litteris.* 474

§. III. *Improbatur præcedens ſententia rationibus Theologicis.* 481

§. IV. *Expenditur rigor noſtræ præcedentis argumentationis & infirmitas reſponſionis contrariæ.* 496

§. V. *Reſpondetur ad argumenta partis affirmantis.* 504

CAP. XXII.

Vtrum operanti cum auxilio ſufficienti morali detur infallibiliter auxilium gratiæ efficax ſeu adjuvans. 513

§. I. *Pars affirmans ſuadetur.* ibid.

§. II. *Notanda pro reſolutione.* 514

§. III. *Reſolutio quæſtionis.* 516

§. IV. *Reſpondetur ad argumenta partis affirmantis.* 525

CAP. XXIII.

Vtrum operanti ex auxilio præveniente efficaci actus imperfectos fidei, ſpei dilectionis, & pœnitentiæ, dentur infallibiliter auxilia efficacia ad actus perfectos, eiuſdem generis. 531

§. I. *Pars affirmans.* ibid

§. II. *Pars negans comprobatur.* 533

§. III. *Reſpondetur ad argumenta contraria* 534

CAP. XXIV.

Vtrum operanti ex auxilio efficaci actus perfectos fidei, ſpei, amoris, & pœnitentiæ detur infallibiliter gratia juſtificans. 538

§. I. *Explicatur illud, ſicut oportet ad ſalutem in actibus pro juſtificatione neceſſariis.* 539

CAP. XXV.

Vtrum hæc diſpoſitio actus propriÿ in adulto ſit etiam de potentia abſoluta ad juſtificationem impiÿ neceſſaria. 548

§. I. *Pars negans ſuadetur.* ibid.

§. II. *Notanda pro reſolutione.* 549

§. III. *Reſolutio quæſtionis.* 550

§. IV. *Reſpondetur ad argumenta in principio poſita. Ad primum patet ex dicto ſecundo.* 556

CAP. XXVI.

Quis motus liberi arbitriÿ, de neceſſitate interueniat in juſtificatione impiÿ. 560

CAP. XXVII.

Vtrum motus liberi arbitriÿ, ſeu diſpoſitio in tranſmutatione iuſtificationis adulti neceſſaria ſit à motione gratiæ juſtificantis. 566

§. I. *Præambula ad reſolutionem.* ibid.

§. II. *Reſolutio quæſtionis.* 572

§. III. *An infuſio gratiæ ſit motio liberi arbitriÿ.* 575

CAP. XXVIII.

Quomodo diſpoſitio perfecta ad Gratiam ſit ſimul cum ea, & ab infuſione illius.

§. 1. *Præam*

Digitized by Google

§. I. *Praambula ex natura, pro declaratione neceſſaria.* ibid.

§. II. *Reſolutio quaſtionis.* 582

CAP. XXIX.

Enodantur alia dubia, pro maiori claritate. Doctrina data. 587

§. I. *Pars negans ſuadetur.* ibid.

Affirmatiua pats confirmatur. 588

Reſpondetur ad argumenta. 591

§. II. *An quod hominis praparatio, ſicut oportet infallibiliter conſequatur gratiam ſit à Deo, an à Cooperatione arbitrij.* 593

§. III. *An ſicut ab intentione Dei mouentis ſit, quod homo motus ad gratiam, illam conſequatur, ita ab intentione Dei mouentis, quod illam non conſequatur.* 597

§. IV. *An minimum auxilium efficax ad conuerſionem ſit efficax ad omnes, quantumuis maximè induratos.* 604

§. V. *An aliquando moueat iſta gratia efficax motu naturali, & neceſſario liberum arbitrium.* 607

CAP. XXX.

Verum iſta diſpoſitio perfecta ad iuſtificationem neceſſaria in adulto ſit meritoria eiuſdem gratia juſtificantis. 610

CAP. XXXI.

Vnde vnus in iuſtificatione recipiat maiorem gratiam quam alius. 615

CAP. XXXII.

De neceſſitate Gratia habitualis. 625

§. I. *An ſit neceßaria gratia juſtificans realiter inhaerens.* 626

CAP. XXXIII.

An etiam de potentia abſoluta neceſſaria ſit gratia inhærens realiter pro iuſtificatione impij. 630

§. I. *Refertur pars negans.* ibid.

§. II. *Pars affirmans ſtabilitur.* 632

§. III. *Reſpondetur ad argumenta contraria.* 647

CAP. XXXIV.

De quidditate generica gratiæ juſtificantis. 652

§. I. *Gratia eſt qualitas habitualis.* ibid.

§. II. *Gratia diſtinguitur realiter à virtutibus per ſe infuſis.* 654

§. II. *Soluuntur argumenta in Contrarium.* 658

§. IV. *An & quomodo fides, & ſpes informes radicentur in gratia.* 660

CAP. XXXV.

De effectu formali gratiæ iuſtificantis. 664

§. I. *Gratia eſt quædam ſupernaturalis participatio diuinæ naturæ accidentalis ſecundum bonitatem, per quam regeneratur homo in Filio Dei.* 665

§. II. *Declaratur, & confirmatur doctrina præcedens ex ſanctis Patribus, Auguſtino, Hilario deducente S.Thoma.* 669

§. III. *Aliquot obiectiones contra præcedentem reſolutionem proponuntur, & ſoluuntur.* 674

§. IV. *Diſcrimen participationis diuinæ bonitatis trahentis ad rem diuinam in ſe immediatè, & veritatis trahendæ ad intelligentem*

decla

declaratur & in patria. 678

§. V. *Vtrum hæc participatio bonitatis diuinæ ſit alia à participatione Charitatis.* 682

§. VI. *Huic inclinationi ſupernaturali ad bonum diuinum in ſe ſeu participationi accidentali diuinæ bonitatis, per ſe conuenit facere hominem gratum Deo.* 685

§. VII. *Huic inclinationi Gratiæ declaratæ per ſe conuenit iuſtificare hominem.* 689

§. VIII. *Per iſtam inclinationem ad bonum diuinum in ſe, ſeu participationem diuinæ bonitatis declaratam receptam in homine per ſe, fit in homine remiſſio culpæ.* 693

§. IX. *Quomodo perdatur, & recuperetur Gratia in homine, ſtante dilectione Dei æterna à qua eſt Gratia.* 699

§. X. *Declarata Gratia dicitur lumen.* 704

Digitized by Google

CAP. XXXIII.

An etiam de potentia abſoluta neceſſaria ſit gratia inhærens realiter pro iuſtificatione impij. 630

§. I. *Refertur pars negans.* ibid.

§. II. *Pars affirmans ſtabilitur.* 632

§. III. *Reſpondetur ad argumenta contraria.* 647

CAP. XXXIV.

De quidditate generica gratiæ juſtificantis. 652

§. I. *Gratia eſt qualitas habitualis.* ibid.

§. II. *Gratia diſtinguitur realiter à virtutibus per ſe infuſis.* 654

§. II. *Soluuntur argumenta in Contrarium.* 658

§. IV. *An & quomodo fides, & ſpes informes radicentur in gratia.* 660

CAP. XXXV.

De effectu formali gratiæ iuſtificantis. 664

§. I. *Gratia eſt quædam ſupernaturalis participatio diuinæ naturæ accidentalis ſecundum bonitatem, per quam regeneratur homo in Filio Dei.* 665

§. II. *Declaratur, & confirmatur doctrina præcedens ex ſanctis Patribus, Auguſtino, Hilario deducente S. Thoma.* 669

§. III. *Aliquot obiectiones contra præcedentem reſolutionem proponuntur, & ſoluuntur.* 674

§. IV. *Diſcrimen participationis diuinæ bonitatis trahentis ad rem diuinam in ſe immediatè, & veritatis trahendæ ad intelligentem*

Digitized by Google

daclaratur & in patria. 678

§. V. *Vtrum hæc participatio bonitatis diuinæ ſit alia à participatione Charitatis.* 682

§. VI. *Huic inclinationi ſupernaturali ad bonum diuinum in ſe ſeu participationi accidentali diuinæ bonitatis, per ſe conuenit facere hominem gratum Deo.* 685

§. VII. *Huic inclinationi Gratiæ declaratæ per ſe conuenit iuſtificare hominem.* 689

§. VIII. *Per iſtam inclinationem ad bonum diuinum in ſe, ſeu participationem diuinæ bonitatis declaratam receptam in homine per ſe, fit in homine remiſſio culpæ.* 693

§. IX. *Quomodo perdatur, & recuperetur Gratia in homine, ſtante dilectione Dei æterna à qua eſt Gratia.* 699

§. X. *Declarata Gratia dicitur lumen.* 704

APPROBATIONES.

VIdi tractatum Theologicum *de Prædeſtinationis executione*, in duas partes diſtributum, vnam de efficacia, alteram de neceſſitate gratiæ *ad* 1. *p. S. Thomæ*, *q.* 23. *art.* 2. Auctore Reuerend. P. Fr. PETRO MAGALLANEO LVZITANO Ordinis Prædicatorum, ſacræ Theologiæ Magiſtro, Regiſque ſupremæ Inquiſitionis Conſiliario in Regnis Portugaliæ; & nihil in eo eſt quod Fidei vel bonis moribus contradicat; imo & veram & genuinam S. Thomæ doctrinam in omnibus commendat. Vliſipone in regali Conuentu S. Dominici, die 12. Iunij, 1673.

Fr. GEORGIVS DE CASTRO
Magiſter & S. Officij Cenſor.

IDem atteſtor & fidem facio circa eundem & perfectum Tractatum ſuprà *de Prædeſtinationis executione* in omnibus ſuprauiſis. Vliſipone in Conuentu regali S. Dominici die duodecima Iunij 1673.

Fr. ALVARIVS Lector, Magiſter in Theologia Prædicator Regius & S. Officij Cenſor.

Viſis

Digitized by Google

VIſis informationibus datis à duobus Magiſtris Ordinis, concedo facultatem vt tractatus iſte de efficacia & neceſſitate gratiæ compoſitus à R^do^ admodum P. Magiſtro Fratre PETRO DE MAGALÆIS. Regis & ſupremæ inquiſitionis Conſiliario imprimatur, ſeruandis ſeruatis. Vliſipone in hoc Conuentu ſancti Dominici die 12. Iunij, 1673.

Fr. VALERIVS à ſancto Raimundo Prior Prouincialis.

Tractatum

TRactatum hunc Theologicum *de Prædeſtinationis executione* à tam puriſſimis fontibus nempe ſancti Auguſtini, & ſancti Thomæ hauſit F. PETRVS MAGALLANEVS LVSITANVS ac vt tantum habet, quin contineat aliquid contrarium Fidei & bonis moribus: quin potius antiquam doctrinam Eccleſiæ, & ſanctorum Patrum circa miſterium Prædeſtinationis mirum in modum elucidat; quapropter Tractatum hunc prælo digniſſimum judicat. Lugduni, die 3. Iulij 1674.

F. PAVLVS LANDRY
Ordinis Fratrum Prædicatorum.

Ego infrà

EGo infrà ſcriptus, Doctor Theologus, atteſtor legiſſe integre librum manuſcriptum, cujus inſcriptio eſt *Tractatus Theologicus de Prædeſtinationis executione*, Autore F. PETRO MAGALHANIO LVSITANO Ordinis Predicatorum &c. in quo tam altius & profundius tam altiſſima & profundiſſima ſcientia tractatur vt verum ſit dicere: (Spiritus ſcientiarum Dominicanis datus eſt) ideo tanquam Scholæ Theologicæ neceſſarium Eccleſiæ, ſenſui nihil continentem contrarium nec bonis moribus, approbare non dubitaui, quamuis non egeret aprobatione alia; poſt aprobationem Inquiſitionis Cenſoris. Lugduni, die vigeſima ſeptima Ianuarij, Anno reparatæ ſalutis milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo quarto.

AVTOSSERRE Preſb.

PERMIS

PERMISSIONS.

VEu les Approbations des Docteurs; Ie conſens pour le Roy qu'il ſoit permis à IEAN THIOLY de faire imprimer le liure intitulé *Tractatus Theologicus de Prædeſtinationis executione, Autore P. PETRO MAGALHANEO LVSITANO Ordinis Predicatorum*, & que les deffences ordinaires luy ſoient accordées pour cinq années. A Lyon ce 3. Iuillet 1674.

VAGINAY.

SOit fait ſuiuant les Concluſions du Procureur du Roy, à Lyon, les an, & iour que deſſus.

DEMEAVX.

TRACTA

Digitized by Google

TRACTATVS THEOLOGICVS DE GRATIA.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

CAPVT PRIMVM.

Vtrum ſub auxilio ſufficienti, & efficaci, omne auxilium datum hominibus comprehendatur?

SVPPONIMVS diuiſionem ex ſacris Litteris; auxilium enim ſufficiens aſſeritur ad Philip. 4. Omnia poſſum in eo, qui me confortat. Et 2. ad Cor. 3. Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. Et 2. Corinth. 12. dum dicitur ad Paulum: ſufficit tibi gratia mea; quamvis hic locus, quoad rem ſignificatam, accipiatur commo-

Digitized by Google

diùs de gratia efficaci, cuius etiam expreſſa ſit mentio in ſacris Litteris Ezechiel. 36. Spiritum meum ponam in medio veſtri, & faciam, vt in præceptis meis ambuletis: accedunt loca poſita in præfatione in priori parte.

Secundò, eſt aduertendum, quòd licèt nomine auxilij, lata appellatione, veniant actus Diuinæ prædeſtinationis, de quibus in præcedentibus dictum eſt, vt bene aduertit Aluares de auxiliis, in principio operis, & communiter Thomiſtæ, necnon bona naturæ, creatio, ſcilicet, ac cætera quæ per naturalem gubernationem homo conſequitur: hic tamen nobis ſermo eſt, de libero adiutorio, quo Deus liberum hominis arbitrium, facultatibus naturalibus præditum iuuat, ad actualem operationem quamcumque.

Tertiò, Quæſtio excitari poteſt de auxiliis præciſe Diuinæ gratiæ ſupernaturalibus (de quibus principaliter in præſenti) vel etiam ordinis naturalis, vel generalis debitis omnibus, ſecundùm leges naturæ; & quamvis in vtroque ſenſu poſſit reſolui quæſtio, ſunt enim, vt bene aduertit Nauarrete 1.p. controuerſ.12. §. vnico. verſ. penult. in fine, intra ordinem naturæ ſua auxilia ſufficientia, & efficacia, cum ad actus heroicos virtutum naturalium, non ſit efficax auxilium, quod ad minores efficax eſt; vnde intra terminos iuris naturalis, adhuc auxilium diuiditur, in generale, quod ſonat ſufficiens; & in ſpeciale, quod reputatur efficax. Quamvis hæc ita ſint, nobis tamen ſermo non eſt de his auxiliis, ſed de illis

Digitized by Google

quæ ſunt Diuinæ gratiæ : quippe quæ ſunt effectus prouidentiæ ſupernaturalis, cuius cauſalitatem in prædeſtinatione, & ordinem in reprobatione declarare intendimus, per illos effectus.

Quartò, Aduertendum eſt, nos in præſenti abſtrahere ab eo, quod auxilium efficax, vel ſufficiens ſint phyſicè, vel moraliter talia; ſed inquirere tantum, de adæquatione huius diuiſionis.

Negant ſufficientiam huius diuiſionis, in primis noſtri temporis Hęretici, Lutherus, apud Roſenſ. art. 36. & Caluinus lib. 3. Inſtit. c. 22. & 24. aſſerentes nullum eſſe auxilium ſufficiens, quod non ſit efficax; vnde qui hoc non recipiunt, neque ſufficiens recipere; atque adeo ſolis prędeſtinatis dari auxilium ſufficiens.

Inter Catholicos, hanc eandem diuiſionem, ex alio capite reiiciunt quidam, non magni nominis Theologi, quos citat Aluares de auxil. lib. 8. diſp. 71. num. 1. Reiiciunt ergo diuiſionem hi

Primò, Quia auxilium ſufficiens, & efficax noua nomina ſunt, & ſacris Litteris, & Conciliis aliena, quorum doctrina de gratia Dei commodiùs explicari poteſt, ſecundùm diuiſionem gratiæ excitantis, & adiuuantis, qua vtitur Concil. Trident. ſeſſ. 6. cap. 5. can. 4.

Secundò, Si propter aliquos eſſet auxilium ſufficiens neceſſarium, maximè propter reprobos: ſed in his reperiuntur etiam auxilia efficacia; cum multi eorum iuſtificentur; ac diu in gratia perſeuerent. Ergo nullatenus eſt admittenda hæc diuiſio.

Tertiò, Auxilium, ad attritionem, ſupernaturale eſt; & tamen neque efficax, quia per ipſum non conuertitur homo, vt iuſtificetur extra ſacramentum Pœnitentiæ; neque eſt ſufficiens tantum, quia reuera efficit dolorem ſupernaturalem. Ergo tandem eſt aliud auxilium tertium, ab aſſignatis.

Quartò, Auxilium efficax, quocumque modo explicetur, tollit auxilium ſufficiens. Ergo, &c. Probatur antecedens: nam ſi dicatur cum Thomiſtis, auxilium efficax illud eſſe, ſine quo de facto homo non conuertitur, tunc qui non habet hoc auxilium non poteſt conuerti, cum deſit ei ſaltem aliqua conditio antecedenter neceſſaria, vt conuertatur. Deinde ſi dicatur cum aliis Theologis, auxilium efficax eſſe illud, quod datur congruo tempore, & loco: tunc auxilium, quod non datur ſic, neque ſufficiens eſt: quis enim dicet potionem medicam, quantumvis pretioſam, poſſe ſufficere ad ſalutem infirmi, alieno tempore datam?

Denique, quod magis prædicant argumentum eſt: facta concione, quidam mouentur ad pœnitentiam; quidam verò non. Ergo illa gratia in his, quos mouet, efficax eſt, cum reuera conuertantur, & ſimul non eſt efficax, cum alij non conuertantur. Ergo datur aliud auxilium, tertius gradus gratiæ, quod neque eſt efficax neque ſufficiens ex ſe. Nihilominus ſit

Prima concluſio: Quantum ad rem ipſam, non poteſt negari auxilium ſufficiens, & efficax à viro Catholico. Eſt hæc expreſſa Aluares de auxil. diſp. 71. num. 2. Eandem dicunt eſſe

de fide Nauarrete controuerſ. 12. §. vnico. Ex his ergo confutatur error Lutheri, Suarij de auxil. lib. 3. cap. 6. num. 2. Et colligitur ex locis ſacræ Paginæ ſupra & ex aliis, quæ adducunt Conciliorum, prædicti Authores. Præſertim vero in Concil. Trident. ſeſſ. 6. cap. 5. dum adæquatè diuidit gratiam, in excitantem, & adiuuantem, cum quibus noſtra diuiſio identificatur, vt infrà patebit.

Deinde, de fide eſt, reprobum, dum commoratur in vita poſſe ſaluari; ſed niſi habeat auxilium ſufficiens, non poteſt ſuſtineri, quod poſſit ſaluari. Ergo neceſſariò admittenda eſt gratia ſufficiens. Vlterius: prædeſtinatus de facto ſaluatur, & cum effectu. Ergo per efficientem ſeu efficacem gratiam, vt loquitur Conc. Arauſic. can. 7. Vnde ad argumentum Lutheri facile patet, cum experientia compertum ſit, multa nos poſſe, quæ de facto non facimus, ſicut multa liberè operamur, quæ poſſemus non facere; vnde negare arbitrium in exercitio; eſt hominis ſeipſum non ſentientis.

Secunda concluſio. Etiam quoad nomen gratiæ ſufficientis, & efficacis, recipienda eſt prædicta diuiſio à Doctore Catholico. Hæc eſt Aluares citat. num. 2. & aliorum communis, contra Doctores, à prædicto Aluares citatos num. 1. deduciturque ex locis ſacræ Paginæ ſuprà citatis; ſpecialiter autem à Concil. Arauſicano can. 7. Et S. Thoma, ex illo ad Corinth. 3. *Omnia poſſum in eo, qui me confortat.* Vbi S. Thom. *Licet non ſimus ſufficientes prædicare aliquid ex nobis, tanquam ex nobis: tamen*

habemus aliquam ſufficientiam, qua ſcilicet poſſimus velle, & credere, &c. Quoad auxilium verò efficax deducitur ex illo ad Philip. 2. *Deus operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate.* Vtrumque docet D. Auguſtin. lib. de correp. & gratia. cap. 12. *Aliud eſt adiutorium, ſine quo aliquid non fit.* Ecce auxilium ſufficiens. *Aliud eſt adiutorium, quo aliquid fit;* nempe auxilium efficax. Accedit D. Thom. in 3. diſt. 13. quæſt. 2. art. 2. quæſtiuncula 2. ad 3. Vbi admittit ſatisfactionem Chriſti Domini fuiſſe efficacem erga plurimos; & ſufficientem erga omnes. Ergo cum auxilia Diuina nobis dentur, pro merito Chriſti Domini: conſimili modo danda ſunt; & ratio pro prima concluſione id apertè ſuadet.

Authores nihilominus, ſecundo loco poſiti reſpondent teſtimoniis ſacræ Paginæ, & Conciliorum, in illis contra Pelagium definiri, qui auxilium tantùm generale admiſit: non verò contra ipſos qui gratiam excitantem, & adiuuantem agnoſcunt poſt Concil. Trident. Cæterum quantumvis hæc fatentur, contra ipſos procedunt, quæ dicta ſunt: nam vel nomine gratiæ excitantis, & adiuuantis, intelligunt ſolam gratiam efficacem; vel ſolam ſufficientem? Vel denique gratiam quæ neque ſit ſufficiens neque efficax ex ſe? His enim tantum modis accipi poteſt gratia. Si primum: procedit contra eos definitio, quæ contra Lutherum eſt, cum hic, ex eo ſolum, quod gratiam efficacem agnouit, liberum arbitrium denegauit. Si ſecundum, & tertium cum Pelagio,

Digitized by Google

& diſcipulis conueniunt: (ipſe enim Pelagius, vt aduertit Aluares de auxiliis diſp. 1. & 91. non negauit gratiam excitantem, & ſufficientem primò, vt in eadem diſp. 1. num. 2. monſtratur; & Iulianus Pelagij diſcipulus admiſit etiam gratiam adiuuantem, ſed pediſequam, & ſubſequentem, ad liberum arbitrium.) Vtraque enim propoſitio ſonat Pelagianiſmum, cum ſecundum vtramque, efficacia gratiæ libero arbitrio tribuatur: Igitur prædicta teſtimonia, contra iſtos Authores videntur procedere, quantumvis admittant verbo gratiam excitantem, & adiuuantem, cum in re negent vtriuſque ſufficientiam, & efficaciam, vel ſaltem alterum ex illis, ſine quibus gratia excitans, & adiuuans intelligi nequeunt.

Ad primum igitur argumentum reſpondeo, quod ſi commoda eſt illa partitio auxilij, in excitans, & adiuuans, quæ apponitur à Concilio Tridentino; non minus commoda erit noſtra diuiſio, habens fundamentum in ſacris Literis, & in eodem Concilio ſeſſ. 6. cap. 11. & 13. adductis locis ſupra citatis, in quibus Concilium perſpicue docet, dari in nobis auxilium, quo bonum poſſimus implere, immò & de facto implemus, vt in ſequentibus expendetur, circa membra diuiſionis.

Ad ſecundum dico, requiri auxilium ſufficiens, non propter reprobos tantum, ſed propter ordinem prouidentiæ ſuauem, maxime autem propter illos omnes, qui non obediunt præceptis Dei, quos ſine cauſa redargueret iuſtitia Diuina Prouerb. 1. Vocaui vos, & re-

nuiſtis. Et Matth. 25. Eſuriui, & non dediſtis mihi manducare, &c. Niſi & ipſi ſufficientes haberent vires, vt poſſint obedire præceptis Dei.

Ad tertium dico, auxilium datum pro attritione, eſſe efficax ad illam: ſufficiens autem ad contritionem habendam: neque hoc nouum, cum eadem paſſio, & merita Chriſti Domini, de quo dicit Apoſtolus, qui eſt ſaluator omnium, maximè fidelium, eandem ſortiantur diuerſitatem, reſpectu diuerſorum, vt in ſequentibus magis declarabitur.

Ad quartum argumentum reſpondeo, fortè concludere, contra nouos auxilij congrui aſſertores; alieno enim tempore data medicina, tantum abeſt, vt ſit ſufficiens, quod incommoda erit: at nobis, qui phyſicam efficaciam gratiæ defendimus, nihil obeſt, cum plura requirantur ad actualem operationem, quàm ad verum poſſe, vt patet in igne, qui præciſa applicatione, ſimpliciter poteſt comburere, quamvis niſi adſit applicatio, numquam comburet.

Ad quintum dico, concionem illam vocari auxilium remotè ſufficiens, nequaquam autem eſſe æquale, & æqualiter receptam in his, qui conuertuntur per illam, atque in his, qui reiecerunt illius doctrinam, vt patet in illo Act. 13. *Crediderunt quotquot erant præordinati, in vitam æternam.* Quibus (vt loquitur Auguſt. de prædeſt. Sanctorum cap. 8.) datur gratia ſecreta, *quæ cum occultè humanis cordibus, à Diuina largitate tribuatur, à nullo duro corde reſpui-*

Digitized by Google

tur; ideo quippe tribuitur, vt cordis duritia primitùs, vel penitus auferatur.

Ex his patet, diuiſionem non ſolum debere probari, ſed immediatam eſſe; immediata quidem, quia nulla anterior conſideratio auxilij Diuini, quam illa, ſecundùm quam virtus eius penſatur: virtus autem cauſæ agentis, in qua eſt auxilium Diuinum, penes ſufficientiam, & efficaciam primò, cum illa det poſſe, hæc operari.

Eſt autem hæc diuiſio plane adæquata (in quo quæſtionis titulo planè ſatisfacimus) quia nullum reperitur auxilium, quod non ſit vel ſufficiens, vel efficax; niſi ponatur aliunde efficacia Diuinæ gratiæ, quam ab ipſa, vt contra Authores ſecundo loco poſitos, hoc eodem capite, in ſecunda concluſione argumentabamur. Omnis igitur gratia operans, & cooperans, præueniens, & ſubſequens, ſufficiens, aut efficax erit, ſi verè gratia Dei eſſe agnoſcitur.

Dices: diuiſum huius diuiſionis, vel eſt auxilium præueniens, vel ſubſequens: quocumque dato, excluditur alterum è membris diuidentibus. Ergo diuiſio præſens non eſt adæquata. Reſpondeo, quod diuiſum eſt auxilium præueniens; nullum enim agnoſcimus auxilium, quod præueniens non ſit. Nec proinde excluditur ſubſequens, nam vt benè aduertit D. Thomas 1. 2. quæſt. 111. art. 3. ad 2. *Auxilium Diuinum, & gratia Dei, non diuerſificatur per hoc, quod eſt praueniens, & ſubſequens, ſecundùm eſſentiam, ſed ſolum ſecundum effectum,*

ſicut & de operante, & cooperante dictum eſt.

Vnde colligunt diſcipuli, auxilium ſubſequens eſſe præueniens, ſi comparetur ad liberum arbitrium; licèt in ordine ad alios effectus eiuſdem gratiæ anterioris, ſubſequens ſit, & dicatur quoad effectum. Item dum eadem gratia dat non ſolum velle, ſed perficere, etiam in exteriori operatione dicitur operans, & cooperans, ſicut de excitante, & adiuuante dictum eſt, de quibus latiùs, & apertiùs in ſequentibus: nunc breuiter ad explicandam ſufficientiam auxilij Diuini, ex efficacia ipſius, properamus; conueniens enim eſt, vt potentia, vel quaſi potentia, per actum, vel terminum declaretur: iam verò auxilium ſufficiens potentiam ſonat, & efficax actum, ſeu terminum.

CAPVT II.

Quid ſit auxilium efficax, apud quoſdam Theologos, extra ſcholam D. Thomæ?

OMittimus veterum, de hac re, placita referre, quia parum, aut nihil expreſſere, vel communiter ſanctorum Auguſtini, & Thomæ doctrinam tenuiſſe comperti ſunt antiqui theologizantes. A quibus primus, qui apertè diſſentire viſus eſt, extitit Ludouicus Molina, abhinc fermè quinquaginta ſex annis, acutus ſanè, & eruditus Author, ex Societate Iesv, poſtquam alij, non contemnendi nominis, & eiuſdem inſtituti, ſua etiam ſenſa deprompſerunt,

Digitized by Google

quæ ſub ſpeciali nomine cuiuſcumque, & propriis quidem verbis fideliter referemus.

§. I.

Sententia Molinæ, de efficacia auxiliorum Diuinæ gratiæ.

ASſerit igitur hic Author, auxilium Diuinum ſolummodo dici efficax, ab effectu: hoc non ab intrinſeca quantitate, & qualitate maiori; ſed quia de facto homo, cum illo conuertitur, & conſentit Diuinæ vocationi; proindeque efficaciam Diuini auxilij pendere à cooperatione liberi arbitrij; ſic enim habet in concordia qu. 14. art. 3. diſp. 12. §. Quod itaque contendimus. Verſ. *Quod tamen adiutus cum his, vel illis auxiliis, hic, & nunc ad Chriſtum accedat, pendens eſt à libera cooperatione arbitrij ipſius.* Et clariùs diſp. 38. §. *Hic quinto loco aſſerimus auxilia prævenientis, & adiuuantis gratiæ, quod efficacia, aut non efficacia, ad conuerſionem, ſeu iuſtificationem ſint, pendere à libero conſenſu, & cooperatione arbitrij noſtri cum illis; atque adeo in libera poteſtate noſtra eſſe, vel illa efficacia reddere conſentiendo, & cooperando; vel inefficacia reddere, continendo conſenſum, & cooperationem noſtram, aut etiam eliciendo contrarium diſſenſum.* Eadem docet quæſt. 23. art. 5. diſput. 1. memb. 6. Vbi contrariam ſententiam appellat errorem in fide; cui ſubſcribit Leſſius lib. de grat. efficaci à cap. præſertim 10. & deinceps, quod pro Molinæ defenſione conſcripſit.

Digitized by Google

Probat autem Molina locis citat. præſertim ſecundo, ſuam ſententiam, ex illo Matth. 11. *Væ tibi Coroſaim, væ tibi Bethſaida, quia ſi in Tyro, & Sidone facta fuiſſent virtutes, quæ facta ſunt in te olim in cinere, & cilicio pœnitentiam egiſſent.* In quo teſtimonio Chriſtus Dominus non accuſaret iuſtè rebelles Iudæos, niſi forent æqualia auxilia præuenientia, quæ illis data ſunt, his, cum quibus Tyrij, & Sidonij conuerterentur. Ergo ex libera cooperatione Sidoniorum prouenięns erat, quod auxilium in illis eſſet efficax quod in Bethſaida, & Coroſaim pro ipſorum etiam renitentium libertate inefficax fuit.

Secundò, quia aliàs non eſſet locus laudi, & virtuti, ſi efficacia gratiæ non penderet à libero arbitrio, ſed tota tribueretur diuino auxilio.

Tertiò, communiter in ſacra Pagina redarguuntur peccatores, quia per ipſos ſtat, quominus conuertantur, iuxta illud Oſeæ. 2. Perditio tua, ex te Iſraël. Ergo etiam ab eis pendet, quod conuertantur, aliàs liberi eſſent ad malum, & non ad bonum.

Quartò, denique efficacia gratiæ exprimitur in illo Chriſti Domini. Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me. Sed audire, & diſcere includit actus liberi arbitrij. Ergo & ipſa gratiæ efficacia pendet ab illis. Et confirmatur, quia aliàs, qui non habet gratiam efficacem, neque etiam habere ſufficientem cùm deſit ei aliquod, ſine quo non poteſt conuerti, ſcilicet illud, quod ſuperaddit gratia efficax,

Digitized by Google

ſecundùm oppoſitam ſententiam ad gratiam ſufficientem.

Hunc modum dicendi referens Suar. lib. 3. de auxil. cap. 6. num. 8. circa medium, licet non vt falſum, vt diminutum tamen reſpuit, quaſi ex accidenti, & contingenter tantum, reſpectu Diuinæ voluntatis ponat, quod in vno gratia ſufficiens fieret efficax, & non in alio; eo quod alter vult coöperari, & alius renuit; licet enim, inquit, hoc ſaluari poſſet non fieri contingenter, reſpectu ſcientiæ Dei, cum fiat ex præſcientia media, & generali voluntate tantum; in quantum creaturam ſinet motus ſuos agere, vt loquitur Auguſt. lib.7. de Ciuit. cap.30. tamen reſpectu voluntatis Diuinæ, non poterit ea differentia illi tribui peculiariter, qui conuertitur. Quam doctrinam non eſſe conſentaneam profert, ad eam, quam perpetuò docet D. Auguſt. gratiæ commendationem, ex Paulo ad Rom.9. Non eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei; & ad Philip.2. Deus qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate ſua. Reijciunt etiam ſententiam Molinæ, ex eadem Societate, Gabriel Vaſquez, 1. part. diſp.58. cap. 2. & 3. Bellarmin. lib. de grat. & libero arbitrio cap. 12. in principio, & cap.13. in ſolut. ad 3. obiect. qui dicit, illam eſſe omnino alienam à ſententia ſacræ Scripturæ, & Auguſtini; penitúſque deſtruere certitudinem prædeſtinationis, in quibus fere conueniunt, hi tres, Vaſques, Suar. & Bellarminus citati.

§. II.

Sententia Gabrielis Vaſquij, & Bellarmini, circa efficaciam Diuinorum auxiliorum.

HI duo Authores, in id perpetuò incumbunt, vt oſtendant gratiam efficacem, in eo, qui conuertitur, aliquid peculiare ſortiri antecedenter ad vſum voluntatis conſentientis, quod non reperitur in eo, qui non conuertitur: dicunt hoc peculiare, eſſe contemperationem, & congruitatem moralem gratiæ excitantis, ad liberum arbitrium, ratione cuius congruitatis dicitur gratia efficax maior gratia, & maius donum, & beneficium maius miſerentis Dei. Sic docet Bellarminus loco 2. citat. & Vaſq. diſp. cit. cap. 6. num. 31. & ſequentibus.

Secundò, dicit hic Author, hanc congruitatem conſiſtere in eo, quod cogitatio excitans ad bonum, ſit cum maiori claritate, vel conatu, aut aduertentia, vel magis expedita, & libera à contrariis impedimentis, quia ſcilicet contingit haberi eo tempore, quando non occurrit aliquid excitans, ad contrarium effectum, neque diminuens ex mentis attentione, neque retardans affectum voluntatis; vel denique magis accommodata eſt complexioni hominis, ex qua proportione fit interdum, vt cum illa inſurgat motus naturalis affectionis, quæ multum iuuat ad voluntatis deliberationem, & ita ſemper includit aliquid reale, quod non eſt in

alia, nempe in inefficaci. Tertiò dicit hanc congruitatem haberi per ſcientiam mediam. Quartò & vltimò, pronuntiat hanc cogitationem eſſe cauſam realem noſtri conſenſus.

Fundamentum huius ſententiæ eſt, quia fieri non poteſt, vt ſtante æquali conſideratione boni honeſti, & mali contrarij, & æque ablatis impedimentis, ad bene eligendum, vnus homo honeſtè eligat, & alter prauè; vel vnus, & idem homo, in vno tempore prauè eligat, & in alio benè: Ergo ſemper cogitatio antecedens actū honeſtum eſt maior in aliqua conſideratione reali antecedente. Patet antecedens, quia alias peccaret quis, nullo præcedente errore, aut defectu, ex parte intellectus. Conſequens eſt contra Ariſtotelem 7. Ethicor. cap. 2. & Auguſt. lib. 2. de peccator. merit. & remiſſ. c. 17. & D. Thom. 1. p. q. 77. art. 2. ergo, *&c.* Et Confirmatur: voluntas non fertur in aliquod, niſi ſub ratione boni. Ergo ſimiliter non præeligit, niſi ſub ratione majoris boni.

Quod ſi contendas, inquiunt prædicti Auctores Bellarm. ad finem cap. 13. & Vaſques diſp. 28. cit. cap. 6. n. 44. Vt dentur duo, ita æqualiter diſpoſiti homines, vt nulla poſſit præuenientis gratiæ differentia aſſignari, quod videtur admittere D. Aug. lib. 12. de ciuit. cap. 6. éſtque non leue fundamentum pro Molina, planè tunc conſenſus, aut diſſenſus diſcrimen, adhuc eſſe à maiori gratia, in eo qui conuertitur, ſeu retinet innocentiam, aſſeuerant: quam quidem differentiam ſolus

Deus nouit, qui, quæ vnicuique congrua ſit gratia, ſua eminentiſſima ſcientia comprehendit.

Neque D. Aug. (inquit Vaſq. cit.) oppoſitum docet, nî ſibi videatur contrarius, cum perpetuo voluntatis noſtræ conſenſum reuocet in maiorem præuenientem gratiam: quare locus citatus intelligendus eſt, de æqualitate tentationis externa, vel ſi de interna cogitatione loquatur, plane loquitur de æqualitate, quoad ſubſtantiam; non verò quoad aduertentiam, & attentionem, quæ maximi ponderis ſunt in hac re.

Vidit hæc omnia Suar. & reiecit lib. 3. de auxiliis cap. 10. per totum, & cap. 14. n. 7. & 8. ſuppreſſo tamen nomine Authorum; ſed l. 2. de neceſſitate gratiæ cap. 12. n. 10. expreſſe contra Vaſq. decertat; Primò quia non ſemper reperitur hæc cogitationis diuerſitas, quando diuerſificatur affectus in voluntate, ſed ſtante omnimoda æqualitate ex parte iudicij, & intellectus, poteſt voluntas pro ſua libertate conſentire, aut diſſentire; alias neceſſitaretur (inquit) voluntas à iudicio intellectus non neceſſario. Secundò principaliter rejicit præcedentem doctrinam, quia quantumcumq; detur diſparitas iſta cogitationis in eo, qui conuertitur à Deo potenter, vt moraliter prædeterminet ipſum, maiori qua poteſt certitudine huius generis, adhuc ſecundum hunc modum dicendi, ſaluari nequit infallibilitas, quæ requiritur ad certitudinem Diuinæ prædeſtinationis. Probatur ſequela; quia hęc infallibilitas, ad ſummum, eſt

Digitized by Google

eſt moralis: certitudo verò prædeſtinationis Diuinæ poſtulat infallibilitatem metaphyſicam. Sic argumentatur in ſecundo loco, ex citatis.

Addiderim, quod effugium ad ſcientiam conditionatam, vel nequaquam iuuat prædictos Authores, vel demonſtrat ipſos, ad ſententiam Molinæ deflectere. Primum patet, quia ſcientia illa eſt ſpeculatiua, & non practica. Ergo non addit maiorem certitudinem, quam præſupponit; ſed hæc eſt moralis, ſecundũ illos; Ergo non iuuat ſcientia, niſi deflectant in ſententiam Molinæ, qui ex libera cooperatione arbitrij huiuſmodi certitudinem, à ſolo Deo cognoſci, arbitratur.

§. III.

Sententia Suarij circa efficaciam Diuinorum auxiliorum.

ADdendum igitur putat iſte Author lib. 3. de auxil. cit. cap. 14. omnimodam efficaciam huius vocationis congruæ, in hoc conſiſtere, quod Deus infinita ſua ſapientia præuidens, quid vnaquæque cauſa, ſeu voluntas in omni euentu, & occaſione operatura ſit, ſi in ea conſtituatur, & cognoſcit quando, & cui vocationi ſit vnaquæque voluntas aſſenſum præbitura, ſi ei detur; Vnde quando vult hominem conuertere, vult etiam illum vocare

Digitized by Google

illo tempore, & modo, quo nouit illum conſenſurum, & talis vocatio appellatur efficax, quia licet ex ſe non habeat infallibilitatem effectus, tamen vt ſubeſt tali ſcientiæ infallibiliter eſt illum habitura, quod interdum poterit accidere, cum ſpeciali congruitate morali, & efficacia morali talis vocationis: interdum verò ſine illa cooperante libero arbitrio, cum generali influxu gratiæ Dei, & vtroque modo gratia efficax erit, quamuis vna ſit copioſior, & maior quam altera. Vnde fit, hanc efficaciam non eſſe phyſicam, ſed moralem, neque eſſe ſpectandam, ex ipſa vocatione ſecundum ſe, ſed provt progreditur à Deo, & eſt ſub intentione, ac ſcientia, ſeu directione eius.

Ecce propriis verbis ſententia Suarij, in qua duo dicit. Primum quod non ſufficit congruitas, ſeu proportio vocationis, ad liberum arbitrium, quantumvis moraliter prædeterminet illum, ad efficaciam gratiæ declarandam, ſed ſpectandam vocationem, non ſecundum ſe, ſed provt ſtat ſub intentione ſcientiæ mediæ. Secundum dicit poſſe hominem quandoque conuerti, ſine gratia ſpeciali, cum generali tantummodo concurſu gratiæ.

Probat autem primò hęc, ab inductione, exploſis enim cęteris modis dicendi, hęc tantum via relinquitur (inquit ille) vt ſufficienter explicetur gratiæ Diuinæ efficacia, cum nullatenus ſit admittenda prędeterminatio phyſica. Secundò, nam cum hęc cauſalitas ſit moralis, ſolum deſiderabatur, vt declararetur infallibilis, hoc autem prędtat ſcientia: pertinet enim

Digitized by Google

(ſic habet. num.12.) maximè ad moralem perſuaſionem prudentia, & prçſcientia perſuadentis, qua nouit ſeruare modum, & tempus aptum, ad inclinandam voluntatem alterius. Ergo cum Deus poſſet hoc genere efficaciæ vti perfectiſſimo modo, ſufficienter, ac optimè per hunc modum intelligitur efficaciæ impulſus, & vocationis eius. Cętera pro confirmatione eiuſdem ſententiæ adducit in ſolutionibus argumentorum, quæ nos etiam in impugnatione illius adducemus, & refutabimus, Deo dante. Pro nunc ſatis ſit admonere, poſſe nos ſimile, contra Suarium, facere argumentum, quod contra Vaſquium vltimo loco fecimus.

CAPVT III.

Prænotanda pro impugnatione prædictarum Sententiarum.

QVoniam prędictæ ſententiæ plus æquo tribuere videntur libero arbitrio, & in eo, Diuinæ gratiæ efficaciam minus commendare, neceſſario omninò habemus breuiter prçmittere errores eorum, qui pro libero arbitrio, contra Diuinam gratiam pugnauere, vt videre liceat quantum vnaquęque ex relatis ſententiis, ab hęreticorum diſcedat erroribus; media enim, non niſi per extrema dignoſcuntur. Eſt item hoc maxime neceſſarium, quia non ſub

eodem ſenſu referuntur dogmata, contra Diuinam gratiam.

---

§. I.

Error Pelagij, contra Diuinam gratiam.

SI res penſanda foret tantum, ex verbis Pelagij, quæ apud S. Auguſtin. referuntur, vbicumque contra illius errorem validè decertat, (nulla enim alia extant ſcripta integra Pelagij, præter epiſtolam, ad Dimitriadem virginem, quæ in 2. tom. S. Auguſtin. in append. cap. 17. fortaſſe non multum laboris eſſet mentem Pelagij certò agnoſcere, & errores. Cæterum ea eſt S. Auguſtini, de myſterio gratiæ authoritas, vt neque errores contrarij, niſi iuxta illius limam referendi ſint. Quare non tantùm verba Pelagij, vt ſonant, penſabimus: ſed quem ex illis ſenſum deprompſit Auguſtinus, proferemus, poſtquam ea, de quibus apud omnes conſtat, poſuerimus.

Certum igitur eſt primò, quod Pelagius in principio ſuæ hæreſis, negauerit eſſe Diuinæ gratiæ adiutorium, aſſerens vires naturæ ſufficere, quas Deus condidit, vt poſſemus bonum operari; neque has imminutas eſſe, per lapſum primi hominis.

Secundò, etiam certum eſt, quod in ſecundo ſtatu ſuæ hæreſis Pelagius, Catholicorum argumentis fractus, admiſerit gratiam Dei, non ſolum quia ipſum naturæ poſſe ad bonum, ex

Digitized by Google

dono Dei eſſe confiteatur, ſed quia huiuſmodi poſſibilitatem Diuina lege, & doctrina credidit adiuuari. Sic refert Auguſtinus de gratia Chriſti contra Pelag. & Cæleſt. cap. 5.

Ambigitur tamen, admiſerit-ne Pelagius in tertio ſtatu, Conciliorum authoritate, & Auguſtini conuictus argumentis; vltra gratiam externam, ſaltem ſufficientem internam? Renuunt Authores citati. Affirmant verò conſtanter omnes Thomiſtæ, quique cum S. Thoma, & Auguſtino gratiam defendunt præuenientem.

Et ſanè, ſi audiendus foret ipſe Pelagius, nequaquam hoc poſſe negari, vel ſolo hoc teſtimonio monſtraretur, ita enim habet apud ſanctum Auguſtinum citat. capit. 7. Hinc nos imperitiſſimi hominum putant iniuriam Diuinæ gratiæ facere, quia dicimus eam, ſine voluntate noſtra, nequaquam in nobis perficere ſanctitatem, quaſi Dominus gratiæ ſuæ aliquid imperauerit, & non illis, quibus imperauit, etiam gratiæ ſuæ auxilium subminiſtrat, vt quod per liberum homines facere iubentur arbitrium faciliùs, poſſent implere per gratiam, quam gratiam, non in lege tantum, vt tu putas, ſed in Dei adiutorio confitemur. Et mox: adiuuat enim Dominus per doctrinam, & reuelationem ſuam, dum cordis noſtri oculos aperit, &c. dum nos multiformi, & ineffabili dono gratiæ cæleſtis illuminat. Et poſtea apud eundem S. Aug. c. 10. operatur in nobis velle, quod bonum

eſt, velle quod ſanctum eſt, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, mutorum more animalium, tantummodo præſentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine, & pollicitatione pręmiorum accendit, dum reuelatione ſapientiæ, in deſiderium Dei ſtupentem ſuſcitat voluntatem.

Quid clarius, contrapoſitione illa legis, & adiutorij Diuini, necnon operatione illa cordis noſtri? ac demum quid magis appoſitè, pro ſufficiente gratia interna, quam ſuſcitatio ſtupentis voluntatis, per reuelationem Diuinam? Sanè nihil; niſi moneret Sanct. Auguſt. teſte Suar. de grat. prolog. 5. cap. 3. num. 13. in fine, quod Pelagius tantò fallit occultius, quanto ea exponit verſutius. Vndidem S. Auguſt. cap. 9. eiuſdem lib. de grat. Chriſti. Quid iuuat Pelagium, quia diuerſis verbis eandem rem dicit? vt non intelligatur in lege, atque doctrina gratiam conſtituere.

Sed rem, ex S. Auguſtino promamus, ſitque tertium aſſertum. Pelagius admiſit gratiam ſufficientem internam. Probatur: Pelagius redarguitur à S. Auguſtino lib. de grat. Chriſti cap. 8. & 9. quia negaret gratiam, quæ nobis donat, & adiuuat, vt agamus, (quæ ſunt loca immediata ad pręcedentia.) Sed gratia, quæ donat, & adiuuat, vt agamus, eſt gratia efficax. Ergo non ſentit D. Auguſtinus, quod Pelagius negauit omnem gratiam internam, ſed eam tantummodo, quæ eſt efficax. Major eſt expreſſa S. Doctoris ibi, & multis aliis in locis. Minor eſt communis Theologorum om-

Digitized by Google

nium diuidentium gratiam internam, in ſufficientem, & efficacem. Conſequentia rectè colligit, cum arguat ab oppoſito bonæ diuiſionis membro, ad ſuum oppoſitum, per propoſitionem exceptiuam.

Secundò, in eodem libro cap. 10. redarguitur Pelagius, quod admittens gratiam ſuadentem, non admiſerit perſuadentem: ſed perſuadens eſt efficax interna: Ergo & ſuadens erit ſufficiens interna etiam, aliàs non benè argueretur, ſiquidem dabatur medium, inter externam ſuaſionem legis, & doctrinæ, & perſuaſionem gratiæ efficacis, nimirum gratia ſuadens interna ſufficiens, ſub qua ſe poterat occultare Pelagius.

Tertiò, in eodem lib. de grat. Chriſti, c.27. & 29. redarguitur Pelagius ſic admittens gratiæ adiutorium, vt quod per liberum homines facere iubentur arbitrium, facilius implere poſſint per gratiam; ſed gratia,quæ dat poſſe,non eſt gratia externa, ſed interna ſufficiens. Ergo eandem prorſus intelligit D. Auguſtinus, à Pelagio admitti,cum illum, non de gratiæ confeſſione, ſed de modo redarguat, quam fatetur. Verba S. Doctoris ſunt, tolle, faciliùs, & non plenus ſolùm, verùm etiam ſanus eſt ſenſus, ſi ita dicatur, vt quod per liberum homines facere iubentur arbitrium, poſſint implere per gratiam.

Quartò, cap. 3. eiuſdem libri ſic concludit S. Auguſtinus. Iſtam quippe gratiam, qua iuſtificamur, id eſt, qua Charitas Dei diffunditur in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctum,

qui datus eſt nobis, in Pelagij, & Cæleſtij ſcriptis, quæcumque legere potui, nuſquam eos inueni, quemadmodum confitenda eſt, confiteri. Ergo in hoc totus error Pelagij principaliter incubuit, vt negaret gratiam efficacem, quæ nomine gratiæ iuſtificantis comprehenditur ab Auguſtino, in præſenti, vt bene aduertit Suar. de grat. tom. 1. Prolog. 5. cap. 3. n. 16. Proindeque ſecundum mentem S. Auguſtini, non negauit Pelagius gratiam ſufficientem internam.

Denique ſi aliquid obſtaret, quo minus hæc vera eſſent, foret, quia reuelatio, & doctrina quantumuis recepta in mente audientis, adhuc ad donum legis, & doctrinæ pertinent; non verò ad donum voluntatis, quo diſcitur ipſa lex, quod videtur eſſe munus Diuinorum auxiliorum: Sed hæc non obſtant. Ergo nihil. Major eſt tota ratio Suarij loco cit. cap. 3. n. 6.

Probatur Minor primò, quia & donum gratiæ efficacis doctrina dicitur à D. Auguſtino, de gratia Chriſti cap. 13. Hæc gratia, ſi doctrina dicenda eſt, certè ſic dicatur, vt altius, & interius eam Deus cum ineffabili ſuauitate credatur infundere. Secundò quia donum gratiæ, quod dicitur lex, eodem loco citato, ponitur à S. Doctore gratia efficax, ex Apoſtolo 1. ad Theſſalon. 4. ipſi vos à Deo didiciſtis, vt diligatis inuicem: Atqui vt probaret eos à Deo didiciſſe, ſubiungit: Etenim facitis illud in omnes fratres, in vniuerſa Macedonia, tanquam hoc ſit certiſſimum iudicium, quod à Deo didiceritis, ſi id quod didiceritis, faceretis.

Digitized by Google

Sed gratia, quæ facit opus charitatis eſt efficax. Ergo male ponitur à Suario, inter dona voluntatis, omnis gratia ſufficiens, & per conſequens dum S. Auguſtinus arguit Pelagium, eo quod non admiſerit gratiam, qua diſcuntur Diuina mandata, manifeſte ſupponit, ipſum omnem aliam gratiam non denegaſſe.

At dices cum eodem Suario n. 13. Si Pelagius gratiam internam ſufficientem admiſit, in hoc errauit, cum hanc fateri oporteat, ſecundum fidem: Ergo male dicitur à nobis, redargui à S. Auguſtino, quando ex mente ipſius volumus, quod admiſerit gratiam ſufficientem. Sed facilè reſpondetur, ideò redargui Pelagium à S. Auguſtino, primò & principaliter, quia gratiam ſufficientem ſolum admiſerit, negans prorſus efficacem, & præuenientem. Secundò redargui, quia gratiam dicit, ſecundum merita noſtra dari. Tertiò, quod magis facit, ad ſolutionem, redarguitur Pelagius, quia in poſitione eiuſdem gratiæ ſufficientis errauit, dum hanc non ſimpliciter neceſſariam, ſed ad melius & vtilius pronuntiauit, vt monſtrauimus ſupra ratione 3. ex eodem Sanct. Doctore lib. cit. cap. 29. quod aduerterim maximè, propter Suarium citatum, dicentem Pelagium non eſſe hæreticum, quia veram excitantem faſſus eſt, ſi illam ſaltem, vt vtilem agnouit, namque quia tantum vt vtilem dixit (vel quod idem valet) ad facilius, redarguitur à S. Auguſtino non ſanè doctrinæ loco cit. de grat. Chriſti cap. 27. & 29.

§. II.

An Pelagius admiſerit auxilium comitans?

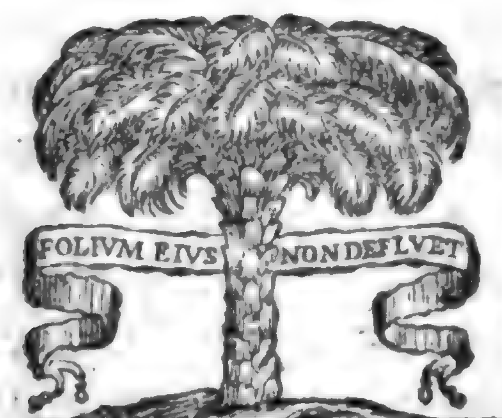
MAjor hæc dubitatio eſt; monſtrarique videtur pars negatiua, ex Auguſtino de gratia Chriſti cap. 47. vbi tantum requirit à Pelagio, vt non ſit hæreticus, quod confiteatur gratiam adiuuantem: ſed gratia adiuuans ſonat auxilium comitans. Ergo hoc nequaquam admiſit Pelagius.

Cæterum, qui perpenderit illud gratiæ adiutorium poſtulari à ſancto Auguſtino, quo nobis donatur, non ſolum vt agamus, ſed vt velimus, planè intelligit ſermonem ibi eſſe non de comitante, ſed de præueniente gratia: illud enim eſt auxilium adiuuans, vt velimus, ſecundum Auguſtinum, de quo dicitur Eccleſiaſt. 8. Præparatur voluntas à Domino. & ad Philipp. 2. Deus eſt, qui operatur in nobis velle, & perficere. Quæ procul dubio, de præueniente gratia expendit S. Auguſtinus de gratia, & libero arbitrio, cap. 16. & aliis in locis.

Et confirmatur. Primò, nam huiuſmodi præuenientem gratiam ſolum fateri timebat Pelagius, ne faceret, vt putabat, Deum authorem mali, teſtante ſancto Auguſtino de grat. Chriſti, cap. 17. Et confirmatur Secundò, nam Pelagius ſæpè videtur admittere gratiæ adiuuantis donum, ſic enim de eo refert ſanctus Auguſtinus de gratia Chriſti, cap. 10.

Digitized by Google

Deus operatur in nobis velle quod bonum eſt, velle quod ſanctum eſt: de quo etiam cap. 4. retulerat. Ergo in voluntate Dei, & non hominis eſt; quaſi ſibi reſpondens addidit, imò & hominis, & Dei, qui ipſius voluntatis, & operis poſſibilitatem dedit, qui etiam poſſibilitatem gratiæ ſuæ adiuuat ſemper auxilio. Ergo dum reprehenditur à ſancto Auguſtino, quod non recipiat auxilium adiuuans, loquitur S. Doctor, de eo, quod præueniens eſt, non verò de comitante tantum, vt expreſſe docet lib. 4. contra duas Epiſt. Peligianorum, cap. 5. in hęc verba. Quid eis prodeſt, quod in laudem ipſius liberi arbitrij, gratiam dicunt adiuuare vniuſcuiuſque propoſitum, &c. Et poſt pauca. Hoc ſine ſcrupulo acciperetur catholicè, ſi confiterentur & ipſum bonum propoſitum, quod conſequens gratia adiuuat, non eſſe potuiſſe in homine, ſi non pręcederet gratia, &c. Quæ proſequitur apertè, pro gratia pręueniente decertans. Ecce quam clarè præſupponat ſanctus Doctor, admiſiſſe Pelagium gratiam comitantem, quem tamen, quia præuenientem negabat, hæreſis incuſat.

§. III.

An Pelagius admiſerit concurſum ſimultaneum, in cauſis naturalibus?

NEgant prorſus Bellarminus libro 4. de gratia, & libero arbitrio capit. quarto, & Abulenſ. Matth. 19. quæſtion. 178. ad B. moti ex verbis relatis Pelagij à ſancto Hieronymo, ad Theſiphontem. Dei eſt gratia, quod propriè nos condidit voluntatis, & libero arbitrio contenti ſumus, neque vltra eius indigemus auxilio, ne ſi indigeremus, liberum frangatur arbitrium. Dubitat Suarius loco citato de gratia, cap. 4. num. 9. per totum. Primò, quia rem incertam putat. Secundò, quia ſequentia verba, ad citatam Pelagij ſententiam, qui rurſum te ingeris, vt nihil poſſim facere, niſi tu in me tua dona compleueris, videntur non ſolùm loqui de complemento actus primi, vt volunt Thomiſtæ; ſed etiam de perfectione actus ſecundi; vnde non eſt certum, de quo ſpecialiter loquatur.

Affirmat nihilominus Aluares de auxil. diſput. 1. num. 12. lib. 1. duciturque; quia putat in prædictis verbis ſolum excludere Pelagium complementum actus primi, ac proinde virtualiter fateri concurſum ſimultaneum.

Secundò, quia tota ferè controuerſia Pe-

Digitized by Google

lagij cum Auguſtino eſt , de gratia præueniente.

Tertiò , quia negare concurſum ſimultaneum potius eſt Manichæi erroris , quàm Pelagianiſmi.

Quartò , quia Durandus illud expreſsè negans , à nullo de Pelagianiſmo arguitur.

Mihi perſuaſum eſt , Pelagium non feciſſe expreſſam mentionem de hac re ; non tamen inde ſequitur, quod negauerit concurſum ſimultaneum , ſed tantummodo gratiæ donum præueniens , idque ſatis indicant eius verba, ex Hieronymo citato , quaſi irridentis Catholicos gratiæ defenſores , *Si voluero curuare digitum , mouere manum* , &c. *ſemper mihi auxilium Dei neceſſarium erit.* Quorſum autem hic de concurſu ſimultaneo naturali , cum ſermo ſit de auxilio præuenientis gratiæ , quod Pelagius irridebat vt ſuperfluum.

§. IV.

Quid ſenſerint diſcipuli Pelagij , de gratia Diuina efficacia ?

MEntem omnium Pelagianorum communem præcipuè apponit S. Auguſt. lib. 4. contra duas epiſtolas Pelagian. capit. 1. & 2. dicens , ad quinque capita reuocari totum errorem. Laudem , ſcilicet , creaturæ; laudem nuptiarum : laudem legis , laudem

liberi arbitrij: laudem denique ſanctorum. De quarto verò capite, quod ad nos attinet in præſenti, ſic loquuntur, quaſi noſtrum ſit velle bonum, Dei autem perficere, ex illo: ſi volueritis, & audieritis me, quæ bona ſunt terræ edetis; ſi nolueritis, & non audieritis, gladius vos comedet Iſaiæ 1. ac per hoc, & vniuſcuiuſque bonum propoſitum adiuuare, non tamen rebellanti, ſtudium ſalutis, & virtutis immitere, quia perſonarum acceptio non eſt apud Deum. Ea eſt, (inquit ſanctus Auguſtinus,) mens Pelagianorum, quæ ex epiſtol. 2. ex duabus, quas impugnat ex 17. epiſtolis Pelagianis, conſcripta ad Theſſalonicenſium præſidem conſtabat.

Eadem ferè docuit Iulianus Pelagij diſcipulus, aliquantulum magiſtro modeſtior, nam Cæleſtius, Pelagio extitit contumacior; & refertur lib. 1. contra duas epiſtolas Pelagianorum cap. 18. Hominem Dei (inquit) Dei opus defendimus, nec ex illius potentia, vel in malum, vel in bonum inuitum aliquem cogi, ſed propria voluntate aut bonum facere, aut malum: in bono verò opere, à Dei gratia ſemper adiuuari: in malum verò Diaboli ſuggeſtionibus incitari.

Quare omnes hi videntur admittere gratiam comitantem, ſed præuenientem negare, quod illis obiicit D. Auguſtinus 1. loco citato cap. 6. vbi poſtquam poſuit eandem ſententiam, ſic arguit. Si autem ſatis intelligerent, quod dictum eſt, ſi volueritis, &c. vt & ipſam bonam voluntatem illum præparare confiterentur, de

quo ſcriptum eſt, pręparatur voluntas à Domino, tanquam Catholici hoc vterentur teſtimonio, & non ſolùm veterem hæreſim Manichęorum vincerent, ſed & nouam Pelagianorum contererent.

§. IV.

Quid de hac re ſenſerint Semipelagiani?

FAuſtus Rhegiorum Epiſcopus, vt notauit Siſtus Senenſis lib. 6. Biblioth. adnotat. 252. contra Auguſtin. de libero arbitrio, ſcripſit, ſenſum ſuum exprimit lib. 1. de libero arbitrio, cap. 1. Hoc itaque loco gemini inter ſe colluctantur errores, quorum vnus ſolam gratiam, alter ſolum laborem, relicto tramite, atque menſura veritatis inſinuat, ſectarum genere diſpares, ſed impietate conſimiles: diuerſo quidē ſtudio, ſed ſpiritu vnius ſerpentis inſibilant; quorum vnus, id eſt ſolius gratiæ prędicator, prima quidem fronte venenum ſuum, ſub ſpecie pietatis occultat: alter, id eſt, laboris aſſertor, extantem tumorem improba elatione manifeſtat. Hęc profeſſio inſinuando ſolum laborem, ipſo ſui titulo deteſtanda: illa magis, ſub religioſo colore metuenda eſt.

Ecce quomodo hic Semipelagianorum Corphęus medium ſe gerit inter Diui Auguſtini ſententiam catholicam, & Pelagij dogma, vtrumque extremum erroris damnans, videlicet contra Pelagium, aſſerens pręuenientem

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

centes non laborem gratiæ coæquamus, ſed omnino gratiam ſine comparatione proponimus.

Quis poſt has confeſſiones præuenientis gratiæ crederet iſtum ſuis bonis conatibus, ex natura, ita Dei gratiam imputare, vt fidem, & voluntatem noſtram Deus expectet, ad conferendam gratiam; ſic enim habet lib. 1. cap. 7. in fine: fidem, inquit, expectat à paruulis, & cap. 10. de voluntate; ſi non eſt, inquit, voluntas expectanda currentis: quare ergo dicitur ego ſic curro, non quaſi in incertum &c. & circa finem dicti capitis inquit: Orantibus & vigilantibus miſericordia & benignitate ſuccurritur. Quæ vtique pulſantibus magis ex deuotione, quàm ex prædeſtinatione defertur & cap. 12. de prodigo, inquit, nam ſicut ſui criminis eſt quod longe pij parentis refugit oculos, ita ſuæ deuotionis eſt, quod per inſitum ſibi bonum deliberans, & aſſurgens, ad paternos recurrit amplexus. Rurſumque vt ex ipſo lib. 1. cit. c. 15. refert Maxenſ. in reſponſione ad Hormiſdam Papam. Sed dicis, inquit Fauſtus, quia non omnibus datur, ſed donum ſit perſonale credulitas, & illis tantum credere ſuppetat, quibus Deus ſpecialiter donauit, vt crederent. Ecce ſententia catholica aſſerens fidem donum Dei ſpeciale, (& perſonale) non ita eſt proſequitur Fauſtus; nam dum eam Dominus etiam ab incredulis exigit, omnibus eam inſitam eſſe demonſtrat. Cui autem etiam ipſa naturæ lege non ſuppetat credere, quando & Dæmones credunt, & contremiſcunt.

Tertio, loco inuehitur Fauſtus, contra prædeſtinationem ante prævisas voluntates hominum, prædicatam à S. Auguſtino, & diſcipulis eius dicens, quod neminem Deus prædeſtinauit ante præſcientiam boni, vel mali vſus liberi arbitrij, aliàs induceretur fatalis neceſſitas; ſic enim lib. 1. cit. cap. 4. fine inquit: ſub pietatis fronte gentilitatis malum; & intra gratiæ vocabulum, abſconditum erat fatale decretum: eſſétque Deus iniuſtus, ſi vnus, inquit, ad vitam, alter ad perditionem, vt aſſerunt, deputatus eſt; ſicut quidam ſanctorum dixit (intellige ex ſuis) non iudicandi naſcimur, ſed iudicati, neque vlla ſibi juxta hæc poterit æquitas cõſtare judicij, & remedia pœnitentiæ tollerentur. Igitur inquit eodem lib. cap. 1. dum liberi interemptor arbitrij, in alterutram partem omnia ex prædeſtinatione ſtatuta, & definita eſſe pronuntiat, etiam ſuprema remedia pœnitentiæ ſenſu abruptæ impietatis euacuat.

Pro qua aſſertione fundanda præſcientiam Dei ante prædeſtinationis decretum (quæ eſt ſcientia media quorumdam recentiorum Theologorum) perpetuo adſtruit expreſsè lib. 2. cap. 2. in principio, ſed (inquit) reuolvis, & dicis, præſcientia, & prædeſtinatio bonorum actuum, & meritorum præfixit, & excitat cauſas. Ecce ſententia Auguſtini, de prædeſtinatione antecedenti: non ita eſt, proſequitur Fauſtus, hoc potius agnoſce, quod præſcientia Dei, de materia humanorum actuum ponat exordium: quid de nobis præſcire, & prædeſtinare debeat Deus, quantum pertinet ad futurum, in pro-

fectu hominis, defectúque conſiſtit. Et cap. 3. aſſerens, poſt multa, quod præſcientia iſta præcedat prædeſtinationem, colligit, ac ſic, niſi præſcientia explorauerit, prædeſtinatio nihil decernit. Qui eſt ipſiſſimus ſenſus recentiorum aſſerentium ſcientiam mediam. Et cap. 6. occurrens dicto Apoſtoli, antequam quidquam boni, aut mali egiſſent &c. ſic habet. Quid mirum? ſi quorum actus præuidit, eorum exitus præſignavit? Et ideo ſicut eos curſum vivendi pro arbitrio proprio diſpoſituros eſſe conſtabat: ita pro Dei potentia prænoſcuntur, pro juſtitia præordinantur, hoc totum à De o præfinitur.

Caſſianus, alter Semipelagianorum ductor, eiſdem fere paſſibus graditur, vt optimè expendit, & confutat S. Proſper in lib. de grat. Dei, contra Collatorem. Omnes enim 1. loco, vt moris eſt, omnium aduerſantium gratiæ Dei, diffinitionem catholiciſſimam, de præuenientia ipſius gratiæ, inquit, non ſolum actuum, verùm etiam cogitationum bonarum, ex Deo eſſe concipiunt; qui nobis & initia ſanctæ voluntatis inſpirat, & virtutem, atque opportunitatem, quæ recte cupimus tribuit peragendi; Omne enim datum bonum, & omne donum *Iacobi 1.* perfectum de ſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum, qui & incipit quæ bona ſunt, & exequitur, & conſummat in nobis, dicente Apoſtolo, *1. Cor. 4.* qui dat ſemen ſeminanti, &c.

Sed non tardauit prodere ſenſum ſuum, de præuenientia voluntatis bonæ in aliquibus ad gratiam cap. 7. inquiens. Qui cum in nobis

ortum quendam bonæ voluntatis inſpexit, illuminat eam, atque dirigit ad ſalutem, incrementum tribuens, quam vel ipſe plantavit vel noſtro conatu viderit emerſiſſe. Et cap. 9. inquit, jam hic quaſi per ſcrutabilem diuerſitatem introducitur diffinitio, qua doceatur multos venire ad gratiam, ſine gratia; & hinc affectum quærendi, petendi, atque pulſandi habere quoſdam de vigilantia liberæ voluntatis; quæ temen in aliis tanta aduerſione obcæcata perhibetur, vt nullis cohortationibus ſit revocabilis, niſi per vim trahentis invita ducatur.

Citò ergo (dicit S. Proſper) hic diſputator præmiſſæ diffinitionis oblitus eſt, cito à ſententia ſua ſtabilitate, & lenitate diſceſſit: dixerat enim regulariter, non ſolum actuum, verum etiam cogitationum bonarum, ex Deo eſſe principium: Et ne hoc de doctrina extrinſecus adhibita deberet intelligi, vigilanter addiderat, qui nobis & initia ſanctæ voluntatis inſpirat, &c. vt ſupra. Quæ omnia maximè obſervanda pro examine ſimiliter, vt apparet, loquentium recentiorum Theologorum infra. Tunc rurſus D. Proſper, doctor Catholice cur profeſſionem tuam deſeris? cur ad fumoſam falſitatis caliginem, relicta ſereniſſima veritatis luce devolueris? quod in petentibus, quærentibus, pulſantibuſque miraris? cur non eidem gratiæ quæ deſideratur adſcribis? Vides bonos conatus, pia ſtudia, & dubitas eſſe Dei dona?

Confirmans autem Caſſianus ſuum dogma, ex conflictu Dæmonis cum S. Iob, inquit, ſi Diuina opitulatione ſuffultus Iob multiplices

illas, ac tota inimici credulitate quæſitas tentationum moles, & exitia pertuliſſet, quomodo non illam calumnioſam Diabolus quam prius emiſerat vocem, adverſus eum juſtius iteraſſet? Nonne tu velaſti eum. Sed cum nullam huiuſmodi querimoniam, poſt, conflictum auſit iterare, non Dei, ſed illius ſe victum viribus confitetur. Addit: licet etiam gratia Dei, non in totum illi defuiſſe credenda ſit, quæ tantam tentatori tribuit poteſtatem, quantam & illum reſiſtendi noverit habere virtutem. In quo recurrit, vt Fauſtus, ad confugium præſcientiæ illius, ante decretum Dei prædeſtinantis, contra quem propterea S. Proſper aſſertum, probationem, & confugium damnans ſic habet. Ergo ipſe Deus ſcivit tantummodo quod Iob poſſet, non etiam donauit, vt poſſet: teſtis patientiæ eius, non auxiliator fuit: Et in quo erit adjutorium gratiæ neceſſarium, ſi humanis ſolum viribus, tanta illa parta victoria?

Vnde in Epiſtola ad Auguſtinum, quæ eſt ante librum de prædeſtinatione Sanctorum, inter dogmata Semipelagianorum colligit & hanc præſcientiam, ante prædeſtinationis decretum: Qui autem, aut credituri ſunt, quive in ea fide, qua deinceps per Dei gratiam ſint iuuandi, præcisè ante mundi conſtitutionem Deum (ecce ſcientia media, à recentioribus requiſita ante prædeſtinationem) & eos prædeſtinaſſe in regnum ſuum, quos gratis vocatos dignos futuros electione, & de hac vita bono fine diſceſſuros eſſe præviderit. Ecce prædeſtinatio poſt præviſionem boni vſus liberi arbi-

trij, quam alij, ex dictis Theologis voce & re pronuntiant, alij non voce, ſed re defendunt, vt infra monſtrabimus) exiſtimantes, vt idem S. Proſper ex Semipelagianis refert, remoueri omnem induſtriam, tollique virtutes, ſi Dei conſtitutio humanas præueniat voluntates, & ſub hoc prædeſtinationis nomine fatalem quandam induci neceſſitatem.

---

§. V.

Quid Manichæus, Lutherus, & Calvinus, per extremum aliud oppoſiti gratiæ Dei ſenſerint?

SAnctus Hieronymus, in procemio contra Pelagianos dicit, Manichæorum eſſe hominum damnare naturam, & liberum auferre arbitrium. Idem refert S.Auguſtinus contra Fortunatum lib. 2. contra duas Epiſtolas Pelagianorum, cap. 2. Vnde Manichęos conferens, cum Pelagianis, ſic habet. Manichæi dicunt Deum bonum, non omnium naturarum eſſe creatorem. Pelagiani dicunt Deum non eſſe omnium voluntatum, in hominibus mundatorem, ſaluatorem. Catholica vtroſque redarguit, & contra Manichæos defendens Dei creaturam, ne ab illo negetur inſtituta &c. Quæ ſatis appoſitè proſequitur, comparans vtrumque dogma, ex aduerſo alterius, & impugnans concludit: Manichæi meritis naturæ bonæ; Pelagiani autem

Digitized by Google

meritis voluntatis bonæ, perhibent diuinitus ſubveniri. Illi dicunt, debet hoc Deus laboribus membrorum ſuorum: iſti dicunt, debet hoc virtutibus ſervorum ſuorum. Vtriſque ergo non imputatur merces ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum; quod jugulum amborum, ſecundùm fidem.

At Lutherus, cum non ſentiret naturam bonam in ſe, nec virtutes quas exaltaret, ſed vitia, quæ vellet excuſare, in aſſertionibus ad Leonem decimum art. 36. ſic dicit. Liberum arbitrium poſt peccatum, res eſt de ſolo titulo: Liberum arbitrium eſt figmentum in rebus, ſeu titulus, ſine re; quia nulli eſt in manu ſua quidpiam cogitare boni, aut mali, ſed omnia (vt Vuiclep. rectè docet) de neceſſitate eveniunt, & verſans illud Ieremiæ 18. ſicut lutum in manu figuli, ita vos domus Iſraël, in manu mea. Quid obſecro actiuitatis habet lutum, quando figulus formam ei affingit: nonne mera paſſio ibi cernitur? & in alio loco. Deus nihil præſcit contingenter, ſed omnia immutabili, & æterna infallibilique voluntate & præuidet, & proponit, & facit.

His ſubſcribit Caluinus, niſi quod lib. 2. inſtit. cap. 1. §. 14. illud de libero arbitrio tantum paſſivè ſe habente conatur emollire. Extranea eſt, inquit, illa ſimilitudo, quæ nos invidioſè gravat. Quis enim deſipit, vt hominis motionem, à jactu lapidis nihil differre autumet? neque vero quidquam ſimile conſequitur ex noſtra doctrina. In naturales hominum facultates referimus, reſpuere, velle, nolle, eniti,

reſiſtere: Vnde Philip. Melanch. lib. 2. locorum communium cap. de libero arbitrio ait. Si ad prædeſtinationem referas humanam voluntatem, neque in externis, neque in internis operibus eſt vlla libertas. Si ad opera externa referas voluntatem, quædam videtur eſſe judicio naturæ libertas. Sed ſi ad effectus referas voluntatem, nulla planè libertas eſt, etiam naturæ judicio: Vnde hic omnino concordare videtur cum errore Lutheri. Calvinus autem, ab eodem Luthero aliqualiter diſſentit, in eo, quod ſpontaneum motum voluntatis agnoſcit, ſed non liberum.

CAPVT V.

Impugnatur ſententia Molinæ.

VErſabimus prædictam ſententiam per ſe tantum in eo, quod cenſet efficaciam diuinæ gratiæ deſumendam eſſe, à cooperatione liberi arbitrij creati, abſtrahentes à modo cauſalitatis Diuinæ gratiæ, de quo nobis erit colluctatio cum Vaſquio, & Suario. Sit in hoc igitur.

§. I.

PRima propoſitio: procedendo, à minori, ad maius, ſententia Molinæ videtur eſſe contra rationem naturalem. Hæc eſt commu-

Digitized by Google

nis omnium Thomiſtarum, & multorum extra Scholam D. Thomæ, quos videre erit infra, pro confirmatione ſententiæ D. Thomæ. Probatur primò conſenſus liberi arbitrij, vt convertatur ad iuſtificationem, magis pendet à Deo, vt authore gratiæ, quam motus naturalis ab authore naturæ: ſed motus naturalis efficacia ita reducitur in authorem naturæ, vt non reducatur eius efficacia, in agens naturale. Ergo ſimiliter, immo magis reducenda eſt in Deum authorem gratiæ, efficacia conuerſionis liberi arbitrij creati in juſtificationem, & non in ipſum liberum arbitrium. Maior eſt certa, nam ad opus naturale eſt forma propria, & proportionata in natura: ad juſtificationem verò, cum ſit ſupernaturalis, nequaquam. Minor habetur ex Philoſopho 8. Phyſic. text. 28. dum ex eo principio naturali lumine cognito, omne quod mouetur, ex alio mouetur, reducit omnem naturalem motum, in primum mouens non motum, quaſi ab illo deriuetur efficacia omnis motus naturalis. Conſequentia tenet à paritate rationis, cum exceſſu ſupernaturalitatis, ad naturam.

Secundò, probatur: duobus concurrentibus ad idem opus, impoſſibile eſt, quod efficacia operationis tribuatur agenti inferioris virtutis: ſed liberum arbitrium, cum auxilio Diuinæ gratiæ collatum, eſt inferioris virtutis, ad opus iuſtificationis. Ergo impoſſibile eſt, quod illi tribuatur efficacia ipſius juſtificationis. Major eſt certa, & nota ex terminis. Minorem negabit Molina, eo quod Deus, vt ipſe loquitur,

per auxilium gratiæ attemperat ſe virtuti liberi arbitrij, vt illi ſuas partes relinquat, ad eum fere modum, quo homo multarum virium, portans ex æquo, cum parvulo lapidem, ſe illi æquat in applicatione virtutis.

Sed nihilominus monſtratur ipſa minor: & in primis, ſi ſolutio teneret, iam ex æquo tribueretur efficacia Deo, & libero arbitrio, non vero libero arbitrio tantum, vt vult Molina. Deinde, quod neque ex æquo tribuenda ſit, probatur: impoſſibile enim eſt, quod duobus agentibus æquè ſe habentibus, prodeat actio determinata, oportet enim, quod ſit determinans, & determinatum: aliàs non dabitur major ratio, quare hoc ſit, & non illud: oportet igitur de primo ad vltimum, quod alterum ex his agentibus, quæ ſimul concurrunt, ſuperet alterum in applicatione virtutis; ſed non poteſt dici liberum arbitrium potentioris virtutis, quam Deus. Ergo neceſſariò erit inferioris, & per conſequens in Deum reducetur efficacia operis, & non in liberum arbitrium, quod eſt inferius.

Tertiò, illud quod per ſe non eſt tale, fit tale per applicationem eius, quod per ſe eſt tale. Sed liberum arbitrium per ſe non eſt potens ſuæ conuerſionis in Deum efficaciter, vt auctorem ſupernaturalem. Ergo fit tale, per auxilium agentis ſupernaturalis, quod per ſe eſt efficax talis conuerſionis. Ergo nequaquam ſumitur efficacia gratiæ ex comparatione liberi arbitrij. Maior patet ex lumine naturali; ea enim ratione omnia calida in ignem, & lucida

in ſolem, & motus naturæ, in primum motorem reducuntur. Minor eſt de fide, iuxta illud. Nemo poteſt venire ad me, ni Pater meus traxerit eum.

At dicet Molina, ſe non aſſerere liberum arbitrium eſſe potens ſuæ conuerſionis, ſine conſortio gratiæ, quo ſenſu propoſitio eſt de fide; ſed quod ſit efficax ſimul, cum auxilio Diuinæ gratiæ præueniente morali, & ſimultaneo Phyſico. Sed contra, nam morale non ſufficit, cum ſit alterius generis à cauſalitate Phyſica, de qua loquimur: ſimultaneum verò non præuenit, ac proinde non dat efficaciam, ſed ſupponit, vel ad ſummum comitatur; vnde ab illo nequaquam deſumetur, ſed aliunde; cumque non appâreat aliud, niſi liberum arbitrium,vt ingenue fatetur Molina,ab eodem plane ſimpliciter dicetur prouenire conuerſio in Deum, vt auctorem ſupernaturalem. Vnde iſte Auctor licet verbis propoſitionem illam de fide tueatur, in re tamen illam videtur negare, cum non reducat efficaciam conuerſionis phyſicam, in auxilium Diuinum, tanquam in cauſam priorem; ſed potius auxilij efficaciam deſumat, ex cooperatione arbitrij creati. Vnde quemadmodum argumentatur euidenter S. Thomas 1.p.q.23. art.5.in corpore, paulo poſt principium, modus iſte dicendi, ſaltem ex parte ſubtrahit conuerſionem noſtram, à cauſalitate gratiæ Diuinę. Et confirmatur: quia & in naturalibus non poteſt liberum arbitrium prodire in opus, ſine conſortio auxilij adiuuantis, & tamen abſolutè dicitur per ſe poſſe ſuas ope-

rationes naturales. Ergo cum parem tantum dependentiam ponat Molina in ſupernaturalibus, vtique in illis dat eidem arbitrio ſimile poſſe, & efficaciam, quam fides renuit.

Quartò, quandocumque duorum agentium alterum ſe habet, vt principale, alterum verò, vt inſtrumentale, efficacia reducitur, in prioris motionem, & virtutem, & non vice verſa: Sed Diuina gratia habet ſe, vt cauſa principalis, & liberum arbitrium, vt inſtrumentum. Ergo idem, quod prius. Maior deducitur ex differentia cauſę principalis, & inſtrumentalis, vt colligitur ex Commentatore 8. Phyſic. & D. Thoma ibidem, & 3. p. q. 19. art. 1. ad 2. & 2. contra Gent. cap. 3. rat. 4. Minor patebit infra ex propriis, in operibus gratię. Nunc verò in operibus naturæ oſtenditur, quia liberum arbitrium eſt ſecundum agens, & ſecundum liberum. Patet conſequentia, quia ſecundum reducitur in primum ſui generis, tam in eſſendo, quàm in agendo. Ergo vt agat liberum arbitrium efficaciter, neceſſe habet, quod moueatur à primo, & non vice verſa efficacia primi motoris, à cooperatione ſecundi eſt deſumenda.

Quod ſi dicas, non eam eſſe differentiam, inter cauſam principalem, & inſtrumentalem, ſed in eo conſiſtere vtriuſque diſcrimen, quod principalis proportionatur ſuo effectui, ſecundum formam propriam: inſtrumentum verò, per eleuationem principalis, quæ ſine motione præuia, in multis reperitur, vt in calore naturali, vt eſt vitæ inſtrumentum, & aliis. Adhuc

Digitized by Google

tamen tenet argumentum, quia ſiue hoc, ſiue illo modo, ſemper illius efficacia reducitur in cauſam principalem, & hoc non quomodocumque, ſed in genere phyſico. Vnde patet, quam male reducatur efficacia gratiæ, in cooperationem arbitrij, cum illa principalis cauſa, & hoc inſtrumentum ſit, vt in alio loco clarius demonſtrabimus.

---

§. II.

SEcunda propoſitio. Molinæ ſententia videtur eſſe contra veram,& communem Theologiam. Probatur 1. ipſe Molina in Concord. q.23. art. 5. diſp.1. memb. 6. §. his ita. fatetur ſententiam S. Thomæ oppoſitam, eſſe communiorem ſuo tempore.Vera,& communis Theologia eſt, quod in eo, qui conuertitur, datur maius donum Diuinæ gratiæ, quam reperitur in eo, qui non conuertitur: at ſi efficacia gratiæ deſumitur, ex cooperatione liberi arbitrij, nullum dabitur maius donum in eo, qui conuertitur, quàm in alio qui reſiſtit. Ergo pugnat prædicta doctrina cum communi Theologia. Maior recipitur ab omnibus, quantumvis de re ipſa ſignificata diſſentiant aliqui. Minor verò probatur: maioritas iſta doni conſiſtit in eo, quod iſte efficaciter conuertitur, ſed in opinione Molinæ hoc deſumitur à libero arbitrio conſentiente. Ergo non à gratia. Maior huius argumenti patet, quia hæc eſt differentia inter vtrumque quia vnus conſentit, & alter diſſentit. Minor ſupponitur ex ſententia Molinæ, conſequentia rectè colligit.

Dices; ſemper gratiæ deberi, quod ipſe conuertatur: quando ei debetur, quod iſte reponatur in tali circunſtantia, vt cooperetur Diuinæ gratiæ, quod vtique alteri denegatur. Sed contra, nam vel iſta circunſtantia, ſeu poſitio in illa cauſat ex ſe efficaciter cooperationem, vel non: ſi primum, iam reducitur efficacia in auxilium, independenter à cooperatione liberi arbitrij: ſi ſecundum, reddit eadem difficultas, quæ à principio vrgebat, tunc enim tantummodo occaſionaliter dicetur Deus ſalutem noſtram operari, occaſio autem data, quantumvis ex præſcientia infallibili, non tollit quominus ipſum opus ſimpliciter, & primo tribuatur illi, cui datur occaſio bene agendi, vt patet in milite, cui à duce datur occaſio ſtrenuè ſe gerendi, etiamſi in manu eius non fuerit talis occaſio. Idem dicendum de conferente medicinam ægroto tempore debito, licet enim medicus dicatur ſanare communiter, in re tamen ſanatio intrinſecè opus naturæ eſt, & à medicina tantum extrinſecè adiuuante. Exemplum vero de offerente pecuniam captivo, pro redemptione opportunè, quo vtuntur Authores oppoſiti, ad rem non facit, quia negotium redemptionis captivi moraliter tranſigitur, etiam renuente ipſo, qui redimitur: At vero negotium converſionis humanæ, in Deum pendet intrinſecè, & phyſicè, ab humana voluntate, & auxilio Divino; ſed ab hoc principaliter, & primò; ab illa verò principaliter, ſed ſecundario, quod eleganter declarauit Concil. Trid. ſeſſ. 6. de juſtif. cap. 16. Exponens, qualiter

Digitized by Google

Deus concurrat ad opus meritorium: ſunt verba Concilij. *Cum enim ille ipſe Chriſtus Ieſus, tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipſos iuſtificatos iugiter virtutem influat, quæ virtus bona eorum opera ſemper antecedit, & comitatur, & ſubſequitur.* Planè hæc omnia non de morali, ſed phyſico influxu poſſunt intelligi; vitis enim in palmites, & caput in membra non moraliter, ſed phyſicè influunt. Ne verò de ſimultaneo concurſu explicentur adjungit (*quæ virtus bona eorum opera ſemper antecedit, comitatur, & ſubſequitur.*) Quò notum fiat, qualiter eidem gratiæ adiutorio hæc tria competant, antecedere dum præmouet; comitari dum adjuvat; ſubſequi denique dum perficit: hæc enim tria munia ab eodem auxilio gratiæ provenire docent verba citata.

Secundò, principaliter arguitur: auxilij diuini efficacia eſt medium infallibile prædeſtinationis: ſed medium non poteſt deſumi ex effectu, quem cauſat. Ergo neque efficacia auxilij Diuini deſumetur ex cooperatione liberi arbitrij. Maior eſt Auguſtini, dum diffinit prædeſtinationem, *ordo mediorum, quibus certiſſimè liberantur, quicumque liberantur.* Sequuntur Theologi communiter, ac Thomiſtæ. Minor eſt nota lumine naturali: cauſæ enim efficacia nequaquam deſumitur ex effectu; aliàs non daret, ſed reciperet. Conſequentia probatur, quia cooperatio noſtri arbitrij eſt effectus mediorum à Diuina prædeſtinatione præparatorum, vt docet D. Thomas 1. p. q. 23. art. 5. in corporis initio 2. ratione.

Digitized by Google

Dices: media Diuinæ prædeſtinationis inducere efficaciam noſtræ cooperationis præuiſam in ſcientia media, quia non ſunt media abſolutè antecedentia noſtri vſum arbitrij, ſed ex ſuppoſitione: Vnde includunt ipſam cooperationem in ſui efficacia. Sed contra, quia efficacia ibi prævisa, ſub conditione non deſumitur à gratia morali ibidem, etiam ſub conditione oblata efficaciter, ſed à liberi arbitrij cooperatione, etiam in ſenſu Molinæ, in quo hæc eſt vera cauſalis, quia arbitrium conſentit, gratia moralis eſt efficax, & non è contra. Vnde tollitur radicaliter omnis efficacia mediorum ſalutis, vt à Deo; & reducitur in liberum arbitrium, vt à ſe. Verum media Diuinæ prædeſtinationis includunt quidem noſtram cooperationem, vt effectum, & terminum, non vero vt cauſam, ſeu rationem, per quam reddantur efficacia ipſa media, quod eſt intentum Molinæ: aliàs ordo mediorum prædeſtinationis, eſſet tantum extrinſeca approbatio mediorum aliunde efficacium, contra diffinitionem Diui Auguſtini, reducentis omnes effectus prædeſtinationis, in ipſam ordinationem Divinam tanquam in cauſam primam.

Tertiò, ſi à libero arbitrio deſumatur efficacia gratiæ, ab eodem deſumeretur ſupernaturalitas conſenſus vertentis ſe in Deum, vt authorem ſupernaturalem: hoc autem etiam ipſi diſcipuli Molinæ renuunt. Ergo & illud. Sequella probatur, nam conſenſus ille, ſecundum ſubſtantiam, vel ſaltem ſecundum modum eſt ſupernaturalis, vel non? Si primum: ergo à

libero

libero arbitrio habet ſupernaturalitatem, quod eſt erroneum. Si ſecundum: Ergo aliquid ordinis naturalis purè intrat iuſtificationem noſtram, cum excluſione gratiæ; ſiquidem huiuſmodi influxum intelligimus (ſecundum Molinæ placitum) ea ratione, qua eſt à libero arbitrio phyſicè, vt ipſe loquitur: niſi velis, quod maius abſurdum eſt, modò naturalem eandem dici actionem, modo ſupernaturalem, videlicet vt à nobis naturalem: vt à Deo ſupernaturalem.

Quartò, ſequitur ex oppoſita ſententia, eum qui habet auxilium ſufficiens, non debere orare pro efficaci. Conſequens eſt contra communem doctrinam, & S. Auguſtini Epiſt. 89. & 107. vbi habet. Irriſor eſt, non orator, qui in ſua poteſtate exiſtimat habere, quod ab alio petit. Sequela probatur; nam poſita doctrina Molinæ, qui habet auxilium ſufficiens, non ſolum in ſenſu diuiſo, ſed compoſito, pro ſua libertate poteſt conuerti in Deum, ſi velit; cum in manu eius ſit reddere ipſum auxilium ſufficiens, in efficax. Ergo iſta opinio efficaciam gratiæ prorſus excludit, ſolum concedens Deo auxilium ſufficiens, cum eiuſdem nobis tribuat efficaciam: aliàs ſine cauſa recurreret ad præuiſionem cooperationis noſtræ, pro dignoſcenda gratiæ efficacia.

Quintò, ſi hæc doctrina Molinæ eſſet vera, vtique non foret difficile reddere cauſam, quare Deus hunc trahat, & illum non trahat? ſed conſequens eſt contra D. Paulum exclamantem in hoc puncto. Roman. 11. *O altitudo diuitiæ*

rum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. Et contra communem ſanctorum Patrum ſententiam, præſertim Auguſtini tract. 26. in Ioannem cap. 9. & D. Thomæ 1. p. q. 23. art. 5. ad 3. ergo nullatenus admittenda eſt. Sequela probatur, nam in promptu eſt reddere cauſam tractionis Diuinæ, quia nimirum ipſe homo per liberum arbitrium reddit illam efficacem; vnde non manet Deo liberum hunc, vel illum trahere, ſed neceſſariò trahit eum, qui pro ſua libertate reddit efficacem ſuam vocationem.

Neque ſatisfacit Molina dicens, liberum eſſe Deo hunc, vel illum ordinem rerum eligere; proindeque & ipſam prædeſtinationem in communi liberam eſſe, licet non ita liberum ſit huius, vel illius, in particulari ordine, iam præuiſi conſenſus vocatio; nam vt expreſſe docet D. Thomas cit. ex eodem S. Auguſt. difficultas huius quæſtionis, & indiſſolubilitas illius, maxime in particularibus Diuinæ prædeſtinationis euentibus conſpicitur, itavt prædicti Patres prædeſtinationis in communi non renuant admittere cauſam, & aſſignare, ſcilicet, oſtenſionem bonitatis Diuinæ, cum tamen omnino indiſſolubile putent, *quare hunc trahat, & illum non trahat in particulari? noli* (inquit Auguſtinus) *iudicare, niſi vis errare.* Totum deducitur ex Apoſtolo ad Rom. 9. *O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit: quid me feciſti ſic? an non habet poteſtatem figulus luti, ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud in con-*

Digitized by Google

tumeliam ? Mirumque valde eſt, velle Molinam reddere rationem huius difficultatis, quam Apoſtolus Paulus, in inſcrutabilia iudicia Dei omnino reuocauit, loco paulo ante citato; & in hoc manifeſtum fit, in ſenſu communi tantorum Patrum.

---

§. III.

TErtia propoſitio. Molinæ ſententia videtur eſſe contra SS. Patrum Auguſt. & Thom. ſententiam. Probatur. Molinæ ſententia eſt, quod efficacia gratiæ ſumitur ex cooperatione liberi arbitrij, quatenus acquieſcit, vel non acquieſcit Deo vocanti, pro ſua libertate: Sed hoc ipſum impugnat D. Auguſt. in Vitali Pelag. epiſt. 107. non longe à principio. Ergo contra ipſum ſanctum Doctorem militat prædicta ſententia. Probatur minor, cætera enim patent; Sic namque S. Doctor. *Operatur quidem ille (dicis) vt velimus, cum nobis nota fiunt eius eloquia; Sed ſi eis acquieſcere nolumus, vt operatio eius nihil in nobis poſſit, efficimus; quod ſi dicis, noſtris orationibus contradicis.* Ecce in prioribus verbis ſententia Vitalis fere eadem, cum ſententia Molinæ: in poſterioribus verò impugnatio S. Auguſtini.

Secundo, efficaciam Diuinæ gratiæ expendit S. Auguſtinus in ſequentibus loco citato, ex illo Pſal. 36. *à Domino greſſus hominis dirigentur, & viam eius volet.* Oſtendens Auguſtinus, *illius eſſe donum conuerſionem noſtram, & conſen-*

ſum, qui greſſus noſtros propterea dirigit primitus, vt velimus; non enim ait Scriptura, à Domino greſſus hominis dirigentur, quia viam eius volet, ſed diriguntur (inquit) & volet. Hæc S. Auguſt. At ſi efficacia gratiæ, iuxta placitum Molinæ, deſumitur ex conſenſu noſtro, cum ſit in poteſtate arbitrij reddere ipſam vocationem efficacem, vel non efficacem; iam plane à Domino greſſus hominis diriguntur, quia voluit; & non quia diriguntur vt velit: quorum oppoſitum manifeſtiſſimè inuenitur in prædicto teſtimonio, & per conſequens iam redditur cauſa meritoria gratiæ; tantum enim valet illud (quia volet) atque quia voluit, vt expreſſe S. Auguſtinus in ſequenti linea. *Non igitur quia voluit diriguntur, ſed quia diriguntur volet.*

Tunc ſic argumentor. Idem in ſcriptura ſacra eſt gratia dirigens greſſus hominis, atque efficax, iuxta expoſitionem dictam: atqui voluntas hominis non facit, vt gratia ſit dirigens. Ergo neque quod ſit efficax. Maior, & minor ſunt D. Auguſt. loco cit. Conſequentia eſt contra Molinam, dum ſæpe habet efficaciam gratiæ pendere à liberi arbitrij conſenſu, vt ſit talis, præſertim vero in Concord. diſp. 38. verſ. Item poſtquam Deus non præuenit. lin. 4.

Dices Molina non dicit, quia homo voluit, redditur gratia efficax, hoc eſt enim ponere antecedentiam temporariam, ex parte voluntatis; ſed ſolum dixit, quia homo conſentit ſimultate cooperationis, redditur gratia efficax. Sed contra eſt, quia eo ipſo fatetur huiuſmodi

Digitized by Google

cauſalitatem, dum aſtruit dependentiam auxilij præuenientis, in ſui efficacia, à conſenſu liberi arbitrij, manifeſtè ponit ſaltem prioritatem cauſalitatis tenere ſe ex parte voluntatis, non vero ex parte Diuini auxilij, quod manifeſtè damnat S. Auguſt. citatus, vt patet expendenti eius verba. Quamuis enim huiuſmodi cauſalitatem explicuerit per verba de præterito, quæ poſſunt extendi ad temporariam præcedentiam, tamen vt ex oppoſito contradicat Pelagij dictis, quæ erant de præſenti, manifeſte & cauſalitatis prioritatem intendit, indeque & illam temporariam elidit. Verba Vitalis ſunt relata à S. Auguſtino loco citato. Operatur ille, dicis, quantum in ipſo eſt, vt velimus, cum nobis nota fiunt eius eloquia, ſed ſi eis acquieſcere nolumus, nos, vt operatio eius nihil in nobis proſit, efficimus. Expendatur illud (ſi eis acquieſcere nolumus) quod manifeſte infert aliud oppoſitum (ſi eis acquieſcere volumus) nos vt operatio eius in nobis proſit, efficimus; quæ eſt expreſſa doctrina Molinæ loco proximè citato.

Tertio, idem S. Doctor, de corrept. & gratia cap. 12. proſequens intentum, ſic habet. Subuentum eſt ergo infirmitati voluntatis humanæ, vt Diuina gratia indeclinabiliter, & inſuperabiliter ageretur. Sed hoc ipſum eſt, quod voluntas humana, poſita auxilij Diuini efficacia in ſenſu compoſito, numquam deficiat; & ideo, vt loquitur S. Doctor. Quamuis infirma non deficeret, neque aduerſitate aliqua frangeretur. Atqui Molina oppoſitum ſecundæ

partis huius antecedentis expreſſe negat diſp. 38. cit. §. penult, in hęc verba. Quo ſit vt neceſſitas illa in ſenſu compoſito non proficiſcatur ex efficacia, qua auxilium gratiæ operantis moueat ad conuerſionem arbitrium noſtrum. Ergo manifeſte contradicit S. Auguſtino, qui huiuſmodi neceſſitatem Diuinæ gratiæ tribuit.

Quarto, Molina in hoc perpetuus eſt, vt oſtendat, quòd ſi Deus potenter corda hominum, & indeclinabiliter ad vnum moueret, procul dubio tolleretur libertas creata; ac per conſequens poſito quocumque auxilio præueniente de facto liberum arbitrium non modo poteſt reſiſtere, ſed de facto reſiſtit. Cui manifeſte contradicit D. Auguſtinus loco proxime citato cap. 14. ſic dicens. Cui volenti ſaluum facere, nullum hominum reſiſtit arbitrium; ſic enim velle & nolle, in nolentis, & volentis eſt poteſtate, vt Diuinam voluntatem non impediat, neque ſuperet poteſtatem. Videte quęſo, quantum locus iſte contrarietur Molinę, immo & Suario ſupra citato dicenti lib. 3. de auxil. cap.4. n.8. poſſe dari voluntatem ita rebellem Diuinę gratię, quod nec de potentia abſoluta illam Deus poſſit conuertere.

Quinto, idem S. Auguſtinus lib. de corrept. & gratia cap.13. cum expoſuiſſet qualiter Deus mouiſſet corda Principum, qui ierunt cum Saule, poſtquam conſtitutus eſt rex. 1. Reg. 1. Ierunt cum Saule, quorum tetigerat Deus corda: necnon verba Amaſai ad Dauid 1. Paralip. 12. Tui ſumus Dauid &c. ac illorum aduentum, qui corde pacifico venerunt, vt conſtitue-

rent Dauid Regem in Hebron, adiuncto illo. & Dominus omnipotens erat cum illo, ſubiungit, ac per hoc Dominus omnipotens, qui cum illo erat, adduxit iſtos, vt eum regem conſtituerent: Et quomodo adduxit? numquid corporalibus eos vinculis alligauit? intus egit, corda tenuit, corda mouit, ipſoſque voluntatibus eorum, quas ipſe in illis operatus eſt, traxit. Si ergo cum voluerit Reges in terra Deus conſtituere, magis habet in poteſtate voluntates hominum, quam ipſi ſuas, quis alius facit, vt ſalubris ſit correptio, & fiat in correpti corde correptio, vt cæleſti conſtituatur in regno? Verba ſunt S. Doctoris, quaſi dicens: plane nullus extra hominem, neque ipſe homo niſi Deus tantummodo, hoc præſtare poteſt. Tunc ſic. Salubritas correptionis efficacia auxilij eſt: Atqui hæc non niſi à Deo, & per omnipotentiam ſuam mouente, vt appareat inſufficientia moralis concurſus, quam ſolum admittunt in præuenienti gratia aduerſarij. Ergo nequaquam à cooperatione noſtra, ſeu conſenſu liberi arbitrij pendet eiuſmodi efficacia.

Sexto, ex eodem S. Doctore cap. 2. de præd. Sanctorum in fine, ſic deſtruitur partialis concurſus Molinæ, ſic enim concludit contra Pelagium. Nolens ergo iis tam claris teſtimoniis repugnare, & tamen volens à ſeipſo eſſe, quod credidit homo, quaſi componat cum Deo, vt partem ſibi vendicet, atque illi partem relinquat, & quod eſt elatius, primam tollit ipſe, ſequentem dat illi & in eo, quod dicit eſſe amborum, priorem ſe facit, poſteriorem

Deum. Plane nihil expreſſius contra partialem concurſum dici poterat: expendenda ſunt autem vltima verba, in eo quod dicit eſſe amborum.

Neque valet dicere pro Molina, Pelagium partiri ipſum actum fidei, non modo partialitate cauſæ, ſed etiam partialitate effectus. Molina verò, etſi partialitatem cauſæ admittat, partialitatem tamen effectus aliquando videtur negare; vnde non æqualiter damnandus, atque Pelagius. Non (inquam) valet euaſio, nam licèt verbis id interdum Molina dicat, re tamen totum Deo huiuſmodi concurſum non attribuit, vt videre eſt apud ipſum Molin. in Concord.q.23. art.3.ad 1. memb.6. in ſolut.ad 1.& 3. obiectionem; vbi ſic habet expreſſis verbis. Concedendum eſt dari aliquid, quod ſit de noſtro arbitrio, & non aliter, ea præciſe ratione à Deo. Loquitur expreſſe de concurſu liberi arbitrij vnà cum gratia præueniente, quod quidem expreſſius declárauerat q. 14. art. 3. diſp.43.§.Accipe ergo, ibi. Dum homo,nondum ad fidem ſupernaturalem interius vocatus cogitat, & expendit res credendas, per notitias concionatoris miniſterio, aut aliunde comparatas, influit Deus in eaſdem notitias influxu quodam particulari, & ſupernaturali, quo cogitationem illam adiuuat; tum vt res melius, & dilucidius expendatur; (Ecce Pelagij facilius) contra quem Auguſt. Tolle facilius,& nulla eſt controuerſia,de gratia Chriſti cap.27.& 29. ſup.n. 21. Tum vt notitia illa limites ſupernaturalis notitiæ attingat. Ecce

influxus gratiæ, ex ſententia Molinæ, præuenientis actum intellectus ad credendum.

Proſequitur ad explicandum ſimilem influxum in voluntate ſic. Ex cognitione, & penetratione earum rerum, quæ ad fidem ſpectant, oritur naturaliter in voluntate motus affectionis, ad res ita cognitas, quo allicitur,& inuitatur ad imperandum aſſenſum fidei: cum hoc ergo motu, quaſi ſe inſerit Deus, influens in illum, per auxilium particulare, illúmque illo auxilio quaſi acuit, vt magis vrgeat,& alliciat. Ecce cum ad rem venimus, quam perſpicue, & conceptis verbis Molina non ſolum partialitatem cauſæ, ſed & effectus libero arbitrio tribuit; & quod elatius eſt (vt verbis Auguſtini vtar) primam illi tribuit partem: Deo verò poſteriorem; dum ponit, ſeu præſupponit concurſum tam ex parte intellectus, quàm voluntatis, cui ſe Diuinæ gratię auxilium adiungit, vt poſterius: & hoc non ad ſimpliciter,ſed ad melius, & facilius, ac vrgentius. Ergo efficacię gratię, quam tantopere S. Doctor extollit aperte contradicit. Ergo quis non expoſtulet, in quo ſententia Molinæ ab errore Pelagij diſcedat.

Et confirmatur ex aliis Patribus præcedens doctrina contra Molinam. Molina perpetuus eſt in eo, vt adſtruat partialem concurſum, in negotio iuſtificationis, ex libero arbitrio, ea præciſe ratione, qua eſt ab ipſo non eſſe à Deo vt authore ſupernaturali; neque à gratia præueniente, niſi tantum modo, vt alliciente, & inuitante, quo facilius habeatur. Sic habet

expreſſis fere verbis loco illo toties citato in Concord.q. 23.diſp. 1. memb. 6. in ſolut. ad 1.& 3. obiect. Atqui oppoſitum docet adhuc expreſſius D. Auguſt. de grat. Chriſti contra Pelagium cap. 45. lib. 10. expoſit. in Lucam, ex D. Ambroſ. cap. 96. loquente de conuerſione, & lachrimis Petri ſic. Interiori gratia ſua Dominus viſitauit Petrum interioris hominis, vſque ad exterioris lachrymas mouit, & produxit affectum. Ecce quemadmodum Deus adiuuando adeſt voluntatibus, & actionibus noſtris: Ecce quemadmodum, & velle, & operari operatur in nobis. Hæc S. Doctor. Notate quã aliter negotiũ iuſtificationis exponat, atque Molina. Hic namque gratiæ præuenienti allicientiam ſolum, & inuitationem concedit: Sanctus vero Ambroſius mouit, inquit, & produxit: quorum primo apertè præuiam motionem indicat; & ſecundum phyſicam eſſe demonſtrat: producere enim eſt phyſicè agere, vt per ſe patet. Et inſuper in vtroque verbo, adiunctis aliis totum negotium tribuitur Deo, non modo totalitate effectus, ſed etiam totalitate cauſæ, à prima boni cogitatione, vſque ad vltimum lachrymarum effectum. Ergo manifeſte reiicienda eſt doctrina Molinæ in hac parte, tanquam à S. Ambroſio exploſa. Expendendum vltimo quod in his motibus adiuuantis, & operantis gratiæ efficacia declaretur, vt ipſemet S. Doctor aduertit, ne vllus effugii locus ſit, pro contraria ſententia; dum modo ad vnam, modo ad alterã refugit, vt vim illorum verborum, mouit, & produxit, illudat,

Confirmatur Secundò, ex Chryſoſtomo idem intentum 2. ad Corinth. 3. exponens illud. Non quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid ex nobis & ſic Chryſoſtomus. Quaſi dicat Paulus : non ita dicebam, fiduciam habemus, vt partim ſit noſtrum, partim Dei ; ſed totum illi tribuo, acceptumque fero. & homil. 15. ſuper Acta Apoſtoli. Hoc ſolum nobis curæ ſit, quomodo vincamus Diabolum : immo verò non noſtri opus eſt, ſed Diuinæ gratiæ opus eſt. Præterea Anſelm. lib. de concord. paulo poſt principium ſic habet. Totum imputandum eſt Diuinæ gratiæ, quia neque volentis eſt, quod vult, neque currentis, quod currit, ſed miſerentis eſt Dei.

Denique D. Thomas, quaſi ab antiquo tempore præcludens viã ſolutioni de totalitate cauſę, & effectus, quæ huiuſmodi teſtimoniis adhiberi ſolet, ſic habet ſcholaſticè 3. contra gent. cap. 70. in fine, exponens concurſum naturalem Dei, cum cauſa ſecunda : Verba S. Doctoris ſunt. Non ſic idem effectus cauſæ naturali, & Diuinæ virtuti tribuitur, , quaſi partim à Deo, & partim à naturali agente fiat, ſed totum ab vtroque, ſecundum alium modum, ſicut idem effectus totus tribuitur inſtrumento, & principali agenti etiam totus. Ne verò dicatur ita rem ſe habere in naturali concurſu, non vero in eo, qui eſt ex Diuina gratia, & libero arbitrio, audiatur S. Doctor. 1. p. q. 23. art. 5. vbi ex profeſſo, & expreſſe ſic habet: Non eſt autem diſtinctum, quod ex cauſa ſecunda eſt, & ex prædeſtinatione ; ſicut nec di-

ſtinctum, quod ex cauſa ſecunda eſt, & cauſa prima. Quaſi ſe referat S. Doctor, ad ea, quæ de concurſu naturali docuerat, perpetuúſque eſt in hac doctrina. Videndus 3. contra gent. cap. 148. & 149.

Ex dictis non modo excluditur partialis ille concurſus Molinæ, ſed immo & diſtinctio de totalitate effectus, & partialitate cauſæ; namque ſi non diſtinctum, vt docet D. Thomas, quod eſt ex libero arbitrio, & ex prædeſtinatione: vtique vanè, & ſine fundamento excogitatur aliquis influxus, in libero arbitrio, quia ea ratione, qua eſt ab ipſo, non ſit à Diuina prædeſtinatione, ſeu cauſalitate ſupernaturali Diuinæ gratiæ, vt contendit prædictus author; Quod & ipſum conuincit exemplum inſtrumenti, & cauſæ principalis, quæ nequaquam partialiter influunt; ſed quidquid in inſtrumento eſt, à cauſa principali deriuatur in ipſum, vt alibi docuimus, nempe in Phyſicis.

Præterea prædicti Patres ita referunt totam noſtram conuerſionem in Deum, vt non referant illam in liberum arbitrium, ſecundum ſuam virtutem, immo illud excludunt; vt patet per Auguſt. de bono perſeuerantiæ, cap. 6. Chryſoſt. & D. Thom. citatos, ergo reducunt noſtram conuerſionem ad Deum, & eius gratiam: tanquam in virtutem totalem. Ergo non in partialem. Et ratio eſt manifeſta, nam ex eo, quod Deus concurreret partialitate cauſæ, & totalitate effectus, ſufficienter reduceretur in

Deum ſolum conuerſio noſtra, vtique & in ſolum arbitrium creatum poſſet referri noſtra conuerſio, cum pariter concurrat partialitate cauſæ, & totalitate effectus. Atqui hoc eſt hæreticum, ergo illud quoque ad minus falſum.

Et confirmatur: nam duobus trahentibus nauim, ideo neutri ſolum poteſt tribui totus effectus, quia concurrunt partialitate cauſæ. Ergo ſimiliter in præcedenti, ſtante huius modi partialitate, non poteſt tribui Deo ſoli effectus noſtræ conuerſionis. Conſequens eſt falſum. Ergo & antecedens. Vel ſi vni ex trahentibus nauim tribuitur totus effectus, ſimiliter & alteri; at conſequens in præſenti deficit manifeſtè, cum libero arbitrio nequeat attribui noſtra conuerſio; Ergo, &c.

Dices. Ideo ſtante huiuſmodi partialitate influxus Diuini, cum libero arbitrio, in opere conuerſionis, primò adſcribitur ſoli Deo ipſa conuerſio, non vero libero arbitrio, quia ex parte Dei datur auxilium morale præueniens, ratione cuius, primo illi hæc operatio tribuitur. Sed contra ſunt multa. Primum: quia hoc auxilium præueniens morale, non eſt ſufficiens reducere in Deum cauſalitatem phyſicam, ſeu influxum phyſicum liberi arbitrij aliàs non eſſet opus addere alium influxum ex parte Dei ſimultaneum, cuius oppoſitum docent communiter Theologi contra Durandum. Oportet ergo aſſignare aliquod auxilium phyſicum, ratione cuius opus gratiæ nimirum

conuerſio noſtra, reducatur primò in Deum, tanquam in cauſam priorem ſimpliciter, quæ efficaciter faciat noſtrum operari.

Secundum, quia auxilium morale non adſcribit Deo efficaciter conuerſionem peccatoris ex ſe. Ergo non eſt ſufficiens, ad aſtruendum primatum cauſalitatis Diuinæ, in operibus gratiæ. Patet conſequentia: cauſalitas enim cauſæ à poſitione effectus dignoſcitur. Probatur antecedens; nam hoc ipſum morale auxilium, in alio homine æqualiter diſpoſito, iuxta Molinæ placitum, non facit conuerſionem, immo & in eodem poteſt de facto refelli.

Tertium, ſi hoc auxilium ſufficeret, vt tribueretur opus gratiæ Deo, tanquam priori agenti efficaciter; procul dubio opus non eſſet orare vltra propoſitionem legis Diuinæ, vt Deus efficaciter nos conuerteret. Sed oppoſitum aſſeuerat S. Auguſt. de grat. Chriſti contra Pelag. cap. 29. Ergo nequaquam dicendum eſt, ſufficere huiuſmodi auxilium morale, ad rem præſentem. Quod huiuſmodi auxilium morale contineat ſolùm propoſitionem legis Diuinæ, patet ex ipſo modo declarandi, apud Molin. cit. ſequelam vero facit idem S. Doctor loco citato.

---

§. IV.

QVarta propoſitio. Molinæ ſententia contrariari videtur, multis Conciliorum definitionibus. Probatur 1. in ſententia Molinæ, Deus poſtquam confert auxilium ſufficiens,

exſpectat conſenſum noſtræ voluntatis, vt fiat efficax, quod idem eſt,atque vt velimus purgari à peccato ; per hanc enim voluntatem fit efficax auxilium, ad conuerſionem. Ita prædictus author. in concord. q. 14. art. 13. diſp.43. dum explicat motum liberi arbitrij, in fidem, ſpem, & conuerſionem ; ſed hoc eſt contra Concil. Arauſ. 2. Can. 4. dicens. Si quis, vt à peccato mundetur, Deum noſtram exſpectare voluntatem contendit, non autem vt purgari velimus, per Spiritus ſancti infuſionem,& operationem in nobis fieri confitetur, reſiſtit eidem Spiritui ſancto, per Salomonem, dicenti. Præparatur voluntas à Domino ; & Apoſtolo ſalubriter prædicanti. Ipſe eſt qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate.

Et confirmatur ; nam ſi eſt inconueniens, quod Deus exſpectet noſtram voluntatem, vt det auxilium ſufficiens, quemadmodum fatetur Molina, & ſocij : multo maius inconueniens erit, quod exſpectet Deus ipſam voluntatem, vt fiat auxilium efficax. Hac ratione vtitur S.Auguſt. epiſt.107.circa finem. Confirmatur 2. nam Concil. expreſſe definit, Deum præparare noſtram voluntatem, per auxilium efficax,cum præparetur voluntas volentis, quæ includit etiam in ſententia Molinæ, auxilium efficax. Ergo nequaquam exſpectatur conſenſus eius ; ſed immo præparatur præuenienti auxilio, ex ſe efficaci.

Secundò, ſi conſenſus liberi arbitrij redderet auxilium Dei efficax, vt habet Molina loco citato, daret vtique palmes vitam viti ; ſed hoc

eſt contra rationem, & ſenſum Concil. Arauſic. 2. can. 24. Ergo & illud, ex quo ſequitur. Sic enim habet Concilium citatum, ad rem præſentem. Ita ſunt in vite palmites vt viti nihil conferant, ſed inde accipiant vnde viuant, ſic quippe vitis eſt in palmitibus, vt vitale ſubminiſtret illis, & non ſumat ab eis.

Tertiò Molina in Concord. q. 23. art. 4. diſp. 1. memb. 6. verſ. ad 1. object. lin. 24. impreſſionis Vlyſip. ſic habet. Concedendum eſt, dari aliquid, quod ſit à noſtro arbitrio, & non aliter ea præciſe conſideratione à Deo. Sed oppoſitum definit Concil. citatum can. 20. Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo: nulla verò facit homo bona, quæ Deus non præſtet vt faciat homo. Ergo doctrina Molinæ contradicit definitioni datæ. Patet conſequentia, affirmat enim Molina contradictorium affirmatiuum particulare, nempe (aliquid concedendum eſt) cuius oppoſitum negatiuum definitur in prædicto loco Concilij. Nulla verò facit homo.

Neque ſatisfaciet Molina dicens, quod Concilium definit contra illos, qui dicerent, aliquod opus eſſe in homine integrum ſine Deo; ſe verò non hoc non negare: ſed tantummodo aſſerere partialem concurſum ex parte voluntatis, ea præcisè ratione qua eſt ab ipſa non eſſe à Deo, vt authore gratiæ. Non (inquam) ſatisfacit: nam vel ille influxus partialis voluntatis eſt aliquid reale conducens ad iuſtificationem, vel non? Si ſecundum fruſtra ponitur, & fundatur in illo à Molina efficacia gratiæ.

Si

Si primum ergo datur iam aliquid in homine, conducens ad iuſtificationem, quod non facit Deus, contra definitionem Concilij.

Neque adhuc dicas, hoc parum referre, cum opus ipſum, ſeu effectus reducatur in Deum ſaltem ratione gratiæ adiuuantis, ideſt concurſus ſimul tanci: tum quia gratia adiuuans, iuxta dictum authorem non eſt præueniens: tum etiam, quia non parum referre putandum eſt illud, quod reddit auxilium Dei efficax, & per quod homo iuſtificatus diſcernitur, à non iuſtificato, cuique reſpondet præmium Beatitudinis æternæ; quæ omnia in citato loco concedit ipſe Molina, & alibi ſæpe, tanquam propria illius, aliquid, quod à noſtro libero arbitrio eſſe putat, & non à Deo, ea ratione, qua à nobis eſt. Sic in ſolutione ad 3. object.

Omitto multa alia loca, tum eiuſdem concilij, tum etiam Molibitani, & Trid. vt proponam eximium locum eiuſdem Trid. ſeſſ. 6. can.4. Si quis dixerit liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil cooperari aſſentiendo Deo excitanti, atque vocanti, ſed veluti inanime ſe habere, nec poſſe diſſentire, ſi velit, anathema ſit. Tunc ſic. Verba propria huius definitionis innuunt cauſalitatem realem phyſicam. Ergo efficacem ex ſe; & per conſequens nequaquam efficacem, ex conſenſu voluntatis noſtræ, vt vult Molina. Probo antecedens: nam ſi tantum moralem cauſalitatem diceret, non vtique adiungeret Concil. Sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere, quod erat aſſertum Lutheri, & Caluini, volentium

totum à Deo fieri ita vt liberum arbitrium impelleretur à motione Diuinæ gratiæ tanquam inanime quoddam. Ergo dum Concilium definit liberum arbitrium motum, & excitatum, loquitur de motione eiuſdem generis,alias non opponeretur directe errori , ſed potius negaret taliter moueri à Deo liberum arbitrium , ſed moraliter. Quod vtique cum non faciat, ſupponit eiuſdem generis motionem , & præmotionem. Diſſiniens proinde contra errorem citatum , non propterea tolli libertatem , aut lædi, quia poſſet liberum arbitrium diſſentire, ſi velit.

Sed objicies. Si Concilium loqueretur de præmotione phyſica , non diceret liberum arbitrium illi poſſe diſſentire, ſi velit ; nam ſtante præmotione phyſica in voluntate , non poteſt non eſſe conſenſus illius, quia non poteſt non eſſe motus ipſius : idem enim eſt motus mouentis in mobili atque motus mobilis, ex Philoſopho 3. Phyſ. text. 1. Tunc autem ſequeretur idem inconueniens poſitum à Caluino, contra libertatem creatam. Plures huic objectioni, quæ eſt tota aduerſariorum vis, in hac re , reſolutiones adhiberi ſolent ; Conſtans tamen, & verior ſolutio eſt quod ſtante motione illa , vere poſſit liberum arbitrium diſſentire, quantumuis numquam diſſentiat de facto , quod idem valet , ac dicere poſſe diſſentire in ſenſu diuiſo , non vero in ſenſu compoſito.

Neque obſtat , quod in cap. 5. eiuſdem ſeſſionis 6. dicatur, de eadem præuenienti gratia, quippe qui illam abjicere poteſt quod videtur

plane facere ſenſum compoſitum, qui nequaquam verificari poteſt, niſi cum motione morali. Non, inquam, obſtat, ex duobus pro nunc. 1. quia fortè in 2. loco ſermo eſt de morali gratia, dicit enim ſanctam inſpirationem: quippe qui illam abjicere poteſt. Eo quod ibi diffuſe de omni motu præcedente noſtram iuſtificationem agitur, in quibus & inſpiratio moralis eſt. In Canone verò citato præciſe agebatur de motu phyſico, quia hoc poſtulabat error, contra quem definitio procedebat. Et confirmatur hæc ſolutio, quod nimirum in ſecundo loco, ſi admittendus ſit ſenſus compoſitus, non copulatim applicandus eſt ad omnia præcedentia, ſed diuiſim tantum ad inſpirationem moralem, quam refert. Probatur antecedens, quia ſi copulatim ſumendus eſſet ſenſus compoſitus, vtique comprehenderet gratiam adiuuantem, cum qua & ſecundum aduerſarios non poteſt eſſe actualis diſſenſus. Prima pars huius ſequelæ colligitur ex textu Concilij dicto cap. 5. numerantis & inter gratiam adiuuantem. Poſterius vero illatum contradicit manifeſte doctrinam eorum, cum quibus diſputamus. Ergo de ſola inſpiratione morali loquitur Concilium in ſeccundo loco.

Secundò obſtat dictum verbum Concilij, ſi loquatur de phyſica motione gratiæ, ſimiliter enim tunc explicandum eſt, atque præcedens, idem enim valet, abjicere atque diſſentire; præſertim cum adiungitur verbum, poteſt, in quo ſenſu vere liberum arbitrium poteſt abjicere ſanctam Dei inſpirationem, in ſenſu

ſcilicet diuiſo, illam tamen numquam de facto abjiciet. Hoc tamen non tollit, quod abjicere poſſit, cum & ſuam quis operationem actualem poſſit abjicere deſiſtendo ab illa, vel ponendo contrariam, & tamen in ſenſu compoſito numquam abiiciet; Oritur enim hæc potentia, ſeu poſſe ex indifferentia iudicij præcedentis, qua poſita ſemper liberum arbitrium verè poteſt oppoſitum, quacumque interueniente determinatione à Deo, & à ſe, quia non neceſſitatur ad vnum per modum naturæ, aut coactionis, ſed libere, & ſuauiter determinatur à Deo ſecundum illud iudicium antecedens: determinatio enim Dei non tollit indifferentiam iudicij, ſed determinat ad vnam partem ſequendam, quod eſt ipſiſſimus vſus libertatis, alias maneret ſemper indifferens, & indeterminata voluntas hominis. Non intendimus autem, quod ſimul habere poſſit voluntas actus oppoſitos, ſed vnum poſt alium, vel deſiſtere ab incepto, vel non incepiſſe continuatum, vel apponendo contrarium; hæc enim eſt huius potentialitatis compoſitio, vt fere ſimiliter videri poteſt in potentiis naturalibus, in ordine ad actus ſuos; vnde ſimpliciter non dicitur eſſe fruſtra, cum ſic, & non aliter exerceri poſſit; ſimul enim habere oppoſitos actus naturaliter implicat.

Digitized by Google

§. V.

VLtima propoſitio. Molinæ ſententia videtur aduerſari ſacræ ſcripturæ. Probatur 11. Molinæ poſitio è ſolutione illa citata mẽb. 6. eſt quod datur aliquid in conuerſione noſtra, nimirum influxus in illam, qui non ſit à Deo authore ſupernaturali, præciſa ea ratione, qua eſt à nobis & per hunc influxum exiſtimat eodem loco ſolut. ad 3. diſcerni iuſtificatum, à non iuſtificato. Sed ex D. Paulo 1. ad Corint. 4. nihil eſt in homine, quod diſcernat ipſum ex ſe ipſo, in ordine ad iuſtificationem, ſic colligunt communiter Doctores, præſertim Auguſt. & Thom. & illo verbo Apoſtoli. Quis ergo te diſcernet? Ergo videtur illi contrarium aſſertum Molinæ. Quod ſi dicas cum eodem authore, neceſſario eſſe fatendum, quod diſcernatur conuerſus ad fidem, à non conuerſo per aſſenſum, & influxum ſuum, quem alter non præſtitit.

Contra eſt, quia ille influxus inuentus in eo, qui conuertitur, nequaquam reducitur in ipſum, vt in primam, & ſolam cauſam eius, alias iam per ipſum, tanquam per aliquid ſuum diſtingueretur ab alio, cuius oppoſitum intendit manifeſte Apoſtolus, dum addit. Quid gloriaris, quaſi non acceperis? Dum ergo Molina ponit huiuſmodi influxum non eſſe à Deo, vt authore ſupernaturali, manifeſte concedit, poſſe hominem in illo gloriari, tanquam in eo, quod non accepit.

Secundò ſi, vt vult Molina, homo pro ſua innata libertate, & influxu ſibi proprio, qui non eſt ea præciſe ratione à Deo authore ſupernaturali, reddit auxilium Dei efficax, vtique quod conuertatur homo, eſt volentis, & conſentientis; ſed ſcriptura per os Pauli ad Rom. 9. atteſtàtur: non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis. Ergo aduerſatur illi Molinæ placitum. Major eſt expreſſa Molinæ loco citato ſolut. ad 1. & 3. object. quoad 1. partem. Sequela verò videtur manifeſta. Minor habetur ex Paulo. Conſequentia tenet. Et confirmatur, nam per hoc dicitur conuerſio eſſe Dei, & non hominis, quia quem vult indurat, & cui vult miſeretur. Sed etiam homo per ſuam voluntatem facit, aut non facit auxilium Dei efficax, aut inefficax, ſecundum Molin. quæ alio nomine eſt induratio ipſa, vel miſeratio. Ergo ſimiliter dicitur ſimpliciter conuerſionem eſſe hominis, & non Dei.

Hoc teſtimonio vtitur S. Auguſt. cap. 3. Enchirid. Alioquin ſi propria dicta ſunt (proſequitur S. Doctor) non volentis neque currentis, ſed miſerentis Dei eſt, quia ex vtroque fit, id eſt ex voluntate hominis, & miſericordia Dei, quia id voluntas hominis ſola non implet; cur non è contrario dicitur ſic recte? Non miſerentis eſt Dei, ſed currentis eſt hominis; quia id miſericordia Diuina non implet ſola. Porro ſi nullus Chriſtianus dicere audebit, non eſt miſerentis Dei, ſed volentis hominis, ne Apoſtolo apertiſſime contradicat, reſtat, vt propterea dictum intelligatur, non volentis, neque cur-

rentis, ſed miſerentis eſt Dei, vt totum Deo detur, quia hominis voluntatem bonam & præparat adiuuandam, & adiuuat præparatam. Hæc ſanctus Doctor Auguſtinus, quæ vidit Molina in concord. quæſt. 14. diſput.40. §. Quid ſibi voluerit Auguſtinus. Et reſpondet, ſanct. Doctorem eo in loco diſputare contra Pelagium, qui dicebat initium fidei eſſe à nobis: in cæteris verò adiuuari liberum hominis arbitrium à Deo; vnde ponebat meritum ex nobis ante gratiam, quare nihil ſibi ex hoc teſtimonio obuenire poſſe, qui admittit omnia opera noſtra, & voluntates noſtras eſſe à gratia præueniente, & ſubſequente operantibus nobis.

Cæterum licèt hæc ſit mens Pelagij; argumentatio tamen Auguſtini non ſolum procedit contra illum, qui ita apertè contra Diuinam gratiam inſurrexit, ſed etiam contra omnes, qui cum eodem Pelagio quomodolibet ſentire viſi fuerint; ſentire autem cum eodem videtur, qui licet nullum ex operibus ad iuſtificationem neceſſariis integrum libero arrogat arbitrio: attamen in omni opere bono dicit partem, & eam primam eſſe à libero arbitrio, itavt ea præciſe ratione, qua eſt ab homine, non ſit à Deo, niſi vt authore naturæ, quod non refert ad rem præſentem: Quæ expreſſe habet Molina cit. in ſolutionibus illis ad 1. & 2. object. quæſt.23. in Concord. art. 4. & 5. diſp. 1. memb. 6. quare directè etiam contra illum militat argumentatio Sancti Auguſtini: nam ſi ea ratione contra Pelagium procedit, quia partem Deo, partem libero arbitrio tribuebat, vtique &

Digitized by Google

Molinæ contrariatur, quia non alium concurſum, niſi partialem admittit ex Deo: illi autem qui ex parte voluntatis eſt, tantum tribuit, vt per ipſum reddatur efficax gratia perque ipſum diſcernatur homo iuſtificatus, à non iuſtificato.

Neque ſatisfacit, quod fateatur totum effectum boni operis eſſe à Deo, quantumuis ex parte, qua pendet à voluntate, non ſit ab illo, nam eo ipſo, quod aliquid admittit in homine, ad iuſtificationem conducens, quod non ſit ſub omni ratione à Deo, vt authore ſupernaturali, manifeſte ſibi partim tribuit ſine Deo; ac proinde volentis eſt hominis, & currentis, non Dei miſerentis pars illa, præſertim cum ſit prima, & præcipua iuxta placitum Molinæ, quæ reddit ipſa auxilia efficacia, cui reſpondet gloria, & præmium Beatitudinis, quod erat dogma Pelagij.

Tertiò aduerſari videtur ſententiæ Molinæ expreſſus locus Pauli ad Philip. 2. Cum metu, & tremore veſtram ſalutem operamini: Deus eſt enim, qui operatur in nobis velle, & perficere. Quem locum verſans S. Auguſt. de grat. Chriſti contra Pelag. cap. 10. dicit vehementer aduerſari Pelagiano errori; quippe illum ſibi idem Pelagius adeo cognouiſſe contrarium, vt reſpondere illi duxerit neceſſarium, in hæc verba. Operatur in nobis velle quod bonum eſt quæ ſupra poſuimus, dum errorem iſtum retulimus, dum reuelatione ſapientiæ, in deſiderium Dei ſtupentem excitat voluntatem, dum nobis ſuadet omne, quod bonum eſt.

Quæ plane ſunt auxilia moralia præuenientia, in ſententia Molinæ vt videre eſt locis citatis, præſertim in vltimis. Atque his non obſtantibus S. Auguſtin. ex illo loco Pauli redarguit Pelagium, quod tantummodo legis auxilia ponat, & gratiam ſuadentem, non verò perſuadentem. Ergo ſimile contra Molinam poteſt confici argumentum, cum expreſſe doceat gratiæ præuenientis auxilium morale eſſe, & in ſe indifferens, reddique efficax ex voluntate ac quieſcentis arbitrij, qui eſt modus loquendi Vitalis Pelagiani, relatus à S. Auguſtino Epiſtol. 107. paulo poſt medium.

Vnde licet verbis fateatur Molina, velle, & perficere eſſe à Deo, quod & Pelagius fecit: quia tamen in explicatione huius efficaciæ non maiorem ponit dependentiam à gratia Dei, quam moralem, ſi ſumatur ipſa virtus auxilij Diuini ex ſe, plane videtur contradicere Apoſtolo qui ſimpliciter aſſerit, Deum operari in nobis velle, & perficere; proindeque non ſolum moraliter, ſed & phyſice, vt colligitur ex Auguſtino citato. Tum quia verbum (operari) hoc innuit; tum quia id operatur in nobis Diuina gratia operans, quæ perſuadens eſt; & ea, qua nimirum futuræ gloriæ magnitudo, non ſolum promittitur, ſed & ſperatur, & creditur. Verba ſunt Auguſtini. Atqui gratia per quam creditur, & ſperatur gloria eſt phyſica; Ergo & illa, quæ huiuſmodi ſpem, & fidem operatur in nobis.

Quartò, facit etiam manifeſtè contra Molinam illud Ezechiel. 36. Faciam, vt in præceptis

meis ambuletis, & iudicia mea cuſtodiatis, & operemini. Si ergo homo reddit, per ſuæ voluntatis influxum, auxilium Dei efficax, vtique ipſe facit, vt ambulet in præceptis Dei, contra dictum locum ſacræ Paginæ; ex quo ſanctus Auguſtinus ſæpe contra Pelagium inſurgit, & contra Semipelagianos, præſertim de prædeſtinatione Sanctorum, cap. 11. & de gratia, & libero arbitrio cap. 18. vbi etiam præcludit viam euaſionis contrariæ, dum dicunt, & nos facere, vt ambulemus in præceptis Dei, cum gratiæ præuenienti conſentimus; ſic enim habet ſanctus Doctor. Certum eſt nos facere cum facimus; ſed ille facit vt faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati, qui dixit faciam vt in iuſtificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obſeruetis, & faciatis: cum dixit, faciam vt faciatis, quid aliud dicit, niſi auferam à vobis cor lapideum, vnde non faciebatis; & dabo cor carneum, vnde faciatis? Et hoc quid eſt, niſi auferam cor durum vnde nõ faciebatis; & dabo vobis cor obediens, vnde faciatis? Ille facit, vt faciamus, cui dicit homo: pone Domine cuſtodiam ori meo, hoc eſt enim dicere, fac vt ponam cuſtodiam ori meo; quod beneficium Dei iam fuerat conſequutus, qui dicit, poſui ori meo cuſtodiam. Hæc ſanctus Auguſtinus. Ex quibus manifeſtè liquet, quantum à veritate diſtet doctrina Molinæ, dum habet, nos facere quod auxilium Dei in ſe indifferens, reddatur efficax, per noſtræ conſenſum voluntatis; neque excuſari poteſt, dum huiuſmodi efficaciam præuenienti gratiæ

attribuit ab effectu cum eandem eis deneget ex propriis, & ex virtute intrinſeca ipſius auxilij prouenire non poſſe putet, infallibilitatem huius effectus. Ergo verbis tantummodo aſſerit efficaciam Diuinæ gratiæ, quam reipſa deſtruere videtur.

CAPVT V.

Impugnatur ſententia Vaſquij, & Bellarmini circa efficaciam Divinorum auxiliorum.

DISPVTAVIMVS toto capite præcedenti, contra Molinam, quem primum inter recentiores, à Veterum Theologorum ſententia, circa efficaciam Diuinæ gratiæ, comperimus deflexiſſe, & forte latius, quam par erat aliorum iudicio: Verum non ſine fructu; quo enim vrgentius, & abundantius res contra Molinam peracta eſt; eo minus nobis negotij erit aduerſus alios, qui ipſi Molinæ adhærere noſcuntur. Hi ſunt ſecũdo in loco Gabriel Vaſques, & Robertus Bellarminus, quorum ſententiam poſuimus ſupra cap. 2. §. 2. quos tamen tantum inſectabimur, quatenus ſibi videntur, in puncto difficultatis propoſitæ à Molina diſſentire. Quatuor ſunt (vt vidimus loco citato) quæ ſelegimus huius ſententiæ dicta, præſertim à Vaſquio, quæ totidem propoſitionibus examinanda ſunt, & reiicienda.

§. I.

PRima propoſitio. Primum dictum Bellarmini, & Vaſquij, nimirum ſemper in eo, qui conuertitur, aliquid inueniri peculiare antecedenter ad vſum voluntatis conſentientis, quod non reperitur in eo, qui non conuertitur, ſecundum hanc partem veriſſimum eſt, & in hoc rectè ſentiunt hi Authores, atque à Molinæ ſententia diſcedunt optimè, vt patebit infrà, ex confirmatione veræ ſententiæ: In eo verò, quod addunt, huiuſmodi peculiarem rationem conſiſtere in tempore, & congruitate liberi arbitrij ad ip m gratiam, multum à verò deviant, quod ſic oſtenditur.

Et in primis, licèt nomen congruitatis, & contemporationis vocabulum reperiantur, apud ſanctum Auguſtinum tom. 4. lib. 1. ad Simplician. quæſt. 2. longè aliter vſurpatur à S. Doctore, quam accipiantur à prædictæ ſententiæ Authoribus. Sanctus enim Auguſtinus his nominibus vtitur, ad ſignificandam congruitatem, quam facit gratia in libero arbitrio; non vero quam inueniat, vt arbitratur Vaſques; ſic enim habet S. Doctor cit. q. paulo ante medium. Quod ſi vocatio Dei ita eſt effectrix bonæ voluntatis, vt omnis eam vocatus ſequatur, quomodo verum eſt illud: Multi ſunt vocati, pauci verò electi. Quod ſi verum eſt, & non conſequenter vocationi vocatus obtemperat, atque vt obtemperet, in eius eſt poſitum voluntate, rectè etiam dici poteſt: Igitur non miſerentis Dei, ſed volentis,

Digitized by Google

atque currentis eſt hominis, quia miſericordia vocantis non ſufficit, niſi vocati obedientia conſequatur: an verò, qui hoc modo vocati non conſentiunt, poſſent alio modo vocati accommodare fidei voluntatem?

Diſcurſus eſt inquiſitiuus illius magnæ difficultatis, diſcriminis nempe conſentientis Diuinæ vocationi, & reſpuentis ipſam, quam S. Auguſtinus ſic videtur proponere in forma ſcholaſtica. Vel vocatio Diuina ita eſt effectrix bonæ voluntatis, vt omnis eam vocatus ſequatur? & obſtat illud. Multi ſunt vocati, pauci verò electi, vel vt iſte obtemperet in eius eſt poſitum voluntate? & obſtat illud Apoſtoli: Non eſt volentis &c. Vel denique qui vocati non conſentiunt, ideo eſt, quia alio modo vocati accommodarent fidei voluntatem; vel illi ſoli ſequantur vocationem, qui ei capiendæ reperiuntur idonei.

In quibus S. Doctor, vt aſpicienti patet, non aſſerendo, ſed arguendo, ſeu inquirendo loquitur: quapropter licèt in his videatur aliquo modo fauere oppoſitæ ſententiæ; illi tamen nequaquam ſuffragatur, ſi vltima reſolutio inſpiciatur; ſic enim concludit S. Doctor, poſt longiſſimam diſcuſſionem. Sit ergo fixum, atque immobile, quod Deus cuius vult miſeretur, & quem vult indurat: hoc eſt cuius vult miſeretur, & cuius vult non miſeretur, eſſe alicuius occultæ, atque ab humano modulo inueſtigabilis æquitatis. Iam verò ſi idoneitas noſtra, ſeu congruitas ad gratiam penſatur in hoc negotio, non quidem occultum, ſed

apertũ eſt myſterium huius diſcretionis.Ergo ſi aliquando S. Doctor meminit huiuſmodi congruitatis ad gratiã,eam plane intelligit,quã facit ipſa gratia ſua occulta,&inueſtigabili vi:nõ verò quã reperiat in libero arbitrio,ex alio principio.

Videtur autẽ hoc ipſum cõuinci ex Apoſtolo Paulo,ad Hebr. 3. Deus pacis aptet vos in omni opere bono,vt faciatis eius voluntatem.Optat quidem Apoſtolus,vt diſcipuli apti ſint,ad recipiendam gratiã Dei;ſed hoc ipſum non ab ipſis poſtulat , ſed ex dono gratiæ fieri in illis petit. Ita exponit D.Thom.ibi conſentit Aug.de grat. Chriſti c.16.Quid eſt facere,vt faciatis,niſi auferam à vobis cor lapideũ,vnde non faciebatis, & dabo vobis cor carneum,vnde faciatis. Ergo congruitas liberi arbitrij ad gratiã,ab ipſa gratia efficitur, ſiue illa poſitiua,ſiue negatiua ſit; & per conſequens nequaquam gratiæ efficacia, ex aliqua alia congruitate dignoſci poteſt.

Pręterea idem S.Aug.de prædeſt.ſanct.c.8.ſic habet.Gratia,quę occulte humanis cordibus Diuina largitate tribuitur,à nullo duro corde reſpuitur;ideo quippe tribuitur, vt duritia cordis primitus auferatur.Ergo nõ ſupponit contẽperiem liberi arbitrij,aut cõplexionis,vel ingenij congruitatẽ,alteriuſve extrinſeci non repugnãtiam ; quinimmo hæc omnia vincit gratia Dei, cũ maxime vigent repugnantiæ ad cõuerſionẽ, vt cernere eſt in Apoſtolo Paulo,qui ex lupo rapaci,factus eſt ſubito obediẽtiſſimus prędicator.

Tertiò,ratione ſic conuincitur prædictum aſſertum : liberum arbitrium poſt naturam lapſam, eſt auerſum à Deo , & inobediens , atque non obtemperans. Ergo numquam poteſt con-

cedi,quod congruat Deo vocanti,niſi primitus per gratiam auferantur hæc impedimenta. Et confirmatur:iſta contemperatio,& congruitas, quam ponunt hi Authores,vel eſt naturalis,vel ſupernaturalis?Primum ſi ponatur , non poteſt conducere ad efficaciam gratiæ , niſi ponatur gratia in natura,quod eſt Pelagianum.Si ſecundum:non poteſt effici ab ipſa gratia. Ergo perperam aliter ponitur ab his Authoribus.

Quarto,iſta contemperatio non fit à caſu,neque ex intrinſeca cõnexione liberi arbitrij cum gratia. Ergo nullatenus admittenda eſt. Dices: forte non eſſe huiuſmodi contemperationem à caſu,neque ex intrinſeca cõnexione,hoc eſt neceſſaria,quod eſt intentum argumenti, quia fit per electionẽ liberi arbitrij,cum ſit cauſa eius, ideo enim conſentit liberum arbitrium gratiæ, ſecundum hos Authores, quia contemperatum eſt illi,non vice verſa.Vel ergo contemperatur à caſu,vel ex neceſſitate naturali?Quorum vtrũque æqualis eſt periculi in fide catholica.

---

§. II.

SEcunda propoſitio:dictum ſecundum huius ſententiæ, ſcilicet efficaciam gratiæ cõſiſtere in eo,quod cogitatio excitans ad bonum,ſit cum maiori claritate,conatu, ſeu aduertẽtia,vel magis expedita à contrariis impedimentis:Omnino inſufficiens eſt,ad prædictam difficultatem enodandã.Et in primis ſibi ipſi in ea contrarius eſt Vaſques 1.p.diſp.98.cap.6.& 7.vbi affirmat poſſe cũ æquali auxilio ſecundũ rem,alterũ ex duobus ęqualiter diſpoſitis peccatoribus cõuerti,& alterum non conuerti.Ergo ſecundum eius

doctrinam non ſemper oportet, quod maior ſit claritas in iudicio excitante ad bonum: alias numquam daretur illa æqualitas auxilij, quam ſupponit.

Abſolutè tamen huius dicti inſufficientia monſtratur 1. nam ſtante maiori illuminatione, ex parte intellectus, adhuc voluntas in ſenſu compoſito poteſt diſſentire, ſi velit. Ergo inſufficiens eſt, ad efficaciam gratiæ declarandam, hic dicendi modus. Antecedens recipitur etiam ab omnibus fere oppoſitæ ſententiæ Authoribus, declaraturque; Omnis enim hæc maior claritas non excedit motionem obiecti: obiectum autem omne, infra Deum, ineffi caciter mouet voluntatem, vt expreſſe Doctores reſoluunt cum D. Thoma 1.2. q.10.art.2. Conſequentia nota eſt; efficacia enim gratiæ, in ſenſu compoſito non petit fruſtrari.

Præterea hic modus dicendi tollit motum gratiæ in voluntatem, præter motum intellectus in ipſam: Atqui Theologi communiter, non ſolum in intellectum, ſed in voluntatem præcipue motum gratiæ adſtruunt. Ergo hic modus dicendi omnino inſufficiens eſt. Minor & conſequentia patent. Maior habetur ex poſitione, quam impugnamus. Deinde: vel iſta maior claritas iudicij eſt ab intellectu præciſe, vel à voluntate mouente intellectum ad maiorem aduertentiam, vel ab intellectu præmoto à Deo, vel maiori lumine illuſtrato phyſicè; ſed ex nullo capite ſubſiſtere poteſt efficacia gratiæ, ſecundum hanc ſententiam. Ergo omnino reiicienda. Minor ſic probatur (antecedens enim

videtur

videtur adæquata inductio percurrens omnes modos poſſibiles) nam ſi eſt illa maior claritas ab intellectu præcisè ? vtique ſimpliciter naturalis eſt ſecundum rem, & ſecundum modum, cum intellectus præciſe potentia ſimpliciter naturalis ſit. Si detur ſecundum idem etiam inconueniens ſequitur. Si vero detur tertium deſtruitur omnino ipſa poſitio aduerſariorum ; iam enim fatentur aliquid antecedens ex parte Dei mouentis, præter ipſam maiorem claritatem ex parte iudicij intellectus ; ac per conſequens iam gratia præueniens non conſiſtit tantum in motibus indeliberatis intellectus, & voluntatis, quod perpetuo volunt, ſed in aliqua antecedente motione Diuina.

Vltimò : iſta maior claritas iudicij, & cæteræ omnes conditiones requiſitæ ſimul ſumptæ, non tranſcendunt cauſalitatem moralem : atqui cauſalitas moralis non ſufficit, ad ponendam efficaciam gratiæ. Ergo & ipſa poſitio inſufficiens omnino eſt. Maior recipitur fere ab omnibus Theologis, etiam ex ipſa Societate. Minorem etiam affirmat contra huiuſmodi placitum Suar. cit. ſupra, dum retulimus eius ſententiam. Conſequentia nota eſt, ſiquidem efficacia gratiæ fundat certitudinem metaphyſicam, vt ipſemet Suarius agnoſcit, ad quam omnino inſufficiens eſt moralis cauſalitas, etiam ſecundum ipſum.

At dices ; ideo prærequiri ſcientiam conditionatam, vt huiuſmodi infallibilitas aliunde, quàm ex morali cauſalitate ſtabiliatur, adiuncta intentione Dei præuidentis, & præordinan-

tis eiuſmodi cauſalitatem moralem, ſecundum quod cognouerat fore efficacem. Sed contra ſit

§. III.

TErtia propoſitio, contra tertium dictum; quod certitudo huius infallibilitatis habeatur per ſcientiam mediam, eſt omnino impoſſibile. Probatur 1. hæc ſcientia, ſecundum doctrinam illorum, à quibus adſtruitur, non influit in ſuum obiectum, ſed præſupponit illud, vt & ipſi fatentur; alias ſcientia iſta non eſſet de futuris ſpeculatiua, ſed practica, contra doctrinam eorundem. Ergo præſupponit tantum certitudinem inuentam in obiecto; hæc autem non tranſcendit limites moralis cauſalitatis. Ergo neque etiam vt ſtat ſub ſcientia, maiorem ſibi vendicat infallibilitatem.

Reſpondent Authores oppoſiti, obiectum ſcientiæ conditionatæ, ſecundum ſe ſumptum, non habere maiorem certitudinem, quam moralem: at poſtquam eſt ſub ſcientia ſortiri infallibilitatem intuitus Diuini, qui poſtquam eſt, neceſſario eſt; & videre licet (inquiunt) ſimile in obiecto viſus, quod quidem ſecundum ſe contingens eſt; poſtquam vero ſemel videtur, certum eſt omnino, quod videtur.

Sed contra eſt, quia viſus præſupponit rem eſſe, & tantum iudicat de præſentia, quæ cum ſit certa poſtquam eſt, licet in cauſa fuiſſet contingens, bene poteſt eſſe obiectum certiſ-

ſimæ viſionis : at vero ſcientia media, & obiectum ipſius non ita ſe habent, nam præſentia obiecti illius, non diſtinguitur à cauſalitate cauſæ; vel ſaltem ſecum portat intrinſecè ordinem ad illam, cum iudicium ipſius ſcientiæ non ſit de præſentia obiecti præcisè, ſed immo de futuritione illius, hæc enim eſt ſcientia media, ſecundum quod exponitur ab illius aſſertoribus, iudicium ſcilicet Dei, an res ſit futura, an non? Ergo licet obiectum viſus poſſit eſſe certum, vt ſtat ſub illo, non tamen obiectum ſcientiæ mediæ, ob diſcrimen aſſignatum; ſcilicet, quod ſcientia verſatur circa futuritionem rei, quæ cum ſit contingens, non poteſt aliter præuideri.

Dicunt iterum non poſſe aliter præuideri huiuſmodi futurum contingens, ex meritis ſuæ cauſæ proximæ, niſi contingenter : bene tamen poſtquam ſupponitur futurum. Sed contra iterum eſt, quia non habet huiuſmodi futurum, vnde ſupponatur, quod futurum ſit, niſi ex ſua cauſa proxima, vel ex Dei concurſu; ſed Diuinus concurſus eſt indifferens ad ponendum illud in illo ſigno, & cauſa eſt contingens in illo ſtatu, & non certa infallibiliter. Ergo numquam poteſt præſupponi huiuſmodi infallibilitas; & per conſequens, neque vt ſtat ſub ſcientia, illam vendicabit; ſiquidem ſcientia præſupponit quod ſit futurum: ex meritis autem cauſæ non habet quod futurum ſit, ſed tantum quod poſſibile ſit, vt & ipſi Authores oppoſiti fatentur; vel ſaltem quod ſit futurum contingenter : Ergo non certum infallibiliter.

§. IV.

QVarta propoſitio. In huiuſmodi cogitatione intellectus nulla poteſt inueniri cauſalitas realis propria. Ergo inſufficiens eſt ad declarandam efficaciam gratiæ. Probatur: cauſalitas, quæ hic poteſt inueniri eſt cauſalitas iudicij, ante intentionem voluntatis primam; ſed iudicium non habet vim mouendi realiter ex propriis. Ergo neque cauſalitas iſta realis eſt. Maior, & conſequentia patent; minor probatur: omnis enim vis mouendi, in intellectu, prouenit à voluntate: Ergo ante ipſius motionem primam, quæ habetur per intentionem, nulla datur vis mouendi in intellectu. Et confirmatur: mouens per intellectum præciſe eſt mouens, vt forma appetitum; ſed forma mouens appetitum, potius eſt patiens motum, quàm faciens: ergo huiuſmodi iudicium, cum ſit præciſe intellectus, ante omnem operationem voluntatis, ſiquidem eſt prima gratia præueniens, non erit vtique mouens realiter voluntatem. Maior & conſequentia videntur certæ, ex ſuppoſitis per aduerſarios. Minor declaratur; forma enim trahit appetitum extrinſece alliciendo, non vero intrinſece mouendo, & influendo.

Dicent; huiuſmodi iudicium, in quo motum gratiæ præuenientis conſtituunt, dici cauſam realem, non per influxum phyſicum in voluntate, ſed per dependentiam, & obligationem realem harum potentiarum inter ſe, qua-

tenus realiter intentionaliter præſentatur obiectum in iudicio voluntati, & voluntas nata eſt realiter excitari, per huiuſmodi præſentationem. Sed contra, quia hæc dependentia, & obligatio potentiarum inter ſe, ad præſentationem iudicij, ſeu cuiuſcumque alterius motionis, ex parte intellectus præciſe non ſufficit, ad ſtatuendam efficaciam gratiæ infallibilem, cum poſita illa oppoſitum multoties ſequatur voluntas. Vnde licet hæc cauſalitas moralis, lato modo reducatur ad cauſam efficientem per Ariſt.2.phyſ.28.& 31.non ideo tamen efficax omnino cenſenda eſt, neque efficiens proprie, ſed metaphoricè; nullam enim in forma per intellectum apprehenſa agnoſcimus efficientiam phyſicam in voluntatem, quamuis fortè non renuamus illam concedere in ideatum, vt in 2. phyſic. diximus.

CAPVT VI.

Impugnatur ſententia Suarij, circa efficaciam Diuinæ gratiæ.

DVO, vt vidimus ſupra cap.2.§.3.addit Suarius, ad ſententiam Vaſquij, vt ſtabiliat infallibilitatem, in cauſalitate morali, quam per ſe fallibilem iudicat. Alterum eſt ſcientiæ conditionatæ, quam mediam vocant, adminiculum. Alterum verò ex intentione Dei conferentis huiuſmodi motionem

moralem excitantis, & præuenientis gratiæ, eo fine, vt per eam vocatus obtemperet, & ſequatur. Putat igitur Suarius citatus, ſcientiam mediam eſſe neceſſariam, ad huiuſmodi certitudinem gratiæ efficacis in præuenienti auxilio, non prænoſcendam tantum (vt Vaſquez exiſtimat) ſed ſtabiliendam. Quippe cum motio moralis non ſit infallibilis ex propriis, neque poſſit reddi certa, ex phyſica determinatione, quam dicit libertati noſtræ contrariam, ab euentu vtique futuro vult eſſe cognoſcendam huiuſmodi certitudinem infallibilem Diuinæ gratiæ; quæ ſicut haberi nequit, niſi per ſcientiam mediam, ita per eandem certificari debet hæc gratiæ præuenientis efficacia.

---

§. I.

PRima propoſitio. Minus ſufficienter loquitur Suarius in hac parte, quàm Vaſquius. Probatur: nam Vaſquius reddit quidem ſui dicti cauſam, licèt non efficacem: at Suarius reddit cauſam, non cauſam. Probatur primum; reducit enim Vaſquius efficaciam gratiæ præuenientis, vt vidimus, in cauſalitatem moralem, quæ etſi vere efficax omnis non ſit, vera tamen cauſa ſui generis realis eſt, vt vidimus cap. præcedenti, §. 1. & 4. Patet ſecundum; quia Suarius cum fateatur efficaciam moralis motionis, reddit cauſam ex ſcientia conditionata, quæ nullatenus influit in effectum illum, neque vllam apportat efficaciam realem tali motioni morali, vt ſit infallibilis, ſicut & monſtrauimus cap. præcedenti §. 3.

Sed inquiunt, quia per huiuſmodi ſcientiam habetur certitudo futuri euentus, quem habitura eſſet illa motio moralis, ſi poneretur cum debitis circunſtantiis in fieri, quod ſcientia præſtet certitudinem, non quidem influxus, ſed præſcientiæ proprie dicitur infallibilitatis. Cæterum neque hanc infallibilitatem poſſe haberi, per huiuſmodi ſcientiam, præſuppoſita tantum motione morali, quantumcumque aliæ addantur circunſtantiæ, ſi ſecludatur prædeterminatio phyſica, præterquam quod ſatis mõſtrauimus in tractatu ſcientię conditionatę, & proximo illo §.3.c.præcedẽtis, amplius nũc, & efficacius vno, vel altero medio cõficiemus.

Vt euentus prænoſcatur certus, etiam ſub conditione, neceſſe eſt, vt præſupponantur ad ipſum, ſaltem prioritate cauſalitatis, omnes conditiones, & circunſtantiæ, quibus cum fiat certa, & determinata; ſed hę conditiones, & circunſtantiæ nequeunt eſſe certæ ante euentum futurum. Ergo neque ipſe euentus pręcognoſci certo poteſt. Maior declaratur; alias enim eſſet certus effectus, ex non certa cauſa, & circunſtantiis item non certis, quod implicat. Minor recipitur etiam ab aduerſariis, hoc namque contendunt, vt ex euentu certitudo cauſæ, & circunſtantiarum antecedentium dignoſcatur. Conſequentia fundatur in illo proloquio. Cognoſci ſequitur ad eſſe. Dicent: hoc eſſe proprium euentus liberi, quod nullam poſtulet certitudinem in cauſa, & circunſtantiis antequam ſit, ob indifferentiam ipſius principij liberi; ideoque nullam poſſe pręnoſci certitudinẽ

cauſæ, & circunſtantiarum ante ipſum euentum liberum. Sed contra eſt, quia ipſe euentus non eſt abſque dependentia: hæc autem dependentia fundatur in influxu ipſius cauſæ. Ergo vt ſupponatur ipſe euentus, debet præſupponi etiam huiuſmodi dependentia; & à fortiori influxus cauſæ, à qua procedit. Sed non præſupponitur in tali modo dicendi. Ergo neque ipſe euentus certò præuideri poteſt ſecundum illum.

Dicent iterum, dependentiam iſtam, & influxum, eſſe ipſum actum liberum, neque aliquid intereſſe inter potentiam, & ipſum actum. Sed contra, nam actus ipſe non pendet actu à principio habituali, aliàs ſemper penderet; ſed ab actuali; ergo per aliquid à ſe diſtinctum, quod intelligitur in ipſo principio, quaſi complens ipſum; & reducens de potentia, ad actum agentis, vt agens eſt. Ergo cum hæc omnia negentur ab iſtis Authoribus, quæ plane neceſſaria ſunt ad certitudinem euentus liberi; fit certum, nullam poſſe prænoſci certitudinem talis euentus, neque etiam conditionatè, in doctrina illorum, cum déſit certitudo cauſæ, & circumſtantiarum præuia, ad ipſius futuri certitudinem omnino neceſſaria.

Et confirmatur: efficax gratia pertinet ad rationem principij, non verò ad rationem actus ſecundi, ſeu ſimultanei concurſus, adiuuantiſve gratiæ, quæ fere in idem recidunt apud Suarium, quem impugnamus, cuius totum eſt hoc antecedens lib. 3. de auxil. cap. 6. n. 8. prope finem, verſ. quo fit, & alibi ſæpe.

Digitized by Google

Ergo cum non pertineat ad principium habituale, aliàs non diſtingueretur gratia ſufficiens ab efficaci, pertinebit vtique ad principium actuale, & conſequenter præcedet cauſalitate euentum in ſui certitudine; vnde non dignoſcitur ab illo, quod eſt placitum prædicti Suarij.

Secundo, principaliter deſtruitur certitudo, & infallibilitas effectus futuri, deſumpta ex ſcientia media; vel poſitis illis circunſtantiis, & conditionibus, quibus cum fiet euentus futurus, vel inquam euentus ipſe dat certitudinem illis circunſtantiis, & conditionibus; vel vice verſa? illæ cauſant certitudinem euentus; vel denique huiuſmodi certitudo conſurgit ex colligatione ad inuicem. Si primum, coincidit cum ſententia Molinæ, deſumentis certitudinem, & efficaciam gratiæ ab effectu, in quo fere deſeritur à Suario, falſum inſuper eſt; effectus enim ille, cùm non habeat eſſe à ſe, neque à ſe poteſt habere certitudinem, quam tribuat; præſertim cum effectus ſit proprium recipere eſſe, & per conſequens certitudinem à ſua cauſa. Si detur ſecundum; patet non deſumi certitudinem, quam inquirimus, ex euentu, ſed potius ex infallibilitate cauſæ, quæ cum ſit moralis, vt fatetur Suarius, non vendicat certitudinem infallibilem. Tertium denique impoſſibiliter dicitur: poſitis enim pluribus indifferentibus ad agendum, quorum neutrum determinat alterum, non poteſt determinatus effectus prodire: at hæc per ſe ſunt indeterminata, neque alterum habet vim in alterum de-

terminatiuam infallibiliter. Ergo neque ſimul adunari poſſunt, niſi à caſu, quod alienum eſt à fide catholica.

Neque poſſunt recurrere,vt ſolent,ad ſcientiam mediam, quaſi abſolutè ita res ſe habeat: at vero ex ſuppoſitione, quod per illam ſcientiam præuidetur ſortiri hæc omnia infallibilem connexionem cum libero arbitrio; nam huius præuidentiæ, & futuritionis, & connexionis infallibilis cauſam inquirimus; loquimur enim de hoc futuro, vt præcedit in ratione objecti ipſam ſcientiam mediam, quam ſuppoſitionem neceſſe eſt admittant Authores oppoſiti, cum fateantur huiuſmodi objectum præcedere ipſam ſcientiam, ideóque præſciri, quia futurum eſt, non vice verſa. Cum igitur nequeat aſſignari cauſa huius certitudinis infallibilis, ſecundum hanc ſententiam, vt patet per inductionem factam, vtique neque ipſa præſcientia ſubſiſtet, neque ex illa poterit deſumi infallibilitas gratiæ efficacis, vt intendit Suarius; ſed certè aliunde venanda eſt.

§. II.

ALterum principium, ex quo Suarius contendebat ſtatuere efficaciam gratiæ in auxilio morali præueniente erat, ſi ſumeretur ipſum auxilium morale, vt proueniens ex intentione Dei efficaci, circa bonum vſum liberi arbitrij, & finem prædeſtinationis, qua-

tenus poſtquam Deus præuidit, in ſcientia media, conſenſum voluntatis futurum ſub talibus circunſtantiis, ad auxilium moraliter præuenientis gratiæ voluit, & decreuit, quod per hæc media talis homo conuerteretur, & ſalutem conſequeretur æternam; ex qua intentione auxilium illud præueniens moraliter ſubit rationem medij prædeſtinationis efficacis, quam antecedenter non habuit ex terminis præciſe ſcientiæ mediæ. Hoc dictum præterquam quod ſibi manifeſte contradicit, nihil iuuat prædictum modum dicendi, quem impugnamus. Probatur primò: nam, vt vidimus ex eodem Suario, ex ſcientia media habetur certitudo, & infallibilitas futuræ conuerſionis Diui Pauli verbi gratia. Ergo nequaquam deſumenda eſt efficacia gratiæ præuenientis; ex prædicta intentione Dei. Patet conſequentia, intentio enim illa eſt poſterior ad ſcientiam mediam, vt ſupponimus ex eodem Suario; conuerſio autem illa ſub conditione cognita infallibiliter futura ſupponit, ſeu portat ſecum gratiam efficacem, cum ſit eadem conuerſio, quæ abſolutè futura eſt, ad quam neceſſario, ſecundum fidem gratiæ præuenientis efficax auxilium dandum eſt; aliàs intelligeretur conuerſio efficax, ſine gratia efficaci. Igitur dum recurritur ad poſteriorem intentionem prædeſtinantis Dei, vel fruſtra recurritur, vel contradictorium affirmatur, quod modo poſuimus.

Secundum inconueniens deducitur ex præcedenti argumentatione, & inſuper

Digitized by Google

confirmatur; quia intentio iſta, ſecundum doctrinam eiuſdem doctoris, nihil influit in prædictum effectum; neque tribuit maiorem vim prædicto auxilio præuenienti intrinſecè. Ergo cum ipſum ex ſe ſit fallibile, quia morale tantum, & ex ſcientia conditionata non iuuetur, vt monſtrauimus ſupra; plane neque ex intentione Dei quidquam iuuabitur. Patet conſequentia, namque vt iuuaretur oporteret, quod aliquid acciperet cauſalitatis maioris, & virtutis; ſed non recipit aliquid, vt fatentur. Ergo nihil iuuatur. Argumenta Molinæ, aliorumque ſoluemus in fine diſputationis, cum ſtatuerimus concordiam liberi arbitrij, cum gratia efficaci.

CAPVT VII.

De efficacia gratiæ præuenientis, ſeu excitantis vera doctrina.

QVONIAM multæ ſunt reſolutiones, quæ ſub hoc titulo comprehenduntur, præſens caput diſtinguemus in plures. §§. itavt ſingulæ difficultates in ſingulis clarius explanentur.

§. I.

Vtrum gratia præueniens, ſeu excitans, conſiſtat in motibus indeliberatis intellectus, & voluntatis?

SVpponimus gratiam præuenientem eandem eſſe, atque excitantem, vt colligunt

Theologi communiter, ex Concilio Trid. ſeſſ. 6. can.3.& 4. Secundo poſſe hic loqui de præueniente gratiâ phyſicè, an tantum moraliter? Sed hanc diſputationem in §§. ſequentibus pertractabimus. Loquimur igitur in præſenti de gratia præueniente, & excitante, vt abſtrahit à morali, & phyſico influxu, ſed quatenus primo præueniens, & excitans dicitur, tum reſpectu intellectus, tum etiam reſpectu voluntatis, cum neceſſarium ſit fateri gratiam præuenientem, non ſolum in intellectu, ſed etiam in voluntate.

RESOLVTIO.

His poſitis, Authores, cum quibus diſputamus, locis citatis ſupra cap. 2. conſtituunt gratiam excitantem, in motibus quibuſdam indeliberatis intellectus, & voluntatis, ſic enim (inquiunt) loquuntur Patres, & Concilia, dum præfatam gratiam vocant illuminationem, inſpirationem, tactum, pulſationem, quæ ſanè vitales actiones apparent. Confirmant ex D. Auguſtino, dum vocat gratiam excitantem ex parte voluntatis victricem delectationem: quis autem (inquiunt) non videat delectationem eſſe actum voluntatis? Deinde ex D. Bernardo lib. de grat. & libero arbit. dicente, quod gratia liberum excitat arbitrium, cum ſeminat cogitatum. Denique ex D. Proſpero lib. 2. de vocatione gent. c. 9. cuius verba ſunt. Gratia Dei in omnibus iuſtificationibus principaliter præeminet ſuadendo incitationibus, mouendo

exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inſpirando conſilium, cor ipſum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo. In quibus verbis plane totum munus gratiæ excitantis, & præuenientis videtur ponere in actibus intellectus, & voluntatis indeliberatis.

Deinde hac vnica ratione confirmant (vt putant) efficaciter. Gratia dicitur excitans, ab excitatione, quam cauſat in anima realiter: atqui anima non excitatur realiter, niſi ab eo, quod eſt in ipſa. Ergo cum non poſſit in illa eſſe, niſi actus ipſius vitalis, aut habitus; excitatio autem non fiat per habitum, vt patet in dormientibus, vtique neque gratia excitans erit aliquid, præter ipſos actus vitales, qui præcedunt hominis conuerſionem: hi autem ſunt indeliberati, vt experientia conſtat. Ergo in illis ſolum conſiſtit gratia excitans, & præueniens. Ita fere argumentatur prædictus Suarius lib. 3. de auxil. cap. 4. n. 2. & 3. & aliis in locis. Nihilominus ſit

Prima concluſio. Gratia primo præueniens ex parte intellectus, non poteſt conſiſtere in motibus indeliberatis illius. Probatur: quia ſi quis eſſet motus, in quo poneretur gratia primò præueniens ex parte intellectus, eſſet cogitatio boni ad finem ſupernaturalem conducens; Sed hanc præcedit gratia præueniens, & excitans. Ergò non conſiſtit in illo motu indeliberato gratia pure præueniens. Maior patet. Conſequentia tenet. Minor probatùr ex D. Paulo 2. Corinth. 3. Nam non ſumus ſuffi-

Digitized by Google

cientes cogitare aliquid ex nobis,quaſi ex nobis ; ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. In quibus verbis videtur Apoſtolus omnino prærequirere gratiam præuenientem, ad quamcumque piam cogitationem.

Dices tamen cum Suario citato, in prædicto teſtimonio ſermonem eſſe de neceſſitate gratiæ cooperationis, ſeu adiuuantis, quæ ſimul natura influit in omnem actum intellectus, & voluntatis. Sed contra prædictam ſolutionem arguo ſic; nam Concilium Arauſic. can. 7. ex hoc eodem loco Pauli aſtruit, neceſſariam eſſe illuminationem ſpiritus ſancti, ad quemcumque actum intellectus, & voluntatis bonum; quæ illuminatio, ad gratiam excitantem, & præuenientem ſpectat, vt conſtat ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. can. 3. & 4. Ergo non de adiuuante, ſed de præueniente, & excitante gratia loquitur Apoſtolus in prædicto teſtimonio.

Contrarium etiam ſolutionis Suarij docet D. Auguſt. lib. 2. ad Bonifacium cap. 8. dum contra Pelagianos, iam admittentes gratiam cooperantem, ex eodem teſtimonio præuenientem conſtituit. Expreſſius vero idem docet de prædeſt. ſanct. cap. 2. contra Maſſilienſ. qui fidei initium libero tribuebat arbitrio; ſic namque argumentatur S. Doctor, ex eodem teſtimonio præuenientem gratiam ſtabilire contendens. Si non ſumus idonei cogitare aliquid ex nobiſmetipſis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt; profecto non ſumus idonei credere aliquid ex nobis. Non concluderet autem bene S. Auguſt. niſi in medio aſſumpto, ſcilicet Pauli

Digitized by Google

teſtimonio, gratiam præuenientem includeret, & ſtatueret neceſſariam, ad omnem piam cogitationem. Quandoquidem Maſſilienſes minime negabant gratiam adiuuantem, id eſt ſimultaneam in ſenſu Suarij; diceret enim tunc aduerſarius: ſicuti cogitatio pia non eſſet à gratia præueniente, ſed ab adiuuante, ita neque fidem, quoad initium, præuenienti gratiæ tribuendam fore.

Secunda concluſio: gratia præueniens pure ex parte voluntatis, non conſiſtit in motu aliquo voluntatis indeliberato, qui præueniat conuerſionem ad Deum. Probatur. In omni conuerſione voluntatis, ad Deum prærequiritur gratia præueniens in ipſam voluntatem: Sed non omnem conuerſionem voluntatis præcedit motus indeliberatus eiuſdem. Ergo nequaquam in illo conſiſtit gratia præueniens voluntatem. Maior inferius declarabitur: nunc ſupponitur vera ex inſufficientia maiori voluntatis ad bonum ſupernaturale, quam intellectus ad ſimile verum, qui tamen ex prædicto D. Pauli omnino inſufficiens iudicatur ad bonum cogitatum. Ergo multo magis voluntas. Probatur minor, certum eſt enim inter Theologos, poſſe Deum conuertere peccatorem ſubito, & in inſtanti: Atqui tunc non procederet motus indeliberatus voluntatis conuerſionem ipſius. Ergo vel non conſiſtit gratia præueniens voluntatem in motu indeliberato ipſius; vel non eſt neceſſaria gratia præueniens ad ſubitam conuerſionem, quod nullus Catholicus dicet, aliàs tunc deficeret gratia

præue

præueniens. Quod autem non poſſit præcedere motus indeliberatus ſubitam conuerſionem, ſic phyſicè oſtenditur: Vel enim motus indeliberatus tunc eſt ſimul cum deliberato in eodem inſtanti, vel in immediato antea tempore, vel in aliquo inſtanti antecedente? Neutrum dici poteſt. Ergo neque indeliberatus præcedet, aut comitabitur conuerſionem ſubitam. Probatur minor; primum enim non erit, niſi concedas voluntatem circa idem deliberatam, & indeliberatam eſſe, nulla variata circunſtantia, aut tempore; ſi des ſecundum, iam præcedet tempore motus indeliberatus, ac proinde non erit ſubitanea conuerſio. Tertium nequit dici, quia non dantur duo inſtantia ſimul immediate in tempore, alias componeretur ex indiuiſibilibus.

Et confirmatur: Angeli in primo inſtanti conuerſi ſunt ad Deum per motum deliberatum: idem in Chriſto Domino certum eſt; ſed primum motum in eis non præceſſit alius indeliberatus, aliàs imperfectus eſſet primus. Ergo vel ad hos actus nulla fuit data gratia præueniens, vel vtique eadem non cōſiſtit in aliquo actu indeliberato volūtatis, & intellectus, ſed in aliquo alio antecedente vſum liberi arbitrij cauſatiuè.

Dices cum Suario lib. 3. de auxil. c. 4. n. 15. non eſſe neceſſariam ſimpliciter alicuius motus indeliberati excitationem, in illis conuerſionibus ſubitaneis ex parte voluntatis, ſed ſatis eſſe, quod detur plena illuſtratio ex parte intellectus; ſed neque hanc excitationem ſemper prærequiri ex parte volūtatis in noſtris ordinariis conuerſionibus. Prima pars datæ ſolutionis, præterquam

quod eſt omnino falſa, vt infra oſtendemus latiùs, non cohæret cum ſecunda, nam ex eo erit aliquando neceſſaria talis excitatio in voluntate per actum indeliberatum eiuſdem, qui antecedebat hominis conuerſionem ordinariam, quia voluntas cenſetur improportionata ad actum conuerſionis, & propterea eget eleuatione antecedentis eleuationis per motũ indeliberatũ;ſed hac etiam ſemper indiget eleuatione voluntas, in ſubitanea conuerſione, cum ſemper ſit improportionata ad actum conuerſionis: Ergo vel ſemper indiget, vt præcedat actus indeliberatus conuerſionem, vel nunquam. Cum igitur conſtet, non præcedere huiuſmodi actum indeliberatum ſubitaneas illas conuerſiones; vtique nec ad alias neceſſarius erit.

Poteſt iterum reſponderi pro Suario, ideo prærequiri motus indeliberati anteceſſionem in conuerſione ordinaria, quia de ratione motus ordinarij eſt, quod non ſubito, ſed paulatim incipiat moueri ipſum mobile, cuius oppoſitum in inſtantanea mutatione reperitur, in qua mobile totum ſimul mouetur, proindeque de neceſſitate conuerſionis ordinariæ erit,quod præcedat motus indeliberatus, non item in ſubitanea conuerſione. Hac forte ductus ratione Suarius in materia de gratia affirmat, neceſſitatem gratiæ excitantis in voluntate, per motum indeliberatum ipſius, ad omnem conuerſionem ordinariam.

Sed contra: nam hic modus dicendi potius declarat diſcrimen conuerſionis ordinariæ, ab

extraordinaria in ratione motus, quàm neceſſitatem gratiæ præuenientis, cum per huiuſmodi anteceſſionem motuũ indeliberatorum nihil peculiare declaretur, quod inſeruiat, aut iuuet ad finem ſupernaturalem, quod non ſimiliter inueniatur in quouis alio motu, & deliberatione ordinis naturalis; & ex alio capite neceſſario fateri oporteat improportionem potentiæ naturalis, ad opera ſupernaturalia, & conuerſionem peccatoris; quæ improportio in ſubitaneis conuerſionibus eo maior apparet, quo difficilior eſt, etiam in ordine naturæ motus, quoad perfectionem totus ſimul, & integer. Ergo ſi ad hunc ſufficit illuſtratio intellectus in ſubitanea conuerſione, quare non ſufficiet eadem præciſe ad ordinariam? cum eadem ſit proportio ſubitaneæ illuſtrationis, ad ſubitaneam conuerſionem, atque deliberatæ, & in tempore, ad indeliberatam, & in tempore etiam conuerſionem factam.

---

§. II.

Satisfit argumentis.

AD argumenta partis oppoſitæ dicendum, Patres, & Concilia ſub illis locutionibus comprehendere non ſolum auxilium morale gratiæ præuenientis, quod vtique in illis motibus indeliberatis conſiſtit; ſed etiam comprehendere illud auxilium præueniens phyſicè,

quo hæc, & alia opera à Deo perficiuntur in nobis, vt colligitur ex contextu eorundem, & diſputationum, ſeu definitionum fine; ac denique ex modo loquendi, qui planè ſignificat noſtrarum potentiarum excitationes, & pulſationes actiue fieri aliquo actiuo principio exteriori, quod cum nequeat eſſe, niſi Diuinum, vt docent communiter Theologi cum D. Thoma prima ſecundæ quæſt. 10. art. 4. & quæſt. 109. per totam, & 1. part. quæſt. 105. art. 3. & 4. adiunctis item art. 3. & 4. qu. 106. Ergo manifeſtè Patres, & Concilia in illis verbis intendunt motus illos indeliberatos eſſe ab auxilio præueniente, & excitante Diuinæ gratiæ actiuè; non vero intendunt declarare gratiæ præuenientis auxilium, per motus illos formaliter ſumptos.

Ad locum Auguſtini, qui habetur lib. 2. de peccator. merit. & remiſ. ſimiliter dicendum, Victricem ibi declarationem, ſumi cauſaliter, non vero formaliter, quod nomen, *Victricis*, ſatis indicat, eſtque conſentanea expoſitio illius doctrinæ epiſt. 107. vbi gratiam præuenientem vocat potentiſſimam facilitatem; Neque ſi admittamus, de formali delectatione ſermonem eſſe, adhuc conſtabit negaſſe S. Doctorem præuenientem gratiam ab ea diſtinctam, quam in aliis locis ſatis apertè confirmat; cum & ea delectatio, vtpotè ſupernaturalis, non poſſit eſſe ex viribus naturæ. Ergo ex auxilio præuenientis gratiæ.

Ad Diuum Bernardum dicitur, noſtram ibidem ſententiam contineri, licet enim dicat,

per piam cogitationem noſtram excitari mentem, hanc tamen à Deo ſeminari docet. Ergo per antecedentem gratiam. Et colligitur apertè ex eodem ibidem paulo ante. Non quidem quod vel ipſe conſenſus, in quo omne meritum conſiſtit, ab ipſo (id eſt libero arbitrio) ſit, cum nec cogitare quod neceſſarium eſt, nec conſentire aliquid ex nobis, quaſi ex nobis ſufficientes ſimus.

Ad Diuum Proſperum, dico ipſum in prædicto teſtimonio de omni genere auxilij, tam interni, quam externi, tum moralis, & phyſicè diſſeruiſſe: Externum namque poſuit in his, mouendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis: Internum verò morale in his, ſuadendo incitationibus. Phyſicum denique & reale in illis: Inſpirando conſilium, corque ipſum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo. Iuuaturque hæc expoſitio maxime ex aliis locis, vbi S. Doctor omnino prærequirit motum gratiæ præuenientis ad omnem piam cogitationem.

Ad rationem denique Suarij dicendum, gratiam præuenientem eſſe aliquid inhærens realiter ipſis potentiis, ſed neque actum, neque habitum vitalem, ſed motionem Dei præuiam, per quam intellectus, & voluntas realiter excitatur, vt prodeant in hos actus vitales.

CAPVT VIII.

Vtrum detur gratia excitans realiter liberum arbitrium, præter moralem internam?

AD E O certũ eſt, dari gratiam excitantem externam, vt neque gratiæ inimiciſſimi homines Pelagius, & diſcipuli eam negauerint, vt vidimus ſupra cap. 3. §. 1. verſ. 2. eſt etiam certum; vbi Pelagius fatetur, nos adiuuari, per legem, & doctrinam, quæ ſanè ad auxilium morale, & externum pertinent. Tota dubitatio eſt de gratia excitante realiter interne, eaque major, poſtquam §. præcedenti ab hoc munere reiecimus motus indeliberatos intellectus, & voluntatis. Quo ſenſu partem negantem tuentur mordicus Authores citati, poſſuntque eorum argumenta ad tria capita breuiter reduci.

§. I.

Pars negans.

PRimum ſit ex authoritate; ſemper enim (inquiunt) cum ſancti Patres, & Concilia exponunt gratiam præuenientem internam, de ea loquuntur, vt de morali tantum excitatione; dicunt enim eam doctrinam internam,

Digitized by Google

perſuaſionem, ſuauitatem, delectationem, ſpiritualem voluptatem, & alia ſimilia. Secundò ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. can. 4. & 5. vbi talis dicitur inſpiratio Diuinæ gratiæ præuenientis, vt qui recipit poſſit abiicere, & ſermo debet eſſe de reali potentia abiiciendi, quæque poſſit reduci ad actum; alioquin ridicula eſſet hæreticis talis potentia, illis nimirum, contra quos diffinitio talis procedebat; ſed non poteſt verificari de reali excitatione, quod abiiciatur à potentia, in qua recipitur. Ergo de morali eſt intelligendum.

Secundum fundamentum partis negantis deſumitur,ex nō neceſſitate talis excitationis realis,ad actus ſupernaturales eliciendos, v. gr. ad actum contritionis in Deum. Probatur autem, quod non ſit neceſſaria huiuſmodi excitatio realis, quia non datur omnibus, vt patet in his qui non conuertuntur,ſecundum doctrinam aſſerentium talem excitationem realem:ſi autem foret neceſſaria daretur omnibus;vel dicendum quod non prouideret Deus omnibus, omnia media neceſſaria ad ſalutem; & per conſequens illi,quibus denegarentur tales excitationes,poſſent iuſtè de Diuina miſericordia, immo & de iuſtitia conqueri. Conſequens non eſt admittendum; Ergo nec antecedens. Ergo moralis tantum erit excitatio gratiæ præuenientis.

Tertium fundamentum deſumitur ex ordine naturali potentiæ liberæ ad ſuos actus itē naturales ſic:potentia libera non eget ad actus ordinis naturalis tali excitatione reali;ergo neque ad actus ordinis ſupernaturalis. Conſequentia

videtur bona, Deus enim per gratiam non immutat naturam,ſed perficit. Antecedens videtur expreſſum Eccleſ. 15. Deus creauit hominem, & poſuit eum in manu conſilij ſui. Ergo in manu eius ſita eſt omnis determinatio voluntatis einſdem;neque proinde indiget aliqua excitatione reali. Ad hoc fundamentum ſpectant omnia,quæ congerunt ex oppoſitione talis excitationis realis, cum libertate noſtra;nam (inquit)ea excitatio realis talis naturæ eſt,vt poſita,non poſſit non ſubſequi effectus, nec poſſit voluntas actum,ad quem realiter non excitatur dicere:Atqui hoc derogat libertati creatæ.Ergo non eſt admittenda excitatio realis,ſed moralis tantum. His poſitis ſit

---

§. II.

Reſolutio affirmans in communi.

NEceſſarium omnino eſt, vt confiteamur gratiam præuenientem, quæ realiter liberum excitet arbitrium, & non tantum moraliter. Hæc toto calamo eſt confirmanda, vtpote fundamentum, & baſis omnium,quæ pro concordia gratiæ,cum libero arbitrio dicenda ſunt. Probatur ergo primo ex ſacris literis his in locis,in quibus dicitur,Spiritum Domini induiſſe illos,quibus dabatur, Iudic.6. Spiritus Domini induit Gedeon Iudic.14. Spiritus Domini irruit in Sanſon.& 1.Reg.10.Inſiluit Spiritus Domini ſuper eum,nempe Saül,& prophetauit,Daniel. 13. ſuſcitauit Dominus Spiritum ſanctum pueri iunioris, &c. quæ omnia realem excitationem ſonant, & non tantum moralem, vt patet.

Secundò in phraſi Scripturæ ſanctæ idem eſt vocare, atque excitare per gratiam præuenientem, vt expreſſe docet magnus Greg. lib.3.c.1. in ſecundum lib. Reg. vocare enim(inquit)electorum ſuorum mentes adſpiratione gratiæ ſuę excitare eſt. Atqui Scriptura docet electos vocari realiter à Deo. Ergo pari modo excitari eoſdem à Diuina gratia putandum eſt. Probatur, nam Matth.9.dicitur. Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores. Sed vocatio iſta non poteſt eſſe moralis tantum, ſed neceſſario erit realis, ſaltem in paruulis ad baptiſmum vocatis. Ergo in omnibus realis iudicanda.

Quod vocatio iſta etiam comprehendat paruulos docet expreſſe S.Aug.lib.1.de peccat.merit.& remiſ. & patet; quia & paruuli egent Diuino medico; eos autem Chriſtus Dominus venire vocare dicitur, quibus medico opus eſt, vt habetur in eodem contextu, iuxta illud etiam ad Rom.9.de Eſau,& Iacob. Cum nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali, vt ſecundum electionem propoſitum Dei maneret, non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt, quia maior ſeruiet minori. Cæterum in his paruulis vocatio moralis locum non habet. Ergo neceſſario admittenda eſt realis; cumque Chriſtus Dominus non diſtinguat vocationem parvulorum,& adultorum; ſed eodem tenore ſermonis de vocatione communi omnium loquatur, vtique in omnibus exiſtimanda eſt.

Et confirmatur ex Paulo ad Rom.8.enumerante omnes effectus prædeſtinationis, vbi ſic habet: Quos & prædeſtinauit, hos & vocauit: quos & vocauit, hos & iuſtificauit: quos

autem iuſtificauit, hos & glorificauit. Atqui iuſtificatio, & cæteri effectus à vocatione ſunt reales; & non tantum morales. Ergo cum pari modo loquatur, & de vocatione pariter reali dici debet, & non tantum morali. Confirmatur 2. ex illo Iſaiæ 41. Qui ſuſcitauit ab oriente iuſtum, & vocauit eum, vt ſequeretur ſe. Ecce in eodem teſtimonio ſuſcitatio, ſeu excitatio cum vocatione parificatur; & taliter, vt ſuſcitatus, & vocatus ex vi vocationis dicatur obtemperaſſe,& ſequutum fuiſſe Deum vocantem, quæ plane vocationi morali, non poteſt competere, cum ex vi ſua non ſit efficax obſequij, ſed aliunde, vt ſupra monſtrauimus non ſemel, ex doctrina aduerſariorum ipſorum.

Probatur 2.hæc eadem confirmatio ex Conciliis contra Pelagium congregatis, dogmatizantem tolli noſtram libertatem per gratiam præuenientem: non potuit autem hoc dicere de gratia tantum moraliter præueniente, quoniam vt vidimus ſupra cap. 3. ſæpius admiſit Pelagius gratiam moralem internam, tam in intellectu, quàm in voluntate, eamque ſufficientem agnouit, & præuenientem. Ergo dum Concilia docent contra Pelagium, nos Diuina gratia præueniri, plane de gratia præueniente realiter loquuntur; nam moralis præuenientia nullatenus arbitrio repugnare viſa eſt etiam ipſi Pelagio: ſufficiat autem pro nunc, præterea, quæ ſupra adduximus contra Molinam ex Conciliis cap.3. vnum, vel alterum Concilium adhibere.

Sitque primum teſtimonium Concilij Arauſ. 2. can. 6. vbi ſic dicitur ad ſpeciem noſtræ concluſionis. Si quis ſine gratia Dei credentibus, volentibus, deſiderantibus, & pulſantibus nobis miſericordiam Dei conferri: non autem Diuinitus vt credamus, velimus, vel hæc omnia ſicut oportet agere valeamus, per infuſionem, & inſpirationem ſancti Spiritus in nobis fieri confitetur &c. Reſiſtit Apoſtolo dicenti, quid habes, quod non accepiſti? Et gratia Dei ſum id quod ſum.

Tunc ſic ſub nomine deſiderij, & pulſationis, cæterorumque ad ſalutem neceſſariorum, veniunt motus illi indeliberati intellectus, & voluntatis, in quibus ab aduerſariis capite præcedenti conſtituitur auxilium morale præueniens; ſed hæc omnia definit citatum Concilium fieri à Deo per infuſionem, & inſpirationem ſancti Spiritus in nobis, vt patet ex citato can. Ergo per auxilium præueniens realiter. Probatur conſequentia: verba enim (infuſio, & inſpiratio) realem dicunt influxum, & non tantum moralem, vt aduerſarij contendunt: Sic enim habetur in Concil. Trid. ſeſſ. 6. can. 11. de charitate, & gratia. Quæ in cordibus eorum, per Spiritum ſanctum diffundatur, atque illis inhæreat. Ecce verbum (diffuſio) quod idem eſt atque infuſio (manifeſte dicit realem influxum, dum coniungitur cum verbo) inhæreat; Eſtque ſenſus communis Theologorum ad prædictam definitionem; indeque colligunt habitum charitatis, & gratiæ realiter infundi, & inhærere nobis. Ergo ſimiliter ac-

cipienda eſt, ſiquidem in phraſi Conciliorum ſonat influxum realem infuſio, quod idem eſt, atque diffuſio.

Poſterius verò verbum (inſpiratio) ſimilem dicit realem efficientiam, vt patet ex illo Geneſ. 2. Inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ. Quin & apud profanos authores, Virgilius enim 4. Georg. Læſaque venenum morſibus inſpirant. Ergo cum hæc omnia ad ſalutem, vel formaliter, vel antecedenter conducentia, fiant à Deo per infuſionem, & inſpirationem ſancti Spiritus; & hæc infuſio, & inſpiratio realem dicat efficientiam, vt patet; procul dubio præueniens auxilium, & gratia excitans quæ in illa infuſione, & inſpiratione conſiſtunt gratia realis eſt, & non tantùm moralis.

Secundum teſtimonium, quod videtur nobis apertiſſimum, habetur in Concil. Trident. ſeſſ.6. can.4. quod nos ſuprà poſuimus, & expendimus contra Molin. cap. 4. propoſ. 4. §. Omitto vſque ad finem capitis, vbi vrgentius monſtrauimus, gratiæ præuenientis motum eſſe phyſicum & non morale. Secundo principaliter probatur noſtra concluſio ex Patribus, præſertim verò ex Auguſt.lib.1.ad Bonifacium cap.10.vbi poſtquam ex multis aliis ſacræ ſcripturæ teſtimoniis gratiam præuenientem ſtabiliuit, ſic declarauit illud Ezechiel. Auferam ab eis cor lapideum &c.Euellam (inquit S.Doctor) cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum. Quid quæſo efficacius, & expreſſius pro reali motione dici poteſt?

Deinde expendens S.Doctor orationem Heſter Reginæ præparantis ſe ad introitum coram Rege Aſſuero vetitum,vt pro populo deprecaretur, & poſcentis à Deo, vt cor Regis Aſſueri ad benignitatem conuerteret, qui ita efferatæ mentis erat,vt primò intuitus eam fuerit(vt loquitur S. Doctor ex Rabbinorum lectione) vt taurus in impetu furoris ſui(quam Deus)inquit Auguſtinus, orationem iam vt fieret exaudierat, qui cor Regis, antequam mulieris ſermonem poſcentis audiſſet,occultiſſima,& efficaciſſima poteſtate conuertit, & tranſtulit ab indignatione,ad benignitatem:hoc eſt de voluntate lædendi,ad voluntatem fauendi,ſecundum illud Apoſtoli. Deus eſt enim qui operatur in nobis & velle.

Ne quis autem poſſit ſuſpicari,per huiuſmodi occultiſſimam,& efficaciſſimam poteſtatem intelligi moralem motionem à S.Doctore,ſubinfert idem Auguſtinus. Numquid homines Dei, qui hęc ſcripſerunt,immo ipſe ſpiritus Dei,quo authore, per eos iſta ſcripta ſunt, oppugnauit liberum hominis arbitrium?Abſit.Sed omnipotentis in omnibus,& iudicium iuſtiſſimum, & auxilium Dei miſericordioſiſſimum cõmendauit.Ne(inquam)ſuſpicio eſſet,de auxilio morali hæc intulit,vt patet; quia dum huiuſmodi occurrit obiectioni,manifeſte declarat,ſe non loqui de auxilio morali, ex quo nullum præiudiciũ inferri libertati nemo non videt,& fatetur.

Secundò videndus eſt idem S. Auguſtinus lib. de gent. contra Pelagium capit. 3. quem refert,& ſequitur ſanctus Proſper ſentent.310. Plus eſt procul dubio agi, quàm regi; qui

enim regitur, aliquid agit, & ideo regitur, vt agat: qui autem agitur, agere ipſe aliquid vix intelligitur; & tamen tantum præſtat voluntatibus noſtris gratia Saluatoris, vt non dubitet Apoſtolus, quotquot Spiritu Dei aguntur, hi ſunt Filij Dei. Tunc ſic argumentor. Nullus dubitabit liberum arbitrium, cum gratia præuenienti morali aliquid agere, cum ea poſita ſit, ſecundum aduerſarios, in actibus indeliberatis liberi arbitrij. Atqui ſtante motione Diuinæ gratiæ, quam S. Auguſtinus, & Proſper eliciunt ex authoritate Apoſtoli citati, vix intelligitur quid agat liberum arbitrium. Ergo manifeſte aſſeuerant ſancti Doctores motionem auxilij præuenientis eſſe pluſquam moralem: immo adeo realem, & phyſicam, vt vix intelligatur quid ibi agat liberum arbitrium, cum à Deo agitur.

Similiter loquitur eorumdem Patrum diſcipulus D. Anſelmus, ad eundem locum D. Pauli occurrens obiectioni, quæ ex prædicta doctrina contra liberum arbitrium ſeſe ſtatim offerebat, vt mos eſt omnibus, qui de gratia ſcripſerunt; dicenſque. Non ergo litera, ſed ſpiritu, non lege præcipiente, minante, & promittente; ſed ſpiritu exhortante, illuminante, adiuuante aguntur: non quia ipſi nihil agant, ſed ne nihil non agant boni, à bono aguntur, vt agant. Et paulo poſt repetit ſententiam illam proxime citatam, quam ex Auguſtino deprompſit S. Proſper, nota verba illa: Spiritu exhortante, adiuuante, illuminante. In quibus non ſolum moralis gratia, ſed & realis exprimitur, cum

adiuuans auxilium reale ſit, etiam apud ipſos aduerſarios, nec poſſit dici ſimultaneum, cum ab illo dicatur agi voluntas noſtra in ſenſu S. Doctoris.

Tertium teſtimonium ſit D. Thomæ ad Rom. 9. lect. 3. quicumque ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt Filij Dei. Illa igitur aguntur (inquit) quæ quodam ſuperiori inſtinctu mouentur; vnde de brutis dicimus, quod non agunt, ſed aguntur, quia à natura mouentur, & non ex proprio motu ad ſuas actiones agendas. Similiter autem homo ſpiritualis non quaſi ex motu propriæ voluntatis principaliter, ſed ex inſtinctu Spiritus ſancti inclinatur ad aliquid agendum, ſecundum illud Iſai. 56. Cum venerit, quaſi fluuius violentus, quem Spiritus Dei cogit, &c. Et Luca 4. Chriſtus cogebatur à ſpiritu in deſertum: non tamen (ſubdit S. Doctor) per hoc excluditur, quin viri ſpirituales, per liberum arbitrium, & voluntatem operentur, quia ipſum motum voluntatis, & liberi arbitrij Spiritus ſanctus in nobis cauſat, ſecundum illud, ad Philip. 2. Deus eſt, qui operatur in nobis velle, & perficere. Ecce quam multis verbis, & teſtimoniis ſacræ Paginæ ponit, & probat (vt facile intuenti patebit) efficaciam Diuinæ gratiæ præuenientis realis. Videndus ſupra locis citatis contra Molinam prop. 3. Et inſuper prima ſecundæ q. 6. & q. 9. art. 4. & 6. & q. 10. art. 4. ad 2. & 3. Et in C. diſt. 4. q. vnica art. 2. ad 3. & in 4. diſt. 17. q. 1. ad 1. quæſtiuncula 2. Itemque ad Rom. 8. ad illa verba; quos prædeſtinauit.

Quartò rationibus confirmatur noſtra concluſio. Actus conducentes ad conuerſionem peccatoris, ſiue formaliter, ſiue antecedenter ſunt ſupernaturales integre: ſed non poſſunt eſſe tales ex gratia moraliter tantum præueniente. Ergo neceſſario eſt admittenda ad omnes illos gratia præueniens realiter. Maior communiter recipitur à Theologis, expreſſeque habetur in Suario de auxil. lib. 3. cap. 1. Minor vero ſic oſtenditur; quia moralis cauſalitas non tranſcendit limites ſuos: ſupernaturalitas vero actuum illorum eſt phyſica, & realis. Ergo egent principio phyſico & reali eiuſdem ordinis, quandoquidem potentia naturalis improportionata eſt, ad opera ſupernaturalia producenda. Conſequentia recte colligit, nihil enim aliud eſt auxilium præueniens realiter, quàm motio Diuinæ gratiæ excitans, & præueniens liberum arbitrium realiter, vt prodeat in actus ſupernaturales: neceſſe eſt enim, vt præintelligatur cauſa completa in actu primo ad agendum, antequam agat, alias effectus excederet ſuam cauſam in perfectione, & actualitate.

Et confirmatur, vltima diſpoſitio ad gratiam iuſtificantem eſt ab ipſo habitu gratiæ, & charitatis ſecundum plures, ſicut & calor ignis eſt à forma ignis, in eodem inſtanti generationis ignis. Sed hæc diſpoſitio eſt realis, & influxus in illam item realis, ac præueniens, cum ſit cauſa eiuſdem realis. Ergo ſimiliter admitti poteſt, & debet præuenientia realis auxilij ad omnes actus ſupernaturales conducentes ad finem

iuſtificationis. Maior eſt D.Thomæ 1.2. q.113. art.7.& 8.Caietani,Conradi,& Medinæ ibidem & 3. contra gent. cap. 149. Ferrarienſ. ibidem cap.153. Sot.2.de natura & grat.cap.18.Ledeſmæ 14.quæſt.16.art.6.dub.2.Sylueſt.in roſa aurea qu.69. Et aliorum complurium extra ſcholam D.Thom.Minor vero patet ex dependentia reali effectus, à cauſa, ſecundum prioritatem realem in cauſa. Conſequentia tenet ex paritate rationis; pariter enim & cæteri actus à iuſtificatione ſupernaturales ſunt, ſaltem ſecundum modum, quæ eſt tota ratio noſtræ majoris. Hæ probationes conuincunt gratiæ præuenientis realiter neceſſitatem in communi, ad omnes actus conducentes ad iuſtificationẽ:ſed operę pretium erit eiuſdem gratię neceſſitatem expendere, & confirmare circa actus in particulari, vt manifeſtior fiat inſufficientia doctrinæ, ne dicam amplius, aduerſariorum noſtrorum.

§. III.

Reſolutio ad actus intellectus.

AD motus indeliberatos ex parte intellectus neceſſario danda eſt gratia præueniens realiter. Probatur primò. Motus iſti, ſecundum aduerſarios, ſunt ipſa gratia. Ergo ſunt à Deo. Vel ergo ſunt à Deo ſolummodò externe mouente per legem: vel à Deo interne mouente per gratiam: Ergo ſunt à gratia præueniente realiter

Antecedens patet: nihil enim magis conuenit authori gratiæ, quàm ipſa gratia. Minor quoad primam partem ſonat expreſſe Pelagianum: Pelagius enim in primo ſtatu ſuæ hæreſis tantummodo dicebat nos moueri à Deo, per legem, & doctrinam. Secunda verò pars minoris, ſi vera eſt, vt plane credimus, & credere debent aduerſarij, manifeſtam facit noſtram vltimam illationem; nam cum ſupponatur hic actus intellectus verbi gratia primus, nullum morale anteceſſit illum, qui ſit actus intellectus intrinſece, aliàs daretur proceſſus in infinitum. Ergo cum ex alia parte oporteat fateri huiuſmodi motus eſſe à Deo, vt authore gratiæ; neceſſario tenentur fateri etiam eſſe à gratia præueniente realiter; vel omnino tollunt gratiam præuenientem ad illum; vnde non ſoluunt vim huius argumenti, ſi velint reducere huiuſmodi motum in gratiam adiuuantem phyſicè, quia ſecundum illos hæc gratia adiuuans non pertinet ad præueniens auxilium, ſed ad ſubſequens, & ſimultaneum.

Et confirmatur. Motus iſte indeliberatus primò tribuitur exteriori mouenti; ſed non poteſt illi tribui niſi per realem motionem, Ergo neceſſario eſt concedenda in illum motio gratiæ præuenientis realiter. Major, & conſequentia patent ex D. Thoma 1. 2. quæſt. 9. art. 4. & 6. & quæſt. 10. art. 4. Probatur minor: quia eatenus tribuitur effectus cauſæ mouenti, quatenus, & qualiter recipitur motus in mobili: ſed motus iſte recipitur phyſicè, & non moraliter. Ergo phyſicè tribuendus eſt exterio-

ri principio gratiæ. Minor iſta vltima patet ex eo,quod motus iſte eſt indeliberatus,& primus, vt ſupponimus : in his enim potentia mouetur phyſicè tantum,& non moraliter,cum ſit mota, non mouens , vt apud omnes eſt in confeſſo : aliàs imputarentur motus iſti ad culpam, vel ad meritum,quod nullus dicet.Ergo neceſſario præſupponendum eſt principium phyſicum,& reale præuenientis gratiæ,cui attribuatur huiuſmodi motus indeliberatus, & primus intellectus;cum ex alia parte non ſufficiat gratia adiuuans aduerſariorum , vt videmus , quia poſterior eſt ad præuenientem,ſecundum ipſos aduerſarios.

Secundò principaliter arguitur.Motus iſte indeliberatus ex parte intellectus non trāſcendit limites naturæ , ſecundùm doctrinam aduerſariorum. Ergo nequit eſſe à gratia præuenienti, & multo minus erit ipſa gratia præueniens. Patet conſequentia , niſi dicamus cum Pelagio gratiam in natura , & motibus eius. Probatur antecedens , quia motus iſte quandoque eſt apprehenſio caſus fortuiti naturalis,& ſi aliquando fuerit apprehenſio obiecti ſupernaturalis, vt in prima propoſitione fidei interna,vel externa, adhuc tamen non erit ſupernaturalis,cum ſupponamus eſſe primā,ad quam non pręceſſit aliquod principiū ſupernaturale ex parte potentię.

Nec dici poteſt ſupernaturalis ex fine , cum non ſemper dirigatur in finem ſupernaturalem; vt patet in eo,qui non conuertitur;ſemper autem & in eodem debet dici gratia præueniens, ſecundum aduerſarios , apud quos non differt

realiter gratia præueniens efficax à ſuffi-cienti.

Neque poteſt dici, quod ſit ex fine ſuffi-cienter intento: Tum quia hoc repugnat in-tentioni ſupremi prouidentis, vt monſtraui-mus ſuprà ex illo. Qui attingit à fine vſque ad finem fortiter. Tum etiam, quia ſi ſumatur antecedenter ad intentionem Dei prouidentis in præuiſione ſcientiæ mediæ, vt accipi debet ab aduerſariis, nihil tunc iuuabitur à prædicta intentione, vt etiam ſuprà oſtendimus cap. 6. §. 2. principaliter deſtruitur, contra Suarium circa efficaciam gratiæ ab eodem poſitam.

Neque dicas, huiuſmodi apprehenſio-nem fore ſupernaturalem ex obiecto; nam aliàs non diſtingueretur apprehenſio de rebus fidei in fideli, & Catholico, ab ea quæ eſt in infideli. Ergo cum ex nullo principio actus hic eſſe poſſit ſupernaturalis; effectus gratiæ etiam vtique non erit ſupernaturalis in ſe, & multo minus dicetur ipſa gratia.

§. IV.

Reſolutio ad actus voluntatis.

AD motus indeliberatos ex parte volun-tatis neceſſario danda eſt gratia præue-niens realiter in illam. Hæc directè mili-tat, ſicut & præcedentes, contra aduer-ſarios.

Probatur primò. Ea ratione ponitur gratia præueniens in voluntate, vt ipſa realiter, & intrinſece excitetur ad actus ſupernaturales : Sed eadem neceſſitas à fortiori in primo actu voluntatis ſupernaturali currit. Ergo neceſſario prærequiritur ad hunc actum motio realis præuenientis gratiæ, quæ non conſiſtat in ipſomet actu indeliberato voluntatis : aliàs daretur motus, & progreſſus in infinitum.

Dices : Excitari voluntatem per ipſummet actum indeliberatum primum. Sed contra ? nam vel iſte actus excitat voluntatem realiter, vt eſt ab ipſa, & hoc non, quia tunc eſt poſterius ipſa, ſequitur enim ad eam, vt effectus ad cauſam : Vel excitat ipſam voluntatem, vt ab alio principio reali eſt, & tunc ponitur gratia præueniens realiter.

Vel denique excitatur voluntas per hunc actum, vt eſt à propoſitione obiectiua, quæ præceſſit in intellectu, per motum indeliberatum ipſius, & neque hoc poteſt dici, quia tunc voluntas non excitatur intrinſece realiter per gratiam præuenientem, ſed tantum extrinſecè ab obiecto, quæ excitatio non tranſcendit limites legis & doctrinæ. Cum igitur neceſſario danda ſit gratia præueniens in voluntate, & hæc non poſſit conſiſtere in ipſomet actu indeliberato voluntatis, vt probauimus, fit manifeſte, quod voluntas egeat, ad hunc actum, alia gratia realiter præueniente, ad huncmet actum primum.

Secundò probatur eadem concluſiò. Iſte actus indeliberatus voluntatis, in quo ab aduerſariis conſtituitur gratia præueniens in ipſa voluntate, debet eſſe ſupernaturalis, & bonus. Sed talis non poteſt intelligi abſque gratia præueniente realiter. Ergo neceſſario danda eſt. Major eſt certa. Conſequentia colligit.

Probatur minor; nam voluntas per ſe ipſam non poteſt actum bonum, & ſupernaturalem elicere, abſque gratia præueniente. Ergo neque huncmet actum, ſine eiuſdem gratiæ influxu operabitur. Neque ſufficit præcedentia actus intellectus, quandoquidem hæc tantummodo moralis eſſe poteſt; ac in præſenti neque moralis eſt; cum ad cauſalitatem moralem requiratur deliberatio formalis, aut virtualis, quæ in huiuſmodi motibus primò primis,& indeliberatis neutiquam reperitur, cum vtraque ſupponat, aut importet deliberationem formalem,quæ adhuc non datur ad actum primum indeliberatum.

Et confirmatur; quia voluntas indiget principio eleuante phyſicè illam ad actum ſupernaturalem in entitate, vel modo phyſico, qualis eſt hic. Nequit verò eleuari per objectiuam propoſitionem:aliàs non differret huiuſmodi actus in eo,qui naturaliter mouetur,& ſine ratione ad fidem, ab eo qui rationabiliter ad illam diſponitur. Neque etiam gratia adiuuans, quæ eſt ſimultanea apud aduerſarios, hanc eleuationem præſtabit, cum ſit poſterior ipſa gratia prꝗueniente,ſecundum eoſdem Doctores,

Digitized by Google

& realiter diſtinguatur ab ipſa;immo & in ordine ad ipſam voluntatem, cum hæc ſit vera apud ipſos, ideo Deus præſtat huiuſmodi auxilium ſimultaneum, quia voluntas vult operari, non vice verſa.

Concluſio. Majori neceſſitate requiritur auxilium prçueniens realiter ad actus deliberatos intellectus & voluntatis. Probatur primo. Actus hi ſunt perfectiores, quam indeliberati. Ergo egent maiori virtute gratiæ vt fiant, quam præcedentes.

Secundò hi actus ſunt procul dubio ſupernaturales, verbi gratia, actus fidei, charitatis, conuerſionis, & ſimiles. Ergo potentia ad illos indiget principio eleuante ipſam; ſed niſi detur auxilium præueniens realiter, non datur tale principium. Ergo, &c. Probatur minor; nam non datur habitus, vt ſupponimus in accedente ad fidem, ſeu in conuertẽte ſe per attritionem, aut contritionem ad Deum: auxilium autem morale præcedens non ſufficit ad huiuſmodi eleuationem, cum ea ſit phyſica,& ad actum phyſicum.Neque item auxilium adiuuans ſimultaneum id valet præſtare, quia non eſt auxilium in potentiam, ſed in actum: potentia verò eſt, quæ indiget eleuatione, aliàs influxus illius in actum, qui eſt ab ipſa, non eſſet ſupernaturalis. Confirmatur concluſio, quia in ſubitaneis conuerſionibus nulla præcedit cauſal tas actus moralis, ex parte voluntatis, cum ſint in inſtanti, ſemper tamen in illis eſt danda gratia præueniens.

Secundo principaliter arguitur. Apud omnes Theologos certum eſt, quod auxilium præueniens ſufficiens ad vnum, ſit ad aliud efficax, dummodo internum, & intrinſecum ſit in potentia; ſed hoc nequit ſaluari de auxilio præuenienti morali tantum. Ergo neceſſario erit intelligendum de præueniente reali. Maior, & conſequentia patent: minor probatur. Demus verbi gratia, auxilium morale præueniens ad attritionem eſſe actum voluntatis vitalem, ſcilicet timorem inferni. Tunc ſic, vel hoc auxilium morale eſt efficax ſui ipſius, vel alterius, vel nullius. Vltimum non poteſt dici, in ſuppoſitione facta: neque item primum, idem enim ſeipſum non præuenit, neque efficit: alterum quod non efficiat, patet: quia non aſſignatur, neque ſupponitur alius actus poſterior ad ipſum, cum non fuerit efficax attritionis, neque alterius motus ſubſequuti, vt ſupponitur. Ergo vt ſaluaretur illud aſſertum commune Theologorum in hoc caſu, neceſſario conſtituenda eſt gratia præueniens realiter diſtincta ab ipſomet actu timoris inferni, quæ realiter ſit efficax illius motus, hoc eſt efficiens illum efficaciter, & ſufficienter diſponens voluntatem, ad actum attritionis eliciendum.

Et confirmatur. Auxilium gratiæ præuenientis datur per modum inſpirationis, & illuminationis ergo actus, quos præuenit; ſed actus indeliberati præcedentes deliberatam, verbi gratia, conuerſionem, vel fidem, non ſe habent per modum illuminationis, & inſpirationis erga illos actus deliberatos. Ergo ne-

queunt illi motus, ſeu actus præcedentes ſortiri rationem gratiæ præuenientis intrinſecæ. Maior ſupponitur ex Trid. ſeſſ. 6. can. 3. & 4. Probatur minor; actus enim illi habent ſe ad ſubſequentes, per modum habitus, tum in cauſalitate phyſica, tum morali. Patet vtraque pars, quia illis pro libito vtitur voluntas, vt contendunt aduerſarij: iam vero vſus liber præſupponit habitum, ſeu modum habitus.

Tertio principaliter arguitur, gratia adiuuans eſt realis, ſecundum aduerſarios, per modum influxus realis diſtincti ab ipſomet actu vitale. Ergo ſimiliter explicanda eſt gratia præueniens. Patet conſequentia, nam gratia immediate diuiditur, in præuenientem, & adiuuantem, ſeu ſubſequentem: alias non eſſet idem diuiſum in his membris.

Quartò gratia præueniens, ſecundum aduerſarios, neceſſario eſſe debet aliquid intrinſecum reale in potentia. Ergo & illius cauſalitas realis intrinſece erit, & non tantum moralis. Probatur conſequentia, nam cauſalitas moralis pure non requirit inhærentiam realem, vt patet in ſuadente ab extrinſeco. Ergo dum ponitur gratia præueniens realiter inhærere in potentia ante actus deliberatos, neceſſario illi aſſignanda eſt realis cauſalitas, & non ſufficit tantum moralis. Confirmatur vltimo noſtra concluſio, ex his quæ ſupra diximus, contra Molinam, pro efficacia gratiæ: præſertim vero roborabitur ex dicendis capite ſequenti.

§. V.

Reſpondetur ad argumenta.

AD fundamentum partis oppoſitæ reſpondetur, Patres, & Concilia in illis formis loquendi explicuiſſe gratiam præuenientem moraliter, ſed non intenderunt hanc ſolam concedere, cum aliis verbis plurimis teſtificati ſint gratiam præuenientem realem, vt vidimus locis citatis pro prima concluſione in his, quæ ſupra contra Molinam latius propoſuimus.

Ad locum Concilij Tridentini dicitur, ibi potius ſermonem eſſe de gratia reali, quam morali, vt hoc eodem capite aduertimus, ex iam ſuperius dictis.

Ad inſtantiam vero reſpondetur potentiam liberi arbitrij, quæ ibi declaratur in ordine ad gratiam, eſſe quidem realem, ſed non ad actus contrarios ſimul, vt volunt aduerſarij, ſeu ad reſiſtendum motioni Diuinæ, in ſenſu compoſito, hoc enim implicat, & neceſſarium non eſt ad realitatem potentiæ: aliàs liberum arbitrium, dum actu operatur, non haberet potentiam realem ad non operandum, ſeu ad operandum oppoſitum: ſiquidem non habet potentiam, ad ſimul habendos actus contrarios ſeu (quod magis repugnat) ad actum, & non actum ſimul, quod oporteret dicere, ſi ſimul cum motione Diuina ſtaret actualis reſiſtentia liberi arbitrij.

Sufficit ergo ad huiuſmodi potentiam realem, quod in ſenſu diuiſo poſſit liberum arbitrium abjicere motionem gratiæ realis, hoc eſt per ſubſequentem actum contrarium, ſiue per antecedentem; ſicut neceſſariò dicendum eſt de potentia eiuſdem arbitrij, ad ſuummet actum, & in ordine ad auxilium Diuinum adiuuans ſimultaneum, ſecundum aduerſarios: & hoc pacto iſta potentia reſiſtendi Diuinæ gratiæ realis eſt, & ad actum ſæpe ſæpius reducitur, vt patet ex illo Act.7. vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis.

Ad ſecundum fundamentum reſpondetur, dupliciter nos indigere gratia Diuina: & quoad poſſe, & quoad operari. Prima indigentia ſuppletur per auxilium ſufficiens: per auxilium vero efficax ſuppletur prima etiam, & ſecunda. Vnde in eo, qui habet auxilium ſufficiens verbi gratia, ad contritionem, dum mouetur à timore inferni; necnon ad ſummam deteſtationem peccati, per deſiderium ineſſicax ſummi boni, quantumcumque non ſequatur auxilium efficax, & realis præmotio ad eliciendum actum contritionis: adhuc tamen dicitur ſimpliciter poſſe conteri, ex eo, quod per auxilium ſufficiens diſponitur ad huiuſmodi contritionem eliciendam ſufficienter. Et ratio eſt, quia auxilium efficax, & præmouens realiter, ſupra ſufficiens, magis ſpectat ad conditionem operantis, quàm ad rationem potentiæ, habet enim ſe veluti approximatio, & applicatio in igne, ſine qua, licet ignis numquam comburat: bene tamen ante illam dicitur poſſe com-

burere, ratione ſuæ formæ, & potentiæ appropriatæ, & proportionatæ ad effectum, quæ proportio, licet non inueniatur in natura, ad opera gratiæ, præſupponitur tamen in illa, ex auxilio ſufficienti, quod regulariter præcedit, ad auxilium efficax, ad vltimam conuerſionem, circa diſpoſitiones antecedentes imperfectas.

Ad tertium fundamentum reſpondetur 1. negando antecedens, vere enim ad actus ordinis naturalis indiget liberum arbitrium præmotione reali, quæ idem valet, ac excitatio realis auxilij in ordine gratiæ, vt capite ſequenti monſtrabimus: nec proinde deſinit homo eſſe in manu conſilij ſui, cum detur huiuſmodi præmotio vna, cum vſu proprij conſilij eiuſdem arbitrij; nihil enim aliud eſt relinquere hominem in manu conſilij ſui, teſte D. Thoma. 1. p. q. 22. art. 2. ad 4. *quam quod non præfigitur ei virtus operatiua determinata ad vnum, ſicut rebus naturalibus, quæ aguntur tantum, quaſi ab altero directe in finem: non autem ſe ipſa agunt, quaſi dirigentia ſe in finem, vt creaturæ rationales per liberum arbitrium, quo conſiliantur, & eligunt.*

Dices, ergo voluntas poteſt agere ſine motione Dei præuia, quando voluerit. Reſpondetur ex S. Thoma 1. contra gent. cap. 69. negando conſequentiam, *quia dominium, quod habet voluntas ſuper ſuos actus, per quod in eius eſt poteſtate velle, & non velle excludit determinationem virtutis ad vnum, & violentiam cauſæ exterius agentis: non autem excludit influentiam ſupernaturalis cauſæ, à qua eſt ei eſſe, & operari.*

Reſpondetur 2. negari poteſt conſequen-

tia, etiamſi per poſſibile, vel impoſſibile admitteretur antecedens, quantumcumque enim in naturalibus operibus non egeret liberum arbitrium excitatione, ſeu præmotione reali; adhuc tamen in ſupernaturalibus deneganda non eſſet, cum ad naturalia opera arbitrium ſit ex propriis potens, impotens verò ad ſupernaturalia, quia poſt peccatum, etiam in naturalibus vulneratus eſt bonis.

Ad inſtantiam verò de contrarietate ad libertatem, per huiuſmodi excitationem realem, concedenda eſt maior, ſi loquatur de ſenſu compoſito, vt ſonat, quoad vtramque partem; aliàs non erit admittenda. Minor verò ſemper neganda: hæc enim impoſſibilitas ſenſus compoſiti, non deſtruit libertatem, ſed iuuat, quia ponit neceſſitatem tantum conſequentem, & ex ſuppoſitione ad vſum libertatis radicalem, hoc eſt indifferentiam iudicij, ſecundum quam datur. Vnde reducitur ad conditiones operantis cauſæ, non vero ad conſtitutionem potentiæ in actu primo: hæc enim conſtitutio præſupponitur, vel ex habitu, vel ex auxilio ſufficienti, quod regulariter præcedit, vel denique præbetur ab ipſomet auxilio efficaci, ſed non per modum potentiæ, & habitus, ſed per modum motionis, & eleuationis actualis, quæ ſufficit, & ad actus perfectos ordinis ſupernaturalis, vt eſt videre in ſubitaneis conuerſionibus, ſeu quibuſcumque aliis motibus Diuinæ gratiæ primis.

CAPVT IX.

Vtrum auxilium gratiæ excitantis realiter præueniens voluntatem, ſit etiam prædeterminans eam phyſicè.

§. I.

Prædeterminatio moralis datur.

QVIS non videat, ex eo, quod omne auxilium gratiæ excitantis reale ſit, vt monſtrauimus, §. præcedenti, hæc per realem influxum explicari debeat? tam ex parte intellectus, quam voluntatis, & ea ratione, qua excitans dicitur, realiter præuenire intelligatur; vt tamen hæc præuenientia realis plenius ſtabiliatur, & declaretur, oportet, vt & phyſicam prædeterminationem explicemus, quò fiat manifeſtum, ſitne idem in auxilio, excitantis gratiæ, præuenientia realis, atque phyſica prædeterminatio liberi arbitrij, ab eadem gratia excitante proueniens, ſeu coincidens cum eadem?

Prædeterminatio in communi ſumitur ex nomine (determinatio) & præpoſitione ſignificante antecedentiam: vnde cum nomen (determinatio) quoad rem præſentem ſignificet actum liberi arbitrij, ab ipſo elicitum, quaſi terminans actio ipſius liberi arbitrij indeter-

minationem complens, & actuans, ſit manifeſtum, per additionem præpoſitionis (præ) ſignificari antecedentem cauſalitatem, ſecundum quam cauſaliter ponitur determinatio ipſa formalis, & elicita à libero arbitrio.

Hæc igitur prædeterminatio duplex eſt in genere; ſicuti & determinatio ipſa formalis, nempe altera moralis, altera verò phyſica: moralis ea eſt, quæ hic, & nunc moraliter, ſeu per iudicium intellectus practicum decernit, hanc numero actionem eſſe eliciendam ab agente libero, viſis, & conſideratis debitis circunſtantiis. Phyſica prædeterminatio ea erit, quæ per influxum realem determinet ipſum liberum arbitrium, ad hic, & nunc eliciendam talem numero actionem. Sed hæc rurſum duplex eſt: alia naturalis, ſeu neceſſitans ad vnum, de qua B.Damaſc. lib.2. cap. 30. Altera non naturalis ad vnum, ſed infallibilis tantum, quam innuit D. Thom.1. p. q.23. art.1. ad 1. referens ſic, & exponens Damaſcenum, vt bene expendunt Thomiſtæ ibidem, & Siluius de motione phyſica p.1. art.3.

Aliqui Doctores moralem tantum agnoſcunt prædeterminationem in Diuina gratia, eamque non omnino neceſſariam ad omnes actus. Alij verò, & hi ſunt, cum quibus diſputamus, præſertim Suarius, & moralem, & phyſicam reſpuunt: fundamenta ſunt fere eadem cum his, quæ §.præced.tituli poſuimus,& ſoluimus. Si quæ vero alia ſuppetunt, inter diſputandum apponenda, & ſoluenda à nobis ſunt.

Sit igitur concluſio. Non poteſt non conce-

Digitized by Google

di, in Diuina gratia præueniente prædeterminatio moralis. Hæc eſt communis Thomiſtarum poſt S. Auguſt. tract. 26. in Ioan. & aliis in locis, quos citat Aluares de auxil. diſp. 111. concl. 1. & probatur ratione. Tunc datur prædeterminatio moralis, quando adeſt ex parte intellectus iudicium practicum decernens, hic, & nunc, taliter eſſe operandum. Atqui huiuſmodi iudicio antecedenti voluntas eget, ad omnes opus gratiæ moraliter exercendum: Ergo in omni opere talis generis dabitur prædeterminatio moralis Diuinæ gratiæ præuenientis. Maior ſupponitur ex dictis alibi, circa permiſſionem Diuinam, ad peccatum, & circa imperium practicum, in quo conſiſtit Diuina prædeſtinatio, & in aliis locis. Minor patet, ex indifferentia voluntatis, qua potentia appetiua eſt, vnde indiget extrinſeco determinante, iuxta conditionem operis, ſcilicet prædeterminante moraliter, ad opus morale. Conſequentia tenet ex eo, quod maior cernitur indigentia in voluntate ad opera gratiæ, quàm ad opera ordinis naturalis; vnde cum certum ſit dari præuenientiam gratiæ moralem, certum etiam eſſe debet, huiuſmodi præuenientiam non poſſe commodius explicari, quam per moralem prædeterminationem, ſiquidem præuenientia ea, conſiſtit ex parte intellectus in iudicio practico dictante, hoc opus practicum ſupernaturale hic, & nunc agendum eſt.

Et confirmatur: commune proloquium eſt, nihil volitum, quin præcognitum. Ergo vt voluntas eligat hanc partem, & non illam, oportet,

oportet, vt à iudicio intellectus antecedenter determinetur, ad hanc partem potius eligendam: alias procederet in incognitum; ſed hæc præcognitio cenſetur moralis prædeterminatio, ſiquidem antecedenter dictat eliciendam eſſe formalem determinationem in voluntate. Ergo ſemper admittenda eſt talis prædeterminatio moralis in operibus gratiæ; adeo vt impoſſibile videatur, quod voluntas aliter ſe determinet; & experientia comprobatur, non aliter in voluntate reperiri aliam, & aliam determinationem formalem, niſi ex præuia determinatione formali intellectus.

Confirmatur vltimo. Secundum D. Thom. 1.2. q. 71. art. 5. non datur pura omiſſio in voluntate culpabilis, aut meritoria; Sed hoc nequit intelligi, niſi ſemper præcedat prædeterminatio moralis; ex parte intellectus, vel formaliter vel virtualiter. Ergo ſemper danda erit neceſſario. Maior, & conſequentia patent: declaratur minor, ideo enim pura omiſſio non datur culpabiliter, aut meritorie, quia non cenſetur moraliter volita, in aliquo antecedente præcognito. Ergo ad hoc, vt aliquis actus attribuatur voluntati moraliter, neceſſe eſt, quod præcedat ex parte intellectus iudicium dictans opus illud ſaltem virtualiter, alias daretur pura omiſſio culpabilis, ſine culpa.

---

§. II.

Prædeterminatio Phyſica neceſſaria.

AVxilium gratiæ præuenientis reale, non poteſt non eſſe prædeterminans phyſicè

Hanc probant omnia teſtimonia, quibus §. 2. præcedenti confirmauimus gratiæ præuenientiam realem. Eſt autem communis Thomiſtarum, nec non etiam multorum extra ſcholam D. Thomæ vt monſtrabimus infra. Probatur primò. Auxilium gratiæ præuenientis eſt reale: Sed non poteſt intelligi tale, quin ſit phyſicè prędeterminans. Ergo auxilium gratiæ præuenientis reale eſt phyſicè prædeterminans. Iſta maior habetur ex §. pręcedenti; conſequentia recte colligit. Probatur minor: pręuenientia enim iſta ſumenda eſt, ex ordine cauſalitatis proprię ad effectum. Sed effectus huius pręuenientię eſt determinatio phyſica voluntatis. Ergo & pręuenientia ipſa pręderterminatio erit item phyſica reſpectu eiuſdem voluntatis: alias pręuenientia eſſet ad aliud, quam ad determinationem phyſicam voluntatis.

Probatur maior hęc ſecunda; genus enim cauſalitatis dignoſcitur ab effectu: Sed pręuenientia iſta eſt cauſalitatis; Ergo cùm non ſit moralis tantum, ſed realis, & ad determinationem realem & phyſicam: vtique & ipſa etiam phyſica & realis erit; & conſequenter prędeterminatio phyſica reputabitur; quod idem valet, atque pręueniens cauſa phyſica determinationis ſubſecutę in voluntate creata.

Secundò Deus intendens ab ęterno, quid cauſa ſecunda operabitur in ordine gratię præfinit ipſam operationem faciendam, quoad ſubſtantiam, & modum realem ipſius. Ergo concurrens in tempore ad factionem illius operis ſupernaturalis, prædeterminat illam phy-

ſicè. Antecedens eſt commune Theologorum. Probatur conſequentia; eadem enim eſt proportio prædefinitionis ab æterno, atque prædeterminationis in tempore, ſolo diſcrimine intentionis, & executionis mediante; ſed intentio dicit prædefinitionem realem antecedenter. Ergo & executio dicet prædeterminationem phyſicam: æque enim dependet opus liberum ſupernaturale in executione à Deo per gratiam, vt ponatur in eſſe, atque in intentione vt ſit futurum per prædefinitionem: Ergo cum antecedat realis intentio, & phyſica, in Deo, futuritionem actus liberi, & ſupernaturalis: ſimiliter antecedat in tempore prædeterminatio phyſica eiuſdem operis realem præſentiam: alias Deus ſuam intentionem exequeretur aliter, quam decernat ipſam. Ergo cum decernat prædefiniendo, plane exequetur prædeterminando.

Tertiò voluntas creata, in omni opere ſupernaturali, eſt ſecundùm ſe determinans phyſicè. Ergo ſupponit primum determinans phyſicè. Ergo poſtulat prædeterminationem phyſicam. Antecedens patet, voluntas enim neceſſario eſt cauſa ſecunda phyſica cum ſit creata. Probatur conſequentia, nam ſecundum in vnoquoque genere neceſſario præſupponit primum: Sed determinatio liberi arbitrij in opere gratię eſt phyſica, & non tantum moralis. Ergo ſupponit in eodem opere gratiæ cauſalitatem gratię phyſicam antecedentem, & non tantum moralem. Ergo prędeterminationem phyſicam ipſius gratię, ſeu ipſam gra-

tiam phyſicè prædeterminantem.

Neque poteſt ſaluari huiuſmodi dependentia liberi arbitrij à gratia Dei,in opere ſupernaturali, par auxiliũ ſimultaneum gratiæ adiuuantis;cum enim non ſit prius in cauſando huiuſmodi auxilium phyſicè , quam ipſa operatio liberi arbitrij , alias non eſſet ſimultaneum, nequaquam ſufficit vt reducatur huiuſmodi determinatio cauſæ ſecundæ , in opere ſupernaturali,potius in ipſam gratiam, quam in ipſum liberum arbitrium : in his enim , quæ ſunt ſimul in agendo, non datur maior ratio , quare vni tribuatur actio principaliter , quam alteri; Vnde recte , & eleganter colligit S. Auguſt. cap. 3. Enchirid. ad illud Apoſtoli. *Non eſt volentis , neque currentis , ſed miſerentis &c. Si propterea dictum eſt , quia ex vtroque fit &c. Cur non è contrario dicitur ſic rectè, non miſerentis eſt Dei, ſed currentis eſt hominis.* Atqui nullus catholicus hoc dicit. Ergo & illud, ex quo ſequitur falſum eſt omnino. Ergo per auxilium gratiæ adiuuantis ſimultaneum non reducitur ſufficienter in gratiæ efficaciam principaliter bonus vſus liberi arbitrij. Videatur locus iſte S. Auguſtini contra Molin. propoſ.vlt. arg. 2. ſupra.

Et confirmatur. Voluntas indiget morali prædeterminatione in operibus gratiæ , vt ſupra monſtrauimus : Ergo ſimiliter & phyſica. Probo conſequentiam : non enim minus , ſed immo magis dependet voluntas in cauſalitate phyſica , à Diuina gratia quam in morali, ſiquidem dependentia phyſica eſt dependentia

ſimpliciter, alia verò ſecundum quid, ſicut & entitas phyſica cenſetur ſimpliciter entitas: entitas verò moralis tantum ſecundùm quid.

Quarto actualitas determinationis phyſicæ liberi arbitrij in opere gratiæ, non eſt ab ipſo, vt in potentia habituali conſtituto, aliàs ſemper eſſet cum eadem conſtitutione habituali, quod patet eſſe falſum, in ſententia aduerſariorum, dum docent poſt huiuſmodi conſtitutionem, ſiue ea per habitum fiat, ſiue per gratiam excitantem moraliter, adhuc in ſenſu compoſito non ſubſequi ſæpe ſæpius determinationem ipſius arbitrij, ad opus ſupernaturale, neque etiam eſt ab ipſo arbitrio pure ſumpto, ſecundùm vires naturæ, cum ſuperet vires naturæ, vt patet, quia ſupernaturalis eſt. Ergo neceſſario debet eſſe à gratia prædeterminante phyſicè. Secunda pars antecedentis patet, aliàs opus gratiæ tribueretur naturæ. Conſequentia vero videtur manifeſta, ex eo, quod determinatio iſta liberi arbitrij, ad opus ſupernaturale exercendum, ſiue exercitium eſt quid reale: alias effectus realis (ipſa nempe actio liberi arbitrij eſſet à cauſa non reali. Ergo cum non poſſit aſſignari alia cauſa realis, huius determinationis realis in voluntate, niſi gratia præueniens, vtique ipſa prædeterminans erit phyſicè: ſiquidem antecedit, & phyſicè cauſat, quod voluntas phyſicè, ſeu (quod idem valet) conſtituatur in actu cauſæ actualis, & realis ad ſuam determinationem formalem, & phyſicam, neceſſariò prærequiſitum.

Quintò arguitur. Si auxilium gratiæ non

eſſet prædeterminans phyſicè, eſſet vtique indifferens,& indeterminatum de ſe, ac poſtularet, vt penes determinationem cauſæ ſecundæ determinaretur realiter: hoc autem maxime derogat primatui gratiæ præuenientis. Ergo nequaquam eſt admittendum. Probatur ſequela: in his enim quæ ſunt ad determinatam actionem prærequiſita per modum concurſus realis ex duabus cauſis, neceſſe eſt, quod alterum determinet alterum, aliàs non prodibit determinatus effectus. Ergo ſi auxilium non prædeterminet voluntatem, & concurſum illius, neceſſe eſt, quod determinetur ab illo: illud autem, quod determinatur ab alio, ſubditur illi, quo nihil repugnantius cauſalitati gratiæ præuenientis, per quam Deus dicitur facere, vt faciamus, & præparare noſtram voluntatem, nec non & dirigere viam noſtram, vt viam eius velimus.

Dices, concurſum Diuinæ gratiæ, dum de facto datur, eſſe determinatum, quia iam præſupponitur, ex ſcientia media, quod liberum arbitrium operaturum ſit determinatè. Sed contra: vel enim ad hoc, vt actus ſupernaturalis intelligatur determinatus oportet, quod antecedenter concurſus Dei intelligatur, & ſit determinatus, vel non? Si ſecundum? Fruſtra recurritur ad ſcientiam mediam, & ſine neceſſitate, ſed abſolutè concedendus eſt concurſus Dei indifferens, & indeterminatus, quod eſt abſurdum. Si detur primum? Ergo neque per ſcientiam mediam poteſt præuideri effectus liberi arbitrij, ſeu determinatio illius, etiam ſub

conditione determinata. Patet conſequentia, deficit enim illi tunc vna ex conditionibus neceſſariis, vt ſit futura, nempe concurſus gratiæ, ex ſe determinatus. Neque poteſt dici hanc determinationem concurſus Diuini, requiri ad actum voluntatis abſolutè futurum, non verò ad eundem ſub conditione futurum; idem namque futurum præſupponitur eſſe ſecundum ſubſtantiam, & modum abſolutè, & ſub conditione ſumptum: alias vane, & ſine fundamento recurritur ad ſcientiam mediam, pro explicatione cauſalitatis neceſſariæ ad futurum abſolutum.

Sexto arguitur à minori ad maius. In cauſis naturalibus datur præmotio phyſica. Ergo & in ſupernaturalibus prædeterminatio. Patet conſequentia, ex maiori improportione ad agendum, quæ reperitur in libero arbitrio, ad actus ſupernaturales, quam in cauſis naturalibus. Probatur antecedens, cauſæ enim naturales ſubordinantur primo motori, in exercitio ſui operis, ſed non poſſunt ſubordinari per concurſum ſimultaneum: in his enim, quæ ſunt ſimul vnum, non ſubordinatur alteri in agendo, quantumcumque potentiæ, & virtus agentium ſint inæquales, alias iam non eſſent concurrentes æqualiter, & ſimultaneè. Ergo neceſſarium eſt, quod ſubordinentur primo motori, per concurſum præmouentem.

CAPVT I.

Quid ſit iſta præmotio Phyſica Dei in cauſas ſecundas liberas ordinis naturæ, & gratiæ.

Primò dicendum eſt de præmotione phyſica in naturalibus compendio ſequenti. Secundò de præmotione phyſica gratiæ.

De præmotione Phyſica in naturalibus.

DICVNT aliqui 1. Hæc prædeterminatio phyſica eſt quid reale phyſicum creatum: & probatur ſic: voluntas creata, ſecundum ſe, non eſt in actu primo completo phyſico ad agendum, ſed tantum in potentia; aliàs, aut ſemper ageret, aut nunquam: ergo indiget aliquo reali de nouo à cauſa prima, per quod compleatur in actu primo ad agendum actum ſecundum ſuum, dumtagit, & quo deſtituatur, dum non agit.

Dicunt. Hoc reale prædeterminans eſt diſtinctum realiter à voluntate creata, quia eſt ſeparabile ab illa; dum enim non agit, non eſt prædeterminata realiter: ergo dum agit habet aliquid reale ſuperadditum ſuæ entitati potentiali. Dicunt 3. Hoc reale prædeterminans eſt didiſtinctum realiter ab actu elicito voluntatis creatæ; quia aut dat paſſiuè complementum reale, antecedens item realiter, ad eliciendum

illum actum vitaliter per voluntatem, aut dat motionem actiuam antecedentem, item ad eliciendum illum; ſemper enim iſta prædeterminatio phyſica (vt aiunt) præcedit realiter actum vitalem elicitum voluntatis: ergo diſtinguitur realiter ab ipſo actu voluntatis vitali ſubſecuto, vt cauſa phyſica, ab effectu ſuo phyſico.

Si autem quæratur ab iſtis Thomiſtis, an hoc munus prędeterminationis phyſicæ ab iſta realitate exerceatur paſſiuè, vel actiuè? Reſpondet Magiſter, & alij, exerceri actiuè in voluntatē creatam, quia prædeterminatio phyſica à prima cauſa datur voluntati creatæ, vt reducat eam de potentia ad actum primum, per motionem realem creatam ſuperadditam: ergo dicit quid actiuum, non verò paſſiuum enim, vt tale, non mouet, ſed quieſcit.

Si tamen opponas: ſi hæc realitas prædeterminat actiuè voluntatem, naturaliter eam mouet, ſecundum ſuam ſpeciem, & naturam indiuiduam: ergo tollit libertatem creatam. Reſpondet Magiſter, quod realitas iſta non habet mouere voluntatem ex naturali ratione ſuæ entitatis, ſed ex virtute, quam habet, prout venit à Deo, & à diuina voluntate actualiter mouente voluntatem creatam, per eam.

Sed eſt maxima replica contra iſtam ſolutionem. Iſta enim virtus diuina, aut eſt realis ad extra, diſtincta realiter à voluntate creata, & actu vitali illius, ſuperaddita iſti entitati reali prædeterminanti, aut non? Si primum, redit idem inconueniens, quia omnis realitas

creata, eſt ſecundùm genus, ſpeciem, & indiuiduum determinata naturaliter ad vnum: ergo neceſſariò tollit libertatem creatam, etiam vt à Deo eſt, iſta virtus. Si ſecundum, ergo iſta prædeterminatio phyſica, non fit per quid creatum ſuperadditum voluntati, & actui illius. Et confirmatur: Iſta realis virtus non eſt potentia arbitrij huius creati, neque alterius, neque habitûs, neque actûs illius; his enim tantum modis inuenitur libertas creata: ergo eſt naturaliter, & neceſſariò prædeterminans, & tollens libertatem creatam.

Vnde alij Thomiſtæ declarant hanc prædeterminationem phyſicam per quid reale paſſiuum receptum paſſiuè in voluntate creata per modum effectus, quo completur voluntas creata in actu primo, vt agat actum ſuum ſecundum vitalem; & probant, quia, vt docet D. Thomas 1. *p. quæſt. 25. art. 1. ad 3. In Deo ſaluatur ratio potentiæ, quantum ad hoc, quod eſt principium effectus, non autem quantum ad hoc, quod eſt principium actionis, quæ eſt ſua eſſentia.* Ergo iſta prædeterminatio phyſica Dei cauſæ primæ eſt, & recipitur in voluntate creata per modum effectus paſſiuè, non vero per modum actionis, & motionis actiuæ.

Declaratur: Iſtud complementum actus primi non agit in voluntatem, quia non mouet eam actiuè ad ſuum actum vitalem; aliàs moueret eam motu extraneo, ante naturam voluntatis; neque item agit, aut influit actiuè in actum ſecundum illius, quia præcedit realiter motionem vitalem voluntatis, cum ſit præde-

terminans realiter voluntatem, ad agendum ſuum actum vitalem; aliàs prius poneret illum actum, quàm voluntas, & ſic tolleret vitalitatem, & libertatem illius *ad iſtum actum, ſeu motum præcedentem ex hac prædeterminatione phyſica*; nam in voluntate creata non poteſt intelligi alius motus, quàm vitalis: ergo iſtud complementum prædeterminationis phyſicæ eſt tantum paſſiuè in voluntate creata, & non actiuè, & motiuè ad illam, & actum illius.

Contra tamen hunc modum dicendi ſtat, quod magis repugnat huic muneri prædeterminationis phyſicæ hoc reale complementum paſſiuum creatum, in vera doctrina D. Thomæ, quam realitas illa actiua creata ſupra impugnata, quia munus prædeterminationis phyſicæ à cauſa prima in voluntatem creatam eſt, vt actiuè realiter dormientem excitet voluntatem, quæ ſibi, vt in potentia nuda, non poteſt eſſe primum reale mouens ſe ad agendum; ſed complementum hoc paſſiuum, vt paſſiuum, non poteſt dari primò hanc excitationem actiuam realem, cum paſſiuum, vt paſſiuum, illam non habeat, nec poſſit habere: ergo ſi nulla eſt actiua excitatio realis, à prædeterminatione phyſica cauſæ primæ in voluntatem creatam, nulla poteſt eſſe ab hoc complemento paſſiuè prædeterminante, & ſic nulla eſt prædeterminatio phyſica realis creata paſſiua, aut actiua à cauſa prima in voluntatem creatam, ſed tantum concurſus ſimultaneus, quem docent ſocij.

Præterea contra hoc complementum paſſi-

uum prædeterminans voluntatem creatam, fortius vrget illud de prædeterminatione neceſſitante, & determinante ad vnum naturaliter, ſecundùm genus, ſpeciem, & indiuiduum ſuum, cum ſit paſſiuum quid,& non actiuum; actiuum enim fortè poterit eleuari à ſuperiori agente principali ſine additione realitatis; at paſſiuum non poteſt eleuari ad agendum abſque additione realitatis, quæ realiter mutet ſpeciem, & indiuiduum; excitatio enim realis prærequiſita, vt cauſa ſecunda agat, non poteſt intelligi à realitate paſſiua, vt paſſiua, ſed à motu.

Vrget vlterius. Hoc paſſiuum complementum actus primi, non ponit,in voluntate creata, aliquod immediatum principium actiuum, erga ſuum actum ſecundum vitalem: ergo non ponit in ea complementum actus primi actiuum,ſed actum ſecundum vitalem; actus enim primus ad actum ſecundum vitalem, dicitur in eodem ordine agendi: ergo dicit actiuum quid; ſed iſtud complementum eſt tantum paſſiuum in voluntatem, & actum vitalem eius, vt aiunt: ergo nullum dicit complementum actiuum actus primi in agendo: ergo adhuc illo poſito, voluntas eſt tantum in potentia ad agendum,vt antea erat.

Declaratur. Hoc complementum actus primi, quod dicunt tribuere hanc prædeterminationem phyſicam Dei, non habet ſe, vt habitus ad illam; aliàs ſubderetur voluntati in agendo, ſed neque illud illam ſibi ſubdit ad agendum ſuum actum vitalem; aliàs ageret

actiuè in illam, & in illum, contra doctrinam ſuam de hac prædeterminatione, & complemento in actu primo paſſiuo non agente in voluntatem, & actum eius vitalem: non apparet ergo effectus realis iſtius prædeterminationis paſſiuè, per quem conſtituatur voluntas in actu primo actiuo completo, ad agendum actum ſuum vitalem; paſſiuum enim, vt paſſiuum, ſuperadditum (vt dictum eſt) non excitat actiuè, neque extrahit, neque poteſt extrahere voluntatem à ſua potentialitate ad agendum: ergo male declaratur hæc prædeterminatio phyſica per realitatem hanc dantem tantum complementum actus primi paſſiuum.

Vnde eſt tertius modus declarandi hanc prædeterminationem phyſicam, non per realitatem, diſtinctam realiter à voluntate, & actu elicito vitali illius; ſed per modum realem modaliter tantum, aut formalitatem formaliter tantum diſtinctam à voluntate, & actu elicito illius. Primum docet Naſarius. Secundum Petrus de Ledeſma quæſt. vnic. de auxilijs art. 3. concluſ. 5. quæ duo dicta eiſdem fere rationibus firmantur, quas ponit Ledeſma citatus. Primò, quia ſufficienter explicantur omnia, quæ de prædeſtinatione diuina dicuntur à Thomiſtis ſecundum diſtinctionem formalem, aut modalem; per quas expreſsè declaratur dependentia effectus prædeſtinationis à Deo cauſa prima: ergo hoc ſufficit.

Secundò, arguit idem Ledeſma: Voluntas immediate ſe determinat per ſuam actum vitalem, vt eſt ab ipſa: ergo etiam immediate præ-

Digitized by Google

determinatur à Deo per eundemmet actum, vt eſt ab illo. Patet conſequentia à paritate rationis. Probatur antecedens; aliàs enim neceſſarius videtur ponendus proceſſus in infinitum nam ſi ad actum ſuum egeat voluntas aliquo reali intermedio, vtique ad illud intermedium alio indigebit, cum ſit eadem ratio, & ſic in infinitum. Confirmatur. Actus iſte ſecundus liberi arbitrij per ſuammet entitatem pendet ab ipſo: ergo per eandemmet entitatem, abſque alio intermedio pendet à Deo præmouente.

Tertiò, Creatio nihil ponit in re creata, præter eſſe creaturæ, vt eſt à Deo: ergo ſimiliter prædeterminatio phyſica nihil ponit in re prædeterminata, præter prædeterminationem formalem ipſius, vt eſt à Deo. Antecedens eſt D. Thomæ 1. p. q. 45. art. 3. Conſequentia videtur bona ex paritate rationis.

Quartò, vt dicitur 3. Phyſicor. textu 1. Actus mouentis in moto eſt motus mobilis: ergo prædeterminatio Dei non diſtinguitur realiter ab entitate determinationis formalis cauſæ liberæ, vt eſt à Deo. Patet conſequentia; hæc enim determinatio cauſæ liberæ eſt motus ipſius proprius: ergo ſecundùm illum tantummodo præmouebitur à Deo, prout eſt ab illo; aliàs liberum arbitrium moueretur ab intrinſeco, motu extraneo ſibi: ergo non diſtinguitur realiter ab entitate actus ſecundi ipſius liberi arbitrij prænotio diuina, ſed ad ſummum tantum formaliter, aut modaliter, nempe prout ipſemet actus conſideratur ſecundum dependentiam à Deo, priùs natura, & ratione,

Digitized by Google

quam ſit ab ipſa cauſa ſecunda, in quo diſtinctio modalis, aut formalis, ſolum videtur importari.

Sed contra hunc modum dicendi vehementer inſurgit Magiſter Aluares de auxilijs lib. 3. diſp. 19. concluſ. 3. docens ex D. Thom. 1. 2. quæſt. 110. art. 2. hanc prædeterminationem phyſicam non eſſe qualitatem, ſed motionem realem realiter diſtinctam ab operatione cauſæ ſecundæ. Et probat 1. Hæc præmotio eſt cauſa realis efficiens operationis cauſæ ſecundæ vitalis: ergo diſtinguitur realiter ab illa; aliàs idem eſſet cauſa efficiens ſui ipſius. Sed iſta motio præuia, ſiue Deus per illam eſt cauſa efficiens ad hoc, quod liberum arbitrium, & quævis alia cauſa ſecunda operetur, vt dicetur infra (inquit iſte Author): ergo realiter diſtinguitur ab operatione ejuſdẽ cauſæ ſecundæ.

Secundò, voluntas prius in ſigno rationis recipit in ſe motionem Dei præuiam, quam producat actum ſuum vitalem liberum: ergo motio Dei non poteſt eſſe realiter idem, quod actus liber ejuſdem voluntatis. Probatur conſequentia, quia voluntas prius efficit actum ſuum liberum, quàm recipiat illum, vel patiatur ab eo: ergo ſimiliter præcedit actiuitas in prædeterminatione Dei phyſica ipſam receptionem paſſiuam illius.

Tertiò, motio illa præuia eſt terminus productus per ſolam operationem diuinam; operatio autem, & effectus cauſæ ſecundæ non eſt quid productum à ſolo Deo; ſed etiam à cauſa ſecunda: ergo motio illa præuia

non identificatur realiter cum operatione cauſæ ſecundæ, vel cum termino producto per eam. Probatur conſequentia; nam operationes ſpecificantur ex terminis: ergo vbicunque fuerint operationes realiter diuerſæ, debent realiter diſt ngui, & termini.

Neque obſtant quæ dicuntur de concurſu ſimultaneo erga ipſummet actum cauſæ ſecundæ, qui eſt idem realiter ab operatione Dei, & operatione cauſæ ſecundæ, inter ſe diſtinctis realiter ſecundũ aſſertores ſuos:eo quod ſunt ſimul, præmotio autem eſt ab operatione Dei cum prioritate reali; vnde ea abſolutè, non eſt à cauſa ſecunda, ſed à ſolo Deo ſimpliciter; id autem, quod ex natura ſua habet, vt producatur effectiuè à ſolo Deo, non poteſt eſſe idem realiter cum eo, quod producitur effectiuè à cauſa ſecunda.

Quartò: Deus non poteſt, per ſe ipſum in aliquo ſigno, in quo, attingere actum vitalem, ante ipſam cauſam vitalem: ergo pręmotio in illum eſt realiter diſtincta ab illo. Idem argumentum fit de contingentia hujus actus: ergo ex hoc euidenter ſequitur hanc præmotionem eſſe realiter diſtinctam ab actu elicito voluntatis.

Hæc argumenta licet efficiant contra Ledeſmæ formalitatem, & Naſarij modum (quia neque formalitas, neque modus præmotionis poſſunt eſſe cauſæ reales effectus item realis, qualis eſt actus elicitus voluntatis creatæ) tamen in eo, quod ſupponunt, & probare contendunt cauſalitate reali creata præmotionis

creatæ

Digitized by Google

creatæ realis, ſe deſtruunt, quia etiam repugnat fieri à Deo hanc cauſalitatem efficientem realem actus vitalis liberi, per realitatem creatam præmotionis phyſicæ diſtinctam realiter ab ipſomet actu vitali, vt monſtratum eſt ſupra, & infra iterum monſtrabitur reſolutione prima, & ſecunda principalibus, quia Deus non operatur ad extra per actionem creatam.

Vnde ad primum iſtorum nego hic operationem actiuam creatam præuiam Dei. Ad probationem verò dico nihil poni reale creatum à Deo præmouente in voluntate antecedenter ad actum vitalem, quia omne reale creatum eſt mouens motum; Deus autem præmouens eſt mouens non motum, quia eſt primum mouens: ergo non præmouet per reale creatum.

Ad ſecundum nego voluntatem creatam priùs ſigno, in quo, in ſe recipere præmotionem in eſſendo, quàm in cauſando, ſeu in efficiendo, quia totum, quod fit à voluntate, à præueniente Deo fit per voluntatem creatam. Vnde in cauſando prius à Deo mouente primo, quam à voluntate creata mota ſequente fit. Sed hæc præuenientia non in eſſendo, ſed tantum in cauſando eſt. Ad tertium dico præmotionem Dei non eſſe terminum productum in eſſendo à ſolo Deo, quia præmotio in ſenſu ſuo ſecum fert motionem voluntatis creatæ, vt à Deo cauſa prima mouente; non enim eſt præmotio cauſæ primæ motus diſtinctus realiter à motione cauſæ ſecundæ, ſed idem motus cauſæ ſecundæ eſt totus à Deo cauſa prima præueniente, & à cauſa ſecunda, vt ſequente.

Aliàs eſſent duo motus realiter diſtincti, vnus à Deo in cauſam ſecundam ſine illa, & alter à voluntate ſine Deo prima cauſa efficiente illum realiter; aut eſſet tantum à Deo concomitante, & non præmouente, quia concurſus comitans in veritate non præmouet ſocium concurſum.

Ad quartum, conceditur antecedens de contingentia in eſſendo, imo & de contingentia in cauſando, quia Deus non agit, ſe ſolo, hic, hunc actum vitalem, ſed per creatam voluntatem; mediatio autem voluntatis, non tollit immediationem Dei ad actum illius, quia Deus operans per voluntatem actum illius, eſt in illo, & illa per eſſentiam, præſentiam, & potentiam. Quibus modis illa realitas creata præmotionis diſtincta realiter, non eſt in ipſa voluntate, neque in actu eius, ſed omnes ſunt extra alias, ad inuicem.

Reſolutio principalis I.

PRæmotio phyſica cauſæ primæ, in voluntatem creatam, nullo modo poteſt exerceri à Deo cauſa prima per aliquid creatum reale, modale, aut formale.

Probatur primò: Iſte actus vitalis voluntatis, ſecundum totam ſubſtantiam ſuam, eſt effectus cauſæ primæ efficientis realis, aliàs eſſet ſine Deo efficiente primo; ſed non eſt ab efficiente primo per actionem creatam, vt expreſſe docet S. Thomas 1. p. quæſt. 25. art. 1. ad 3. ergo tantummodo vt effectus Dei operan-

tis ad extra per eſſentiam ſuam : ergo non eſt à præmotione reali creata, per modum motionis creatæ, quia motio ſonat actionem.

Secundò : Iſte effectus realis ad extra poſitus, nempe hic actus vitalis voluntatis, nihil reale abſolutum addit Deo, ſed tantum relationem rationis. Sed neque additur aliquid reale abſolutum ad iſtum effectum, vt à Deo cauſa prima : ergo. Patet antecedens, quia Deus hic agit per eſſentiam ſuam,& item hunc effectum facit, ſecundum ſubſtantiam eiuſdem : ergo nullum hic interuenit medium reale, aut motus realis, aut formalitas abſoluta, ſed tantum relatio realis non mutua ipſius effectus ad cauſam primam agentem actu, cui reſpondet relatio rationis cauſæ primæ.

Si dicas : A creata voluntate in hunc effectum, eſt actio realis, & ex parte effectus eſt paſſio item realis, quæ ſunt duo prædicata realia : ergo ſimiliter erga Deum primum efficiens. Conceſſo antecedente negatur conſequens, quia voluntas creata operatur ſecundum potentiam accidentalem, per actionem item accidentalem, effectum ſuum accidentalem ; at vero cauſa prima operatur per eſſentiam ſuam effectum, ſecundum ſubſtantiam eiuſdem ; & ideo agenti Deo ſolum aduenit relatio rationis, quia nulla eſt in eo mutatio realis : in effectu verò reſultat relatio realis non mutua, quia totum ſuum eſſe de nouo habet à Deo per voluntatem creatam, ſecundum ſubſtantiam, & non tantum ſecundum accidens, vt habet à voluntate creata.

Tertiò : Cauſa vitalis creata non poteſt moueri phyſicè, niſi per motum vitalem ſuum, vt ab ea : ergo neque præmoueri efficienter phyſicè, niſi per eundemmet motum vitalem ſuum phyſicum, vt à Deo primo efficiente eminente vitali, quia hic actus etiam vt à voluntate, eſt efficienter à Deo, per eſſentiam Dei, & non per aliquod reale creatum : ergo, vt ſic, per illum, vt à Deo, præmouetur voluntas creata vitaliter.

Quartò : Deus non poteſt phyſicè mouere creaturam, vitalem, niſi tantum efficienter, quia neque vt forma, neque vt materia : bene tamen vt efficiens, & finis ; ſed vt finis mouet moraliter per apprehenſionem ſui ipſius à creatura : ergo vt cauſa efficiens mouet etiam per operationem efficientem creaturæ, vt à Deo præueniente,& præmouente;omnis enim efficientia creata reducitur in primam efficientiam, per eſſentiam cauſæ primæ. Sicut finaliſatio creata, in finaliſationem per eſſentiam vltimi finis, qui eſt Deus.

Quintò : Confirmatur, aliàs agens primum, & ſecundum, eſſent duo efficientia, non ſubordinata, ſed ſimultanea, & ſic tolleretur determinatio effectus ſingularis. In ſimultaneis enim cauſis, aut nulla datur ratio, quare ſit hoc, & non illud ; aut datur neceſſitas antecedens, in omnibus. Illud tollit ſingularitatem effectus, iſtud ponit fatum gentilicum in omnibus.

Sextò : Voluntas determinatur vitaliter per ſuam formalem, & vitalem determinationem,

vt à ſe : ergo per eandem, vt à Deo, prædeterminatur effectiuè. Patet antecedens. Probatur conſequentia, quia omnis alius motus, extraneus eſt ad cauſam vitalem, & formalem ſe determinantem vitaliter formaliter : ergo hæc cauſalitas realis vitalis creata reducitur in efficientiam cauſæ primæ ; ſiquidem in Deo non eſt cauſalitas formalis formæ informantis ad extra, neque materialis materiæ ; ſed omnis cauſalitas ad extra eſt efficiens, aut finalis.

Septimò : Iſta realitas creata prædeterminans à Deo voluntatem creatam, non habet eſſe actu per eſſentiam, ſed ſecundùm potentiam : ergo non poteſt eſſe actu prædeterminans per ſeipſam, ſed ab alio, & per aliud creatum, & ſic de illo alio, vſque in infinitum : ergo nullum poteſt eſſe creatum actu exercens per ſe ipſum hoc munus prædeterminandi.

Declaratur. Iſta creata realis prædeterminatio ad actum vitalem, non eſt actio voluntatis vitalis, aliàs præcederet actio ad actionem, contra vitalitatem ſuam propriam ; neque eſt actio Dei, aliàs ageret Deus ad extra per actionem creatam, contra expreſſam Sancti Thomæ determinationem ſupra poſitam ; ſed neque eſt effectus Dei paſſiuus, quia eſt ad agendum in actu exercito, actum vitalem, per cauſam ſecundam vitalem ; paſſiuum autem, vt paſſiuum, non eſt agens actu : ergo nullo modo poteſt explicari iſta præmotio per realitatem creatam.

Si verò dicant iſtam prædeterminationem phyſicam eſſe complementum actus primi, po-

ſit um à Deo cauſa prima, in voluntate creata per modum effectus, quo poſito, voluntas creata elicit ſuum actum vitalem, v. g. conſenſum, aut diſſenſum. Redit argumentum factum, quia (vt docent) hoc complementum actus primi, eſt quid paſſiuum in voluntate creata, & nullo modo actiuum: ergo non facit facere efficienter conſenſum, aut diſſenſum voluntatis, ſed neque facit illum formaliter, vt cauſa formalis; neque materialiter, vt cauſa materialis, aliàs clauderet actum vitalem, aut clauderetur in actu vitali, cum materia, & forma contineantur in ſuis conſtitutis; ſed neque facit illum conſenſum finaliter, quia non eſt apprehenſio finis: ergo iſtud paſſiuum complementum actus primi, eſt de nomine, & voce tantum; & non de re, ad eliciendum conſenſum, aut diſſenſum voluntatis.

Declaratur amplius. Poſito hoc complemento actus primi, voluntas ipſa, vt aiunt, elicit ſuum actum vitalem ſine vlla præuia efficientia Dei reali, & creata, ſed cum ſolo concurſu ſimultaneo comitante; concurſus verò Dei ſimultaneus, non eſt prædeterminans phyſicè efficienter voluntatem creatam, vt ipſimet aſſertores fatentur, ergo per hoc complementum actus primi reale paſſiuum, tollitur omnino prædeterminatio phyſica efficiens Dei in voluntatem creatam, & actum elicitum illius vitalem; & ponitur ſolummodo concurſus ſimultaneus, quem docent ſocij.

Octauò: Deus eſt in rebus per eſſentiam, præſentiam, & potentiam: ergo ſimiliter ope-

ratur in rebus per eſſentiam, præſentiam, & potentiam; operari enim ſequitur ad eſſe: ergo non operatur in voluntatem creatam per aliquod reale creatum ſuperadditum.

Nonò: Solus Deus eſt mouens non motum, & è contra omnis res creata, modus, aut formalitas, ſunt mouentia vt mota: ergo ſolus Deus poteſt per ſe ipſum mouere phyſicè creatam voluntatem ad ſuum motum vitalem, & non per realitatem, modum, aut formalitatem creatas.

Decimò: Deus non mutatur realiter per ſuam operationem, vt mutaretur, ſi ageret per realitatem creatam, quæ denuo illi veniret: ergo idem quod prius.

Vndecimò. Iſta præmotio phyſica Dei non eſt vt actio realis phyſica Dei ad extra, quia (vt docet S. Thomas 1. p. quæſt. 25. art. 1. ad 3.) *actio Dei ad extra, tantum dicitur ſecundum intelligentiæ rationem, quia Deus agit per ſuam eſſentiam*. Neque item eſt vt effectus realis ſolius Dei ad extra, quia ſignificatur, vt actio per alium; ita enim ſonat præmotio, vt antecedens actio per alium: ergo cum non ſit actio Dei realis ad extra, *eſt effectus Dei præmouentis actu, ſeu ipſamet motio cauſæ ſecundæ, vt à Deo.*

Vltimò declaratur. Primus modus dicendi ſupra relatus dicit hanc præmotionem, ſeu actionem actiuè realiter præmouentem voluntatem creatam. Sed talis actio repugnat Deo, ex loco Sancti Thomæ citato 1. p. quæſt. 25. art. 1. ad 3. Ex quo principio ſecundus mo-

dus dicendi dicit hanc præmotionem non eſſe actionem Dei ad extra, ſed effectum, nempè complementum actus primi paſſiuum in voluntate creata, ſine vlla tamen efficientia in eam, hoc tollit ſignificatum proprium præmotionis actiuè mouentis voluntatem ad actum illius: eodem fere modo procedunt, & declarant eandem præmotionem alij Thomiſtæ, qui diſtinguũt illam tantum modaliter, aut formaliter in ſuo effectu præmouendi actiuè, aut paſſiuè; ſed neutro modo poteſt ſaluari ſignificatum præmotionis proprium; quia ſi actiuè tantum, nulla eſt Dei actio ad extra realis, aut modalis, aut formalis. Si verò explicetur tantum paſſiuè, realiter, modaliter, aut formaliter; omnino tollitur ratio cauſatiua realis pręmotionis actiuæ, quam præfert res ſignificata præmotionis, & modus ſignificandi. Ergo inſufficienter, & impoſſibiliter per omnes hos modos dicendi declaratur hæc præmotio phyſica Dei in voluntatem creatam, nempe per realitatem, modum, aut formalitatem creatam.

Reſolutio principalis II.

PRædeterminatio voluntatis creatæ eſt realis. Probatur voluntas creata, ſecundum ſe, non eſt determinata actualiter ad actum, ſed in potentia ad eliciendum illum: ergo indiget reali prædeterminatione Dei: quia non datur determinatio formalis actualis, ſine prædeterminatione reali Dei, neque datur ſecunda motio, ſeu determinatio formalis cauſæ ſecundæ

vitalis, ſine cauſæ primæ præmotione, & prædeterminatione, aliàs moueretur creatura ſine Deo primo mouente; concurſus enim ſimultaneus non eſt primus.

Dico 2. Hæc prædeterminatio eſt realiter diſtincta à voluntate. Probatur, quia eſt dabilis voluntas ſine illa; dum enim non eſt determinata formaliter voluntas, neque etiam eſt prædeterminata.

Dico 3. Hæc prædeterminatio, non eſt à voluntate creata ſed à cauſa prima, ideo non eſt à voluntate creata ſua prædeterminatio, quia voluntas creata, ſecundùm ſe, eſt in potentia ad ſuam determinationem; ſed ſola cauſa prima eſt ſemper in actu, quia eſt agens per eſſentiam: ergo à ſola cauſa prima, eſt prædeterminatio voluntatis creatæ de nouo, cum datur.

Dico 4. Hæc prædeterminatio in cauſa prima eſt prædiffinitio æterna diuinæ voluntatis erga determinationem hanc voluntatis creatæ. Patet, quia nihil fit à creata voluntate, niſi prædefiniente Deo, aut præmittente ab æterno, antequam fiat; ſed hic fit de nouo determinatio formalis voluntatis creatæ: ergo & à Deo prædeterminatio illius.

Dico 5. Hæc prædefinitio ęterna cauſæ primę faci fierit phyſicè efficienter hanc determinationem formalem voluntatis creatæ Patet. In nobis nihil fit phyſicè de nouo à nobis, niſi prędiffiniat illud noſtra voluntas, quia ſumus domini noſtrarum actionum per libertatem; ſed magis dominatur nobis voluntas Dei, quia

eſt dominus noſtri per eſſentiam, nos autem dominamur nobis ſecundum accidens: ergo hæc prædefinitio Dei efficiẽter facit fieri à noſtra voluntate determinationẽ formalem ejus.

Dico 6. Hæc prædiffinitio Dei, dum facit facere noſtram determinationem formalem per voluntatem creatam, nihil ponit reale in voluntate diſtinctum realiter ab actu illius. Patet. Noſtra prædiffinitio faciens facere, v. g. motum pedis, aut manus, nihil ponit realiter antecedens ad motum pedis, aut manus: ergo à fortiori neque prædiffinitio Dei. Patet, quia hæc ſuperat infinite, noſtræ prædefinitionis efficaciam.

Dico 7. Id, quod à Deo fit in re naturali, quo naturaliter agat ex D. Thoma de potentia quæſt. 3. art. 7. ad 7. *eſt vt intentio ſola habens eſſe quoddam incompletum, per modum, quo colores ſunt in aëre, & virtus artis in inſtrumento.* Sed colores ſunt in aëre per motum actiuum potentiæ viſiuæ, ſicut etiam & virtus artis eſt in inſtrumento per motum actiuum illius: ergo ſimiliter hæc prædeterminans prædiffinitio Dei, eſt in voluntate per motum actiuum illius. Quod autem colores in aëre ſint tantum per actiuam motionem viſus, patet ab effectu, qui ſequitur in potentia expedita ad videndum, & à ſimili effectu virtutis artis applicatæ inſtrumento. v. g. ſecatio ligni; neque enim hæc actiuitas intentionalis exercetur in aëre, ſed in oculo per elicientiam actiuam ſuæ viſionis. Ideo autem hoc eſſe incompletum dicitur, quia motus actiuus tantum non habet eſſe

completum, ſed tantum eſt in moueri, & fieri; quomodo tantum eſt prædeterminatio diuina in re naturali, & voluntate, nempe in fieri mutationis naturalis, & volitionis createę; hoc tamen fieri mutationis naturę in re naturali,& determinationis creatæ in voluntate, ponit illa prædiffinitio intentionalis Dei æternæ circa vtrumque effectum in illis.

Dico 8. Quia hoc fieri talis determinationis phyſicæ, non eſt à ſolo Deo, ſed à Deo per voluntatem creatam, hic, & tunc ideo hoc fieri talis determinationis, vt à Deo, dicitur, & eſt realiter prædeterminatio phyſica actiua Dei ad eandem voluntatem creatam præuia, & prædeterminans, ſeu faciens phyſicè fieri talem determinationem phyſicam formalem voluntatis creatæ per eandem.

Atque adeo hæc efficientia phyſica Dei, eſt vt intentionalis ſola, per modum motionis actiuæ declaratæ in coloribus per aërem:& inſtrumento artis; quia nihil reale actiuum, aut paſſiuum, ſeu modale, aut formale præuium, & prædeterminans phyſicè, ponit in voluntate creata, diſtinctum ſic, vel ſic ab illius actu, & determinatione formali; ſed tantum ponit talem actum, ſeu determinationem formalem voluntatis, vt à cauſa prima intentionaliter faciente illam fieri per voluntatem creatam hic, & nunc.

Neque per hoc ponitur, quod ipſa formalis determinatio voluntatis, vt eſt à voluntate, ſit cauſa realis ſui ipſius, ſed vt eſt à cauſa prima, & hoc juſtè, quia eadem determinatio voluntatis, ſicut neceſſariò ſit ab eadem volunta-

te,ita & à cauſa prima non ſimultaneè, ſed ſubordinatè; quatenus enim voluntas eſt cauſa ſecunda, neceſſariò præceditur realiter in ſuamet cauſalitate actuali cauſæ primæ; aliàs creata voluntas non eſſet cauſa ſecunda, & prædiffinitio diuina non eſſet cauſa prima, & præueniens in actu reali, & phyſico cauſans actum voluntatis creatæ. Sed tantum eſſet prima, de ſolo nomine; cum tamen hæc diuina virtus ſit in eſſendo prima realiter; & conſequenter in cauſando: ergo realiter præcedit voluntatem, & cauſam ſecundam creatam. Vnde non fit bis, eadem determinatio voluntatis, ſed ſemel tantum eadem omnino, cum ſubordinatione tamen, & dependentia à ſua cauſa proxima, & prima; quatenus à prima fit fieri per ſuam cauſam proximam ſecundam.

Nam, vt refert expreſsè Sanctus Thomas in corp. eiuſdem art.7. quæſt.3. de potent.in corpore non longe à fine ex lib. de cauſis: *virtus inferior non coniungitur effectui, niſi per virtutem ſuperioris.* Et poſt pauca ad eandem rem,addit: *Sic ergo Deus eſt cauſa actionis cuiuſlibet, in quantum dat virtutem agendi, & in quantum conſeruat eam, & in quantum applicat actioni, & in quantum eius virtute omnis alia virtus agit; & cum his coniungimus quod Deus ſit ſua virtus, & quod ſit intra rem quamlibet, non ſicut pars eſſentiæ, ſed ſicut tenens rem in eſſe, ſequetur quod in quolibet operante, immediatè operatur, non excluſa operatione voluntatis, & naturæ.* Hæc D. Thomas. Ergo non prædeterminat, ſeu applicat Deus creatam naturam, & voluntatem ad agendum

per aliquam mediantem realitatem actiuam, aut paſſiuam creatam diſtinctam realiter, ſeu per modum, aut formalitatem creatam: ſed immediatè per ſuam intentionalem prædiffinitionem, quæ eſt ſua eſſentia, vt dictum eſt.

Confirmatur 1. Hæc prędeterminatio formalis voluntatis creatæ, vt eſt ab eadem vitaliter, eſt effectus cauſæ primæ efficientis, ſed vt ſic non eſt effectus cauſę primæ per aliquod reale ſuperadditum illi, aliàs daretur proceſſus in infinitum in effectibus creatis diuinis: ergo immediatè à ſola cauſa prima per cauſam ſecundam eſt: ergo etiam, vt à Deo præmouente, & applicante, eſt hic actus immediatè, ſine vlla media realitate creata. Confirmatur 2. Voluntas eſt cauſa vitalis, cui proinde nulla realitas ſuperaddi poteſt, niſi habitus, aut actus vitalis; iſta verò realitas præmotionis ſuperaddita, neque eſt actus vitalis, neque habitus vitalis: ergo eſt impoſſibilis hæc ſuperadditio realis, aut modalis.

Confirmatur 3. *In operatione, qua Deus operatur, mouendo naturam* (vt dicit S.Thomas citatus ad tertium) *non operatur natura ſed ipſa natura operatio eſt etiam operatio virtutis diuinæ; ſicut operatio inſtrumenti eſt per virtutem agentis principalis: nec impeditur quin natura & Deus ad idem operentur propter ordinem, qui eſt inter Deum, & naturam.* Ergo quantumvis præcedat operatio Dei cauſatiua operationum naturę non tollitur quod Deus, & natura ad idem operentur, propter ſubordinationem operationis naturæ cauſæ ſecundæ ad operationem Dei

cauſæ primæ: ergo ſimiliter de voluntate operante dicendum.

Facit ad idem ſolutio S. Thomæ ibidem ad quartum. *Quod tam Deus, quàm natura immediatè operantur, licèt ordinentur ſecundum prius, & poſterius.* Et ad quartum: *nam de ratione virtutis inferioris eſt, quod ſit aliquo modo operationis principium in ſuo ordine, id eſt, vt agat vt inſtrumentum ſuperioris virtutis. Unde excluſa ſuperiori virtute, inferior virtus operationem non habet.* Si autem quæras à me, quomodo inſtrumentum ſit operationis principium, quod innuit S. Thomas citatus? Reſpondeo v.g. quod ſerra ſecat actiuè formaliter, ipſum verò agens principale, tantum virtualiter, & ſic ſimiliter voluntas vitaliter, & formaliter vult, cauſa verò prima tantummodo virtualiter; ſed iſtud virtuale continet, & cauſat illud formaliter, quia eminenter eſt vitale.

Dices: Ex dictis videtur ſequi quod Deus operetur in operatione voluntatis, ſicut operatur in operatione naturæ; ſed Deus Eccleſ. 15. dicitur reliquiſſe hominem in manu conſilij ſui: ergo non operatur Deus in eo, ſicut in natura. Reſpondet S. Thomas ad 12. *Quod Deus non dicitur dereliquiſſe hominem in manu conſilij ſui, quin in voluntate operetur; ſed quia voluntati hominis dedit dominium ſui actus, vt non eſſet obligata ad alteram partem contradictionis; quod quidem dominium natura non dedit, cum per ſuam formam ſit determinata ad vnum.*

Sed dominium hoc (ſubiungit S. Thomas ibi ad 13.) *non intelligitur per excluſionem cauſa*

primæ, ſed quia cauſa prima non ita agit in voluntate, vt de neceſſitate eam determinet ad vnum, ſicut determinat naturam; & ideo determinatio actus voluntatis relinquitur in poteſtate rationis, & voluntatis.

Sed dices adhuc: Ex hac doctrina S. Thomæ videtur etiam ſequi quod Deus operatur in natura, & voluntatis operationibus tantum concurſu ſimultaneo, quod Ieſuitis videtur ſufficere, vt intelligatur Deus operari in ſua creatura immediatè; ſed contra eſt, euidentia doctrinæ S. Thomæ in eiſdem locis, quod Deus operatur in ſua creatura, vt cauſa prima; in ſecunda, ſeu vt cauſa prima per ſecundam, & vt virtus ſuperior in virtute inferiori; cauſa autem prima, vt ex terminis patet, ſemper præcedit ſecundam, etiam in agendo, ſicut & virtus ſuperior præcedit virtutem inferiorem, vt patet in cauſa principali, & inſtrumentali. Deinde manifeſtum eſt in dictis locis S. Thomæ, quod cauſa ſuperior, & prima operantur ad idem cum ſubordinatione, ſecundum prius, & poſterius in agendo, & cauſando: ergo cauſa prima procedit, vt præcedens, & præmouens, & prædeterminans: cauſa verò ſecunda, & voluntas, vt ſequens, & præuenta, & præmota, & prædeterminata realiter in omnibus ſuis actionibus phyſicis, quia perpetuus eſt S. Thomas in eo, quod cauſa prima facit facere ſuum effectum per cauſam ſecundam; vnde in eodem art. ad 15. habet, *quod cauſa prima magis influit in effectum, quam cauſa ſecunda*; non influeret autem magis, niſi prius influeret, ſed

ſimul ; in ſimultaneis enim influentibus nullus eſt magis influens, quàm alius. Et ratio adæquata eſt, quia totum, quod facit cauſa ſecunda, facit prima per illam fieri ; totum (inquit S. Thomas) quod eſt perfectionis ; nam quod eſt imperfectionis, & defectus non poteſt eſſe, niſi à cauſa deficiente creata, cui ex parte cauſæ primæ neceſſariò præmittitur permiſſio; nihil enim fit, niſi Deo faciente, aut permittente, ſcilicet phyſicum fit à cauſa ſecunda, & prima phyſicè ; morale verò malum permittitur tantum à Deo.

Confirmatur principaliter. Voluntas creata non poteſt præmoueri phyſicè, niſi per id, quo mouetur phyſicè ; ſed non mouetur phyſicè, niſi per ſuum actum vitalem : ergo per eundem præmouetur à Deo. Patet conſequentia, quia motus iſte vitalis, neceſſariò prius eſt à Deo cauſa prima, quam à voluntate cauſa ſecunda : ergo à Deo eſt phyſica præmotio, & à voluntate motio phyſica ; aliàs non eſſet iſta motio primò à Deo cauſa prima, ſed primò à voluntate.

Vnde dico 9. Iſta præmotio phyſica Dei in animam ad cognoſcendum, aut volendum, aut agendum in naturalibus, eſt motus animæ cognoſcentis, volentis, vel agentis, vt à cauſa prima. Ita colligo ex D.Thoma 1.2.quæſt.110. art.2.ibi enim S.Doctor ſic habet : *In quantum anima hominis mouetur à Deo, ad aliquid cognoſcendum, vel videndum, vel agendum, hoc modo ipſe gratuitus effectus in homine non eſt qualitas, ſed motus quidam animæ ; actus enim mouentis in moto*

Digitized by Google

moto eſt motus ; vt dicitur tertio Phyſicor. text. 1.

Quamuis enim ibi ſermo ſit de præmotione gratuita ſupernaturali, dum tamen S. Thomas probat dictum ſuum ex modo præmotionis naturalis, manifeſtè declarat præmotionem cauſæ primæ in animam in his naturalibus, de quibus hic tantum agimus, eſſe motum animæ cognoſcentis, vel volentis, vel agentis, vt à Deo cauſa prima, quæ eſt noſtra aſſertio; ſiquidem his tantum motibus naturalibus mouetur anima vitaliter, & in his neceſſariò præmouetur à cauſa prima, cum ipſa in his omnibus ſit cauſa ſecunda erga primam, & numquam prima, neque ſimultanea cum prima, in agendo; aliàs deſineret eſſe cauſa ſecunda.

Et ratio eſt, quia iſti motus vitales animæ, ſecundum ſuam ſubſtantiam, etiam vt ſunt à cauſa creata, neceſſariò ſunt effectus reales Dei cauſæ primæ, ſed non ſunt effectus cauſæ primæ ſolius, ſed per cauſam ſecundam: ergo à cauſa prima præmouente cauſam ſecundam ad eundem motum: ergo à cauſa prima faciente primò per cauſam ſecundam eundem motum illius: ergo hæc præmotio eſt ipſe motus cauſæ ſecundæ, vt à cauſa prima, quia neceſſariò dicit motionem cauſæ ſecundæ, non vt ab illa, ſed vt à cauſa prima.

Si dicas: Reſpectus effectus iſtius, vt à Deo, importat cauſalitatem realem Dei in animam ad agendum actum ſuum, ergo realitatem, aut modum, ſeu formalitatem de nouo receptam in anima, aliàs non eſſet hæc præmotio realis,

ſed de ſolo nomine, ſeu idem eſſet cauſa realis ſui, ſecundum idem.

Contra tamen eſt, quia hæc cauſalitas Dei hîc realis quidem eſt, ſed non per actioné realem creatam, ſed per ſuam eſſentiam, vt cómunis Theologia docet. Sed neque eſt per actioné alicuius ſubſiſtentis creati, aliàs daretur proceſſus in infinitum, quia & illud ſubſiſtens creatum præmoueretur à cauſa prima, per aliud, & ſic in infinitum. Sed neque eſt per actionem alicujus ſubſiſtentis creati, aliàs daretur proceſſus in infinitum, quia, & illud ſubſiſtens creatum præmoueretur à cauſa prima, per aliud, & ſic in infinitum. Sed neque item eſt per actionem alicujus inſtrumenti creati, quia Deus, vt cauſa prima, non eget creato inſtrumento ad agendum, aliàs nunquam crearet. Neque obſtat phyſica inſtrumentalis cauſalitas ſacramentorum nouæ legis; hæc enim non eſt ex indigentia Dei ad cauſandam gratiam juſtificantem, quam Deus cauſat immediatè per ſe ipſum; dum illam infundit contrito extra ſacramentum. Sed eſt ex neceſſitate noſtra, & ſuperabundantia benignitatis Dei in hominem vt miniſterialiter vtatur dictis inſtrumentis, ad cauſandã gratiã alijs. Ergo nulla eſt, aut eſſe poteſt hujus præmotionis realis, realitas creata dinſtincta ab ipſomet effectu, & motu animæ vitali, vt à Deo, ſed eſt ipſe effectus vt à Deo.

Declaratur, & confirmatur, quia cauſalitas efficiens realis à Deo ad extra ſufficienter declaratur per poſitionem effectus abſoluti de nouo, & relationem rationis intentionalis cauſa-

litatis Dei prædiffinientis ad illum, vt ſupra monſtratum eſt concluſ. 7. & per relationem realem ipſius effectus de nouo poſiti hîc,&nũc.

Neque per hoc tollitur hîc præcedentia cauſalitatis realis, quia hæc non petit prioritatem eſſendi, in quo; ſed tantum prioritatem cauſandi, à quo, quæ verè hîc reperitur: prius enim originatur hic motus animæ,etiam vt eſt à ſua cauſa proxima, à cauſa prima, quam à ſecunda, cum ideo procedat à ſecunda,quia præmouetur à prima; aliàs enim nullo modo procededet à cauſa ſecunda, quia nihil incipit in creatis à ſe, ſed à cauſa prima. Et ideo declarantur hæ cauſalitates prima, & ſecunda per diuerſos reſpectus, à quo, & non in quo; id eſt per diuerſos reſpectus ad ſua principia in cauſando, non verò in eſſendo; qui proinde diuerſi reſpectus in cauſando, ideo non faciunt præcedentiam in eſſendo; quia ſi facerent illam, prius eſſet in eſſendo, cauſa actu, ſine effectu ſuo actu poſteriori in eſſendo, & è contra, item eſſet effectus actu, ſine cauſa ſui actu priori; & item jam cauſa non eſſet actu prior,dum eſt effectus actu ſimul poſterior, & vice verſa; non enim dantur duo inſtantia ſimul. Cum tamen verũ ſit,quod cauſa, & effectus actu ſunt ſimul, quia mutuis relationibus referuntur actu, quæ ceſſant,ceſſante cauſalitate actuali, per ceſſationẽ actionis,& paſſionis actualiũ,in quibus fundãtur relationes cauſę,&effectus actuales.Ergo cũ nõ poſſint negari hæ relationes actuales hîc inter cauſam primã, & effectum realem creatũ, & non poſſint in eis hic verificari prioritas, &

poſterioritas ſimultaneæ in eſſendo, ſicut neque in creatis cauſis: ſufficit tantum prioritas, & poſterioritas in cauſando, ſeu in referẽdo; quę ſignificatur propriè per reſpectum effectus, vt à quo eſt originatus & principij originantis juxta modum ſuum.

Cúmque reſpectus originantis cauſæ primæ non addat illi aliquid reale, ſed tantum relationem rationis; neque item effectui creato addat aliquid abſolutum, niſi tantum relationem realem fundatam in ipſa ſubſtantia effectus, quæ tota eſt à Deo, etiam vt eſt à cauſa ſecunda, & non per aliud realiter, aut modaliter diſtinctum ab eo. Ideo ſufficienter declaratur hæc dependentia realis talis effectus vitalis cauſę ſecundę, nempe animę, ad primam; per reſpectum, vt à Deo, qui tandiù durat, quandiù continuatur talis motus in anima, ſeu ab anima, quia totus eſt à cauſa prima pręmouente, & faciente illum fieri per animam in principio, medio, & fine; aliàs aliquid reale eſſet ſine cauſa prima realiter cauſante illud, quod nemo catholicus dicet.

Dico 10. Determinatio phyſica ex cauſa ſecunda non eſt diſtincta in eſſendo à prędeterminatione phyſica ad eandem ex cauſa prima. Colligitur ex D. Thoma 1. p. quęſt. 23. art. 5. in corp. ibi: *Non eſt diſtinctum, quod eſt ex libero arbitrio, & ex prædeſtinatione; ſicut non eſt diſtinctum, quod eſt ex cauſa ſecunda, & ex cauſa prima:* Sed ex libero arbitrio eſt ſua determinatio bona in Deum, ex prędeſtinatione Dei auxilium phyſicè prędeterminans ipſum arbitrium ad

conuerſionem, ſecundum communem acceptionem Thomiſtarum ibi ex illo Threnorum vlt. *Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur.* Sicut ex cauſa ſecunda eſt ſua propria determinatio phyſica naturalis ordinis, ex prædeterminatione phyſica cauſæ primæ eiuſdem ordinis, de qua tantum agimus in præſenti: ergo in naturali ordine, non eſt diſtincta in eſſendo determinatio phyſica ex cauſa ſecunda, à prædeterminatione phyſica ex cauſa prima, ſicut non eſt diſtinctum, quod eſt ex libero arbitrio, & ex prædeſtinatione Dei. Patet conſequentia quia non diſſimiliter affirmatur à D. Thoma vnum, atque alterum.

Declaratur, & confirmatur primo concluſio noſtra. Determinatio phyſica ex cauſa ſecunda ſecundum totum ſuum eſſe phyſicum, eſt ex cauſa prima prædeterminante phyſicè cauſam ſecundam in initio, medio, & fine ſuę operationis phyſicæ, quia ſemper Deus operatur, vt cauſa prima in eſſendo, & agendo in cauſam ſecundam operantem, aliàs deſineret in aliquo ſigno cauſa prima à ſuo primatu cauſatiuo, quod implicat, & tunc in eodem ſigno cauſa ſecunda foret ad ſuam operationem cauſa prima, quia non præcederetur à prima, quod non minus implicat: ergo totum, quod eſt ex cauſa ſecunda, & cauſa prima neceſſariò totum eſt in eſſendo idem cum eo, quod fit in ea ſemper ex cauſa prima prædeterminante: ergo determinatio phyſica ex cauſa ſecunda, non eſt diſtincta in eſſendo à prædeterminatione phyſica in eandem ex cauſa prima.

Dices: Illud, quod eſt ex cauſa ſecunda eſt determinatio cauſæ ſecundæ; illud verò quod eſt ex cauſa prima, eſt prædeterminatio cauſæ primæ: ergo aliquam diſtinctionem important in eſſendo. Accedit quod prædeterminatio ex cauſa prima eſt cauſa realis, determinationis ex cauſa ſecunda, ſed cauſa, & effectus diſtinguuntur in eſſendo, aliàs idem ſecundum idem cauſaret ſe ipſum: ergo determinatio, & prædeterminatio diſtinguuntur in eſſendo.

Primum argumentum probat diſtinctionem relatiuam in referendo, non verò abſolutam, & in eſſendo; eadem enim entitas determinationis ex cauſa ſecunda, prout originatur ex cauſa prima, eſt, & dicitur prædeterminatio cauſæ ſecundæ, prout verò per cauſam primā exit, ex cauſa ſecunda, eſt, & dicitur determinatio cauſæ ſecundæ, ſeu effectus cauſæ primę per ſecundam; non enim fit hæc prædeterminatio ſolitariè à cauſa prima in ſecundam, per poſitionem alicuius realitatis, modi, aut formalitatis, ſeu actionis diſtinctæ ab operatione cauſæ ſecundæ, aliàs eſſet extranea vtrique, & ſic nec moueret vt prima, cum eſſet creatura, neque moueret ſecundam, cum eſſet extranea; igitur per cauſæ ſecundæ operationem, vt à cauſa prima originatur intrinſecè per ſuammet operationem cauſæ ſecundæ, illam determinat cauſa prima, & facit operari, eò quod iſta operatio cauſæ ſecundæ non poteſt originari à ſe, neque ex cauſa ſecunda, ſed neceſſariò originari debet ex cauſa prima per ſecundam, intrinſecè mouendo illam motu ſuo proprio, ſicut

inſtrumentum mouetur à cauſa principali,non alio motu, quàm ſuo, vna enim, & eadem ſerratio eſt à ſerra, & ab artifice; neque enim artifex ſertat per ſe ſolum, aut per aliud abſolutum diſtinctum à motu ſerræ,ſed per ſerram motam; neque ſerra ſerrat aliter, quam mota ab artifice; ſimiliter ergo, neque liberum arbitrium cognoſcit, vult, aut agit motu aliquo, quàm per cognitionem, volitionem, ſeu actionem creaturæ originatam à cauſa prima.

Ad ſecundum, reſpondetur cauſationem cauſæ primæ per ſecundam, non ponere aliquid reale antecedens abſolutum, diſtinctum in eſſendo ab operatione ex cauſa ſecunda,quia, vt ſupra probatum eſt, Deus non operatur per actionem realem creatam ad extra, neque per realitatem, aut modum, aut formalitatem abſolutam creatam, ſed per ſuam eſſentiam intrinſecè originat motum creaturæ, ipſam præmouens, id eſt faciens illam facere motum ſuum naturalem, aut liberum; ſicut enim facit creaturam per ſe ipſum ſine vlla alia intermedia creatura, ita, & mouet illam ad operandum, faciens fieri per eam ſuam operationem; aliàs eſſet infirmior ad mouendum creaturam, quam ad faciendum illam.

Inſtabis fortè: Cauſatio non eſt relatio, ſed fundat illam: ergo neceſſariò addendum eſt hic aliquid abſolutum in eſſendo, in quo fundetur relatio cauſæ ex parte Dei cauſæ primæ, & è contra, etiam aliquid ex parte effectus ex cauſa ſecunda.

Reſpondetur tamen concedendo antece-

dens, & diſtinguendo conſequens; addendum, aut ſupponendum, concedo: addendum de nouo, nego; nam ex parte Dei nulla realitas, aut formalitas, aut modus, aut actio realis addi poteſt, cum Deo nihil accidat, benè tamen ſupponitur prædiffinitio ęterna, quę eſt idem cum eſſentia diuina; vnde relatio cauſationis ex parte Dei cauſę primę eſt tantum relatio rationis, ſed ex parte effectus, non additur, ſed ſupponitur ſubſtantia effectus ex cauſa ſecunda, ſeu per cauſam ſecundam factus fieri, qui vt à Deo originatus, dicit relationem realem fundatam in ſua ſubſtantia, vt à cauſa prima præmouente ſecundam, ſeu faciente illum fieri per cauſam ſecundam; vnde nihil addit ad ſubſtantiam effectus, niſi relationem originis declaratam, nempè vt à cauſa prima. Ad cauſam verò ſecundam relatio cauſæ, & effectus fundatur in actione, & paſſione creatis, quæ ſunt duo prædicamenta abſoluta, & diſtincta; quæ omnia, dum ſunt à cauſa prima præmouente, dicuntur relatiuè, vt à Deo cauſa prima: ergo determinatio ex cauſa ſecunda non eſt diſtincta in eſſendo à prædeterminatione phyſica ex cauſa prima, ſed tantum in referendo ſecundum reſpectus declaratos.

Si dicas adhuc. Determinatio phyſica in eſſendo ex cauſa ſecunda, eſt per concurſum ſimultaneum ex cauſa prima; prædeterminatio vero phyſica eſt per concurſum phyſicè præuium cauſæ primæ: ergo diſtinguuntur in eſſendo, quia concurſus iſti ſunt diſtincti in eſſendo, ſecundum Thomiſtas, & Ieſuitas aliquos.

Reſpondetur negando antecedens, quia implicat contradictionem, concurſum phyſicum ex cauſa prima eſſe ſimultaneum cum concurſu ex cauſa ſecunda, ſicut implicat primam cauſam eſſe ſecundam, & ſecundam eſſe primam; concurſus enim cauſæ primæ ita neceſſariò eſt primus, vt non poſſit eſſe ſecundus, neque vice verſa, concurſus cauſæ ſecundæ poteſt non eſſe ſecundus, ſed data ſimultate in his concurſibus neuter eſſet primus, quia neuter præcedit alterum; & neuter eſſet ſecundus, quia neuter ſequitur ad alterum: ergo manifeſtè implicat eſſe ſimul concurſus ex cauſa prima, & ex cauſa ſecunda.

Confirmatur. Concurſus ex cauſa ſecunda, neceſſariò eſt ſubordinatus ad concurſum cauſæ primæ: ergo non poſſunt eſſe ſimul, ſed neceſſariò præceditur ſecundus à primo.

Confirmatur 2. Si concurſus iſti forent ſimultanei, non prodiret effectus hic numero; non enim datur maior ratio huius indiuiduationis, ab vno, quam ab altero, in ſimultaneis.

Si dicas: Præcedentia iſta concurſus ex cauſa prima, ad cauſam ſecundam eſt realis: ergo in aliquo ſigno reali eſt in eſſendo prior concurſus ex cauſa prima, quam concurſus ex cauſa ſecunda, & effectus illorum Reſpondetur negando illationem, quia vt ſupradictum eſt, iſta præcedentia cauſationis cauſæ primæ in ſecundam non eſt in eſſendo, ſed tantum in referendo, quatenus eadem determinatio phyſica ex cauſa ſecunda, prius eſt à Deo phyſicè, quam ex cauſa ſecunda, quia non poteſt origi-

nari primò, neque ſimul ex cauſa ſecunda, & ex cauſa prima, ſed neceſſariò originatur ex cauſa prima per ſecundam, in quo neceſſariò præceditur realiter in agendo cauſa ſecunda à prima, ſiquidem non ſimul ab eis fit, neque poteſt fieri effectus cauſæ ſecundæ, vt monſtratum eſt. Sed ex cauſa prima per ſecundam fit fieri; ſicut ſerratio fit ab artifice non ſolitariè in ſerram, ſed per ſerram motam ab artifice; neque per hoc tollitur motus proprius cauſæ ſecundæ, ſicut non tollitur motus proprius ſerræ; ſed non ponitur hic motus primò ex cauſa ſecunda, ſed per eandem, ſicut non ponitur motus ſerræ primo ex ea, ſed ab artifice per ſerram.

Ergo ſicut in iis nulla importatur præcedentia cauſationis in eſſendo, ſed tantum in referendo, vt ſuprà explicatum eſt, ita neque diſtinctio ſimiliter in eſſendo, ſed tantum in referendo; quatenus enim eadem entitas determinationis ex cauſa ſecunda originatur à cauſa prima, dicitur, & eſt prædeterminatio ex cauſa prima, quatenus verò exit ex cauſa ſecunda per primam, dicitur, & eſt determinatio ex cauſa ſecunda, & ita nullum ſequitur præiudicium libertatis creatæ, ſed tantum vera ſubordinatio cauſæ ſecundæ, ad primam in agendo neceſſaria.

Digitized by Google

DE PRÆMOTIONE Gratiæ.

§. I.

Præmotio phyſica gratiæ.

PRÆMOTIO phyſica gratiæ, ſiue auxilium gratiæ præparatorium ad gratiam iuſtificantem ſuſcipiendam non eſt *qualitas, ſed motus quidam animæ à Deo ad bonum animæ*. Ita expreſsè D. Thom. 1. 2. quæſt. 112. art. 2. *gratia dicitur dupliciter, quandoquidem habituale donum Dei, quandoque autem auxilium Dei mouens animam ad bonum. Primo igitur modo accipiendo gratiam, præfigitur ad gratiam aliqua præparatio, quia nulla forma poteſt eſſe niſi in materia diſpoſita; ſed ſi loquimur de gratia ſecundum quod ſignificat auxilium Dei mouentis ad bonum; ſic nulla præparatio requiritur ex parte hominis, quaſi præueniens Dei auxilium, ſed potius quæcumque præparatio in homine eſſe poteſt, eſt ex auxilio Dei mouentis animam ad bonum, & ſecundum hoc ipſe bonus motus liberi arbitrij, quo quis præparatur ad donum gratiæ ſuſcipiendum, eſt actus liberi arbitrij moti à Deo.* Ecce duas partes noſtri dicti exprimit D. Thom. nempè hanc pręmotionem non eſſe qualitatem, & hoc auxilium mouens animam eſſe motum animę à Deo ad bonum ani-

Digitized by Google

mæ, ad quem nulla alia præparatio in homine antecedit niſi eſſe motum à Deo. Et patet ex dictis in ſuprà dicto compendio : nam ſi primus motus arbitrij naturalis, eſt motus à Deo prouenìens, & præueniens in arbitrium, vt ibi monſtratum eſt, quantò magis primus motus animæ ad bonum animæ, qui non poteſt oriri ab anima naturaliter ſine gratia Spiritus ſancti atque eius adiutorio ? vt diffinitur in Trid. ſeſſ.6. de iuſtificat. can.3.

Dices : actus arbitrij diſponentes ad ſuſcipiendam gratiæ iuſtificantem ex diffinit. Concil.cit. ſeſſ.6. de iuſtif. can.3. ſunt iſti, credere, ſperare, diligere, & pœnitere, qui non poſſunt elici ab arbitrio nude ſumpto, nec ad illos poteſt præhaberi gratia iuſtificans, cum diſpoſitio præcedat formam, & non forma diſpoſitionem : ergo ad minus præcedet illos gratia realis auxilians : ergo iſtud auxilium gratiæ præuenientis non eſt ipſe motus arbitrij præparans ad gratiam,ſed aliquid aliud potentiam eleuans ad producendos iſtos actus ſicut oportet,ſupernaturales ſecundum ſubſtantiam.

Propter hoc argumentum Thomiſtę aliqui dicunt, hoc auxilium præueniens, & eleuans ad hos actus, non eſſe qualitatem habitualem de qua tantum procedit, vt aiunt, ratio D. Thom. de proceſſu in infinitum) ſed qualitatem vialem, & tranſeuntem ; alij dicunt eſſe realem motionem ; alij paſſiuum quid complementum actus primi ; alij formalitatem, alij denique modum realem, vt retulimus, & reiicimus in compendio antecedenti, ſed neutrum poſſe dici monſtratur ſic.

Digitized by Google

Primò quia omnia, & ſingula aſſignata ſunt extranea actui vitali arbitrij moti à gratia, motus enim mobilis vitalis eſt motus vitalis ipſius, iam verò illa qualitas etiam vitalis, illa motio actiua, illud paſſiuum complementum, illa formalitas, ille modus realis, non oriuntur vitaliter ex arbitrio, vt ipſi Thomiſtæ aſſerunt, ſed veniunt ab extrinſeco principio; vnde ſunt omnia, & ſingula diſtincta realiter ab actu vitali arbitrij, etiam in ſenſu aſſerentium: ergo non mouent arbitrium vitaliter, ſed diſpoſitio arbitrij ad gratiam oportet quod ſit vitalis: ergo non poteſt dari per illam qualitatem tranſeuntem, vel motionem, vel formalitatem, aut modum.

Secundò neutrum eorum informat arbitrium, vt habitus; quia non applicatur ab arbitrio, ſic enim tantùm vtitur potentia vitalis habitibus, ab iſtis vero dicitur applicari: ergo ſunt extranea mouentia contra naturam mobilis vitalis, quod ſolum afficitur vitaliter actu ſuo, vel habitu modo explicato.

Tertiò omnia, & ſingula aſſignata, Vnumquodque in ſuo genere non dicitur in veritate eleuans arbitrium ad ſupernaturales actus, ſicut oportet pro ſuſcipienda gratia iuſtificante. Tum quia ſunt ignobiliſſima entia, nempe vialis, & tranſiens qualitas, paſſiuum quid, & incompletum, formale tantùm, aut modale; actus autem ad quos eleuant ſunt perfectiſſimum, & ſupernaturales ſecundum ſubſtantiam ſuam in via.

Quartò tum etiam & principaliter: dare

eſſe, & agere non poteſt inueniri in vna realitate creata, quæcunque illa ſit, quia vna realitas creata dat eſſe, & altera, operari, vt patet, forma enim ignis dat eſſe, calor autem operari, ſeu agere: ergo iſta præmotio phyſica ad gratiam iuſtificantem non poteſt fieri per aliquod vnum ex iſtis creatum, cuius eſt, vt dicitur, dare eſſe ſupernaturale actui, & mouere ad illum faciendum.

Confirmatur, & explicatur: nulla realitas creata actiua, vel paſſiua formalitas, aut modus habet, nec poteſt habere eſſe, aut agere per eſſentiam, omne enim eſſe creatum, & agere creaturæ eſt ſecundum potentiam: ergo ſola cauſa prima poteſt per ſe ipſam mouere arbitrium ad agendos iſtos actus diſponentes ad gratiam. Patet conſequentia, quia ſicut ſolius habentis eſſe, & agentis per eſſentiam, per ſe ſit primum agere, & præmouere, quia non mouetur ab alio, ita Omne habens eſſe ſecundum potentiam, habet eſſe ab alio, & moueri ab alio: ergo agens ſecundum potentiam, eſt ſecundum agens motum ab alio agente, ſeu agens motum à primo: ergo ſolum habens eſſe, & agere per eſſentiam, & agens primum, poteſt per ſe ipſum ſolum immediatè præmouere phyſicè arbitrium ad tales actus.

Si dicas; hanc qualitatem, realitatem, aut modum non habere hoc munus de ſe, ſed inſtrumentaliter à Deo. Contra eſt, quia hoc munus eſt proprium ſolius habentis eſſe & agere per eſſentiam: ergo nec inſtrumentaliter poteſt communicari habenti eſſe, & agere

ſecundum potentiam. Patet antecedens, ſolus enim habens eſſe per eſſentiam poteſt agere,& mouere non motum ab alio, ſiquidem implicant in terminis habere & dare eſſe & agere per eſſentiam, & habere eſſe & agere ſecundum potentiam: ergo hoc munus ita eſt proprium cauſæ primæ habentis eſſe, & agentis per eſſentiam, vt non poſſit, nec inſtrumentaliter communicari cauſæ ſecundæ.

Vnde ſicut eſſe creatum non inuenitur à ſe primo habens eſſe,ita neque, agere ſed vtrumque habetur ab eſſe primo per eſſentiam,& ab agente primo per eſsentiam, itaut neque aliter intelligi poſſit vtrumque: ergo abſque vllo fundamento dicitur hoc præſtari munus inſtrumentaliter à Deo per creatam realitatem, formalitatem, aut modum ob implicationem importatam in munere inſtrumentali phyſicæ præmotionis, cum enim idem ſit præmotio, ac prima motio agentis primi per eſſentiam, implicat quod exerceatur per actionem ſecundum potentiam,quę eſt propria actio cauſæ Secundæ; alias communicaretur prima cauſatio cauſæ Secundæ;& vice verſa, & vtraque deſineret eſſe talis, quæ pariter implicant ex terminis.

Neque inde ſequitur quod idem motus arbitrij ſit præmouens realiter ſe ipſum, quæ eſt alia ratio principalis Thomiſtis diſtinguendi realiter, formaliter, aut modaliter phyſicam præmotionem ab actu arbitrij; vt cauſa ab effectu, ſed tantùm ſequitur, quod idem motus arbitrij vt à Deo ſit pręmouens, & diſpo-

nens arbitrium ipſum per motum ipſius, nullus enim poteſt intelligi motus arbitrij agentis ſecundum potentiam, niſi vt moti à primo agente per eſſentiam, præmouente ſecundum agentem, in quo proinde motu nulla diuerſa realitas abſoluta, neque formalitas, neque modalitas reperitur, cum idé indiſtinctus motus ſit ab vtroque ab arbitrio, ſcilicet, & cauſa prima vt expreſſe docet D. Tho. 1. part. quæſt. 23. art. quinto, *non eſt diſtinctum quod eſt ex libero arbitrio, & ex prædeſtinatione, ſicut non eſt diſtinctum quod eſt ex cauſa ſecunda, & ex cauſa prima* ſed tantum duo reſpectus reales inueniuntur in eodem actu, & motu arbitrij; vnus ad cauſam primam originantem iſtum motum per arbitrium cauſam ſecundam, alter ad cauſam ſecundam per quam Deus cauſa prima illum motum producit, quia Deus non agit hic vt cauſa prima ſe ſola, ſed per cauſam ſecundam motum ipſius proprium producit, non ita tamen vt productum à ſe motum affigat arbitrio, ſed producit illum per arbitrium, retento ſemper in agendo ſuo primatu, initio, medio, & fine actionis arbitrij; quia non poteſt deponere, aut commodare creaturæ, quod ſuum eſt per eſſentiam; Vnde æquè injurius eſt cauſæ primæ concurſus ſimultaneus Dei cum cauſa ſecunda tam in naturalibus, quam in gratuitis. Videnda ſunt, quæ dicimus in compendio concluſ. 1.

Dices adhuc: actus aſſignati non ſunt à gratia iuſtificante præhabita, quia antecedenter diſponunt ad illam, neque ſunt ab arbitrio nudè

nudè ſumpto, quia vt ſic non diſponunt ad illam, ſed neque ſunt tales ſecundum ſubſtantiam ſuam vitalem ab Spiritu ſancto; quia non ſunt actus vitales illius: ſpiritus enim S. non credit, ſperat, aut diligit, aut pœnitet per hos actus ſed arbitrium: ergo aut nulla ſupernaturalitas ſubſtantialis eſt in iſtis actibus aut neceſſariò affirmanda eſt gratia realis, & diſtincta ab illis phyſica præueniens, quæ faciat prædictos actus ſupernaturales in ſua ſubſtantia.

Reſp. actus aſſignatos diſponentes ad gratiã iuſtificantem, neceſſario dici, & eſſe ſupernaturales, quia diſponunt infallibiliter & proximè ad formam perfectiſſimam ſupernaturalem, quaſi ſubſtantialem in via, ad eum modum, quo calor ad ignem, & lux ad ſolem, ſed qualiſcumque calor, etiam minimus, & lux à ſole & calor ab igne eſt ſecundum ſubſtantiam: ergo qualiſcumque actus, etiam minimus, diſponens ad gratiam iuſtificantem eſt ab Spiritu ſancto, qui eſt cauſa prima gratiæ ſupernaturalis viæ.

Declaratur: qualiſcumque actus de aſſignatis etiam primo primus, & minimus non eſt à libero arbitrio nude ſumpto, ſeu ex viribus naturæ: ergo eſt ſecundum ſubſtantiam à gratia ſupernaturali Spiritus ſancti ſed non eſt ab Spiritu ſancto vitaliter formaliter ob rationem factam in argumento: ergo eſt ſecundum ſubſtantiam ab Spiritu ſancto vitaliter eminenter, & virtualiter, vt à cauſa prima gratiæ realis eminenter, & intentionaliter; omnis

enim actus vitalis arbitrij, cauſæ ſecundæ, cum non poſſit oriri primo ſecundum ſubſtantiam ſui generis à cauſa ſecunda, aliàs ipſa tunc foret cauſa prima, & non ſecunda talis vitalitatis, neceſſariò oriri debet à cauſa prima ſui generis, & in illam reduci primò phyſicè, tanquam in primum principium gratiæ realis ad extra: at illud auxilium gratiæ reale, & diſtinctum ab actibus aſſignatis, non eſt, neque poteſt eſſe, & dici primum principium per ſe ſubſtantiale, gratiæ in eſſendo, neque inſtrumentaliter in agendo, vt monſtratum eſt ſuprà: ergo reduci debent hi motus, ſeu ſupernaturalitas dictorum actuum diſponentium ad gratiam iuſtificantem in Spiritus ſancti gratiam ſecundùm ſubſtantiam intentionaliter virtualiter eminenter.

Dices: gratia iuſtificans non eſt ipſe Spiritus ſanctus ſecundùm ſubſtantiam, neque iuſtitia Chriſti in ſe, neque fauor tantùm extrinſecus, ſed realitas inhærens cordibus noſtris, vt diffinitum eſt in Concil. Trident. ſeſſ.6. can.1. & 11. de iuſtif. *qua in cordibus eorum diffundatur, atque illis inhæreat.* Ergo etiam gratia præmouens arbitrium ad bonum faciendum, eſt realitas diffuſa in cordibus, & inhærens illis ab Spiritu ſancto, & non ipſe Spiritus ſanctus mouens intentionaliter, & virtualiter eminenter, arbitrium per motum ipſius.

Et diſparitatem eſſe, quam ſuprà tetigimus; quod gratia iuſtificans dato ad eſſendum iuſtum intrinſecè, & formaliter, & vitaliter, & permanenter, & ideo petitur forma realis in-

Digitized by Google

hærens intrinſecè, ſicut petitur calor inhærens ad calidum formaliter, & lux ad lucidum item formaliter, hic autem calor, & lux ſicut non poſſunt dare eſſe, & agere ſimul in corporalibus, ita neque in ſpiritualibus, & ſupernaturalibus talis præmotio realis creata poteſt dare eſſe, & agere, & multò minus inſtrumentaliter dare agere primum, cum ſit habens eſſe & agere ſecundum potentiã: ergo licet gratia iuſtificans det eſſe gratum realiter, ſupernaturaliter, intrinſecè in eſſendo, non tamen poteſt dare ipſum mouere ſupernaturaliter, quia non capitur vtrumque in vna realitate creata, ſed in ſola ſupernaturalitate Spiritus ſancti diuina per eſſentiam, cuius ſolius eſt eſſe, & agere per eſſentiam.

Vndè hæc duo nec inſtrumentaliter poſſunt communicari creaturæ, quia eſſe creatum, & agere creatum datur ſecundum potentiam, & non ſecundum eſſentiam, & ideo datur vtrumque ſecundum dependentiam actualem à primo habente eſſe & mouente per eſſentiam, ideſt à prima cauſa naturali, & ſupernaturali mouente, & influente per eſſentiam vtrumque actualiter ſemper, & continuò.

Et hæc eſt potiſſima ratio ob quam non poteſt negari à verò philoſopho præmotio phyſica indiſtincta ab actibus arbitrij, ſeu prædeterminatio tam in naturalibus actionibus liberis, quam in ſupernaturalibus, quia eſſe actu, & agere actu non poteſt oriri à creatura habente eſſe & agere tantùm ſecundum potentiam, ſed à prima cauſa præmouente; ſem-

per enim primum in vnoquoque genere præcedit ſecundum, ergo præmotio, ſeu prima motio præcedit motum ſecundum, non ita ut ſint duo motus diſtincti, vnus à prima alter à cauſa ſecunda ſed ita ut vnus & idem motus, qui eſt à ſecundo agente incipiat, & originetur à primo agente ſemper præcedente. Vnde concurſus ſimultaneus cauſæ primæ, cum ſecunda iniurioſus eſt vtrique: implicat enim eſſe duos concurſus diuerſos non ſubordinatos ſimul à cauſa prima cum ſecunda: quia totum quod eſt à ſecunda cauſa eſt à prima, non ſe ſola, ſed per ſecundam ſubordinatam primæ, aliàs eſſent duæ cauſæ primæ ſimul non ſubordinatæ.

Dices adhuc: præmotio phyſica gratiæ non eſt à libero arbitrio, ſed à ſolo Spiritu ſancto; at motus arbitrij bonus ad gratiam eſt à Spiritu ſancto & arbitrio: ergo diſtinctus motus hic, ab illa præmotione reali. Reſp. cõceſſa maiori, & minori diſtinguitur conſequens; eſt diſtinctus motus hic in eſſendo, nego, eſt diſtinctus reſpectus in cauſando, ſeu referendo concedo; ratio primi dicti eſt, quia nulla realitas abſoluta, formalitas, aut modalitas additur Deo propter ſuam immutabilitatem, neque additur aliquid arbitrio, & motui eius vitali, vltra vitalitatem eius ſupernaturalem diſponentem ad gratiam iuſtificantem, ſed tantum duo reſpectus reales, vnum ad Deum præmouentem per gratiam Spiritus ſancti, alterum ad arbitrium præmotum à gratia Dei, ſed vnus, & dem motus, eſt à duabus cauſis, prima, & ſe-

Digitized by Google

cunda illa actiuè ſubordinante ſecundam, & hac paſſiuè illi ſubordinata. Vnde nulla hic datur pluralitas actionum diſparatarum, ſeu diſtinctarum actionum ſimultas, ſed vna, & eadem actio primæ cauſæ per ſecundam,& ſecundæ poſt primam; ſeu vt clarius dicam,prima non ſe ſola, ſed per ſecundam operatur; ita vt ſemper præcedat initio, medio, & fine actionis; ideo quamuis non incipiat præmotio à ſecunda cauſa, non tamen diuerſa actio eſt, quia ſubordinata, ſed vna, & eadem actio eſt ſecundæ cum actione primæ, quia tota ſecundum ſubſtantiam, & modum eſt ab actione primæ;eo quod prima non ſiſtit in alio, quam in motu ſecundæ cauſæ, aliàs ſi forent hic duæ actiones cauſæ primæ, neutra præmoueret arbitrium vitaliter intrinſecè, ſed vtraque extrinſecè, & non vitaliter; illa enim non ſiſtit in motu vitali, hæc vero ſimultanea magis extranea, & non vitalis, quia tantùm comitatur & non influit in totam vitalitatem actus vt ab arbitrio, alias eſſet ſuæ præmotionis vitale principium, & totale arbitrium, & non eſſet ſimultaneus tantum cum Deo in motu ſuo, vt quidam aiunt. Dices adhuc: non poteſt negari, quòd hic inueniatur in ſenſu Thomiſtico efficiens phyſica cauſatio ex parte gratiæ præuenientis,& effectus realis ex parte arbitrij, ſed iſta realis cauſatio non ponit ex parte gratiæ reale quid in Deo aliàs mutaretur Deus, neque ſuperaddit aliquid in arbitrio ad actum arbitrij, in ſenſu noſtro: ergo iſta cauſatio gratiæ, vel eſt de ſolo nomine, aut

ponit in arbitrio aliquid cauſale reale, aut formale, aut modale antecedens ad actum arbitrij ratione cuius dicatur de nouo iſta cauſatio in effectu arbitrij.

Reſp. quod in vero ſenſu Thomiſtico hic inuenitur vera cauſatio phyſica efficiens ex parte gratiæ præuenientis, & verus effectus phyſicus ſupernaturalis ex parte arbitrij, ſed nulla realitas Deo ſuperadditur aut formalitas, aut modalitas propter Dei immutabilitatem; ſed neque item vlla realitas, formalitas, aut modalitas abſoluta in potentia ex parte arbitrij ſuperadditur illi, aut motui eius, ratione cuius dicatur iſta cauſatio gratiæ ſubſtantialis ſupernaturalis in tali effectu, bene tamen antecedit à gratia intentionalis virtus Spiritus ſancti, ideſt intentio diuina prædiffinitionis æternæ faciendi fieri per arbitrium hic, & nunc actum iſtum diſponentem vt iſti homini conferatur gratia iuſtificans.

Vndè non hoc gratiæ opus de ſolo nomine, ſed phyſicum, & reale, & maximum opus omnium, quæ fiunt ad extrà; ſic enim, & non aliter fiunt à Deo cauſa prima omnia, & ſingula, quæ Deus operari phyſice in naturalibus per huiuſmodi prædiffinitiones phyſicas in, & per cauſas ſecundas, omnes enim effectus phyſici ſunt efficienter phyſicè à præueniente cauſa prima phyſicè omnes cauſas ſecundas efficiẽtes phyſicas, quia nullus effectus phyſicus poteſt eſſe, & oriri prius phyſicè à cauſa ſecunda, quàm à prima, ſed prius à prima quàm à ſecunda; quia eſt vnica tantùm cauſa prima phyſica,

neque item ſimul eſt à cauſa ſecunda cum prima; quia non ſunt duæ cauſæ primæ: Ergo à fortiori ſimiliter Theologizandum eſt de cauſa 1. gratiæ cum arbitrio in operibus diſponétibus ad gratiam iuſtificantem, ita vt omnis actus diſponens ad illam ſit primo phyſicè ab intentionali virtute Spiritus Sancti, quam ab arbitrio, non in priori aliquo ſigno in quo, & inſtanti eſſendi, ſed tantum ſigno à quo, & cauſalitatis; notum enim eſt omnibus bene diſtinguentibus has cauſas phyſicas exerceri cum præcedentia naturæ, ſcilicet in eodem inſtanti temporis in quo; verificatur ergo cauſalitas prima phyſica gratiæ in eodem inſtanti temporis ſecundum præcedentiam naturæ in ſupernaturalibus actibus ſicut in naturalibus, gratia enim non mutat naturã ſed perficit. Eſſe autem hãc cauſalitatem phyſicam efficientem intentionalem primæ cauſæ ad extrà, tàm gratiæ, quam naturæ; patet, quia Deus non operatur ad extra ex neceſſitate naturæ, vt ignis & ſol, ſed libere & voluntarie quando vult, & diſponit per rationem, vt in principio creaturæ, ſicut dicitur in Symbolo fidei, ſed non operatur per cauſalitatem tantum moralem, vt homo dicens, & non faciens: ergo dicens & faciens, phyſicè.

Sed dices; cauſalitas efficiens diuina nobis innoteſcit in ſacris literis per verba rationis prolata vt ab homine, ſed verba ab homine non habent efficientiam phyſicam ad extrà, vt notum eſt: ergo verba à Deo non habent efficientiam phyſicam in omnibus per rationem

prolatis vt patet: Reſp. ex ratione communi omnibus efficientiam non habet, ſed ex intentione, ſcilicet, ſpeciali voluntatis in aliquibus oritur neceſſariò voluntaria efficientia phyſica ad extra, alias Deus operaretur vt natura ad extra, & non liberè, vt monſtratur à nobis tom.2.de volunt.Dei cap.7.§.3. 4. 5. & 7.

§. II.

Deductiones aliquot.

HInc deduces primò quod gratia præueniens eſt moralis, & phyſica, ideſt, non tantum moralis ſed phyſica, quia gratia præueniens eſt ab intelligente primo dante gratuito ad intelligentem ſecundum accipientem & volentem dona, ſed dans primum dona gratiæ intelligit, quæ donat, & quibus donat: ergo diſponit vtrumque per rationem ſuã & voluntatem, hoc eſt moraliter, & phyſicè: quia morale fundatur in intentione, & volitiuo phyſico, moralitas enim agit, & agitur per rationem, phyſica verò cauſalitas libera, agit, & agitur per efficientiam, ſeu influxum realem. Vnde omnis moralitas exercetur per iudicium, conſilium, aut præceptum actiuè, & paſſiuè, qui ſunt actus phyſici intelligentis ad intelligentem; ſuper quos fundatur talis moralitas; efficientia verò phyſica duobus tantum modis exercetur, nempè intentionaliter, & virtualiter, aut formaliter, primus modus pertinet ad rationem, & voluntatem liberam, ſeu inuenitur per ſe primo in ratione, & voluntate li-

Digitized by Google

bera; Secundus vero inuenitur etiam in potentia exequente & faciente ſine ratione & voluntate, vt in potentia generandi, & calefaciendi creatis & ſimiliter, quæ ſunt principia naturalia ratione carentia.

Igitur nulla poteſt dari gratia præueniens moralis tantum, quia omnis moralitas fundatur in phyſico actu rationis, & voluntario dantis, & recipientis phyſicè aliqualiter, nam & actus primo primi à gratia, de facto recipiuntur realiter vitaliter, aliqualiter in potentiis intellectus, & voluntatis, quas diſponunt ad actus ſequentes phyſicos perfectiores intrinſecè & vitaliter alias nihil conferret gratia præueniens addiſponendas vitaliter potentias ad opera gratiæ perfectiota elicienda; verè enim hi motus gratiæ, licet imperfecti præcedentes primo primi, aut etiam poſteriores, facilitant moraliter potentias intellectus, & voluntatis ad progrediendum in via bene operandi actus ſuos ad ſalutem.

Neque tamen indè colligas cum Molina, quod gratia præueniens ſit tantum moralis, & non phyſica, quia ſicut & hi motus præuenientis gratiæ, non poſſunt oriri phyſicè & moraliter ex arbitrio, niſi ſingulos à principio inſpiret, & adjuuet Spiritus Sanctus, vt diffinit Trid. de iuſtif. can. 3. ita niſi, & ſingulos alios perfectiores vſque ad vltimum Spiritus Sanctus quoad ſubſtantiam inſpiret, & adjuuet nullus orietur phyſicè, & moraliter ex arbitrio. Et prima ratio in ſuperioribus ſatis explanata eſt pro naturalibus actibus phyſicis & moralibus

arbitrij, quia nulla actio phyſica poteſt oriri à cauſa creata ſecunda agente ſecundum potentiam, niſi realiter, & phyſicè præmota à prima per eſſentiam, ſecunda ratio quia multò magis eſt neceſſaria præuenientia gratiæ phyſica, & moralis ad ſingulos actus bonos arbitrij phyſicos, & morales.

Tertia ratio eſt, quia neceſſitas gratiæ præuenientis ad bonum animæ, non eſt tantum ad facilius vt diffinitur in Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. can. ſecundo, ſed ad ſimpliciter faciendum: ergo non eſt ſola gratia præueniens moralis, ſed etiam phyſica, gratia enim præueniens moralis facilitat quidem potentiam ad agendum, ſed phyſica facit facere efficaciter quia præmouet actum vitalem potentiæ, ideſt facit facere actum vitalem.

Confirmatur: in naturalibus actibus liberis ita eſt neceſſaria præmotio phyſica cauſę primę vt non poſſit intelligi prodire ab arbitrio actus liber ſine illa, vt probatum eſt in compendio ſuprà de præmotione phyſica naturali: ergo à fortiori poſtulatur præmotio gratiæ phyſica ad actus phyſicos liberos diſponentes ad bonum animæ ſalutarem; quia non poteſt intelligi opus phyſicum ſeu arbitrij actio prodire à cauſa ſecunda ſine cauſa prima prius operante, alias ſi prodiret à ſecunda, prius quam à prima ſecunda eſſet prima & non ſecunda, & vice verſa; aut ſi (vt dicit Molina cum ſuis prima & ſecunda ſimultaneè agerent, jam forent duæ cauſæ primæ, & non vnica tantùm.

Si vero dicant; ſatis eſſe ad ſaluanda iura

Digitized by Google

vtriuſque, quod neutra cauſa præcedat alteram, ſic enim libero non præjudicatur arbitrio, per vim phyſicam, nec diminuitur primatus Dei cum non ſine Deo ſimul operante, prodeat phyſicus actus liber ab arbitrio. Contra eſt quia ad primatum agentis primi in actu exercito cauſatiuo non ſufficit æqualitas cum ſecundo agente in agendo, ſed neceſſaria eſt poſitiua prioritas in cauſando, quia eſt prima cauſa realis erga ipſum arbitrium cauſam ſecundam liberam, totalitate cauſæ, & effectus aliàs hoc ipſum, in quo non præceditur ſecundum à primo, ſubterfugeret cauſalitatem primi, & non eſſet ſecundum, reſpectu eius, ſed eſſent æqualia duo principia prima, contra primatum vnicæ cauſæ primæ.

Neque item ſatisfacit præuenientia moralis gratiæ cum ſimultanea phyſica, quia maior eſt dependentia phyſica quàm moralis. Tum etiam, quia vt ſuprà monſtrauimus, moralis præuenientia fundatur in phyſica, atque ideo pariter præcedit phyſica cum morali. Et patet nempe in ipſis actibus vitalibus arbitrij in quibus collocatur à Moliniſtis gratia præueniens moralis de quibus iterum ex profeſſo dicendum p. 2. cap. 11. §. 6. & cap. 12. & 13. per tot.

Quarta ratio eſt actus diſponentes ad ſuſcipiendam gratiam iuſtificantem ſunt ſecundum ſubſtantiam ſupernaturales, quia diſpoſitio proxima reducitur ſecundum ſubſtantiam ad genus formæ ad quam diſponit, vt lux ad ſolem, calor ad ignem, ſed non eſt alia via ſupernaturalizandi hos actus ſecundum ſubſtantiam, niſi

cauſando eos ſecundum ſubſtantiam ab Spiritu Sancto; Ergo hoc tantùm modo, explicandi ſunt, maior & conſequentia patent, probatur minor reijciendo modos oppoſitos.

Primus eſt Molinæ dicentis fieri ſupernaturales per inſtrumentalem phyſicam cauſalitatem gratiæ præuenientis moralis; licèt enim, inquit, id non præſtet hæc gratia præueniens moralis de lege, tamen eleuata à Deo plus poterit vt faciat ſubſtantiam ſupernaturalem, eorum actuum phyſicam, cooperans cum arbitrio per nouam actionem, & influxum Spiritus Sancti realem ſupernaturalizans actus proximò diſponentes ad gratiam.

Sed pro nunc reijcitur; quia aut iſta noua actio realis inſtrumentalis ab Spiritu Sancto fit per realitatem ſuperadditam ex neceſſitate eo quod non poteſt aliter fieri; & tunc ponitur indigentia Dei à creatura contra infinitatem potentiæ diuinę, vel etiam poteſt fieri à Deo ſe ſolo talis ſupernaturalitas in prædictis actibus, & ſic fiet ſine tali inſtrumento, fruſtrà enim adhiberetur tale inſtrumentum eleuatum ad id, quod poteſt fieri à Deo ſe ſolo, vt patet in omnibus cauſalitatibus ordinis naturalis, in quibus cauſa prima ita neceſſariò præcedit arbitrium in agendo ſuos actus naturales liberos, quod non poteſt aliter intelligi dicta præmotio phyſica, vt ſæpiùs dictum eſt.

Eſt etiam non minus euidens alia ratio reiiciendi dictam actionem inſtrumentalem, quia ponitur à Molina cooperans ſimultaneè cum arbitrij conſenſu, poſt præuenientem gratiam

Digitized by Google

moralem, implicat enim talis cooperatio phyſica per nouam actionem phyſicam Spiritus ſancti fundatam in ipſamet gratia præueniente morali, quæ iam non eſt, nec poteſt efficere phyſicè in actum ſequentem poſt illam, nec de potentia abſoluta, alias ageret non exiſtens; quod eſt eſſe, & non eſſe ſimul; non eſt, quia iam pertranſit, eſt autem quia actu agit inſtrumentaliter in actum ſequentem cooperantem ſibi.

Tertio eſt & alia implicatio; quia cum ſint plerumque gratiæ præuenientis moralis plures actus vitales, in conuerſionibus ordinariis, nec poſſit tamen deſignari actus vitalis gratiæ præuenientis, cui cooperetur arbitrium, niſi per conſenſum eiuſdem; aut ipſe conſenſus arbitrij præuenit actionem nouam inſtrumentalem Spiritus ſancti ad conſenſum ipſum, aut vice verſa, præuenitur ab eo; ſi primum arbitrij conſenſus eſt cauſa gratiæ, & non Spiritus ſancti, ſi ſecundum non deſignatur cooperatio gratiæ inſtrumentalis per dictum conſenſum, vt affirmant Moliniſtæ; & conſequenter fruſtratur omnino præuiſio talis conſenſus ad intentum ſupernaturalizandi actum pro iuſtificatione actuali neceſſarium.

Si autem dicant; hanc actionem nouam inſtrumentalem pro ſupernaturalizando actu iſto, non præcedi à conſenſu arbitrij, cooperantis gratiæ præuenienti morali, nec præcedi ab actione iſta noua fundata in illa præuenientia morali antecedente, ſed inueniri illam ſimul cum arbitrij conſenſu declarato; reddit idem

inconueniens de cauſa gratiæ à conſenſu arbitrij, aut de cauſa eiuſdem conſenſus à gratia; in his enim quæ ſunt ſimul non datur maior ratio affirmandi in vno, quàm in alio extremo.

Secundus modus faciendi hos actus ſupernaturales ſecundum ſubſtantiam ab Spiritu ſancto, eſt Suarij per aſſiſtentiam extrinſecam Spiritus ſancti, qui reiecta ob inconuenientia à ſe poſita dicta inſtrumentali actione Spiritus ſancti, & ex alia parte non admittens phyſicam præmotionem gratiæ ob præiudicium, vt ille dicit, libertati creatæ; nullam alteram viam inuenit, quam aſſiſtentiam extrinſecam Dei, quę non ponit, inquit imperfectionem in ipſo Deo, nec facit vim arbitrio; quia Deus per ſe ipſum poteſt ſupplere efficientiam habitus in potentia creata, quia habitus in potentia faceret actum iſtum ſupernaturalem ſecundũ ſubſtantiam: ergo & hunc effectum ſupernaturalem facit Deus per ſe ipſum per extrinſecam aſſiſtentiam; cum de facto per ſuam eſſentiam ſuppleat in viſione beata vicem ſimilem ſpeciei intelligibilis erga ſe, ſecundum ſententiam probabiliſſimam.

Sed mirum valdè eſt in his Moliniſtis authoribus, quod ſtudio fugiendi veteres; tam proni ſint ad fingendos nouos modos efficientię diuinæ ſupernaturalis, vt ſe, & illam deſtruant. Molina namque recurrens ad inſtrumentalem efficientiam illam, inter alia non minus mala, facit indigentem à creatura: Soares verò per ſuam aſſiſtentiam extrinſecam, il-

Digitized by Google

lam tollit omninò; quia aſſiſtentia extrinſeca ſi non influit eſſe intra rem, non facit illam per eſſentiam; & ſi facit rem intra ipſam, non aſſiſtit extrinſecè; cum omnibus benè Theologis notum ſit, quod Deus ſit in omnibus rebus per eſſentiam, præſentiam, & potentiam, adeo vt ſublato Deo res in nihilum redigatur; de quibus infrà ex profeſſo p. ſecunda cap. 11. per totos 6. §.

Neque nos moratur Vaſquius in ſola cauſalitate morali detentus, quem & duo præcedentes adeo minus pendent, vt non impugnent, ſuo quiſque modo recurrentes ad phyſicam efficientiam ſupernaturalem, pro aſſerenda ſic vel ſic ſupernaturalitate ſecundum ſubſtantiam in his actibus diſponentibus arbitrium pro gratia iuſtificante ſuſcipienda.

Tertius verò modus aſſerendi in his actibus diſponentibus ad gratiam iuſtificantem ſupernaturalem ſecundùm ſubſtantiam, eſt aliquorum aſſerentium phyſicam prædeterminationem in arbitrij actibus, eam præſertim ob cauſam, vt per eam phyſicam qualitatem, ſeu realitatem, aut motum, aut complementum potentiæ, ſiue modum, ſupernaturaliter eleuetur potentia ad iſtos actus faciendos, ſicut oportet pro ſuſcipienda gratia iuſtificante, alias enim eſſent actus ab arbitrio nudè ſumpto, purè ordinis naturalis. Porrò cum in compendio ſuprà poſito monſtrauimus præmotionem phyſicam naturalis ordinis nullam addere potentiæ, & actui arbitrij qualitatem, realitatem, motionem, formalitatem, aut modum;

ſed tantùm importare motum ipſius potentiæ vitalis ordinis naturalis, vt ibidem ſatis expendimus, & probauimus fieri, & cauſari per efficientiam Dei, vt cauſam primam ordinis naturalis. Deinde verò in ſecunda parte de premotione gratiæ præuenientis oſtenderimus ſimiliter nullam aliam realitatem, motionem, formalitatem, aut modum realem ſupernaturalem addendum arbitrio, aut actui eius in iis actibus ſed tantùm ipſum motum vitalem à gratia præuenienti reali phyſica indiſtinctum, vt in præcedentibus ſatis monſtrauimus, manifeſtè conſtat huiuſmodi actum vitalem eſſe ſecundum ſubſtantiam ſupernaturalem ab Spiritu ſancto.

Nec tamen putes actum iſtum eſſe productum bis, ſemel ab arbitrio ſecundum vitalitatem, poſtmodum per ſuperadditam ſupernaturalitatem ab Spiritu ſancto, vt dicit Molina ad eum modum quo, ſi quis corpus faceret, & poſtea dealbaret illud; ſed ita ſecundum ſubſtantiam productum ab Spiritu ſancto, vt totus ſit primo ab Spiritu ſancto, ſed non ſolo, & ſeorſim operante, ſed per ipſum arbitrium producens, & faciens fieri iſtum actum, ita ut non ſit diſtinctus actus motus vitalis ab arbitrio, & diſtinctus ab Spiritu ſancto, ſed vnus & idem ab arbitrio & Spiritu ſancto, quia totus eſt primò, & principaliter ab Spiritu ſancto & totus principaliter per arbitrium; diuina enim prouidentia operatur effectus per operationes cauſarum ſecundarum, vt ſæpè retulimus ex D.Thom.1.p.quæſt.23.art.5.

Vnde

Digitized by Google

Vndè tam in ordine naturæ, quam gratiæ, efficientia Dei phyſica orditur actum cauſæ ſecundæ liberæ præuenienter ad arbitrium ſecundum ſubſtantiam, & modum eius, eo quod vt monſtratur ex ratione naturali, actus nouus arbitrij non poteſt oriri ab arbitrio, vel ab alio creato agente ſecundum potentiam, nec etiam inſtrumentaliter, ſed neceſſario oritur de nouo ab agente per eſſentiam, quia hic ſolus mouetur à ſe primo, & vt tale ſolum per ſe ipſum poteſt dare eſſe, & agere primò de nouo creaturæ; & ideo dat totam ſubſtantiam actus de nouo naturalem, & vitalem, necnon & ſupernaturalem ſecundum quod illam intendit dare tali operanti de nouo hic, & nunc; nihil enim fit denouo, niſi ex intentione Dei æterna, quæ eſt prima diſpoſitio infallibilis agendi in creatis, & per creata, vt expreſſè docet S.Thom. prima ſecundæ quæſt. 112. art. 3. *vnde* inquit, *ſi ex intentione Dei eſt, quod homo, cuius cor mouet, gratiam conſequatur illam infallibiliter conſequetur, quia intentio deficere non poteſt; vt Auguſt. dicit lib. de prædeſtinatione SS. quod per beneficia Dei liberantur quicumque liberantur*; vndè quos Deus ſic mouet, vt iuſtificentur; per ſupernaturales motus, & perfectos mouet eos, & iuſtificantur infallibiliter, non tamen omnes ſic mouet, ſed alios ſic, alios ſic, ſecundum menſuram donationis Chriſti ſecundùm quam omnes, & ſingulos talis affectio Spiritus ſancti afficit, vt aliqualiter moueat, illos tamen primi generis, ſ. quos mouet intentio Dei efficax efficaciter, & infallibiliter conuertit, ad iu-

ſtificationem & liberè, vt in ſequenti cap. monſtrabitur.

CAPVT II.

Vtrum pramotio phyſica Diuina gratia praiudicet libertati creata?

§. I.

Pranotanda.

PRO huius ſolutione duo ſunt præmittenda: primum eſt diffinitio liberi arbitrij, quæ ſic traditur, & colligitur à Magiſtro Ledeſma de auxil. q. vnic. art.10. pag.208. in principio, à veteribus Theologis, facultas intellectus, & voluntatis ad vtrumlibet. Dicitur (facultas) vt excellentia poteſtatis dignoſcatur à principio intrinſeco proueniens: dicitur) intellectus, & voluntatis) vt notum fiat, quod libertas licèt reſideat formaliter in voluntate, reſpectum tamen dicit ad intellectum, à quo radicaliter originatur, ratione iudicij indifferentis: dicitur (ad vtrumque hoc eſt ad agendum, & non agendum contradictorie, vel agendum hoc, & non illud contrarie.

Vnde habes triplicem indifferentiam poſſe reperiri in libero arbitrio creato. Primam ſcilicet negatiuam, quod idem eſt, atque non de-

terminatio ad vnum, tam in genere agendi, quàm patiendi, & tam quoadſpecificationem, tā quoad exercitium, quatenus in his omnibus libera potentia ex ſe non eſt determinata ad vnum, vt contingit in potentia naturali naturaliter operante, quæ ad vnum in omni genere ſemper, & pro ſemper determinata eſt, vt calor in igne, & lux in ſole.

Secunda indifferentia, quæ reperitur in libera potentia eſt paſſiua, & hæc duplex: altera in ordine ad recipiendum actum ſuum, qui immanenter in illa reſidet: altera in ordine ad præmotionem Dei, quatenus ſecundum liberum eſt. Tertia denique indifferentia dicitur actiua, id eſt ad agendum, vel non agendum potentia, aut ad agendum hoc, & non illud.

Vnde habes ſecundò non eſſe de ratione cuiuſcumque liberi omnes has indifferentias: in Deo enim ſolum inuenitur indifferentia negatiua, & ea quidem ex parte obiecti, quatenus nullum eſt obiectum infra Deum (circa quod verſatur libertas Diuina) quod poſſit voluntatem Diuinam adæquare, & multominus determinare ad vnum; hæc enim eſt radix libertatis: reliquæ verò indifferentiæ in Deo non reperiuntur, quia dicunt imperfectionem, quatenus potentialitatem important, quæ à Deo longe abeſt, cum ſit actus purus. Quare ſola indifferentia negatiua, ſeu obiectiua ita eſt de eſſentia liberi arbitrij, vt abſque ea nequeat ſaluari libertas, vt patet in viſionis Beatæ obiecto, quod quia ſummum, & omne bonum eſt, nullam mali, ſeu minus boni includens rationem, omni-

mode determinat voluntatem Beati. Cæteræ autem indifferentiæ, paſsiua ſcilicet, & actiua ſunt quidem de eſſentia liberi arbitrij creati, ſed in actu ſignato, ac pro potentia: non vero in actu exercito; vere enim dum voluntas operatur, eſt determinata actiue agens actum ſuum, & paſsiue illum recipiens: manet tamen adhuc vtraque indifferentia ſecundum potentiam, quatenus ipſa voluntas de ſe antecedenter non habet vtramque determinationem, ſed indifferens eſt ad vnam & alteram.

Secundum prænotandum erat de neceſsitate, ea autem in concreto diffinitur à D. Thoma 1. p. q. 87. art. 1. in corpore, quod non poteſt non eſſe: eſtque duplex quoad rem præſentem; altera abſolute, & ſimpliciter antecedens dicitur: altera vero conditionata, & conſequens appellatur, ſeu ex ſuppoſitione: prior inuenitur, cum antecedenter ad omne ſuppoſitum, & reſpectu indifferentiæ libere datur ad vnum determinatio, quatenus neceſſarium eſt ignem calefacere, voluntatem velle bonum, & intellectum intelligere verum. Altera vero tunc datur quando cum aliqua indifferentia libertatis, poſtvè illam, datur qualiſcumque determinatio ad vnum, qualiter neceſſarium eſt voluntatem velle hoc bonum particulare, poſtquam vult illud, & ſimiliter de intellectu eſt dicendum. Prior neceſsitas tollit omnino libertatem, quia tollit omnem indifferentiam ad illam prærequiſitam; poſterior vero non contrariatur libertati, quoad omnem ſubſtantiam illius, quia ſecum fert, aut præ-

ſupponit indifferentiam libertatis eſſentialis. His poſitis ſit

§. II.

Phyſica præmotio non neceſſitat abſolutè.

PRæmotio phyſica Diuinæ gratiæ in voluntatem creatam,nequaquam illam neceſſitat, ita vt tollat libertatem illius.Hæc eſt omnium aſſerentium talem præmotionem phyſicam, videturque diffinita in Concil. Trid. ſeſſ.6.can. 3. & 4. adducto in expoſitione ſupra prop. 4. contra Molin. Verſ. omitto multa alia loca. Et probatur : præmotio phyſica Diuinæ gratiæ non ponit neceſſitatem abſolutam in voluntate ; ergo non tollit illius libertatem. Patet conſequentia, quia ſola neceſſitas abſoluta pugnat, vt vidimus, cum libertate. Probatur antecedens : tunc datur neceſſitas abſoluta (ex ſuppoſitione facta,quæ fere communis eſt) cum antecedenter ad omnem ſuppoſitionem indifferentiæ liberæ datur determinatio ad vnum : atqui præmotio phyſica in voluntate creata non antecedit omnem indifferentiam liberam : ergo non neceſſitat illam.

Probatur minor ; datur enim poſt indifferentiam iudicij vel ſimul cum illo : ſed ab hoc iudicio ſumitur radicaliter libertas : ergo non antecedit præmotio phyſica Dei in voluntate omnē indifferentiã liberam; & per conſequens non neceſſitat abſolute voluntatem neque illius tollit libertatem. Quod verò hæc præmotio

detur poſt iudicium indifferens, vel ſimul cum illo, patet, quia datur ad actum voluntatis deliberatum, qui natus eſt ſequi iudicium ſubſequens diſquiſitionem rationis; ſicut enim nihil volitum, quin præcognitum, ita nihil volitum deliberate, niſi poſt deliberationem rationis.

Et confirmatur: præmotio iſta eſt ad exercitium actus ſecundi voluntatis; ſed voluntas ab exercitio ſui actus præciſe nullam patitur neceſſitatem contrariam libertati; ergo neque ex illa præmotione fiet contrarietas ad libertatem. Maior patet, quia præmotio in voluntate datur ad agendum hunc actum numero, præſuppoſita ſpecificatione diſquiſitiua ex parte intellectus. Minor etiam patet, quia actus perficit potentiam, & non deſtruit. Conſequentia deinde notificatur ex eo, quod præmotio eſt ad perfectiuum voluntatis, in ratione agentis actu; vnde & ipſa perficiens erit, & non deſtruens libertatem, ſiquidem eſt mouens, & inclinans ad motum formalem voluntatis deliberatæ.

Secundò neceſſitas abſoluta eſt quæ venit ab obiecto ad potentiam: atqui hæc præmotio tenet ſe ex parte principij actiui in agendo ſecundum modum ſuum. Ergo non eſt inducens neceſſitatem abſolutam: Ergo non neceſſitat, & tollit libertatem. Minor, & conſequentia patent: probatur maior; quia neceſſitas abſoluta debet antecedere omnem indifferentiam in eo genere, in quo eſt: Sed prima omnium indifferentia in potentiam liberam, ſeu ad po-

Digitized by Google

tentiam liberam ſpectans venit ab indifferentia obiecti. Ergo & hanc debet præcedere neceſſitas abſoluta ex eodem, vt patet in bono, in communi, & in ſummo bono dare viſo, quę ideo neceſſitant abſolutè voluntatem, quia pręcedunt omnem indifferentiam obiectiuam, id eſt nullam ſecum patiuntur indifferentiam, quia nulla cum tali obiecto cognito poteſt eſſe contrarietas, aut contradictio voluntatis. Ergo cum hæc præmotio teneat ſe ex parte potentiæ, & ex ſuo genere ſit ad actus, qui præſupponunt indifferentiam obiectiuam, vtique nullo modo neceſſitatem abſolutam inducet.

Neque obſtat, quod etiam à medio neceſſitetur voluntas, hæc enim neceſſitas eſt conditionata, ſuppoſita ſcilicet neceſſitate finis Præterea, altera neceſſitas abſoluta venit ex ratione principij formalis, vt hominem eſſe rationalem: vel ratione principij materialis, vt hominem eſſe corruptibilem: Sed præmotio iſta tenet ſe ex parte principij actiui tantum cum ſit tantum in genere cauſæ efficientis, & mouentis. Ergo nullo modo poteſt inducere abſolutam neceſſitatem in voluntate. Cæterum quia vltra neceſſitatem abſolutam ea poteſt inferri vis voluntati vt diminuat, & tollat libertatem illius. Monſtrandum erit quod nulla fiat vis voluntati, per huiuſmodi præmotionem, ideoque ſit

Digitized by Google

§. III.

Phyſica præmotio non facit vim.

ISta præmotio nullam infert vim, aut violentiam libertati creatæ. Hæc eſt etiam communis inter Thomiſtas, deduciturque ex loco Concil. cit. pro prima concluſione. Et probatur primo ratione D. Thomæ 3. contra gent. cap.88.ratione 3. & 5. & 1. 2. q.9. art.6. q.10. art.4. quam etiam multis aliis in locis repetit. Iſta præmotio eſt ab Authore voluntatis.Ergo non infert vim illi. Antecedens patet ex ſuppoſitione, quod nullus poteſt illabi menti noſtræ,ni ſolus Deus.Conſequentiam iudicat euidentem S. Thomas citatus ex eo (vt habet D. Thom.contra gent. cap.ſeq. rat.3.) quod illius eſt dare virtutem, & applicationem connaturalem ad agendum, qui dedit formam,& inclinationem ad opus : ſed inclinationem dans ad formam non infert vim, ſed immo complet virtutem,vt patet in artifice conficiente inſtrumentum, & in generante mouente ipſum graue ad centrum : ergo author applicans eandem virtutem, nullam infert etiam vim habenti illam, ſiquidem mouet ſecundum inclinationem datam ab illo ; vnde cum inclinatio data ſit connaturalis, vtique & applicatio eiuſdem ab eodem authore non poterit non eſſe connaturalis, & per conſequens nullo modo violenta : aliàs non moueret vt author, ſed vt deſtructor contrarius.

Digitized by Google

At dices : hoc ipſum ſequitur inconueniens in eo, quod præmotio eſt ab extrinſeco, quando principium naturale voluntatis intrinſecum eſt ad agendum, idem enim motus non poteſt eſſe ab intrinſeco, & ab extrinſeco. Sed contra, quia præmotio non ponit motum formalem, & terminatiuè, ſed tantum cauſalitatem ad illum, vt ſupra explicauimus; vnde Deus præmouens, non eſt eliciens actum voluntatis, ſed cauſans & efficiens illum mediante voluntate, quare non ponit motum ab extrinſeco, licet præmoueat ab extrinſeco.

Secundò principaliter probatur concluſio. Voluntas eſt principium actiuum intrinſecum; ergo non poteſt moueri violenter à præmotione Dei. Antecedens eſt certum. Conſequentia probatur : principium enim actiuum in eo, quod ab authore naturæ mouetur ad agendum, non patitur contrarietatem, ſed iuuamen recipit : motus namque non deſtruitur à motu in eodem genere motus, ſeu quod idem valet, in eo genere cauſalitatis efficientis, ad quam reducitur omnis motus, cum deſtructio ſit à contrario : in eodem autem genere cauſalitatis non inuenitur contrarietas, ſecundum eandem rationem, cum neceſſariò poſtuletur ad contrarietatem diuerſa cauſalitas oppoſita, vt patet in omnibus contrariis.

Dices : eſto voluntas ſit principium actiuum, dum tamen præuenitur à motu gratiæ phyſico, habet ſe paſſiue ad illum. Ergo in eo patitur violentiam. Sed contra : quia non ſatis eſt ad

violentiam, quod mobile paſſiue ſe habeat ad mouentem ſecundum aliquam rationem, ſed oportet, quod tantum paſſiue ſe habeat, vt patet in lapide proiecto ſurſum. Vnde inſtrumentum artis, licet ſe paſſiue habeat ad principale agens; quia tamen non tantum paſſiue ſe habet, nequaquam dicitur pati violentiam, ſed connaturaliter moueri à principali agente. Ergo ſimiliter liberum arbitrium licet in ordine ad præmotionem Dei recipiendam paſſiuè ſe habeat, non propterea patietur violentiam, quia non tantum paſſiuè ſe habet, cum ab illa moueatur ad agendum.

Dices iterum: Eſto hoc ſufficiat in inſtrumento artis, ad vitandam violentiam, non tamen ſufficiet ad ſtabiliendam libertatem in arbitrio creato: inſtrumentum enim inanime quiddam eſt; liberum verò arbitrium cauſa vitalis, vt definitur in Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. can. 3. & 4. etiam dum mouetur à gratia Dei. Sed contra: quia ſimilitudo in præſenti non ſumitur ex non vitalitate inſtrumenti, ſed ex connaturalitate mouentis ad ipſum, in eo quod non ſe habet tantum paſſiuè in ordine ad principale agens, ſed etiam actiuè concurrat ad effectum, per actionem ſibi propriam, ſubordinatam tamen ad motionem cauſæ principalis; & in hoc fere æquiparatur liberum arbitrium, cum inſtrumento artis, ſolo diſcrimine vitalitatis mediante: doctrina eſt D. Thomæ multis in locis, præſertim de potent. q. 7. art. 7. ad 3. cit. & 1. p. q. 23. art. 5.

At dices vltimo: voluntas eſt cauſa princi-

palis ſui actus, quod non conuenit inſtrumento artis : ergo nulla poterit inueniri æquiparatio in illis. Sed contra ; nam voluntas eſt cauſa ſecunda, ac proinde pendens à Deo in ſua operatione non minus, quàm inſtrumentum pendet ab illo, quoad influxum actualem; ſicut enim inſtrumentum non agit niſi motum ab artifice ; ita & liberum arbitrium, niſi motum à Deo, cum ſit agens ſecundum.

Tertiò principaliter confirmatur concluſio : præmotio phyſica deſideratur à voluntate naturaliter ad actus ordinis naturalis, & obedientialiter in ordine ad actus ſupernaturales. Ergo nullam infert violentiam libero arbitrio. Conſequentia nota eſt in naturalibus, nec non etiam in ſupernaturalibus ; propterea namque à Theologis habitus ſupernaturales dicuntur nullam inferre violentiam, quia dantur ſecundum potentiam obedientialem. Probatur antecedens : voluntas enim in naturalibus indiget principio præmouente extrinſeco, cùm ſit agens ſecundum, & in potentia ſecundum ſe ; vnde à fortiori magis eget hac præmotione ad opera gratiæ, cum ad illa neque in potentia proxima ſit, ſecundum ſua naturalia ; ad indigentiam autem naturaliter ſequitur deſiderium item naturale, & obedientiale, ad obedientialem.

Sed dices: hic indigentiæ ſatisfit per concurſum ſimultaneum : ergo non eſt opus ſuperaddere præuium. Patet conſequentia : probatur antecedens; eatenus enim deſideratur influxus Dei, quatenus ſine illo nequit poni actus

ſecundus cauſæ ſecundæ. Sed contra, quia actus ſecundus non ponitur ſolitariè, ſed per ſuam cauſam proximam. Ergo & ipſa eget concurſu præuio, vt conſtituatur cauſa actualis, & realis eiuſdem actus, quem modum antea nō habebat neque ab ipſo actu ſecundo poteſt habere, cum ſit poſterior cauſalitate reali ab illa. Cernitur autem huiuſmodi maior indigentia clarius, in operibus ſupernaturalibus, propter improportionē naturalis potētię, ad ſupernaturales actus.

§. IV.

Præmotio iſta neceſſitat ex ſuppoſitione.

Iſta præmotio phyſica Dei neque in naturalibus neque in ſupernaturalibus actionibus liberis maiorem inducit neceſſitatem, quam ex ſuppoſitione. Hæc eſt cōmunis inter omnes aſſertores phyſicę præmotionis. Probatur primò omnis neceſſitas veniens in voluntatem poſt indifferentiam iudicij, eſt tantum neceſſitas ex ſuppoſitione: ſed iſta præmotio venit in voluntatem, poſt indifferentiā iudicij, ad actus deliberatos, de quibus nunc agimus. Ergo ſolum huiuſmodi neceſſitatem ex ſuppoſitione inducet in voluntatem. Maior patet inductione, primò in exercitio cuiuſcumque operis liberi; deinde in contrario, quia ex determinatione iudicij neceſſarij, idem actus tranſit de libero in neceſſarium, vt patet in amore Dei hic, & Patriæ. Minor etiam patet ex dictis ſupra, dum declarauimus modum, ſecundum quem datur hæc præmotio in voluntatem, ſcilicet iudicij poſt diſquiſitionem.

At dices. Hæc iudicij indifferentia non eſt

ordinata ad ipſam præmotionem,ſed ad voluntatem. Ergo licet poſt illam in voluntate ſit tantum neceſſitas ex ſuppoſitione, non tamen inde ſequitur idem de præmotione phyſica Dei, quæ de ſe determinata eſt ad vnũm. Sed contra quia licet indifferentia iudicij, ſeu iudicium poſt indifferentiam, non ſit ad præmotionem ordinatum,tanquam determinans illam ſed potius ad voluntatem determinandã moraliter; ex ſuppoſitione tamen, quod Deus tunc ſuum applicat concurſum in voluntatẽ, neceſſario ſe accõmodat ex lege primæ cauſæ, & vt author naturæ, & gratiæ eſt, ad modum ipſius voluntatis pro illo ſtatu.Atqui modus voluntatis poſt indifferentiam iudicij non habet neceſſitatem abſolutam neque in potentia, neque in actu,vt experientia conſtat.Ergo item præmotio Dei ſic accommodata, & data ſolum habebit neceſſitatem ex ſuppoſitione, & non abſolutam: patet, quia datur ſicut neceſſaria eſt pro exercitio libertatis ab authore ipſius in illo ſtatu,qui eſt ipſiſſimus vſus libertatis creatę.

Secundò probatur concluſio. Hæc neceſſitas eſt ſecundum motum. Ergo ex ſuppoſitione tantum.Antecedẽs patet ex dictis, cũ declarauimus naturã iſtius præmotionis,ſecundũ rationẽ motus tranſeuntis in voluntatẽ. Conſequentia probatur: motus,& actus,iuxta Philoſophũ, idem ſunt in moto:ſed ex actu tantum neceſſitas prouenit ex ſuppoſitione, vt notum eſt. Ergo idem de præmotione dicendum eſt.

Dices contra poſitum antecedens. Neceſſitas præmotionis eſt ſecundum potentiam, cum ſit ſecundum naturam

& entitatem phyſicam illius : Ergo non eſt neceſſitas tantum ex actu,ſed abſoluta, & ſecundum potentiam. Sed contra ; quia præmotio non datur per modum habitus, aut potentię, vt ſupra vidimus;ſed tantum per modū motus; Vnde licet ſecundum entitatem phyſicam determinat ad vnum, non proinde determinat neceſſitate abſoluta,ſed ex ſuppoſitione tantū, cum hęc, & non illa ſequatur à determinatione motus præciſè,vt videre eſt in actu ſecundo ipſius liberi arbitrij,qui quantūcumque phyſicè ſit determinatus ad vnū, dummodo hæc determinatio non eſt potentialis, ſicuti in viſione clara Dei, nullam maiorem neceſſitatem ſibi vendicat, quàm ex ſuppoſitione tantum ; non eſt autem potentialis manente indifferentia iudicij, vt patet ex oppoſito, quia ſublata ea in viſione Dei, fit neceſſitas abſoluta:

At dices ſecundò contra factam conſecutionem : Eſto ex actu cauſæ ſecundæ liberæ non veniat maior neceſſitas, quàm ex ſuppoſitione, hoc item nequit dici de præmotione phyſica, quia actus ſecundus ſupponit, & ſecum fert exercitium libertatis formalis : præmotio vero phyſica præcedit illud,cum ſit antecedēs influxus in cauſā. Sed contra adhuc inſtatur ex eodē antecedente eadem conſequentia : quia licet præmotio phyſica ſit antecedens cauſalitate, illius tamen cauſalitas non eſt potentialis, ſed actualis, & initiatiua actus ſecundi ; vnde ad exercitium ipſius libertatis pertinet, præſuppoſita conditione cauſæ liberæ, nempe indifferentia iudicij ; immo omnibus conditionibus

præſequiſitis præſuppoſitis tunc potentialiter in ipſo libero arbitrio, ita ut nihil deſideretur in ipſo ad rationem actus primi potentialis liberi, cum datur huiuſmodi præmotio , & influxus in illum.

Igitur ſicuti actus ſecundus ipſius liberi arbitrij non maiorem ſibi vendicat neceſſitatem, quàm ex ſuppoſitione, eo quod ſequitur ad potentiam liberam in actu primo potentiali, poſita indifferentia iudicij : ita præmotio phyſica non maiorem habebit neceſſitatem , quam ex ſuppoſitione, ſiquidem recipitur , & exercetur in potentia libera cum omnibus requiſitis ad eſſe potentiale ipſius libertatis in actu primo, & vltimo potentiali, id eſt ſub indifferentia iudicij declarata.

Tertiò probatur concluſio : hæc præmotio non habet neceſſitatem ex parte principij actiui, quod eſt Deus ; nec ex parte receptiui, quod eſt liberum arbitrium. Ergo non maiorem vendicat neceſſitatem , quam ex ſuppoſitione ſui exercitij. Antecedens quoad primam partem patet , quia Deus ad extra non operatur neceſſario , ſed libere : quoad ſecundam etiam eſt manifeſtum, quia datur , & recipitur in potentia libera ſic diſpoſita ad agendum libere, præſuppoſita ſcilicet indifferentia iudicij , ſeu iudicio non neceſſario hic, & nunc.

At dices contra primam probationem : proiectio lapidis eſt ab agente libero quandoque & tamen in lapide violentiam inducit. Ergo ſimiliter licet præmotio ſit operatio Dei libera, parem violentiam inducet in liberum arbi-

Digitized by Google

trium. Sed contra eſt ; quia proiectio lapidis ſurſum, non eſt ab agente lapidi connaturali, hoc enim eſt generans lapidem, & author naturæ : at vero Deus præmouens, eſt connaturale agens ad voluntatem, cuius ſicut author ipſe liber exiſtit, ita & applicator : quantumcumque enim non omne, quod Deus operatur in aliquo ſubiecto ad extra ſit ei connaturale, vt patet de reſurrectione mortui ; tamen hoc quod eſt mouere voluntatem ad agendum, non poteſt non eſſe connaturale ipſi voluntati ex parte Dei, quia (vt ad rem docet D.Thom. 1.2. q.10. art.4. ad 1.) voluntas Diuina non ſolum ſe extendit, vt aliquid fiat, per rem quam mouet, ſed vt etiam eo modo fiat, quo congruit naturæ ipſius ; & ideo magis repugnaret Diuinæ motioni, ſi voluntas ex neceſſitate moueretur, quod ſuæ naturæ non competit, quam ſi moueretur libere, prout competit ſuæ naturæ. Nec etiam poteſt non eſſe connaturale, ex parte voluntatis moueri à Deo, cum vt docet idem S. Doctor ibi ad 2. vnicuique naturale eſſe, quod poteſtati Diuinæ ſubdatur, ſupple in agendo, de quo erat argumentum, ſecundum titulum articuli, vtrum voluntas moueatur ex neceſſitate ab exteriori principio, quod eſt Deus.

At dices contra ſecundam probationem : ſubiectum hic, nempe voluntas, eſt poſterius ad motum, quem recipit. Ergo nulla ex eo neceſſitas ex ſuppoſitione proueniet in motionem in ipſum. Sed contra eſt, quod ſubiectum licet ſit poſterius ad agendum, non eſt poſterius

rius ſpecificando, & modificando, in quo ſenſu neceſſitas ex ſuppoſitione quaſi inducitur, non actiuè, ſed ſpecificatiuè, quoniam actus mouentis in moto eſt motus, vt dicitur 3. Phyſic. nequit autem eſſe actus, & motus connaturalis (inquam) moto, niſi ſecundum conditionem, & naturam ipſius moti; vnumquodque enim recipitur ad modum recipientis; ſed & hoc totum à Deo eſt, qui fecit naturalem cauſam, & liberam prout voluit, & ſecundum earum conditiones concurrit cum eis ad actus ſuos.

Ex quibus patet ad illud argumentum, quod contrarij putant inſolubile, ſcilicet, quod hæc præmotio eſt ex natura ſua inducens determinationem ad vnum, cum ſit phyſicè efficax vnius actus determinati in ſpecie, & indiuiduo. Namque ſi per ly (ex natura ſua) intelligatur aliqua natura ſpecifica, & potentialis (quod nomen) natura (ſonat, cum natura ſit principium omnis motus) falſum vtique eſt, quod præmotio habeat hanc naturam cum ſit intrinſece motus: vnde licet intrinſecè ſit efficax, non tamen inducit neceſſitatem naturæ, quia non eſt per modum principij potentialis, ſed per modum motus actualis: motus autem ex genere ſuo, quantumcumque ſit mouens, vt hic eſt, nempe à Deo omnipotente, non tamen inducit neceſſitatem abſolutam, ſed tantum ex ſuppoſitione ſui exercitij, quia non inducit determinationem per modum principij determinati ad vnum, ſed per modum motus ſub tali iudicio. Et ratio eſt manifeſta, vnumquodque enim contrariũ tollitur per ſuũ oppoſitum: ſicut ergo, vt inducatur neceſſitas abſoluta

Digitized by Google

neceſſe eſt quod ponatur determinatio poten-tialis ad vnum, vt verum ſit, quod tollatur po-tentia ad oppoſitum, per ſuum oppoſitum, qui eſt effectus neceſſitatis abſolutæ, nempe eam inducere determinationem ad vnum, cum qua non ſit verum dicere, quod voluntas poſſit fa-cere oppoſitum, vt in viſione clara Dei contin-git: ſic autem non ſequitur ex præmotione phyſica, quippe ſtante illa, verum eſt dicere, quod voluntas poſſit oppoſitum, quoniam non inducit determinationem potentialem ad vnum, & obiectiuam, ſed tantum actualem per modum tranſeuntis, & cum ipſa actione vo-luntatis tranſit, id eſt cum exercitio actus ſe-cundi ipſius voluntatis libero.

At dices: poſſibile illud eſt, quo poſito, nullum ſequitur inconueniens: ſequitur vero impoſſibile ſi ponatur, quod voluntas non velit hoc, ad quod eam Deus mouet, quia ſe-cundum hoc operatio Dei eſſet inefficax: non eſt ergo poſſibile non velle voluntatem, ad quod Deus eam mouet. Ergo neceſſe eſt abſo-lute eam hoc velle tunc. Si ſibi obiicit D. Th. loco cit. 1.2.q.10. art.4. arg.3. Reſpondet vero idem S. Doctor, quod ſi Deus mouet volunta-tem ad aliquid, impoſſibile eſt huic poſitioni, quod voluntas ad illud non moueatur, non ta-men eſt impoſſibile ſimpliciter; vnde non con-ſequitur, quod voluntas à Deo ex neceſſitate moueatur. Hæc D. Thom. vt verum ſit, quod oppoſitum non tollitur, niſi per ſuum oppoſi-tum; & poſſibile ſimpliciter, quod eſt de ra-tione libertatis ſimpliciter, non niſi per im-

Digitized by Google

poſſibile etiam ſimpliciter auferatur: quod cum non ponatur per determinationem actualem, ſeu ex actu prouenientem (ſiquidem actus non tollit potentiam, cum non opponatur illi, ſed actum contrarium) ſit certum, neque per præmotionem Dei tolli à libero arbitrio potentiam ad oppoſitum, cum detur per modum motus,& actus tranſeuntis, non vero per modum potentiæ, aut habitus.

Sed obiicies vltimo. Proiectio lapidis ſurſum etiam datur per modum motus, & tamen infert violentiam lapidi ſimpliciter: ergo ſimiliter præmotio Dei phyſica licet detur per modum motus, neceſſitatem inducet abſolutam,vel ſaltem violentiam, quæ non eſt minoris damni in libertatem. Reſpondetur tamen, quod proiectio lapidis,& violentia illius aliunde deſumitur ab eo, à quo prouenit neceſſitas abſoluta: violentia enim dignoſcitur per repugnantiam ad ſubiectum,ſeu potius ipſius ſubiecti ad motum, & ideo poteſt ſtare violentia ſimpliciter, cum determinatione extrinſeca ad vnum per motum, vt in lapide, cuius motus naturalis eſt deorſum, violentus verò ſurſum, ſeu non deorſum. At vero neceſſitas abſoluta non item, quia ſupponit potentiam, & inclinationem in ſubiecto, ad finem motus.Vnde cum motus non tollat huiuſmodi potentiam ſecundum ſe totam; ſed tantùm inadæquate determinet ad actum particularem, non ſequitur ex illo neceſſitas abſoluta, quantumvis ſit ab extrinſeco, licet ex eodem genere motus poſſit ſequi violentia; ſi tamen ſubiectum ſit repu-

Digitized by Google

gnans, quod non contingit, dum voluntas ab exteriori mouetur, nam ipſa eſt quæ vult, ab alio tamen mota. Ita S. Thom. 1. 2. q.9. art.4. ad 2.& q.10.art.4.ad 2.addit. Naturale eſt vnicuique, quod Deus operatur in ipſo, vt ſit ei naturale; ſic enim vnicuique conuenit aliquid, ſecundùm quod Deus vult, quod ei conueniat: non autem vult, quod quidquid operatur in rebus, ſit eis naturale: puta quod mortui reſurgant; ſed hoc vult vnicuique eſſe naturale, quod poteſtati Diuinæ ſubdatur.

Stat ergo optime hæc præmotio cum libertate creata. Primò quia connaturalis, ſcilicet ab authore voluntatis, ſiue ſit in ordine naturæ, ſiue in ordine gratiæ. Secundo quia non tantum paſſiue voluntas præmota ſe habeat, ſed actiuè; vnde non reſiſtit, ſed confert vim in ordine ad actum, ad quem præmouetur. Tertiò quia præmotio non inducit neceſſitatem abſolutam, quia datur poſt indifferentiam iudicij, ſeu ſub indifferentia iudicij, & ante omnem obiectiuam neceſſitatem, à qua ſolum voluntas determinatur abſolute ad vnum. Quartò quia datur in genere cauſæ efficientis connaturalis, & non formalis, aut materialis, ex quibus tantum oritur neceſſitas abſoluta, & naturalis. Quintò quia non inducit determinationem potentialem, ſed actualem ad exercitium libertatis conducentem: Sed in omnibus ſaluatur libertas formaliter, & in exercitio. Ergo ſtat optime cum dicta præmotione Dei.

Maior patet ex dictis toto hoc capite: Minor vero oſtenditur ex diffinitione liberi arbi-

Digitized by Google

trij in principio eiuſdem poſita. Conſequentia videtur optima, per inductionem adæquatam excludentem omne oppoſitum libertatis creatæ; vnde ſuppoſita hac veritate, illud tantummodo reſtat explicandum, qualiter cum dicta præmotione ſtet iuſtitia, & bonitas Diuina in actibus peccaminoſis, quod in ſequentibus explicabimus.

CAPVT II.

Vtrum poſſit Deus præmouere voluntatem creatam ad entitatem actus mali abſque eo, quod dicatur impellens hominem ad peccatum; ſeu tentator malorum.

§. I.

Prænotanda.

RECOLENDA ſunt ea, quæ ſupra de motione morali, & phyſica, circa efficaciam Diuinę gratię diximus: motio namque moralis illa eſt, qua ſeipſum quis, vel alterum, per media libera cognita, & accepta vt aptiora, dirigit in finem item præcognitum. Motio verò phyſica illa dicitur, quæ ſecũdum aliquod principium naturale intrinſecũ prouenit à ſubiecto, ſiue illud actiuum ſit, vt in viuẽtibus, ſiue paſſiuum, vt in non viuentibus. Vnde omnis actus moralis eſt item phyſicus, quia habet pro ſubſtructo phyſicam motionem: non verò omnis motus phyſicus eſt moralis, vt patet in motibus naturæ agentis ſine præcognitione finis; qualis

eſt non viuens, & brutum ; & per conſequens ſolum agens liberum , & libere procedens capax eſt moralitatis quæ formaliter conſiſtit,in habitudine actus liberi ad obiectum dirigibilem per rationem rectam. Vnde colligitur non ſufficere vt opus ſit morale , & in agente libero, quod phyſice ſit ab eo , ſi deſit illa præcognitio mediorum inſeruientium ad finem intenta formaliter, aut virtualiter ſaltem, vt patet in puero ante vſum rationis, in amente , in ebrio, in dormiente , quorum actus , licet ſint illius , qui præditus eſt libertate & ratione ; non tamen determinant ipſum agens morale, quia non fiunt cum præcognitione mediorum vt formaliter intenta aut virtualiter , in ordine ad finem præcognitum , licet ſint phyſicè à principio intrinſeco , & naturali. Vnde omnis qui ſuadet, præcipit, conſulit, dirigitve actum alterius , qui non poteſt hic & nunc exerceri ſine culpa , dicitur moralis cauſa illius : quod idem à fortiori verius eſt in eo , qui elegit talem actum ſibi, aut intendit cum præcognitione , & aduertentia rationis ſaltem virtuali. Verum enim vero ſi hæc præcognitio , & aduertentia rationis , cum cæteris conditionibus, nempè liberæ electionis talis actus, vt medium aptius ad finem intentum deficiant in operante talem actum, non tribuitur ipſe actus moraliter eidem, neque vitio aut laudi datur , vt patet in dormiente , amente, & ſimilibus.

Digitized by Google

§. II.

Deus non mouet moraliter ad actum malum.

DEus nullo modo mouet hominem moraliter ad peccatum, neque quoad actum eius. Hæc eſt de fide, colligiturque ex ſacris literis ex illo Iacob. 1. Nemo cum tentatur dicat, quoniam à Deo tentatur: Deus autem intentator malorum eſt, ipſe autem neminem tentat. Et ex illo Eccleſ. 15. Non dicas ille me implanauit, nõ enim neceſſarij ſunt ei homines impij. Eſſet autem Deus tentator, & implanator ad malum, ſi moueret moraliter ad illud. Probatur ſequela, nam tentans, & implanans ſunt eligentes actum ad quem tentant cum præcognitione, vt mediũ aptius ad finem intentum; ſed hæc eſt cauſalitas moralis. Ergo dum negatur Deus tentans, ſimiliter & negatur moraliter causãs opus malum. Et confirmatur. Omnis tentans, & implanãs eſt ſuadens, vel pręcipiens, vel conſulens, vel dirigens ad opus, quod tentat, vt patet in tentationibus factis à dæmone primo parẽti, & Chriſto Domino. Sed in tota ſacra Scriptura non inuenitur quod Deus ſuadeat, præcipiat, &c. aliquod opus malum. Ergo nequaquam moraliter cauſabit illud. Patet conſequentia ex vltimo notabili, ex quo præceptum, & conſilium inter motiones morales reperiuntur.

Dices: in Scripturis ſacris ſępe legitur, quod Deus confortat, commouet, ſuſcitat, conuertit, & item indurat ad opus malum, ſeu ad ipſum opus malũ, vt patet in Pharaone, quem ſæpius Deus dicitur obdurare: ſed obduratio in illo

peccatum erat;ergo ad hoc ipſum Deus moraliter concurrebat.Reſpondetur tamen verba illa & ſimilia non continere moralem cauſalitatē, ſed tantum permiſſionē,iuxta illud Pauli de reprobis omnibus.Suſtinuit in multa patiētia vaſa irę apta in interitum. Vbi verbum (ſuſtinet) aperte Diuinam prę ſe fert patientiam,illa autē quæ patimur vtique neque agere,neq; velle dicimus,(quæ duo neceſſaria ſunt ad cauſalitatem moralē)ſed immo veluti nobis sūmè repugnantia permittere,qualiter & ſupremus Princeps in republica ſuſtinet,ſeu permittit multoties multa mala.Quod autem neq; quoad actū qui eſt malus,Deus moueat moraliter hominē,eſt expreſſa ſententia D.Thomę q.3.de malo art.2.ad 2. vbi habet,quod actus peccati cauſatur à Deo in genere naturæ,non vero in genere moris. Sequitur Ferrarienſ. cōtra gent.c.89.& alij.Probatur: cauſalitas moralis tunc exercetur,quando agēs eligit ſibi,vel alteri opus, vt medium aptius ad finem intentū,cum præuidentia,& cognitione: atqui Deus huiuſmodi actū operatur magis ex debito naturę creatæ,quā ex electione.Ergo nō concurrit ad illum moraliter.Maior habetur ex diffinitione operationis moralis : minor vero, præterquam quod ex dictis in ſuperioribus ſatis patet,confirmatur in præſenti;quia Deus tenetur vt author naturæ concurrere cum cauſa ſecunda phyſicè,quam permittit operari malū, ſiquidem ipſa cauſa ſecunda non poteſt abſque influxu Dei operari aliquod opus phyſicè,ſicuti neque moraliter ad opus malum, verbi gratia, ſe poteſt determinare liberum arbitrium , ſine permiſſione Dei.

Digitized by Google

Et confirmatur ſecundò ſi Deus operaretur moraliter actum peccati, vtique & malitia imputaretur illi, ea enim ratione imputatur libero arbitrio creato; ſed non poteſt imputari Deo malitia moralis. Ergo neque cauſalitas moralis in actu. Confirmatur tertio. Quidquid eſt cauſa cauſæ eſt cauſa cauſati. Ergo ſi Deus cauſat moraliter actum, cauſaret vtique & malitiã ſubſequutam ad illud, ſiquidẽ eſſet cauſa eiuſdẽ generis, cum ipſa malitia morali: hoc autẽ non eſt dicendum. Ergo neque illud ex quo ſequitur.

At dices. Deus ad extra eſt agens morale, ſiquidem operatur cum libertate, & præcognitione: ſed in huiuſmodi cauſalitate actus peccati eſt agens ad extra. Ergo exercet cauſalitatem moralem. Reſpondetur admittendo maiorem, & minorem, immo & conſequentiam ſi ſumatur illud opus phyſicum, nempe actus peccati ſecundum finem intentum à Deo, quomodo nulla malitia ad illum ſubſequitur, videlicet vt opus naturæ eſt, quæ de ſe neque eſt mala, neque cauſa mali præſertim vt à Deo eſt & mouetur: malitia namque huius actus venit ex defectu cauſæ ſecundæ, ſicut & claudicatio non venit à motu cordis in animali, ſed à tortuoſitate tibiæ; vnde licet Deus cauſet phyſicè, & moraliter hoc opus, ſecundum quod opus naturæ eſt; non tamen cauſat illud moraliter, ſecundum quod opus electionis humanæ eſt tortuoſæ, ad hoc enim oporteret, quod per perſuaſionem, aut præceptũ, aliamve motionẽ moralẽ cauſaret itẽ electionẽ illã moraliter: ſed nullũ à Deo eſt præceptũ, neque poteſt eſſe, ſuaſiove moralis ad malũ culpæ. Ergo licet cauſet phyſicè & moraliter

Deus ipſum opus, vt naturæ eſt: non tamen cauſat illud moraliter, vt opus electionis humanæ eſt malum.

Dices. Deus concurrit cum voluntate creata, ad huiuſmodi electionem hic & nunc. Ergo eſt cauſa illius effectus & vt ab electione creata eſt. Reſpondetur, huiuſmodi concurſum Dei cum voluntate noſtra eſſe ex debito naturæ, quam ipſe condidit liberam, & proinde defectibilem; vnde vt ſic non eſt concurſus moralis, ſed tantum phyſicus, cui proinde non tribuitur malitia ſubſequuta, quia hæc moralis eſt, & ſubſequitur tantum ad cauſalitatem moralem voluntatis deficientis, quam quidem Deus hic & nunc permittit, & non cauſat poſitiuè, quia defectus non indiget cauſalitate prima poſitiua, cum ſit deuiatio ab illa: ob quam cauſam ſeiungitur hic in concurſu Dei cauſalitas phyſica à cauſalitate morali, cum tamen non poſſit ſeiungi cauſalitas moralis in cõcurſu voluntatis creatæ, à cauſalitate phyſica eiuſdem, quia non poteſt velle vnum ſine alio, cum præuideat, & faciat. Deus autem præuidet & non facit, ſed permittit. Deus enim concurrit hic & nunc, ad hanc electionem voluntatis malam per tres cauſalitates: alteram phyſicam ex debito naturæ: alteram moralem ex debito ſummæ prouidentiæ, permittendo mala creatæ voluntatis: per tertiam item moralem prohibendo talem electionem; ideoque nullo modo eſt cauſa malæ electionis, neque vt cauſa vniuerſalis, ſicut quidam dicunt, quia nullam etiam vt ſic exercet cauſalitatem circa malitiam

Digitized by Google

moralem, niſi permiſſiuam, & prohibitiuam in quibus nulla eſt culpa, ſed debitum cauſæ vniuerſalis erga particulares.

§. III.

Deus præmouet phyſice, ad entitatem phyſicam peccati.

DEus præmouet phyſicè voluntatem creatam, ad entitatem phyſicam mali operis, ſine præiudicio bonitatis ſũmæ. Hanc docẽt omnes Thomiſtæ licet in explicatione aliquantulum diſſentiant; videtur tamen lumine naturali nota & probatur prima pars: Deus prẹmouet phyſice voluntatem creatam ad actus phyſicos ordinis naturæ: ſed hæc entitas eſt phyſica, & ordinis naturalis. Ergo Deus præmouet ad illã. Maior habetur ex dictis ſupra circa concurſum Dei præuium in voluntate creata: Minor patet, quia hic actus pertinet ad ſpeciem prædicamenti realis, ſi phyſice ſpectetur, nimirum ad actionem, vel qualitatem, vel ad poſt-prędicamentorum motus. Conſequentia colligit affirmatiuè ab vniuerſali item affirmatiua.

Secundò Deus eſt cauſa prima cuiuſque entitatis per participationem: Sed entitas materialis peccati in ratione entis, præciſe eſt quoddam ens per participationem. Ergo Deus eſt cauſa prima illius in ratione entis. Ergo prẹmouet realiter voluntatem creatam, ad entitatem illam, vt entitas eſt. Maior eſt nota lumine naturali. Minor confirmatur ex proba-

tione ſupra poſita. Prima conſequentia eſt euidens ob eandem rationem: poſterior patet ex dictis ſupra, circa neceſſitatem pręmotionis phyſicę, ad ſtabiliendam cauſalitatem primę cauſę. Et confirmatur: influxus liberi arbitrij in materiale peccati, eſt quoddam reale: ſed omne reale pendet à Deo pręmouente, ſicut pendet à Deo, vt primo agente. Ergo idem quod prius.

Tertiò Deus vult ſimpliciter actum illum ſecundum entitatem phyſicam & naturalem, fieri hic & nunc à voluntate creata. Ergo pręmouet ad illius factionem item phyſicam. Antecedens forſan negant plures; ſed probatur manifeſtè, nam quidquid fit, aut fit Deo volente, aut permittente. Sed hæc entitas non fit permittente Deo, cum permiſſio ſit malorum, & hæc entitas bona, vt entitas eſt in ordine naturæ realis & phyſicè. Ergo eſt volita à Deo, & fit ab eo ſimpliciter. Patet conſequentia; voluntas enim Dei, quæ impletur in re ad extra, eſt voluntas ſimpliciter, vt docent Theologi communiter ad 1.p.q.19.art.6.

Secunda verò conſequentia patet ex ſuperioribus; quidquid enim Deus vult fieri ſimpliciter facit vt fiat, quod idem eſt atque præmouet ad exercitium talis operis.

Neque dicas. Deus prohibet hunc actum. Ergo non vult illum fieri ſimpliciter: verum namque eſt, quod Deus prohibet hunc actum fieri ſimpliciter, ſi ly (ſimpliciter) appellet ſuper actum adæquate, vt comprehendit malitiam, ſeu vt ſubſtratum malitiæ

moralis eſt, quo ſenſu ſimpliciter prohibetur hic actus à Deo, & imputatur ad culpam. Si vero conſideretur actus ipſe ſecundum entitatem phyſicam, præcisè, tunc non prohibetur, ſed adiuuatur à Deo, vt cauſa prima omnis entitatis phyſicæ neceſſario neceſſitate ſuppoſitionis, nimirum ex lege naturæ, ſecundum quam condidit liberum arbitrium defectibile; neque proinde diceretur Deus præmouere contra prohibitionem ſuam, ſiquidem præmouet in genere alio, & contra prohibitionem factam voluntati creatæ, & non ſibi, cum potius ſit debitor illi, vt author naturæ; hinc enim fit quod voluntas peccet eliciendo hunc actum, non item Deus præmouens ad illum.

Secunda verò pars concluſionis, quanquam ex dictis non ſemel confirmata ſit, ſpecialiter tamen declaratur ſic. Deus præmouens voluntatem creatam ad actum materialem peccati, non eſt cauſa moralis illius actus, vt eſt à voluntate deficiente: ergo ſine præiudicio bonitatis ſuæ ad illum præmouet. Antecedens patet ex diſtinctione, ac deſcrimine vtriuſque cauſalitatis; ſpecialiter autem confirmatur; quia Deus non præmouet voluntatem creatam ad actum materialem peccati, vt agens ſub illa præcognitione, ſub qua voluntas creata dicitur, & eſt deficiens; ſed ſub alia,& longe diuerſa, nempe ſub dictamine permiſſiuo debito naturæ defectibili: atqui vt eſſet cauſa moralis illius deficientiæ oportet, quod ageret ſub dicta præcognitione, vel ſimili,

vt extendatur argumentum ad agens extrinſecum. Ergo non cauſat moraliter actum illum, vt eſt à voluntate deficiente moraliter.

Probatur ſecunda minor quoad vtramque partem, quia præcognitio, ſub qua voluntas elicit hunc actum, eſt verbi gratia, hic & nunc epulandum eſt contra ieiunij præceptum: pręcognitio autem ſub qua Deus præmouet eſt, hic & nunc oportet ſecundum legem naturæ præmouere voluntatem iſtam ad exercitium ſuæ libertatis, ne illi deſit debitus concurſus cauſæ primæ in exercitio ſuæ libertatis. Conſequentia verò iam ſatis liquet; niſi enim præcederet in voluntate huiuſmodi præcognitio formaliter, aut virtualiter, non vtique diceretur cauſa moralis illius actus, ac proinde non ei imputaretur ad culpam, vt patet in amente, & ebrio ſine culpa, & ſimilibus. Ergo cum Deus operetur præmouens ſub alia præcognitione, nequaquam dici poteſt cauſa moralis huius deficientiæ; & per conſequens cum phyſicè præmoueat ad opus, id facit ſine præiudicio ſummæ bonitatis.

At dices. Deus præmouens ad bonum non ſolum eſt cauſa entitatis phyſicæ, ſed etiam bonitatis. Ergo ſimiliter præmouens ad actum peccati non ſolum erit cauſa entitatis phyſicę, ſed etiam malitiæ ſubſecutæ. Reſpondetur, quod Deus præmouens ad bonum, eſt cauſa etiam bonitatis, quia præmouet ſub eadem cognitione, ſub qua voluntas operatur bonum, nimirum ſub dictamine legis æternæ, ſeu poſitiuæ, & humanæ, hic & nunc conuenit re-

Digitized by Google

ctę rationi, vt voluntas operetur hoc opus; at vero ad actum præmouens materialem peccati Deus, non ſolum non præmouet ſub eadem cognitione, quam ſequitur voluntas mala, in ordine (inquam) ad eandem voluntatem, & malitiam, ſed ſub oppoſita, dictamine nempe legis Diuinæ oppoſitum ſuadente, & prohibente.

Vnde Deus præmouens ad actum bonum, eſt item cauſa moralis agens ſub eodem dictamine practico, vel ſimili, ſuadens eundem actum fieri, ad quem præmouet, non ſolum per legem extrinſecam, ſed per inſpirationem, & illuminationem intrinſecas in intellectu creato, & voluntate receptas realiter: At vero præmouens ad actum peccati materialem in ordine ad deficientiam voluntatis, non eſt cauſa moralis, quia diſſuadet, & prohibet; eſt tamen permittens, quia oportet quandoque ob iuſtiſſimas retiones vt ſupremum agens & princeps mala permittat, id eſt cogitationes, & volitiones malas, vtrumque enim Deus hic, & nunc permittit.

At dices: Ideo voluntas operatur moraliter contra legem, quia operatur videns legem cõtrariam ſuo operi: Sed Deus præmouens etiã videt contrarietatem legis: Ergo etiam vt ſic operatur moraliter malitiã ſubſecutam ad opus voluntatis creatę. Reſpondetur admittendo maiorẽ, negando vero minorẽ: Deus enim pręmouens, non videt legẽ aliquam ſibi contrariam in tali præmotione, immo in genere phyſico videt neceſſitatem, & debitum cauſæ primæ, ad

agens ſecundum liberum, quod poſtulat præmoueri ad exercitium ſuæ libertatis: in genere autem moris videt etiam quod ſit conueniens permittere malum illud, ob iuſtas cauſas. Neque obſtat, quod videat legem contrariam operi voluntatis ſibi ſubditæ, nam & hanc videt princeps terræ, & tamen iuſte permittit fornicationem verbi gratia imputandam ad culpam ei, qui fornicatur.

Dices: homo ideo iuſte permittit malum particulare, quia non poteſt impedire omnia mala: atqui Deus omnipotens abſolute poteſt vitare omnia mala, cum nullus voluntati eius reſiſtere queat: Ergo dum non impedit, cauſa mali erit. Reſpondetur. Licet de potentia abſoluta Deus poſſit impedire omnia mala, non item de potentia bene ordinata, ſeu ordinaria; hæc enim poſtulat, vt permittantur mala, cauſa maioris ſplendoris in bonis, tum ratione exercitij libertatis creatæ; tum & maximè, vt Deus oſtendat patientiam ſuam in ſuſtinentia impiorum dum viuunt, quemadmodum etiam iuſtitiam in punitione æterna eorundem, qui in peccato moriuntur. Denique non obſtat iuſtitiæ huius permiſſionis Diuinæ, quod Deus inſuper præmoueat phyſicè ad entitatem actus mali, quoniam vt non ſemel monuimus, influxus phyſicus non ſufficit ad imputationem moralem præciſe ſpectatus, niſi ſit etiam ſub dictamine rationis ſuadente malum, vel eligente quod longe eſt à Deo hic.

Argues ſecundò contra poſitam concluſionem: altera ex rationibus, ob quam Deus non cenſetur

cenſetur cauſa moralis malitiæ ſubſecutæ ad actum peccati, dum præmouet ad entitatem illius, eſt quia operatur ex debito naturæ, nimirum quia hic & nunc liberum arbitrium poſtulat operari actum malum illum: ſed hoc eſt falſum. Ergo illud ex quo ſequitur. Probatur minor: nam vel poſtulat liberum arbitrium hoc malum facere ex determinatione potentiali ad malum, & hoc non, quia alias ſemper homo peccaret, eſſetque libero arbitrio peccatum naturale, vnde non poſſet vtique vitare illud, ſicut nequit vitari illud, quod naturale eſt à potentia. Vel deinde dicendum, quod poſtulat hoc malum facere, ex aliqua determinatione actuali, quæ ſit in ipſo pro illo ſtatu: hoc autem præterquam quod eſt falſum, ſiquidem præmotio phyſica antecedit omnem determinationem actualem cauſæ, videtur coincidere hic modus dicendi cum his, qui ponunt ſcientiam mediam, cum videatur præſupponi præſcientia huius determinationis ad actualem præmotionem, ſaltem ſub conditione, quandoquidem abſolutè non poteſt præuideri, id eſt vt futurum abſolutum.

Ad argumentum diſtinguenda eſt prima pars antecedentis, quaſi hæc poſtulatio ſit ex defectibilitate naturali liberi arbitrij, qua cauſa ſecunda eſt, necnon ex infirmitate quam contraxit ex peccato originali, ſalua ſemper tamen indifferentia iudicij, qua poſita ipſum liberum arbitrium bene nouit ſe nullatenus determinatum eſſe ad malum naturaliter, non poſſe tamen diu teneri in bono, niſi à po-

tenti manu Dei fulciatur; vnde licet naturaliter non poſſit bonum operari ſine adiutorio Dei, abſolutè tamen poteſt: illud enim quod per amicos poſſumus, per noſmetipſos poſſumus, vt dicit S. Thom. prima ſecundæ q. 109. art. 4. ad ſecundum. Eſt igitur hæc pronitas, & inclinatio ad malum in libero arbitrio naturalis, ex naturali defectibilitate, & infirmitate; non verò ex aliqua determinatione naturali ad vnum; hæc enim pugnat cum indifferentia iudicij, teſtante experientia: & huic defectibilitati, & infirmitati oportet quod non ſemper Deus ſuccurrat, alias tolleretur omnis ab ægro tante infirmitas, ſine præſtita ſanitate, quod non decet, immò eſt impoſſibile pro hoc ſtatu.

Quoad ſecundam verò partem argumenti reſpondetur nullam videri à Deo determinationē formalem in cauſa antecedente huiuſmodi permiſſionem, præmotionem: bene tamen præuideri radicalem determinationem ex iudicio practico ſuadente malum, quando datur prædeterminatio phyſica in voluntatem, quo iudicio poſito, niſi Deus auertat voluntatem per inſpirationem boni, voluntas petit ſequi huiuſmodi iudicium. Non ita tamen intelligenda eſt huiuſmodi præuidentia, quaſi ponamus aliquam ſcientiam conditionatam in Deo, circa futura libera, habetur enim hæc præuidentia per ſcientiam naturalem, & ſimplicis intelligentiæ, quatenus in illa Deus videt vim huiuſmodi iudicij moralem, & defectibilitatem voluntatis creatæ, quæ niſi ſuccurratur; inſtabili-

Digitized by Google

ter deficiet , cui cum Deus non teneatur ſemper ſuccurrere , poteſt & debet permittere , vt agat malum illud ad quod iudicium intellectus pertrahebat.

Arguitur tertiò:altera ratio , ob quam Deus non operatur moraliter malitiam peccati eſt, quia non ſuadet ad malum immittendo cogitationes prauas:Atqui cogitationes antecedentes conſenſum voluntatis in malo ſunt à Deo cognoſcente, & mouente. Ergo videntur eſſe à Deo ſuadente malum. Probatur conſequentia, cætera enim patent : nam ea ratione cogitationes bonæ in bonum ſunt à Deo inſpirante, & ſuadente bonum , quia ſunt à Deo cognoſcente, & inſpirante. Ergo ſimiliter in præſenti. Et confirmatur : nam Deus videtur poſſe ſuggerere huiuſmodi cogitationes in finem bonum , nimirum vt reſiſtatur illis , & ita meritum reſiſtentis augeatur.

---

§. IV.

Quomodo Deus ſe habeat ad cogitationes malas Hominis.

HVius argumenti materia ſatis difficilis eſt; breuiter tamen ſenſum noſtrum aperiemus : poteſt autem intelligi quæſtio , vel de actibus primò primis intellectus;vel de actibus ſecundò primis ; vel de actibus iam deliberatis. Actus primò primi intellectus , niſi præcedat habitualis aliqua determinatio ad malum,ſem-

per ſunt boni, vel indifferentes ſaltem: quippe ſunt ab authore naturæ, à quo nihil mali poteſt prouenire. Si vero præcedat aliqua determinatio habitualis ad malum culpabiliter, erunt quidem & ipſi actus culpabiles, niſi promptiſſimè reſiſtatur illis, ob virtualem complacentiam in malo, & præcedenti cauſa volita; ex quo principio morali imputantur quandoque ad culpam geſta per ſomnium mala.

Si verò ſint actus intellectus ſecundi generis, tunc cenſentur eſſe à Deo, vt authore naturæ, cuius eſt per huiuſmodi motus imperfectos excitare ad motus perfectos: inſurgunt autem huiuſmodi motus quandoquidem, vel dæmone ſuggerente, vel appetitu ſenſitiuo excitante, ſecundum affectiones prauas, quas ex malo vſu ſuorum membrorum acquiſiuit: non autem huiuſmodi motus ſunt à Deo moraliter ſuadente, ſeu excitante ad malum, quantumcumque ipſi excitent, & ſuadeant ad malum, quia Deus non immittit cogitationes illas, ſed tantum permittit, vt ex dicendis circa actus deliberatos patebit.

Actus autem intellectus tertij generis, manifeſtius apparet, non eſſe à Deo ſuggerente, ſed tantum eſſe à Deo vt authore naturæ phyſicè operante, & præmouente: ſiquidem actus illi ſunt proximè diſponentes ad culpam in genere ſuo, nempe in genere moralis cauſalitatis, quæ circa rem præſentem tripliciter tantum inuenitur, vt docet expreſſe D. Thomas 1. 2. q. 80. art. 1. in corpore.

Primo modo, vt ipſum obiectum propoſi-

Digitized by Google

tum,ſeu in ipſo obiecto propoſito,vt cibus excitat deſiderium hominis, ad comedendum: alio modo, ille qui proponit, vel offert obiectum huiuſmodi. Tertio modo, ille qui perſuadet obiectum propoſitum habere rationem boni. Primo modo res ſenſibiles exterius apparentes mouent voluntatem hominis ad peccandum. Secundo autem, & tertio vel Diabolus, vel homo poteſt excitare ad peccandum; vel offerendo aliquid appetibile ſenſui, vel perſuadendo rationi: hæc fere D. Thom. cit. Atqui nullo iſtorum modorum Deus cauſat huiuſmodi cogitatus malos. Ergo nequaquam moraliter ſe habet ad illos. Patet conſequentia ex ſufficiente denumeratione partium. Probatur minor: quia ideo Diabolus, & homo moraliter cauſant huiuſmodi cogitata mala, quia excitant ad illa ſub eodem fine malo,ad quem ipſa cogitata pertrahunt voluntatem, vt patet in tentatione Euæ, necnon & in tentationibus Chriſti Domini, & in omnibus, quæ à propria hominis libidine commouentur: Deus autem huiuſmodi actus cauſat, vt vniuerſalis motor, ſecundum quod docet D.Thom.loco citato ad ſecundum & tertium & in corpore ante medium;nempe iuxta debitum naturæ,quam condidit natam excitari ſenſibilibus occurrentibus, ſeu ab homine, ſeu à Dæmone in malum inclinabilem, cum hoc tãtum diſcrimine;quod in natura integra à Dæmone tantũ potuit tentari:in natura verò lapſa à Dæmone & ab homine,& à propria libidine.Vnde Deus præmouẽs ad huiuſmodi cogitata,nõ eſt proponẽs,alliceẽs,

vel ſuadens malum, quia eſt alius ſemper primus aſſerens, & perſuadens, nempe appetitus hominis, vel Dæmonis, aut alterius hominis malitia, quam Deus permittit hic & nunc exerceri.

Dices: licèt hoc ſit intelligibile in præmotione ad conſenuũ voluntatis peccaminoſum, quia habetur poſt iudicium pertrahens ad malum: at in præmotione ad ipſum iudicium, ſeu (quod magis vrget) alterius cogitatus mali, quantũuis primi, non videtur poſſe ſaluari ſine præiudicio bonitatis Dei: ſiquidem nullus præceſſit actus voluntatis, neque cogitatus tui, ſaltem in radice debeatur talis præmotio, ſi loquamur de primo cogitatu malo. Reſpondeo; quod licet non ſemper præceſſerit aliquis actus voluntatis, aut intellectus formaliter, & actualiter ad omnem actum cogitatus mali, vt in Eua, aut poſt eam communiter præceſſit aliquid, cui debeatur formaliter, vel virtualiter talis cogitatus malus, vt in his qui habitualiter mali ſunt: Vel ſaltem præceſſit fomes peccati in natura lapſa, cui debetur vt cadat multoties, niſi ſpecialiter manu teneatur à Deo: Vel denique preceſſit defectibilitas liberi arbitrij creati, vt in natura integra, cui etiã debetur ex lege condentis naturam talem, quod permittatur tentari ab extrinſeco: poſita autem tentatione excitantur cogitatus mali naturaliter, niſi reſiſtatur, ad quod Deus præmouet ex lege item naturæ; Vnde ſemper præmotio Dei, ad entitatem peccati materialem ſequitur debitum, quod non fecit ipſe Deus, ſed malitia ho-

Digitized by Google

minis, vel Dæmonis, vel naturæ defectibilis.

Inſtabis. In natura integra nullum erat tale debitum ſiquidem natura ipſa bona erat, & in bono per originalem iuſtitiam roboratam. Reſpondetur; in eo ſtatu nullam quidem præceſſiſſe culpam hominis ad primum peccatum, ſeu cogitatum malum, culpam inquam formalem, & poſitiuam: bene tamen præceſſit inconſideratio in matre omnium viuentium, dum non reſiſtit illicò, & vitauit Dæmonis locutionem vt potuit & debuit; præceſſit autem indifferentia liberi arbitrij, quæ indifferentia licet vt à Deo eſt, non ſit mala, neque deficiens; vnde homo tunc non potuit tentari ab intrinſeco: bene tamen defectibilis eſt mediante ſuggeſtione Dæmonis, & negligentia ſua, qua non cauit ſibi à Dæmone, vt debuit.

Inſtabis denique quantumcumque natura in Adamo flexibilis eſſet in malum mediante ſuggeſtione Dæmonis; nunquam tamen flecteretur, niſi præmoueretur. Ergo quod flectitur præmotio in cauſa eſt. Probatur conſequentia, ex eo quod in bono primo radix à Diuina præmotione ſumitur. Reſpondetur tamen, quod præmotio Dei non eſt in cauſa talis defectus, quia non præmouet ad defectum, ſed ad actum, vt naturæ liberę debitus eſt. Ad probationem verò conſequentiæ manifeſta eſt diſparitas rationis: Deus enim præmouens ad bonũ, vt ſæpe dictum eſt, non ſolum præmouet ad actum phyſicum, ſed ad bonitatem illius, dum præmouet ſub eadem præcognitione, & fine, ſecundum quem fit à voluntate creata; At verò præ-

mouens ad actum phyſicum peccati, ſub alia ratione operatur longe diuerſa ab ea, quam ſequitur tunc liberum arbitrium creatum, nempe ſecundum debitum naturæ defectibilis permittendo malum, & præmouendo ad actum phyſicum, quæ doctrina proportionaliter eſt applicanda ad actus intellectus & voluntatis.

Ad confirmationem reſpondetur rationem ibi poſitam, & alias ſimiles finalizare optime permiſſionem Dei, non verò præmotionem, quia rationes illæ præ ſe ferunt cauſalitatem moralem, à qua ſemper abſtrahit in hac re præmotio phyſica: ſpectant enim illæ rationes ad finem operationis: finis autem cauſalitatem moralem includit.

CAPVT III.

Satisfit argumentis Molinæ propoſitis ſuprà cap. 2. § 1.

AD primum ex Matth. 11. væ tibi, &c. Reſpondetur primo argumentum Chriſti Domini eſſe morale tantum, & ſecundum cauſalitatem moralem gratiæ, & ſignorum, quæ facta ſunt apud Iudæos ſine vllo fructu reſipiſcentiæ ipſorum, quippe qui erant maximè indurati in malo, proinde ſecundum præſentem ſtatum peiores extiterant, & duriores quam

Tyrij, & Sidones, in quibus ſi factæ fuiſſent illæ virtutes,ſecundum item præſentem ſtatum malitiæ ipſorum, non ita reſiſterent prædicationi Euangelij, neque tot apponerent impedimenta, quot pro eodem tempore in Iudæis reperiebantur; vnde iudicium morale tantummodo hic colligitur de conuerſione Tyriorum, non verò infallibilis præſcientiæ, ſiquidem ad conuerſionem illorum vlterius poſtularetur, præter poſita auxilia, aliud efficacius Dei prædeſtinantis, vt ſatis appoſitè S. Auguſtinus de bono perſeuerantiæ cap.14.aduertit dicens.Sed neque illis profuit (nempe Tyriis) quod poterant credere,quia prædeſtinati non erant ab eo, cuius inſcrutabilia sũt iudicia,& inueſtigabiles viæ eius:neque iſtis obfuiſſet (nempe Iudæis) quod non poterant credere, ſi prædeſtinati eſſent, vt eos Deus cæcos illuminaret,& induratis cor lapideum auferret. Ecce ſecundum mentem Auguſtini, ibi eſt ſermo de gratia morali, ſecundum quam dicuntur poſſe, & non poſſe credere,quod de gratia morali maxime verũ eſt.

Reſpondetur ſecundo prædici hic conuerſionem Tyriorum conditionatam infallibilem, non tamen ex veritate obiectiua, aut ab euentu, ſeu congruitate gratiæ certificandam, vt contendunt;ſed ex decreto antecedente & abſoluto Dei,quod foret,ſi conditio poneretur in eſſe,iuxta ea quæ expendimus cap.15.de ſcientia Dei §.1.pro reſolutione ſimilis argumentationis ex Suario, cum quo ibi res erat.

Ad ſecundum. Reſpondetur negando ſequelam; maxima enim arbitrij creati

laus eſt quod Deo ſubdatur obſequens Diuinis mandatis, ſed & gratiæ præuenienti phyſicè obtẽperans,& ſequens ipſam;hoc enim munus ipſius arbitrij creati eſt, quod ſit ſecundum liberum: Secundum autem ſupponit primum tam in genere moris, quàm phyſico, tuncque maxime illi bene eſt, cum ſequitur Diuinam gratiam & moraliter, & phyſicè præuenientem: ſufficit ergo ad laudem ipſius arbitrij, quod non appoſuerit impedimenta gratiæ per reſiſtentiam antecedentem ad præuenientiam phyſicam, vt fecerunt illi, de quibus dicitur. Vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis. Act. 17.

Vnde ad tertium dico merito redargui peccatores, quia libere ponunt huiuſmodi reſiſtentiam; neque ex eo quod poſſunt illam naturaliter ponere ſequitur, quod poſſint ex viribus arbitrij, ſtante eodem auxilio morali tantum, cooperationem præſtare; quia plus requiritur ad bonum maxime ſupernaturale, quam ad malum etiam naturale; huius enim prima cauſa eſt noſtra voluntas; non item tamẽ boni, ſed Deus per gratiam præuenientem.

Ad quartum reſpondetur,auditũ & vocationẽ à Deo ſi ſumantur paſſiuè,&terminatiue,includere actus liberi arbitrij:Si autẽ ſumãtur actiuè dicere præmotionem gratiæ phyſicam,quæ hujuſmodi actuum liberi arbitrij cauſa realis, & phyſica ſit, vt verum ſit illud. Perditio tua ex te Iſraël, in me tantum auxilium tuum; & illud: nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit illum. Et illud: Cor legis in manu Domini, quocumque voluerit vertet illud.

PARS SECVNDA.

De indigentia liberi arbitrij à Diuinis auxilijs:

EXplicata pro noſtro poſſe efficacia Diuinorum auxiliorum, ſequitur vt indigentiam liberi arbitrij declaremus, ad dignoſcendum qualiter Deus per ea ſubueniat indigentibus; Sed quia indigentia, pro ſtatus conditione maior, aut minor eſt, prius de ſtatibus hominis dicendum.

CAPVT I.

Quot ſint ſtatus hominis ad bonum animæ?

DVos inducit ſacra Pagina de facto, & diſtinguit Tridentinum ſeſſ.5.de peccato originali can.1. & 2. & ſeſſ.6.de iuſtific. cap.5. Vnum iuſtitiæ originalis, alterum naturæ corruptæ poſt peccatum: longe enim aliter ordinabatur homo per iuſtitiam originalem ad bonum, atque ordinatur in natura corrupta: illic enim ordinabatur per gratiam abſolutam ſine labore, & redemptore; hic vero ordinatur per gratiam ſanantem per mediatorem, & redemptorem Chriſtum, adhuc & cum labore; qui ordines ſunt diuerſi inter ſe adæquatè, nempe ex principio, mediis, & fine diuerſis: atque adeo faciunt diuerſitatem ſtatus, qui per hæc conſtituitur & in nobis, vt patet experientia.

Quibus duobus ſtatibus addimus tertium, ſeu potius primum naturæ in puris naturalibus quatenus naturalia præcedunt ſupernaturalia, per quæ diſtinguuntur antecedenter declarati. Et ratio eſt, quia ſic potuit condi homo in puris naturalibus, & de facto ſic conditum fuiſſe non improbat omnino D. Thom. 1. p. q. 95. art. 1. & 1. 2. q. 109. art. 2. & 4. Et ratio diuerſitatis eſt, quia tunc daretur in homine ordo ad bonum ex principio, mediis, & fine naturali, ſiquidem rationalis eſſet; at in duobus antecedentibus datur iſte ordo per gratiam originalem in vno, & ſanantem in alio. Ergo hic ſtatus in puris naturalibus adæquatè diſtinguitur ab illis, ſecundum ordinem naturalem ad bonum, ex principio, mediis & fine naturalibus.

Dices: ea ratione poterat dari ſtatus naturæ integræ ſine gratia, quia vt ſic potuit condi homo. Reſpondeo hanc integritatem naturæ ſine gratia coincidere cum natura in puris naturalibus, in D. Thoma locis ſecundo loco citatis ſupra, quia idem poſſet homo in vtroque ſtatu ſine gratia ad bonum; nempe diligere Deum ſuper omnia, & ſeruare legem naturæ, quæ ſunt potiora opera naturæ integræ, ſine gratia habituali, ibidem; Sed ad hæc non poteſt homo in natura corrupta (in pœnam peccati originalis diminutis viribus naturalibus) ſine gratia habituali. Ergo ante peccatum natura in puris naturalibus non haberet hanc diminutionem: alias etiam natura exiſſet à Deo vulnerata in naturalibus; nec potuiſſet non peccare natura-

liter ; quod eſt facere conditorem naturæ authorem peccati. Ergo quoad bonum naturæ coincidunt natura in puris naturalibus, cum natura integra ſine gratia habituali.

Dices ſecundò. Integritas naturæ in Adamo erat ſubiectio rationis ad Deum, & virium inferiorum ad rationem,& animæ ad corpus:ſed has ſubiectiones dicit S.Thom.1.p. q.95. art.1. non naturales, in Adamo, aliàs manſiſſent in homine poſt peccatum,ſicut manſerũt naturalia in Dæmone : ergo male aſſignantur naturæ in puris naturalibus. Reſpondeo ex D.Thoma 1.2. q.85. art.1. tripliciter dici bonum homini naturale. Primo vt principia, ex quibus natura conſurgit, & proprietates eius,vt intellectus & voluntas. Secundò vt inclinatio ad virtutem, quod eſt bonũ quoddam naturæ, ex principiis ſcilicet naturæ veniens. Tertiò vt donum iuſtitiæ originalis, quod naturale etiam dicebatur, quatenus omnibus cum natura daretur. Primũ quidem bonum,addit S.Thomas, non aufertur per peccatum. Tertium totum aufertur per peccatũ,& de hoc loquitur S.Thomas in argumẽto,medium verò non tollitur per peccatum,ſed deminuitur per inclinationem peccantis ad malũ.Vnde hic agimus de hac inclinatione naturali hominis ad virtutem, etiam in puris naturalibus integra.

Neque inde colligas, hanc integritatem eſſe aliã ab integritate Adami,quia eadem eſt quoad ſubſtantiam:ſed in Adamo habebat perfectionẽ integritatis à iuſtitia,& maiorem firmitatem in bono, & ad bonum etiam naturale, quatenus inferius natum eſt iuuari, & confortari per

ſuperioris coniunctionem, maxime verò per gratiam ſupernaturalem, & ſecundum originem addentem inclinationem ad bonum ſupernaturale, fortius nempe vinculum (quatenus dicit ordinem ad bonum vniuerſale in ſe clarè viſum) quam ſit inclinatio naturalis ad bonum naturale. Ergo licet hanc perfectam integritatem habuerit homo à iuſtitia originali, non tamen careret ſua integritate ſubſtantiali, ſi conderetur in puris naturalibus ſine gratia, quia adhuc ordinaretur ad bonum commune naturale integrè, per actus ordinis naturalis, dilectionem ſcilicet naturalem Dei, ſuper omnia, & obſeruationem legis naturæ, vt docet D. Thom. citatus.

Dices tertiò eadem ratione, qua potuit homo condi in naturalibus ſine gratia, potuit etiam condi in iuſtitia originali ſine gratia habituali. Ergo diſtinguendi ſunt hi duo ſtatus, in ſecundo membro noſtræ diſtinctionis, ne ſit deminuta. Reſpondeo ex D. Thoma prima ſecunda q. 113. art. 1. in corpore. Alio modo, inquit, dicitur iuſtitia, prout importat rectitudinem quandam ordinis in ipſa interiore diſpoſitione hominis, prout ſcilicet ipſum ſupremum hominis ſubditur Deo, & inferiores vires animæ ſubduntur ſupremæ ſcilicet rationi. Hæc autem iuſtitia in homine poteſt fieri dupliciter primò per modum ſimplicitatis generationis, quæ eſt ex privatione ad formam; & hoc modo iuſtificatio poterat competere & ei, qui non eſſet in peccato, dũ huiuſmodi iuſtitiam à Deo acciperet, ſicut Adã dicitur accepiſſe iuſtitiam originalem. Ecce deſcribit S. Thomas, ef-

fectum formalem, & adæquatum iuſtitiæ originalis. Alio modo, proſequitur, poteſt fieri huiuſmodi iuſtitia in homine, ſecundum rationem motus, qui eſt de contrario, in contrariũ, & ſecundum hoc iuſtificatio importat tranſmutationem quandam, de ſtatu iniuſtitiæ, ad ſtatum iuſtitiæ prædictæ, & hoc modo loquimur hic de iuſtificatione. Hæc S. Thom. Ecce quomodo eundem effectum formalem adęquatum tribuit gratia habitualis de ſe, quem præbebat iuſtitia originalis in Adamo. Ergo non diſtinguitur iuſtitia à gratia habituali intrinſecè, & in ſubſtantia.

Dices: idem effectus formalis, nempè rectitudinis rationis ad Deum, & virium inferiorum ad rationem, præbetur à gratia iuſtificante impium, qui dabatur à iuſtitia originali: Quare ergo hæc gratia non dicitur iuſtitia originalis. Si dicas, quia illa gratia dabatur cum natura omnibus, hæc verò paucis. Contra eſt, quia neque iſtis paucis præbetur idem effectus formalis, vt in Adamo, cum & in ratione infirmitas, & in inferioribus viribus rebellio, poſt baptiſmum remaneant. Reſpondetur tamen ex alio diſcrimine ibi aſſignato pro S. Thoma, nempe quod illa gratia originis data fuit homini, non deordinato, neque deminuto in naturalibus bonis, vnde perficiebat, & continebat integrè totam naturam, ſine deminutione aliqua in omnibus ordinatam ad finem ſupernaturalem. At vero noſtra gratia datur peccatoribus de ordinatis à Deo, & in ſe ipſis deminutis viribus. Vnde ſanat quidem primam

deordinationem à Deo, & deminuit ac moderatur ſecundam, ſed non tollit in totum, neque in omnibus pariter, in pœnam præcedentis peccati: iuſtum enim eſt, vt patiatur laborem infirmitatis, & rebellionis per totam vitam, qui potuit perſeuerando in ſubiectione Dei, ſine labore tranſire ad Beatitudinem.

Cæterum & hæc eadem gratia iuſtificans impium, de ſe habet reſtituere priſtinam ſanitatem, & integritatem meliori modo, quam fuerat in Adamo, quia de ſe habet perducere hominem in vitam æternam, in qua homo integre ſanus corpore, & animo beatus, non amiſſibiliter vt Adamus, ſed perpetuo durabit ſine diuerſitate eiuſdem habitus gratiæ, quippe qui idem permanebit in Patria, qui eſt in via, ſed in Patria perfectiſsime; vnde & dicitur gratia tunc conſummata: id eſt cui non poteſt addi alius melior ſtatus, cum tamen in via fuerit imperfecta, & ratione ſtatus amiſſibilis.

Atque adeo iuſtitia originalis, & gratia habitualis ſunt idem intrinſecè habitus, ſed differunt ex parte dantis, quia illa dabatur æqualis omnibus cum natura; hæc vero paucis, & inæqualiter. Deinde ex parte recipientis diſtinguuntur, quia illa infundebatur cum natura; hæc verò non cum natura, ſed perſonis: illa dabatur cum natura non læſa in naturalibus: hæc vero datur perſonis læſis ſecundum naturam, in paruulis, in adultis autem læſis etiam perſonaliter; ſed vtraque daturam miſſibiliter; vnde non facit diuerſitatem ſtatus

adæqua

adæquatam, ſed tantum ex accidentibus, quæ non variant ſtatum, in eodem ſtatu innocentiæ, ſed tantum penes diuerſitatem naturæ corruptæ.

Declaratur totum. Gratia creata, vt exemplata ab increata nihil aliud eſt, quam inclinatio data Diuinitus, ad bonum Diuinum vt in ſe eſt, per participationem à gratia increata; Sed bonum Diuinum vt in ſe eſt continet virtute omnia alia bona inferiora. Ergo & inclinatio gratiæ creatæ continet virtute omnes inclinationes inferiores ad bonum: Ergo de ſe habet præbere rectitudinem rationis ad Deum, & inferiorum virium ad rationem, quæ ſunt inclinationes inferiores, & particulares, ad bona particularia reſpectiuè. Ergo in ſtatu naturæ innocentis, ſeu ſine peccato, præberet gratia has rectitudines adæquatè, quia nulla erat reſiſtentia in ſubiecto, cui ſi adderetur pactum transfundendi gratiam per originem, non faceret Diuerſum ſtatum, quia non poneret diuerſum ordinem ad bonum ſupernaturale, ab ordine gratiæ ſimplicis, id eſt gratiæ datæ ſubjecto ſine peccato: pactum enim, & transfuſio per originem ſeminalem, accidentales ſunt gratiæ, ſecundum intrinſecam rationem gratiæ.

Non ſic autem gratia data naturæ corruptæ propter contrarietatem peccati inuentam in recipiente; vnde hæc gratia dicit intrinſece ordinem ad Redemptorem, vt caput ſpirituale, de cuius plenitudine gratiæ omnes accipiunt, qui recipiunt. Ecce diuerſitas ex principio; &

ipſa gratia nobis data per Chriſtum aliter etiam dicitur, ſcilicet gratia ſanans infirmum, & iuſtificans impium. Ecce diſtinctio ex parte medij, & conſequenter, ac proportionaliter diuerſificatur & finis, iuxta illud. Aſpicientes in authorem fidei, & conſummatorem Ieſum. Igitur omnes aliæ diſtinctiones, ab aſſignatis à nobis, ſunt accidentales, & inadæquatæ, nec valent facere diuerſitatem ſtatus in homine.

CAPVT II.

Indigentia naturæ integræ, ſeu in ſolis naturalibus ſine gratia, ab auxilio Diuino.

DIco primò. Natura in puris naturalibus, ſeu integra ſine gratia habituali, non indigebat hac gratia habituali, ad dilectionẽ Dei ſuper omnia naturalem, & impletionem legis etiam naturalis. Probatur: per D. Thom. 1. 2. q. 109. art. 3. Homo conditus ſine gratia habituali, dilexiſſet Deum aliqualiter; aut ergo æqualiter, aut infra ſe? Neutrum dici poſſet, quia tunc peccaſſet. Ergo ſupra ſe. Hæc D. Thomas. Ecce ex dicto, & ratione S. Thomę prima pars cõſtat. Secunda vero ex eadem q. 109. art. 4. ſimiliter probatur. Eadẽ natura poterat omnia mandata legis implere, alioquin (inquit) non potuiſſet nõ peccare. Ecce ratio, & authoritas D. Thomæ pro 2. parte. Et in art. 8. eiuſdem quæſtionis ad-

Digitized by Google

dit, talem hominem potuiſſe non peccare nec mortaliter nec venialiter; quia peccare nihil aliud eſt, quam recedere ab eo, quod eſt ſecundum naturam. Ecce confirmatio adæquata totius concluſionis S. Thomæ.

Secundò, lex non imponitur impotenti: ſed natura in illo ſtatu haberet legem naturalem. Ergo poterat eam obſeruare ex viribus naturæ ſine gratia habituali. Ergo non indigebat gratia habituali, ad huiuſmodi obſeruantiam. Confirmatur: hi actus erant ordinis naturalis: Ergo præſupponunt vires naturæ in illo ſtatu. Declaratur per D. Thomam citatum art. 2. ſic igitur virtute gratuita ſuperaddita virtuti naturali indiget homo in ſtatu naturæ integræ, quantum ad vnum, id eſt ad operandum & volendum bonum ſupernaturale, ſed natura integra ſine gratia, & in ſolis naturalibus eadem eſt in S. Thoma, vt videmus. Ergo eadem natura, vt ſic, poterat ſine eleuatione gratiæ habitualis ad omnia opera etiam perfecta naturaliter.

Dices: nulla natura poteſt ſupra ſeipſam: ſed diligere Deum ſupra ſe, eſt tendere in aliquid ſupra ſe. Ergo non poterat in id tunc natura ſine gratia. Reſpondet S. Thomas art. cit. ad 1. Illud ſupra ſe, intelligendum de actu excedente proportionem ſuæ naturalis virtutis, vt eſt actus fidei, ſeu charitatis infuſæ; non verò de obiecto ſupra ſe, vere enim per naturam cognoſcitur Deus, qu infinite excedit omnem intellectum creatum. Ergo & amatur ſimiliter.

Dices ſecundò, Deo debetur ſummus amor vt ſupra omnia diligatur; ſed hoc eſt ex gratia. Ergo non poterat eſſe ex natura. Reſpondet S. Thomas ibidem ad Tertium, ſummum amorem alium eſſe quantum ad gradum dilectionis, id eſt, vt nulli alteri impendatur maior gradus, & ſic diligebat homo Deum in naturalibus conſtitutus, videlicet ſupra ſe, & ſupra omnia creata. Alius eſt ſummus amor, quantum ad rationem diligendi, & modum, ideſt quod non ſit alia maior ratio diligendi, neque modus ſuperior diligendi; & hoc modo Deus diligitur vt beatificans, & ad hunc amorem neceſſaria eſt gratia habitualis, & non ſufficit natura, quia totum eſt ſupra naturam. Hæc D. Thom. ex quibus egregie confirmatur doctrina §. præcedentis pro ſolutione ad tertium in fine.

Dico ſecundò, in eodem ſtatu, ſeu in puris naturalibus ſine gratia, homo indigebat ſemper, ad ſingulos actus bonos auxilio Diuino præuio phyſico efficaci; ita D. Thomas locis citatis; & probatur ratione ipſius cit. q. 109. art. 1. *Quantumcumque natura aliqua ſpiritualis ponatur perfecta, non poteſt in ſuum actum procedere, niſi moueatur à Deo*, eo quod non minus dependent ſpiritualia agentia à Deo, primo mouente ſpirituali, quam corporalia à corpore cæleſti. At ſine motu cæleſti non poſſunt moueri inferiora corpora adeò, vt ceſſante eo, ceſſabunt alterationes ſublunares. Ergo ad hos actus, de quibus agitur, quamuis proportionatos, indigebat natura ſemper

auxilio Dei mouentis phyſico, & præuio; hoc enim modo,& non aliter mouet Deus liberum arbitrium,quod ſupra multis oſtenſum eſt.

Rogabis, an iſtud auxilium foret ſupernaturale? Reſpondeo,fore ordinis naturalis,quia tunc non indigebat homo gratia eleuante, niſi ad actus ſupernaturales, vt docet expreſſe D. Thomas nuper citat. q.109. art. 2. Erant vires naturæ proportionatæ ad actus naturales; vt pote naturæ integræ, aut ſine læſione, aut infirmitate. Ergo ſufficiebat auxilium eiuſdem ordinis naturalis.

Rogabis ſecundò, an diu perſeueraſſet homo in hoc ſtatu ſine peccato? Reſpondeo quod non, quia ſi in ſtatu iuſtitiæ originalis,vbi natura tot grȧtiæ donis erat ſuffulta, tam cito prolapſa eſt,quid fieret in puris naturalibus?

Rogabis tertiò,an tunc inſurgeret motus virium inferiorum contra rationem,ſtante ratione ſine peccato? Videtur quod non, quia ſubjectio virium inferiorum ad rationem, erat ſecundum naturam rationalem rectam: Ergo ſtante hac rectitudine non rebellaret vires inferiores ex ſe,aliàs eſſent rebelles ex natura,quod videtur eſſe contra bonitatem conditoris.Confirmatur;vires inferiores non poſſunt deſtruere ſubjectionem rationis ad Deum; aliàs inferior poſſet ſupra ſuperius: Ergo ſtante rectitudine rationis, non rebellarent vires inferiores:patet conſequentia,quia & in ſtatu iuſtitiæ hęc rebellio fuit pœna peccati in ratione commiſſi.Ergo ſtante rectitudine rationis,de ſe non rebellarent vires inferiores. Confirmatur ſecundò. Motus

Motus virium rebellantium tunc non eſſent naturales, alias non eſſet integra natura : ſed neque voluntarij , quia ratio ſtabat recta. Ergo nullo modo eſſent.

Rogabis adhuc, an tunc poſſet eſſe peccatum veniale ante mortale, ſtante rectitudine rationis naturali ? Reſpondetur negatiue ; quia tale veniale vel eſſet ex inconſideratione , vel directe volitum: non primũ, quia aut eſſet circa finem, vel media ad finem neceſſaria inſtante præcepto, & tunc eſſet peccatum mortale, quia nulla erat cauſa excuſans, vt potè in natura recta, & ſine vlla paſſionis perturbatione; aut eſſet directe volitũ, vt mẽdacium iocoſum, & hoc minus videtur poſſibile, ſtãte enim rectitudine rationis integræ circa finem præcepti, non poteſt ratio directe velle diſcordare in parte, quæ nolebat diſcordare in toto: aliàs in recta ratione minus, præualeret maiori quod non videtur cõueniens.

Neque obſtat, quod modo in nobis hæc ſæpe contingant; quoniam hæc eſt pœna peccati originalis, vt confuſionem hanc, & inordinationem patiamur intra nos, eo quod voluntarie perdidimus illam rectitudinem naturalem; vnde non mira eſt, immo valde conſentanea rationi iam obliquæ, qualis eſt poſt peccatum originale, hæc obliquitas minor, & partialis, ante totalem peccati mortalis , quia in iam deordinatis non eſt ordo integer, ita vt qui non vult maius malum, non velit minus; bene tamẽ hoc videtur repugnare inordinata ratione integre , aliàs iam ratio eſſet obliqua, & non integre recta antè peccatum mortale. Hæc probabiliter

dicta ſunt,& confirmari poſſunt à ſimili in ſtatu iuſtitiæ originalis, vbi probabiliter negatur peccatum veniale ante mortale: Quid idem probabiliter negatur de puero perueniente ad vſum rationis,niſi faciat quod in ſe eſt,vt conuertatur ad Deum, vt communiter Thomiſtæ ex D. Thom.1. 2.q.89. art.6.de quo infra cap. 19. dicto 3.

CAPVT III.

Vtrum natura corrupta habeat eaſdem vires ad bonum, quas habuiſſet in puris naturalibus.

§. I.

Sententia affirmatiua Molinæ.

MOlina in concordia diſp. 3. v. tertius ſtatus dicit eo ipſo, quod primus parens peccauit, totum genus humanum ab ipſo propagandum iuſte fuit donis omnibus ſupernaturalibus expoliatum, deſtitutæque ſunt vires naturales eo vigore, quem à iuſtitia originali, & aliis donis ſupernaturalibus erant accepturæ. At vires naturales tales ſecundum ſe manſerunt, quales illas eſſemus habituri, ſi in puris naturalibus ad finem tantum naturalem à principio conditi fuiſſemus:

peccatum namque primi parentis ſolum in gratuitis nobis nocuit, & ob id naturalia in nobis & in Angelis integra permanſerunt, qualia eſſent ſuapte natura, ſi nullo dono ſupernatuli eſſent affecta. Hæc Molina. Probat primo ex D. Thoma 1. p. q. 62. art. 1. ſecundo innuit, quod rebellio virium inferiorum, quæ modo eſt in natura corrupta, tunc foret, quia naturalis eſt, orta ſolum ex contrarietate corporis ad ſpiritum.

Ad illud verò commune dictum, hominem per peccatum expoliatum eſſe gratuitis, & vulneratum in naturalibus, liberumque arbitrium per peccatum non fuiſſe extinctum; at fuiſſe attenuatum, & inclinatum, imminutamque fuiſſe libertatem eius, vt Trid. ſeſſ. 6. cap. 1. & Arauſica. can. 1. affirmant; ſic enim habet. v. Illud verò, reſpondet ibi, intelligendum comparatione virium, quas liberum arbitrium habebat ex iuſtitia originali; non verò comparatione virium naturalium, quas habuiſſet in puris naturalibus.

---

§. II.

Refellitur hæc ſententia.

POrrò quàm violenta ſit hæc expoſitio patet attendenti, quantùm ſibi aduerſetur, remanſiſſe vires integras naturæ corruptæ & vulneratas; & eaſdem habere vires naturam corruptam ad bonum, quam dicunt Concilia citata attenuatam, inclinatam, & imminutam;

Digitized by Google

nam vel illud,quod amiſit natura per peccatum erat naturale,vel ſupernaturale? ſi primum:ergo iam non eſt par natura corrupta naturæ conditæ in puris naturalibus. Si ſecundum? Ergo non bene dicitur vulnerata in naturalibus, attenuata, inclinata, & imminuta: Sed hæc docet fides; ergo ea ſalua, non poteſt dici, quod natura corrupta habeat eaſdem vires, cum natura in puris naturalibus; ſeu quod peius eſt, remanſiſſe naturalia integra, ſicut in Angelis. Ergo violenta eſt omnino dicta expoſitio. Deinde natura in puris naturalibus, ſine gratia, poſſet totam ſeruare legem naturæ, vt docet S.Thomas 1.2.q.109.art.2.Et ratio monſtrat, quia tunc eſſet ordinata ſufficienter ad finem naturalem, per naturalia bona,aliàs foret ſine lege; & ſine peccato non poſſet conſiſtere; tribueretur que authori naturæ id malum.

Secundo tunc homo diligeret Deum ſuper omnia amore naturali, vt ibidem docet S.Thomas art.3. Sed hæc omnia non poteſt præſtare natura corrupta ſine gratia, vt in confeſſo eſt communis Theologiæ. Ergo non habet modo natura hominis poſt peccatum eaſdem vires, quas habuiſſet ſi in puris naturalibus condita fuiſſet.Ad locum D.Thomæ iam ſupra reſpondimus cap. 1.v. Primum quidem. Ad rationem vero dicitur, pugnam, & contrarietatem virium inferiorum non eſſe naturalem à natura, aliàs etiam maneret in Beatis, in quibus ſunt omnia naturalia; ſed magis eſſe naturalem ſubiectionem ad rationem, quatenus ratio ſuprema dominium habet in ſuis viribus, aliàs non

poſſet etiam modo cohibere illas, nec illi imputaretur ad culpam non cohibere; vnde hæc pugna fuit exorta in pœnam peccati; iuſtum quippe erat, vt deordinationem ſentiret in ſe, qui non ſeruaſſet ordinationem rationis ad authorem ſui.

Hinc habetur primò, poſſe hominem in puris naturalibus actu referre ſe, ſuaque omnia in Deum, vt finem naturalem, ſine gratia; hanc enim relationem claudit obſeruatio totius legis naturæ, & amor Dei ſuper omnia, quia tunc homo non eſſet auerſus à Deo priuatiuè, neque conuerſus poſitiuè ad creaturam quæ ſunt impedimenta ad hanc relationem in natura corrupta: aliàs vtrumque malum priuationis, & conuerſionis habuiſſet tunc homo à natura, & à Deo, quod Diuinæ bonitati repugnat: ergo cum eſſet inclinatus ad Deum ſecundum naturam, de facto ſe referret ad illum; ſiquidem facilis tunc foret progreſſus de potentia ad actum, in naturalibus non læſis cum auxilio generali.

Habetur ſecundo quod & virtualiter referretur tunc opus hominis ad Deum, durante rectitudine rationis naturali, etiamſi non referretur actu; quia ad virtualem relationem ſufficit operari ſecundum habitum, aut actum antecedentem non retractatum, vt patet in habente gratiam habitualem, ſeu actum charitatis antea: ergo etiam tunc ſufficeret inclinatio rectæ rationis ad Deum antecedens habitu, aut actu, ad referendum virtualiter, poſt erroris actus non relatos expreſſè.

Digitized by Google

Habetur tertiò ſine cauſa diſtinguere Molinam ſtatum hominis in puris naturalibus, ab ſtatu naturæ corruptæ ſine gratia ; cum vtrique pares tribuat vires ad bonum naturæ; nam diſtinctio ſtatus aſſignatur penes diuerſitatem ordinis ad bonum adæquatum, vt ſupra monſtrauimus §.1.

Habetur quarto minus congrue diſtingui ab eodem ſtatum naturæ corruptæ ſine gratia, ab ſtatu eiuſdem cum gratia; quia ordo hominis ad bonum in natura corrupta ſine gratia, ſuppoſita corruptione naturæ non eſt ſufficiens ad finem bonum conſequendum: aliàs non eſſet neceſſaria gratia Chriſti , & per conſequens non facit ſtatum adæquate diuerſum,ab ſtatu eiuſdem cum gratia.

§. III.

An , & quomodo peccatum originis diminuit bonum naturæ ?

SAnctus Auguſtinus de natura & gratia c. 2. fine,ſic habet. *Natura quippe hominis primitus inculpata , & ſine vllo vitio creata eſt : natura vero iſta, qua vnuſquiſque ex Adamo naſcitur, iam medico indiget , quia ſana non eſt* , & ratio ibi. *Omnia quidem iſta bona , quæ habet in formatione , vita , ſenſibus , mente , à ſummo Deo habet creatore , & artifice ſuo : vitium vero , quod iſta naturalia contenebrat , & infirmat, vt illuminatione , & curatione opus habeat , non ab inculpabili artifice contractum eſt ,*

ſed ex originali peccato, quod commiſſum eſt libero arbitrio.

Vnde S. Thomas 1. 2. q. 85. art. 1. expreſſe: peccatum originale diminuit bonum naturæ, quia ſecundum Bedam ibi, ille qui deſcendit ab Ieruſalem in Iericho Lucæ 10. Expoliatus eſt gratuitis & vulneratus in naturalibus: bonum enim naturæ, vt obſeruat. S. Thom. ibi, aut eſt eſſentia & potentiæ naturales; aut inclinatio naturalis ad virtutem, aut donum iuſtitiæ originalis, quod quatenus daretur cum natura omnibus, bonum etiam naturæ dicebatur.

Primum (inquit) bonum naturæ nec tollitur, nec diminuitur per peccatum quia non deſtruitur natura humana per illud. Tertium vero bonum naturæ totaliter eſt ablatum per peccatum primi Parentis; ſed medium bonum naturæ, *ſcilicet ipſa inclinatio naturalis ad virtutem,* de qua eſt quæſtio, *diminuitur per peccatum: per actus enim humanos fit quadam inclinatio ad ſimiles actus, vt dictum eſt* q. 52. art. 1. & 3. *Oportet autem, quod ex hoc, quod aliquid inclinatur ad vnum contrariorum, diminuatur inclinatio eiuſdem ad alterum; vnde cum peccatum ſit contrarium virtuti, ex hoc ipſo, quod homo peccat, diminuitur bonum naturæ, quod eſt inclinatio ad virtutem.* Vnde ad ſecundum. *Ipſa natura non variatur ſecundum ſe, per variationem actionis voluntariæ, ſed inclinatio ipſa ex illa parte, qua ordinatur ad terminum; ex eo enim, quod actio voluntaria procedit ex diuerſis potentiis, quarum vna eſt actiua, & alia paſſiua; contigit quod per actiones voluntarias cauſatur aliquid, vel aufertur ab*

Digitized by Google

homine ſic agente; nempe diſpoſitio bona, vel mala, illa, per actum bonum, id eſt ordinatum; hæc per actum malum, id eſt deordinatum.

Vnde (inquit) peccatum, quà eſt deordinatio, ſeu priuatio rectitudinis debitæ in actu, formaliter deordinat ſubiectum, ad eum modum, quo albedo facit album, & ſic deminuit formaliter bonam naturæ inclinationem, ad agendum bonum, per deordinationem formalem contrariam: quantum autem (inquit) ad inordinationem agentis oportet dicere, quod talis inordinatio cauſatur per hoc, quod in actibus animæ aliquid eſt actiuum, & aliquid eſt paſſiuum; implicat enim quod agens, vt agens, agat in ſe ipſum: ſicut ſenſibile mouet appetitum ſenſitiuum; & appetitus ſenſitiuus inclinat rationem, & voluntatem, ita D. Thomas ad tertium. Et ſic ſenſibile deordinat appetitum mouens illum, ſicut pomum pulchrum viſu, & geſtu delectabile mouit appetitum Euę, & appetitus mouit rationem, & voluntatem ad conſenſum eius prohibiti; *Nec tamen* addit S. Thomas art. 2. ſequenti, *peccatum tollit, aut deſtruit totaliter inclinationem naturalem ad virtutem; quia per peccatum non poteſt tolli rationalitas hominis quæ eſt radix inclinationis ad virtutem*; eo quod malum neceſſario ſupponit bonum in quo ſit, & cuius ſit deordinatio, & priuatio.

Sed obiicit ſibi S. Thomas argumento primo: Bonum naturæ humanæ finitum eſt, cum & ipſa humana natura ſit finita: ſed quolibet

finitum totaliter conſumitur facta continua ablatione. Ergo cum bonum hoc naturæ poſſit continue diminui per peccatum, poteſt etiam totaliter conſumi.

Reſpondet S. Thomas ibi in corpore art. ad primum diminutionem hanc non fieri, per ſubtractionem alicuius certæ quantitatis, à magnitudine; quia tunc breui vacuaretur totum; neque ſecundum proportionem minoris, quia plerumque peccatum ſequens eſt æquale, aut maius; *Sed per appoſitionem impedimenti, quod neque tollit, neque diminuit radicem inclinationis iſtius, vt patet in diaphano obtenebrato per nubes; vnde etiam in damnatis manet inclinatio ad virtutem, ratione cuius ineſt eis remorſus conſcientiæ: ſed quod non reducatur ibi iſta inclinatio in actum, contingit, quia deeſt gratia ſecundum Diuinam iuſtitiam; ſicut etiam in cæco remanet aptitudo ad videndum, in ipſa radice naturæ, in quantum eſt animal rationale habens viſum: ſed non reducitur in actum, quia deeſt cauſa, quæ reducere poſſit, formando organum, quod requiritur ad videndum.* Hæc ferme S. Thomas dicto art. 2. ad 3.

Impedimenta autem obtenebrantia hanc inclinationem naturalem hominis ad virtutem enumerat S. Thomas art. 3. ſequenti ex Beda, quatuor vulnera naturæ poſt peccatum: ignorantiam rationis: malitiam voluntatis: infirmitatem iraſcibilis: concupiſcentiam concupiſcibilis; *ſubtracta enim per peccatum originale iuſtitia originali, qua continebantur perfectè vires animæ inferiores ſub ratione, & ratio ſub Deo;*

omnes animæ vires remanent quodammodo deſtitutæ proprio ordine, quo naturaliter ordinabantur ad virtutem, & iſta deſtitutio vulneratio dicitur naturæ, ſeu diminutio, per appoſitionem dictorum impedimentorum, quibus ſic hebetatur dicta inclinatio naturalis hominis ad virtutem; vt S. Auguſtinus de corrept. & grat. c. 11. circa medium dicat. *Liberum arbitrium ad malum ſufficit: ad bonum, parum aut nihil eſt, niſi adiuuetur ab omnipotente bono.*

Si dicas: ſubtractio iuſtitiæ originalis ſolum abſtulit, quam tribuebat perfectam ſubiectionem ad rationem, & rationis ad Deum; nempe vt ſtante iuſtitia originali, non poſſent vires inferiores inſurgere contra rationem: ſed ablata illa iuſtitia originali, ſtatim rebellarent vires inferiores, contra rationem. Ergo hanc ipſam rebellionem contra rationem naturaliter haberent vires inferiores, niſi continerentur à iuſtitia: patet quia naturaliter tendunt ad ſenſibilia, de ſe contraria rationi, iuxta illud. *Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum.* Ergo nihil deperditum eſt de naturali inclinatione ad virtutem, per peccatum originale; cum ſicut modo contrariantur rationi vires inferiores, ita & tunc; & ſicut tunc ſine gratia homo poſſet opera bona facere, quoad ſubſtantiam naturalem, ita & modo.

Reſpõdeo ex verbis S. Thomę proximis, quod ordo proprius, quo per ablationẽ iuſtitiæ originalis deſtitutæ remanent vires animę, manifeſte non eſt ordo ille contrarius rationi, qui modo

ineſt eis; quia illo deſtituuntur;hic vero remanent; Deinde illo ordinabantur naturaliter ad virtutem : per hunc verò deordinantur ab ea magis, quàm ordinentur. Neque item eſt ille ordo,quo vires animæ perfectè ſubiiciebantur rationi, per iuſtitiam originalem;quia hic perfectus ordo, ſeu perfecta ſubiectio, erat ſupernaturalis, vt pote à iuſtitia ſupernaturali forma ordinata ratio, & vires ad rationem, ad finem ſupernaturalem, quod erat vinculum perfectionis naturalis.

Ordo autem ille, quo deſtitutæ manent hæ vires animæ, ſubtracta iuſtitia, eſt proprius virium animæ, quo naturaliter ordinabantur ipſæ ad virtutem, (vt habet S.Thomas) ab authore naturæ ſancto, & immaculato, vt habet S. Auguſtinus ſuprà citatus in principio huius §.Ergo neceſſario eſt alter tertius ordo naturalis ad virtutem, qui nec ſit perfectus ſupernaturaliter ad ſupernaturalia; neque deordinatus ad ſenſibilia contra rationem; ſed ſanus & integer ſecundum naturam, medio modo ſe habens, perficiendus tunc ſupernaturaliter per iuſtitiam originalem; ſeu deordinandus ex ſubtractione illius, per peccatum. Et ita ordo ille naturalis tertius & medius, ante iuſtitiam, & peccatum, non erat contrarius naturali rationi, ſed conformis illi, quandiu ratio ſtaret conformis fini vltimo naturali, quia erat ſecundum naturam datam à Deo, ſanam & integram, id eſt conſonam rationi, & fini naturali. Vnde S. Auguſtinus de natura & grat. de corrept. & grat. cap.2. & de nat. & grat. cap.6. ſi non

non eſſet iſta pœna hominis, ſed naturæ, nulla peccata ſunt: non poteſt enim imputari ad culpam, quod à natura eſt, cum ſit ab artifice inculpabili, ſed quod à vitio volito procedit: ideo autem modò omnibus ineſt hoc vitium cum natura, quia omnes in Adam peccauerunt, & egent gratia Dei.

Dices adhuc: ſi hæc rebellio virium inferiorum ad rationem hominis, eſſet à peccato originali, æqualis foret in omnibus, quia peccatum originis fuit æquale omnibus: Sed conſtat experientia, in aliquibus eſſe maiorem rebellionem virium inferiorum, quam in aliis. Ergo non à peccato originali, ſed à naturali complexionis diuerſitate procedit. Confirmatur: nam vt habet S. Thomas cit. q.85. art.4. Peccatum originale, ad corporales defectus hominis, non habet ſe vt cauſans, ſed tantum vt remouens, prohibens; ſic igitur (inquit ad 1.) remota originali iuſtitia, natura corporis humani relicta eſt ſibi, & ſecundum hoc, ſecundum diuerſitatem naturalis complexionis, quorumdam corpora pluribus defectibus ſubiacent; quorumdam verò paucioribus, quamuis exiſtente peccato originali æquali. Ergo ſimiliter de rebellione virium animæ dicendum, quod remota iuſtitia, natura animæ relicta eſt ſibi, ſecundum complexionis diuerſitatem naturalem, quæ foret etiam non exiſtente peccato.

Reſpondeo ex eodem S. Doctore citato, hos defectus animæ, & corporis, non eſſe à peccato primi parentis vt cauſante, ſed

tantum vt remouente, prohibente iuſtitiam originalem, *qua non ſolùm inferiores animæ vires continebantur ſub ratione, abſque omni deordinatione; ſed totum corpus continebatur ſub anima, abſque omni defectu.* vt 1. p.q.97. dictum eſt. Verum hoc non tollit quominus, per hanc ſubtractionem iuſtitiæ originalis vere dicatur, & ſit vulnerata natura humana, in anima, & corpore, ſic enim proſequitur S. Thomas, poſt medium corporis art. 4. citati. *Et ideo ſubtracta hac originali iuſtitia per peccatum primi Parentis, ſicut vulnerata eſt natura quantum ad animam, per deordinationem potentiarum vt* ſupra dictum eſt art. præcedenti, & q. 83. art. 3. *ita etiam eſt corruptibilis effecta, per deordinationem ipſius corporis*; additque hoc totum eſſe pœnam peccati. *Subtractio autem* (inquit) *originalis iuſtitiæ habet rationem pœnæ, ſicut etiam ſubtractio gratiæ; vnde & mors, & omnes defectus corporales conſequentes ſunt quædam pœnæ originalis peccati, non intenti à peccante, ſed ordinati ſecundum iuſtitiam Dei punientis.*

Vnde ad argumentum reſpondetur, ex ſolutione S. Thomæ ad primum. Quod ſicut æqualiter remouens duas columnas, non tollit inæqualitatem ruinæ lapidum ſupra poſitorum, quorum vnus eſt grauior altero: ita etiam æqualitas peccati originalis, non tollit inæqualitatem ruinæ cadentium animarum, & corporum, quorum alia ſunt ſecundùm naturam, fortiora, alia minus fortia animo & corpore, vt patet in duobus actu peccantibus; quorum vnus intenſiùs, & fortius ſecundum naturam,

Digitized by Google

alius minus fortiter, & minus intensè ſecundum naturam operatur; & ita ille qui fortius peccando magis deordinatur, quam ille, qui minus fortiter; ſicut illi lapides ſuprapoſiti, quanto grauiores, cadendo magis franguntur, quam minus graues. Nec tamen per hæc ponitur, quod natura hominis ſecundum ſe non ſit integra, & ſana, vt vult argumentum; ſed deordinata, corrupta, ſeu fracta per peccatum; ſicut & lapis antequam caderet de columna, integer erat, & in ſublimi loco; ſed poſt lapſum in infimum, tanto magis ruinoſus & fractus, quanto ponderoſius. Declaratur totum. Homines neceſſario creati ſunt ſecundùm naturam, cum diuerſis conditionibus indiuiduantibus; alias omnes eſſent æquales, contra experientiam. Ergo aliis data ſunt fortiora ingenia ſecundum naturam; aliis minus fortia: alij ſunt tenaces illius, quod apprehendunt: alij facile mobiles. Ergo ſecundum naturam omnes integri, & ſani: ſed poſt ruinam, omnes infirmi, & læſi diuerſimode, ſecundum diuerſos modos ſuos animo, & corpore.

---

§. IV.

Expenduntur aliquot diſcrimina naturæ corruptæ ab integra, ſine gratia.

PRimum diſcrimen. Natura integra ſine gratia iuſtificante, poterat non peccare mortaliter, & venialiter; ita S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 8. quia peccare, in hoc ſtatu, nihi

aliud eſt, quam recedere ab eo, quod eſt ſecundum naturam: ſed tunc erat natura integra. Ergo ſtante hac integritate poterat non recedere ab illa mortaliter, aut venialiter, aliàs non potuiſſet naturaliter non peccare, ſeu quod idem eſt, naturaliter eſſet determinatũ ad peccandum. Confirmatur ex dictis ſupra toto c. 2.

In ſtatu verò naturæ corruptæ indiget homo gratia ſanante habituali, vt omnino abſtineat à peccato: ita S. Thomas citatus. Probatur: homo ſanatus mente per gratiam habitualem, non poteſt abſtineri ab omnibus venialibus; eo quod ſanatus mente per gratiam, vt ait Apoſt. Rom. 7. ſeruit legi Dei; carne autem adhuc non ſanatus ſeruit legi peccati, propter corruptionem remanentem inferioris appetitus; cuius motus ſingulos quidem ratio reprimere poteſt, & ex hoc habent rationem peccati, non autem omnes, quia dum vni reſiſtere nititur, alius inſurgit; & etiam, quia ratio non ſemper poteſt eſſe peruigil ad huiuſmodi motus vitandos. Similiter ergo antequam hominis ratio reparetur per gratiam, poterit quidem ſingula peccata mortalia vitare, & ſecundum aliquod tempus, non tamen omnia; quia non eſt neceſſe quod continuo peccet in actu, ſed quod diu maneat abſque peccato mortali eſſe non poteſt, quia ſi vitaret omnia, diu eſſet ſine peccato mortali.

Et ratio eſt, quia vt Greg. dicit Homil. 11. ſuper Ezechiel. Peccatum, quod mox pœnitentiâ non deletur, ſuo pendere ad aliud trahit. Cum enim homo non habeat cor ſuum ſic

firmatum in Deo,vt pro nullo bono cõſequendo, vel malo vitando, ab eo ſeparari vellet,occurrent multa, propter quæ conſequenda, vel vitanda, homo recedat à Deo, contemnendo eius præcepta,& ita peccat mortaliter: præcipuè, quia in repentinis homo operatur ſecundum præconceptum finem, & ſecundum habitum præexiſtentem, vt Philoſoph. dicit. 3. Ethic. c.8. non multum remotè à fine. Quamuis enim ex præmeditatione rationis, homo poſſit aliquid agere præter ordinem finis præconcepti; & præter inclinationem habitus: non poteſt tamen contingere, vt diu permaneat, quin operetur, ſecundum conſequentiam voluntatis deordinatæ, niſi cito per gratiam ad debitum ordinem reparetur. Hæc ferme D. Thomas in dicto art.

Vnde eruitur 2. diſcrimen. In natura integra ſine gratia, poterat homo diu eſſe ſine peccato mortali:non tamen in natura corrupta. Probatur:ideo in natura corrupta non poteſt homo diu eſſe ſine peccato,quia natura deordinata,nõ poteſt ſe ordinare bene in omnibus,&quia peccatũ antecedens trahit ad ſequens,& quia pręcõceptus finis prauus inclinat ad praua:Sed hę deordinationes habituales non erant in natura integra ſine gratia.Ergo nõ erat ibi naturaliter, vnde non poſſet perſeuerare in bono naturæ.

Dices: in natura integra ſine gratia erat appetitus ſenſitiuus, ad ſenſibilia propenſus, contra rationem, ſine freno iuſtitiæ. Ergo ibi erat, vnde voluntas hominis traheretur ad malum, & vt non poſſet diu per-

ſeuerare in bono naturæ. Reſpondeo, propenſionem ſenſuum ad ſenſibilia naturalem, de ſe non eſſe contrariam: rectæ rationi naturali, alias eſſet mala, vt à Deo data fuit homini, & numquam poſſet eſſe bona, contra quod in Christo, & Beata Virgine inuenta fuit, & in Adamo, & in Beatis omnibus erit. Ergo vt naturalis naturaliter erat ſubdita, & regulata per rationem rectam; & ſolum poſt peccatum contrariatur rationi rectæ, in pœnam peccati: iuſtum quippe fuit, vt homo ſuarum virium inferiorum repugnantiam pateretur, qui noluit ſubditus eſſe Deo, per rationem. Confirmatur ex Auguſtino de corrept. & grat. cap. 11. & cap. 2. fine ſupra cit. initio §. præcedentis, & de natura & grat. cap. 6. nam ſi non eſſet ita pœna hominis nulla ſunt peccata.

Dices: per D. Thomam in art. cit. ante medium corporis, homo in ſtatu naturæ integræ ſine gratia habituali, non poterat vitare omne peccatum mortale, & veniale, ſine auxilio Dei in bono conſeruantis. Ergo non ſufficiebat integritas naturæ, vt poſſet perſeuerare ſine peccato. Reſpondeo, hoc auxilium Dei actuale, conſeruantis in bono ſemper eſſe neceſſarium, vltra habituale donum naturæ, aut gratiæ, vt patuit in Adamo, ad perſeuerandum in bono, & modo etiam in iuſtificatis, vt definit Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. can. 22. Sed hoc non obſtante, verum eſt, quod ſicut Adam habens gratiam habitualem poterat perſeuerare, ita eſt omnis iuſtificatus, quia habens in ſe principium habituale, vnde poſſit deduci in vitam æternam, niſi

ipſe gratiæ Dei defuerit, vt definit Trid. dicta ſeſſ. cap.13. Ergo ſimiliter dicendum de homine in ſtatu naturæ integræ ad perſeuerandum in bono naturæ ſine peccato.

Sed dices: Auxilium illud Dei in bono conſeruantis, apud S. Thomam ibi, eſt auxilium, quo ſubtracto, natura redigeretur in nihilum: ſed hoc non eſt auxilium ſuperadditum naturæ, ad perſeuerandum in bono morali, per actionem bonam moralem; ſed continuatio creationis in anima rationali; & proportionaliter continuatio vitæ, ſeu eſſe totius indiuidui non interruptum: auxilium enim ad operandum interrumpitur, ſicut & ipſa operatio.

Reſpondeo; auxilium phyſicum ad perſeuerãdũ in bono morali, naturali non eſſe in re continuum, cum auxilio ad conſeruationem naturæ realis, ob rationem factam: eſſe tamen ſimile illius, ſcilicet continuum in intentione Dei, quatenus importat protectionem Dei non interrumpendam finaliter, vſque ad conſecutionem finis vltimi: hæc autem protectio Diuina eſt auxilium dirigens, & protegens contra tentationum impulſus, vt S. Thomas declarat 1.2. quæſt. 109. art.10. corpore, prope finem; & per multos actus morales, & phyſicos exercetur, vt ſatis innuit D.Thomas citatus, dum dicit, quod homo iuſtus ad perſeuerandum indiget Diuino auxilio ipſum dirigente & protegente: hæc enim duo ſicut multos actus important in homine morales & phyſicos, ita & ex parte Dei plura auxilia

moralia, & phyſica, ſiquidem neque morale ſine phyſico, neque phyſicum ſine morali inueniuntur in homine.

Aliud, & notabile diſcrimen eſt ; quod natura integra ſine gratia poterat vincere quamcumque, etiam difficilem tentationem cum ſolo auxilio ordinis naturalis ſine gratia , quia poterat implere legem naturæ ſine gratia diligendo Deum ſuper omnia , & poterat vitare omnia mortalia , & venialia, vt ſupra expendimus , eo quod eſſet integra , & habens vires naturales, ad bonum naturæ implendum : alias ſi ſibi deeſſent vires naturales ad hoc, non ſibi imputaretur ad culpam, quod non ſeruaret legem naturæ ; Atqui in ſeruanda lege naturali non poterant non occurrere graues difficultates. Ergo has poterat homo tunc vincere per vires naturæ, cum auxilio eiuſdem ordinis naturalis.

Natura verò corrupta per peccatum originis, quamuis poſſit vincere tentationes leues ; non poteſt tamen vincere difficilem, & grauem tentationem , ſine auxilio gratiæ ſupernaturalis : patet primum , quia arbitrium per peccatum non eſt extinctum ad bonum morale , ſed attenuatum viribus : ſed ægrotus corpore , non eſt totaliter deſtitutus viribus corporis, ad motus vitæ corporalis, ita adhuc poteſt aliquos faciles , ſed non poteſt facere motus corporales graues , & difficiles . Ergo ſimiliter arbitrium ægrotum per peccatum originis,ad motus animi faciles poteſt ſine gratia : ad difficiles verò, qui ſunt graues tentationes , indiget gratia.

Declaratur : tentatio difficilis ea eſt , quæ non poteſt vinci ſine actu charitatis , ſpei, aut fidei : ſed ad actus harum virtutum etiam imperfectos , neceſſaria eſt gratia auxilians , quia ſunt ſupernaturales. Ergo non ſine illa gratia poteſt vinci omnis , & quælibet tentatio difficilis, in natura corrupta. Confirmatur : tentatio difficilis ſuperat vires naturæ corruptæ, ſine gratia : ſed omnes illi actus ſuperant vires naturæ corruptæ ſine gratia ; cum ea ſolum poſſit in actus faciles ordinis naturalis,vt plantare vineas , honorare parentes , redamare amicum, & ſimiles. Ergo ad omnes alios indiget gratia natura corrupta. Confirmatur ſecundò natura corrupta , vt ſupra vidimus cap.2. non poteſt elicere actum perfectum bonum ordinis naturalis, quia hic eſt actus naturæ integræ, & ſanæ. Ergo ad hunc , & ſimiles actus, vt difficiles, non poteſt natura corrupta ſine gratia.

Vnde omnes iſti actus boni , ſi ſint perfecti, non ſunt etiam ſine gratia habituali ſanante : ita colligitur ex S. Thoma 1. 2. q. 109. art.2. corpore : vbi dicit omnes illos actus eſſe naturæ ſanæ , vnde natura corrupta indiget ad illos virtute ſanante, quæ eſt gratia ſuperaddita virtuti naturali : ex quo principio in art.8.corpore, deducit, non poſſe hominem in natura corrupta abſtinere omninò à peccato , ſine gratia ſanante : ſed abſtinentia omnimodo à peccato claudit obſeruantiam omnium mand atorum etiam naturalium , in quibus ſunt omnes difficultates legis naturalis. Ergo ad hoc indiget etiam natura corrupta gratia ſanan-

te: quomodo autem hi actus perfecti naturales,& ſupernaturales poſſint eſſe à gratia habituali ſanante, declarabitur infrà cap.28.

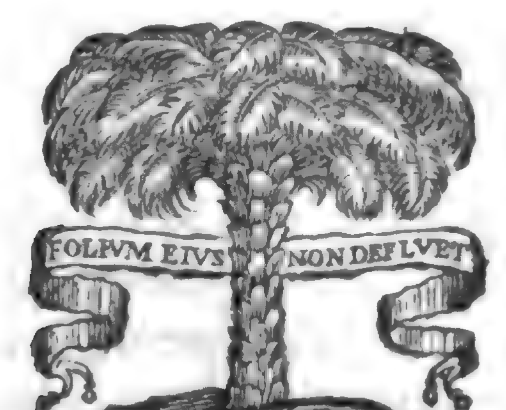
Sed dices contra neceſſitatem gratiæ auxilliantis, per D.Thomam ſecundo loco, homo in natura corrupta ſine gratiæ auxilio, poteſt vitare ſingula peccata mortalia, non tamen omnia; ſed in his ſingulis inueniuntur etiam difficiles; aliàs circa illos liberaretur à culpa: ergo etiam in hoc ſtatu fatendum eſt, poſſe hominem ſingulas tentationes difficiles ſuperare ſine gratia auxiliante:

Reſpondetur ex eodem S.Doctore art.citato ad primum, *quod homo poteſt vitare ſingulos actus peccati, non tamen omnes, niſi per gratiam*: in illa vero exceptione ſunt omnes difficiles ſupra declarati, nempe qui pertinent ad obſeruantiam internam mandatorum ſupernaturalium, & naturalium. Addit D.Thomas pro ſolutione inſtantiæ, de obligatione à culpa in difficilibus ſine gratia: & tamen quia in eius defectu eſt, quod homo ſe ad gratiam habendam non præparet, propter hoc à peccato non excuſatur, qui ſine gratia peccatum vitare non poteſt.

Ex dictis deduces, quod ſi homo in puris naturalibus conſtitutus peccaret mortaliter contra legem naturæ, non poſſet reſurgere à peccato, neque contritionem elicere ſine gratia; quia natura tunc per peccatum caderet à ſua integritate naturali, & ægra, ac infirma naturaliter remaneret, priuataque ſua rectitudine naturali ad bonum. Ergo non poſſet na-

turaliter reſurgere à peccato, quia naturaliter non fit regreſſus à priuatione ad habitum: tum etiam quia natura infirma non poteſt quod ſana: ſed actus illi ſunt actus ſani, aut ſanati. Ergo non poſſent eſſe à natura ægrota; oporteret ergo quod eſſent à gratia ſanante, ſicut & modo.

Confirmatur: homo tunc peccans contra finem naturalem caderet ab illo: ergo non poſſet ſe reſtituere perfectè naturaliter ad illum, ſicut oportet ad delendum peccatum mortale; ſiquidem non haberet in ſe naturale principium inclinans perfecte ad illum, ſed tantum infirmiter, & debiliter: ergo indigeret gratia ſanante, quæ ſola inclinat perfectè ad finem naturalem; quia eo ipſo quod inclinat perfectè ad finem ſupernaturalem, eminenter etiam inclinat perfectè ad naturalem ſub illo fine ſupernaturali eminenter contento; quod & fit modo; per gratiam enim rectificantur in via deordinationes naturales, quo magis recipitur de gratia: perfectiſſimè autem in Patria, per gratiam conſummatam.

CAPVT IV.

Vtrum natura lapſa ſine gratia, & fide poſſit habere virtutes morales, cum ſolo generali concurſu Dei naturali?

§. I.

Pars affirmatiua.

PARTEM affirmantem defendebat Pelagius, & mordicus Iulianus, quem S. Auguſtinus lib. 4. contra eundem egregie confutauit. Fundamentum Iuliani primum erat, prout refertur cap. 3. ante medium; cunctarum virtutum origo in rationali animo ſita eſt: ergo in ſubiecto ſunt mentis noſtræ prudentia, iuſtitia, temperantia, fortitudo naturaliter acquiſibiles. Secundò Apoſtolus Rom. 2. habet. Gentes naturaliter, quæ legis ſunt faciunt; ſed non faciunt, niſi per virtutes morales: ergo. Tertio ſi caſtitas infidelium non eſſet vera caſtitas: ergo neque corpus, & oculus, neque frumenta eorum eſſent vere talia. Quarto ſi gentilis nudum operiat, periclitantem liberet, ægrum foueat, numquid, quia non ex fide, peccabit? Ergo virtutes de facto ſunt in infideli. Ne vero imputaretur ei, quod per has virtutes ordinaret hominem ſine fide, ad finem ſupernaturalem, dicebat; hanc ordinationem ad finem eſſe ex-

trinſecam virtuti, quam ipſe penſans ex proprio munere, & officio, per ſe bonum eſſe non poterat denegare, etiam ſecluſo ordine ad finem ſupernaturalem, ad quem perinde non ordinarent illæ virtutes morales infidelem.

In eadem parte affirmante videtur eſſe Molina in concordia diſp. 5. dicens, poſſe infidelem in natura lapſa facere verum opus virtutis moralis, quod fini naturali ſit conſentaneum, cum ſolo generali concurſu ordinis naturalis, non vero quod fini ſupernaturali ſit accommodatum.

Probat primò ex eodem fundamento luminis naturalis in homine, ad bonum cognoſcendum, & agendum, iuxta illud Pſal. 4. Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine: aliàs fruſtra eſſet tale lumen naturæ inditum, ſi nullum opus vere bonum morale, & honeſtum facere poſſet homo.

Si vero ſibi dicatur cum Auguſtino contra Iulianum, ad opus morale vere bonum neceſſarium eſſe, vt referatur in Deum, tanquam in finem, quod ſine auxilio ſpeciali non erit. Replicat Molina, virtutem moralem ex obiecto proprio, atque fine immediato, bonitatem moralem ſibi vendicare, ſicut & diſtinctionem ab alia quacumque virtute; non verò ex virtute ſuperiori; vnde inquit: quis non videat, neceſſariam non eſſe talem relationem, vt morales actus, verbi gratia miſericordiæ, aut iuſtitiæ bonitatem ſuam conſequatur. Ecce diſtinctio Iuliani virtutis ex officio & ex fine extrinſeco: officium enim virtutis eſt ordo rectus ad obiectum proprium, & finem immediatum.

Addit vero Molina, vt diuerſus appareat, ſufficere quod actus virtutis virtualiter referatur ad Deum. Addit ſecundò poſſe & liberum arbitrium ſine fide, cum ſolo concurſu generali, referre hos actus virtutis ad Deum, per lumen naturale cognitum. Quam ſententiam ſibi colligit ex S. Auguſtino lib. 3. Hyponoſticon, ibi. Fatemur, inquit S. Auguſt. liberum arbitrium in omnibus hominibus, habens quidem iudicium rationis, non per quod ſit idoneum, quæ ad Deum pertinent ſine Deo aut inchoare, aut certè peragere, ſed tantum in operibus vitæ præſentis, tam bonis, quàm etiam malis, bonis dico, quæ de bono naturæ oriuntur, ideſt velle laborare in agro, velle manducare, & bibere, velle habere amicum, velle vxorem ducere, pecora nutrire, artem diſcere diuerſarum rerum bonarum, velle quidquid bonum ad præſentem pertinet vitam: malis dico, vt velle idola colere. Tunc ſubſumit Molina, omnia & ſingula relata bona moralia, ſi fiant ſecundum rectam rationem naturalem, ſunt bona; aliàs eſſent mala & peccata. Ergo ſentit S. Auguſtinus, poſſe hominem ex viribus naturæ, ſine ſpeciali gratia facere plura bona moralia; & ſine relatione ad Deum.

§. II.

Iulianus reiicitur à S. Auguſtino.

IVlianum confutat manifeſtè S. Auguſtinus ſic, reducendo literam ad formam. Virtus

Digitized by Google

eſt habitus animi, naturæ modo, & rationi conſentaneus : ſed infideles, quid ſit conſentaneum liberandæ, & beatificandæ naturæ mortalium neſcierunt (hæc enim eſt infidelitas) ergo neque veram virtutem habere potuerunt.

At dicit Iulianus, ſe non aſſerere virtutem, quæ ordinet hominem ad finem ſupernaturalem ; ſed tantum virtutem ex officio bonam, & perfectam. Contra inſtat S. Auguſtinus, virtutem non eſſe diſcernendam officio, ſed fine ; & ratio eſt aperta, quia virtus moralis eſt opus agentis propter finem, ſiquidem fit cum deliberatione, quæ neceſſariò tendit ad finem. *Cum itaque facit homo* (infert Auguſtinus) *aliquid, vbi peccare non videtur, ſi non propter hoc facit, propter quod facere debet, conuincitur* : *poſſunt ergo* (inquit) *aliqua bona fieri, non bene facientibus, à quibus fiunt ; vt ſi ſubueniatur indigenti ex vana gloria ; quæ tu non attendens Iuliane, fines ab officiis ſeparaſti ; & virtutes eſſe officia, ſine finibus appellandas dixiſti.*

Si verò dicatur cum Molina citato, virtutis bonitatem deſumendam eſſe ex obiecto, non verò ex virtute ſuperiori, referente ſcilicet illam ad finem vltimum ; contra ſtat argumentatio Auguſtini ; ad virtutem veram non ſufficere operari bonum opus, ſed bene : virtus enim moralis, diffiniente etiam S. Thoma 1. 2. q. 65. art. 1. in corp. *Eſt habitus inclinans in opus bonum bene agendum.* Et hoc ſibi vendicat ex definitione communiſſima virtutis, per S. Thomam citatum q. 55. art. 4. deſumpta ex Auguſtino, *qua rectè viuitur, & nullus male vtitur.*

Ergo non ab extrinſeco, ſed ab intrinſeco poſtulat virtus moralis vera, & perfecta bonum opus facere, & bene, ſeu ordinari in finem vltimum ſimpliciter, ex quo prouenit, quod bonum, & bene operetur.

Patet: nam & illo opere bono tantum ex obiecto quis male vtitur, vt auarus caſtitate, ne faciat ſumptus: nullus vero malus operatur bonum, & bene. Et ratio horum vltima eſt, quia ſicut vltimus finis ſimpliciter claudit omne bonum, ita inclinatio ad illum claudit omnem bonam inclinationem, ſaltem virtualiter; quam non claudit inclinatio virtutis ad bonum ſui obiecti, ſed tantum aliquam particularem: & ideo vt faciat habentem, & operantem bonum vere, & ſimpliciter; & non in aliquo genere tantum, oportet ab intrinſeco referatur in finem vltimum ſimpliciter, ſaltem virtualiter: ita fere D. Thom. 1.2. q.65. art.2. Dico virtualiter, id eſt ſecundum actum antecedenter, vel concomitanter referentis ſe, & ſua ad vltimum finem ſimpliciter; quod non poteſt verificari de infideli; neque poteſt fieri ſine gratia ſpeciali, & fide.

At dices cum eodem Molina ſupra additione ſecunda infidelis poteſt cognoſcere Deum, vt authorem naturæ lumine naturali ſine gratia: ergo etiam ordinare ſe ad illum, vt finem vltimum naturalem, per virtutem moralem ſine gratia. Sed eſto demus primum, non poteſt admitti ſecundum; quia homo per peccatum non eſt ita læſus in intellectu ſpeculatiuo, circa verum item ſpeculatiuum, quale eſt Deus vt

vt author naturæ, ſicut circa vltimum finem practicum, & practicè conſequendum per voluntatem. Siquidem primum vulnus naturæ lapſæ eſt ignorantia, præſertim quatenus deſtituitur vera prudentia, à qua venit ordo in finem vltimum: cætera vero tria vulnera partem appetitiuam afficiunt; malitia voluntatem, concupiſcentia concupiſcibilem, infirmitas iraſcibilem, obſeruante S. Thoma. 1. 2. quæſt. 85. art. 3. Vnde ordinare ſe hominem, ſuaque in finem vltimum naturalem naturaliter ſine gratia, ſuperat vires naturæ lapſæ, vt expreſſe docet S. Thomas. 1. part. quæſt. 62. art. 2. in corp. & ad 2. & 3. & 1. 2. quæſt. 109. art. 6.

Secundò. Principaliter arguitur ex eodem S. Auguſt. Si infidelis haberet veram virtutem moralem viribus propriis ſine gratia, haberet omnes, quia ſunt connexæ, ratione prudentiæ naturalis; & conſequenter iuſtificaretur per naturam, quia iuſtitia naturalis nihil aliud eſt, quàm rectitudo rationis, in operibus naturæ moralibus. Ergo (infert S. Auguſt.) Chriſtus gratis mortuus eſt; ſumpto argumento ex illo ad Galat. 2. *Si per legem iuſtitia. Ergo Chriſtus gratis mortuus eſt*: *ita veriſſime*, inquit: *Si per naturam, voluntatemque iuſtitia; ergo Chriſtus gratis mortuus eſt*. Addit autem, vt euacuet effugium de qualicumque iuſtitia: *Si per doctrinas hominum qualiſcumque iuſtitia. Ergo Chriſtus gratis mortuus eſt*.

His preſſus Iulianus dicebat, virtutes morales infidelis ſteriles eſſe ad mercedem

ſupernaturalem; Sed contra Iulianum vrget Auguſtinus ad hominem. *Si ergo ad conſequendam veram Beatitudinem, quam nobis immortalem fides Chriſti vera promittit, nihil proſunt hominis virtutes morales, nullo modo vera virtutes ſunt; impoſſibile enim eſt, vt ſteriliter boni ſimus; ſed bonum non ſumus, quod ſteriliter ſumus; arbor enim bona bonos fructus facit. Abſit autem vt Deus bonus, à quo præparatur ſecuris non facientibus fructum bonum, excidat & in ignem mittat arbores bonas.* Et eſt argumentum deducens ad impoſſibile, tanquam ad lapidem lydium, ſi infidelis faceret veram virtutem proficeret per illam ad veram Beatitudinem conſequendam de iuſtitia, quia impoſſibile eſt, veram virtutem non placere Deo. Conſequens eſt impoſſibile ſine fide, qua caret infidelis: Ergo & illud ex quo ſequitur.

Quo argumento non leuiter percutitur Molinæ ſententia ſupra dicens, poſſe hominem facere vere bonum veritatis conſentaneum fini naturali, non autem fini ſupernaturali accommodatum; nam dato primo ſequitur ſecundum immediatè; 1. ratione materiæ, quia in natura lapſa non poteſt redire ſanitas naturalis, niſi per medicinam redemptionis, quæ eſt gratia Chriſti: alias aut natura non læſa, aut gratia daretur de iuſtitia naturali. 2. ſequitur ratione formæ, quia tenet in omni materia, ſic enim infert Apoſtolus Rom. 4. *Si Abraham ex operibus iuſtificatus habet gloriam, ſed non apud Deum, ei autem qui operatur merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum.* Quod etiam

in puris naturalibus teneret; tunc enim conſequeretur homo finem naturalem, ſeu mercedem naturalem de iuſtitia, ea operibus naturæ ſine gratia.

Dices autem: hoc non ſufficit modo, poſtquam homo eſt ordinatus ad finem ſupernaturalem, ad quem nullo in ſtatu poterat homo peruenire, immo neque ordinari niſi per gratiam, vt demonſtrat S. Thomas 1. p. q. 62. in corp. & ad 2. & 3. etiam in Angelis. Ergo non vrget Apoſtoli argumentatio, neque Auguſtini vſurpatio niſi eos, qui cum Pelagio dicerent, ſufficere & modo naturalem bonitatem, ad finem ſupernaturalem conſequendum; quod neque Iulianus aſſerebat, ſed immo negabat dicens, virtutes morales ſteriles ad finem ſupernaturalem. Quanto minus autem vrgebit Molinam, qui dicit bonum opus hominis naturale conſentaneum quidem fini naturali, ſed ad ſupernaturale non accommodatum.

Sed mirum valde eſt non videri vrgens argumentum Apoſtoli, ſeu verius Spiritus ſancti, per os Apoſtoli, deducens ad impoſſibile quæ maxima probatio logica adeo per ſe nota, vt ſatis habuerit declarare terminos mercedis ex debito, & ex gratia; Sed mirum etiam eſt, vſurpationem eiuſdem argumenti in S. Auguſtino inſimulare de mala logica. Quarto ergo ſatius foret his acquieſcere, ~~& non~~ plus velle ſapere in hac parte, quàm Apoſtolus Paulus, qui rem accuratè tractatuit, vt nullum magis, & poſt eum S. Auguſtino credere, qui poſt Apoſtolos ſecunda diſpenſandi Verbi Dei primus re-

fulſit gratia, vt de eo canit Eccleſia. Sed ne videamur recedere ab argumentationis forma, iterum premamus eandem contra Molinam, ex conceſſis,& poſitis ab illo, ſic.

Fatetur quidem opus morale bonum fieri ab homine infideli,cum ſolo concurſu generali,& naturali ſine gratia, conſentaneum quidem fini natura, ſed non accommodatum ad finem ſupernaturalem: ita Molina diſp.5.in concord. in 1. §. Tunc ſic. Illud opus bonum naturale, & morale vel nullo modo placet Deo, aut aliquo modo placet? Si primum non erit verè bonum, ſed apparens; quia vere bonum non poteſt non placere Deo bono, vt arguit Auguſtinus ſuprà. Si ſecundum? Rurſum interrogo, an placeat Deo de condigno, aut de congruo,vel aliquo quouis modo antecedente gratiam ſupernaturalem? Si primum, meretur gratiam Dei de iuſtitia, quod eſt dogma Pelagij. Si ſecundum:tametſi non ſit ita graue,euacuat tamen conſecutionem Apoſtoli vniuerſalem negatiuam, apponendo contradictoriam particularem affirmatiuam; Apoſtolus enim dicit. *Si Abraham ex operibus iuſtificatus eſt, habet gloriam, ſed non apud Deum.* Et idem valet, atque homo iuſtificatus ex operibus naturæ, ideſt vere bonus naturali bonitate, non habet gloriam apud Deum, quanto minus gratiam, cui contradictorie opponitur dictum Molinæ, hominis bonum opus morale naturale ſine gratia placet de congruo Deo, aut aliquo quouis modo antecedente gratiam ſupernaturalem, vt explicatum & probatum eſt.

Tunc ſic: bonum opus hominis naturale placens Deo aliquo modo ante gratiam ſupernaturalem, non poteſt eſſe ſine præmio à Deo: Vel ergo habebit præmium temporale, vel æternum? Si primum iam non erit opus conſentaneum fini vltimo naturali Diuino; ſi quidem remuneratur ſolum temporaliter in vita præſenti, quæ eſt malis, & bonis communis, vt ſupponit Molinæ dictum. Si ſecundum? ſiquidem per ſeipſum non eſt accommodatum, ad finem ſupernaturalem (vt loquitur Molina) ſaltem habebit aliquo modo, vt præmium, gratiam ſupernaturalem, per quam fiat accommodatum ad finem ipſum ſupernaturalem, quia non eſt alia via ad præmium æternum, niſi gratia; quod eſt ſine dubio ponere aliquod meritum de iuſtitia qualicumque in opere mere naturali hominis, ad gratiam conſequendam, contra negatiuam vniuerſalem Apoſtoli, ſiquidem intuitu illius operis daretur gratia vt præmium aliquo modo; Quod quantum diſſonet ab Apoſtoli doctrina, per S. Auguſtinum tantopere commendata, pro defenſione Diuinæ gratiæ, contra Pelagianos quis non videat?

§. III.

Reſolutio controuerſia.

HAnc eandem doctrinam S. Auguſtini ſequitur & declarat optime S. Thomas prima ſecundæ, q.65.art.1. & 2.& ſecunda ſecundæ quæſt.23. art. 7. & alibi ſæpe, diſtinguens

primò veram virtutem moralem à falſa, quod illa ſit, qua ordinatur homo ad bonum aliquod particulare vere bonum, putà conſeruatio ciuitatis, vel aliquid huiuſmodi: falſa vero, qua ordinatur homo ad bonum apparens, ſicut non eſt vera auarorum prudentia, qua excogitant diuerſa genera lucrorum; neque iuſtitia, qua grauium damnorum metu contemnunt aliena; & auarorum temperantia, qua luxuriæ, quæ ſumptuoſa eſt, cohibent appetitum; & auarorum fortitudo, qua vt dicit Horatius 1. Epiſt. Per mare pauperiem fugiunt, per ſaxa, per ignes. Vt notauit etiam Auguſtinus lib. 4. contra Iulianum cap. 3. citato ſic S. Thomas loco 3. citato.

Secundo veram virtutem moralem diſtinguit, in perfectam, & imperfectam. Hæc, inquit primo loco citato, *nihil aliud eſt, quam aliqua inclinatio, ad aliquod de genere bonorum faciendum, vt temperantia, aut fortitudo. Perfecta vero*, ibidem, *eſt habitus inclinans in opus bonum bene agendum*. Vnde illam dicit D. Thomas virtutem, ſecundum quid: hanc vero virtutem ſimpliciter; & rationem reddit ibidem; *Quia illa ordinat bene hominem reſpectu finis vltimi in aliquo genere, non verò reſpectu finis vltimi ſimpliciter: perfecta autem virtus ordinat bene hominem ad finem vltimum ſimpliciter.*

Hinc etiam colligit ibidem primo loco, cum S. Gregorio ſecundo moralium, quod illa, ſcilicet imperfecta virtus moralis, poteſt eſſe ſola, ſine aliis: perfecta verò ſemper eſt connexa cum cæteris, ſiue infuſis, ſiue acquiſitis, ra-

Digitized by Google

tione prudentiæ infuſæ item, aut acquiſitæ, eadem enim eſt proportio, & neceſſitas prudentiæ ad vtraſque quod de vtriſque ratio ibi facta ex Philoſopho 6. Ethic. aperte conuincit, ſic. Virtus moralis, qua talis, eſt habitus electiuus: ergo faciens electionem rectam: ad rectam autem electionem non ſufficit ſolum inclinatio in debitum finem, quæ eſt per habitum virtutis moralis; ſed etiam quod eligat ea, quæ ſunt ad finem, quod fit per prudentiam, quæ eſt conſiliatiua, iudicatiua, & præceptiua eorum, quæ ſunt ad finem. Similiter autem prudentia non poteſt haberi, niſi habeantur virtutes morales; cum prudentia ſit recta ratio agibilium, quæ ſicut ex principiis, procedit ex finibus agibilium, ad quos aliquis recte ſe habet per virtutes morales; vnde ſicut ſcientia ſpeculatiua non poteſt haberi ſine intellectu principiorum, ita nec prudentia ſine virtutibus moralibus; ex quo manifeſte ſequitur, virtutes morales eſſe connexas. Per hæc ferme D.Thomas euincit connexionem virtutum acquiſitarum perfectarum, non minus, quàm infuſarum. Quia vero reſolutio in actibus clarior eſt etiam ad iudicandum de habitibus.

Dico primo. Actus virtutis moralis acquiſitæ veræ & perfectæ, non poteſt eſſe in infideli. Hanc docet S. Auguſt. cit. contra Iulianum, & S. Thom. etiam locis citatis, expreſſius verò vltimo in loco 2. 2. Et eſt communis veterum Theologorum, ac Thomiſtarum. Probatur actus iſte inclinat hominem ad faciendum bo-

num, & bene : ſed infidelis in ordine ad finem vltimum ſimpliciter, qua talis, licet faciat bonum, numquam faciet bene, ob finem contrarium, cui adhæret. Ergo non poteſt habere talem actum virtutis veræ, & perfectæ.

Secundò actus iſte ordinat hominem bene ad vltimum finem ſimpliciter : ergo non poteſt eſſe cum infidelitate, aut aliquo prauo fine. Patet conſequentia, quia ſicut finis vltimus ſimpliciter includit omne bonum, & conſequenter excludit omne malum ; ita inclinatio ad illum claudit omnem bonam inclinationem, & excludit omnem malam : ergo non compatitur cum aliqua alia mala. Antecedens declaratur : operans bonum, & bene petit in operante motiuum omnis boni, aliàs qua parte claudicaret, iam non operaretur bonum,& bene ; quia bonum ex integra cauſa,malum ex quocumque defectu.Sed motiuum omnis boni non poteſt haberi niſi per affectum, & inclinationem affectiuam ad vltimum finem ſimpliciter,quod eſt Deus,& omne bonum.Ergo actus virtutis inclinans ad opus bonum bene faciendum ordinat hominem bene ad vltimum finem ſimpliciter : ergo non poteſt haberi cum infidelitate, ſeu alio prauo fine.

Dices : actus virtutis moralis quantumcumque perfectæ,non excedit ſuum obiectum proprium, aliàs confunderentur virtutes inter ſe : ſed obiectum, verbi gratia, caſtitatis non attingit vltimum finem ſimpliciter, hunc enim ſolum reſpicit prudentia, aut charitas:ergo neque virtus moralis perfecti actus ordinat hominem ad vltimum finem ſimpliciter;& conſe-

quenter non facit operantem bonum, & bene.

Reſpondeo, actum virtutis moralis, ſecundum genus ſuum, reſpicere quidem finem vltimum, in genere ſuo particulari formaliter, & inadæquatè, id eſt per ſuam bonitatem particularem. Cæterum quia hæc non poteſt exerceri bene, niſi per ordinem vniuerſalem ad vltimum finem ſimpliciter, quia quacumque parte deficeret, iam non bonũ bene, ſed bonũ male ageret, vt monſtratum eſt; ideo oportet, quod per prudentiam dirigatur in illũ finem ſimpliciter ſaltem virtualiter, id eſt ſecundum habitũ, aut actũ formalem antecedentes; vt per eam directionem perficiatur ita ipſa inclinatio ad continentiam, vt ratione motiui omnis boni, quod in fine vltimo attendit, ad nullum aliud bonum particulare extra illum inclinaretur, ſaltem virtualiter concomitanter: dum enim ſupra vinculum ſuæ bonitatis obiectiuæ particularis additur sũma, & vniuerſalis bonitas finis vltimi ſimpliciter, ita roboratur in affectu caſtitas, vt nullo alio contrario moueatur, quod eſt eſſe vere virtuosè caſtus affectu, propter finem vltimum ſimpliciter, quod non eſt confundere virtutes morales, ſed ordinare, & perficere.

Confirmatur: virtus moralis rectificat animum, qua qualitas animi eſt; ſed non poteſt rectificare animum, niſi per ordinem, ad vltimum finem ſimpliciter: ergo neceſſario vt ſit perfecta virtus moralis, petit hunc ordinem. Maior, & conſequentia patent. Probatur minor, quia rectitudo animi neque ſumitur, neque poteſt ſumi à bono aliquo particulari, ſed à bono cómuni & vltimo ſimpliciter, quod eſt Deus;

Digitized by Google

à quo ſicut animus immediatè producitur, vt à principio agente; ita ad illum immediatè ordinatur, tanquam ad finem *perfectibilem* vltimum, & proprium. Ergo & per ordinem ad illum immediatè perficitur. Ergo ſi hic ordo deſit virtuti morali, vt de facto deeſt in infideli, non poterit virtus moralis rectificare animum hominis vera rectitudine animi, ſed tantum rectitudini externi operis extrinſeca, id eſt virtute,& bonitate quoad vitam iſtam temporalem,vt loquitur S.Auguſtinus citatus Hyponoſticon; non verò quoad vitam animi immortalem, ad quã neceſſario ordinatur vera,& perfecta virtus,vt ſupra mõſtrauimus nõ ſemel.

Dico 2. In infideli, vt tali, nulla poteſt eſſe vera virtus moralis,neque imperfecta, ſed omnis erit falſa, & apparens tantum. Hæc eſt D. Auguſtini multis locis, præſertim loco contra Iulianum citato,cui illam ibi expreſſe tribuitS. Thom.1.2.q.65.art.2. fine, ex Gloſſa ſuper illud Rom. 14. *Quod non eſt ex fide peccatum eſt; vbi deeſt agnitio veritatis falſa eſt virtus etiam in bonis moribus.* Et 2.2. quæſt. 23. art. 7. ad 1. expreſſius, & ratio ibi eſt, quia actus infidelis, in quantum infidelis, ſemper eſt peccatum, etiamſi nudum operiat, vel quidquid aliquid huiuſmodi agat, eo quod vitium finis operantis vitiat opus bonum; ſicut videre eſt in operibus auari ſupra relatis; & in hoc ſenſu accipit S.Thom. D.Auguſtinum, dum contra Iulianum dicit, quod actus infidelis ſemper eſt peccatum, nempe in infideli, vt infideli.

Dico 3. In infideli poteſt inueniri actus virtutis moralis vere bonus,ſed non perfectus, ſeu perfectæ virtutis. Ita S. Thomas loco citato ad 2. Probatur 1. pars ibi : infidelis vere poteſt agere actum in ſuo genere bonum, vt temperantiæ fortitudinis ; & non ab infidelitate, ſeu ab alio quouis prauo fine, & circunſtantia ; ſed) vt habet D. Thomas cit.) à bona inclinatione naturæ, quam Deus dedit, & non totaliter eſt ablata per peccatum ; ſed tunc erit actus bonus, quia non vitiatus. Ergo erit tunc actus virtutis veræ, vt ibidem docet S. Thomas.

Confirmatur 1. quia aliàs ſemper,& in omni opere peccaret homo,& non poſſet nó peccare,quod eſt impium. Confirmatur 2. in omnibus actibus ſupra relatis à Molina, ex S. Auguſtino in Hyponoſticon, & bonitas moralis vera, & non à gratia, vt S. Auguſtin. & S. Thomas fatentur. Ergo non eſt cur denegetur iſte actus veræ virtutis, ſed non perfectus in infideli. Confirmatur vltimo. Actus iſte non excedit facultatem hominis lapſi naturalem quia nó eſt circa finem vltimum ſimpliciter, ſed circa bonum particulare, & in certo genere, ad quod poteſt homo per naturam, etiam in hoc ſtatu,vt docet S.Thomas. 1. 2. q. 109.art 2. & 3. quia homo,vt ſic,eſt conuerſus ad bonum particulare, & temporale, quale eſt opus virtutis ſecundum genus ſuum, ſine ordine ad finem vltimum, vt ex ſuperioribus patet : Ergo & hunc actum poteſt habere infidelis ſine gratia & fide.

Secunda verò pars, quod actus iſte non

ſit actus perfectus, neque perfectæ virtutis in fideli, probatur à D. Thoma citato 1. 2. q. 65. art. 1. & 2. ex ratione communi in S. Auguſtino contra Iulianum; quia deeſt illi (inquit S. Thomas (debita ordinatio ad finem vltimum ſimpliciter: de qua iam ſatis ſuprà dictum eſt, quam indiſpenſabiliter neceſſaria ſit, ad perfectionem actus, & virtutis moralis perfectæ.

Dico 4. In infideli cum ſolo concurſu generali poteſt inueniri vera virtus moralis acquiſita imperfecta. Ita S.Thom.cit.ſupra 1.2.q.65. art.2.ibi. Virtutes morales, provt ſunt operatiuæ boni, in ordine ad finem, qui non excedit facultatem naturalem hominis,poſſunt per opera humana acquiri,& ſic acquiſitæ fuerunt in multis gentilibus.

Tunc ſic. Sed bonum virtutis moralis imperfectæ,id eſt ſine ordinatione ad vltimum finem ſimpliciter,eſt bonum particulare,& temporale, nempe quo bene ſe habet ſecundum res humanas; vt expreſſe docet S. Thomas 1. 2. q.65. art.4. in corp. ex Philoſopho 3. politic. cap.3. ibi & aliæ virtutes acquiſitæ, ſecundum quas homo ſe bene habet in ordine ad res humanas. Ergo poteſt haberi ab infideli,& virtus circa illud.

Dices. Virtus moralis ſecundum genus ſuum, & imperfecta, adhuc reſpicit finem vltimum, vt docet S. Thom. 1. 2. quæſt. 65. art. 2. in corp. Ergo male explicatur hic, per ordinem ad res humanas tantum. Reſpondeo S. Thomam hic loqui ex Philoſopho, cui

non erat ita bene notus finis vltimus, vt ſimpliciter ordinaret virtutes ad illum, quem ſenſum ſectabantur Philoſophi communiter non tranſcendentes reſpectum humanarum rerũ in ſuis actionibus;& in re ipſa, & ipſe finis boni humani ciuilis, verbi gratia, qui in veritate bonum verum eſt,vt S. Thom. docet 2.2.q.23. art. 7. in corp. ordinabile eſt in finem ſimpliciter, qui eſt Deus: porro virtus ſiſtens in illo bono ciuili, ſine mala circunſtantia, bona eſt, ſed imperfecta, vt ibidem docet S.Thomas, & 1. 2. q. 65. art. 1. in corp. ergo vt ſic poteſt eſſe in infideli: poteſt autem in illo ſiſtere ſine culpa, per ignorantiam, & inaduertentiam inuincibilem, circa debitam ordinationem ad finem vltimum ſimpliciter,quam non habet.

Dico 5.In infideli non poſſunt inueniri omnes virtutes morales veræ imperfectæ, colligitur ex dictis, quia tunc inter eas, & cum eis eſſet vera prudentia, cuius eſt dirigere in finem vltimum ſimpliciter: Sed hoc dato iam non eſſent omnes imperfectæ, ſed perfectæ, quod repugnat ſine gratia. Ergo.

Dices.Ideo hęc,& illa virtus moralis ſeiunctim poſſunt eſſe in infideli, quia ſingulæ reſpiciunt bonum ſuum particulare ſeparatim à bono communi:Ergo etiam ſimul eſſent cum eadem ſeparatione, cum qua inuenirentur ſigillatim. Reſpondeo non poſſe dari de facto,& in praxi, has particulares etiam rectificationes per omnes virtutes,ſine vera prudentia,quia nulla maior prudentia,quam rectificari in omnibus virtutum actibus: Et ſi adeſſet prudentia, eſſent perfectæ. Ergo.

Dices ſecundo. Qui habet vnam virtutem perfectam, habet omnes. Eſt conſequentia per ſe nota in S. Auguſtino. Ergo etiam in imperfectis. Reſpondeo, diſparitatem eſſe, quia perfectæ non poſſunt ſeparari, imperfectæ verò ſic; eo quod iſtæ, vt ſic, non ſunt connexæ in prudentia, & fine vltimo ſimpliciter; illæ verò maximè.

Hæc concluſio primò procedit de virtutibus omnibus collectiuè ſumptis; deinde etiam de omnibus diuiſiue ſumptis; quia etſi non ſit tam difficile hoc, atque illud: adhuc tamen adeo difficile eſt iſtud, ſicut ſeruare omnia pręcepta, quæ per actus virtutis implentur nobiliori modo, ſed hæc diuiſiuè veniunt implenda communiter, & non collectiuè. Ergo ſicut hęc omnia non poteſt homo ſeruare diuiſiue ſine gratia; neque vt ſic diuiſiue virtutes omnes habere poterit ſine gratia.

§. IV.

Reſpondetur ad argumenta ſuprà poſita.

AD primum Iuliani poſitum à principio huius controuerſiæ, concedimus in libero arbitrio adhuc corrupto, ſeu læſo per peccatum, ſemina virtutum, quia non eſt extincta in eo libertas, licet imminuta, & attenuata, vt definit Trid. de iuſtific. ſeſſ. 6. cap. 1. Vnde licet non poſſit, qua attenuatum, veras & perfectas virtutes; qua non extinctum, poteſt veras, ſed imperfectas habere, quia non faciunt homi-

nem ita bonum, ob defectum ordinationis in finem vltimum ſimpliciter; vt inde qualiſcumque iuſtitia oriatur ad veram pietatem, de quo eſt tota iſta controuerſia, & fuit ſemper in S. Auguſtino contra Pelagianos.

Ad ſecundum. Reſpondet Auguſtinus lib. illo 4. cap. 3. contra Iulianum; illam obſeruationem legis per gentes dici naturalem ſine lege, vt excludat legem Moyſaicam; non vero vt excludat gratiam Chriſti, ſi de vera, & perfecta obſeruatione legis naturæ ſermo ſit, qualiter inuenitur in Chriſtianis ſeruantibus legem naturæ perfectè, ſine lege Moyſis. Si vero ſit ſermo de obſeruatione legis naturæ imperfecta, qualiter & nos concedimus virtutis actus inueniri poſſe in infidelibus; tunc nihil iuuabitur Iulianus, ſicuti neque iuuabuntur infideles per talem obſeruationem naturalium præceptorum, ad gratiam, & gloriam conſequendam, vt dictum eſt non ſemel.

Ad tertium, iam multis oſtenſum eſt, caſtitatem infidelis non eſſe veram, & perfectam virtutem, ob defectum ordinationis in finem vltimum ſimpliciter, quæ non poteſt inueniri in homine ſine fide, quamuis ſit verus habitus bonus inclinans in bonum ſuum; quæ diuerſitas cum non inueniatur in corpore infidelis, neque in aliis bonis naturalibus non moralibus, non ſequitur illatio facta.

Ad quartum ſatis reſponſum eſt ſupra ex S. Auguſtino per exemplum miſericordiæ exhibitæ à Saule Regi Amalech, quam redarguit Scriptura de auaritia. Ergo ſimiliter omne bo-

num morale externum, & particulare *vitiari* poteſt.

Neque denique Iulianus excuſatur de ponenda iuſtificatione & gratia in natura, dicendo virtutes morales ſteriles ad finem ſupernaturalem: nam eo ipſo quod exiſtimat, per eas rectificari hominem vere naturaliter ſine gratia, neceſſario ponit gratiam in natura; aut ſaltem debitum gratiæ de iuſtitia, quo euacuatur gratia, quia non minus impoſſibile eſt hominem rectum naturaliter non placere Deo, atque eſt impoſſibile hominem ſine fide, quanto magis ſine gratia placere Deo; atque adeo vtrumque eſt impoſſibile; & iſtud ſequitur ex illo, vt ſupra monſtratum eſt.

Ad primum verò argumentum Molinæ patet ex ſolutione ad primum Iuliani; neque ſcriptura illa amplius probat, quam non extinctum lumen naturæ ad bonum naturale particulare, ſed attenuatum ad finem communem ſimpliciter vltimum.

Ad ſecundum reſpondeo, virtutem moralem perfici intrinſece per ordinem ad finem vltimum ſimpliciter; nam particularis inclinatio eius ad ſuum bonum particulare, multo firmius adhæret illi, ſi ad vinculum particularis bonitatis addatur vinculum inclinans ad bonum vniuerſale, ſeu finem ſimpliciter; quatenus enim (vt vidimus) hoc claudit omnem inclinationem bonam, & excludit omnem malam, ex eo quod fertur in finem vniuerſalem, & ſimpliciter bonum, & vltimum, idem robur communicat particulari virtuti; vnde

caſtus

Digitized by Google

caſtus vt ſic, iam non eſt caſtus ſolum propter bonum ſuum, ſed propter bonum diuinum ſimpliciter, qua ratione, non ſolum operatur bonum, ſed bene; vnde nullum ſecum compatitur malũ, quod ſane cõpatiretur cũ caſtitate, quæ eſt ſolũ propter bonũ ſuum particulare, vt experientia conſtat, caſtus enim plerumque eſt auarus, & ſic de aliis virtutibus imperfectis.

Huius rationis vim fortaſſe videns Molina addit, & in ipſa particulari virtutis inclinatione importari ordinem virtualem ad finem vltimũ, verum hãc non ſufficere ad actum virtutis perfectum in infideli iam ſupra oſtendimus; ſtante enim infidelitate habituali, & actuali, vel alia quacumque praua ordinatione contraria habituali, & actuali, imputatur hic actus bonus ad malum finem per illas intentum, potius quàm ad bonum finem ipſius virtutis particularis, quia particulare ſequitur commune, non vice verſa; vnde eſt peccatum, iuxta illud. *Omne quod non ex fide peccatum eſt.*

Porrò ſi non præceſſit aliqua habitualis, aut actualis ordinatio ad malum finem, & hoc per ignorantiam, aut inconſiderationem, inuincibilem, tunc quidem non peccat infidelis faciẽs actum virtutis particularis, immò bonum opus facit, ſed non facit bene, id eſt cum debita ordinatione ad finem vltimum ſimpliciter; vnde non facit actum virtutis verum & perfectum, ſed verum & imperfectum. Et hæc eſt doctrina S. Auguſtini, & S. Thomæ ſupra citat. præſertim 2. 2. quæſt. 23. art. 7. admittentis veram virtutem in infideli, ſed imperfectam.

Quam etiam fortaſſe ſolutionem præuidens Molina addidit poſſe infidelem ordinare opus ſuum, ad finem vltimum naturaliter actualiter & formaliter, vt cognitum lumine naturali: ſed huius ordinationis formalis, & actualis ad finem vltimum ſimpliciter per vires naturæ, impoſſibilitatem non ſemel ſuprà demonſtrauimus; quia ſi daretur, rectificaret totum hominem naturaliter, ſeu quod idem eſt, conuerteret illum ad Deum vt Authorem naturæ, quod opus eſt gratiæ in natura lapſa, vt demonſtrat S. Thomas prima ſecundæ q. 109. art. 7. in corp. ex illo. Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur. Adde & alias implicationes ſuprà poſitas in reſolutione de non ponenda vera, & perfecta virtute in infideli, quia deeſt hæc ordinatio ad vltimum finem ſimpliciter.

Ad vltimum verò ex S. Auguſtino dicimus, ex illo confirmari noſtram tertiam & quartam, concluſionem de actibus, & virtutibus imperfectis, quas infideli non denegamus, per ordinem ad vitam hanc temporalem, vt ibidem docet S. Auguſtinus; nullatenus verò per ordinem ad vitam animi æternam.

CAPVT V.

Vtrum infidelis in omni ſuo opere peccet? Idem de peccatore fideli quæritur.

NEGATIVE reſpondet S.Thomas 2.2. q.10. art.4. & ratio ibi eſt, quia liberum arbitrium ad bonum morale, & naturale, non tollitur per infidelitatem: ergo adhuc poteſt infidelis aliqua bona naturæ facere, in eo quod non refert ad finem infidelitatis, ad quæ ſufficit bonum naturæ. Secundò ex dictis conſtat ſuprà, ex D. Thoma 1.2. q. 65. art. 1. & 2. fuiſſe in infideli veras virtutes, licet imperfectas. Ergo non ſemper in omnibus peccabant. Tertiò ex S. Auguſtino citato contra Iulianum conſtat, infideles per illarum virtutum actus vitaſſe multa peccata mortalia in hac vita, & obtinuiſſe, vt tolerabilius punirentur in iudicio finali. Ergo idem quod prius. Quartò liberum hominis arbitrium ex doctrina Tridentini ſeſſ.6.cap.1.non eſt extinctum, licet attenuatum. Ergo adhuc in infideli poteſt non peccare ſemper, aliàs eſſet à natura determinatum ad malum, quod eſt impium.

Sed dices. S.Auguſtinus loco citato contra Iulianum perpetuo docet, infidelem licet bonum opus virtutis fecerit, ſemper peccare, quia non ordinat illud ad finem vltimum ſimpliciter, ſeu ad bonum animæ. Ergo in omnibus

actibus ſuis peccat hoc peccatum, ſiquidem in omnibus deeſt illi talis ordinatio.

Si verò dicas cum S.Thoma 2.2. q.25. art.7. ad 1. S. Auguſtinum loqui de infideli, vt infidelis eſt, quo ſenſu adducit illud: quod non ex fide peccatum eſt. Contra eſt, quia S. Auguſtinus citatus, non ſolum arguit infidelis opus bonum, de relatione ad Idolum, ſed etiam vrgentius de appropriatione virtutis ſibi ex propriis viribus acquiſitæ, de qua proinde non in Domino gloriatur, & peccat; quæ circunſtantia mala videtur generalis in omnibus operibus bonis infidelis. Ergo in omnibus peccat.

Reſpondetur, argumentum hoc S. Auguſtini directe procedere contra Iulianum aſſerentem, bona opera infidelis eſſe veræ, & perfectæ virtutis opera coram Deo, vt Authore naturæ, quia ſolùm dicebat has virtutes infidelis ſteriles ad finem ſupernaturalem, non verò ad gratiam conſequendam. Quo in ſenſu vere excludebantur per S.Auguſtinum à ratione veræ, & perfectæ virtutis, vel eo ſolum, quod viribus naturalibus arrogarentur, & non Deo, à quo eſt omne bonum. Non proinde tamen ſequitur, omnia imputari ad culpam infideli, quia aliud eſt non eſſe actum virtutis perfectæ, aliud non eſſe peccatum: ad hoc enim ſufficit, quod non apponatur poſitiue mala circunſtantia formaliter, aut virtualiter; quod erit, ſi non referatur ille actus aliquo ex his modis, ad finem aliquem prauum, ſed fiat ſaltem, vt expreſſe docet S.Thomas 2.2.q.10.art.4.ad 2.& q.23.art.7.ad 1: *ſecundum aliquod donum Dei, ſcilicet naturæ bonum, quod non totum ablatum eſt per peccatum,*

Hoc autem multoties contigiſſe in infidelibus, ſatis probat idem S. Doctor primò in loco citato. *Sicut enim* (inquit) *habens fidem poteſt aliquod peccatum committere in actu, quem non refert ad fidei finem vel venialiter, vel mortaliter peccando; ita & infidelis poteſt aliquem actum bonum facere, in eo, quod non refert ad finem infidelitatis.* Ergo ſimiliter poteſt non referre actum ſuum bonum ad alium prauum finem,& tunc non peccat. At vero, vt fiat actus bonus virtutis perfectæ, neceſſarium eſt, vt ſupra monſtrauimus, quod referatur actus ille in finem vltimum ſimpliciter formaliter, aut virtualiter, quod numquam poteſt facere infidelis ſine fide, & gratia, vt etiam monſtratum eſt ſupra, propter finem contrarium infidelitatis.

Igitur infidelis ſibi arrogans virtutis actum, non perficit quidem virtutem ex defectu ordinis in finem vltimum ſimpliciter; non tamen peccat ſibi arrogando, quia non ponit finem contrarium poſitiuè opponens ſe Deo, quaſi non opus habeat illius adiutorio in eo opere, quod erat intentum Pelagiani erroris; & ideo non poterat fieri (vt S. Auguſtinus arguebat) ſine graui peccato; ſed tantum negatiuè ſe habet in hac arrogatione, per ignorantiam, & inaduertentiam inuincibilem; neque enim fideli facile patet lumine naturali, & multo minus infideli neceſſitas indiuidua huius ſubiectionis poſitiuæ ad Deum, in quocumque opere bono, cum & inter fideles hæc inaduertentia communiter ſit excuſabilis in pluribus, præſertim idiotis, & non verſatis in via

ſpirituali. Accedit pro infideli, quia ſua opera bona referens ad bonum commune ciuile non peccabat, ſiquidem & hic finis bonus eſt, de quo & ipſe operans poterat ſine culpa gloriari, id eſt non contra Deum; & laudari ab aliis ſimiliter: Quomodo & multi laudantur de ſuis operibus naturalibus, ſine peccato.

Hinc verò facilius deducitur, quod homo fidelis in peccato mortali detentus, non ſemper peccet in omnibus actibus, ante iuſtificationem, quod videtur expreſſe definitum in Trid. ſeſſ. 6, can. 7. licet enim intentum definitionis ſit contra Lutheranos tollentes pœnitentiam, quaſi iniuriam facientem meritis Chriſti; inde tamen ſufficienter extenditur definitio ad omnes actus bonos hominis peccatoris ante iuſtificationem operantis.

Et eſt expreſſum in S. Thom. ſecunda ſecundæ, quæſt. 23. art. 7. ibi, quia non oportet, quod omnis actus carentis charitate ſit ſecundum id quod charitate caret; ſed ſecundum quod habet aliquod aliud donum Dei, vel fidem vel ſpem, vel etiam naturæ bonum, quod non totum per peccatum tollitur. Vnde ſi actus carentis charitate ſit in aliquod particulare bonum, quod ſit vere bonum, & non tantum apparens, vt bonum opus eleemoſynæ verbi gratia, ex pietate in pauperem; non peccat homo nec venialiter, nec mortaliter.

Digitized by Google

CAPVT VI.

De infirmitate naturæ lapſæ in infideli, cum ſolo concurſu generali, quoad dilectionem Dei naturalem ſuper omnia.

DEclarata vtcũque infirmitate naturæ lapſæ ſine fide, erga bonum morale, quod ſit veræ virtutis perfectæ; non difficile erit monſtrare quanto magis infirma ſit natura lapſa ſine fide, ad bonum dilectionis Dei ſuper omnia naturale.

Dico igitur. Homo lapſus, ſine fide, cum ſolo concurſu ordinis naturalis generali, non poteſt elicere actum dilectionis Dei ſuper omnia naturalem. Hæc ſequitur ex dictis; nam ſi homo lapſus ſine fide non poteſt habere veræ, & perfectæ virtutis moralis actum, qui ex genere ſuo non ſuperat, quoad ſpeciem, vires naturæ vulneratas, ob defectum ordinis in finem vltimum ſimpliciter; quanto minus poterit elicere actum dilectionis Dei ſuper omnia, qui eſt ipſa actualis, & formalis ordinatio totius hominis ad finem vltimum Deum; per hunc enim actum præponit homo ſibi, ſuiſque omnibus Deum, quod eſt ſibi illum conſtituere finem vltimum ſimpliciter, quod omnino ſuperat vires naturæ lapſæ ſecundum ſpeciem ſuam.

Probatur, & declaratur concluſio. Ad huiuſmodi actum eliciendũ duo ſunt præciſe neceſſaria: Ex parte intellectus notitia veri Dei, vt

timus ſimpliciter practice proſequendus, ſecundum regulam veræ prudentiæ, nihil enim volitum, quin præcognitum: Sed hæc omnia ſunt in exercitio operis exercenda, aliàs temere procederetur ad finem omnino neceſſarium. Ergo omnia illa ſunt præcognoſcēda ex parte intellectus ad eliciendum hunc actum, ſecundum regulam veræ prudentiæ. Ex parte verò voluntatis poſtulantur vires proportionatæ ad hunc actum, neque enim natura infirma,& læſa poteſt in omnem actum bonum,alias nō eſſet infirma. Atqui homo lapſus ſine fide cum ſolo concurſu generali,caret vtroque requiſito ad eliciendum hunc actum dilectionis Dei ſuper omnia naturalem; ergo non poteſt elicere illum.

Maior, & conſequentia patent;probatur minor quoad 1. partem, de requiſito ex parte intellectus.Homo ſine fide,aut eſt Idolis ſeruiens, aut Mahumeto credens, aut Iudæus, aut Hæreticus: Sed omnes iſti carent illa notitia præ-requiſita ad hunc actum:Ergo non poſſunt elicere illum. De idololatris patet;qui enim credit multos Deos, verum ignorat,& multo magis verum finem hominis ſimpliciter, vt per ſe notum eſt; Mahumetani verò credunt tot abſurda de Deo, & de fine vltimo, vt non verum Deum, ſed quem ſibi Mahumetus finxit, adorent, expectantes beatitatem corporalem, cum aliis multis abſurdis.

Iudæi moderni verum etiam Deum ignorant. Primò,quia poſitiue Trinitatem negant.Secundò, quia Deum faciunt corporeum. Tertiò,

quia non aliam expectant beatitudinem, quam corporalem. Quartò, quia neque bonitatem actuum internorum, aut malitiam cognoſcunt ſed tantum externam, quod & aliis ſine vera fide commune eſt. Ergo iſti omnes non valent ſe recte ordinare ſecundum mentem erga finem vltimum. Ergo neque diligere Deum ſuper omnia etiam vt authorem naturæ, cum vero propoſito ſeruandi omnia mandata, ſiquidem in maioribus,& ſpiritualibus deficiunt.

Hæretici denique omnes non habent de Deo veram notitiam, quoad rem præſentem; nam etiamſi non diſſentiant aliqui à veritatibus fidei, circa Deum, tamen quia hæc non credunt vera fide, ſed contraria, id eſt non vt reuelata à Deo per Eccleſiam Catholicam, quæ eſt organum Diuinitatis viſibile; ſed pro ſua, & ſuorum voluntate;de his etiam non habent fidem veram, ſed tantum opinionem humanam, vt demonſtrat S.Thomas. 2. 2. q.5.art.3. Sed hæc eſt fides,ex Apoſtolo ad Galat.5.Quæ per charitatem operatur. Ergo hæreticus carens vera fide, caret etiam vera charitate fideli.

Deinde; Omnis hæreticus errat aliqualiter circa veritates morales, & ſupernaturales,per quas Deus colendus eſt, & proſequendus vltimus finis ſimpliciter. Alij enim negant gratiam Dei: alij libertatem noſtram alij ſacramenta: alij meritum: alij ponunt multa alia abſurda; ſed vera charitas naturali petit rectum ordinem in omnibus, quæ ad finem vltimum proſequendum ſpectant, per

hanc enim in veritate acceditur ad Deum, & in aliis receditur. Ergo vel ex hoc ſolum principio, in nullo ſine vera fide, poteſt eſſe vera charitas, & dilectio Dei naturalis ſuper omnia, cum multipliciter errent circa proſecutionem vltimi finis.

Secunda pars, de infirmitate naturæ lapſæ, ad hunc actum dilectionis Dei ſuper omnia naturalem, clarius demonſtratur; quia hic actus eſt præſtantiſſimus naturæ integræ, eo quod coniungit hominem ſuo fini vltimo naturali, ſupra quem non poteſt aſcendere, niſi per gratiam; ſed natura modo eſt infirma. Ergo non poteſt ad illum. Patet conſequentia, quia infirmus, & ægrotus non poteſt totum, quod ſanus, vt demonſtrat S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 2. 3. & 7. Confirmatur: hic actus implet legem naturæ; ſed homo lapſus non poteſt implere legem naturæ viribus propriis, cum ſolo concurſu generali; aliàs eſſet ſanus, & integer. Ergo ex infirmitate propria non poteſt homo lapſus carens fide elicere actum dilectionis Dei ſuper omnia, cum ſolo concurſu generali.

Digitized by Google

CAPVT VII.

De infirmitate naturæ lapſæ in fideli non habente charitatem, quoad actum dilectionis Dei ſuper omnia naturalem.

§. I.

Molina diſtinguens dilectionem abſolutam ab efficaci illam, non iſtam, concedit.

MOLINA in Concord. diſp.14. n.3. diſtinguit dilectionem Dei ſuper omnia naturalem (de hac enim tantum quærimus in præſenti) in abſolutam,& efficacem : hanc dicit includere obſeruationem omnium mandatorum naturalium in facto, quam proinde verſu (quanto ponendum) dicit non eſſe poſitam in ſolo ſimplici actu, quo quis ex Dei affectu, & amore, ſtatuat ea omnia ſeruare : petere tamen in principio vires ſufficientes ad operandum, & pendere ſaltem, vt à conditione, ſine qua non ſortietur rationem dilectionis efficacis Dei ſuper omnia, ab actuali obſeruatione mandatorum, impletioneque eius, quod eo actu propoſuit.

Abſolutam verò dilectionem dicit verſu (ex his iam facile) eam, qua homo ex eodem

affectu idem vult, licet opere poſtea non compleat; vnde concludit, eundem actum dilectionis Dei ſuper omnia, eſſe poſſe indifferenter efficacem, aut non efficacem; ſi opere poſtea compleat, aut non compleat quod propoſuit. Probat hanc indifferentiam eiuſdem actus dilectionis Dei ſuper omnia, ex ea, quam habuit Adamus ante peccatum, quæ potuit eſſe efficax, ſiquidem per illam potuit ſeruare præcepta vſque ad finem, ſed fuit inefficax, quia non perſeuerauit. Confirmat ex illa ſponſione B. Petri Matth. 26. Etiamſi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Quæ item abſoluta fuit, non tamen efficax.

Porrò cum Molina totus ſit in declaranda efficacia voluntatis Diuinæ, erga efficaciam voluntatis creatæ, non per intrinſecam efficaciam eiuſdem, ſed ab effectu, ſiue à cooperatione liberi arbitrij creati, non aliam voluit aſſignare efficaciam voluntati creatæ, quam ab effectu, & à cooperatione eiuſdem arbitrij poſteriori, ne ſi efficaciam volitionis creatę antecedentẽ agnoſceret, cogeretur fateri efficaciam antecedentem intrinſecam præuenientis gratiæ, per quam Diuina voluntas efficaciter operatur omnia opera noſtra, faciens nos facere in tempore, quæ ab æterno decreuit per noſtras voluntates fieri efficaciter, antecedenter ad præuiſionem noſtræ cooperationis; quia propter quod vnumquodque tale; & illud magis. Sed efficacia volitionis creatæ ad bonum antecedit effectum per efficaciam volitionis Diuinæ, nihil enim bene vellet voluntas hominis efficaciter, niſi Deus efficaci-

ter vellet cum velle, iuxta illud. Nihil fit niſi Deo volente, aut permittente. Ergo voluntatis Diuinæ efficacia multo magis antecedit effectum, quam efficacia voluntatis creatæ, ſiquidem eſt cauſa illius. Hæc defenſoribus gratiæ efficacis ſufficerent.

---

§. II.

Refellitur Molina.

CÆterum ex propriis terminis reuincitur Molina. Efficacia volitionis noſtræ dignoſcenda eſt ex oppoſita inefficacia (recte enim vnum oppoſitum declaratur per aliud.) Sed volitio inefficax, aut eſt ex parte ſubiecti imperfecte volentis, vt velleitas; aut ex parte obiecti ſub conditione voliti; ſicut enim velleitas tollit formalem, ſine qua nihil efficaciter volumus, ita conditio abſolutam volitionem, ſine qua nihil efficaciter facimus. Denique inefficax volitio eſt ex defectu virtutis non valentis pertingere ad effectum ſibi impoſſibilem. At omnes has inefficacias tollit dilectio abſoluta Dei ſuper omnia, cum propoſito obſeruandi mandata naturalia. Ergo per ſe ipſam eſt efficax, & non ab effectu; talis enim dilectio, qua formalis, tollit velleitatem, qua abſoluta, tollit conditionem; qua proponit ſeruare omnia præcepta, ex amore Dei, quem habet tollit defectum virtutis, quia charitas legem implet: alias ſi aliquod ex his deeſſet, non eſſet dilectio Dei ſuper omnia in veritate, cum vero item propoſito ſeruandi præcepta omnia.

Confirmatur. Volitio noſtra mouet ipsã volũ-

dentes, & ſubſequentes. Ideo autem hoc declarauit per poſſe, & non poſſe perſeuerare, & non per actum perſeuerandi, quia verba in definitione non dicunt actum, ſed aptitudinem. Per quæ ſatis monſtratur, quam ſine cauſa diſtinguat Molina dilectionem Dei ſuper omnia abſolutam, cum propoſito ſeruandi omnia mandata naturalia, ab efficaci; cum illa neceſſario ſit efficax, ad implendum, dum ſtat; aliàs eſſet vana: neque maiorem requirat efficaciam ex propriis, ſiquidem perſeuerare habet ex auxilio ſpeciali Dei, & non aliter.

---

§. III.

Reſolutio quæſtionis.

IGitur ad quæſtionem reſpondeo negatiuè cum D. Thoma 1. 2. quæſt. 109. art. 3. 4. & 2. 2. quæſt. 23. art. 7. Probatur 1. Actus iſte dilectionis Dei naturalis ſuper omnia abſolutus, cum propoſito ſeruandi omnia mandata naturalia, implet legem naturæ: Sed homo lapſus non poteſt implere legem naturæ ſine gratia ſanante, vt docet D. Thom. in locis primò citatis, ergo etiam iſte actus non poteſt haberi ab homine fideli, & peccatore, ſine gratia ſanante. Maior patet, quia charitas implet legem ſupernaturalem: Ergo & naturalis dilectio Dei ſuper omnia, naturalem. Minor etiam patet, quia homo lapſus eſt vulneratus in naturalibus, & infir-

mus ergo non poteſt totum, quod ſanus, etiam naturale.

Secundò, actus iſte rectificaret hominem naturaliter: Sed hoc non poteſt homo lapſus. Ergo idem quod prius. Maior probatur. Rectitudo naturæ cernitur in bonitatibus operum naturalium; ſed iſte haberet omnia bona naturæ opera, ſiquidem impleret legem naturæ in omnibus: Ergo rectificaret naturam naturaliter. Minor, & conſequentia patent ex dictis nuper.

Tertiò, actus iſte reduceret hominem ad illam rectitudinem naturalem, quam habuit ante peccatum: ſed illam habuit per gratiam; ergo & hāc non habebit niſi per eandem. Probatur maiqr cum minore. Rectitudo naturalis, quam homo habuit ante peccatum erat ſubordinata poſitiue ad finem ſupernaturalem, quia erat hominis poſitiuè ordinati in finem ſupernaturalem, per principium poſitiuum eiuſdem ordinis, nempe gratiam ordinis. Ergo non aliter poteſt reſtitui niſi per gratiam.

Dices: Rectitudo naturalis hominis, in puris naturalibus ſine gratia non eſſet ordinata ad finem ſupernaturalem. Ergo ſimiliter foret modo in peccatore ſine gratia. Sed diſcrimen eſt manifeſtum, quia homo in puris naturalibus non eſt ſubordinatus poſitiue ad finem ſupernaturalem, ex defectu principij poſitiui talis ordinationis, ſcilicet gratiæ. Verum quia habebat naturam ſine peccato, quæ eſt alterum principium ordinans ad finem naturalem ſibi proportionatum, bene eſſet

in illo poſitiua rectitudo naturalis, ſine ordinatione poſitiua ad finem ſupernaturalem.

Poſtquam autem homo conditus eſt cum gratia, quæ eſt principium poſitiuum ordinationis in finem ſupernaturalem, neceſſario eſt in eo ordinata rectitudo naturalis, ad finem ſupernaturalem poſitiuè ab eodem principio gratiæ originalis, vt totus homo poſitiue ſubordinatur ad finem ſupernaturalem, propter quem conditus eſt; neque enim Deus condidit hominem, vt tantum naturaliter, ſed etiam ſupernaturaliter viueret in æternum; Et hoc fuit pactum iuſtitiæ originalis, cum qua coincidit gratia originis (vt ſupra monſtrauimus) vt quandiu homo eſſet ſubordinatus Deo authori, & fini ſupernaturali; tamdiu maneret in ſe etiam naturalis ſubordinatio rectitudinis ad finem ſupernaturalem; Sed hanc ſubordinationem præbebat gratia originis. Ergo non poteſt homo regredi ad illam rectitudinem ſubordinatam ad finem ſupernaturalem quam habuit ex conditione ſua primæua, niſi per eandem gratiam iuſtificantem. Ergo item non poteſt in ſtatu naturæ lapſæ habere rectitudinem naturalem, quæ ſiſtat in vltimo fine naturali, ſicut ſiſteret in ſtatu naturæ in puris naturalibus ſine gratia; ſed neceſſario, ſi ſit recta & totalis erga finem vltimum, debet ſubordinari vltra ad finem ſupernaturalem; quia hanc ſubordinationem petit ſtatus hominis conditi cum tali ſubordinatione per gratiam, à principio

ſuæ conditionis, quam ſubordinationem non petebat natura in puris naturalibus, ſine gratia.

Dices. Homo per gratiam ſanantem non regreditur ad ſtatum originis: Ergo neque ad rectitudinem ordinatam ad finem ſupernaturalem, quam habuit in illo ſtatu ante peccatum, tenetur. Reſpondeo hominem per gratiam ſanantem redire ad ſanitatem illius ſtatus, quoad mentem, quia redit ad eandem gratiam iuſtificantem, cunctaſquè virtutes Theologales, ac morales infuſas cum ipſa, per quas fit homo totus rectus Deo, & fini ſupernaturali, vt antea ſubordinatus, aliàs non ſanaretur integrè per gratiam, nec iuſtificaretur totus coram Deo; quia tamen remanent in eo pœnæ temporales debitæ peccato originis, nempe ignorantia, & debilitas mentis ad bonum, cum reſiſtentia carnis contraria, quas antea non habebat, ideo non regreditur ad ſtatum illum: perueniet tamen per gratiam Chriſti pugnando hic ad imitationem Redemptoris, aut ſatis patiendo in Purgatorio, ad ſtatum illum feliciſſimum, in quo totaliter vincatur omnis contrarietas ad bonum; & totaliter tollatur omnis debilitas, per ſcientiam ſanctorum æternam, ſcilicet viſionem Dei; videndo enim omne bonum, nihil amplius remanet, in quo ſibi de ſe placeat homo; vnde omne peccatum in primo, & ſecundo ſtatu; nullum vero in tertio, vt eleganter S. Auguſtinus.

Confirmatur reſolutio in praxi: homo fidelis detentus in peccatô, diligens naturaliter Deum

Digitized by Google

abſolute ſuper omnia, cum propoſito ſeruandi omnia mandata naturalia, vel ſiſtit in fine naturali, excludens poſitiue ſupernaturalem, vel negatiue tantum, quia non aduertit. Si primum, peccat faciens contra debitam ordinationem Dei ſcienter. Si ſecundum non diligit Deum vt debet, pro hoc ſtatu, in quo tenetur homo conuerti ad Deum, vt auctorem, & finem ſupernaturalem: aliàs ſi iſta ordinatio negatiua ſufficeret ad veram dilectionem Dei naturalem in hoc ſtatu, regrederetur homo per peccatum originis, ad ſtatum in puris naturalibus, in quo ſufficiebat ordinatio negatiua ad finem ſupernaturalem; & ſic tolleret homo ordinationem Dei à ſe, per ſuum peccatum. Ergo cum hanc ordinationem non poſſit tollere, licet excuſari poſſit à culpa per inaduertentiam, non tamen facit veram dilectionem Dei ſuper omnia, niſi illam ſubordinet etiam ad finem ſupernaturalem, ſicut tenetur.

Addo, quod licèt homo poſſit plerumque moueri ad aliqualem affectum amoris Dei ſuper omnia, ex bonitate & pulchritudine naturali Dei ſola, quæ relucet etiam in creaturis ratione carentibus; adhuc non videtur moraliter verum, quod homo eliceat talem amorem abſolutum, cum propoſito ſeruandi omnia mandata naturalia, ſiſtendo ſolum in fine naturali quia tunc ſicut non vellet placere Deo, niſi vt authori naturæ, ita nec vellet à Deo, niſi bonum naturæ, & per conſequens non mereretur præmium æternum, ad quod ordinatus eſt à principio ſuæ conditionis.

Secundò quia tantum, & tale propoſitum in homine fideli non poteſt eſſe verum, ſine ſubordinatione ad auxilium Dei gratuitum, aliàs eſſet ſuperbum,& vanum,ſi ita proponeret homo ſeruare totam legem naturæ, atque comedere,& bibere,aut alia quæcumque opera facilia ciuilitatis humanæ, quæ ſunt communiter ſine hoc recurſu ad Deum, & ſine gratia; ſed recurrens ad auxilium gratiæ neceſſario recognoſcit,& ordinat ſe ad finem ſupernaturalem. Ergo idem quod prius.

Confirmatur ſecundo. Ideo homo in puris naturalibus poterat ſe bene ordinare in finem naturalem, ſine ordinatione poſitiua ad finem ſupernaturalem, quia habebat poſitiuum principium ordinationis naturalis, nempe naturam; erga verò ſupernaturalem finem non habebat ordinationem poſitiuam, ſed negatiuam tantum: ſed in hoc ſtatu naturæ lapſæ erga vtrumque finem habet priuationem. Ergo ad neutrum poteſt regredi per naturam. Maior patet ex dictis ſupra, circa ſtatum in puris naturalibus. Minor vero etiam ex dictis ſupra, circa ſtatum naturæ lapſæ. Conſequentia nota eſt, quia à priuatione ad habitum, non fit regreſſio per naturam.

Confirmatur tertiò rectitudo hominis naturalis, non aſcendit à viribus inferioribus ad rationem, ſed vice verſa, à ratione deſcendit ad vires inferiores. Ergo item & rectitudo ipſius rationis non eſt ab illa, ſed ab authore naturæ, aut gratiæ.Sed author naturæ & gratiæ coniunctim dedit hanc rectitudinem per gratiam ho-

Digitized by Google

mini ab initio. Ergo etiam non poteſt reſtitui ſine ordinatione ad vtrumque per gratiam ſanantem.

Confirmatur vltimo. Conuerſio, ſeu ordinatio ad finem vltimum etiam naturalem, non poteſt eſſe, niſi ab authore etiam naturæ, vt ſit proportio inter agentia, ſicut & inter fines, quemadmodum à priori argumentatur S.Thoma 1.2.q.109.art.6.vt probet,quod conuerſio hominis in Deum,vt finem vltimum ſimpliciter,non poſſit eſſe niſi à Deo,vt eſt primum agens vniuerſale; ſed Deus in hoc ordine rerum non conuerteret hominem ad ſe, vt finem vltimum naturalem, niſi etiam conuertat ipſum in finem vltimum ſupernaturalem. Ergo impoſſibilis eſt pro hoc ſtatu talis actus dilectionis abſolutæ Dei, ſuper omnia, cum propoſito implendi omnia mandata naturalia, in ordine ad finem vltimum naturæ, ſine ſubordinatione ad finem ſupernaturalem. Maior patet ex ratione S.Thomæ per ſe nota. Minor probatur; quia tunc faceret Deus contra ordinationem ſuam inditam, cum natura creata in gratia, ſiquidem ſepararet finem naturalem, à ſupernaturali erga hominem, quem à ſua conditione ordinauit, per legem vniuerſalem gratiæ originis, ad vtrumque finem. Vnde ad illud argumentum,quod tantum magnificant aduerſarij. Hoc opus dilectionis naturalis Dei ſuper omnia &c.Eſt ordinis naturalis: ergo non pertinet ad ordinem gratiæ. Ergo ſine illa haberi poteſt.

Reſpondeo,iſtud opus eſſe naturalis ordinis

abſolutè ſumptum, & ſecundum ſpeciem ſuam; vnde poterat haberi in puris naturalibus ſine gratia : at verò modo, poſtquam totus homo eſt ordinatus poſitiuè per gratiam, ex conditione ſua, ad finem ſupernaturalem ; iam deperditus ordo ad finem naturalem, per lapſum hominis, non poteſt, recuperari per naturam læſam, etiam quoad naturalia ; ſed indiget gratia ſanante naturam, quia natura infirma,eo quod talis,non poteſt quod ſana.Et hæc eſt vis argumentationis S.Thomæ,poſt S.Auguſtinum, locis citatis pro noſtra reſolutione.

Vnde nunc hoc opus naturæ pertinet ad gratiam ex parte principij actiui,ſicut pertinet reſurrectio Lazari verbi gratia, ad vitam naturalem poſt mortem ipſius,licet ex parte termini ſit naturalis,vt vita hominis per reſurrectionem.Cæterum & ex parte termini habet ſupernaturalitatem, per ſubordinationem ad finem ſupernaturalem,cum qua fuit condita tota natura per gratiam, ſatis patet ex dictis ; quia illa ſubordinatio ad finem ſupernaturalem non potuit eſſe,niſi à gratia, vt monſtratum eſt ſupra ; ex eo quod non haberetur, nec poterat haberi per naturam in puris naturalibus ; & hoc donum totum perdidit homo, per peccatum, vt rite aduertit S.Thomas 1.2.q.85.art.1.

Hinc verò non ſequitur, nullum verum bonum poſſe hominem lapſum per naturam,cum vt ſupra vidimus, poſſit habere actus virtutum moralium acquiſitarum, & multa alia bona pertinentia ad vitam præſentem, & ciuilitatem humanam, vt docet S.Thomas 1.2.q.109.art.2.

poſt S. Auguſtinum loco citato, in Iulianum, & Hyponoſticon.

Dico tertio, principaliter ad hunc actum dilectionis Dei ſuper omnia, &c. indiget homo fidelis & peccator auxilio Dei ſpeciali ſupernaturali, ſicut & ad cæteros conducentes ad iuſtificationem. Ita S. Thom. 1.2.q.109.art.6. Et probatur ratione ipſius ibi, & art. 1. Natura ſpiritualis, quantumcumque perfecta, non poteſt prodire in ſuos actus, niſi mota à Deo. Ergo multo magis indiget hac motione natura corrupta, ad actus conducentes ad iuſtificationem; atqui iſte actus ſecum haberet iuſtificationem, ſeu conduceret ad illam, vt ſupra monſtrauimus, ſi daretur in peccatore. Ergo à fortiori indiget auxilio gratiæ ſpeciali.

Dices. Actus iſte ſi daretur, ſecum portaret gratiam habitualem; ergo non indigebat auxilio ſpeciali diſtincto. Conceſſo antecedente, negatur conſequentia, nam iſte actus, qua præparatorius eſt gratiæ, non prærequirit in ſubiecto gratiam habitualem, aliàs daretur proceſſus in infinitum, vt S. Thomas 1.2.q.109.art.6. affirmat; ſed eſt ab auxilio ſpecialis motionis gratiæ Dei.

Dices iterum. In Bulla Pij V. à Gregorio XIII. confirmata anno 1579. 4. Kalendas Februarij, Pontificatus illius anno 8. contra Michaëlem Baium Doctorem, vt fertur, Louanienſem, inter propoſitiones damnatas refertur 34. nempe. Diſtinctio illa duplicis amoris, naturalis, quo Deus amatur, vt author naturæ, & gratuiti, quo Deus amatur vt beati-

ficator, vana eſt & cōmentitia, & ad illudendum ſacris literis & pluribus veterum teſtimoniis excogitata. Ergo iuxta damnationem contrariam aſſerenda eſt & nunc in hoc ſtatu charitas naturalis Dei ſeiuncta à ſupernaturali, dabilis per vires naturæ, cum ſolo concurſu generali Dei.

Reſpondetur, hanc ipſam diſtinctionem vtriuſque amoris nos fateri; ſed dicere, quod non poſſit amor naturalis Dei ſuper omnia, cum propoſito ſeruandi omnia mandata naturalia, viribus naturæ lapſæ elici, cum ſolo concurſu generali, quia & amor naturalis Dei cum tali propoſito eſt opus naturæ ſanæ, ad quod non poteſt per ſe ſola natura infirma, ſine gratia, de quo neque Baius, neque damnatio procedit.

Addo, & hunc amorem Dei naturalem, cum propoſito ſeruandi omnia mandata, de quo quæritur in praxi requirere gratiam ſpecialem, quia in homine lapſo, non poteſt ſiſtere in fine naturali, cum excluſione poſitiua finis ſupernaturalis, eo quod, vt monſtrauimus, cum homo ipſe in ſua conditione ſit ordinatus poſitiuè ad vtrumque ſi contra hanc ordinationem faceret poſitiuè peccaret. Sed neque eliciet prudenter tantum propoſitum ſeruandi omnia mādata, ſi negatiue ſe habeat erga finem ſupernaturalem, alias, aut ſibi ſufficeret retributio temporalis pro illo, contra illud Pſal. 118. Inclinaui cor meum, ad faciendas iuſtificationes tuas propter retributionem, ſcilicet ſupernaturalem, vt eſt communis ſenſus Patrum. Aut,

quod verius apparet, etiamſi moueretur ita ad amandum Deum, vel ex ſola bonitate Dei naturali, vt ſi per impoſſibile non eſſet aliud bonum ſupernaturale, adhuc ferretur in Deum, vt authorem naturæ tamen cum ſciat ad illud bonum, nempe ſupernaturale, ſe ordinatum; non ſiſtet in primo motiuo, ſed iuuabitur, & excitabitur ex illo, ad magis amandum & dirigendum ſe in Deum, vt authorem ſupernaturalem, quæ in fideli peccatore patent ad ſenſum.

Dices vltimo. Peccator fidelis forte ex amore Dei naturali vitat blaſphemiam, infidelitatem,& alia peccata grauiora:Ergo habet amorem Dei naturalem,& efficacem circa iſta, licet non circa alia minora.Reſpondetur talem peccatorem non ex amore Dei, ſed ſui cauſa, ne ſe faciat magis indignum venia, & propter pœnam quam timet, vitare talia peccata: licet autem demus, quod ex amore Dei ea vitet, adhuc non eſt amor abſolutus Dei ſuper omnia, aliàs vitaret omnia; ſed ex amore Dei reſpectiuo ſibi, ne ſcilicet tantum ſibi faciat malum, quantum ſequitur ex illis peccatis, per quæ ſibi exterminium à Deo timet, & inter homines.

CAPVT VIII.

Vtrum ſint vires naturæ lapſæ in fideli, ad eliciendum actum attritionis, quoad ſubſtantiam ſine gratia?

MOLINA in concordia diſp. 14. memb. 4. affirmat, naturæ viribus actum attritionis quoad ſubſtantiam. Primò ſecundum lumen naturæ, ex duobus malis minus eſt eligendum. Ergo fidelis ſciens ſibi peccatori manere pœnas perpetuas, per lumen naturæ dolebit de peccatis ſuis ſine gratia, ne veniat in maius malum. Secundò Accedens ad confeſſionem verbi gratia, cum dolore de cæteris peccatis, vno excepto, poterit ex dolore de iſto ſine gratia, ea ratione, qua dolet de aliis, ſiquidem hoc vnum non ſuperat vires naturæ. Ergo nec habere dolorem de omnibus propter pœnas inferni.

Tertiò. Ad attritionis ſubſtantiam concurrunt actus fidei, ſpei, & timoris inferni: ſed fides, & ſpes ſecundum ſubſtantiam naturalem concurrunt; ergo & timori inferni non enim apparet vnde ſupernaturalitatem accipiat. Ergo & dolor elicitus etiam erit ſecundum ſubſtantiam naturalis. Ergo per vires naturæ ſine gratia.

§. I.

Reſolutio quæſtionis.

REſolutio eſt. Attritio vera quoad ſubſtantiam, non poteſt inueniri in fideli, ſine ſpeciali gratia. Probatur, per Concil. Trid. ſeſſ. 14. de pœnit. cap. 4. deſcribitur attritio, vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu concepta, cum excluſione voluntatis peccati, & ſpe veniæ. Ecce ſubſtantia attritionis, quia ſubſtantia actus voluntatis ſumitur ex materia circa quam, & ex motiuis, quorum ratione mouetur homo ad actum talem, vt communis Philoſophia docet, quæ ſic accipiunt communiter Theologi, vt illa confuſio turpitudinis peccati, non ſit tantum coram hominibus, ſed coram Deo, iuxta illud Pſal. 50. Tibi ſoli peccaui, & malum coram te feci. Et metus ille ſit pœnarum infligendarum à Deo, iuxta illud. Timete eum, qui poteſt mittere in gehennam.

Hanc autem declarat Concilium. Non ſolum non facere hypocritam, & magis peccatorem. Ecce damnat per eam errorem Lutheri contrarium. Verum etiam donum Dei eſſe, & Spiritus ſancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed mouentis. Ecce qualitas dictæ attritionis ex parte principij Diuini. Quo pœnitens adiutus viam ſibi ad iuſtitiam parat. Ecce effectus ipſius attritionis extra ſacramentum; cui additur conſequenter. Et quamvis ſine ſacramento pœnitentiæ, per ſe ad iuſti-

ficationem perducere pœnitentem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in ſacramento pœnitentiæ impetrandam diſponit. Ecce quomodo & in ſacramento pœnitentiæ gerit vicem diſpoſitionis, vt iuſtificetur peccator, ita cenſent communiter Theologi.

Tunc ſic: aut attritio quoad ſubſtantiā, quā Molina dicit poſſe eſſe per vires naturæ in fideli, ſine gratia, eſt eadem cum ſubſtantia declarata à Concilio, vel diuerſa? Si primum, eſt donum Dei, & Spiritus ſancti impulſus, vt ibi dicitur, quod non poteſt eſſe ſine gratia. Si ſecundum; iam non eſt eadem quoad ſubſtantiam, ſed alia, de qua non curandum vt non attingente ſubſtantiam attritionis, de qua quærimus; quia ſi ſubſtantiæ rei demas aliquid, vt addas de conſtitutiuis eius, tota deſtruitur, ſubſtantiæ enim rerum ſunt ſicut numeri, vt expreſſe docet D.Thom.1.p.q.67.art.4. ad 4.ex 8. Metaph.text.10.

Secundo omnia, & ſingula, quæ concurrunt ad ſubſtantiam attritionis declaratæ in Concilio citato, ex parte principij, & ex parte termini ſupernaturalia ſunt. Ergo & ſubſtantia illius ſupernaturalis eſt. Probatur antecedens, de principio primo, quod eſt Deus, quia dicitur donum Dei eſſe, & Spiritus ſancti impulſum. Secundo concurrit fides reuelans turpitudinem peccati coram Deo, & gehennam à Deo infligendam: ſpes item hic dat fiduciam miſericordiæ ſupernaturalis, id eſt condonationis peccati, per gratiam; necnon & timor pœnarum infligendarum à Deo iudice ſupernaturali, eiuſ-

Digitized by

dem enim eſt donare gloriam, & mittere in gehennam. Ergo cum hęc omnia principia concurrant ſecundum ſuas rationes formales ſupernaturales, influunt in hanc attritionem, quoad ſubſtantiam eius.

Declaratur primo quia influunt in actum, qui dicitur donum Dei eſſe, & Spiritus ſancti impulſum. Secundo influunt in actum, qui diſponit hominem ad impetrandam infallibiliter gratiam in ſacramento pœnitentiæ. Ergo ex omni parte actus iſtius attritionis, quoad ſubſtantiam ſuam, ſuperat vires naturæ, ſine gratia. Patet quia ſubſtantia eius conſurgit ex aſſignatis conditionibus, ita vt ſi deſit aliqua, deſtruatur ſubſtantia eiuſdem, neque ſequatur effectus aſſignatus ſupernaturalis à Concilio, diſponendi hominem ad iuſtificationem in ſacramento pœnitentiæ.

Dices: actus iſte elicitur à libero arbitrio, quod eſt principium naturale. Ergo in ſubſtantia ſua eſt naturalis. Reſpondeo, obiectionem eſſe communem ad omnes actus elicitos potentiæ liberæ, quos infra monſtrabimus, eſſe quoad ſubſtantiam ſupernaturales, in actibus virtutum Theologicalium procedentibus ab habitibus ſuis, per quos eleuatur potentia vitalis, ad producendos actus ſuperioris ordinis; vnde potentia tunc non concurrit nude ſumpta, ſed ſecundum formam ſuperadditam, & infuſam, perficientem ipſum principium naturale, & vitale in ſua vitalitate intrinſeca, aliàs non perficeret potentiam vitalem, ſed alterius generis, quod eſt ridiculum.

Verùm ad actus, qui non ſunt ab habitu, propter imperfectionem ſui generis, qualis eſt attritio, quæ dicitur à Concilio citato contritio imperfecta, ſumitur eius ſupernaturalitas à motiuis ſecundum obiectum & à principiis influentibus ſupernaturaliter cum potentia, vt ſunt hic fides, ſpes,& timor, & à principio extrinſeco, quod eſt Spiritus ſanctus mouens per auxilium ſupernaturale, phyſicum, præuium, efficax; quod auxilium licet non ſit datum per modum habitus, ſed tantum per modum actus, & motus; cum tamen ſit præuium, & phyſicum mouendo potentiam eleuat, & eleuando mouet, vt vitaliter operetur, & eliciat actum vitalem ſupernaturalem.

Dices. Eſto admittantur actus ſupernaturales ſecundum ſubſtantiam, negari non poteſt, eſſe aliquos ſupernaturales tantum ſecundum modum, inter quos ad ſummum poterit numerari attritio, vt quid imperfectum in ſuo genere. Ergo diſtinguenda ſemper eſt attritio,ſecundum ſubſtantiam naturalem, à ſupernaturali modali. Conceſſo antecedenti, negatur conſequentia, in ſenſu Molinæ ſeparantis ſubſtantiam naturalem huius actus, à modali ſupernaturalitate in eodem; itaut poſſit eſſe de facto vna, ſine alia, cuius oppoſitum monſtrauimus; & ratio eſt; quia illa modalis ſupernaturalitas neceſſario afficit actum illum,ſecundum totam ſubſtantiam ſuam, eo ipſo quod eſt ſecundum motiua intrinſeca ſupernaturalia, vt probatum eſt, id eſt ſpecificantia actum,& à principio extrinſeco ſupernaturali, nempe Spiritu ſancto mouente ad illum.

Confir

Confirmatur : ille actus poteſt ſecundum ſubſtantiam naturalem ſeparari, à modo ſupernaturali indiuiduo, quia in ſua tendentia ſpecifica ad obiectum proprium, non claudit ſupernaturale motiuum, vt eleemoſyna verbi gratia, facta tantum ex motiuo naturali ſubueniendi indigenti, & ſic de actibus aliis virtutum moralium acquiſitarum. At ſi eleemoſyna eliciatur ex motiuo ſupernaturali ſubueniendi indigenti, propter Deum ſumme dilectum ſupernaturaliter, ille actus ſaltem erit modaliter ſupernaturalis; non ita tamen vt modus ſupernaturalis adueniat illi, vt iam elicito ſecundum ſubſtantiam naturalem, tanquam indumentum, ſeu denominatur extrinſecà, vt dextrum in columna; ſed vt quid ſubſtantialiter pertinens ad indiuiduationem talis actus, quatenus eſt actus elicitus ab operante per charitatem, in ordine ad finem vltimum ſupernaturalem; licet enim indiuiduatio actus ſumatur ab operante, refunditur tamen in obiectum per motiuum operantis propter obiectum finale; vnde diuerſificatur talis actus eleemoſynæ propter Deum ſubſtantialiter,quia modaliter diuerſificatur tunc obiectum propoſitum, ab obiecto eleemoſynæ aliàs factæ tantum propter indigentem ſiſtendo ibi. Vnde ab illo actu propter finem ſupernaturalem vltimum facto, non eſt ſeparabilis modalis ſupernaturalitas in indiuiduo.

Hoc dictum ſit etiam in ſententia de modali diſtinctione horum actuum, nam in ſententia D. Thomæ 1.2. q. 63. art. 4. diſtinguun-

tur ſpecie virtutes acquiſitæ, ab infuſis, quod magis ſoluit argumentum: atqui attritio non ſic tantum eſt modaliter ſupernaturalis, ſicut eleemoſyna, ſed ſecundum ſpeciem ſuam, quia ſecundum illam includit neceſſario motiua omnia, & ſingula ſupernaturalia, ex Concilio citato, vt monſtratum eſt. Ergo numquam inueniri poteſt in indiuiduo veræ attritionis ſubſtantia, quæ non ſit ſupernaturalis ſecundum modum ſuum. Ergo falſo ponitur à Molina attritio quoad ſubſtantiam ex viribus naturæ, ſine gratia.

Dices Thomiſtæ admittunt confeſſionem veram, ſed informem ex defectu attritionis: ergo admittunt aliam, & aliam attritionem: vna quæ faciat ſacramentum validum, ſed informe; & aliam quæ non ponat obiectũ gratiæ: ergo item & Molina diſtinguet ſine noxa. Reſpondeo, diuerſitatem attritionis in argumento, non eſſe penes naturalitatem, & ſupernaturalitatem; ſed penes perfectum, & imperfectum, in eodem genere attritionis ſupernaturalis, quam Concilium requirit ad iuſtificationem in ſacramento; quam imperfectionem ſi ignoret homo etiam vincibiliter, faciet ſacramentum; quia in hoc ſacramento exercetur iudicium morale moraliter inter pœnitentem, & confeſſarium; vnde ſicut ſufficit ad validitatem iudicij moralis certitudo moralis, etiam cum defectu vincibili; ita & ad validitatem ſacramenti, vt etiam ex defectu examinis omnes fatentur; iudicium enim morale verum eſt, etiam interueniente vincibili de-

fectu, vt communis Theologia, & iuriſprudentia docet. At vero attritio, quoad ſubſtantiam naturalem, quam Molina docet, cum ſit aſſerta, & cognita, neque quoad validitatem ſacramenti ſufficiet, vt ipſemet Molina ſæpius fatetur, vt ſi quis non doleat propter timorem ſupernaturalem, aut confuſionem coram Deo; ſed propter timorem, & confuſionem naturalem coram hominibus, quæ aliena eſt à re præſenti, vt pote inſufficiens diſpoſitio in ſacramento pœnitentiæ: hic autem agitur de attritione, vt eſt diſpoſitio in ſactamento pœnitentiæ.

Secunda concluſio. Hæc attritio declarata, etiam infideli, non poteſt haberi ſine gratia præueniente phyſicè. Probatur tota concluſio; in praxi Molinæ, & ſibi conſentientium non poteſt negari, quod actus iſte attritionis, prout in ſacramento, diſponit ad impetrandam Dei gratiam, ſit phyſicè à gratia Spiritus ſancti hic declarata: ſed non poteſt eſſe phyſicè à gratia præueniente morali, quam docent, etiam in eorum ſenſu; neque à gratia ſimultanea phyſicas, quam ſolum admittunt; ergo, &c.

Declaratur prima pars minoris. Iſti termini (donum, & impulſus) mouentis Spiritus ſancti, quibus vtitur Concilium, non poſſunt verificari in ſenſu proprio de gratia præueniente morali. Ergo de gratia præueniente phyſica. Probatur antecedens: donum, & impulſus mouentis ſignificant actum donantis, & impellenti:, ſeu mouentis in actu ſecundo

exercito; ſed gratia præueniens moralis aſſerta ab Authoribus aduerſis ſignificatur, & ponitur in actu primo indifferens ad cooperationem liberi arbitrij ſubſequentem; Ergo iſta præuenientia moralis non eſt illa, de qua loquitur Concilium citatũ. Hæc patent ex terminis.

Declaratur ſecunda pars minoris in praxi Molinæ, & ſibi conſentientium, in Concord. diſp.36. Leſſij diſp.1. apologetica Delrio & alij cap.5. Bellarm.tom.3.lib.1. de gratia & libero arbitrio cap.19.ad primam obiectionem. Concurſus gratiæ phyſicus eſt inſtrumentalis, alia actio noua gratiæ excitantis moraliter, per quam Deus ſimultaneè adiuuat cooperationem liberi arbitrij, ſi ipſe voluerit conſentire. Ergo non eſt donans, neque impellens, neque mouens ad iſtam actionem, vt ſignant verba Concilij in proprio ſenſu; ſed magis eſt ſequens, & comitans actionem arbitrij. Patet, quia in ſenſu eorundem actio hæc arbitrij non reducitur, in actionem Dei, tanquam in impellentem, & mouentem; ſed magis reducitur ipſa actio Dei, in cooperationem arbitrij, ſaltem vt in conditionem antecedentem, ſic enim aiunt, ideo Deus concurrit ſic, quia homo cooperatur, non vice verſa ideo homo cooperatur, quia Deus ſic concurrit. Ergo.

Eadem argumentatio fit in praxi Suarij declarantis hunc concurſum gratiæ phyſicum, per aſſiſtentiam Dei extrinſecam, eodem modo applicatam ad cooperationem liberi arbitrij, ſi ipſe voluerit conſentire, ſecus vero non: in hoc enim conſentiunt omnes, quamvis in aliis maxime diſſentiant.

Magis autem repellitur Suarij aſſiſtentia extrinſeca ex eodem textu Concilij citato, dum impulſum iſtum Spiritus ſancti dicit, nondum inhabitantis, ſed mouentis; nam cum Spiritus ſanctus inhabitans ſit per gratiam, & charitatem realiter, & phyſicè inhærentes, provt diffinitur ſeſſ.6. de iuſtific. c.7.& can.11.ſine cauſa adderetur diſtinctio (non inhabitantis) niſi etiam foret impulſus Spiritus ſancti mouentis phyſicè; Ergo cum ſolum excludat inhabitationem, de cætero conueniunt, in motu ſcilicet phyſico intrinſeco, & præueniente. Ergo non ſufficit ad explicandum hoc munus gratiæ aſſiſtentia extrinſeca Spiritus ſancti, quæ vt nomen per ſe fert, à foris aſſiſtit. Quæ noſtra argumentatio fortè mouit Molinam, vt conſtitueret hanc efficaciam gratiæ phyſicam, in gratia præuenienti morali intrinſeca, inſtrumentaliter tamẽ; ſed non euadit incommodum, quia adhuc non aſſignat principium phyſicum ſupernaturale in re talis cauſalitatis inſtrumẽtalis, vt optimè contra ipſum deducit Suar.l.3.de auxil.c.4.n.12.v. quam verò ſit hoc difficile.

§. II.

Reſpondetur ad argumenta.

AD primum Molinæ reſpondetur, dictum illud (ex duobus malis minus eſt eligendum) intelligi rationabiliter, ſi detur optio, & facultas æqualis: & homo lapſus cum ſit præoccupatus ab affectu peccati, ſicut ad illud efficaciter repellendum vires non habet in natura corrupta, ita neq; ad fugiendum efficaciter

pœnas æternas, ſed ad vtrumque indiget auxilio gratiæ. Molina autem decipitur per deſideria inefficacia conditionata, ſeu velleitates circa hæc mala fugienda, quas non diffitemur, ita tamen vt non ſufficiant ad ſubſtantiam attritionis.

Ad ſecundum dico: accedenti ad confeſſionem cum dolore omnium, vno excepto, manere integram difficultatem dolendi de omnibus inſuperabilem per vires naturæ corruptæ ſine gratia Dei: nam ſicut qui in vno deliquit factus eſt omnium reus; ita & bonitas actus deteſtationis omnium peccatorum, ſi vnum excipias, & aliorum facit reum: malum enim ex quocumque defectu, bonum verò ex integra cauſa. Ergo integras vires petit, aut adiutas per gratiam.

Ad tertium dico; actus fidei, ſpei, & timoris concurrentes ad attritionem declaratam per Concilium, neceſſariò eſſe ſupernaturales, quia concurrunt ſecundum ſuas rationes formales ſupernaturales, ad finem ſupernaturalem, nempe ad actum pium, & vere conducentem in ſuo genere ad iuſtificationem in ſacramento, qui eſt finis intrinſecus omnis actus ſupernaturalis in via, ex quibus etiam elicita attritio fit ſupernaturalis. Neque obſtat, quod dicit de aſſenſu myſteriorum fidei naturaliter elicito, ſed non Chriſtiano ante donum habitus fidei; tum quia hic, de quo loquimur, iam fidelis eſt & Chriſtianus: tum etiam quia & in illo caſu, ſi homo aſſenſum præbeat ex vero motiuo fidei ſupernaturali, nempe credens, quia reue-

Digitized by Google

lata ſunt à Deo, iam habet aſſenſum fidei ſupernaturalis ex gratia, & habitu fidei, vt expreſſe docet S. Thomas. 1. 2. q.113. art. 4. & ſuper epiſt. ad Roman. lect. 1. Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt ei ad iuſtitiam, quia ipsũ credere eſt primus actus iuſtitiæ, quem Deus in eo operatur; & hæc expoſitio, inquit, eſt literalis, ſecundum intentionem Apoſtoli, qui facit vim in hoc, quod Geneſ. 15. dictum eſt, reputatum eſt ei ad iuſtitiam. Aſſenſus autem ille, quem Molina dicit fidei quoad ſubſtantiam, ſed non Chriſtianum, eo ipſo conuincitur, non eſſe aſſenſum fidei, ſed opinionis humanæ, quemadmodum S. Thomas docet de fide hæretici erga articulos quos recipit 2. 2. q.5, art.3.

Ad quartum reſpondeo, propoſitum abſtinendi de cætero ab omnibus peccatis, ſeu excluſionem voluntatis ſimilem etiam in abſentia obiectorum, ſuperare vires naturæ lapſæ, quia remouet à ſe iam habitum affectum peccati, quod eſt medicinæ principium, & per conſequens ad gratiam ſpectat: ſicut enim per affectum malum auertitur homo à Deo; ita per affectum verum doloris auertitur à peccato, & conuertitur in Deum: Conuerſio autem etiam quoad initium, eſt à gratia, & non à natura, vt contra Semipelagianos clamat Eccleſia ex illo. Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur. Et. Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, quaſi ex nobis; ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.

CAPVT IX.

Vtrum homo lapſus, poſt Baptiſmum, per vires naturæ poſſit elicere actum contritionis, quoad ſubſtantiam ſine gratia?

§. I.

Affirmat Molina.

MOLINA citatus in Concord. diſp. 14. memb. 1. v. vltimo, ſicut ad attritionem, vt vidimus; ita & ad contritionem quoad ſubſtantiam affirmat vires homini lapſo poſt Baptiſmum ſine gratia, ſed non ſufficientem ad ſalutem, eo quod peculiari Spiritus ſancti impulſu excitata non ſit. Probat primo ex illo ſuo dicto, quod homo in natura lapſa habeat eaſdem vires ad bonum, quas haberet ſi in puris naturalibus conditus fuiſſet, ſed tunc eliceret ex natura dilectionem Dei, & contritionem naturalem; ergo & modo.

Secundò fideli accreuerunt motiua redemptionis, & beneficiorum Dei cognita per fidem, & ſperata per ſpem. Ergo ex his amplius mouebitur, & roborabitur ad eliciendum actum contritionis quoad ſubſtantiam naturalem ſine gratia; cum illorum beneficiorum conſideratio ſit naturalis.

Tertiò non magis ſupernaturalis eſt contri-

tionis ſubſtantia, quam aſſenſus fidei, de myſterio Trinitatis verbi gratia: at hic habetur naturaliter ante receptionem habitus fidei: ergo & poſt fidei habitum contritio quoad ſubſtantiam.

Quartò contritio dicit propoſitum de cætero non peccandi lethaliter: ſed hic actus eſt extra totam latitudinem ordinis gratiæ, nihil proinde conducens ad finem ſupernaturalem. Ergo homini naturalis eſt, & proprius. Ergo poteſt haberi per vires naturę lapſæ ſine gratia.

Quintò non apparet emolumentum contrariæ aſſertionis; ſed magis nocet nimia depreſſio liberi arbitrij. Ergo ſine cauſa denegatur illi hęc facultas in hoc ſtatu poſt Baptiſmum lapſo.

§. II.
Reſolutio negatiua.

NIhilominus pro certo ducimus, non poſſe fidelem lapſum, poſt Baptiſmum, elicere actum contritionis, quoad ſubſtantiam, ſine gratia. Eſt Thomiſtarum communis; & deducitur euidenter ex Concil. Trid. loco cit. ſeſſ. 14. cap. 4. diſtinguente contritionem abſolutè, & omni tempore neceſſariam, à contritione hominis lapſi poſt Baptiſmum: illam dicit animi dolorem, & deteſtationem de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero; & declarat non ſolum ceſſationem à peccato, & vitæ nouæ propoſitum, & inchoationem, ſed veteris odium continere. Ecce ſubſtantia contritionis abſolutè ſumptæ.

Dę contritione verò poſt Baptiſmum ſic dicit.

& in homine poſt baptiſmum lapſo ita demum præparat ad remiſſionem peccatorum, ſi cum fiducia Diuinæ miſericordiæ, & voto præſtandi reliqua; quæ ad ritè ſuſcipiendum hoc ſacramentum requiruntur. Ecce ſubſtantia contritionis poſt baptiſmum. Docet præterea, & ſi hanc contritionem aliquando charitate perfectam eſſe contingat, hominemque Deo reconciliare, priuſquam hoc ſacramentum ſuſcipiatur, ipſam nihilominus reconciliationem ipſi contritioni, ſine ſacramenti voto, quod in illa includitur; non eſſe adſcribendam. Ecce effectus dictæ contritionis extra ſacramentum, reconciliatio hominis cum Deo.

Tunc ſic. Vtitur eadem argumentatione, qua ſupra, de attritione (ſubſtantia contritionis, quam Molina adſcribit homini lapſo poſt baptiſmum ſine gratia, vel eſt eadem cum declarata per Concilium, vel diuerſa? Si eadem, non poteſt haberi ſine gratia, ſiquidem reconciliat hominem Deo extra ſacramentum; ſi diuerſa: ergo non eſt eadem contritio quoad ſubſtantiam veram, ſed aliud quid, de quo non curandum. Patet conſequentia, quia ſubſtantiæ rerum ſunt ſicut numeri, & ſi quid demas, aut addas, variatur, & deſtruuntur.

Dices; iuſtificationem coniungi contingenter contritioni aliquando charitate perfectæ, vt docet Trid. citatum. Ergo quoad ſubſtantiam non differunt, ſed quoad charitatem adiunctam, cui reſpondet reconciliatio cum Deo. Sed contra eſt contextus literæ, verbum

enim (aliquando contingat) non diſiungit contritionem à charitate, ſed contritionem cum charitate, & reconciliationem cum Deo ex vna parte, vt iſtud dictum integrum compararet cum ſequenti (priuſquam hoc ſacramentum ſuſcipiatur) quia de facto hæc duo ſeparari contingit, vt oſtendat quam neceſſarium ſit votum huius ſacramenti ipſi contritioni, ad reconciliandum cum Deo, vt etiam contritioni charitate perfectæ non attribuatur reconciliatio cum Deo, ſine tali voto aliàs ſi ſoli charitati attribueretur reconciliatio, ſufficeret mentio illius facta, nec reduceretur reconciliatio in contritionem cum voto ſacramenti, cuius neceſſitatem pro vera contritione in homine lapſo poſt baptiſmum, Concilium valebat oſtendere. Eſt ergo, & fuit ſemper motiuum charitatis intrinſecum contritioni, ſicut & modo inſuper votum pœnitentiæ ſuſcipiendæ, ſed neutrum ſine alio modo continget.

Confirmatur, & declaratur. Contritio definita à Concilio Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. continet quatuor: dolorem de peccato: odium vitæ præteritæ: propoſitum de cætero non peccandi mortaliter: votum confitendi. Sed hæc quatuor non poteſt elicere homo lapſus ſine gratia. Ergo neque contritionis ſubſtantiam. Maior patet ex textu: Conſequentia tenet, ſubſtantia enim rei conſtat ex partibus diffiniti. Probatur minor: vel enim homo elicit hæc omnia ex motiuo amoris Dei; aut timoris gehennæ, confuſione peccati, quæ ſunt motiua ad ſubſtantiam contritionis perfectæ, aut im-

perfectæ ? Si ex timore gehennæ, aut confuſione peccati, elicit homo attritionem, quæ ex talibus motiuis deſinitur concepta in dicto c.4. & dicitur contritio imperfecta,& eſt confeſſione omnium Theologorum, alia in ſubſtantia, à contritione perfecta. Si elicit tales actus ex amore Dei,veram elicit contritionm e perfectam diffinitam à Trid. dicto cap. 4. quoad ſubſtantiam perfectam : ſicut enim qui ponit animal,& rationale,ponit hominis ſubſtantiam ; ita qui ponit partes diffinitas contritionis, ponit ſubſtantiam contritionis ; Sed hæc non poteſt haberi ſine gratia ex Can. 3. ſeſſ. 6. de iuſtificat. Ergo contrariè aſſeritur, poſſe haberi quoad ſubſtantiam ſine gratia.

Si dicant ; ſubſtantiam contritionis diffinitæ in dicto cap.4. cap.3. eſſe ſicut oportet ad ſalutem ; ſe verò aſſerere viribus naturæ tantum ſubſtantiam contritionis, quæ non ſufficit ad ſalutem. Contra eſt, quia actus, & motiuum horum actuum, ſunt iidem cum ſufficientibus ad ſalutem in Concilio declaratis.

Si dicant iterum ; actus & motiuum Concilij eſſe abſolutos, & efficaces : ſuos verò eſſe abſolutos, ſed non efficaces, quia non ſunt ab Spiritu ſancto ; vnde conueniunt in ſubſtantia naturali, ſed non pertingunt ad modum ſupernaturalem, qui præciſe neceſſarius eſt, ad reconciliandum hominem cum Deo.

Primum quidem de inefficacia horum

actuum abſolutorum ſatis ſupra impugnatum eſt, dum monſtrauimus amorem Dei ſuper omnia abſolutum, qualis iſte eſt, vt ſupponimus, neceſſariò eſſe efficacem dum habetur, quantumcumque non perſeueret poſtea; quia nulla poteſt maior efficacia concipi in actu amoris, quàm quæ reperitur, in propoſito non peccandi de cætero mortaliter, cum odio vitæ præteritæ, & dolore de peccato appretiatiuè etiam ſuper omnia. Quæ omnia in hoc caſu punctualiter reperiuntur, ſi vere elicit homo actus enumeratos à Molina.

Neque enim ad efficaciam verificandam requiritur perſeuerantia de futuro in tempore ſequenti: aliàs nullus, qui poſt acceptam iuſtificationis gratiam reincideret in peccatum, habuiſſet amorem Dei efficacem; aut ſi efficacem habuiſſet, non poſſet deinceps peccare, quorum oppoſita definita ſunt in Concil. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. can. 24. Si quis dixerit hominem ſemel iuſtificatum amplius peccare poſſe, neque gratiam amittere; atque ideo eum, qui labitur & peccat, numquam verè fuiſſe iuſtificatum, anathema ſit.

Secundò. Illa euectio Spiritus ſancti, quam ſuperuenientem faciunt ſuæ contritioni, quoad ſubſtantiam elicitæ per naturam ſine gratia; eam etiam ſatis ſupra impugnata eſt, circa ſimilem euectionem ſubſtantiæ attritionis; ſiquidem illa euectio Spiritus ſancti non mutat ſubſtantiam actus nec modum eius realem, quod oporteret vt

fieret ſupernaturalis, ſecundum aliam, & aliam poſitionem diſtinguentium actus ſupernaturales, à naturalibus ſubſtantialiter, aut modaliter, realiter tantum. Si autem mutaret actum aliquo ex his modis, iam non eſſet idem actus numero; & conſequenter iam eadem ſubſtantia contritionis naturalis non eleuaretur, ſed mutaretur, nulla facta in illam mutatione ex libero arbitrio; ac per conſequens illa eleuatio non eſſet intrinſecè, & vitaliter diſpoſitiua hominis ad gratiam; quod quantum inconueniens ſit, ipſi videant: aut alterum fortaſſe periculoſius, quod faciant hanc euectionem Spiritus ſancti, in dictos actus hominis iam naturaliter elicitos quoad ſubſtantiam, de ſolo nomine ſupernaturales, indeque ſolo nomine requirant gratiam ad illos; in re autem per actuſmet naturales diſponant hominem proximè ad iuſtificationem, quæ omnia videntur conſequi ex hac ſua doctrina, contra doctrinam Tridentini citati.

§. III.

Reſpondetur ad argumenta.

AD primum argumentum Molinæ reſpondetur, non eſſe eaſdem vires naturæ lapſę, ad bonum morale, quas habuiſſet in puris naturalibus, quia tunc foret invulnerata, modo vero habet quatuor vulnera, vt communis Theologia docet cum D. Thoma 1. 2. q. 89. art. 3. corp. infirmitatem, ignorantiam mali-

Digitized by Google

tiam,& concupiſcentiam, per quæ retardatur à proſequendo bono morali , ſicut ageret non exiſtentibus talibus vulneribus , vt patet in ægroto corporaliter , qui non poteſt agere, quod poterat ante infirmitatem ; vnde in illo ſtatu poterat diligere Deum naturali amore ſine gratia, quia actus erat proportionatus naturæ : ſed poſt lapſum non valet, quia actus ſani ſuperat vires infirmi, neque ad contritionem valet quoad ſubſtantiam ; quia per naturam læſam non fit regreſſus à priuatione ad habitum, ſed neceſſaria eſt gratia multo magis, quam in infirmo corporaliter medicina ; eo quod per lapſum auerſus eſt homo , & priuatus à fine etiam naturali , vt ſuprà monſtrauimus.

Ad ſecundum dico ; motiua redemptionis, & beneficiorum Dei concepta ex fide, reddere faciliorem viam ad bonum moraliter,vt lex, & doctrina Euangelica, quæ ſola non ſufficit,ſine adiutorio gratiæ faciente facere,vt latè demonſtrat S. Auguſtinus 1. de gratia Chriſti contra Pelagium, cuius argumentum eſt ; expreſſe vero cap.13. & 14. Hæc gratia ſi doctrina dicenda eſt certe ſic dicatur, vt altius & interius eam Deus credatur infundere , itaut non tantummodo oſtendat veritatem, ſed etiam impertiat charitatem.

Ad tertium dico, aſſenſum illum fidei, quem Molina concipit de obiecto fidei materialiter, non eſſe aſſenſum fidei quoad ſubſtantiam, quia deeſt ei ratio formalis obiectiua fidei , vt ſcilicet credatur vt reuelatum à Deo ; ſed eſſe

aſſenſum opinionis humanæ, vt expreſſe docet S.Thomas 2.2.q.5.art.5.de aſſenſu hæretici, circa articulos fidei veros, quos admittit, quia credit quod ſibi viſum eſt credibile, non quod Eccleſia proponit, vt reuelatum à Deo.

Ad quartum dico, propoſitum illud abſolutum de cætero non peccandi lethaliter, eſſe intrinſecè ſupernaturale in homine lapſo poſt baptiſmum, quia auertit hominem à peccato commiſſo contra Deum, vt redemptorem ſuum, & authorem ſupernaturalem in facto per baptiſmum, & conſequenter conuertit hominem in authorem ſupernaturalem: eiuſdem enim motus eſt receſſus à termino à quo, & acceſſus ad terminum, ad quem, vt expreſſe docet S.Thom.1.2.q.113.art.3. corpore; quod idem verum eſt in homine lapſo ſtatim poſt peccatum Adami, eo quod etiam tunc decidit homo à ſtatu conuerſionis in Deum, vt authorem ſupernaturalem; ad quem ordinabat iuſtitia originalis. Et ideo non poteſt regredi homo lapſus ad conuerſionem ſupernaturalem, niſi per gratiam; ſed neque poteſt regredi ad conuerſionem in Deum, vt authorem naturalem, quia ab vtraque conuerſione lapſus eſt per peccatum, & vtraque priuatus rectitudine naturali, & ſupernaturali: à ſupernaturali quidem totaliter; à naturali verò non totali, ſed integrali, & perfecta; & ideo in natura lapſa remanet adhuc ſemen radicale virtutis, nempe arbitrij inclinatio ad bonum morale commune; ſed extenuata & infirma, ſicut dicitur in Trid. ſeſſ.6.de iuſtific. cap.1.vt niſi adiuuetur, & ſanetur

netur per gratiam, non poſſit reſtituere ſe neque in rectitudinem naturalem, quam petit conuerſio in Deum, vt authorem naturæ, ſicut expreſſe docet S. Thomas 1.2. q.109. art.7. corpore. Similiter ordo naturæ reparari non poteſt, vt ſcilicet voluntas hominis Deo ſubiiciatur, niſi Deo voluntatem hominis ad ſe trahente, vt ſupra dictum eſt, vbi de præparatione ad gratiam in argumento. Sed contra ex illo Ioan. 6. Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit eum, & ideo neque contritionis ſubſtantiam naturalis, neque dilectionis Dei ſuper omnia poteſt homo lapſus ſine gratia, eo quod à priuatione ad habitum etiam naturalem, non fit regreſſus per naturam in naturalibus, quanto minus in moralibus bonis actibus perfectis, quales iſti ſunt.

Ad quintum dico, emolumentum maximum in hac re expreſſiſſe S. Auguſtinum lib. de grat. Chriſti citato, & alibi ſæpe, vt reprimatur ſuperbientis Pelagij extollentia, contra neceſſitatem gratiæ Chriſti, qui dicit. Sine me nihil poteſtis facere. Et illud Apoſtoli. Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. At ſi contritionem quoad ſubſtantiam valet homo elicere ſine gratia, quid non poſſit, non dico cogitare, ſed facere? hic enim actus totam præfert difficultatem, experientia teſte, in ſubſtantia ſua, prout eſt ab homine, quatenus auertit hominem à bono priuato, & temporali, & conuertit in bonum æternum, & commune, neque ad hoc iuuatur à ſuperueniente euectio-

ne Spiritus ſancti, quam aſſerit Molina; cum hæc ſit tantum moralis dignitas ad præmium, vel inſtrumentalis efficientia ſecundum eundem, aut extrinſeca aſſiſtentia ſecundum Suarium, nequaquam præuenientes, & adiuuantes potentiam infirmam, quod oporteret ſi adiuuans gratia in re foret: ſed comitantur inchoatam, vel elicitam operationem illius, quod in re magis eſt ſequi operationem potentiæ, quàm iuuare; ſiquidem in ſenſu eorum, ideo Deus quouis ex his modis ſimultaneè cooperatur, quia homo operatur; non vice verſa; illa autem quæ ſunt ſimul dicuntur ad conuerſionem, cum tamen conuerſio hominis ad Deum, ita primò adſcribenda ſit Deo, vt non primo adſcribatur homini, iuxta illud non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis.

CAPVT X.

Vtrum actus dilectionis Dei ſupernaturalis haberi poſſit, quoad ſubſtantiam ſine gratia ab homine lapſo?

§. I.

Pars affirmans ſuadetur à Molina.

MOlina in concord. q. 14. diſp. 4. affirmat in 5. §. quoad Sotum ibi. At ſi homo naturæ lapſæ, vel dum peruenit ad vſum rationis ſtatuat deſeruire Deo ſeruareque omnia mandata fretus auxilio Diuino. Ecce ſubſtantia dilectionis Dei ſupernaturalis; vel poſtquam in peccatum mortale proprio actu incidit, de eo doleat, & ſimiliter ſtatuat Deo in omnibus obedire. Ecce ſubſtantia contritionis vnà cum dilectione Dei ſupernaturali, qui actus ſine gratia habita aſſeruntur, nam illa fiducia auxilij Diuini, eſt de auxilio quotidiano impendendo pro efficaci obſeruatione mandatorum ſequenti, vt ſæpe docuerat. m. 3. & 4. expreſſe §. ex dictis. efficaciam talis dilectionis, ac propoſiti, pendere à particulari quotidiano auxilio inſuper impendendo vnà cum operatione liberi arbitrij.

Ne verò dicant, Molinam loqui de dilectione Dei naturali abſoluta, quam viribus naturæ attribuerat. m.3. & 4. citatis, addit primo loco citato ad recitata verba hic. Taliſque actus videlicet elicitus cum ſola fiducia auxilij de futuro, quod idem eſt atque ſine gratia de præſenti particula enim (taliſque) refert eundemmet actum ſic elicitum ſine gratia. Si impulſu Spiritus ſancti euehatur ad eſſe ſupernaturale, eſto tunc neque proprias vires habeat, neque eas recipiat ad præſtandam poſtea, quod tunc proponit. Repetit ſuum ſenſum de dilectione abſoluta, ſed non efficaci ad perſeuerandum. Dicitur diligere Deum ſuper omnia ſupernaturaliter, ſiue ex impulſu, motioneve Spiritus ſancti, & eſt diſpoſitus ad gratiam, eamque conſequitur. Libuit referre propria verba, ne dicant nos illi imponere partem affirmantem ſine cauſa.

Tunc ſic. In actibus enumeratis à Molina, elicitis ſine gratia inuenitur ille, quem refert particula (taliſque actus) de quo & verificatur in ſenſu eiuſdem proprio. Si euehatur ab Spiritu ſancto homo diligit Deum ſupernaturaliter, & eſt diſpoſitus ad gratiam, eamque conſequitur. Ergo in ſenſu Molinæ proprio idemmet actus dilectionis Dei elicitus ſine gratia, ſi ab Spiritu ſancto euehatur, eſt ſupernaturalis, & proxima diſpoſitio ad gratiam: ſed euectio hæc Spiritus ſancti non mutat ſubſtantiam naturalem actus in ſenſu Molinæ, aliàs non diceret (taliſque actus) ſed alius actus. Ergo idem actus numero dilectionis Dei

Digitized by Google

ſupernaturalis, & diſpoſitionis proximæ ad gratiam quoad ſubſtantiam, aſſeritur à Molina ſine gratia de facto. Patet conſequentia, quia ad enumeratos ſupra nullum alium requirit actum pro iuſtificatione conſequenda niſi talem, poſt euectionem Spiritus ſancti.

Confirmatur hic ſenſus. Euectio iſta Spiritus ſancti non præuenit phyſicè illum actum dilectionis Dei, vt eliciatur à libero arbitrio ſupernaturaliter, quia hanc præuenientiam phyſicam mordicus negant, neque comitatur eundem actum in eliciendo in ſenſu, quem docent, quia iſta euectio aſſeritur euenire actui iam elicito naturaliter. Ergo eademmet ſubſtantia actus naturalis per illam euectionem ſuperuenientem extrinſece tantum dicitur dilectio Dei ſupernaturalis, & diſpoſitio proxima ad gratiam ſecundum Molinam, quæ eſt pars affirmans proprie.

Statuto igitur ſenſu affirmantis partis in Molina, & ſibi conſentientibus, quatuor dicit hæc ſententia. Primum actus iſte quoad ſubſtantiam naturalis eſt. Secundum idem actus quoad modum moraliter ſupernaturalis fit, & eſt. Tertium hic actus quoad ſubſtantiam haberi poteſt viribus naturæ ſine gratia. Quartum hic actus quoad modum moralem ſupernaturalis, non poteſt heberi ſine gratia.

Probant Primum; hic actus quoad ſubſtantiam producitur ab homine principaliter. Ergo à principio connaturali: Ergo non à prin-

Digitized by Google

cipio ſupernaturali. Ergo naturalis eſt in ſua ſubſtantia.

Confirmatur; nam actiones ſumunt ſuam ſubſtantiam à principio eliciente: ſed hoc eſt naturale. Ergo & ſubſtantia actus eliciti. Confirmatur: Si actus iſte quoad ſubſtantiam eſſet ſupernaturalis, naturaliter cognoſceret Angelus ſe habere gratiam, & charitatem, per experientiam ſui actus, quod eſt impoſſibile. Ergo.

Probant ſecundum ſi foret actus ſupernaturalis, maxime propter meritum vitæ æternæ: ſed meritum eſt quid morale.Ergo moralis ſupernaturalitas ſufficit ad illud.

Confirmatur primò, ſufficit dignitas moralis in eliciente actum iſtum ad meritum eſſentiale, nempe charitas, & gratia inhærentes potentiæ. Ergo ſufficit moralis ſupernaturalitas. Confirmatur ſecundò, Gradus gloriæ reſpondet gradui habitus charitatis, & gratiæ. Ergo eorum ſubſtantialis dignitas ſufficit ad meritum.

Dictum Tertium colligunt ex probata ſubſtantia naturali huius actus, ad quam proinde ſufficit naturale principium,& vires & concurſus item generalis eiuſdem ordinis naturalis. Confirmant ex dictis ſuprà, circa actus fidei, ſpei, & contritionis, quos omnes, quoad ſubſtantiam, docent haberi poſſe per vires naturæ ſine gratia. Confirmatur ſecundò. Homo in puris naturalibus ſine gratia poterat diligere Deum ſuper omnia amore naturali,vt docet D. Thomas.1.2.q.109.art.3. Sed homo naturæ

lapſæ, quoad hoc habet pares vires, quia ſolum fuit expoliatus gratuitis. Ergo idem quod prius.

Quartum dictum probant ex definitione Concilij Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. can. 3. quia non aliter requirit gratiam ad hos actus niſi vt ſunt à Spiritu ſancto ſupernaturales : ſed hanc eandem ſupernaturalitatem docent. Ergo non quoad ſubſtantiam.

Confirmant primò, huius actus ſupernaturalitas non poteſt eſſe ab habitu, quia actus diſponit ad illum : aliàs præſupponeretur idem ad ſe ipſum ; neque poteſt eſſe ab auxilio phyſico præueniente, quia tollit, inquiunt, libertatem. Ergo eſt à Spiritu ſancto tantum moraliter præueniente.

Confirmant ſecundò, nam can. 4. ſequenti in Trid. ſeſſ. 6. definitur liberum arbitrium motum, & excitatum per hanc gratiam poſſe diſſentire ſi velit : Sed gratiæ phyſicè præuenienti non poteſt diſſentire. Ergo iſta gratia, per quam fit iſte actus ſupernaturalis, eſt tantum moralis.

---

§. II.

Reſolutio negatiua quæſtionis ſtatuitur & primum eius dictum.

HÆc conſtat duobus dictis. Primum, Actus dilectionis Dei ſuper omnia ſupernaturalis eſt ſecundum ſubſtantiam. Secundum, Actus iſte etiam quod ſubſtantiam, non

poteſt haberi ſine gratia.

Primum dictum eſt D. Thomæ 2. 2. q. 23. art.2.& alibi ſæpe,& communis Thomiſtarum cum aliis, & probatur. Actus ſubſtantia ſumitur ab obiecto formali, & ex modo tendendi in illud: ſed vtrumque eſt ſupernaturale ſecundum ſubſtantiam in hoc ſtatu: Ergo & ſubſtantia illius ſupernaturalis eſt. Maior eſt communis Philoſophia teſte D. Thoma 2. 2. q.23.art.4.& 1. 2. q.18. art.2. & q.27. art.1. & q.54.art.2.

Probatur prima pars minoris. Obiectum huius actus formale eſt Deus beatificans: ita S. Thom.1.2. q.109. art.3. ad 3. & 2.2. q.23. art. 4. patet, quia charitas non ſatiatur, niſi perueniat ad fruendum Deo: Vnde dicitur à S. Auguſtino, tertio, de doctrina Chriſtiana cap. 10. relato à S.Thoma in argumento, ſed contra art. 2. loco 1.citato. Charitatem voco motũ ad fruendum Deo. Sed hoc obiectum, & modus attingendi eſt ſupernaturalis ſecundum ſubſtantiam,cum ſit ipſe Deus in ſe poſſeſſus.Ergo & actus tendens in illud ſecundum ſubſtantiam ſupernaturalis eſt.

Secunda pars minoris docetur, & probatur à D.Thoma 1.2. q.109.art.3.ad 1. ibi.Charitas diligit Deum eminentius, quam natura: natura enim diligit Deum, prout eſt principium, & finis naturalis boni: charitas vero, ſecundum quod eſt obiectum beatitudinis, & ſecundum quod homo habet quandam ſocietatem ſpiritualem cum Deo. Hæc D. Thomas ex diſcrimine ſubſtantiali obiecti formalis colli-

gens modum tendendi ſubſtantialiter diuerſum dilectionis ſupernaturalis à naturali.

Confirmatur primò, ex eodem art. ad 2. concedit: diligere Deum ſuper omnia eſt naturale cuilibet naturæ creatæ; ſicut docuerat in corpore articuli; actum verò dilectionis ſupernaturalis ita eſſe excedentem naturam, vt non poſſit ad illum homo ſine gratia. Ergo in ſubſtantia, & modo differt hic actus ab illo.

Confirmatur ſecundò ad tertium eiuſdem dicit, quod amor Dei, nempe ſupernaturalis, de quo in argumento 3. dicitur ſummus non ſolum quantum ad gradum dilectionis; ſed etiam quantum ad rationem diligendi, & dilectionis modum; & ſecũdum hoc ſummus gradus dilectionis eſt, quo charitas diligit Deum, vt beatificantem. Ecce iterum ex diuerſitate ſubſtantiali ſummæ rationis diligendi in charitatis actu, ſummum, & diuerſum ſubſtantialiter diligendi modum colligit; quaſi naturalis dilectio diligat Deum ſuper omnia, ſed non ob ſummam rationem diligendi, quia diligit Deum propter naturam ſibi datam: charitas verò propter Deum in ſe fruendum, quod eſt ſummum omnium bonum.

Rurſumque: natura diligit etiam Deum authorem naturæ, & finem naturalem ſuper omnia, quoad modum iſtum, id eſt ad habendam in ſe naturam; non ſupra omnem modum diligendi, cum ſit alius modus diligendi ſuperans omnem naturam, nempe dilectionis Dei, propter Deum ipſum ſolum.

Vnde ille amor naturæ quaſi deſcendit à Deo, in creaturam: hic vero totus aſcendit ſupra creaturam in Deum, vt in ſe eſt. Qui manifeſtè eſt modus ſubſtantialiter diuerſus, cum ponat ſubſtantialem tendentiam diuerſam: natura enim amat ſe: Charitas verò non quærit quæ ſua ſunt. Vnde S. Thom. ſecunda ſecundæ. q. 23. art. 2. ſuprà citato concludit Manifeſtum eſt autẽ, quod actus charitatis excedit naturam potentiæ voluntatis. Quid clarius, pro diuerſitate ſubſtantiali, quam intendimus.

Secundò principaliter probatur idem primum dictum. Actus ſubſtantiæ ſumitur etiam à principio formali eliciendi, vt correſpondeant ſibi principium, finis, & media; Sed principium formale eliciendi hunc actum, eſt ſecundum ſubſtantiam ſupernaturale. Ergo & actus ſubſtantia ſupernaturalis eſt. Maior eſt communis Philoſophia, in calefactione à calore, & illuminatione à luce & conſequentia colligit ſub maiori & minori affirmatiua. Minor eſt D. Thomæ ſecunda ſecundæ q. 23. art. 2. & probatur ibi. Manifeſtum eſt autem, quod actus charitatis excedit naturam potentiæ voluntatis: niſi ergo aliqua forma Superadderetur naturali potentiæ, per quam inclinaretur ad dilectionis actum, eſſet actus ille imperfectior actibus naturalibus, & actibus aliarum virtutum; nec eſſet facilis, & delectabilis, quod patet eſſe falſum; quia nulla virtus habet tantam inclinationem ad ſuum actum, ſicut charitas, nec alia ita delectabiliter operatur; Vnde maximè neceſſe eſt, quod ad actum cha-

Digitized by Google

ritatis in nobis exiſtat aliqua habitualis forma ſuperaddita potentiæ naturali inclinans ipſam ad charitatis actum, & faciens eam prompte, & delectabiliter operari. Hæc D. Thomas.

Confirmatur 1. Actus iſte eſt vitæ ſupernaturalis: ergo neceſſario petit principium intrinſecum vitale, ſubſtantiale, ſupernaturale: patet cōſequentia, quia vitalitas eſt prima radix in actibus humanis: probatur antecedens; quia iſte eſt actus vitæ gratiæ. Neque obſtat vitalitati, quod ſit infuſus ab extrinſeco habitus, quia & acquiſiti veniunt de foris, & tamen perficiunt potentias ſecundum ſuas proprias inclinationes adiuuando, & eleuando eas ad actus perfectos facile promendos, experientia teſte. Sic autem perficit & charitas voluntatem, vt docet D. Thomas nuper cit. Vitalitati enim actus, vt ibidem docet S. Doctor, ſolum repugnat violentia, aut neceſſitas abſoluta; ſed principium iſtud iuuat inclinationem naturalem voluntatis liberæ, & non neceſſitat, quia ineſt potentiæ ad vtrumlibet; vnumquodque enim recipitur ad modum recipientis. Ergo vitaliter, & ſubſtantialiter concurrit ad actum ſuum.

Confirmatur ſecundò Actus iſte dilectionis ſupernaturalis eſt cauſa alijs imperatis ab ipſo, vt ſint ſupernaturales ſecundum modum. Ergo ipſe ſecundum ſubſtantiam ſupernaturalis: Omne enim; quod per aliud eſt tale, reducitur in illud, quod per ſe eſt tale: Quod autem per ſe eſt, ſubſtantiale eſt in re, de qua dicitur.

Dices D. Thomas de verit. q. 24.art. 14. in principio corporis habet: duplex eſt bonum; quoddam eſt humanæ naturæ proportionatum quoddam verò excedit facultatem naturæ; & hæc duo bona, ſi de actibus humanis loquamur non differunt ſecundum ſubſtantiam actus, ſed ſecundum modum agendi. Ergo contra D. Thomam eſt dicere huius actus ſubſtantiam ſupernaturalem. Reſpondetur, D. Thomam ibi loqui de actibus humanis, qui poſſunt eſſe, & fieri ab homine ſine gratia, in ſenſu articuli quærentis: Num liberum arbitrium poſſit eſſe in bonum ſine gratia qui ſunt actus virtutum moraliū, vt patet in exēplo ibi immediate appoſito ad citata verba, vtpote iſte actus qui eſt dare eleemoſynam, eſt bonū proportionatū viribus humanis, ſecundum quod eſt ex quadam naturali dilectione, vel benignitate homo mouetur: Excedit autem humanæ naturæ facultatem, ſecundum quod ad hoc inducitur ex charitate, quæ mentem hominis Deo vnit. Iſte enim actus, & ſimiles non differunt ſecundum ſubſtantiam actus, ſed ſecundum modum agendi, quatenus vnus mouetur ex ſola benignitate naturali; & alius inſuper ex motiuo charitatis: At actus dilectionis ſupernaturalis, sēper & quoad ſubſtātiā ſuā eſt ex motiuo ſupernaturali. Ergo.

Neque quod D. Thomas diſtinguat ſpecie virtutes morales infuſas ab acquiſitis prima ſecundæ, q. 63. art. 4. Sibi contrarius apparet hic, diſtinguens eaſdem ſecundum modum agēdi; quia ex eodem principio diuerſi modi agēdi eas ibi diſtinguit ſpecie, vt probat argumen-

tum : Sed contra, ex definitione infuſæ, qua in Deus in nobis, ſine nobis operatur : quælibet enim, inquit, differentia in diffinitione poſita mutata diuerſificat ſpeciem.

Deinde, quia vt docet in corpore articuli, modi iſti agendi refunduntur in obiecta : manifeſtum eſt autem, inquit, quod alterius rationis eſt modus, qui imponitur homini in concupiſcentiis, ſecundum regulam rationis humanæ, & ſecundum regulam diuinam: putà in ſũptione ciborum, ratione humana modus ſtatuitur, vt non noceat valetudini corporis, nec impediat rationis actum : Secundum autem regulam diuinæ legis requiritur, quod homo caſtiget corpus ſuum, & in ſeruitutẽ redigat, per abſtinentiam cibi & potus, & aliorũ huiuſmodi, vnde manifeſtum eſt quod temperantia infuſa, & acquiſita differant ſpecie. Hæc D. Tho. Quæ tamen differentia tota ſumitur ſecundum modum agendi, vt in loco de veritate dixerat: dilectionis vero actus ſubſtantia in eſſendo, & modo agendi ſemper eſt ſupernaturalis, vt potè per ſe ſemper, ab eodem motiuo ſupernaturali amatæ beatitudinis regulata, & non ab alio, vt virtus moralis.

Dices ſecundò D. Thomas, 2. 2. q. 171. art. 2. ad 3. habet. Quod eſt ſupra naturam poteſt eſſe dupliciter, vno modo quantum ad ſubſtantiam actus, ſicut miracula facere, & occulta, & incerta ſapientiæ Diuinæ cognoſcere ; & ad hos actus non datur homini donum gratiæ habitualis : alio modo eſt aliquid ſupra naturam humanam, quantum ad modum actus, non quantum ad ſubſtantiam ipſius, vt diligere

Deum in ſpeculo creaturarum, & ad hos actus datur donum gratiæ habituale. Ecce & in ipſis actibus dilectionis Dei, & fidei, aſſignat S. Thomas ſupernaturalitatem ſecundum modum & non ſecundum ſubſtantiam.

Reſpondetur tamen facilè, S. Thomam loqui ibi de actibus dilectionis Dei, & fidei ſupernaturalibus comparatiuè, ad actus prophetiæ, & patrationis miraculi, quos dicit ita ſecundum ſubſtantiam ſupra naturam, vt non detur ad illos aliquod habituale donum, quod erat aſſertum articuli; eo quod patratio miraculi eſt ab homine tantum inſtrumentaliter pure, vt communis Theologia docet: In prophetia verò habet ſe homo tantum paſſiuè, vt audiens, juxta illud Samuelis loquere: Domine, quia audit ſeruus tuus, & illud Pſalmi. Audiam quid loquatur in me Dominus Deus.

At verò actus dilectionis Dei, & fidei ſunt ab homine principaliter, vnde & dantur ad illos dona gratiæ habitualia, quo in ſenſu non ſunt ſecundùm ſubſtantiam ſupra naturam, ſicut prophetia, & patratio miraculi, ſed ſecundùm modum agendi, nempe à principio habituali gratiæ; Sed iſte modus agendi aperte monſtrat, & in S. Thoma ibidem, ſubſtantiam horum actuum non eſſe naturalem, & tantùm ſecundum modum ſupernaturalem, vt contendit obiectio, ſiquidem petunt principia intrinſeca, & inhærentia ſupernaturalia, nempe habitualia dona per ſe infuſa. Quæ principia ſupernaturalia non petunt actus ſecundùm ſubſtantiam naturales, vt actus virtutum mo-

ralium ex ſuo genere;cum poſſit eſſe vera eleemoſyna, &temperantia, ſine dono ſupernaturali, vt etiam docuerat D. Thom. eadem 2. 2. q. 23. art. 7. ad primum.

§. III.

Secundum dictum confirmatur. Actus dilectionis Dei ſupernaturalis quoad ſubſtantiam non poteſt haberi ſine gratia praeueniente.

HOc dictum videtur definitum in Concilio Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. can. 3. Si quis dixerit ſine præueniente Spiritus Sancti inſpiratione, atque eius adiutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe ſicut oportet, vt ei iuſtificationis gratia conferatur, anathema ſit.

Tunc ſic Actus iſtius dilectionis ſupernaturalis quoad ſubſtantiam eſt ſicut oportet, vt iuſtificationis gratia homini conferatur. Ergo non poteſt haberi ſine gratia præuenienti. Patet conſequentia: probatur antecedens. Actus dilectionis ſicut oportet ad iuſtificationem eſt ſupernaturalis, ſecundum omnes Theologos: ſed actus declaratus eſt ſecundum ſubſtantiam ſupernaturalis, vt probatum eſt dicto 1. Ergo vt ſic ſufficiens ad iuſtificationem, & per conſequens vt ſic non ſine gratia præueniente ex diffinitione Concilij.

Confirmatur ex regula S. Thomæ 1. p. q. 62. art. 2. & prima ſecundæ, q. 109. art. 2. & 3. & ſecunda ſecundæ, q.23. art. 3. ad actus qui excedunt proportionem virtutis naturalis, in-

diget homo gratia præueniente : ſed actus iſte dilectionis Dei ſupernaturalis , quoad ſubſtantiam excedit proportionem virtutis naturalis, etiam in ſtatu naturæ integræ , ſecundum D. Thomam locis citatis,immo & in Angelis loco primæ partis citato.Ergo ſemper homo indiget gratia præueniente ad illum quoad ſubſtantiam:quamvis enim S.Thomas non exprimat particulam (quoad ſubſtantiam) ſatis tamen eam indicat & ſupponit locis citatis,præſertim 1.2.q.109.art.3.ad ſecũdum,dum diſtinguit hanc dilectionem ſupernaturalem à naturali,nõ ſecundum actum & modum,ſed ſecundum actum & actum;dicens hunc actum excedentem virtutem naturalem : illum verò cõnaturalem eidem virtuti naturali; diſtinctio verò actus,& actus manifeſtè eſt ſecundum ſubſtantiam ipſius actus , & non ſecundum modum moralem tantum,vt volunt aduerſantes.

Secundò principaliter:Iſta dilectio Dei ſupernaturalis,de qua loquitur Concilium,in adulto eſt diſpoſitio proxima ad gratiam:ſed non poteſt intelligi talis, niſi ſecundum ſubſtantiam: Ergo ſecundum ſubſtantiam non poteſt haberi ſine gratia præueniente , ex textu Concilij.

Si dicas ; diſpoſitionem iſtam ad gratiam eſſe tantum moralem. Contra eſt , quia forma ad quam requiritur, nempe gratia, phyſica eſt, & inhærens , ex Trid. citato loco. cap. 5. & can. 11. Diſpoſitio autem eſt in eodem genere formæ,ad quam diſponit,vt monſtrat S.Thom. 1.2.q.112.art.2.& ab eodẽ agente introducente

for

formam. Idem S.Thomas ad 3. eiuſdem art. Ad hoc,quod Deus gratiam infundat animæ nulla præparatio exigitur, quam ipſe non faciat.

Deinde iſta moralis diſpoſitio non poteſt haberi niſi per actum quoad ſubſtantiam ſupernaturalem ; moralitas enim eſt modus, aut paſſio actus phyſici liberi quoad ſubſtantiam; aliàs adueniret de foris, & non eſſet diſpoſitio hominis, vel eſſet ab actu naturali, quod eſt ponere diſpoſitionem ad gratiam,à natura,quæ non poſſunt ſtare cum fide.

Si dicas ; iſtam moralem diſpoſitionem eſſe à Spiritus ſancti motione ſuperueniente ad actum quoad ſubſtantiam naturalem ? non ſoluis argumentum ; quia vt iſta motio à Spiritu ſancto afficeret ab intrinſeco moralem iſtam diſpoſitionem , deberet afficere ipſam ſubſtantiam actus,vt exit ab homine, ad quam ſequitur , quia diſpoſitio hominis liberi eſt, nam propter quod vnumquodque tale, & illud magis. Sed tu ponis hanc ſubſtantiam actus naturalem vt exit ab homine , non eſſe à Spiritu ſancto, credens per oppoſitum tolli libertatem illius. Ergo ſine vllo fundamento dicis, moralem iſtam hominis diſpoſitionem eſſe ab Spiritu ſancto , cum pugnent inter ſe , eſſe diſpoſitionem hominis moralem à Spiritu ſancto, & non eſſe à Spiritu ſancto ſubſtantiam actus, ad quam ſequitur talis moralitas ab intrinſeco.

Si adhuc dicas ; à Spiritu ſancto concurſum hic inuenire præuenientem , ſed tantum moralem , nempe gratia excitans , & alliciens

per actus indeliberatos ſupernaturales ad hanc diſpoſitionem eliciendam. Contra eſt; nam iſta gratia excitans, vt aſſeris, non attingit efficienter ſubſtantiam actus, ad quem excitat vt eſt ab homine, ſicut oporteret, vt faceret moralitatem ſubſecutam ſupernaturalem hominis diſpoſitionem. Ergo aut non eſt hominis liberi iſta diſpoſitio ſupernaturalis ſed extranea: aut à naturali ſubſtantia actus promanat, quæ videntur contra fidem: aut ſubſtantia actus, ad quam ſequitur iſta moralitas ſupernaturalis eſt, & per conſequens etiam quoad ſubſtantiam eſt ab Spiritu ſancto præueniente Phyſicè, quemadmodum docet D. Thomas 1.2. loco nuper citato poſt S. Auguſt. de grat. Chriſti cap. 12. 13. & 14. & communiter Thomiſtæ cum veteribus Theologis.

Confirmatur & declaratur: actus ſicut oportet ad iuſtificationem, aſſignatur ſecundum ſubſtantiam aliud obiectum, & modus tendendi in illud, etiam ſecundum Authores oppoſitos. Ergo ſecundum ſubſtantiam eſt alius ab his, qui non ſufficiunt ad hoc munus; & non tantum ſecundum moralitatem extrinſecam, vt ab Spiritu ſancto, ſicut volunt prædicti Authores. Maior patet ex doctrina communi diffiniente hos actus, per ordinem ad obiectum ſupernaturale, & modum ſupernaturalem tendendi in illud; nam verbi gratia aſſenſum fidei quoad ſubſtantiam dicit Molina referri ad obiectum reuelatum materialiter, ſed non vt reuelatum formaliter: aſſenſum vero fidei vt oportet ad ſalutem, ferri in reuelatum, vt for-

maliter reuelatum, nempe ſub ratione formali reuelationis Diuinæ; ideoque hunc eſſe ſupernaturalem, & à Spiritu ſancto, & vt oportet ad iuſtitiam; illum vero minimè, & ſic de aliis. Ergo non ſola moralitas, vt ab Spiritu ſancto extrinſecè, ſed ſubſtantia iſta ſupernaturalis eſt, & ab Spiritu ſancto ſubſtantia diuerſa.

Confirmatur ſecundo ex D. Thoma 1. 2. q. 113. art. 1. docente fieri iuſtificationem impij, per motum de contrario, in contrarium; ſed hic motus non eſt moralis tantùm, vt patet. Ergo ſecundum ſubſtantiam requirit gratiam, non tantum ſecundum moralitatem.

Confirmatur tertiò ex eodem S. Doctore ibidem q. 112. art. 2. declarans enim hanc diſpoſitionem ad gratiam dicit. Ipſe bonus motus liberi arbitrij, quo quis præparatur ad donum gratiæ ſuſcipiendum, eſt actus liberi arbitrij moti à Deo: ſed actus liberi arbitrij moti à Deo eſt actus ſupernaturalis quoad ſubſtantiam. Ergo vt ſic eſt à gratia, & non tantum moraliter, vt docet Molina cum ſuis. Maior patet ex litera. Conſequentia recte colligit. Declaratur minor: actus liberi arbitri moti ab Spiritu ſancto, quoad ſubſtantiam, eſt ab arbitrio moto à Deo: ergo quoad ſubſtantiam ſupernaturalis. Ea enim ratione negant actum iſtum quoad ſubſtantiam ſupernaturalem, quia quoad ſubſtantiam eſt à libero arbitrio non moto à Deo; ſed tantum ab Spiritu ſancto euehente ipſum actum, iam quoad ſubſtantiam elicitum ab arbitrio.

Neque recurras ad motionem moralem gratiæ præuenientis: tum quia S.Thomas expreſſe loquitur hic,ſecundum omnes,de motione phyſica: tum etiam quia motio illa tantum præueniens moraliter,non mouet efficaciter liberum arbitrium,vt aſſertores illius fatentur: iam vero iſta motio ita eſt efficax, in D.Thoma ibi,vt non ſolum ſit efficax ad mouendum liberum arbitrium,ſed conſequendam gratiam,vt expreſſe docet S.Thomas art. 4. corpore loquens de eadem præparatione. Alio modo poteſt conſiderari,ſecundum quod eſt à Deo mouente,& tunc habet neceſſitatem ad id, ad quod ordinatur à Deo,non quidem coactionis,ſed infallibilitatis, quia intentio Dei deficere non poteſt.Quæ nullo modo poſſunt verificari de motione tantum morali, neque per recurſum ad ſcientiam mediam, quia D. Thomas non recurrit ad ſcientiam,ſed ad decretum voluntatis, quod per intentionem Dei declaratur,quæ eſt actus voluntatis Diuinæ,ex qua habet efficaciam iſta motio cordis humani, ibi, vnde ſi ex intẽtione Dei mouentis eſt,quod homo,cuius cor mouet,gratiam conſequatur, infallibiliter ipſam conſequitur, ſecundum illud.Ioan.6.Omnis qui audiuit à Patre,& didiſcit, venit ad me. Hæc D.Thomas, id eſt, qui audiuit per motionem illam cordis altam,& ſecretam,vt loquitur S.Auguſtinus lib. 1. de grat.Chriſti contra Pelagium cap.12. & 13. Quæ non ſolum oſtendit veritatem, ſicut facit gratia tantum moralis, ſed impertiat charitatẽ:quæ impertitio charitatis ſine dubio, phyſica eſt cauſatio actus charitatis, ſeu dilectionis ſupernaturalis in homine,de qua eſt quæſtio.

§. IV.

Reſpondetur ad argumenta partis affirmantis.

AD primum dicitur, actum iſtum dilectionis Dei ſupernaturalis quoad ſubſtantiam, producere quidem liberum arbitrium, vt cauſam principalem, ſecundam tamen, id eſt arbitrium, non ſolum, vt volunt aduerſantes, hoc enim arbitrium, vt loquitur S. Auguſtinus 1. de gratia Chriſti contra Pelagium cap. 14. poteſt eſſe ſolum, ſi non venit; non autem poteſt eſſe niſi adiutum, ſi venit, & ſic adiutum, vt non ſolum quid faciendum ſit ſciat, quod eſt munus gratiæ tantum moralis, ſed quod ſcierit etiam faciat, quod eſt munus gratiæ facientis facere. Hoc autem adiutorium ſimul cum cauſalitate liberi arbitrij ſecundaria ad præparationem ad gratiam per hunc actum, declarans S. Thomas ſcholaſticè 1.2. q. 112. art. 2. nuper citatus dicit. Hominis eſt præparare cor Prouerb. 16. Et principaliter à Deo mouente liberum arbitrium, & ſecundum hoc dicitur à Deo voluntas hominis præparari, & à Domino greſſus hominis dirigi. Et clarius adhuc art. 4. Præparatio hominis ad gratiam eſt à Deo, ſicut à mouente, à libero autem arbitrio, ſicut à moto.

Neque enim motio Dei in liberum arbitrium, tollit principalitatem liberi arbitrij, quia non tollit motum eius ab intrinſeco, ſed ponit eſſe ſecundariam, cuius eſt moueri vt motam: moueri enim non motam eſt ſolius Dei. Neque item ponit neceſſitatem, hæc enim ſolum poteſt venire ab obiecto beatitudinis clare viſo

Neque item cogit, aut facit vim, quia violentum eſt paſſo non conferente vim, ſed renitente. Voluntas autem eliciens actum vim confert, & non renititur, quæ omnia docet S. Thomas 2.2. q.23. art.2.

Ad confirmationem patet ex dictis; cauſa enim principalis huius actus non eſt liberum arbitrium ſolum, ſecundum ſua naturalia, ſed motum principaliter à Deo, ex quo habet producere actum quoad ſubſtantiam ſupernaturalem; motio enim illa mouendo eleuat, & eleuando mouet arbitrium, ad actum excedentem vires naturales, vt expreſſe docet D. Thomas. 1.2. q.109. art.3. ad 2.

Ad ſecundum reſpondeo, Angelum non poſſe certitudinaliter ſcire, ſe habere gratiam, quia non poteſt ſcire principium huius eſſe; principium enim gratiæ, & obiectum eſt ipſe Deus, vt docet D. Thom. 2.2. q.112. art.5. Qui propter ſui excellentiam eſt creaturæ ignotus, & ideo eius abſentia & præſentia certitudinaliter cognoſci non poteſt. Iob. 9. Si venerit ad me, non videbo eum: Si autem abierit, non intelligam. Quæ currunt pariter in homine, atque in Angelo ſumpto ſecundum ſua naturalia. Vnde licet Angelus cognoſcat ſubſtantiam actus ſui naturalis, non tamen cognoſcit; an in veritate peruenerit ad ſubſtantiam actus ſupernaturalis, quia ignorat an principium ſupernaturale mouens ad illum, ſibi affuerit per influxum realem. Exemplum eſt ſupereminens: nouit Angelus in Chriſti humanitate non eſſe ſubſiſtentiam creatam,

Digitized by Google

quia nouit omnia naturalia naturaliter; & tamen non nouit eſſe ibi ſubſiſtentiam verbi, niſi per reuelationem fidei. Ergo ſimiliter non valet conſequentia (naturaliter nouit ſuum actum dilectionis naturalem.) Ergo nouit & ſupernaturalem naturaliter, ſed per reuelationem.

Ad argumentum pro ſecundo dicto reſpondetur, rationem meriti importare moralitatem non nudam, id eſt ab extrinſeco tantum, ſed ab intrinſeco, nempe promanantem ab actu vitali ſubſtantialiter ſupernaturali, quia eſt paſſio & modus eius id eſt actus liberi diſponentis ad gratiam, & meritorij ad gloriam. Vnde ad confirmationem dico magis eſſe pro nobis, quia ſicut illa dignitas habitualis moralis habentis habitus gratiæ, & charitatis, non eſt ab extrinſeco, ſed ab inhærentibus habitibus ſupernaturalibus quoad ſubſtantiam; ita dignitas moralis actualis actus debet eſſe ab actu inhærenter, & realiter ſupernaturali quoad ſubſtantiam, vt ſeruetur proportio meriti habitualis cum actuali, immo magis, ſiquidem actus eſt, qui præmiatur in iudicio, & non habitus.

Ad ſecundam confirmationem dico, gradum gloriæ commenſurari cum habitu intentione, quia in habitu tanquam in pignore conſeruantur merita actualia, quæ tranſeunt, ſicut inter homines Chirographo, & pignore conſeruatur numerus pecuniarum ſingularium debitarum.

Ad argumentum pro tertio dicto reſpon-

detur è contra noſtrum colligi potius ſecundum dictum de neceſſitate gratiæ ad hunc actum, ex probata ſubſtantia ſupernaturali eiuſdem, in noſtro primo dicto.

Vnde ad primam confirmationem reſpondetur ſimiliter de actibus fidei, ſpei, & contritionis, quos omnes ſupra oſtendimus euidenter ſupernaturales quoad ſubſtantiam, refellentes omnia in contrarium argumenta.

Ad ſecundam confirmationem etiam patet ex ſupradictis de dilectione Dei naturali ſuper omnia, ad quam etiam requiritur gratia in ſtatu naturæ lapſæ, vt monſtrat expreſſe S. Thomas 1.2.q.109.art.3.quia vt ibidem dicitur,homo infirmus & ægrotus non habet eaſdem vires, quas homo non infirmus, neque ægrotus, qualis foret homo in puris naturalibus conditus.

Ad argumentum pro 4. dicto, ex Can. 3. Trid.cit. ſatis ſupra oſtendimus dicto noſtro 2. oppoſitum fore dicendum ex eodem textu; nam eo ipſo quod dicitur actus ſicut oportet à præueniente Spiritu ſancto, illud ſicut oportet, idem eſt atque vt ab Spiritus ſancti inſpiratione, atque adiutorio, ſatis oſtenditur præuenientia gratiæ phyſica, quoniam adiutorium Diuinum, quà Diuinum eſt, non poteſt non eſſe præueniens: maxime verò in genere gratiæ,de qua dicitur, ſine me nihil poteſtis facere;& item quam neceſſarium eſt, vt ex tali definitione conſtat, non poteſt non eſſe efficax, id eſt faciens facere infallibiliter, vt perfecte debelletur per eum Pelagius huius efficacis

adiutorij inimicus, ſine vllo confugio ad ſcientiam mediam, cuius nec verbo, nec ſenſu meminit dictus Canon. Ergo & Phyſicum, quia morale non eſt efficax.

Ad primam confirmationem reſpondeo ex D.Thoma 1. 2. q.109.art.6. præparationem liberi arbitrij ad gratiam, vnam eſſe ad bene operandum, & fruendum Deo; & talis præparatio voluntatis non poteſt fieri ſine habituali gratiæ dono, quod ſit principium operis meritorij. Ecce iam iſta præparatio habet ſubſtantiam ſuam à principio ſupernaturali, nempe habituali dono. Alio modo, proſequitur D. Thomas, præparatio voluntatis humanæ, ad conſequendum ipſum gratiæ habitualis donum: ad hoc autem, quod præparet ſe homo ad ſuſceptionem huius habitualis doni, non oportet quod præſupponatur aliquod aliud bonum habituale in anima, ſed oportet quod præſupponatur aliquod auxilium gratuitum Dei interius animam mouentis, ſiue inſpirantis bonum propoſitum; his enim duobus modis indigemus auxilio Diuino, vt ſupra dictum eſt, art. 2. & 3. nempe habituali, & actuali.

Ecce formalia verba Concilij, ſed magis clara; accipiens enim D.Thomas pro eodem, mouentis, ſeu inſpirantis, oſtendit verbum (inſpiratione Spiritus ſancti) in Canone citato, qui videtur deſumptus ex hoc articulo, ſumendum pro motione auxilij Diuini phyſici, non moralis tantum, vt volunt aduerſantes; ſiquidem auxilium Diuinum actuale mo-

uens, & inſpirans, de quo D. Thomas art. 2. & 3. dixerat, manifeſte eſt auxilium, ſeu motio phyſica, quam probat, vt alia non repetamus, art. 1. eiuſdem quæſtionis, adinſtar motionis primi motoris corporalis, in corpora omnia; Vnde non poteſt eſſe moralis tantum, aliàs perperam loqueretur ſummus Theologus, & Philoſophus. Magis autem conſtat hæc mens S. Thomæ, ex eadem 1.2. q.110. a.2. vbi aperte dicit, hanc gratiam actualem non qualitatem, ſed motum animæ: actus enim (ait) mouentis in mobili eſt motus, vt dicitur tertio Phyſicorum; ſed motus in moto eſt phyſicus: ergo & à mouente phyſicè: quam veritatem expreſſius manifeſtauit q. 3. de potentia art. 7. & alibi ſæpe; hanc autem motionem phyſicam non tollere libertatem, iam ſatis monſtrauimus ſuprà, & ad primum.

Ad Secundam confirmationem reſpondetur oppoſitum deduci ex eodem can. 4. nam ſi ſolam moralem motionem Spiritus ſancti aſſereret Can. 3. ad quem refertur iſte 4. ſine cauſa adderetur iſta diffinitio, cum notum ſit ad experientiam, motionem moralem non tollere meritum & laudem, ſicut dicebat Pelagius de gratia præueniente efficaci, quam docebat Auguſtinus; nec ponere neceſſitatem quam prætendebat Lutherus velamen ſuæ impudentiæ. Ergo videtur dicendum, ibi diffiniri motum gratiæ efficienter phyſicè mouentis liberum arbitrium, vt conſtet neceſſitas diffinitionis ſtatuentis de fide, poſſe illi liberum arbitrium diſſentire, quod eſt vere abſconditum, & inef-

Digitized by Google

ſabile,& Diuinum myſterium,& ſecretum gratiæ efficacis ab Auguſtino prædicatæ; ſaluandum tamen ſecundum communem acceptionem ſenſus diuiſi: verò enim in ſenſu diuiſo dicitur liberum arbitrium motum, & excitatum à Deo poſſe diſſentire, ſiquidem adhuc motum retinet potentiam diſſentiendi, nempe indifferentiam radicalem potentiæ ad vtrumlibet.

Nec proinde ſequitur, quod diſſentiat de facto: nam potentia diſſentiendi non eſt ad habendos duos actus contrarios ſimul, nempe aſſenſum, & diſſenſum in ſenſu compoſito actus, & actus; ſed potentiam ad habendum diſſenſum ante, vel poſt, quam retinet etiam motum à gratia; quandoquidem in hoc conſiſtit libertas naturalis, ad naturales actus, vt experientia conſtat, & non in illa compoſitione actuum oppoſitorum. Ergo hæc eadem libertas ſufficiet in motibus gratiæ, cum gratia non deſtruat, ſed perficiat naturam arbitrij, & id ſolum præſtat efficaciter, vt vni inclinationi prauæ ſuccedat inclinatio bona, vt appoſitè declarauit S.Thomas in diſputatis quæſt. 22. de volunt. art. 8. non vero vt cum inclinatione contraria ſit alia contraria ſimul, ſicut calor & frigus in aqua.

Digitized by Google

CAPVT II.

Vtrum ad actus pro iuſtificatione adulti ſufficiat gratia praeueniens moraliter, & ſimultanea Phyſica?

Materia grauiſſima eſt, & ideo per plures. §§. diſtinguenda.

---

§. I.

Pars affirmans.

AFFIRMANT Authores, cum quibus diſputamus, primò: Moralis præuenientia connaturalis eſt homini; ſic enim mouet, & mouetur ab extrinſeco principio, ſine præiudicio libertatis. Secundò Præuenientia phyſica tollit libertatem, quia ex natura ſua determinat ad vnum. Ergo ſola moralis ſufficit. Tertiò Concilium Trid.ſeſſ. 6. de iuſtific. can. 4. definit liberum arbitrium motum & excitatum à gratia, poſſe diſſentire: ſed gratiæ phyſicæ hoc repugnat. Ergo tantum moralis ſufficit.

Ne verò dicatur eis, actus iſtos eſſe ſupernaturales, & ideo indigere gratia efficiente phyſica, quæ faciat illos ſupernaturales, addunt gratiam ſimultaneam phyſicam, qua cooperan-

Digitized by Google

te ſimul cum arbitrio fiant ſupernaturales. Conueniunt quidem omnes, gratiam præuenientem moralem conſtitui in actibus intellectus, & voluntatis indeliberatis; verum in declaranda gratia ſimultanea diſſentiunt plurimum.

---

§. II.

Senſus Molinæ ponitur, & Refellitur à Suario.

HAnc gratiam ſimultaneam Molina in concord. quæſt.14.diſp.38.§. ex dictis,dicit eandem numero, cum excitante morali;quæ quatenus excitat dicitur præueniens: quatenus vero ipſa nouo influxu, & actione inſtrumentali Dei cooperatur eoſdem actus,ad quos excitat, dicitur adiuuans. Et §. Aſſeueramus, huiuſmodi actus credendi &c. ſimul ſunt efficienter ab arbitrio per ſuum influxum in eos, & à Deo, qui nouo influxu, nouave actione, per præuenientem gratiam, tanquam per inſtrumentum in eoſdem influit. Cum Molina ſentiunt aliqui ex ſuis.

Hunc modum dicendi improbat Suarius, ſuppreſſo nomine authoris lib. 3. de auxil. c. 4. num.11.& 12. quia ſupponitur, & non probatur,nec probari poteſt.Primò quia excitãs gratia cõſiſtit in motibus indeliberatis intellectus, & voluntatis,qui non poſſunt agere efficienter in iſtos actus deliberatos; cauſa enim efficiens eſt nobilior ſuo effectu, vel non ignobilior.

Secundò. Actus intellectus agit ſolum metaphoricè in voluntatem, nempe obiectiuè proponens bonum. Ego non efficienter. Tertiò. Actus voluntatis mouens efficienter, aut eſt intentio, aut electio, aut imperium, qui omnes ſunt poſteriores ad gratiam excitantem ſiue in intellectu, ſiue in voluntate. Ergo nulla in ea reperitur efficientia propria in hos actus deliberatos.

Si dicatur gratiam excitantem non habere hanc efficientiam ex ſuo, ſed vt inſtrumentum Dei. Contra inſtat Suarius: aut Spiritus ſanctus facit hanc eleuationem per aliud principium ſupernaturale ſuperadditum, & de eo quæri poteſt ſimiliter, & ſic in infinitum, cum nullus tunc detur habitus ſupernaturalis in homine: aut facit hanc eleuationem per ſeipſum extrinſecùs aſſiſtentem? Quare ergo (inquit) non dicetur fieri ſupernaturalem ipſum actum fidei, & ſic de aliis per eandem aſſiſtentiam extrinſecam; & ſuperfluit illa actio noua inſtrumentalis gratiæ excitantis. Hæc Suarius.

---

§. III.

Modus Suarij ponitur.

HInc Suarius dicit hanc efficientiam gratiæ ſimultaneæ phyſicæ eſſe aſſiſtentiam extrinſecam Dei, ſupplentem concurſum habitus ſupernaturalis, qui nondum eſt in homine, vt ſupponunt omnes. Probatque efficientia iſtius habitus non eſt vitalis, ſiquidem eſt

Digitized by Google

ab extrinſeco infuſus ſupra naturam potentiæ; Ergo poteſt ſuppleri à Deo per ſe ſolum;neque per hoc tollitur neceſſitas habitus ſupernaturalis ad actus iſtos in eſſe perfecto, nempe iam iuſtificati hominis, cum ij, de quibus agitur ſint tantum præparatorij ad gratiam. Si vero dicatur ei, gratiam ad hos actus neceſſariam in Trid. citato eſſe creatam, Deum vero aſſiſtens increatus. Dicit. Secundò non eſſe inconueniens dicere gratiam adiuuantem iſtam in actu primo quid increatum; id eſt Deus paratus aſſiſtere arbitrio,ſi voluerit operari hos actus. Vnde dicit. Tertiò. Iſta gratia in actu ſecundo creata eſt actus ipſe ſecundus hominis, vt eſt à Deo, & vt ſic quid inhærens apud Concil.

§. IV.

Modus dicendi Suarij refellitur, & aſſiſtentia extrinſeca deſtruitur.

SEd minus ſubſiſtit Suarius: nam Molina licet ſine fundamento, declarat tamen hanc efficientiam ſimultaneam per cauſalitatem inſtrumentalem, quæ vera efficientia dicitur. Secundò Phyſicor. vbi diſtinguitur cauſa efficiens, in principalem, & inſtrumentalem. At Suarij aſſiſtentia extrinſeca, qua talis non poteſt dici efficiens; hæc enim ſecundo. Phyſic. cap. 3. text. 29. diffinitur per influxum phyſicum, vt ipſemet Suarius citatus agnoſcit lib. 3. cap. 5. num. 10. Aſſiſtentia verò extrinſeca, ſi in

fluit non aſſiſtit, & è contra ſi aſſiſtit non influit.

Si dicatur aſſiſtens libero arbitrio, influens vero in actum ſecundum illius. Contra eſt; quia non poteſt influere in actum arbitrij agentis, niſi influat in ipſum arbitrium agens: aliàs influeret in actum ſecundum, vt in rem quandam iam extra arbitrium conſtitutam, & non iuuaret arbitrium in agendo, quod eſt munus gratiæ adiuuantis; nihil enim aliud eſt actus agentis arbitrij, quam actus vt ab eo exiens, ſeu influxus arbitrij in eum, vt idemmet Suarius cum ſuis declarat: ſed non poteſt iſta gratia influere in influxum arbitrij ad actum ſuum, niſi influat in ipſum arbitrium, ſicut docent Thomiſtæ, & ipſimet Authores oppoſiti fatentur, diſtinguentes propterea partialiter concurſum huius gratiæ, à concurſu liberi arbitrij ſic, vt neuter ſit ab alio. Ergo neuter influit in alium, & conſequenter gratia iſta adiuuans non influit in actum arbitrij formaliter, vt actus ab illo eſt; ſed vt in rem quandam extra arbitrium conſtitutam, & per conſequens non iuuat arbitrium in agendo, ſeu in eliciendo ſuum actum, in quo tota cernitur difficultas ex parte actus, vtpote actus ſupernaturalis, & infirmitas ex parte arbitrij, ſcilicet improportio per naturam ad talem actum ſupra naturam eliciendum. Ergo inſufficiens eſt iſta aſſiſtentia extrinſeca, ad munus gratiæ adiuuantis, & efficientis phyſicè ſupplendum.

Secundò. Iſta aſſiſtentia extrinſeca Dei non redu

reducitur ad creationem, quia iungitur operationi arbitrij; neque ad infuſionem per ſe, quia non ponit formam ab extrinſeco, neque ad concurſum generalem cauſæ primæ in ſecundam, quia hic ſupponitur à Molina ordinis naturalis, & à Suario ordinis gratiæ, cum diſtinctione ab hoc, de quo agitur, gratiæ adiuuantis. Neque denique reducitur ad patrationem miraculi, quia datur de lege gratiæ adiuuantis, vt aſſerunt. Ergo ſine fundamento aſſeritur talis cauſalitas, per aſſiſtentiam extrinſecam Dei.

Si dicas adhuc, ſupereſſe modum, quo dicitur per ſe ſolum Deus ſupplere concurſum cauſæ ſecundæ efficientis; qualis eſt concurſus habitus ſupernaturalis, erga actum hominis, cui hic vicem ſupplet aſſiſtentia extrinſeca Dei. Contra eſt, quia hic modus, ſi admittatur, reducitur, & pertinet ad potentiam abſolutam Dei, quia eſt ſupra concurſum de lege naturæ, aut gratiæ ordinarium: at concurſus gratiæ adiuuantis, quem intendunt declarare, eſt de lege ordinaria gratiæ, vt aſſerunt, & non pertinet ad potentiam Dei abſolutam; qua de cauſa iuſtificatio impij non eſt miraculum, vt expreſſe docent Theologi cum D. Thoma 1. 2. quæſt. 103. art. 10. Ergo non bene ſuppletur, per illam aſſiſtentiam extrinſecam concurſus habitus efficiens ſupernaturalis, ad præparationem iuſtificationis, vt aiunt.

Tertiò Iſta aſſiſtentia Dei extrinſeca non poteſt ſupplere effectum formalem habitus ſupernaturalis in potentiam: ergo non poteſt

gerere vicem gratiæ adiuuantis in actu primo, vt aſſeritur à Suario. Probatur antecedens: habitus hic ponit inhærentem inclinationem in potentia, quam non poteſt Deus ſupplere per ſe ſolum, ob imperfectionem importatam informationis. Ergo.

Quartò Habitus ſic afficit potentiam liberam, vt habitualiter inclinet illam ad actum ſuum, quia habitus inclinatio quædam eſt. Atqui Deus aſſiſtens in actu primo nullo modo inclinat potentiam ad actum, vt ipſemet aſſertor fatetur, ſed tantum eſt paratus ad iuuandum actum ſecundum illius, ſi illa operetur. Ergo non ſupplet vicem gratiæ adiuuantis in actu primo inclinantis.

Quintò, Iſta aſſiſtentia Dei extrinſeca in actu ſecundo, non poteſt ſupplere concurſum habitus, erga actum liberi arbitrij. Ergo vanè etiam aſſeritur gratia adiuuans in actu ſecundo. Probatur antecedens. Concurſus habitus erga actum liberi arbitrij eſt (vt quo) nempe principij formalis inhærentis potentiæ: ſed Deus non poteſt eſſe agens (vt quo) ob importatam imperfectionem, quia principium quo, aut eſt inſtrumentum medium, aut forma informans; ſub qua principale agens agit; quod adeo verum eſt, vt propterea dicatur à Suario Deus ſupplens hunc concurſum cauſa principalis proxima: ergo non agit vt quo, ſicut habitus ageret.

Si dicas: In viſione beata ſupplet eſſentia Diuina vicem ſpeciei intelligibilis per ſe ipſam, quæ ſpecies de ſuo eſt principium quo, in

creatis : ergo etiam hic ſupplet Deus vicem habitus ſine imperfectione. Contra eſt, quia eſſentia Diuina ibi ſupplet vicem ſpeciei ſui, per ſe: hic vero ſupplet Deus vicem habitus creati : ſpecies autem intelligibilis erga Deum nullam dicit imperfectionem, quia non dicit inhærentiam, aut informationem, ſed ſummam vnitatem intelligibilem, quæ eſt indentitas intelligibilis per eſſentiam, quatenus eſſentia Diuina per ſeipſam intelligibilis eſt, vt docet D. Thom. 1. p. q. 12. art. 2. & q. 34. art. 1. ad. 3. Vnde è contra ſpecies intelligibilis creaturæ neceſſario eſt inhærens, & informans, quia omne intelligibile creatum non eſt tale per eſſentiam, ſed per accidens vicarium ſui, inde etiam per potentiam.

Ex quo item diſcrimine prouenit, quod eſſentia Diuina ſecundum rem vnitur intellectui creato non, vt quo ; ſed ſicut ipſa in ſe eſt ſubſiſtens quod : Secundum vero modum intelligendi noſtrum dicitur, vt quo (etiam erga ipſum intelligentem Diuinum ; verum in re non vnitur vt quo) ſed vt quod, quia ſecundum rem ſubſiſtens eſt : menſura tamen creati luminis in potentia præſuppoſiti facit, vt totum, quod vnitur, & videtur à beatis, non ſit totaliter viſum ; quo in ſenſu etiam intelligibile creatum vnitur potentiæ, & videtur per ſe, ex parte rei intermediæ, qua ipſum intelligibile indiget, vt vniatur intelligibiliter potentiæ, quia per ſe ipſum non poteſt intelligi : Res autem intermedia cum non poſſit vniri realiter, vt quod, niſi foret ſubſiſtens.

realiter; neceſſario debet vniri vt forma, quæ ſignificatur, vt quo, ſeu vt pars compoſiti, nimirum intelligentis actu, quia facit intelligentem actu, ſicut calor calefacientem; omne enim eſſe, aut eſt quod eſt, aut quo aliquid habet eſſe; vt communis Philoſophia docet.

Ex quibus manifeſtior fit repugnantia ſupplendi concurſum habitus ſupernaturalis, ad actum liberi arbitrij, quod Suarius intendit præſtari à Deo, per aſſiſtentiam extrinſecam ſui; nam concurſus iſtius habitus totus eſt in re realis in eſſendo, & agendo vt quo; quia eſt inclinatio realis habitualis inhærens accidentaliter potentiæ ad actum realem; & nullo modo eſt intelligibilis per eſſentiam, qualis eſt concurſus ſpeciei intelligibilis in eſſentia Diuina; erga intellectum creatum, & ideo non poteſt ſuppleri; ſine imperfectione ſua in re, quæ Deo repugnat.

Sextò, Iſta gratia adiuuans in actu ſecundo, quam Suarius ſupplet per aſſiſtentiam Dei extrinſecam, eſt creata; vt expreſſe traditur in Concil. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. cap. 5. can. 3. & 4. & aliis. Sed aſſiſtentia extrinſeca Dei eſt Deus aſſiſtens increatum. Ergo ſine fundamento aſſeritur iſtud ſupplementum per aſſiſtentiam extrinſecam Dei. Reſpondet Suarius, quod gratia adiuuans in actu primo bene poteſt dici quid increatum, cuius ſatis monſtrauimus oppoſitum præcedentibus argumentationibus; gratiam verò adiuuantem in actu ſecundo eſſe ipſummet actum hominis, vt à Deo authori ſupernaturali.

Sed contra. Actus hominis, vt à Deo,ſecundum Suarium & ſuos, nihil accreſcit reale, aut formale ſupra ſubſtantiam actus, vt ab homine: atqui ſubſtantia actus, vt ab homine, non eſt neque poteſt eſſe gratia adiuuans, cum hæc ſit à Deo, & non à creatura. Ergo neque actus vt à Deo in re, eſt gratia adiuuans creata in Tridentino requiſita. Patet conſequentia, nam idem actus, ſecundum idem, non poteſt erga ſe eſſe gratia adiuuans realiter, & adiutum realiter. Maior cum minori aſſeritur communiter ab Authoribus oppoſitis,vt inde repellant gratiam præmouentem realiter. Ergo de ſolo nomine dicitur hæc gratia adiuuans in actu ſecundo, per aſſiſtentiam extrinſecam, cum nihil dicat reale, de quo verificetur.

Confirmatur, & declaratur. Actus iſte, vt à Deo per aſſiſtentiam extrinſecam non efficit, neque efficere poteſt ſubſtantiam ſupernaturalem ſui, nec modalem realem, neque moralem, ſicut oportet pro iuſtificatione adulti. Ergo de ſolo nomine dicitur gratia adiuuans in actu ſecundo. Patet inductio antecedentis à ſufficiente numeratione modorum, quibus dicitur à Theologis fieri actus iſte ſupernaturalis diſpoſitio ad iuſtificationem, de qua agitur. Probatur poſitio antecedentis; nam ſubſtantia ſupernaturalis actus, aut modus, aut moralitas, vt faciant diſpoſitionem actualem hominis ad gratiam, oportet quod ſint vitaliter ab homine; aliàs diceretur homo diſpoſitus à diſpoſitione non ſua: ſed actus iſte à Deo non eſt vitaliter ſecundum Authores oppoſitos. Ergo vt

ſic non eſt diſpoſitio hominis vitalis. Sed neque è contra, vt eſt ab homine, eſt à Deo vt authore ſupernaturali, ſecundum eoſdem, quia vt aiunt cauſalitates iſtæ non ſubordinantur in re, ſed habent ſe ex æquo ſimultaneè: ergo in re reſpectus ille vt à Deo, non afficit actum hominis, vt ab homine, ſed tantum actum hominis, vt rem quandam iam extra hominem conſtitutam. Ergo talis reſpectus, vt à Deo, non eſt gratia adiuuans in agendo ſuam diſpoſitionem ad gratiam in re, ſed tantum de ſolo nomine.

Confirmatur ſecundo, quælibet harum cauſalitatum Dei, & hominis in actum ſecundum hominis, ſi in re ſunt, eſt diſtincta realiter, aut formaliter ab alia, ſecundum aſſertores ſuos, ex parte principij. Ergo etiam habent diſtinctos effectus realiter, aut formaliter ex parte termini, ſeu ſubiecti. Patet conſequentia, quia actio, & paſſio indiſpenſabiliter vniuntur in motu; nihil enim aliud eſt actio, quam motus ab agente, & paſſio motus in paſſo; quæ ſunt formalitates reales conſtituentes diuerſa prædicamenta, ſecundum communem Philoſophiam. Ergo indiſpenſabiliter aſſignanda eſt formalitas paſſionis iſtius actus vt à Deo diſtincta ab ea, quæ eſt in eo, vt ab homine; ſiquidem actus hic habet ſe vt motus in corporalibus, quia per ipſum mouetur, & immutatur agens liberum, ſicut mouetur corpus per motum ſucceſſiuum.

Molina preſſus hac argumentatione dicit, nihil reale, aut formale inueniri in actu iſto,

quod non ſit totalitate effectus à Deo, & ab homine, licet non totalitate cauſæ; eo quod Deus, & homo habent ſe hic vt duæ cauſæ partiales, quibus ſimul totus effectus tribuitur, non ſingulis: neque enim Deus ſine homine, neque homo ſine Deo operatur hunc actum, ad eum fere modum, quo duo trahunt nauem, non ſingulus.

Sed ex argumentatione facta euincitur oppoſitum, etiam in praxi ſua: nam (vt docent) in actu iſto eſt vitalitas ab arbitrio, & ſupernaturalitas à Deo, per actiones realiter diſtinctas diuerſi generis, non ſubordinatas (vt etiam docent) nam actio liberi arbitrij eſt naturalis ex principio naturali, & termino naturali, nempe vitalis ſubſtantia actus; & actio Dei eſt ſupernaturalis ex principio ſupernaturali, & termino ſupernaturali. Ergo non inuenitur hic partialitas cauſalitatis, ſed totalitas vtriuſque diuerſa. Patet: quia neque communicant in actionibus, neque in effectibus: non communicant in actionibus, quia actio Dei non eſt ab homine vt patet; neque actio hominis, vt ab homine eſt à Deo vt authore ſupernaturali, vt docet Molina non ſemel; vnde ſic non eſt ſupernaturalis: alias emanaret actio ſupernaturalis à principio naturali, vel ſupponeretur in arbitrio principium ſupernaturale ad illam; & tunc ſuperflueret ſua gratia ſimultanea, ad præſtandam ſupernaturalitatem illius actus.

Neque proinde communicant in effectibus, ſiquidem vnicuique tribuitur ſuus effectus diuerſus, ſine communicatione cum alio: cum ne-

que vitalitas actus ſit à Deo authore ſupernaturali, neque ſupernaturalitas ab arbitrio naturali. Ergo vana eſt diſtinctio de partialitate cauſæ,& totalitate effectus, cum & in cauſa,& in effectu ſit totalitas adæquatè diuerſa.

Si dicas; communicare in actu, cui ineſt vitalitas ex principio agente naturali,& ſupernaturalitas ex altero, ſicut communicant duo trahentes nauem in mobili; à quo motus ſumit vnitatem numericam. Contra eſt: quia actus non eſt ſubiectum præſuppoſitum tertium harum actionum, ſicut nauis præſupponitur ad impulſus trahentium, ſed actus immanens ſumens ſuam vnitatem numericam à principio cui ineſt, vt eſt communis differentia recepta ab omnibus inter hos motus. Ergo non poteſt præſupponi vnus numero ad concurſum Dei, & hominis, vt eos in ſua vnitate coniungat, ſicut coniungit nauis diuerſos impulſus trahentium. Ergo neceſſariò erit vnus actus naturali vnitate à principio cui ineſt, nempe à libero arbitrio, & conſequenter actui illi adueniet ſupernaturalitas ad eum fere modum, quo ſi quis produceret corpus, & alter dealbaret illud; ſed tunc neutri tribueretur corpus album, ſed neque ambobus ſimul, quia ambo non faciunt vnum agens, neque inferunt vnum patiens; ſicut trahentes nauim faciunt vnam tractionem; ſed adæquate diſtinguerentur in vtroque, nempe alter producens corpus, alter albedinem. Ergo ſimiliter in præſenti adæquatè diſtinguuntur cauſæ, & effectus; nempe ab arbitrio vitalitas,& vnitas

Digitized by Google

actus naturalis, & à Deo ſupernaturalitas eiuſdem. Quod quidem in Philoſophia eſt falſum; indiuiduatio enim actus non poteſt eſſe niſi à Deo primò, ſecundariò ab arbitrio, vt communis Philoſophia docet, aliàs ſi ab vtroque ſimul non eſſet vnus, ſed duo. Sed quam ſit hoc periculoſum in hac materia de gratia, videant ipſi qui talem excogitauerunt ſolutionem, vt voce darent Deo, quod in re negare videntur.

---

§. V.

Supernaturalitas tantum moralis refellitur à Suario.

HOc fugiens Molina dicit, ſupernaturalitatem horum actuum eſſe tantum moralem, & non phyſicam, vt ſupra retulimus eodem cap. 11. §. 1. dicto 2. partis affirmantis, quem ſequuntur nonnulli eiuſdem ſenſus Authores. Contra quos ſufficiat vnus ex eadem ſocietate Suarius de auxil. lib. 3. cap. 1. verſ. Hanc ergo ſententiam. *Nec verum eſt* inquit) *libertatem arbitrij facilius cum Diuina gratia concordare, ſi actus hi ſolum quoad modum ſupernaturales ſint; quia vel ille modus nihil eſt in actu, quod à nobis libere fiat, & hoc non eſt concordare gratiam cum libertate, ſed omnino gratiam euertere, & doctrinam Conciliorum eludere: vel ille modus aliquid eſt ſupernaturale, ad quod libere faciendum, gratia nobis eſt neceſſaria; & ſic eadem oritur difficultas, quomodo in eo modo faciendo libertas, & gratia*

conſentiant? Nec etiam Concilia cum addunt particulam (ſicut oportet) accidentalem modum horum actuum indicant, ſed eſſentialem rationem, & proprietatem conuenientem ipſis, ex vi ſupernaturalis obiecti, & principij, vt eſt in fide Chriſtiana verbi gratia, inniti formaliter in prima veritate, eique maxima certitudine adhærere; & ſic de cæteris actibus. Addunt igitur Concilia illam particulam, vt hos actus ſeparent ab aliis actibus imperfectis, quos ſolet homo circa eadem materialia obiecta exercere, vt cum aſſenſu humano, & imperfecto credimus aliquam fidei veritatem, non ex Diuino, ſed ex humano teſtimonio, & idem eſt de ſpe, & amore. Ita Suarius.

Hæc libuit tranſcribere, quia manifeſte conuincunt ſententiam Molinæ, & ſecretorum eius, de ſupernaturalitate horum actuum tantum morali, eſſe contra rationem, & contra Concilia circa hanc rem.

Sed neque ipſe Suarius euadit cenſuræ ſuæ notam ponens ſubſtantiam horum actuum ſupernaturalem ex obiecto, & principio, quia in re non aſſignat principium ſupernaturale, vnde ſit talis ſubſtantia ſupernaturalis; neque enim eſt arbitrium eleuatum per motionem Dei phyſicam, ſicut dicunt Thomiſtæ, hoc enim mordicus negat: neque poteſt eſſe Deus per aſſiſtentiam, vt ait, extrinſecam; quia ſupernaturalitas huius actus ſubſtantialis, cum ſit vitalis, neceſſario eſt vitaliter ab arbitrio, & non à Deo authore ſupernaturali, aliàs denominaret Deum viuentem per hunc actum, cuius (ſecundum Suarium) dicitur Deus cauſa

proxima principalis. Ergo in re nullum aſſignat Suarius principium ſupernaturale huius ſubſtantialis ſupernaturalitatis : nulla eſt ergo in re talis ſubſtantia actus ſupernaturalis, quam aſſerit, ſed de ſolo nomine.

Confirmatur. Vt Suarius docet, gratia adiuuans in actu ſecundo eſt ipſe actus arbitrij, vt eſt à Deo : Sed vt ſupra monſtrauimus ex eodem, huic actui vt à Deo nihil accreſcit reale, aut formale ſupra ſubſtantiam illius, vt ab arbitrio ; Ergo in re nullum eſt principium reale, vnde iſta ſubſtantialis ſupernaturalitas proueniat in iſtum actum, & conſequenter ea eſt de ſolo nomine. Atque adeo in re non concordat arbitrium cum gratia creata, ſed tollit hanc penitus in re, & ponit illam de ſolo nomine, & eludit aperte Concilia pluſquam Molina, & alij aſſertores moralis tantum ſupernaturalitatis, quos hac de cauſa ipſe vehementer, ſed verè incuſat, tanquam euacuantes gratiam adiuuantem, & eludentes Concilia. Per quæ patet ad omnia, & ſingula illius dicta, & fundamenta.

---

§. VI.

Pars affirmans gratiam tantum moraliter praeuenientem, & ſimultaneam phyſicam, ad iuſtificationem, refellitur.

EXcluſis modis dicendi Suarij, & Molinæ, iam ſatis inſufficiens apparet pars affirmans in communi ; ſed eam ex aliis principiis Theologicis magis adhuc inſufficientem

oſtendere, operę pretium erit, ne quod effugium inueniat apud minus verſatos in hac materia Theologos.

Primò quidem Trid. ſeſſ. 6. cit. can. 1. contra primum errorem Pelagij ponentis gratiam in natura, definit neceſſitatem gratiæ ad iuſtificationem, neque ſufficere opus naturæ ad illam. Quia vero Pelagius in ſecundo ſtatu ſuæ hæreſis admittebat iam gratiam, ſed tantum ad facilius, definit can. 2. gratiam non ad facilius, ſed ſimpliciter neceſſariam ad iuſtificationis actum. Deinde, quia Pelagius in tertio ſtatu ſuæ hæreſis fatebatur iam gratiæ neceſſitatem, ſed tantum ad excitandam, & iuuandam moraliter poſſibilitatem naturæ, & voluntatis; non verò quæ efficaciter moueret ad ipſam operationem, ne ſibi, vt dicebat, eriperetur meritum, & laus boni operis. Contra Can. 3. vltra gratiam ad poſſe definitur neceſſitas præuenientis gratiæ, ad actus pro iuſtificatione adulti neceſſarios.

Demum; quia ex hac gratia præuenienti efficaci, ſeu mouente, & faciente facere operationem, inferebat Pelagius ſibi eripi meritum; & impudentius Lutherus noſtrum arbitrium impelli vt inanime à Deo pati neceſſitate ad bonum, atque malum, quia non poterat (vt aiebat) diſſentire motioni Diuinæ efficaci. Contra diffinitur can. 4. liberum arbitrium motum, & excitatum à Deo, non vt inanime ſe habere, ſed poſſe diſſentire.

Tunc ſic. Gratia can. 3. definita iugulat tertium errorem Pelagij concedentis gratiam

tantum moraliter excitantem ad poſſe, & negantis gratiam, ſeu adiutorium præueniens, & faciens facere operationē ſeu gratiam ad agere, per quam ſibi meritum tolli timebat. Ergo hanc ipſam definit Can. 3. quam negabat Pelagius; aliàs non deſtrueret directè errorem contrariū.

Declaratur. De gratia excitante moraliter non ſibi timebat Pelagius, cum ad ſenſum pateat, nullum ex ea præiudicium fieri poſſe merito, & libertati arbitrij, vnde illam aſſerebat, ſicut refert S. Auguſtinus lib. 1. de gratia Dei, cap. 10. dicens. Operatur in nobis velle quod bonum eſt; velle quod ſanctum eſt, dum nos terrenis cupiditatibus deditos mutorum modo animalium, tantummodo præſentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione ſuccendit, dum reuelatione ſapientiæ in deſiderium Dei ſtupentem ſuſcitat voluntatem; dum nobis; quod tu alibi negare non metuis, ſuadet omne quod bonum eſt; hæc Pelagius: quid manifeſtius (ſubiungit Auguſtinus) nihil aliud eum dicere gratiam, qua Deus operatur in nobis velle quod bonum eſt, quam legem atque doctrinam? In lege namque atque doctrina Sanctarum Scripturarum futuræ gloriæ, atque præmiorum promittitur &c.

Sed nos (ſubinfert Auguſtinus) eam gratiam nolumus, iſtam aliquando fateatur, qua futuræ gloriæ magnitudo non ſolū promittitur, verū etiam creditur, & ſperatur; non ſolum reuelatur ſapientia, verū etiā & amatur. Hæc Auguſtinus.

Ergo hanc gratiam definit concilium, & non illam: ſed illa eſt eadem cum morali ex

citante,& præueniente, quam docet affirmans pars : ergo ea non ſufficit ad actus pro iuſtificatione neceſſarios , ſicut docet Concilium citatum. Declaratur minor : nam gratia excitante moraliter non creditur, ſperatur, & amatur, vt fatentur aduerſantes. Si dicas eam ſolam non ſufficere ; bene tamen adiuncta gratia ſimultanea phyſica. Contra eſt, quia gratia iſta ſimultanea non creditur , ſperatur , & amatur in ſenſu Concilij , & S. Auguſtini , quia gratia iſta non facit præueniendo credere, ſperare, & amare , de qua ſibi timebat Pelagius ; ſed comitatur tantum ipſum credere,ſperare,& amare vt aſſerunt.

Si dicant, quod deeſt vni ſuppleri ex alia,ſeu per aliam, nempe præuenientiam ex morali, & efficaciam per ſimultaneam. Contra eſt ; quia Concilium vtrumque definit copulatiuè ibi , à præueniente Spiritus ſancti inſpiratione , atque eius adiutorio ; vt euertat directe tertium errorem Pelagij , qui ſibi timebat ex præuenientia efficaci. Ergo hanc ipſam definit Concilium præuenientiam efficacem,ſeu efficaciam præuenientem : aliàs ſatis haberet declarare, præuenientiam gratiæ eſſe moralem , & ceſſabant ad ſenſum querelæ Pelagij , & Lutheri impudentia.

Neque enim videtur poſſe dici ſine nota,hoc reſponſum latuiſſe Concilium,& Auguſtinum, quo poſſent ſedari tot Pelagianorum & Lutheranorum iurgia,& ſcandala tam facile,vt dicit Molina in concord. q.23. diſp.1. memb.vltimo §. Nos pro noſtra tenuitate , & §. Iuxta hæc

cuius ſe primum authorem profitetur §. Longior fui. Hæc noſtra ratio conciliandi libertatem arbitrij, cum Diuina prædeſtinatione ſine gratia, à nemine, quem viderim hucuſque tradita; nempe per gratiam tantummodo moraliter præuenientem, in qua fundatur tota eius concordia. Ergo hæc in ſenſu Molinæ latuit Concilium, & S. Auguſtinum,& omnes Theologos,& Patres.

Porro ſi Concilium hoc diceret, non euerteret contrarium errorem, ſed cederet illi, fatendo enim gratiæ moraliter præuenientis inefficaciam, quam velamen ſuæ ſuperbiæ prætendebat Pelagius; per euidentem conſequentiam ſequitur, efficaciam conuerſionis noſtræ reducendam fore in liberum arbitrium, ſicut reducebat Pelagius, & non in gratiam: ſiquidem vt fatentur aduerſantes, non reducitur in gratiam ſimultaneam tanquam in cauſam; ea enim, ſecundum eoſdem, datur, quia homo operatur, non vice verſa; & ſic gloriaretur homo, quod ſibi eſſet efficax cauſa ſalutis, quod eſt dogma Pelagij.

Confirmatur,& declaratur ſequela; quia hæ gratiæ præuenientes moraliter, & ſimultanea phyſica non coniunguntur ex ſe, vt faciant efficaciter conuerſionem noſtram, quam ſingulæ non faciunt; aliàs vbi poneretur prima, poneretur & ſecunda, contra praxim aſſerentium; neque coniunguntur ex Deo, ob eandem rationem, neque ex tempore, loco, aut fato, ne reducatur efficacia conuerſionis in praua principia. Ergo nihil remanet niſi arbitrium coope-

rans tali gratiæ præuenienti: ſed arbitrium non cooperatur ex vi talis gratiæ præuenientis, neque ex vi gratiæ ſimultaneæ ſigillatim, vt docent. Ergo ex vi ſua naturali facit homo hanc conuerſionem efficacem, de qua vt de ſuo opere poteſt gloriari.

Si dicas; Deum coniungere has gratias, ſed non ante præuiſam cooperationem arbitrij, per ſcientiam mediam; noſtrum confirmas argumentum fatendo, nec Deum poſſe illas coniungere ad efficaciam, niſi media cooperatione hominis præuiſa. Ergo hæc eſt primum, & vnicum principium talis coniunctionis efficacis, ſecundum virtutem naturalem. Neque euadis dicendo, hanc cooperationem non eſſe ſine gratia præueniente, ac proinde non eſſe ſolius hominis naturalem, ſicut & cooperationis nomen demonſtrat: nam & hanc ipſam gratiam præuenientem admittebat Pelagius in ſenſu proprio partis aduerſæ dicens. Operatur Deus ipſum credere, ſperare, & amare inuitando, alliciendo, excitando, docendo, oſtendendo, ſuadendo; ſed non faciendo vt fieret efficaciter, ſicut & docent moderni Theologi. Ergo non euadunt vibratam contra Pelagium S. Auguſtini cenſuram ſupra ſcilicet. *Sed nos eam gratiam nolumus*

Si dicas, eos addere gratiam ſimultaneam phyſicam, cuius non meminit Pelagius. Contra eſt, quia tota Pelagij querela erat de gratia præueniente ex ſe efficaci, id eſt, quæ vt docebat S. Auguſtinus faciebat facere, quod non præſtat gratia ſimultanea, vt aſſerunt. Ergo non

non ponit, neque tollit diſſidium in hac parte, ſed addit, cum vt docent, & datur quia homo cooperatur gratiæ præuenienti, non verò vt homo cooperetur. Ergo magis facit pro Pelagij naturali arbitrio, quam pro gratiæ S. Auguſtini adiutorio faciente facere.

Si dicas adhuc; hanc cooperationem arbitrij non eſſe cauſam talis efficaciæ harum gratiarum, ſed tantum conditionem; ſine qua non coniungerentur efficaciter. Contra: nam eſt conditio antecedens illam efficaciam, ſiquidem in illam reducitur efficacia vtriuſque gratiæ; ideo enim (vt aiunt) gratia præueniens dicitur efficax, quia arbitrium cooperatur; & rurſum, ideo gratia ſimultanea datur efficaciter, quia arbitrium cooperatur gratiæ præuenienti; Ergo ex vtraque parte datur præuenientia cauſalis arbitrij, ad efficaciam vtriuſque gratiæ ponendam in re. Ergo quod ſit conditio non tollit cauſalitatem, erga eandem efficaciam gratiæ, ſiquidem eam conditionem non ponit gratia, ſed ſupponit, & ſequitur.

Neque euades dicendo cum Molina gratiam præuenientem dici efficacem à cooperatione arbitrij, vt ab effectu, hoc enim eſt luſus verbi, cauſa enim non dicitur efficax ab effectu, ſed potius effectus dicitur efficaciter ab efficacia cauſæ cum effectus non influat, neq; det eſſe cauſæ, ſed vice verſa cauſa effectui. Molina autem docet, per cooperationem hominis reddi efficacem gratiam præuenientem; vnde licet ab effectu tanquam à poſteriori

dignoſcatur efficacia cauſæ , ſicut per effectus ſublunares dignoſcitur efficacia conſtellationis ſyderum, nullus tamen dicit, per effectus reddi illam conſtellationis efficacem. Ergo neque in liberi arbitrij cooperationem poteſt reduci, tanquam in primum principium , efficacia gratiæ, cum qua iuſtificatur homo.

Preſſi his argumentationibus recurrunt ad aliud effugium dicentes , inde non ſequi gratiam propter merita noſtra dari, quod erat Pelagij dogma , quia non datur pure propter hominis cooperationem, ſed interuenientibus meritis Chriſti Domini , qui hoc pactum cum Patre fecit , vt quoties homo ex viribus naturæ faceret quod in ſe eſt , daretur ei gratia ad iuſtificationem neceſſaria.

Sed præterquam quod huius pacti nullum eſt in ſacris literis fundamentum , vt infra oſtendemus , cum locum non poſſit habere in ſubitaneis conuerſionibus D.Pauli,& Matthæi, & à fortiori neque in aliis ordinariis;adhuc tamen & ſic datam ſuam ſolutionem euertunt, tum enim fatentur , hanc cooperationem hominis eſſe pure naturalem, & ex viribus naturæ ſine gratia, contradicunt quod dicebant, eam non eſſe ſine gratia , dum non ſine excitante moraliter fiebat : aut etiam fatentur gratiam præuenientem nihil iuuare ad opera ſalutis, cum non extrahat actum ab eſſe naturali, ad ſupernaturale.

Deinde non euadunt impoſitam notam de promerenda gratia per naturam ; quoniam vel hoc opus naturæ meruit, illud pactum fieri à

Digitized by Google

Chriſto Domino, aut non? Si primum; Ergo iam meruit hanc magnam,& primam gratiam, ex qua cætera dimanant: Si non meruit: ergo omnino gratis factum eſt iſtud pactum tantæ miſericordiæ. Quare ergo non & gratia à Deo dabitur omnino ſine tali opere? Iuxta illud. Quia cum adhuc inimici eſſemus, &c.

Præterea poſito illo pacto, vel homo per tale opus bonum exigit à Deo de iuſtitia primam gratiam, vel non? Si primum: Ergo iam gratia poſito illo pacto, non eſt gratia. Si ſecundum: nihil iuuat, tale pactum hunc magis, quam illum non ſic operantem. Ergo aut inutile eſt pactum; aut obligans de iuſtitia ad dandam gratiam huic operi, quod eſt ponere maritum in illo opere hominis naturali.

Confirmatur,& declaratur: nam ſi quis paciſcatur cum alio dare eleemoſynam ſic facienti, vere iſte faciens exigit de iuſtitia talem eleemoſynam. Ergo ſimiliter in præſenti faciens opus, cui Chriſtus pactus eſt dari à Patre gratiam, poteſt illam exigere de iuſtitia. Ergo ſuppoſito hoc pacto, numquam gratia datur homini gratis, ſed ex merito hominis rigoroſo interuentu talis pacti. Patet conſequentia,nam ſi ſimilis interuentus datæ habitualis gratiæ, non tollit meritum rigoroſum ad gloriam, quare interuentus pacti à Chriſto Domino facti cum Patre tollet meritum rigoroſum ad gratiam? Vide infra cap.22. Ergo de primo ad vltimum hic modus ponendi gratiam excitantem, & præuenientem tantum moraliter, cum

ſimultanea phyſica, omnino inſufficiens eſt ad declarandam gratiam pro actibus adulti, ad iuſtificationem neceſſariam, à S. Auguſtino traditam, & in Trid. can. 3. cit. & aliis; ſiquidem ex illo videtur ſequi dari gratiam propter meritum hominis, quod eſt Pelagij dogma.

Secundò principaliter monſtratur inſufficientia harum gratiarum ad intentum. Gratia definita can. 3. citato. eſt cum qua homo poteſt credere &c. ſicut oportet, vt ei iuſtificationis gratia conferatur: ſed hæc neceſſario eſt efficax præueniens. Ergo non ſuppletur per illas, quas impugnamus. Maior habetur in textu; idem enim valet, ſine qua non poteſt, atque cum qua poteſt; vt patet ex declaratione ſimili eiuſdem Concilij infra. can. 22. de auxilio neceſſario ad perſeuerandum. Minor colligitur euidenter primò, ex particula prima (præueniente Spiritus ſancti inſpiratione) adiuncta particula copulatiua, atque eius adiutorio. Secundò ex particula (vt conferatur) quæ conſerentiam actualis iuſtificationis aperte monſtrat: ſed actualis iuſtificatio ſupponit gratiam præuenientem efficacem, ſecundũ omnes Theologos. Ergo hanc ipſam definit hic Concilium.

Tunc ſic. Gratia præueniens tantum moraliter, & ſimultanea phyſica, neque ſimul ſumptæ faciunt hanc præuenientiam efficacem, ad agendum de facto hos actus ſicut oportet, vt de facto etiam homini conferatur iuſtificatio. Ergo non ſufficiunt. Patet conſequentia; declaratur antecedens: quia gratia præueniens tantum moraliter,

etiam coniuncta alia,ſecundum aſſertores ſuos, eſt per modum principij quo homo poteſt bene, vel male vti ſi voluerit. Ergo non eſt etiam vt ſic efficax ad agendum, itaut de facto iuſtificetur homo. Rurſum gratia ſimultanea ſecundum eoſdem, etiam vt coniuncta cum alia, non eſt vt homo agat,ſed ad cooperandum ſi homo voluerit. Ergo neque ſimul ſumptæ faciunt gratiam præuenientem efficacem adiuuantem hominem, vt agat hæc opera, ſicut oportet,&c. vt ei gratia conferatur.

Si dicant. Eſto gratia ſimultanea non iuuet hominem agendum præuenienter, bene tamen iuuat illum in agendo concomitanter, quatenus iuuat actum ſupernaturalem, ad quem per ſe ſolum non poterat homo, ſicut trahens cum alio nauem iuuat illum ad tractionem, quam ſolus non valebat. Contra eſt (vt ſupra tetigimus) quia aliud eſt iuuare operatum, aliud iuuare ad operationem: illud fieri poteſt à concomitanter operante: hoc non niſi ab influente in operantem; quia operatum ſicut eſt quid tertium reſultans ex operationibus amborum, ita quilibet poteſt conferre in illud, etiamſi non conferat in operationem alterius, vt patet in trahentibus nauim. At iuuare ad operationem alterius non poteſt, niſi conferat in operantem illam, quia actio nihil aliud eſt, quam motus ab agente. Ergo non poteſt alter influere in illam, niſi influat in influentem in illam: aliàs influeret in actionem, vt in rem quandam tertiam, non vt in actionem hominis, quod

eſt iuuare operatum, non vero operantem. Atqui gratia eſt ad iuuandum operantem de ſuo infirmum, & improportionatum ad agendum hos actus. Ergo inſufficiens eſt hæc gratia ſimultanea ad hoc iuuamen.

Confirmatur & declaratur: Ideo vnus trahens nauem iuuatur ab alio, ſine iuuamine in conatum, ſeu actionem alterius concauſæ, quia effectus ibi eſt quid tertium operatum reſultans ex actionibus amborum ſimul, nempe vbicatio nauis in alio loco: Sed actus hominis vitalis non eſt quid tertium reſultans ex actionibus Dei,& hominis ſimul ſumptis, aliàs permaneret tranſactis actionibus, ſicut permanet vbicatio nauis. Ergò ſi in veritate iuuatur actus hominis à Deo in effectu, vt aiunt, iuuatur ipſe homo in agendo illum, ſeu actus ipſe vt eſt ab homine; aut quod idem eſt, homo influens in illum, aut è contra, ſi non iuuatur homo agens & influens ab hac gratia,per motioné ſibi præſtitam ad agendum hos actus, nullo modo iuuatur actus ipſe in effectu, ſed dicitur hoc iuuamen de ſolo nomine.

Ex quibus ſatis reuincitur illa ſua decantata ſolutio de partialitate cauſarum, & totalitate effectus; etenim vt monſtratum eſt ea ſolum poterat habere apparentiam in operantibus partialiter effectum ſeu operatum tertium reſultans ad operationes ſingulorum ſimul ſumptas, vt vbicatio nauis; at non in effectu, quia non poteſt concipi ſine reſpectu ad agens, vt agens eſt, ſicut eſt actus hominis, quia vt actio non poteſt iuuari,niſi ab agente proprio,

à quo eſt: hæc autem actio non eſt à Deo vt ab agente proprio, quia eſſentialiter eſt vitalis actio hominis, & non Dei, & ideo vt iuuetur in veritate actio, debet iuuari ipſum agens, vt actualiter, & eleuatè operetur ſupra ſe. Ergo vt effectus ipſe ſit à gratia, neceſſario debet eſſe à gratia influente in ipſum, vt actio eſt, & conſequenter in ipſam vt exit ab arbitrio; ergo & in arbitrium influentem, & operantem; idem enim eſt exitus vnius, atque influxus alterius, ſed illi negant actum, vt ab arbitrio eſſe à gratia, ſicut è contra actum vt à gratia eſſe ab arbitrio. Ergo neceſſario ſicut diſtinguunt cauſas, ita & effectus; ſiquidem actiones diſtinctæ diſtinctas etiam paſſiones inferunt realiter, aut formales diuerſas, ſecundum diſtinctionem prædicamentalem, quæ inter actionem, & paſſionem inuenitur. Ergo realitas, ſeu formalitas huius actus, quæ eſt ab homine, non eſt à gratia; & è contra quæ eſt à gratia non eſt ab homine, quod quam periculoſum ſit ipſi videant.

§. VII.

Reſpondetur ad argumenta pro parte affirmante ſupra poſita, §. 1.

AD primum dico, præuenientiam moralem connaturalem eſſe libero arbitrio actiue, & paſſiue; ſed non ſufficere ſolum pro declaranda gratia adiuuante, ſeu faciente facere, quam tantopere prædicauit S. Auguſtinus con-

tra Pelagium, nempe illa gratia, quæ non ſolum oſtendat veritatem, ſed impertiat charitatem, vt loquitur lib. 1. de grat. contra Pelagium cap. 13. & 14. & alibi ſæpe.

Ad ſecundum dico, præuenientiam phyſicam non determinare ad vnum, vt natura, ſicut calor ad calefaciendum, quia tantum determinat mouendo ad vnum, ſub indifferentia iudicij præcedentis, quo ſe ipſum determinat liberum arbitrium libere; vnumquodque enim recipitur ad modum recipientis, & Deus accommodat ſuum concurſum cauſis ſecundis, vt author, & motor earum, ſecundum modum quem dedit eis; & ita ſicut motio in natura non tollit motum ab intrinſeco, ſic in arbitrio non tollit motum, cum indifferentia iudicij, in quo conſiſtit libertas: aliàs non moueret vt author potentiarum, quas dedit; ſed vt deſtructor: implicat enim, quod author mouens deſtruat, vt in artifice, & generante cernitur euidenter.

Ad tertium reſpondetur, canonem illum dupliciter explicari. Primò iuxta accomodam diſtributionem, vt gratiæ præuenienti moraliter applicetur in toto rigore diſſenſus actualis, id eſt in ſenſu cōpoſito, ſicut de facto experimur. Secundò vt applicetur gratiæ efficaci præuenienti phyſicæ in ſenſu diuiſo, quæ ſolutio communis eſt apud veteres Theologos, id eſt quod liberum arbitrium motum à Deo, adhuc retinet veram potentiam diſſentiendi, non ſic tamen, vt ponat ſimul actum contrarium motui à Deo, quo ſenſu neque ſuo actui poteſt

Digitized by Google

diſſentire liberum arbitrium, ſed diuiſiuè, id eſt quia non neceſſitatur ab obiecto, niſi ab vltimo fine, in viſione beata, vt docet D. Thomas 1.2. q.8. art.1. in corpore. Et q.10. art.2. 1. p. q. 106. art. 2. & q.105. art. 4. neque cogitur, nec poteſt cogi à motione Dei, vt item docet S. Thomas 1. 2. q.10. art.4.& q. 22. de voluntate art.8. 2.2.q.23. art.2. Et multis aliis in locis; cum moueatur ſecundum propriam inclinationem volendo; vnde & poteſt deſiſtere ab incepto: quam etiam potentiam vnuſquiſque experitur in ſe, in omnibus motibus liberi arbitrij propriis.

CAPVT XII.

Monſtratur inſufficientia gratiæ excitantis tantum moraliter, & ſimultaneæ phyſica, ad actus pro iuſtificatione adulti neceſſarios ex S. Auguſtino.

DVPLEX gratia inuenitur in S, Auguſtino: vna quæ excitat, & non facit: alia excitans,& faciens facere. Prima gratia excitans adiuuat ad poſſe naturæ, & voluntatis. Secunda adiuuat ipſam voluntatem, & operationem; ſic enim habet de ſecunda S. Auguſt. lib.1. de grat. Chriſti contra Pelagium, cap. 14. prope finem. *Iſto Diuino docendi modo, etiam ipſa voluntas, & ipſa operatio*, de prima vero. *Non ſola volendi, & operandi poſſibilitas adiuuatur.* Probatque diſcrimen primæ. *Si enim ſolum poſſe*

noſtrum hac gratia iuuaretur, ita diceret Dominus: qui audiuit à Patre, & didicit, poteſt venire; ſed non ita dixit, ſed omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me. Et infra. *Omnis qui didicit à Patre, non ſolum poteſt venire* (quod eſt munus primæ gratiæ excitantis) *ſed venit, vbi iam & poſſibilitas profectus, & voluntatis affectus, & actionis effectus eſt.*

Ecce quomodo gratiæ excitantis ſecundæ munus non ſiſtit in adiuuando poſſibilitatem naturæ, & voluntatis (quod ſolum præſtat gratia excitans prima moralis) ſed pertingit ad profectum poſſibilitatis, & affectum voluntatis, & operis effectum. Vnde ſubiungit S. Auguſtinus. *Liberum arbitrium poteſt eſſe ſolum, ſi non venit: non poteſt autem niſi adiutum eſſe ſi venit, & ſic adiutum; vt non ſolum quid faciendum ſit ſciat, ſed quod ſcierit & faciat.* Ac ſi dicat, ſi quæras quid addatur ad gratiam primam excitantem, docentem, oſtendentem quid faciendum ſit? Reſpondet addi adiutorium gratiæ, quo non ſolum oſtenditur quid faciendum, ſed quod ſcierit faciat, vnde ſignificanter dicit liberum arbitrium ſolum, ſi non venit, adiutum vero ſi venit; quia etiamſi gratia excitans iuuet ad poſſe, cum tamen non pertingat ad venire, *ſolum non venit,* quia à ſe ſolo habet arbitrium non venire, & deficere: *adiutum vero*, cum venit, quia indiget alio adiutorio quo veniat, ſupra illud, quod eſt tantum ad poſſe.

Si verò quæras à S. Auguſtino, quale & quantum ſit hoc adiutorium Diuinæ gratiæ

quo homo venit? Reſpondet. cap.45. eiuſdem libri, tale eſſe, vt per illud fiat, vt agatur ipſa pœnitentia. *Iſtam, denique pœnitentiam, quam procul dubio voluntas agit, Domini miſericordia fieri, vt agatur.* Et paulo poſt, ex S. Ambroſio ſuper Lucam. lib.10.cap.96. de pœnitentia Petri Apoſtoli. *Miſericordia Domini* (inquit Ambroſius) *latenter ſubuenit, cor tetigit, memoriam reuocauit, interiori gratia ſua viſitauit Petrum, interioris hominis, vſque ad exteriores lachrymas mouit & produxit effectum. Ecce quemadmodum Deus adiuuando adeſt voluntatibus, & actionibus noſtris: ecce quemadmodũ velle, & operari operatur in nobis; nempe mouendo, & producendo omnes effectus pœnitentiæ interioris, vſque ad exteriores lachrymas*, quid clarius? Pro excitante gratia cum adiutorio faciente facere realiter, & phyſice. Quapropter (concludit ſanctus Auguſtinus) *niſi à Deo fiat, vt hoc faciat homo, quis hoc facit?*

Ecce modus agendi huius adiutorij, nempe facere per veram efficientiam, quam ſatis demonſtrant illa verba S. Ambroſij (*mouit & produxit*) vt fiat conuerſio hominis; quod neutiquam poteſt verificari de gratia illa prima excitante tantum, & alliciente moraliter, quæ tantum iuuat ad poſſe, ſeu ad ſcire quid faciendum; neque etiam verificari poteſt de gratia ſimultanea phyſica, quæ vt docent, non facit facere, ſed tantum comitatur facientem.

Quam efficientiam S. Auguſtinus cap. 24. eiuſdem libri, non ad doctrinam & ſua-

aſionem moralem, vt faciunt Auctores oppoſiti, ſed ad Dei potentiam mirabilem reuocat, ponderans conuerſionem ferociæ Aſſueri, in lenitatem circa Heſter. *Legant ergo*, inquit, *atque intelligant, intueantur atque fateantur, non lege atque doctrina inſonante forinſecus, ſed interna atque mirabili poteſtate operari Deus in cordibus hominum, non ſolum veras reuelationes*: Ecce gratia tantum excitans moralis, quam excludit vt non ſatis; *ſed & bonas voluntates*. Ecce effectus huius adiutorij Diuinæ poteſtatis mirabilis, internè & occultè in corde legis operantis conuerſionem mirabilem, & ſubitaneam, iuxta illud. *Cor legis in manu Domini, quocumque voluerit vertet illud*: Non quidem ſcientia, & ſuaſione tantum, ſed manu & poteſtate mirabili.

Confirmatur: iſte modus operandi gratiæ excitantis, cum adiutorio faciente facere, aſſertus à S. Auguſtino, dicitur ab eodem l. cit. cap. 13. in fine, & alibi ſæpe occultior, altior mirabilis, ineffabilis mirabilis, Diuinus, efficax, ſuauiſſimus: Sed hæc omnia, & ſingula non conueniunt gratiæ tantum excitanti moraliter. Ergo ita non eſt gratia tantopere prædicata à S. Auguſtino contra Pelagium. Major & Conſequentia patent: probatur minor, quia modus operandi gratiæ tantum moralis non eſt occultior, cum ſimiliter excitemur ab ab homine ſuadente, ab Angelo illuminante, à Dæmone ſuggerente; neque altior neque mirabilis, neque ineffabilis, cum pateat ad ſenſum, & experientiam talis modus; neque Diuinus, quia ſolum mouet proponendo ex parte

Digitized by Google

obiecti, ſed non efficiendo, nec imprimendo aliquid realiter etiam in intellectum, & multo minus in voluntatem, quia hoc ſolius Dei eſt proprium, teſte D. Thoma 1. p. q. 105. art. 3. 4. 5. & prima ſecundæ quæſt. 9. art. 6. in corpore, & quæſt. 109. & 112. par totas: de potent. quæſt. 3. art. 7. de volunt. quæſt. 22. art. 8.

Neque facit Diuinitatem in excitatione tantum morali recurſus ad ſcientiam mediam: tum, quia S. Auguſtinus, ad ſcientiam Dei non recurrit, ſed ad omnipotentiam, & mirabilem poteſtatem, pro aſſerenda efficacia huius adiutorij: tum etiam, quia ſcientia media, ſecundum aſſertores ſuos non mutat operandi moralé modum gratiæ excitantis primæ, ſed ſupponit vt in ſe eſt, de ſe autem eſt inefficax, & communis creaturæ. Ergo neque in ſcientia illa eſt Diuinus, aut efficax talis modus gratiæ moralis tantum.

Proindeque neque ſuauiſſimus; quia eo ipſo quod tantum moraliter excitat, & allicit, pugnat ſemper cum hoſte viuo, nempe cum praua inclinatione contraria, quia de ſe non habet efficaciam vincendi, & immutandi voluntatem moralis cauſalitas, vt fatentur aſſerentes: gratia verò excitans cum adiutorio faciente facere, quam prædicat S. Auguſtinus, eſt illa, de qua dicitur per Ezechielem. *Auferam à vobis cor lapideum & dabo vobis cor carneum vnde faciatis; & ſic faciendo faciam, vt in præceptis meis ambuletis.*

Sed illa gratia tantum excitans moraliter non eſt efficax ad tollendam duritiem cordis humani,& aſperitatem reſiſtentiæ eius. Ergo non eſt ſuauiſſima gratia S. Auguſtini, quæ ideo ſuauiſſima eſt, quia efficaciſſima auferens duritiem, & ponens lenitatem ſcilicet de nolente faciens volentem ſuauiſſimè, quia nihil ſuauius volenti, quam velle ſuum, & inclinatio ſua, ablatâ contrariâ. Quemadmodum declarat optimè præclara S.Thomæ doctrina q.22. de voluntate art.8. in corpore. *Cum Deus*, inquit, *immutat voluntatem facit, vt præcedenti inclinationi, ſuccedat alia inclinatio, & ita quod prima aufertur, & ſecunda manet, vnde ad illud ad quod inducit voluntatem, non eſt contrarium inclinationi iam exiſtenti, ſed inclinationi, quæ prius inhæret.* Hæc D. Thomas. Sed illud, ad quod allicit, & inuitat gratia excitans tantum moraliter, eſt contrarium inclinationi voluntatis tunc exiſtenti, nempe peccato actuali, vel habituali, quod non valet expellere, aut vincere. Ergo cum aſperitate, & reſiſtente duritia. Ergo ſola illa eſt gratia ſuauiſſima quæ facit efficienter, vt præcedenti inclinationi prauæ ſuccedat alia inclinatio bona, quæ eſt gratia, cum adiutorio faciente facere; ſeu efficienter mutans voluntatem.

Confirmat autem D. Thomas, & declarat doctrinam hanc ibi, *ſicut lapidi ratione ſuæ inclinationis grauitatis ineſt inclinatio ad locum deorſum: hac autem inclinatione manente, ſi ſurſum proiiciatur erit violentia. Si autem Deus auferat à lapide inclinationem grauitatis, tunc ferri ſur-*

ſum non erit violentum ; & per hunc modum intelligendum eſt , quod Deus voluntatem immutat, ſine eo quod voluntatem cogat. Quam appoſitè, quàm diſerte ?

Ex quibus aperte colligitur , gratiam excitantem tantum moraliter , non eſſe gratiam tantopere commendatam à S. Auguſtino contra Pelagium , ſiquidem tantum moraliter adiuuat ad poſſe, inuitando,alliciendo,ſeu oſtendendo quid faciendum : hæc vero mouet , & producit affectum. Neque item eſſe ſimultaneam phyſicam , quia illa S. Auguſtini facit facere : hæc vero non facit facere , ſed (vt aiunt) comitatur facientem , nihil in facientem voluntatem influens. Vnde non adiuuat eum ad faciendum actum ſuum , ſicut oportet ad iuſtificationem conſequendam (in quo arbitrij eſt infirmitas & indigentia) ſed ad ſummum influit in actum , tanquam in rem quandam extra arbitrium conſtitutam. Patet quia (vt aiunt) non influit in actum, vt exit ab arbitrio , aliàs influeret in arbitrium,à quo exit, quod nolunt ; actio enim vitalis , vt actio eſt, adeo intrinſecè dicit ordinem ad principium vitale eliciens , vt non poſſit habere eſſe , niſi per illud aliàs fieret à duobus ex æquo,ab vno vitaliter,ab alio nõ vitaliter;& cõſequẽter actus ille haberet duo fieri,& duo eſſe,quod implicat in eadem numero actione vitali ; maximè verò de lege ordinaria naturæ,& gratiæ.Ergo gratia quam dicunt ſimultaneam , aut nihil facit in re , aut facit aliud quid diuerſum ab illo,quod facit homo , & per conſequens non diſponit,

neque adiuuat hominem, ad ſui diſpoſitionem faciendam, pro gratiæ conſecutione: ſiquidem illud quod eſt à gratia, non exit ab homine vitaliter, ſicut oportebat, vt denominaret illum libere, & voluntariè ab intrinſeco diſpoſitum, ſed tantum à Deo, vt aiunt, ſicut à cauſa particulari proxima, per aliam actionem, ſeu fieri diſtinctum realiter, à fieri actus vitalis hominis.

CAPVT XIII.

Monſtratur inſufficientia præuenientis gratiæ moralis, & ſimultaneæ phyſicæ, ex S. Thoma, per modos, quibus mouetur intellectus, & voluntas à Deo.

§. I.

Dupliciter mouetur creatus intellectus à Deo; ex parte ſubiecti agendo, & ex parte obiecti imprimendo.

VTRVMQVE docet D. Thomas 1. p. q. 105. art. 3. corpore. *Sic igitur Deus mouet intellectum creatum, in quantum dat ei virtutem ad intelligendum, vel naturalem, vel ſuperadditam, & in quantum imprimit ei ſpecies intelligibiles, & vtrumque tenet, & conſeruat.* Neque putes primã motionem Dei ex parte potentiæ ſiſtere in datione potentiæ intellectiuæ, & non pertingere ad actionem, vt ſiſtit ignis generans calorem

lorem generatum ; quia ignis generans non tenet, & conſeruat calorem datum per virtutem ſuam intimam ipſi calori ſicut Deus tenet, & conſeruat virtutem intelligendi ; virtus enim Dei vt docet ad rem idem S. Thomas quæſt. 3. de potentia art. 7. argum. 5. ſed contra *eſt in quolibet naturali, quia Deus in omnibus rebus eſt per eſſentiam, præſentiam, & potentiam, ſed non eſt dicendum, quod virtus Diuina, ſecundum quod ſit in rebus, ſit otioſa.* Ergo ſecundum quod eſt in virtute intellectuali tenens, & conſeruans eam, operatur & mouet ad operationem illius, quod erat quæſitum articuli.

Confirmatur : nam cum ſibi opponeret S. Thomas art. 1. partis citato argum. primo. *Operatio ab alio, non eſt ab eo, in quo eſt, ſed à mouente, & ita videtur quod Deus non poſſit mouere intellectum.* Reſpondet, *Operatio intellectualis eſt quidem ab intellectu in quo eſt, ſicut à cauſa ſecunda ; ſed à Deo, ſicut à cauſa prima ; ab ipſo enim datur intelligenti, quod intelligere poſſit, in actu exercito, alias non ſatisfaceret argumento opponenti de operatione actuali.*

Confirmatur ſecundò de argumento, & ſolutione ad ſecundum opponebat. *Lumen intellectuale ſimul, cum ſimilitudine rei intellecta, eſt ſufficiens principium intelligendi. Ergo non mouetur à Deo.* Reſpondet ; *quod lumen intellectuale, cum ſimilitudine rei intellecta, eſt ſufficiens principiũ intelligendi ſecundariũ tamen, & ab ipſo primo principio depẽdens.* Vnde cõtradictoria cõſequentia infertur iuxta quæſitum in argumẽto

Ergo iſtud principium intelligendi ſufficiens mouetur actu à Deo, ad operationem ſuam. Et ratio à priori eſt, quia vt idem S. Thomas docet 1. 2. q. 109. art. 1. corp. *Quantumcumque res aliqua corporalis, aut ſpiritualis ponatur perfecta, non poteſt in ſuum actum procedere, niſi moueatur à Deo.* Et ratio huius principij eſt manifeſta primo quia *agens, quod quandoque eſt in potentia, quandoque in actu, indiget moueri ab aliquo mouente, quod ſit in actu.* Vt expreſſe docet S. Thomas eadem 1. 2. q. 9. art. 4. in corpore: aliàs aut daretur proceſſus in infinitum, aut nulla prodiret determinata actio. Secundò quia etiamſi agens ſit omnino perfectum, & determinatum ad agendum in ratione principij, adhuc eſt in potentia ad ſuam operationem, quia ſicut non eſt ſuum eſſe, ita neque ſua operatio: hoc enim eſt proprium Dei, quod ſit ſuum eſſe, & ſua operatio; & per conſequens omne agens creatum indiget, quod reducatur ad actualitatem operantis actu, per motionem agentis, ſeu mouentis, quod ſemper eſt actu, id eſt mouens non motum, qui eſt Deus.

Vnde concludit S. Thomas q. illa cit. 1. 2. 109. art. 10. ad quartum. *Etiam in ſtatu gloriæ, gratia erit omnino perfecta, homo Diuino auxilio indigebit.* Sicut & ignis ita indiget motu cæli, vt ceſſante illo, non comburat. Sic ergo ad rem præſentem reſumit. q. 3. de potent. cit. art. 7. fine corp. *Deus eſt cauſa actionis cuiuſlibet, in quantum dat virtutem agendi, & in quantum conſeruat eam.* Ecce reſolutio corporis articuli

1. p. citati : *Et in quantum applicat actionem*; Ecce ſolutio eiuſdem articuli ad primum. *Et in quantum eius virtute, omnis alia virtus agit.* Ecce ſolutio ad ſecundum eiuſdem articuli.

Concludit denique 1. 2. cit. q. 109. art. 1. corp. prope finem; *ſic igitur actio intellectus, & cuiuſcumque entis creati dependet à Deo, quantum à duo: vno modo, in quantum ab ipſo habet perfectionem, ſiue formam per quam agit: alio modo in quantum ab ipſo mouetur ad agendum.* Ecce primus modus, quo Deus mouet intellectum creatum agendo, & efficiendo potentiam, & mouendo eam ad operationem eiuſdem, qui modus ſingulariter eſt Dei proprius; quatenus enim author eſt intellectus, neceſſe eſt & ipſum moueat ad operationem: aliàs fruſtranea eſſet virtus intelligendi, quandoque ipſa, vt in potentia, non poteſt procedere in actum ſuum, niſi moueatur ab agente, qui ſemper eſt actu, nempe Deo.

§. II.

Secundus modus mouendi intellectum à Deo, ex parte obiecti, per impreſſionem ſimilitudinis obiecti, declaratur ex S. Thoma.

QVod iſte modus teneat ſe ex parte obiecti patet, quia ſic mouent ſenſibilia ſenſum particularem, immittendo ſpecies ſuas, quas à particularibus recipit ſenſus communis, & à communi phantaſia, & à phantaſia, mediante

illuſtratione intellectus agentis depurata ſingularitate recipit ſpecies communes, & vniuerſales intellectus poſſibilis: Cum autem Deus poſſit facere per ſeipſum, quæ facit per cauſas ſecundas vt expreſſe docet S. Thomas quæſt. 105. cit. 1.p. art.2. in principio corporis, procul dubio eſt, quod poſſit imprimere huiuſmodi, & ſimiles ſpecies intelligibiles immediate in intellectum creatum, ſicut contingit in Prophetis.

Qui modus ita eſt proprius Dei, vt nulli competat creaturæ: de homine patet, quia ſolum negotiatur exterius ad ſenſum: *Angeli vero*, vt docet S.Thomas q.22.de voluntate art.9. ad 4. *non imprimunt intellectui, quaſi interius aliquid in intellectu agentes, ſed ſolum ex parte obiecti, in quantum aliquod intelligibile proponunt, quo intellectus confortatur, & conuincitur ad ſenſum.* Confortatur autem intellectus Angeli inferioris ex parte potentiæ primo per conuerſionem ſuperioris ad ipſum, vt docet idem S.Thom. 1. p. q.106.art.1.corp. *Hoc enim* (inquit) *facit in ſpiritualibus ordo conuerſionis, quod facit in corporalibus ordo localis propinquitatis* Secundò per ſimilitudinem obiecti conuincitur, *quatenus ſuperior Angelus, quam veritatem velociter in vniuerſali concipit, quodammodo diſtinguit, vt ab inferiori capiatur; Sicut & apud nos Doctores, quod in ſumma capiunt, multipliciter diſtinguunt prouidentes capacitati aliorum.* Hæc ferme D.Thom. cit.

Atque adeo nullus, neque Angelus poteſt imprimere in intellectum alterius ſed ſolum

manifeſtare veritatem docendo, ſeu iudicando. Solus autem Deus imprimit ſimilitudines obiectorum, quia ſolus Deus, vt author intellectus, & conſeruator, & motor poteſt illabi in ipſum agendo, & imprimendo, quia ſi authori grauitatis in lapide tribuitur deſcenſus grauis, ſine offenſione naturæ lapidis, quanto magis Deo tribuetur intellectio creata, qui non ſolum dedit virtutem intelligendi, ſed eam tenet, & conſeruat, & applicat ad opus; itaut virtus Dei ſit intimior, & profundior ipſi operi, quam virtus cauſæ proximæ, quatenus virtus Dei eſt cauſa prima, per quam virtus creata pertingit ad opus ſuum, vt expreſſe docet S. Thom. quæſt. 3. de potent. cit. art. 7. corpore poſt medium, ex Philoſopho in lib. de cauſis.

---

§ III.

Duplex item modus mouendi à Deo voluntatem creatam, ex parte obiecti proponendo, & ex parte potentiæ agendo, declaratur ex S. Thoma.

SAnctus Thomas. 1. p. q. 105. cit. a. 4. corporis fine, ſicut intellectus mouetur ab obiecto, & ab eo, qui dedit virtutem, &c. vt ſupra expendimus, concludit. *Vtroque modo proprium eſt Dei mouere voluntatem, ſed maximè ſecundo modo eam inclinando.* Rationem vtriuſque indigentiæ in voluntate tradit idem D. Thom. 1. 2. q. 9. art. 1. corp. *In tantum aliquid indiget moueri ab aliquo, in quantum eſt potentia ad plura*

oportet enim, vt id quod eſt in potentia, reducatur in actum, per aliquid, quod eſt actu, & hoc eſt mouere. Quæ doctrina pro hac materia de motione Dei, in cauſas ſecundas ſemper eſt præ oculis habenda, vt fiat certum; mouere alium nihil aliud eſſe, quam reducere illum de potentia ad actum, & vice verſa, deducere de potentia ad actum eſt mouere.

Dupliciter autem, proſequitur S. Thomas, *qualibet vis anima inuenitur eſſe in potentia, ad diuerſa: vno modo quantum ad agere vel non agere, alio modo, quantum ad agere hoc, vel illud; ſicut viſus quandoque actu, quandoque non videt, & quandoque album, quandoque nigrum. Indiget igitur mouente, quantum ad duo, ſcilicet quantum ad exercitium, vel vſum actus, & quantum ad determinationem actus, quorum primum eſt ex parte ſubiecti, quod quandoque inuenitur agens, quandoque non agens. Aliud autem ex parte obiecti, ſecundum quod ſpecificatur actus: motio autem ipſius ſubiecti eſt ex agente aliquo.* Ecce ſecundus modus mouentis agendo. *Sed obiectum,* inquit in fine corporis, *mouet determinando actum ad modum principis formalis, à quo in rebus materialibus actio ſpecificatur, ſicut calefactio à calore.* Ecce primus modus mouendi ex obiecto proponendo veritatem, ſeu bonitatem illius.

Quæ doctrina applicata voluntati oſtendit manifeſte, duplici illam motione Dei indigere: vna ex parte ſubiecti ab agente, quoad agere & non agere: alia ex parte obiecti quoad agere hoc, vel illud, ſiquidem voluntas in vtroque genere eſt in potentia ad plura, vt expe-

rientia conſtat, cum ſit indifferens priuatiue in vtroque genere. Vt docet S. Thom. 1. 2. quæſt. 6. art. 1. ad 3. Ad tertium dicendum quod Deus mouet hominem ad agendum, non ſolum ſicut proponens ſenſui appetibile, vel ſicut immutans corpus; ſed etiam ſicut mouens ipſam voluntatem, quia omnis motus tam voluntatis, quam naturæ ab ipſo procedit, ſicut à primo mouente, in quantum natura eſt quoddam inſtrumentum Dei mouentis, ita non eſt contra rationem actus voluntarij, quod ſit à Deo, in quantum voluntas à Deo mouetur; eſt tamen communiter de ratione naturalis, & voluntarij motus, quod ſint à principio intrinſeco.

---

§. IV.

Modus mouendi voluntatem ex parte obiecti, preſſius declaratur.

SEd eſt diſcrimen grande inter intellectum, & voluntatem, quoad motionem ex parte obiecti: nam intellectus moueti u realiter phyſicè ab obiecto, per ſpeciem eius receptam in ipſomet intellectu: at voluntas nihil recipit realiter phyſicè ab obiecto, ſed tantum moraliter, ideſt media apprehenſione, ſeu iudicio intellectus, quatenus nihil volitum, quin præcognitum; voluntas enim qua appetitus intellectiuus fertur, in bonum apprehenſum, & ſibi propoſitum per intellectum. Vnde in-

tellectus ſit vnum cum re intellecta intelligibiliter, ideſt trahit res ad eſſe ſuum intelligibile, per ſimilitudines acceptas à rebus. Voluntas autem fertur ad res ipſas in ſe, media tamen apprehenſione intellectus; id eſt ſecundum quod ſibi proponuntur ab intellectu; quæ propoſitio, ſeu iudicium tantummodo moraliter mouet voluntatem, hoc eſt, per rationes propoſitas tantum allicit, & inuitat, ſeu excitat voluntatem ad proſequendum bonum ſibi propoſitum; & hæc eſt pura motio obiectiua, ſeu moralis, quæ nunquam determinat, nec mouet voluntatem efficaciter ad volendum in exercitio, vt expreſſe docet S. Thom. 1. 2. quæſt. 10. art. 2. quia propoſito particulari quolibet obiecto ab intellectu, adhuc voluntas poteſt repellere illud in exercitio.

Veruntamen quia voluntatis obiectum eſt bonum vniuerſale, ad hoc neceſſitatur voluntas, quoad ſpecificationem, itaut non poſſit velle contrarium, vt etiam expreſsè docet D. Thom. cit. Ea ratione, qua omnis potentia non poteſt ferri extra ſuum obiectum, ſeu contra illud. Hæc autem neceſſitas venit ab authore voluntatis, qui tamen illi dedit inclinationem, ita S. Thom. in Diſputatis q. 22. de volunt. art. 9. corporis medio. *Si conſideretur actus voluntatis ex parte obiecti, ſic inuenitur voluntatis duplex obiectum: vnum, ad quod de neceſſitate naturalis inclinatio determinatur, & hoc quidem obiectum eſt voluntati inditum, & propoſitum à creatore, qui ei naturalem inclina-*

tionem dedit in illud. Vnde (concludit) *nullus poteſt neceſſario per tale obiectum immutare voluntatem, niſi ſolus Deus.* Hæc D.Thomas, in via quidem quoad ſpecificationem : in Patria verò, etiam quoad exercitium, quia ibi inuenit omne bonum.

Aliud vero (proſequitur) *eſt obiectum voluntatis, quod quidem natum eſt inclinare voluntatem, in quantum eſt in eo aliqua ſimilitudo, vel ordo vltimi finis naturaliter deſiderati, non tamen ex hoc obiecto voluntas de neceſſitate immutatur, quia non in eo ſingulariter inuenitur ordo ad vltimum finem naturaliter deſideratum, & mediante hoc obiecto, poteſt aliqualiter inclinari voluntas, proponendo ei vtilitatem, & honeſtatem eius, non tamen de neceſſitate immutari.* Ita ferme D. Thomas loco cit. Notanda tamen valde eſt illa particula, aliqualiter, quæ denotat moralem inclinationem tantum.

Sed breuius & clarius 1. part. quæſt. 105. artic.4. corp. *Poteſt autem voluntas moueri, ſicut ab obiecto, à quocumque bono; non autem ſufficienter & efficaciter niſi à Deo.* Igitur ſecundum D.Thomam voluntas ad obiectum boni communis mouetur à Deo neceſſario, quoad ſpecificationem per inclinationem naturalem, quam dedit ei : à bono autem particulari creato mouetur voluntas aliqualiter hoc eſt non ſufficienter, ſeu efficaciter, quia non ſatiat, neque ſuperat virtutem paſſiuam voluntatis ſolum autem bonum Diuinum clarè viſum mouet ſufficienter, & efficaciter vt obiectum, quia

Digitized by Google

ſolus Deus, vt bonum vniuerſale implet,& ſuperat voluntatis virtutem paſſiuam. Ita. S. Thom. 1. p.cit. q.105. art.4. fine corp. & aliis locis nuper citatis.

---

§. V.

Duplex alia mouendi ratio obiectiua: vna ab ipſomet obiecto: alia à declarante.

ADdo pro maiori claritate, ex eodem S. Thom. 1. p. q. 106. art. 2. corpore prope initium. *Mouet voluntatem,& ipſum bonum,quod eſt voluntatis obiectum, ſicut appetibile mouet appetitum.* Ecce declarata iam motio ab obiecto. *Et qui demonſtrat obiectum, puta qui demonſtrat aliquid eſſe bonum.* Ecce motio ab alio, quam intendimus declarare. *Sed alia quidem bona aliqualiter inclinant voluntatem, ſed nihil ſufficienter mouet voluntatem niſi bonum vniuerſale, quod eſt Deus, & hoc bonum ſolus ipſe oſtendit, vt per eſſentiam videatur à beatis, qui dicenti Moyſi, oſtende mihi gloriam tuam reſpondit, ego oſtendam tibi omne bonum. Exodi. 33. Addit, Angelus ergo non ſufficienter mouet voluntatem neque vt obiectum,neque vt oſtendens obiectum, ſed inclinat eam vt amabile quoddam, & vt manifeſtans aliqua bona creata ordinata in Dei bonitatem;& per hoc inclinare poteſt ad amorem creaturæ, vel Dei, per modum ſuadentis.*

Ex quibus ſatis liquet in S. Thoma, ipſum creatum obiectum propoſitum mouere voluntatem per ſe ipſum, vt alliciens appetibile:

Digitized by Google

ille verò qui proponit, & oſtendit mouere tantum ſuadendo, atque adeo omnem motionem ex parte obiecti infra Deum, non eſſe ſufficientem ſeu efficacem (pro eodem enim ſumit S. Thomas in hac re, ſufficiens & efficax) ſed aliqualem, ideſt moralem, & non efficacem; cum ſolus Deus clare viſus immutet voluntatem ſufficienter, & efficaciter, vt obiectum, ideſt determinet ad volendum, & amandum in exercitio, vt expreſſe docet idem S. Thom. 1. p. q. 105. cit. art. 4. paulo ante finem.

---

§. VI.

Modus mouendi voluntatem à Deo ex parte ſubiecti, ſeu potentiæ declaratur ex S. Thoma.

EX dictis ſupra circa ſimilem motionem à Deo in intellectum, euidentius colligitur eadem motio à Deo, in voluntatem, eo quod voluntas magis indigens eſt, talis motionis, quatenus indifferens eſt priuatiuè, etiam propoſito quouis bono particulari infra Deum clare viſum, ſicut nuper ex D. Thoma. 1. 2. q. 9. art. 1. monſtrauimus; & item quia voluntas non immutatur realiter ab obiecto, ſicut mutatur intellectus. Adhuc tamen clarius monſtratur ex eodem S. Doctore 1. p. q. 106. art. 2. *Ex parte verò ipſius potentiæ, voluntas nullo modo poteſt moueri, niſi à Deo; operatio enim* (inquit) *voluntatis eſt inclinatio quædam volentis in volitum: hanc autem inclinationem ſolus ille immutare poteſt, qui virtutem volendi creaturæ contulit: ſolus*

autem Deus eſt, qui potentiam volendi tribuit creaturæ.

Hoc principio vtitur S.Thomas non ſemel in hac materia, vt per ſe noto; Et ratio eſt manifeſta: nam qui potuit dare virtutem volendi, id eſt inclinationem voluntatis ad omne bonum, multo magis poteſt tollere inclinationem hanc ad bonum particulare aliquod, & dare inclinationem ad aliud bonum item particulare: nihil enim aliud eſt immutare voluntatem, quam facere vt vni inclinationi particulari ſuccedat alia, ſicut nuper retulimus ex S. Thoma q.22. de voluntate a.8. in principio corporis, iuxta illud Ezechielis. *Auferam à vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum.*

Quod amplius confirmatur ex eodem D. Thoma 1.p.q. 105. art. 5. vbi phyſicè demonſtrat hoc: *cum ſint* (inquit) *quatuor genera cauſarum, materia non eſt principium actionis, ſed habet ſe vt ſubiectum recipiens actionis effectum: finis vero, & agens, & forma ſe habent, vt actionis principium ſed ordine quodam; nam primum quidem principium actionis eſt finis, qui mouet agentem: ſecundum verò agens: tertium autem forma eius, quod ab agente applicatur ad agendum, quamuis & ipſum agens, per formam ſuam agat vt patet in artificialibus: artifex enim mouetur ad agendum à fine, qui eſt ipſum operatum, puta arca, vel lectus; & applicat ad actionem ſecurim quæ incidit per ſuum acumen.*

Sic igitur dicit primo *ſecundum hæc tria Deus in quolibet operato operatur: primo quidem ſecun-*

Digitized by Google

dum rationem finis ; cum enim omnis operatio ſit propter aliquod bonum verum, vel apparens : Notanter dicit & apparens , vt comprehendantur & operationes prauæ quæ ſaltem participant ſimilitudinem ſummi boni , quoad eſſe ens phyſicum , & tunc apparenter bonum voluntatis : *nihil autem eſt , vel apparet bonum, niſi ſecundum quod participat aliquam ſimilitudinem ſummi boni . quod eſt Deus ; ſequitur quod Deus ſit cuiuſlibet operis cauſa, vt finis.* Ecce motio à Deo, vt fine.

Secundò dicit ſimiliter. *Si ſint multa agentia ordinata , ſemper ſecundum agens agit in virtute primi : nam primum agens mouet ſecundum , ad agendum ; & ſecundum hoc omnia agunt in virtute Dei, & ita ipſe eſt cauſa omnium agentium.* Ecce motio vt à mouente primo.

Tertiò dicit. *Deus mouet non ſolum res ad operandum, quaſi applicando formas, & virtutes cauſarum ad operationem , ſicut etiam artifex applicat ſecurim ad ſcindendum , qui tamen interdum formam ſecuri non tribuit , ſed etiam dat formas creaturis agentibus , & cauſas tenet in eſſe ; vnde non ſolum eſt cauſa actionis, ſicut generans dicitur eſſe cauſa motus grauium, & leuium , ſed etiam ſicut conſeruans formas & virtutes earum, prout ſol dicitur cauſa manifeſtationis colorum, in quantum dat & conſeruat lumen, quo manifeſtantur colores.* Ecce motio Dei , vt dantis formam , & applicantis eam ad agendum.

Ex quibus fit euidens 1. *Quod Deus mouet cauſas ſecundas , ad ſuas actiones . vt vltimus finis rerum , & primum agens* ; Vt ſibi reſ-

pondeant agens, & finis; quia primum agens agendo mouet: ſecundum ſicut finis realis attrahendo, alias Deus non eſſet primum in agendo,& finalizando, neque creatura ſecundum in vtroque. Deus dat formam, & applicat eam ad agendum, quia forma vt ſic eſt in potentia ad agere: aliàs ſemper ageret: at ſolus Deus in actu.Hæc patent ex terminis.

Neque faciat ſcrupulum, quod aliqui ex antiquis Theologis declarent hanc cauſalitatem Dei cum cauſis ſecundis, per modum cauſarum concomitantium; nam qui taliter loquuntur id faciunt, vt oſtendant cauſas ſecundas agere, etiam cum Deo agente; erat enim vetus error quorumdam de quo D.Thom. 1.p. q. 105. art. 5. dicentium cauſas ſecundas nihil agere, ſed Deus ad præſentiam illarum totum effectum producere, quem errorem vt fugerent illi Theologi poſuerunt concomitantiam cauſæ primæ cum ſecunda, vt oſtenderent,non ſolum ad præſentiam ſecundæ cauſæ, vt errantes dicebant, ſed ad efficientiam Deum operari, verum tamen vt cauſam mouentem primam: implicat enim, vt non ſemel monſtratum eſt, quod cauſa prima deſinat eſſe prima in agendo, ſicut non poteſt deſinere eſſe prima in eſſendo; & conſequenter etiam implicat, quod cauſa ſecunda deſinat eſſe ſecunda in agendo, ſicut non poteſt non eſſe ſecunda in eſſendo.

Ex quibus euidenter reiicitur concurſus ſimultaneus, quem intendunt Authores moderni: hic enim in eo quod talis, omnino tollit

primatum cauſæ primæ in agendo, & ſolum voce dicit Deum cauſam primam, & in re ponit primatum cauſæ ſecundæ in agendo; quia concurſus cauſæ ſecundæ liberæ ſimultaneus, vt ab ipſa, in ſenſu aſſerentium; non eſt à Deo, niſi vt dante formam, & potentiam: vt ſic autem non dat actionem; aliàs forma ſemper ageret, vt ignis; & non quandoque contra experientiam. Et in materia gratiæ expreſſe docent, hunc concurſum cauſæ ſecundæ non eſſe ab authore gratiæ, ſed tantum ab authore naturæ modo explicato: qui modus in re deficit, & ſola voce reuocat concurſum arbitrij ſimultaneum in Deum, vt oſtenſum eſt, & amplius declarabitur in ſequentibus; quod in materia naturali repugnat, & in materia gratiæ fidei aduerſari videtur.

Quoad modum autem mouendi, ſit ſecunda euidentia. Tripliciter inuenitur, quod vnum agens ſit cauſa operationis alterius. Primò vt dans virtutem agendi, non conſeruans illam, ſicut generans leue & graue dicitur cauſa aſcenſus leuis, & deſcenſus grauis, non conſeruans vtriuſq; virtutem. Secundo modo vt dans conſeruans virtutem, qua fit actio; ſicut ſol dat lumen, & conſeruat, quo illuminantur & manifeſtantur colores. Tertio modo, vt applicans virtutem agentis ad actionem, quomodo artifex applicat ſecurim, quam non facit aptam ad ſcindendum, ad faciendam arcam verbi gratia.

Tunc ſic. Omnis cauſalitas efficiens inuenta in creaturis neceſſe eſt quod primò, & per ſe

vnite & ſingulariter inueniatur in Deo: aliàs eſſet in creaturis aliqua agendi perfectio, & non à Deo: ſed in creaturis inuenitur tripliciter declarata efficiens cauſalitas vnius, in actionem alterius, nempe ſecundum datam virtutem ă generante igne, & ſecundum datam, & conſeruatam à Sole illuminante, & ſecundum applicationem inſtrumenti non facti ab artifice. Ergo ſecundum hos tres modos ſingulariter, & vnite operatur Deus omnem operationem agentis creati: aliàs deeſſet Deo aliqua perfectio agendi, inuenta in creatura.

Confirmatur: nam ſecundum hos tres modos dependet cauſa agens creata à Deo, in ſua operatione: dependet enim primò, vt à dante virtutem operandi, quia Deus eſt cauſa prima omnis eſſe, & omnis virtutis. Secundò vt à tenente, & conſeruante illam; niſi enim Deus manuteneret omnia redigerentur in nihilum. Tertio dependet cauſa ſecunda agens à Deo, vt ab applicante, quia quantumcumque perfecta ſit cauſa creata, adhuc eſt in potentia ad ſuam operationem, cum ſolius Dei proprium ſit,vt ſit idem cum ſua operatione, ſicut eſt idem cum ſuo eſſe, ex eo quod eſt actus purus ſeu habens eſſe per eſſentiam: omnis autem creatura, etiam perfectiſſima, ſemper eſt in potentia ad ſuam operationem, ſicut & ad ſuum eſſe. Ergo indiget quod reducatur in actum agentis actualis, per illud agens, quod ſemper eſt actu, nempe Deum; ſicut dependet ab eo in ſuo eſſe; & ideo ſolus Deus eſt

mouens

mouens non motum : omnis autem creatura eſt mouens mota à primo motore Deo, ſicut eſt habens eſſe ab illo. Ergo neceſſe eſt fateri, quod his tribus modis dependeat cauſa ſecunda à Deo in ſuo opere : nempe vt à dante virtutem, vt à conſeruante, vt ab applicante; quæ eſt argumentatio D. Thomæ nuper citati, & aliis in locis multoties repetita.

Neque faciat ſcrupulum, quod iſte tertius modus inueniatur in arte, qui à nobis ponitur in Deo, vt authore naturæ; nam Deus ad extra eſt artifex creaturarum; neque enim Deus ad extra operatur naturaliter, ſed voluntariè, quod eſt proprium artificis; vnde ſicut artificiata in nobis ſupponunt naturam, ita in Deo ſupponunt voluntatem. Accedit : nam & in operationibus phyſicis potentiarum rationalium hominis, aliquale exemplum inuenitur huius applicationis, cum voluntas ſit potentia mouens, & applicans phyſicè cæteras vires animæ, ad exercitium ſuarum actionum, vt expreſſe docet communis Philoſophia cum D. Thoma. 1. 2. q. 16. art. 1. & 4.

Neque obſtat quod applicatio voluntatis à Deo, videatur aliquibus indecens Diuinæ bonitati, in actibus peccaminoſis, quoad entitatem phyſicam, nam vt ſupra latius expendimus, & probauimus, p. 1. de efficacia Diuinorum auxilior. cap. 7. §. 8. hæc applicatio non reſpicit ipſum peccatum, ſed actum phyſicum, qui vt talis bonus eſt, & ordinabilis in finem vltimum naturalem, nempe in bonum naturæ, cui bonum phyſicum eſt habere

ſuam operationem pro libito hic, & nunc; aliàs impediretur libertas creata, ſecundum quam homo relictus eſt in manu conſilij ſui. Vnde æque hic requiritur applicatio à Deo, in entitatem phyſicam actus (aliàs fieret iſta actio ſine Deo faciente) ſicut in cæteris actionibus naturalibus non peccaminoſis: Ipſam verò malitiam adiunctam huic actui indiuidualiter, quatenus eſt actus contra legem Diuinam, Deus permittit, ob eandem rationem exercendæ libertatis creatæ, & aliorum bonorum, quæ ex talibus malis, Deus poteſt meliorando elicere, vt pœnitentia, & reſipiſcentia, & oſtenſio Diuinæ bonitatis, in ſuſtinendo malos, & Diuinæ bonitatis in electos, ſicut docet Apoſtolus Rom. 8. Nihil enim fit (vt docet expreſſe S. Auguſtinus in Enchirid. cap. 15.) niſi Deo volente, aut permittente; iuxta illud, *non eſt malum in Ciuitate, quod non fecerit Dominus*. Vtrumque autem, nempe permiſſio, & applicatio eſt ordinata à Deo, in fines declaratos; Deus enim & ordinat malitiam, vt non plus fiat mali, quam permiſit, aliàs exundarent mala ſine termino.

---

§. VII.

Reſolutio ex dictis.

EX quibus primò fit, quod etiam in ſenſu ſcholaſticho, & metaphyſico vera ſit doctrina tradita, ex S. Auguſtino ſupra, de duplici gratia excitante, vna morali tantum,

Digitized by Google

nempe ex ipſo obiecto, ſeu proponente, & oſtendente illud, quæ aliqualiter mouet voluntatem, id eſt moraliter alliciendo, & incitando, ſed non efficienter efficaciter. Altera verò excitans gratia ex parte potentiæ, quæ facit facere, ideſt adiutorium faciens facere, ſeu immutans voluntatem efficienter phyſicè de nolente, in volentem, ſeu vice verſa de volente malum, in volentem bonum; quatenus Deus non ſolum dedit virtutem volendi bonum, ſed eam tenet & conſeruat, verum etiam & applicat phyſicè, ad agendum hic & nunc, quæ doctrina communis eſt in D. Thoma, & veteribus Theologis, ac Philoſophis agentibus de cauſalitate cauſæ primæ, cum ſecunda.

Secundò fit, hanc gratiam excitantem, & facientem operationem non eſſe formaliter illam, quæ tantum excitat & allicit ad faciendum, quia illa eſt moralis tantum: hæc verò eſt efficiens proprie, & phyſicè mouens ad operationem; Vnde illa dicitur gratia aliqualiter mouens, ſcilicet inuitans, & ſufficiens in potentia, quia iuuat ad poſſe, hoc eſt conſtituens potentiam cum proportione potentiali ſufficienti ad obiectum, quia determinat illam, itaut in ratione potentiali completa ſit hæc dicitur ſufficiens, & efficax ſimpliciter in agendo, quia nulla alia deſideratur ad agendum de facto in actu exercito, ſcilicet reducens potentiam de eſſe potentiali, in actualitatem agentis actu. Vnde ſi gratia iſta ſecunda excitans, formaliter explicetur, ex adiuncto

adiutorio efficaciter mouente, diſcriminabitur ab illa, quæ tantùm moralis eſt, quaſi moralis tantum demonſtret, ſuadeat, inuitet, & excitet ad faciendum: hæc verò inſuper faciat, & operetur quod monſtrat per adiutorium illud efficaciſſimum, & ſuauiſſimum, ita ut non oſtendat tantummodo veritatem, verum etiam inſuper impertiat charitatem, ſicut expreſſe docet ſanctus Auguſtinus lib. 1. de grat. Chriſti contra Pelagium cit. cap. 13. in principio.

Tertiò fit, non inueniri in S. Auguſtino, & S. Thoma gratiam ſimultaneam adiuuantem phyſicam, quam docent Authores oppoſiti, ſiquidem omnis gratia adiuuans in S. Auguſtino, & gratia faciens facere, ſeu mouens, & producens, impertiens, & infundens charitatem, de qua videlicet verificetur, vt ait S. Auguſt. lib. cit. de grat. contra Pelag. cap. prope finem. *Nemo venit ad me, niſi Pater qui me miſit, traxerit eum.* Et paulo poſt proſequitur, cum de non credentibus loqueretur. *Dixi* (inquit) *vobis, quia nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum à Patre meo. Hanc debet Pelagius* (inquit S. Auguſtinus) *gratiam confiteri, ſi vult non ſolum vocari, verum etiam eſſe Chriſtianus.*

Cum igitur hæc omnia, & plura alia non poſſint verificari de illa gratia ſimultanea, quam docent Authores oppoſiti, ſiquidem ea non facit facere, nec mouet ad operationem, ſed comitatur facientem, & mouentem ſe, non impertitur, aut infundit charitatem,

ſed comitatur diligentem, non trahit hominem ad Chriſtum, ſed comitatur venientem, vt fatentur & docent: non denique donat homini, vt poſſit venire ad Chriſtum, ſed iam venientem comitatur, & ita nullo modo eſt homini cauſa veniendi præueniens, neque adiuuans vt veniat, ſed potius quia homo venit ipſa comitatur. Procul dubio fit, adiuuantem gratiam in S. Auguſtino non eſſe hanc ſimultaneam, ſed illam quam ſemper prædicat præuenientem, in quam nimirum reducitur hominis conuerſio, non tanquam in compartem cum homine, ſed tanquam in ipſius conuerſionis cauſam primam, iuxta illud Ieremiæ 31. *Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur*, de quo Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. fine concludit, *Dei nos gratia præueniri confitemur.* Videant vt conſonat doctrina tradita ex SS. Auguſtino, & Thoma de præueniente gratia conuertente, cum gratia definita per Concilium, ad conuerſionem adulti neceſſaria, quam expreſſe dicit præuenientem, & conuertentem.

CAPVT XIV.

Vtrum gratia preueniens tantum moraliter, & ſimultanea phyſica ſuppleant munus gratiæ excitantis, & adiuuantis, ad actus pro iuſtificatione adulti neceſſarios in Trid. ſeſſ. 6. can. 3.

HAnc diuiſionem excitantis, & adiuuantis gratiæ tradit S. Auguſt. lib. 2. de peccatorum merit. & remiſ. c. 18. *Quia à Deo* (inquit) nos auertimus, noſtrum eſt, & hæc eſt voluntas mala: quod vero ad Deum conuertimur, niſi ipſo excitante, atque adiuuante non poſſumus; & hæc eſt voluntas bona. Ita aliis in locis, quos citat Aluares de auxil. diſp. 88. concl. 2. eandem ſupponit & docet D. Thomas in 2. ſententiar. diſp. 26. art. 5. & 1. 2. q. 111. art. 3. Tandem illam expreſſit Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. can. 3. & 4.

Cum autem duplex inueniatur gratia excitans in S. Auguſtino ſupra cap. 12. tit. vna tantum eſt oſtendens veritatem, alia inſuper impertiens charitatem, ſeu quod idem eſt: vna ſine adiutorio faciente conſenſum; alia cum adiutorio faciente illum facere. Primum membrum diuiſionis comprehendit excitantem primo & ſecundo modo; illam quidem, quia vera gratia eſt oſtenſio veritatis, & externa; iuxta illud. *Quomodo audient ſine prædicante?*

Digitized by Google

quia tollit primam impotentiam adulti ad fidelem. Vnde ante illam infidelitas non eſt peccatum contrariè, bene tamen poſt illam, quia iam eſt potentia expedita moraliter, vt poſſit aſſentire.

Comprehendit autem principaliter excitantem ſecundo modo, quia in re ex coniuncto adiutorio adiuuantis gratiæ facit facere conſenſum: hanc autem coniunctionem non facit liberi arbitrij cooperatio, vt volunt aduerſantes, ſed antecedens & abſoluta Dei ordinatio æterna, iuxta illud Act. 15. *Crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam*; & illud Lucæ 10. *ſi ibi fuerit filius pacis*, ideſt prædeſtinatus, *requieſcet ſuper illum pax veſtra.* Et illud Ioan. 8. *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.* In quibus tota efficacia excitantis gratiæ æternæ, & internæ reducitur in ordinationem æternam antecedentem, exercitam tunc, per adiuuantis gratiæ efficaciam, vnà cum tali excitatione morali.

Vnde licet in re ſint duæ entitates diuerſi generis, excitans, & adiuuans: illa in intellectu moralis: hæc verò in intellectu & voluntate efficiens; vtrumque enim potentiam mouet ad ſuos actus pro ſalute neceſſarios: in ratione tamen gratiæ excitantis ſecundo modo vniuntur & faciunt vnam gratiam excitantem efficacem, ſicut enim intellectus, aut voluntas non præbet aſſenſum, ſine præcognitione intellectus, ita neque gratia adiuuans mouet & facit facere hunc aſſenſum, ſine excitatione eiuſdem præcognitionis; ita-

que vtraque gratia excitans, & adiuuans ad ſenſum intellectus, aut voluntatis ſimul neceſſaria eſt, aliàs excitatio efficax non eſſet, & adiutorium eſſet cæcum.

Et hoc eſt adiutorium excitantis gratiæ, quod S. Auguſtinus citatus dicit, *non tantum oſtendens veritatem, ſed impertiens charitatem* cap. 13. in fine; *ſeu quo non ſola poſſibilitas naturæ, ſed & ipſa operatio adiuuatur*, cap. 14. lib. 1. de gratia Chriſti contra Pelagium. Hoc ipſum videtur declaraſſe Concilium Trid. can. 3. cit. copulando inſpirationem, & adiutorium Spiritus ſancti in gratia pro actibus adulti, ad iuſtificationem neceſſaria, ibi. *Sine inſpiratione Spiritus ſancti, atque eius adiutorio*, quia neutrum ſine alio ſufficit: non inſpiratio ſola, quia moralis inefficax: non adiutorium ſolum, quia eſt ad potentiam rationalem rationabiliter; ſed vtrumque ſimul, præuenienter tamen, vt excitetur & eleuetur, ac adiuuetur in veritate realiter infirmitas, & improportio arbitrij, ad hos actus ſicut oportet eliciendos, quod non facit, niſi gratia præueniens, de qua ibi, *ſine præueniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque adiutorio*, ſit efficiens phyſicè.

Neque per hoc confunduntur membra diuiſionis, ſicut non confunditur animal cum rationali, licet in homine animal ſit rationale, quia ad diſtinctionis veritatem ſufficit (vt aiunt logici) quod inadæquatè membra diſtinguantur; ſeu quod ſicut inuenitur animal irrationale extra hominem, ita

inueniatur gratia excitans ſine adiutorio, in non conſentiente; ſed numquam ſine adiutorio, in conſenſum præbente ſic, vt iuſtificetur, de quo agitur in dicto canone. Semper enim minus perfectum in coniunctione ad perfectum nobilitatur, & perficitur, vt patet in exemplo poſito animalis in homine. Quibus poſitis facile monſtratur inſufficientia gratiæ excitantis moraliter, & ſimultaneæ phyſicæ, ad ſupplendum gratiam excitantem, & adiuuantem traditam in Trid. cit. cap. 5. & can. 3. ac 4. ſeſſ. 6.

Gratia excitans, & adiuuans ibi declarata, eſt præuenienter conuertens hominem ad iuſtitiam, ita cap. 5. fine. *Cum reſpondemus conuerte nos Domine ad te, & conuertemur, præueniri nos gratia confitemur.* Secundo gratia can. 3. eſt præuenienter copulata cum adiutorio, quo homo de facto diſponitur ad iuſtitiam, ibi *ſine præuenienis Spiritus ſancti adiutorio, atque eius inſpiratione, vt ei iuſtificationis gratia conferatur.*. Tertio gratia can. 4. eſt, qua dicitur in veritate liberum arbitrium *motum, & excitatum*, per motum conſenſus, de quo loquitur Concilium; ſed gratia excitans moraliter tantum allicit ad hos actus motibus indeliberatis, quibus de facto ſemper reſiſtitur. Ergo non ſufficit ad ſupplendum gratiam ſic excitantem, vt conuertantur, diſponatur, & moueatur arbitrium motu conſenſus, vt iuſtificetur homo, ſicut docet Concilium. Deinde gratia ſimultanea nullo modo præuenit (vt aiunt) arbitrium, neque actum illius, ſed tãtum comitatur

indéque non conuertit, neque diſponit, neque mouet arbitrium influendo in illud, ſed tantum comitatur influentem, vt aiunt, ergo neutra ſufficit ad ſupplendum gratiam excitantem, & adiuuantem traditam à Concilio locis citatis, pro iuſtificatione adulti.

Si dicant: præuiam excitationem moralem, aut ſimultaneam gratiam non ſufficere per ſe ſolas; bene tamen coniunctas. Contra eſt, quia neq; coniunctæ ſunt præuenienter efficaces ex ſe, quod oportebat vt in illas reducatur conuerſio, diſpoſitio, & motus arbitrij, ſicut docet Concilium. Patet, quia vt docent, iſta coniunctio non eſt ex ordinatione Diuina antecedente, ſed ex cooperatione liberi arbitrij cum eiſdem antecedenter præuiſa: atque adeo illi effectus, ſcilicet conuerſionis, diſpoſitionis, & motionis arbitrij non reducuntur in gratiam, tanquam in cauſam primam, & peruenientem principalem mouentem realiter, vt loquitur Concilium; ſicut enim ibi motus ab his eſt realis, ita & mouens gratia realis eſt, iuxta illud Philoſophi. Motus mouentis in moto eſt motus. (Sed potius, vt aiunt, ſecundum præuiſionem, in liberi arbitrij cooperationem reuocatur; vt videtur contra doctrinam Concilij citatam.

Hoc enim eſt maximum diſcrimen, & ſubſtantiale inter nos, & illos; quod nos coniungimus quidem has gratias excitantem, & adiuuantem, ex Dei ordinatione, antecedente, vt reducatur conuerſio, diſpoſitio & mo-

tus, ſeu conſenſus arbitrij, in gratiam antecedenter, ad omnem cooperationis arbitrij præuiſionem; ideoque ſimpliciter, & vere reuocamus tales actus, in gratiam præuenientem, ſicut reuocat Concilium, & Patres, poſt ſacram Scripturam in manifeſtiſſimis teſtimoniis ſupra citatis. At illi excitationis efficaciam deſumunt à cooperatione arbitrij, cui adiungunt ſimultaneam efficaciam; atque adeo efficaciam vtriuſque gratiæ reducunt ad arbitrij cooperationem, vt ad priorem; quia conſtanter docent: ideo gratia excitans eſt efficax, quia arbitrium cooperatur ei; & ideo gratia ſimultanea adiuuat, quia arbitrium cooperatur gratiæ excitanti; & hoc colligunt non vt ab effectu, & à poſteriori, ſed ex cauſa: nam ſi dicerent ab effectu, & à poſteriori colligi harum gratiarum efficaciam à cooperatione arbitrij, docerent per oppoſitum vtramque gratiam præuenientem ex ſe, & efficacem, ſicut & nos docemus. Ergo licet voce aliquando fateantur Deum eſſe priorem per gratiam, vt vitent inuidiam: in re tamen oppoſitum docent expreſſe, dum ab arbitrij cooperatione deducunt tanquam à priori vtriuſque gratiæ efficaciam; ex illa enim deſumit & ſcientia ſua media veritatem, & prædeſtinatio certitudinem; ideoque aiunt, ante illius præuiſionem finalem, nullum Deus prædeſtinat, aut eligit ad gloriam; quod enim addunt ſemper, vt videantur confiteri Diuinæ gratiæ neceſſitatem; non ſine gratia comite, & morali præueniente hanc præuideri coope-

Digitized by Google

rationem ; non euadit oppoſitam notam : ſiquidem hæ gratiæ , ſine quibus non præuidetur illa cooperatio , non cauſant, aut faciunt efficaciter,ex ſe, illam eſſe futuram, vt docent, ſed vice verſa illa facit & cauſat, quod illæ reddãtur,& dicantur efficaces;Et hæc illorũ aſſerta doctrina communiter. Inſufficientes igitur ſunt hæ gratiæ , excitans moralis præuia , & ſimultanea phyſica , ad ſupplendam gratiam excitantem, & adiuuantem traditam à Concilio locis citatis , pro actibus adulti , vt iuſtificetur.

CAPVT XV.

Vtrum gratia præueniens tantum moraliter , & ſimultanea phyſica ſuppleant operantem , & cooperantem gratiam , de qua Patres , & Concilia ?

HANC diuiſionem operantis,& cooperantis gratiæ expreſſit D.Thomas 1. 2. q.111. art.2.ex Auguſtino de gratia ,& libero arbitrio cap.17. *Cooperando* (inquit) *Deus in nobis perfecit, quod operando incepit, quia ipſe, vt velimus, operatur incipiens , qui volentibus cooperatur perficiens. In eo ergo effectu* (ſubiungit S.Thomas) *in quo mens noſtra eſt mota , & non mouens, ſolus autem Deus mouens , operatio Deo*

attribuitur, & ſecundum hoc dicitur gratia operans: in illo autem effectu, in quo mens noſtra & mouet, & mouetur, operatio non ſolum attribuitur Deo ſed etiam animæ, & ſecundum hoc dicitur gratia cooperans. Hæc D. Thomas ponens exemplum effectus gratiæ operantis in actu interiori, *præſertim* (vt ait) *cum voluntas incipit bonum velle, quæ malum antea volebat.* Cooperantis vero effectum collocat in actu exteriori, aut interiori imperato à voluntate.

Effectus autem operantis gratiæ non ſic accipiendus quaſi non ſit motus vitalis ab intrinſeco; implicat enim potentiam vitalem eſſe motam à gratia, vt inanime, & nihil omnino agere; ſicut definit Triden. ſeſſ.6. cit. cap.5. & can.4. Sed verus ſenſus eſt, vt potentia libera à ſe ipſa primò non moueatur, ſed mota à gratia operante operetur; quo in ſenſu omnes boni motus ad ſalutem conducentes, tam indeliberati, quam deliberati, ſunt effectus gratiæ operantis, iuxta illud Concil. Arauſican. 2. Cant.20. *Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo: nulla vero facit homo, quæ non præſtet Deus, vt faciat homo.* Ecce gratia operans, ad vtroſque actus. Expreſſus can. 9. *Diuini eſt muneris, cum recte cogitamus, & pedes noſtros à falſitate, & iniuſtitia tenemus; quoties enim bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum operatur.* Ecce vtrumq; munus, ſcilicet operari in nobis, & cooperari nobiſcum eidē gratię in omnibus operibus attribuitur. *Præſertim, vero,* vt ait D.Thom. *cum voluntas incipit bonū velle, quæ malum antea volebat.* Qui motus *procul dubio*

ſunt deliberati, qui immutant voluntatem, de volente malum, in volentem bonum; iuxta illud Pſal. 76. *Nunc cœpi, hæc mutatio dexteræ Excelſi*: per actus enim indeliberatos non dicitur ſimpliciter voluntas incipere velle bonum, ſed tantum allici, & inuitari aliqualiter, ad volendum bonum, ſicut docent Authores oppoſiti.

Confirmatur 1. hic ſenſus. In ſacris literis munus gratiæ operantis præcipue commendatur, per quod Deo primò & principaliter attribuitur conuerſio peccatoris, iuxta illud Thren. 4. *Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur.* Et illud Philip. 2. *Ipſe eſt qui operatur in nobis velle, & perficere.* Et illud Iſaiæ 26. *Omnia enim opera noſtra operatus eſt in nobis.* Sed hoc munus non poteſt verificari de motibus, & per motus indeliberatos moraliter tantum allicientibus, & inuitantibus ad conuerſionem, cum ſint inefficaces, & communes etiam non conuertentibus ſe. Ergo neceſſariò explicandum eſt munus gratiæ operantis, per motum gratiæ efficientem, erga actum conuerſionis deliberatæ, vt poſſit ipſa conuerſio in veritate reduci infallibiliter in gratiam, tanquam in cauſam primam, & principalem operantem, iuxta phraſim ſacræ Scripturæ, in declaranda gratia operante locis citatis, & aliis multis.

Confirmatur ſecundò: Declarare munus gratiæ operantis, per illas excitationes morales, vt explicant Authores oppſiti, coincidit cum declaratione Pelagij in propriis terminis. Ergo non ſufficit. Probatur antecedens, referente S. Auguſtino lib. 1. de gratia

Digitized by Google

Chriſti cap. 10. *Quod oppoſuit ſibi, & quomodo ſtabit illud Apoſtoli. Deus eſt enim, qui operatur in nobis velle, & perficere. Deinde vt hanc oppoſitionem veluti ſolueret, quam videbat dogmati ſuo vehementer eſſe contrariam, ſecutus adiunxit: Operatur in nobis velle, quod bonum eſt, velle quod ſanctum eſt.* Ecce fatetur gratiam operantem. Deinde explicat munus eius, ſeu modum operandi, *Dum nos terrenis cupiditatibus deditos, mutorum more animalium tantummodo præſentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione ſuccendit, dum reuelatione ſapientiæ, in deſiderium Dei ſtupentem ſuſcitat voluntatem, dum nobis, quod tu)* ſcilicet Auguſtine, *negare non metuis, ſuadet omne quod bonum eſt.* Ecce deſcribit modum, & munus operantis gratiæ, erga conuerſionem hominis, per motus illos indeliberatos, ſeu apprehenſiones excitantis gratiæ, ſuadentes, & oſtendentes bonum ſalutis; in quibus Authores oppoſiti conſtituunt gratiam operantem cum ſuo munere proprio, à cooperatione diſtincto, ſcilicet excitatione, & inuitatione, ac licentia morali.

Sed quid de tali declaratione S. Auguſt. cẽſeat? *Quid manifeſtius* (inquit cõſequenter) *nihil aliud eũ dicere gratiam qua Deus in nobis operatur velle, quod bonum eſt, quam legem, atque doctrinam? In lege namque atque doctrina Sanctarum Scripturarũ futuræ gloriæ, atque præmiorum promittitur magnitudo. Ad doctrinam pertinet etiam, quod ſapientia reuelatur, ad doctrinã pertinet, cum ſuadetur omne quod bonum eſt &c. Sed nos* (inquit Auguſt.) *eam*

gratiam volumus; iſtam aliquando fateatur, qua futura gloria magnitudo non ſolùm promittitur, verum etiam creditur, & ſperatur, nec ſolum reuelatur ſapientia, verum etiam & amatur. Hanc debet Pelagius gratiam confiteri, ſi vult non ſolùm vocari, verum etiam eſſe Chriſtianus. Hæc Auguſtinus.

Videant ergo Authores hi, dum per eaſdem excitationes morales tantummodo verificant munus gratiæ operantis, an recedant ab illo, quem S. Auguſtinus, per eaſdem cenſet non Chriſtianum. Nos enim cum S. Auguſtino eam gratiam nolumus, ſed iſtam confitemur, qua non ſuadente tantum, & oſtendente, ſed faciente, creditur, ſperatur & amatur omne quod bonum eſt, omne quod ſanctum eſt.

Sunt igitur operantis gratiæ effectus propriiſſimi, & principales, actus fidei, ſpei, & charitatis, & omnes alij deliberati, ad ſalutem animæ conducentes, per quos primo homo incipit ſimpliciter bonum velle, qui malum antea volebat; ſeu quod idem eſt, per quos conuertitur à fine malo, ad finem bonum; quos omnes elicit arbitrium, non à ſe primò, ſed motum, & excitatum à gratia, vt loquitur Trid. Can. 4. citato ſeu, quod idem eſt, quia omnes Deus operatur in nobis ſine nobis, id eſt, nobis non primò operantibus, ſed cooperantibus, vt ſecundum agens, ad primum gratiæ Authorem. *Non enim* (inquit S. Thomas dicto art. 2. ad 2.) *Deus ſine nobis nos iuſtificat; quia per motum liberi arbitrij, dum iuſtificamur, Dei iuſtitia conſentimus; iſte tamen motus non eſt cauſa*

cauſa gratiæ, ſed effectus ; vnde tota operatio pertinet ad gratiam. Infero. Ergo ad arbitrium ſola cooperatio, quia hominis eſt ſequi gratiam Dei ; quod non foret, ſi operans arbitrium diceretur ſuæ conuerſionis operans, ſicut gratia operans dicitur conuerſionis arbitrij.

Conſequenter autem in corpore dicti articuli, pro gratia cooperante deducit S. Thom. *In illo autem effectu, in quo mens noſtra & mouetur operatio non ſolum attribuitur Deo, ſed etiam animæ, & ſecundùm hoc dicitur gratia cooperans.*

At dices. Si cooperari in arbitrio eſt ſequi gratiam : ergo & cooperari in gratia eſt ſequi arbitrium : hoc eſt falſum. Ergo & illud. Reſpondet S. Thomas dicto art. ad tertium. *Cooperari dicitur aliquis alicui, non ſolum vt ſecundarium agens principali agenti* (quo pacto dixerat ad 2. cooperari arbitrium gratiæ) *ſed ſicut adiuuans ad præſuppoſitum finem.* Homo autem per gratiam operantem adiuuatur à Deo, vt bonum velit ; & ideo præſuppoſito iam fine, cõſequens eſt, vt gratia nobis cooperetur ideſt; tunc cooperatur gratia non ſequens arbitrium, ſed ad intentionem finis ſupernaturalis præſuppoſitum, per gratiam operantem ; Conſequens enim eſt, vt ſicut qui dat formam, det conſequentia ad illam, ita qui dedit intentionem finis, quæ eſt prima forma agendi ſupernaturaliter in arbitrio, cauſatam per gratiam operantem, det & operari, quod ad talem formam ſequitur, nempe omnia alia opera, quæ ad conſequendũ illum finem ſunt neceſſaria, & ſic verè dicitur gratia cooperans, non ſequens arbitriũ,

effectus eſt, dum arbitrium mouet, & mouetur à gratia: ſed à gratia ſimultanea non mouetur arbitrium, ſicut aſſeueranter docent aſſertores illius. Ergo non ſupplet gratiam cooperantem.

Confirmatur ſecundò ex diffinitione, quam ponunt & aduerſantes. Gratia cooperans eſt, quando Deus in nobis, & nobiſcum operatur ſed per gratiam ſimultaneam nihil operatur Deus in nobis, quia nihil ponit in homine, vnde non eſt gratia operans in homine, ſed tantum cum homine, vt docent etiam aſſertores illius. Ergo non ſupplet, neque poteſt in veritate ſupplere gratiam cooperantem iſta ſua gratia ſimultanea.

Confirmatur tertiò. Gratia dicitur cooperans, non à contrario operantis, aliàs diceretur non operans, ſed per additionem ad effectum operantis, ſcilicet, quia effectus gratiæ operantis attribuitur Deo mouenti: effectus verò cooperantis etiam attribuitur homini mouenti, vt S.Thomas in corpore articuli citati. Sed non poteſt hic effectus attribui homini vt primo mouenti, aliàs eſſet agẽs primum, & non ſecundum in ordine gratiæ. Ergo neceſſario attribuendus eſt gratiæ cooperanti, vt mouenti. Minor patet ex illo proloquio S.Thomæ 1. 2.q.119. art.1. *Quaecumque res corporalis, aut ſpiritualis, quantumcumque perfecta, non poteſt procedere in actum ſuum, niſi mota à Deo.* Vnde & in viſione beata, vbi perfectiſſima eſt gratia, indiget homo auxilio Dei, vt agat, ſicut optime obſeruauit idem S.Thomas q. cit. art. 9. ad 1.

Nec proinde tollitur cooperatio gratiæ, quia non ſumitur à ſimultate concurſus gratiæ,cum arbitrij concurſu , vt volunt aduerſantes ; ſed ab adiutorio gratiæ mouentis arbitrium , ex eodem fine iam præſuppoſito;ex quo mouetur, & mouet ſe arbitrium:nimirum ex intentione finis ſupernaturalis, quam gratia operans cauſauit ſine homine conuerſo ad finem bonum, qui antea malum volebat ; ad quem finem bonum ſicut tunc non poterat homo ſe conuertere ex ſe ipſo ; ita nec mouere ſe ad illum ex ſe ſolo ; aliàs rectificaretur , aut ſanaretur per naturam , vt dicebat Pelagius.

Conuertitur ergo à Deo præuenienter per gratiam operantem, vt proportionentur agens primum & finis vltimus , ſicut docet S.Thomas citatus. art. 6. corpore. Poſtquam autem habet homo intentionem illius finis , per gratiam operantem cauſatam; intentio enim finis eſt principium mouens omnis operationis ad talem finem in agentibus liberis , bene poteſt mouere ſe ; ſed quia exercere , & elicere hunc actum mouendi , ſeu procedendi ad finem intentum , non valet arbitrium , niſi motum à Deo iuxta conditionem ſui , vt agens ſecundum liberum eſt ; ideo indiget adhuc gratia cooperante præmouente.

Igitur ad fundamentum partis oppoſitæ dicendum , hanc diuiſionem non eſſe , per entitates diuerſas gratiæ , per gratiaſve in entitate diuerſas ; ſed per diuerſitatem effectus eiuſdem gratiæ præuenientis : nam vt optime S. Thomas cit. ad 4. *Gratia operans , & cooperans eſt*

Digitized by Google

eadem gratia, ſed diſtinguitur ſecundum diuerſos effectus, quatenus in operante arbitrium eſt motum; & in cooperante & mouet & mouetur. Qui diuerſi effectus inueniuntur in actibus deliberatis, nempe primus in immutatione voluntatis de malo fine in bonum, qui eſt actus conuerſionis peccatoris, ſiue per fidem, aut ſpem formatam, ſiue per contritionem,aut dilectionem Dei ſuper omnia. Poſterior verò in ſequentibus, ad quos homo quia operatur ex illa intentione bona, ad conſequendum talem finem, dicitur mouere ſe, ſed cooperante Dei gratia, item mouente illum, id eſt applicante ad agendum in exercitio præuenienter.

Confirmatur valide hoc documentum, quia in Trid. ſeſſ.6.can.22.cit.requiritur adiutorium gratię de nouo,ad perſeuerandū etiam in iuſtificato. Ergo non ſufficit habitualis intentio finis boni,præſuppoſita in homine iuſto,vt operetur perſeuerantiæ opera; ſed neceſſaria eſt gratia alia actualis mouens ad agendum, quæ quatenus adiuuat, ſeu mouet arbitrium poſt intentionem finis boni, dicitur cooperans; & quatenus mouet ad agendum actum nouum de nouo dicitur mouens præueniens,ſed non operans tantum,quia jam & homo operatur,id eſt mouetur,per intentionem finis præſuppoſitam; Vnde diſtinguuntur inter ſe operans, & cooperans per diuerſos effectus declaratos.

Non ſufficit ergo gratia præueniens tantum, moraliter, ad ſupplendam gratiam operantem, quia non operatur intentionem finis bonam immutando voluntatem hominis,

de malo in bonum,ſed tantum allicit, & inuitat ad illam; vnde non eſt ſimpliciter gratia operans, ſed tantum aliqualiter. Neque item ſufficit gratia ſimultanea phyſica, ad ſupplendam gratiam cooperantem, quia non mouet hominem, neque per eam in nobis quidquam operatur Deus, vt aiunt aſſertores illius; ſed tantum comitatur actum hominis ita pariter, vt neutra actio ſit ab alia, quæ incompoſſibilia ſunt cum gratia operante, & cooperante declaratis:quarum prima ponit voluntatem bonam, vbi erat antea mala: & ſecunda mouet ad actum bonum proficientis in bonum. Hoc autem non eſt confundere membra huius diuiſionis; ſed declarare per effectus ſuos proprios, ſecundum definitiones receptas à Theologis communiter, & regulas fidei traditas in Concilio Trid. citato, & à SS. Patribus Auguſtino, & Thoma, cæteriſque gratiæ defenſoribus antiquis & modernis, vt oſtenſum eſt ſupra.

Ex dictis ſequitur euidenter, quomodo & ipſa gratia habitualis dicatur, & ſit operans & cooperans per diuerſos effectus, ſicut docet S.Thomas in art. citato; nam vt iuſtificat hominem inhærenter, qui eſt primus effectus formalis gratiæ, dicitur operans; in eo enim effectus ſe habet homo vt motus & vt recipiens. At dum inclinat hominem ad agendum ſecundum habitum, ſicut & cæteri habitus naturales faciunt, dicitur gratia cooperans;in his enim actibus,quos iuſtus operatur,iam dicitur vere mouens ſe, cũ iam habet inhærenter prin-

Digitized by Google

cipium formale inclinans ad talẽ actum; ſed & mouens gratia ad illos dicitur cooperans, quia ex præexiſtente inclinatione habitualis gratiæ, proceditur ad actum ſibi proportionatum, iuxta illud. *Operari ſequitur ad eſſe.* Ecce duo effectus eiuſdem gratiæ habitualis: primus iuſtificare: Secundus mereri: ille operantis: iſte cooperantis: in illo homo motus, quia non cauſat iuſtificationem, ſed recipit: in ſecundo & mouet & mouetur homo, quia vere cauſat meritum ſuum, non ſolum arbitrium; ſed arbitrium cum gratia; non ſimultanea, ſed præueniente, quia inclinat illud ad operationem. Ecce quomodo gratia habitualis ſit operans, & cooperans.

CAPVT XVI.

Vtrum gratia moralis præueniens, & ſimultanea phyſica ſuppleant gratiam præuenientem, & ſubſequentem in S. Thoma, & S. Auguſtino, & Tridentino ſeſſ. 6. cap. 16. declaratam?

GRATIAM præuenientem, & ſubſequentem diſtinguunt Theologi cum D. Thoma, 1. 2. quæſt. 111. art. 3. ex Pſal. 58. *Miſericordia eius præueniat me.* Et iterum. *Miſericordia eius ſubſequetur:* Et cum S. Auguſtino de natura, & grat. cap. 32. & contra duas epiſtolas Pelagianorum c. 9. Cæleſtino Papa contra Epiſcopos Galliæ c. 12. S. Proſpero cõtra Collatorem,

cap. 38. Eandem tradit Trid. ſeſſ.6.cap.16.Ipſe Chriſtus Ieſus, tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipſos iuſtificatos virtutem influit, quæ virtus bona eorum opera iugiter antecedit,& comitatur, & ſubſequitur,&c.

Quamuis autem Concilium videatur loqui de gratia habituali in iuſtificatis, tamen communis ſenſus extendit diuiſionem hanc etiam ad actualem gratiam,ex S.Aug. 1. loco citato: *præuenit vt ſanemur; ſubſequitur vt vegetemur*. Ecce habitualis: *præuenit vt vocemur*; *ſubſequitur vt glorificemur*. Ecce actualis, quia vocatio indubitanter eſt præueniens.Vnde S.Thomas citatus ad primum æquiparat hanc diuiſionem, cum antecedente,de gratia operante,& cooperante; quam expreſſe explicat etiam de gratia habituali,& actuali art. 2. ergo de vtraque accipienda eſt etiam hæc diuiſio. Licet enim D. Thomas enumerans effectus gratiæ præuenientis,& ſubſequentis, primum effectum aſſignet, vt ſanetur homo, qui ad gratiam videatur ſpectare habitualem:cum tamen ad hanc ſanationem in adultis, actus præparantis ſe ad illam diſponant, vtique & hic effectus ad gratiam actualem ſpectat, ſicut & cæteri qui ſequuntur;nempe ſecundus, vt bonum velit: tertius, vt bonum quod vult efficaciter operetur:Quartus, vt in bono perſeueret: Quintus,vt ad gloriam perueniat,qui procul dubio magis ad gratiam actualem ſpectant, quam ad habitualem, ſiquidem ab illa ſunt efficaciter, & infallibiliter illi effectus; ab hac vero ſufficienter;

Digitized by Google

& habitualiter tantum inclinante.

Conſtante igitur diuiſione in vtraque gratia, non ſecundum entitatem diſtinguenda eſt, ſed ſecundum effectum, vt docet S. Thomas cit. *Ideo* (inquit) *gratiam, ſecundum quod cauſat in nobis primum effectum, vocatur præueniens, reſpectu ſecundi effectus: Et prout cauſat in nobis ſecundum vocatur ſubſequens reſpectu primi; Et ſicut vnus effectus eſt poſterior vno effectu, & prior alio; ita gratia poteſt dici præueniens, & ſubſequens ſecundum vnum effectum, reſpectu diuerſorum, & hoc eſt quod Auguſtinus ſupra citatus dicit.*

Ex quo fit primo quod gratia præueniens, & ſubſequens ſit eadem numero gratia; *ſicut* (inquit D. Thomas) *de operante, & cooperante dictum eſt, quia ſecundum quod gratia* (habitualis ſcilicet) *ſubſequens ad gloriam pertinet, non eſt alia numero à gratia præueniente, per quam nunc iuſtificamur; ſicut enim charitas viæ non euacuatur, ſed perficitur in Patria, ita & de lumine gratiæ dicendum, quia neutrum in ſui ratione imperfectionem importat.*

Hoc autem, quod in gratia habituali clare patet, quoad omnes effectus ſupra enumeratos, etiam verificatur cum proportione de gratia actuali, ſeu diuino auxilio, vere enim idem auxilium, quo homo mouetur ad diſpoſitionem recipiendæ ſanitatis, etiam mouetur ad volendum & perficiendum, ſeu operandum bonum: omnia enim hæc clauduntur in illo actu ſaltem virtualiter, & ad perſeuerandum; atque perueniendum ad finem, ſicut fortaſſe contigit

in bono latrone, & poteſt contingere in non interrumpentibus primam conuerſionem vſque ad finem. Cæterum, quia communiter interrumpitur actus conuerſionis, ceſſando ab actu etiam ſine culpa, non perſeuerat idem numero auxilium, ad omnes illos effectus: bene tamen idem, quod ſubſequens dicitur, reſpectu prioris effectus dicitur præueniens, reſpectu ſequentis, & ſic de aliis, vſque ad finis vltimi conſecutionem.

Fit ſecundò quod gratia ſubſequens ſemper eſt præueniens; patet in effectibus intermediis ad primum & vltimum: ſemper enim gratia, quæ reſpectu prioris effectus eſt ſubſequens, reſpectu ſequentis eſt præueniens, vt ait D. Thomas, ſecundum eundem effectum reſpectu diuerſorum. Sed & in effectu vltimo, nempe glorificationis, reſpectu iuſtificationis temporariæ, adhuc poteſt verificari præuenientia, & ſubſequentia eiuſdem gratiæ, tam in habituali, quam actuali gratia, quatenus ſicut gratiæ infuſio ſanando præuenit, reſpectu ſequentium effectuum, ita gratia conſummata beatificando præuenit, reſpectu ſequentium operationum per totam æternitatem.

Fit tertiò quod gratia non dicitur præueniens, & ſubſequens reſpectu liberi arbitrij nude ſumpti, ſed vt moti ab eadem gratia: de ſubſequente patet, quia dicitur ſubſequens, reſpectu alterius effectus prioris eiuſdemmet gratiæ; alias gratia ſubſequens eſſet pediſequa liberi arbitrij, contra ſuæ principalitatis eminentiam, quam neque Deus à ſuo concurſu

àmonere poteſt : aliàs deſineret eſſe concurſus Dei, & gratiæ.

De gratia verò præueniente idem patet, quia non ea ſola gratia præueniens in ſenſu huius diuiſionis dicitur quæ præuenit liberum arbitrium, cum & illud præueniat gratia ſubſequens, vt monſtratum eſt; ſed illa quæ præuenit alium effectum eiuſdem gratiæ, vt explicat S.Thomas. Vnde eadem gratia numero, ſecundum eundem effectum dicitur præueniens, & ſubſequens reſpectu diuerſorum effectuum eiuſdem gratiæ; nempe ſubſequens reſpectu præcedentis, & præueniens reſpectu ſequentis effectus gratiæ. Ingreditur igitur arbitrium has diuiſiones, non vt diuerſificans illas, per antecedentiam, & ſubſequentiam ſuam nude ſumptam; ſed vt motum à gratia ad actum perfectum, & deliberatum : penes hunc enim motum ſunt hæ diuiſiones, vt patet in effectibus enumeratis à S.Thoma art.3.cit.

Et ratio manifeſtat; quia hæ gratiæ aſſignantur penes effectus, quibus de facto à principio, vſque ad finem perducitur homo ad vitam æternam infallibiliter, iuxta ſenſum S.Auguſtini, & Concilij Tridentini; cumque arbitrium non moueatur à gratia comite, & multò minus à ſubſequente, in ſenſu quem docent Authores oppoſiti, aliàs iam ipſæ eſſent præuenientes, fit quod totum diſcrimen præuenientiæ, & ſubſequentiæ in hac diuiſione, ſicut de operante & cooperante dictum eſt, penſandum ſit penes antecedentiam, & ſubſequentiam effectuum gratiæ in liberum arbitrium,

quod mouet, quod ſequatur, aut expectet, alias gratia iam non gratia, ſed merces, aut debitum mouentis arbitrij foret.

Ex dictis igitur fit vltimo, hanc diuiſionem non poſſe ſuppleri, per gratiam præuenientem moralem, & ſimultaneam phyſicam. Probatur primo. Hæ gratiæ aſſignantur penes effectus, quibus perducitur homo per gratiam, à principio vocationis, vſque ad Beatitudinem infallibiliter, vt patet ex ſenſu SS. Auguſtini & Thomæ, imò & Trid. Et originaliter ex Euangelio, vbi dicitur. Fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Atqui gratia illa præueniens tantum moraliter, & ſimultanea phyſica de ſe communes ſunt, etiam his, qui non perueniunt ad Beatitudinem, vt patet ex ſenſu aſſerentium. Ergo non ſupplent hanc diuiſionem.

Confirmatur & declaratur: Gratia præueniens tantum moraliter, non dicitur talis ab aſſerentibus, per ordinem ad effectum alium gratiæ ſequentem, ſed per ordinem ad liberum arbitrium. Ergo non ſupplet gratiam præuenientem hic diuiſam; nempe per ordinem ad effectũ gratiæ ſequentem in re. Deinde gratia ſimultanea phyſica aſſeritur comitans liberum, arbitriũ in agenda actione ſua natutali quoad ſubſtantiam. Ergo non in ordine ad effectum alium priorem gratiæ, ſicut diffinitur gratia ſubſequens declarata. Ergo non ſupplet illam.

Si dicant, actionem illam arbitrij eſſe effectum gratiæ præuenientis moraliter, deſtruunt ſuam poſitionem; quia moralis præũenientia

non habet efficaciam infallibilem. Vnde videtur, quod non magis reducunt hanc actionem in gratiam præuenientem, quam reducebat Pelagius dicens, quod gratia operatur noſtrum velle, per illas excitationes tantum morales, vt ſupra cap. 15. confirmat. 2. retulimus, ex S. Auguſtino lib. 1. de gratia Chriſti cap. 10. Quod idem eſt atque reducere noſtrum bonum velle, in arbitrium ſolum, vt ibidem expendimus.

Secundo inſufficientes ſunt, quia hæc diuiſio datur, ſecundum eandem gratiam numero, per diuerſos effectus, vt patet ex S. Auguſtino, & S. Thoma, & Trid. cit. Atqui gratia præueniens moraliter, & ſimultanea phyſica ſunt in entitate diuerſæ, quia vna eſt moralis, & altera phyſica. Ergo non ſufficiunt.

Tertio. Gratia præueniens, & ſubſequens, ambæ ſunt præuenientes phýſicè, reſpectu arbitrij, quia ſunt mouentes arbitrium, quod erga eaſdem dicitur motum cum proprietate reali, iuxta Trid. cit. can. 4. & cap. 16. At gratia præueniens moralis nō eſt phyſica, & ſimultanea non eſt præueniens; & quod magis, neutra eſt mouens arbitrium efficienter, & proprie. Ergo non ſupplent illas ſimul præuenientes, & efficienter, & proprie.

alij cum Suario declarant, per aſſiſtentiam ex-trinſecam Dei.

Tunc ſic. Auxilium morale præueniens externum, & mente conceptum per ſe ſolum non ſufficit, vt homo poſſit de facto conuerti, in ſenſu aſſerentium. Probatur. Euangelicæ prædicationis effectus, in ſacris literis reducitur, in occultiorem gratiam prædeſtinationis, vt patet Actor. 3. *Crediderunt quotquot erant praeordinati in vitam aeternam.* Et cap. 16. *Cuius Dominus aperuit cor, vt intenderet iis, quæ dicebantur à Paulo.* Vnde Chriſtus ad Iudæos non audientes Ioan. 8. *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.* Id ipſum vero declarat Lucæ 10. Chriſtus Dominus mittens Apoſtolos ad prædicandum. *Si ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illum pax veſtra.* Quaſi non ad alios pertingat pax illa de facto, niſi ad prædeſtinatos; audire inquam, ita vt requieſcat pax Dei ſuper illos; hoc enim eſt audire, de quo loquitur; non vero de illis, qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

Confirmatur ex illo Auguſtini de gratia Chriſti contra Pelagium, cap. 13. fine. *Si doctrina dicenda eſt; ſic dicatur, vt eam Deus altius, & interius cum ineffabili ſuauitate credatur infundere, non ſolum per eos qui plantant, & rigant extrinſecus; ſed per ipſum, qui incrementum ſuum miniſtrat occultius: ita vt non oſtendat tantummodo veritatem; verum etiam impertiat charitatem.* Hæc Auguſtinus. Vnde non ſolum ab authoritate Apoſtoli dicentis. *Ego plantaui,*

Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit, ad quem ſe refert; ſed ex ratione oſtendit inſufficientiam talis prædicationis, per ſe ſolam, ad conuerſionem de facto, nempe quia tantummodo oſtendit veritatem. Neceſſe eſt autem ad conuerſionem, quod Deus impertiat charitatem; *ſic enim* (ait conſequenter) *docet Deus eos, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt, ſimul donans & quid agant ſcire, & quod ſciunt agere.* Ergo illud auxilium morale legis, & doctrinæ etiam mente conceptæ, per ſe ſolum non ſufficit, vt poſſit homo de facto conuerti; ſed requiritur auxilium aliud occultius, ſecundum propoſitum vocantis Dei.

Idem argumentũ à fortiori replicatur contra auxilium præueniens in motibus indeliberatis internis cõſiſtens, nam hi motus ſolũ alliciunt, & inuitant, & quaſi oſtendunt quid agendum. Ergo per ſe ſoli non ſufficiunt, vt poſſit homo conuerti de facto, alias in aliquibus ſufficerent, quod eſt falſum, ſiquidem inſuper eſt neceſſaria deliberatio, quam iſti motus de ſe, neque in naturalibus actionibus efficaciter cauſare poſſunt cum ſint imperfectionis generis, nempe indeliberati, vt bene arguit Suarius de auxil. lib. 3. cap. 4. num. 12. contra Molinam. Et patet exemplis ſacræ Paginæ, de multis qui moti quidem ad emmendam, ſed non compuncti, vt Act. 24. tremefactus Felix audiens de iudicio, & Aggripa Rex cap. 27. Paulo de fide diſſerente. *In modico ſuades me Chriſtianum fieri.*

Si dicant, non conuerti omnes, quibus dantur,

tur, quia nolunt illis bene vti. Contra eſt, quia *Eſau non inuenit pœnitentiæ locum quamuis cum lacrymis inquiſiſſet illum*; teſte Apoſtolo Paulo Hebræor. 12. Et de Antiocho promittente ſe fore Iudæum, & Iudæos beatos facturo dicitur 2. Machab. 9. *Orabat ille ſceleſtus Dominum, à quo non erat miſericordiam conſecuturus.* Ergo non ſufficit illud auxilium tantum morale præueniens, in ſenſu aſſerentium, vt poſſit homo de facto conuerti: quæ enim maiora auxilia ſufficientia, quam iſtorum? tanto cum dolore, & propoſito quærentium pœnitentiam, & non inuenientium, de quibus dici poteſt, quod de Iuda S. Gregorius. *Tam peruerſa* (inquit) *pœnitentia fuit, vt etiam pœnitendo peccaret.* Ita & illi, qui magis dolebant de temporalibus, quam de ſpiritualibus damnis.

Deinde vero inſufficientia auxilij ſimultanei ad ſupplendum auxilium efficax clarius demonſtratur: nam ſi ſimultaneum in ſenſu aſſerentium, non eſt efficax, id eſt faciens facere, ſed ipſa effectio, quia vt fatentur, non ideo homo cooperatur, quia Deus ſimultaneè concurrit, ſed è contra ideo Deus ſimul agit, quia homo cooperatur gratiæ præuenienti; & conſequenter (vt aiunt) iſtud auxilium ſimultaneum non eſt efficax, ſed effectio ipſius cooperationis partialis ex parte Dei.

Confirmatur. Auxilium efficax ſecundum illos, eſt illud præueniens moraliter: Sed iſtud efficax eſt ſimultaneum ſecundum eoſdem. Ergo non ſuppletur illud præueniens efficax, per iſtud ſimul-

xilium ſufficiens ad poſſe conuerti, ſed non ad conuerti de facto; vere enim & ante datur ſufficiens doctrina, & expedita potentia, nihilque obſtans conuerſioni de facto; niſi mala voluntas ſua, quam bene videt homo, poſſe à ſe proiicere ſi velit, non reſiſtendo veritati, ſed non illico conſentit, quia magis requiritur ad agendum, quam ad poſſe agere, vt per ſe patet in igne qui poteſt comburere, non tamen comburere, niſi applicetur.

Si dicas adhuc: Vt homo dicatur vere poſſe conuerti oportet quod habeat in ſe principium, quo poſſit vti, inſtar habitus ſui, aut ſaltem, quod poſſit facere de ſe, vnde ſibi detur auxilium efficax ad conuerſionem: at ſecundum noſtram ſententiam homo ante conuerſionem non habet illud auxilium ad inſtar habitus; neque habet facere, vnde ſibi detur infallibiliter auxilium efficax phyſicum præuium. Ergo in veritate non poteſt conuerti, & conſequenter tollimus auxilium ſufficiens in re.

Reſpondetur; non requiri ad verum poſſe conuerti aliquod ex requiſitis in argumento, & multo minus vtrumque, quia ſatis eſt vt ſeruus obligetur, quod ſciat voluntatem domini ſui, & vt poſſit facere, ſufficit, quod non habeat impeditam potentiam ad agendum: iam verò ille qui caret auxilio efficaci, ſciens obligationem legis, nullum habet impedimentum potentiale, vnde dicatur impotens ad conuerſionem; auxilium enim efficax non pertinet ad complementum potentiæ, in eſſe

potentiæ, ſed ad applicationem in eſſe actualis agentis. Vnde ante illud verè dicitur expedita potentia in eſſe potentiæ,&verum poſſe habere; ſicut dicitur verè ignis potens comburere ante applicationem, ſed non comburet niſi applicetur.

Inſtabis adhuc. Verum eſt dicere in ſenſu noſtro, quod non poteſt homo prodire in actum ſuum,niſi applicetur à Deo:ſicut &ignis non poterit comburere de facto,niſi applicetur ad lignum. Ergo tollitur auxilium ſufficiens. Reſpondeo, has locutiones veras eſſe, quia important ſenſum compoſitum actus cum potentia; in ſenſu enim compoſito, neque homo poteſt agere, niſi moueatur à Deo; neque ignis poteſt comburere, niſi applicetur ad lignum. At argumentum de poſſe potentiæ liberæ, per auxilium ſufficiens, non importat ſenſum compoſitum, ſed diuiſum iam explicatum, nempe notitiam legis obligantis, & potentiam expeditam in eſſe potentiali; hoc eſt non habens aliquod impedimentum potentiale: quam expeditionem potentiæ ſentit homo reſiſtens gratiæ morali videns ſe à nullo alio impediri, niſi à ſua mala voluntate contraria.

Similiter explicatur illud de igne, qui ante applicationem nullam habet impotentiam, & ſolum deeſt illi conditio communis, quæ non dat ei maiores vires, ſed tantum applicat eas ad paſſum. Ergo ante auxilium efficax datur verum poſſe conuerti, non tamen ſequitur. Ergo poteſt conuerti de facto ſine alio auxilio efficaci, & applicante, vt volunt aduerſantes;

Digitized by Google

quia magis requiritur ad agendum de facto, quam ad poſſe abſolute agere, vt communis Philoſophia docet, & experientia comprobatur.

CAPVT XVIII.

Expenditur auxilium ſufficiens, & efficax, in praxi S.Thomæ; & S.Auguſtini.

AVXILIVM ſufficiens aliqualiter inclinat voluntatem, ad bonum ſalutis, efficax immutat. Ita colligitur ex S. Thoma in diſputatis q.22. de voluntate art.9. corporis medio, vbi hanc conſtituit differentiam, inter motionem voluntatis ſufficientem, & efficacem. ***Ab obiecto, ſiue proponente*** (inquit) ***poteſt inclinari voluntas aliqualiter.*** Ecce auxilium ſufficiens. ***Non tamen de neceſſitate immutari.*** Ecce auxilium efficax. Atque adeo in S. Thoma auxilium ſufficiens illud eſt, quo voluntas aliqualiter inclinatur ad bonum ſalutis, per modum oſtenſionis, ſeu ſuaſionis boni: efficax vero auxilium eſt, quo voluntas immutatur ad hoc bonum efficienter.

Idem diſcrimen in S. Auguſtino clare cernitur. lib. 1. de gratia Chriſti cap. 10. contra Pelagium ſupra citato cap. 15. confirmat. 2. dum illos motus animi, quibus vt dicebat Pelagius, Deus ſtupentem ſuſcitat voluntatem, oſtendens veritatem, & quid faciendum

ſit ad ſalutem, non negat eſſe effectus gratiæ inclinantis aliqualiter voluntatem: quis enim negare poteſt, inclinari aliqualiter voluntatem à bono ſibi propoſito, per doctrinam, & lectionem, ſiue etiam per inſpirationem Dei; ſed in eo totus eſt ſemper S. Auguſtinus, hoc non eſſe illud auxilium, quo homo conuertitur à Deo; hoc enim non ſolum oſtenditur veritas, ſed donatur & impertitur charitas; ita cap. 13. fine. Siue vt habet cap. 14. prope finem. *iſto Diuino docendi modo etiam ipſa voluntas, & ipſa operatio.* Ecce auxilium efficax. *Non ſolum volendi, & operandi poſſibilitas adiuuatur*; Ecce auxilium ſufficiens quo ſcilicet iuuatur ipſum poſſe: Sed vt oſtendat quomodo hoc non ſit, quo homo efficaciter conuertitur, addit ex illo Ioan.6. quod præmiſerat. *Omnis qui audiuit à Patre meo, & didicit venit ad me; ſi enim ſolum poſſe noſtrum hac gratia* (ſcilicet efficaci) *iuuaretur, ita diceret Dominus: Qui audiuit à Patre, & didicit poteſt venire; ſed non ita dicit; ſed omnis* (inquit) *qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me.* Et infra. *Omnis qui didicit à Patre non ſolum poteſt venire,* quod eſt munus gratiæ ſufficientis, *ſed venit*; qui eſt effectus gratiæ efficacis. Ecce manifeſtè diſtinguit inter gratiam ſufficientem, & efficacem, quod illa adiuuet poſſe noſtrum: hæc vero det & faciat conſenſum, & operationem. Recolenda ſunt, quæ ſupra expendimus cap. 12. ex S. Auguſtino circa gratiam excitantem, ſine adiutorio faciente facere conuerſionem, & gratiam cum adiutorio fa-

Digitized by Google

ciente : illa enim eſt ſufficiens ; hæc vero efficax in S. Auguſtino. Videndus etiam D. Thomas ſupra, cap. 13. per totum, circa modum, quo voluntas, mouetur ab obiecto cognito, & proponente homine, Angelo, & Deo : Et è contra, quomodo mouetur à Deo ex parte ſubiecti, immutando voluntatem. His poſitis.

Dico primò, Gratia ſufficiens interna numquam eſt ſine efficaci, ad actum aliquem liberi arbitrij. Probatur : iſta gratia interna numquam eſt ſine motu vitali liberi arbitrij : non enim poteſt moueri mens noſtra à motu non vitali : Sed non poteſt prodire in hunc vitalem motum, niſi moueatur efficaciter, & phyſice cauſatiue à Deo, vt monſtrat S. Thom. 1. 2. q. 10. art. 1. & aliis in locis ſupra citatis cap. 11 §. 6. per totum. Ergo ſemper exercetur hæc interna gratia ſufficiens ; per efficaciam, ſeu cum efficacia ad actum, in quo exercetur eius ſufficientia ad actum perfectum, & hoc tam in intellectu, quam in voluntate : Verbi gratia ſi moueatur homo à timore Inferni, vt doleat de peccato, ex metu gehennæ, actus iſti ſunt à Deo cauſati in mente hominis efficaciter, per gratiam præuenientem efficacem, nempe phyſice efficientem, ſine qua non poteſt homo prodire in actum ſuum.

Cæterũ quia hi motus in fideli, verbi gratia, vlteriùs inclinant aliqualiter mẽtem, ad amandum Deum ſuper omnia: bene enim qui timet, & dolet, vellet amare, & amari ſi poſſet, vt iam non timeret, charitas enim foras expellit timorem. Hinc eſt, quod illi actus, ſeu motus

ſufficiens gratia dicatur, & ſit ad habendum actum amoris, cumque hoc non habeant ex homine, ſiquidem neque ipſi ſunt ab homine naturaliter, ſed primò, & principaliter à Deo mouente; & cauſante illos, per ſuum auxilium efficax ſupernaturale; ita etiam in auxilio illo efficaci ad attritionem Verbi gratia inuenitur ſufficientia ad amorem; atque adeo idemmet auxilium efficax ad vnum actum minus perfectum, eſt etiam ſufficiens ad alium perfectiorem.

Dico ſecundò. Auxilium ſufficiens per ſe primò ſupponit pro gratia ante conuerſionem excluſiuè. Probatur: auxilium dicitur ſufficiens, & efficax penes conuerſionem; ad hoc enim omnia auxilia Diuina tendunt, vt homo perditus conuertatur in Deum, iuxta illud. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit eum*, vel manuteneatur in eo, iuxta illud. *Qui manet in me. & ego in eo, hic fert fructum multum.* Sed omne auxilium ante conuerſionem excluſiuè non dicitur efficax ad illam, ſed tantum ſufficiens. Ergo pro hoc ſupponit illlud membrum diuiſionis factæ per ſe primò. Patet; quia vt ſic non attingit effectum auxilij efficacis. Ergo vt ſic contraponitur adæquate ad illud, & dicitur ſufficiens.

Confirmatur: in his auxiliis ante conuerſionem præualet ratio ſufficientiæ ad conuerſionem, non efficacia. Ergo magis ab illa, quam ab illa denominantur omnia. Patet conſequentia: declaratur antecedens. Melius eſt eſſe ſufficiens ad amorem Dei, quam efficax

ad timorem pœnæ ; ſiquidem iſte timor non poteſt de ſe rectificare hominem , ille vero amor maximè , iuxta illud ſupremum infimi non attingit infimum ſupremi.

Confirmatur ſecundò. Auxilium ſufficiens dicitur ad poſſe, ſed hoc poſſe durat ante conuerſionem, & poſita illa , iam non poſſe tantum , ſed operatio adiuuatur , vt docet S. Auguſtinus de gratia Chriſti, cap.24. Ergo auxilium ſufficiens dicitur de auxilio ante conuerſionem excluſiuè.

Dico tertiò. Auxilium efficax ad conuerſionem, ſeu meritum magis dicitur efficax, quam ſufficiens, licet vtrumque habet. Probatur.Denominatio ſemper eſt à potiori ; ſed potior & nobilior eſt actus perfectus , quam potentia ad illum. Ergo ab hoc denominatur auxilium efficax. Dixi (licet vtrumque habeat) quia nullum eſt auxilium efficax,quod non ſit etiam ſufficiens ad vlteriorem actum : Verbi gratia auxilium efficax ad contritionem, ſeu amorem Dei ſupernaturalem , eſt etiam ſufficiens ad perſeuerandum. Patet , quia contritio includit propoſitum de cætero non peccandi lethaliter ; quod idem eſt atque perſeuerandi in bono per totam vitam. Ergo auxilium efficax ad hoc propoſitum , ſufficienter ſaltem inclinat, ad perſeuerandum in illo ſemper , & ſic de aliis.

CAPVT XIX.

Aliqua dicta ſpecialia circa auxilium ſufficiens, & efficax.

DICO primo Auxilium ſufficiens internum datur omnibus adultis ad ſalutem. Probatur nullus adultus dũ viuit, eſt extra viam ſalutis; ſed non erit, in via, niſi habeat in re auxilium ſufficiens ad ſalutem. Ergo de facto datur omnibus. Eſt communis omnium. Confirmatur primo Deus omnibus prouidit media ad ſuum finem ſufficientia. Ergo & omnibus dat auxilia ſufficientia. Confirmatur ſecundo ex illo, *Deus illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Et ex illo. *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine.* Et illo. *Ego ſum ad oſtium, & pulſo.* Quæ generaliter ad omnes homines adultos pertinere videntur.

Sed dices: inter effectus reprobationis in hac vita ponitur derelictio, vt contrarium perſeuerantiæ dono: ſed derelictio videtur eſſe deſtitutio auxilij Diuini. Ergo ſaltem in derelicto non erit auxilium ſufficiens internum. Reſpondetur; derelictionem non dici penes negationem auxilij ſufficientis; hoc enim perſeuerat adhuc & in actualiter peccante, quẽ Deus & tunc plerumque terret per metum Gehennæ, & conſcientiæ remorſum, & terrendo monet à peccato deſiſtere non denegando ſpem ve-

Digitized by Google

niæ, ex illo *In quacũque hora ingemuerit peccator &c.* Neque ab hac ſpe, dum viuit, poteſt homo repelli omnino, etiamſi reueletur ei ſua derelictio, quia & Niuinitis reuelata fuit ſuæ condẽnationis ſententia, & tamen reſipuerunt dicentes, *quis ſcit ſi conuertatur, & ignoſcat Deus?* Vnde ille, cui S. Franciſcus dixit, reuelatam ſibi fuiſſe eius reprobationem, reſpondit: *Faciat Deus quod voluerit; me autem nemo prohibebit, vt illi ſeruiam, dum vixero.* Igitur nulli præcluditur abſolute via ſalutis in vita ſua, & per conſequens neq; auxilium ſufficiens ad illã.

Dico ſecundò Deus etiam paruulis decedentibus in infantia prouidit remedia ſufficientia ad ſalutem; nempe in lege naturæ ſacrificia: in lege circumciſionem: in Euangelica Baptiſmum, applicanda per maiorum & parentum curam: ſed hęc cura in illa ætate eſt ſufficiens omnibus pro temporalibus. Ergo etiam in ſpiritualibus proportionaliter. Neq; obſtat, quod multis defuit, nam & ipſis adultis deeſt ſolicitudo ſuæ ſalutis, & tamen ſufficienter eis prouiſum eſt de remedio. Addo hunc effectum non pertinere ad auxilium ſufficiens, ſed efficax, quod multis denegari certum eſt.

Dices. Etiam properantibus parentibus, moritur infans ſine baptiſmo. Ergo non ſufficienter ei prouiſum videtur. Reſpondetur; vt diximus hoc quod eſt applicari paruulo remedium, pertinere ad auxilium efficax; vnde non tollit auxilium ſufficiens, ſed referendum ad inſcrutabilia iudicia Dei, quæ magis timere, quã accuſare debemus, cum certum ſit omnibus in ori-

ginali detentis deberi excluſionem à gloria, in pœna m originalis, & qui liberantur, miſericorditer liberantur.

Dico tertio peruenientibus ad vſum rationis datur auxilium ſufficiens ad ſalutem. Hæc colligitur ex D.Thoma 1.2.q.89.art.6. Et probatur: perueniens ad vſum rationis tenetur conuertere ſe in finem bonum: ſed non poteſt conuerti ſine auxilio ſufficienti. Ergo datur illi. Maior eſt D.Thomæ ibi, quia perueniens ad vſum rationis, incipit vitam rationis: ſed principium vitæ rationalis eſt à fine, omnis enim proceſſus rationalis eſt propter finem, ſcilicet à fine intento, ad finẽ habendum: hic eſt vſus rationis primus. Ergo tenetur in eo diſcurſu ſequi regulã rationis rectam; aliàs eſſet ratiocinans ſine lege & præcepto, quod nõ poteſt dici.

Inde vero probatur minor: ſed non poteſt hoc præceptum ſequi homo, niſi ſufficienter proponatur illi tunc. Ergo de facto proponitur. Ergo ſufficienter adiuuatur ad obſeruandum illud præceptum. Proponitur autem per dictamẽ ſynderiſis primum, quod neceſſario eſt bonũ & ad bonum, cum à natura non poſſit eſſe malum; Vnde neceſſario eſt à Deo mouente. Quod dictamen inquit S.Thomas loco cit.) ſi ſequatur homo per conſenſum, iuſtificabitur per gratiam: ſin autem contradicat, & diuertat ad alia, etiamſi non ſint mala, pro tempore illius obligationis, peccabit peccatum omiſſionis, & cõmiſſionis, ſicut de peccato Angelorum docent Theologi cum D.Thoma 1. p.q. 63. art.6. & 6. Quia non ſe ordinauit in finem bonum vt

vt debuit, cum poſſet, ſed in malum.

Si quæras de morula illius diſcurſus. Reſpondeo eſſe temporaneum, quia diſcurſus non poteſt fieri in inſtanti naturaliter: illa autem ratiocinatio diſcurſus eſt. Ergo in tēporali mora.

Si quæras ſecundò quale ſit auxilium iſtud? Reſpondeo primo in eo, qui tunc conuertitur, ſine dubio eſt auxilium efficax, & ſupernaturale, quia de facto facit fieri conuerſionem; ſupernaturale vero, quia facit diſpoſitionem ad gratiam iuſtificantem, quæ datur tunc. Neque obſtat (quod alios multum torquet) quod obiectum propoſitum non eſt expreſſe ſupernaturale; neque actus item illius conuerſionis eſt formaliter ſupernaturalis, quia ſupponimus nullam tunc factam illi homini reuelationem expreſſam ſupernaturalium; nam cum ille actus impleat legem naturæ tunc, non poteſt eſſe in natura infirma, per peccatum originale, ſine gratia ſanante, vt expreſſe docet S. Thomas 1.2. q. 109. art. 2. 3. & 4. quia homo infirmus non poteſt facere opus ſani ſanum, niſi reſtituatur ad ſanitatem per medicinam, quæ medicina hic eſt gratia; natura enim infirma non poteſt ſe ſanare.

Deinde etiam neque tunc poteſt homo conuerti in finem naturalem, ſine conuerſione in finem ſupernaturalem, à quo primò & principaliter fuit auerſus, quia peccauit primus homo conſtitutus in gratia, id eſt ordinatus formaliter, & principaliter in finem ſupernaturalem, aliàs rediret rectitudo inferior non reſtituta ſuperiori, quæ erat cauſa inferioris

iuſtitia enim originalis, ſeu gratia continebat rectitudinem naturalem in officio ſuo, in homine condito cum gratia. Ergo non redit rectitudo naturalis, niſi per rectitudinem ſupernaturalem.

Sed ad huiuſmodi conuerſionem nec non ad rationem diſpoſitionis ad gratiam, ſufficit tunc virtualis conuerſio, ſeu implicita ad finem ſupernaturalem; quatenus enim ille homo tunc proponit quantum in ſe eſt, iuxta præſentem ſtatum adhærere bono rationis ſibi propoſito, libentius adhæreret bono ſupernaturali, ſi ſibi proponeretur, ſicut propoſitum fuit bonum tãtummodo rationis naturalis, nimirum conueniens rationi naturali, loquimur enim in toto rigore, de homine qui nutritus eſt in ſyluis, ſine vlla communicatione alterius, quem S. Thomas docet, tunc iuſtificandum per gratiam, ſi ſequatur ductum rationis; neque per hoc ponitur diſpoſitio ad gratiam in actu naturali: tum quia actus ille eſt à gratiæ auxilio ſupernaturali, eo quod ſuperat vires naturæ infirmæ: tum etiam, quia non eſt mere naturalis, ſed implicite, & virtualiter tendit in finem ſupernaturalem, vt explicatum eſt.

Is verò, qui non acquieſcit tali dictamini, ſequendo bonum rationis, ſed reſiſtit aut diuertitur aberrans à fine, cui tenetur & poteſt adhærere, non poteſt non peccare mortaliter: veniale enim non eſt circa finem in præcepto, ſed circa circunſtantias: aut ex defectu deliberationis, quæ indeliberatio venialis ibi re-

Digitized by Google

pugnat, cum ſit obligatio grauis præcepti deliberandi prima, ſicut fuit in Angelis: aliàs numquam daretur tempus obligans grauiter primum ad hanc deliberationem; ſed ſemper poſſet ſe excuſare homo, per indeliberationem venialem, quod eſt eludere, non excuſare à præcepto; & hæc eſt ratio quaſi demonſtratiua, qua S. Thomas art. illo 6. quæſt. 89. cit. probat, non poſſe dari in illo caſu peccatum veniale ante mortale, quam & nos expendimus ſupra p.2. cap.1.§. 2. verſ.Rogabis tertio, ad probandum non poſſe in homine condito in gratia, ſeu in puris naturalibus, dari peccatum veniale ante mortale, quia pro tempore talis præcepti primo circa finem, indeliberatio quæuis mortale eſt, vt communiter docent Theologi de Angelo peccante, cuius peccatum fuit ex inconſideratione, ſcilicet bonum ſuum velle, cum debuit ſubdere ſe illudque Deo.

Neque enim Angelus potuit velle directe Deo non eſſe ſubiectum, ſed tantum ex inconſideratione; ita ergo & homo in illo primo actu, vſus rationis circa finem, ex quauis indeliberatione peccabit grauiter, cum poſſit & teneatur deliberate adhærere illi pro tunc, id eſt ordinare ſe in finem vltimum: æque autem remanet ſine fine bono vltimo qui directe opponeretur illi, & qui diuerteret quomodocumq; ab illo, quia tenebatur adhærere illi pro tunc, quod non contingit in aliis deliberationibus circa finem intra tẽpus vitæ hominis, quia nullum eſt tempus determinatũ ad hanc deliberationẽ ſub morali, niſi primum & vltimum, Vnde

in vtroque qui vel leuiter diuerteretur ab vltimo fine moraliter peccaret,quia poneret alium finem vltimum , quod ſine dubio eſt mortale, vt patet in ponente finem vltimum in vana gloria, ſi propter illam faceret contra charitatem,vt eſt communis ſenſus Theologorum de vana gloria. Quid autem magis contra charitatem , quam in tempore præciſo præcepti grauiſſimi , de conuertendo ſe ad finem vltimum,diuertere ad aliud,quantumvis leue.

Et hæc eſt vis rationis S.Thomæ , quam extranei nolunt pendere, & fortaſſe neque diſcipuli omnes, vt par eſt, expendunt. In hoc igitur caſu homini illi datum fuit auxilium ſupernaturale ſufficiens implicitum , ſeu virtuale ; quatenus per illud ſufficienter , id eſt aliqualiter inclinabatur ad opus naturæ ſanum, ſequēdi ſcilicet ductum rationis , & conuertendi ſe virtualiter, ſeu implicite in finem ſupernaturalem, vt explicatum eſt , circa effectum auxilij efficacis in acquieſcente. Neque per hoc ponimus auxilium ſufficiens eo modo, quo ponunt Authores oppoſiti , nimirum quod fiat efficax per cooperationem hominis, ſed auxilium ſufficiens ad conuerſionem ſolum inclinans moraliter , vt proponens, & alliciens voluntatem ad conſenſum , ſed non eſt faciens fieri illum efficaciter, etiamſi ſit in ipſa voluntate,vt bona velleitas ; voluntas enim non mouetur efficaciter à ſua velleitate , ſed ab actu deliberato abſoluto, vt communis Phlioſophia docet:hoc enim quod eſt facere fieri conſenſum efficaciter,eſt ſolius auxilij efficacis proprium.

Dico

Dico quarto. Idem cum proportione dicendum videtur, de auxilio ſufficienti dato homini in fine vitæ, atque de principio vitæ rationalis, quia ibi impendet hominis maior obligatio, & vltima conuertendi ſe in Deum, & acrior vbi pugna eſt cum Dæmone,quibus de cauſis magis indigens eſt Diuini auxilij, ne videatur vnquam poſitus extra ſpem ſalutis, niſi culpa ſua. Neque per hæc dicta vlli veniat in mentem, quod Deus illuſorie(vt aiunt quidam, homini impendat hæc auxilia ſufficientia illi, quam ab æterno reprobauerat; nam hæc reprobatio æterna, non eſt poſitiua ordinatio in perditionem, vt aliqui male autumant, ſed tantummodo ordo Diuinatum permiſſionum, vſque in finalem derelictionem, tum quo ſtat exercitium libertatis ad bonum & malum,vſque in finem præſentis vitæ:quis enim eſt, qui in ſe ipſo non experiatur, & perpendat in omni ſtatu quantumvis extremo ſe poſſe dolere de peccatis contra Deum cómiſſis,ſi velit,& ſic ſaluari,iuxta illud: *In quacumque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor ampliùs.* Et hoc ipſum in aliquibus comprobatum fuit, in extremo vitæ ſuæ conuerſis ad Deum in veritate.

Vnde omnibus pro comperto eſt ſe non conuerti,quia nolunt: nolunt autem vel ex deſperatione ſua, vel ex habituali mala affectione, vel ex puſillanimitate,vel ex pigritia,& diſſuetudine faciendi verum actum contritionis, & cætera quæ pro tunc poſſent facere, ſi vellent. Diuina enim permiſſio nullum impellit,aut ne-

ceſſitat ad peccandum, ſed tantum ſinit ire iuxta vias ſuas malas, quemadmodum & in permiſſionibus humanis cernitur, ad alios homines ſuæ curæ comm ... ſſ

CAPVT XX.

Vtrum huiuſmodi auxilia præuenientis gratiæ, dentur ex merito aliquo naturæ, aut operis proprij?

DIco primo, Auxilia hæc non dantur ex merito aliquo conditionis naturæ: deducitur ex illo Actor. 1. vbi oblatus eſt Apoſtolo Petro linteum de cælo, in quo erant quadrupedia omnia, & ſerpentia, & volatilia, de quibus vox iterum. *Quæ Deus purificauit, tu commune ne dixeris.* Vnde Apoſtolus. *In veritate comperi, quia non eſt perſonarum acceptor Deus.* Vere autem acceptor eſſet perſonarum Deus, ſi reſpiceret conditionem, aut qualitatem naturæ. Secundò, Bona naturæ aut ſunt corporis, aut animi dotes, aut fortunæ; quæ ſi Deus reſpiceret in collatione horum auxiliorum, poſſet vtique gloriari omnis caro in conſpectu Dei, contra illud 1. ad Corinth. 1. Non multi ſapientes, non multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, & infirma mundi, vt fortia confundat, elegit Deus; & ea quæ non ſunt, vt ea quæ ſunt deſtrueret, vt non glorietur omnis caro in conſpectu eius. Ergo nihil præſtant hæc bona na-

Digitized by Google

turalia,ad collationem horum auxiliorum, per quæ Deus in tempore ſuam electionem exequitur.

Dices. Angelis dantur dona gratiæ, ſecundum quantitatẽ naturalium,vt docet S.Thom. 1. p. q.62. art.6. ſine detrimento gratiæ. Ergo etiam homini. Reſpondetur, Angelis dari gratiam, ſecundum quantitatem naturalium, ſine præiudicio gratiæ, quia quantitas naturalium in Angelis in natura & operatione eſt ex Authore Deo, ſic diſcriminante eos, in diuerſos gradus gratiæ & gloriæ. Vnde tota diuerſitas gratiæ refunditur primò & principaliter in Deum, à quo habet Angelus ſublimiorem virtutem intelligendi, & amandi nec non & operari ſemper ſecundum totum ſuum conatum ſine electione contraria; quia non habet impedientem partem ſenſitiuam,ſicut homo: atque adeo ſi gratia in eis non daretur ſecundum quantitatem naturalium,aut eſſet manca ſi minor, aut vacua ſi maior.Ex quo ibi gratia non reſpicit quantitatem naturæ, vt operis ad meritum,quod ſolum deſtruit gratiam,ſed vt ſubiectum: Sicut autem quod detur gratia rationali, & non bruto aut lapidi, non tollit gratiã; ita neq; quod detur maior, aut minor iuxta maiora,aut minora naturalia in Angelis,non tollitur ratio gratiæ,quia hoc diſcrimẽ nõ eſt diſpoſitio,aut meritũ,ſed conditio tantum recipientis naturæ,diuerſa,quã gratia perficit & iuuat, & non deſtruit. Videndus S.Thom. 2. 2. q.24. art.3. ad tertium.

In homine autem non cõmenſuratur gratia

cum naturalibus & liberis, ſine præiudicio gratiæ, quia naturalia & libera variabilia ſunt in opere, per electionem operantis, propter modum operandi per ratiocinationem deductam ex ſenſibus, ex quibus non poteſt non eſſe maior, aut minor applicatio voluntaria, ſeu conatus; qui in Angelo ſemper eſt idem, ex oppoſito modo intelligendi totum ſimul & amandi. Atque adeo ſi gratia daretur ſecundum conatum hominis, cum hic ſit voluntarie maior, aut minor, eſſet meritorius gratiæ maioris, aut minoris pro ſuo libito naturali, & cõſequenter deſineret gratia eſſe gratia; quæ ratio conſtat & de dotibus naturæ cum proportione, quatenus & de illis, vt ſuis, gloriatur homo.

Dices adhuc. Negari non poteſt, quod homo melioris ingenij melius & clarius percipiat res fidei, quam rudis & obtuſus: ſed hoc eſt munus ſufficientis, & efficacis gratiæ. Ergo ad hæc cõferunt naturalia confirmatur; nam & opinio aliquorum Theologorum eſt, quod intellectus acutior, cum æquali lumine percipiet magis de Deo in Patria, quam inferior. Ergo & ibi conferunt naturalia ad gratiæ munera.

Ad argumentum dicitur, meliorem perceptionem myſteriorum fidei, in habente melius ingenium, non eſſe munus gratiæ, ſed naturæ, facilius ex naturali ſcientia percipientis; nam munus gratiæ, quod per fidem exercetur, non eſt quod magis intelligatur, ſed quod firmius adhæreat reuelatis: hæc autem maior firmitas eſt à voluntate maiori gratia firmata. Vnde ſæpe magni Theologi minores ſunt in

fine, quam idiotæ magis ſancti.

Ad confirmationem reſpondeo negando antecedens; quia ſi in via ad notiſſima naturæ noſter intellectus caligat, ſicut oculus Noctuæ, ad lucem ſolis; quanto magis caligabit, ad lumen inacceſſibile Diuinitatis: Vnde ibi tota maioritas prouenit à lumine Gloriæ, & hoc per gratiam menſuratur, ſine vllo reſpectu ad naturalem quantitatem, quia longe infra eſt.

Dico ſecundò. Auxilium ſufficiens, aut efficax non dantur homini, ex merito operis proprij naturalis. Hæc deducitur ex Concilio Trid. ſeſſ. 6. cap. 8. vbi dicitur, *gratis iuſtificari hominem, quia nihil eorum, quæ iuſtificationem præcedunt, ſiue fides, ſiue opera, ipſam iuſtificationis gratiam promeretur. Si enim gratia eſt, iam non ex operibus, alioquin, vt Apoſtolus dicit, iam non eſt gratia. Rom. 12. Epheſ. 2. Tit. 3.* Tunc ſic. Magis ratio gratiæ non ex merito, in auxiliis gratiæ præuenientibus opera, quæ conducunt ad iuſtificationem, quam in ipſa iuſtificatione, ſiquidem hæc prærequirit in adulto (de quo agitur) operis proprij diſpoſitionem antecedentem, neque enim datur gratia adulto nolenti, ſed volenti & conſentienti, vt docet D. Thom. 1.2. q. 113. art. 3. corporis fine. *Ita infundit Deus donum gratiæ iuſtificantis, quod etiam ſimul cum hoc mouet liberum arbitrium ad donum gratiæ acceptandũ in his, qui ſunt huius motionis capaces.* Ad illa vero auxilia, cum ſint præueniẽtia, nulla præcedit diſpoſitio hominis; aliàs aut daretur proceſſus in infinitum, aut oriretur gratia

Digitized by Google

præueniens ex natura,cõtra conditionem gratiæ,& præueniẽtiam horum auxiliorum. Ergo.

Confirmatur, & declaratur: ideo ea, quæ præcedunt gratiam iuſtificantem, licet ſint à gratia actuali,vt definitur in eodem Trid.can.3. non merentur illam, quia non ſunt ab illa, quæ eſt principium omnis meriti ſupernaturalis, de quo agitur. Ergo à fortiori non merentur gratiam præuenientem ſuffi cientem,& efficacem ea, quæ præcedunt ex ſola natura ipſa auxilia præuenientis gratiæ.

Si dicas; hoc argumento conuinci, quod opera naturæ non poſſint mereri gratiam præuenientem de condigno, quia rigoroſa ratio meriti oritur ex gratia iuſtificante, quæ nondum inhabitat, vt ſupponimus, & docet D. Thom.1.2. quæſt.112.art.2.ad 1. non vero tollere meritum de congruo;quatenus congruum eſt,Deum conferre ſua auxilia gratiæ ſufficientis, & efficacis bene operantibus ſecundum naturam.

Contra eſt doctrina Trid.ſeſſ.6. cap.5.vbi ad illa negat omne meritum; *Declarat præterea ipſius iuſtificationis exordium in adultis, à Dei, per Chriſtum Ieſum,præueniente gratia,ſumendum eſſe; hoc eſt ab eius vocatione,qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocatur.* Sed vocatio Dei exercetur per auxilia ſufficientia,& efficacia,vocatio enim in vocato ſunt actus fidei, contritionis, amoris, & ſpei, ſicut oportet vt iuſtificationis gratia conferatur ſicut definitur ſeſſ.6. cit.can. 3. qui ibidem, ſecundum fidem, dicuntur eſſe à præueniente gratia ſufficienti,& efficaci,vt pa-

Digitized by Google

tet ex eodem canone. Ergo ad hæc auxilia conferenda nulla neque de congruo,præcedunt merita hominis, aliàs propoſitio negatiua vniuerſalis cap. 5. *nullus eorum præcedentibus meritis*, pateretur inſtantiam , & exceptionem , contra regulas bonæ definitionis.

Confirmatur : nam experientia conſtat D. Paulo in ipſo progreſſu peccati fuiſſe collatum auxilium ſufficiens & efficax.Ergo non reſpicit Deus bona opera naturæ antecedentia vt meritum, etiam de congruo : aliàs illis ſolum conferret hæc auxilia, qui ſic bene operarentur ex natura, & non eſſet abſolute verum, quod definit Concilium, vocationem hominum habere exordium à Dei gratia , qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur.

CAPVT XXI.

Vtrum ſaltem homo poſſit facere naturaliter aliquid, vnde ſibi dentur infallibiliter hæc auxilia ſufficientia, & efficacia ?

§. I.

Pars affirmans ſuadetur.

AVTHORES,cum quibus diſputamus, poſt Molinam, affirmant : quod vt ſuadeant ſtatuunt legem , aut pactum Chriſti cum Patre per merita ſua, vt ſi homo faceret, quod in ſe erat, per vires naturales arbitrij,infallibiliter ei dentur au-

xilia ad conſequendam gratiam iuſtificantem neceſſaria tumque fore hanc collationem auxiliorum gratuitam homini, quia non ex meritis ſuis, ſed Chriſti, illi dabuntur, de lege tamen infallibili.

Probant primò quia niſi homo habeat in poteſtate ſua naturali facere, hęc vnde auxilia ſibi dentur, non vere dicitur poſſe ſaluari: fruſtra enim dicitur poſſe per auxilium Dei, vt aiunt aduerſantes, niſi habeat in ſe, vnde ei detur infallibiliter tale auxilium.

Secundò, Deus vult omnes homines ſaluos fieri. Ergo ſicut per ipſos homines ſtat quod non ſaluentur, ita per ipſos eſt quod ſaluentur, faciēdo vnde eis dentur gratiæ auxilia ad ſalutem: aliàs non vellet Deus in veritate ſaluare omnes, ſed hos & non illos, contra declaratam voluntatem ſaluandi omnes.

Tertiò Deus dicit. Ego ſum ad oſtium, & pulſo, ſi quis mihi aperuerit introibo. Ergo homo eſt qui aperit cor ſuum introeunti gratiæ, faciendo opus bonum, cuius intuitu ex meritis Chriſti, dantur illi auxilia gratiæ.

Quartò, Per hoc: nulla ponitur condignitas meriti, ad obtinenda iſta auxilia, ſiquidem non intuitu ſui operis, ſed meritorum Chriſti, dantur homini hæc auxilia gratiæ. Confirmatur, nam ſi Rex, intuitu meritorum Principis ſtatuat dare pecunias ad negotium homini præſtantis agentiæ, aut eleemoſynas pauperi, vtraque donatio erga recipientes eſſet gratuita, licet erga Principem foret debita. Ergo ſimiliter in præſenti.

Digitized by Google

Quintò, Deus monet homines vt faciant pro ſalute, obiurgat negligentes. Ergo ſi fecerint, proderit illis ſaltem ex meritis Chriſti, ſicut & punientur non facientes; aliàs fruſtraneè monerentur, & iniuſte damnarentur, quibus deeſt auxilium tale.

Confirmant primò ex S. Auguſtino lib. 15. de Ciuit. cap. 13. *Deus dedit hominibus quædam bona huius ſæculi vitæ congrua, &c. eo pacto æquiſſimo, vt quicumque mortalis talibus rectè vſus fuerit, accipiat ampliora, & meliora, ipſam ſcilicet immortalitatis pacem, itaque conuenientem gloriam in vita æterna, ad fruendum Deo; qui autem perperam, id eſt iniuſtè; nec illa accipiat, & iſta amittat. Ergo qui bene vtitur naturalibus, recipiet ampliora dona gratiæ.*

Confirmant ſecundò, ex D. Thoma de verit. q.14.art.11. ad primum. *Si quis enutritus in ſyluis ductum rationis naturalis ſequeretur in appetitu boni, & fuga mali, certiſſimè tenendum eſt, quod ei Deus per internam inſpirationem reuelaret ea, quæ ad credendum ſunt neceſſaria; vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, ſicut miſit ad Concilium.*

Confirmant tertiò, ex D. Thoma, q.24. art. 1. ad ſecundum. *Gratiam autem, quæ opera meritoria facit, quamvis homo non poſſit ex libero arbitrio acquirere, poteſt tamen ſe ad gratiam habendam præparare, quæ ei à Deo non denegabitur, ſi fecerit quod in ſe eſt.*

§. II.

Improbatur primò ſententia præcedens ex ſacris literis.

HÆc ſententia fundatur in illo pacto Chriſti cum Patre, vt quoties homo operaretur bene ex natura, conſequatur primam gratiam auxiliantem: ſed hoc pactum ſi eſt de neceſſitate ſalutis, debet exprimi in ſacris literis, ſicut exprimuntur omnia, quæ ſunt homini neceſſaria ad ſalutem, vt patet in pœnitentia, fide, ſpe, dilectione, & ſacramentis: hoc autem pactum non exprimitur. Ergo non eſt.

Si dicant inſinuari ſatis, per hoc quod homo iubetur conuerti ad Deum, vt Deus conuertatur ad illum per gratiam Zachariæ primo *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.* Et aliis ſimilibus. Ergo ad conuerſionem ex natura ſequitur conuerſio Dei ad hominem, per gratiam ex lege dicta.

Contra eſt, quia vt exponit S. Thomas de verit. q.24. art.15. ad primũ *iubetur nobis, quod conuertamus nos ad Deum, quia hoc facere poſſumus, ſed non ſine Diuino auxilio, vnde ab eo petimus Thren. 4. Conuerte nos Domine ad te & conuertemur.* Ecce conuerſio, quæ poſtulatur non eſt ex natura tantum, vt vult ſententia præcedens, ſed ex gratia præueniente, quam petimus, vt expreſſe declarat Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. fine, referens vtrumque locum in eodem ſenſu S. Tho-

mæ addit. *Cum reſpondemus conuerte nos Domine ad te, & conuertemur, Dei nos gratia præueniri confitemur.* Ergo ſimiliter & omnia alia loca ſacræ Paginæ, in quibus iubetur homini quomodocumque accedere ad Deum, ita vt repromittatur reciproca conuerſio, & acceſſus Dei ad hominem ſic, operantem pariter ſic accipienda ſunt, ſecũdum hanc regulam fidei traditam à S.Concilio, de acceſſu, & conuerſione ad Deum, ex gratia præueniente; & oppoſitũ dicere, videtur difformare à regula fidei declarata.

Si dicant adhuc, inſinuari tale pactum Apocalypſ. quarto *ſi quis mihi aperuerit, intrabo ad eum.* Ergo ad hominem pertinet aperire cor per tale opus ex natura, vt gratia intret ad eum, quod eſt in terminis pactum declaratum. Reſpondet ſimiliter S. Thomas citatus ad ſecundum. *Similiter quod nos aperire cor noſtrum Deo poſſumus, ſed non ſine Diuino auxilio, vnde ab eo petitur ſecundo Macab.primo Adaperiat Dominus cor noſtrum, &c. & ſic dicendum eſt ad alia, nam nec præparare, nec velle homo poteſt, niſi hoc Deus in eo operetur.* Per quę ſoluit illud Iſaię primo ibi obiectum. *Si volueritis, & audieritis bona terræ comedetis.* Et dictum Anſelmi ibidem obiectum, *quare aliquis non habet gratiam, non eſt quia Deus eam non det, ſed quia homo eam non accipit, id eſt* reſpondet, *quia illam non acceptat ex Diuino auxilio*: nam conuerti, ſeu præparari ad gratiam, eſt conſentire gratiæ, ſeu acceptare gratiam. Etenim inquit S.Thomas 1. 2.q.113.art.3. corporis fine. *Ita Deus infundit donum gratiæ iuſtificantis, vt ſimul cum hoc moueat liberum arbi-*

Digitized by Google

trium, ad donum gratiæ acceptandum in his, qui ſunt huius motionis capaces. Ergo item verbum illud Anſelmi (*ſed quia homo illam non accipit*) non probat quod homo accipit illam ex natura, ſed ex ipſa gratia; quia non accipere ex homine ſolo eſt: accipere vero, & acceptare gratiam, ex motione gratiæ, iuxta illud Auguſtini lib. de grat. Chriſti contra Pelagium. cap. 14. *Arbitrium poteſt eſſe ſolum, ſi non venit; non poteſt autem niſi adiutum eſſe ſi venit.*

Igitur cum præcipua loca oppoſita, non de operibus ex natura, ſed ex gratia accipienda ſint, iuxta regulam fidei in Tridentino declaratam citato loco & ſic de aliis, ob manifeſtiſſimam repugnantiam ſenſus aduerſi, ad neceſſitatem præuenientis gratiæ dicto loco Concilij, & Can. 3. confirmatam, nullum eſt talis pacti fundamentum in ſacris literis. Addo, quod neceſſitas gratiæ præuenientis in ſcriptura declaratur per vniuerſalem negatiuam, patet in illis, *ſine me nihil poteſtis facere. Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit eum. Non eſt volentis neque currentis, ſed Dei miſerentis.* Et illud. *Quia ergo te diſcernit?* Quod idem eſt, atque nihil. Sed contra vniuerſalem negatiuam non poteſt eſſe vera aliqua particularis affirmatiua, vt Logica docet: Ergo neque præcedens affirmatio ſuſtinenda, ponens quod opera bona naturalia ante gratiam facta ſint conditio infallibilis conſequendi gratiam per hoc pactum.

Deberet enim hæc exceptio declarari expreſſe in ſacris literis, ne in re tanti ponderis lateret

contradictio, & vt homini de ſua ſalute per talia opera comparanda, foret integra ſecuritas, & ſciret pactum, per quod in manu, & poteſtate ſua naturali habeat facere, vnde primam gratiam aſſequatur quotieſcumque voluerit. Vnde S. Auguſtinus de bono perſeuerantiæ cap. 14. circa medium cum S. Cypriano concludit. *In nullo gloriandum, quando noſtrum nihil eſt.* Poteſt autem homo vere gloriari, ſi haberet in natura facere opus, quo tanquam conditione infallibili conſequeretur gratiam, licet ex pacto Chriſti; quia illud opus non ſibi donatum erat à Chriſto, neque à Deo vt authore gratiæ per Chriſtum.

Præterea Epheſ. 4. dicitur. *Vnicuique noſtrum data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti.* Atqui ſecundùm hanc ſententiam; & legem, gratia non datur ſic, ſed ſecundum conditionem operis naturalis, ante donationem Chriſti factam ex natura, & ſecundum maiorem, aut minorem conatum, maior aut minor gratia. Ergo ſententia iſta & lex improbantur per regulam aſſignatam de donatione gratiæ, ſecundum menſuram donationis Chriſti.

Si autem opponas Matth. 25. *Vni dedit quinque talenta, alij duo, alij vnum, vnicuique ſecundum propriam virtutem.* Vbi S. Hilarius. *Non ad diuidentem referenda diuerſitas eſt, ait enim vnũquemque ſecundum ſuam virtutem accepiſſe.* Ergo ſecundum conatum operis ex virtute naturali conſequitur homo gratiæ talentũ, ſecundũ magis, & minus. Cęterũ ſtatim S. Hilarius declarat

hoc, non de virtutis naturalis menſura ad gratiam, ſed de fidei menſura, ad Euangelicæ prædicationis talentum, ibi. *Igitur vnuſquiſque ſecundum fidei ſuæ menſuram talentum, id eſt Euangelij prædicationem à prædicante ſuſcepit*, fides autem non niſi ex gratia eſt, qui eſt ſenſus ſupra expoſitus à S. Thoma, & Concil. Trid. Vnde S. Thomas 2.2.q.24.art.3.ad 1. *Illa virtus ſecundum quam Deus ſua dona dat vnicuique eſt diſpoſitio, vel præparatio præcedens, ſiue conatus gratiam accipientis, ſed hanc etiam diſpoſitionem, & conatum præuenit Spiritus Sanctus mouens mentem hominis, vel plus, vel minus ſecundum ſuam voluntatem; Vnde & Apoſtolus Coloſ. 1. qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine.*

Si dicant adhuc; in D. Pauli conuerſione datur cauſa, ſeu conditio antecedens ex natura, quæ non poteſt eſſe à gratia; propter quam miſericordiam fuit conſecutus, vt ipſemet dicit 1. ad Thimot. 1. *Miſericordiam conſecutus ſum, quia ignorans feci.* Ergo attendit Deus in ſuæ gratiæ diſtributione, hominis bonam conditionem ex natura, quando & minus mala, fuit ad miſericordiam conſequendam ſufficiens in tanto peccatore.

Porrò particulam (*quia*) non ſemper dicere cauſalitatẽ in ſacris literis, patet Ioan. 16. *Pater mat vos, qui vos me amatis.* Vbi ſenſus non eſt, quod amor diſcipulorum fuerit cauſa amoris Patris, cum hoc ſit impoſſibile, & contra illud Ioan. 15. *Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos.* Et illud. *Pro eis rogo, quos dediſti mihi.* Sed particula (*quia*) denotat effectum, vt S. Augu-

ſtinus, & D. Thomas interpretantur, & eſt ſenſus; Vt ex veſtro amore erga me,cognoſcatis quia Pater amat vos;iſte enim veſter amor, effectus eſt, non cauſa amoris Patris erga vos.

Præterea S.Tom.1. p.q.14.art.8. ad primum docet, quod particula (*quia*) non ſemper dicit cauſalitatem, ſed aliquandò concomitantiam & illationem, vt Ioan. 12. *Propterea non poterant credere, quia iterum dicit Iſaias.* Non, quod Iſaias prophetauerat illos non credituros, ſeu non poſſe credere, cauſa fuerit, quod ipſi non poſſent credere; ſed ſenſus eſt,quod Iſaias dicit illos non credituros, aut non poſſe credere. Ergo ita eſt in euidentia facti, ac ſi diceret. Ecce incredulitas, & repugnantia ad fidem, quam de his prædixit Iſaias.

Similiter ergo, inquit Paulus, tanta fuit Diuina pietas erga me, vt qui peccatum illud maximum, licet ex ignorantia aliqua feceram, miſericordiam conſecutus ſum, vbi S.Thomas: *primò ponit miſericordiam liberantem,ſed ex parte mea aliqua eſt excuſatio peccati,quia ignorans feci: id eſt ad gratiam primò reuocat ſuam conuerſionem;ad ignorantiã aliqualem ſui excuſationem.*

Alias enim, ſi propter illam excuſationem ignorantiæ, miſericordiam infallibiliter fuiſſet conſecutus Apoſtolus de lege, quam ponunt, ad omnes illos ſimiliter peccantes extenderetur infallibiliter Diuina miſericordia, ad quos dicebat Apoſtolus Petrus Act. 3. *ſcio quia per ignorantiam feciſtis vos, & Principes veſtri.* Sequitur autem in cap. 4. *Multi autem eorum, qui audierunt verbum crediderunt.* Sed non omnes.

Ergo licet illa ignorantia fuerit aliqualis excuſatio Pauli, non tamen infallibilis conditio, vt vult pars affirmans, ad conſequendam de lege Diuinam miſericordiam. Ergo ſic exponenda, & non in ſenſu aduerſo.

Vnde ſi aliqui Theologi dicant aliquando, quod homo poſſit ſe diſponere ad gratiam remotè, & per accidens remouendo impedimenta, ſic accipiendi ſunt ex eorum doctrinis, quod per diſpoſitionem illam intelligant minorem repugnantiam, qualem quidem habebant Tyrij, & Sidonij ad prædicationem Chriſti, comparati cum Iudæis Bethſaidæ; & tamen non conſecuti ſunt primam gratiam, vt dicit Auguſtinus. *Nec illis* (inquit) *profuit, quod poterant credere, quia prædeſtinati non erant*; nec Iudæis obfuiſſet, quod non poterant credere, ſi prædeſtinati fuiſſent, vnde eis cordis durities auferatur.

Igitur certiſſimè dicendum eſt cum S. Auguſtino lib. 2. quæſtionum ad Simplicianum q. 2. circa finem. *Si ad examen huius electionis aliqua cogitatione permittor, non habeo quod intuear in eligendis hominibus, niſi vel maius ingenium, vel minora peccata, vel vtrumque. Addimus etiamſi placet, honeſtas vtileſque doctrinas: quiſquis ergo fuerit his præditus, eligendus eſt ad gratiam; ſed cum hæc ſtatuero, irridebit me ille, qui infirma mundi eligit, vt confundat fortia; & ſtulta mundi, vt confundat ſapientes; vt eum intuens & pudore correptus ego irrideam multos, & præ quibuſdam peccatoribus caſtiores, & præ quibuſdam piſcatoribus oratores.* Et poſt pauca: *nonne videmus*

multos

multos & in vera fide, & Eccleſia ſic tepidos, vt eos miremur meretricum, & hiſtrionum ſubito conuerſorum non ſolùm ſapientia, & temperantia, ſed etiam fide, & ſpe, & charitate ſuperari? Hæc ad litteram S. Auguſtinus.

Vnde concludit ſuper Ioan.6. ad illa verba. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit eum, quare iſtum trahat, & illum non trahat? Noli velle iudicare, niſi vis errare.* Cui periculo an ſit obnoxia ſententia præcedens, ſuperioris iudicij eſt.

---

§. III.

Improbatur præcedens ſententia rationibus Theologicis.

PRimò. Aut hæc lex dandi auxilia prima gratiæ homini bene operanti ex natura, intelligitur de omnibus operibus bonis naturalibus; vel de illis ſolum, quibus in ſacris litteris iubetur homini quærere Deum, vt in illis. *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.* Et *Petite & accipietis, pulſate & aperietur vobis. Quærite Dominum dum inueniri poteſt*, & ſimilibus. Primum impracticabile cum in multis infidelibus inuentæ fuerint veræ virtutes morales, licet non perfectæ, vt ſupra cum S. Auguſt. & Thoma monſtrauimus, qui tamen non peruenerunt ad auxilia prima gratiæ. Ergo non tangit hoc pactum omnia opera bona naturalia.

Secundum verò genus operum non poteſt fieri ſine vera gratia Chriſti, vt cómunis ſenſus Patrum deducit ex ſacris litteris Iſaiæ. *Omnia*

opera noſtra operatus eſt Dominus. Zachariæ 1. *Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur*, Ioan. *ſine me nihil poteſtis facere.* Pauli *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, quaſi ex nobis.* Et *Non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis.* Ergo impracticabilis eſt lex iſta in his operibus, & conſequenter in omnibus.

Reſpondent, ſecundi generis opera poſſe ſumi quoad ſubſtantiam naturalẽ, vel quoad modum ſupernaturalem 1. modo, ſunt à libero arbitrio ante gratiã. 2. modo ſunt ab ſpiritu Sancto euehente illa ad eſſe ſupernaturale, de lege iſta, & de pacto iſto cum Patre, dandi gratiam ſic operanti, vt fiat opus, ſicut oportet vt iuſtificationis gratia ei conferatur; provt definitur in Trid. ſeſſ. 6. Can. 3.

Contra tamen argumentatur optimè Suarius de auxiliis lib. 3. cap. 1. v. Hanc ergo ſententiam. Finis huius partitionis actus, quoad ſubſtantiam & modum eſt; vt concilietur gratia cum libero arbitrio. *Nec verus eſt iſte conciliandi modus, quia* (inquit) *vel ille modus nihil eſt in actu, quod à nobis libere fiat, & hoc non eſt concordare gratiam cum libertate, ſed omnino gratiam euertere, & doctrinam Conciliorum eludere. Vel ille modus aliquid eſt ſupernaturale, ad quod libere faciendum gratia nobis eſt neceſſaria; & ſic eadem oritur difficultas, quomodo in eodem modo faciendo libertas, & gratia conſentiant? Neque etiam Concilia cum addunt illam particulam (ſicut oportet) accidentalem modum horum actuum indicant, ſed eſſentialem rationem, & proprietatem conuenientem ipſis, ex vi ſuperna-*

turalis obiecti, & principij. Vt eſt in fide Chriſtiana, verbi gratia, iuncti formaliter in prima veritate, eique maxima certitudine adhærere, & ſic de cæteris actibus. Addunt igitur Concilia illã particulam, vt hos actus ſeparent ab aliis actibus imperfectis, quos ſolet homo circa eadem materialia obiecta exercere; vt cum aſſenſu humano & imperfecto credimus aliquam fidei veritatem, non ex Diuino ſed ex humano teſtimonio. Hæc Suarius contra reſponſionem ſupra poſitam, ſupreſſo nomine Molinæ, cuius illa eſt.

Igitur cum actus iſti ſint quoad ſubſtantiam, ſeu modum realem ſupernaturales, nec poſſint non eſſe à gratia, niſi velis eludere Concilia, & euertere gratiam; conſequenter non poteſt cum illis exerceri hoc pactum de ſubueniendo operi quoad ſubſtantiam naturali, ex meritis Chriſti per gratiam Patris, vt fiat ſicut oportet ad iuſtitiam conſequendam.

Secundò improbatur. Iſta lex ſupponit, aut facit connexionem gratiæ ad opus bonum liberum naturale: ſed neutro modo poteſt ſtare cum prima gratia. Ergo neque lex iſta ſubſiſtere. Conſequentia patet: declaratur maior cum minori: quia lex iſta ponit conſecutionem primæ gratiæ ad opus naturale liberum & bonum; hæc autem conſecutio, cum ſit infallibilis fundatur in connexione naturali, aut libera. Primum ponit debitum gratiæ in natura. Secundum ponit meritum debiti in arbitrio, ex quibus & minoris repugnantia conſtat. Ergo.

Si dicant; neutro modo conſequi gratiam,

ad opus bonum naturale,ſed tantum ad conditionem, ſine qua non exercetur miſericordiæ Diuina ex meritis Chriſti. Contra eſt, quia illud opus fuit motiuum erga Chriſtum paciſcẽtem, & erga Deum Patrem conferentem primam gratiã. Ergo vt motiuum naturæ,vel meriti æqualiter deſtruit primam gratiam,cum faciat debitam. Probatur antecedens, ex confeſſione aſſerentium, quia illud opus bonum naturale fuit conditio ſubueniendi huic homini, & non alteri per gratiam. Ergo ex illo opere motus eſt Chriſtus ad paciſcendum huius gratiæ collationem cum Patre,& ex illo motus eſt Pater ad conferendam illam, ne ſcilicet hominis bonus labor infructuoſus foret, quia conditio operis, ob quam variatur diſtributio doni indebiti,pertinet & ad genus cauſæ finalis; ergo finalis ex natura, vel ex merito, & conſequenter tollit indebitum primæ gratiæ.

Si dicant,opus iſtud non antecedere pactum Chriſti,ſed ſequi ſub conditione futurum,verbi gratia, pepigit Chriſtus cum Patre, vt quoties homo ſic operaretur bene naturaliter,conferretur illi prima gratia,& ita non exit limites conditionis.Contra eſt,quia eadem eſt proportio operis de futuro, ad collationem gratiæ de futuro,atque operis de præſenti,aut præterito, ad collationẽ gratiæ de præſenti; ſemper enim illud opus præcedit mouendo in intentione ad intẽtionẽ, & in executione ad executionẽ;aliàs nõ reſpiceretur(vt volũt)illud à paciſcente,neq; à conferente gratiam,vt cuius gratia remedium conferretur homini, per auxilium præueniens, ſed indifferenter daretur gratia operanti,& non

operanti. Conditio enim operis antecedentis neceſſaria ad collationẽ, doni indebiti intenta, & præuiſa,non conditio tantum, ſed motiuum & cauſa finalis cui, in veritate eſt, vt patet in diſtributione exercẽda à Chriſto in iudicio,iuxta conditionem operũ,ex parte hominũ;ſed hęc eadẽ cõditio exercetur in hac diſtributione. Ergo cũ pari debito aut ex natura, aut ex merito.

Neque diminuit rationem debiti in hac conditione interuentio Chriſti; quia & in illa diſtributione finali interueniunt merita Chriſti, vt prima & principalis cauſa noſtræ iuſtificationis; & tamen non tollitur rigoroſa ratio debiti ab opere hominis, facto ſub tali interuentione Chriſti. Ergo neque hic.

Si dicas, ibi interuenire gratiam habitualem, non vero hic iam fateris,non poſſe exerceri interuentionẽ Chriſti de lege, ſine poſitione gratiæ intermedia,quam cum hic neges, & veram interuentionem Chriſti tollis.Aut petis principium ponendo ibi,ex interuẽtione Chriſti gratiam pro merito Chriſti;& hic interuentionem Chriſti cum merito,ſine gratia de quo eſt quæſtio.Cũ tamen interuentio Chriſti ſola ibi non valeat,ad cõſecutionem gloriæ,& hic valeat ad conſecutionem gratiæ;& in vtroq;detur conſecutio doni indebiti de lege infallibili,ſub cõditione operis liberi,& non aliter,quod eſt exercitium diſtributionis iuſtæ,& nõ purè gratuitæ.

Tertiò improbatur.Secundum hanc legem non datur gratia homini ſimpliciter indigenti, quæ eſt regula dandi primam gratiam, iuxta illud Rom.5.*Commendat autem charitatem ſuam*

Deus in nobis; *quod cum adhuc peccatores eſſemus* &c. ideſt in actu peccati; vt Paulo furenti contra Eccleſiam, & Matthæo adhuc non impoſito praui operis fine, & cæteris, qui dicunt in veritate. *Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur.* Sed datur gratia homini ſic bene volenti ex natura, & operanti; vt per conditionem ſui operis infallibiliter conſequatur gratiam, ad hoc enim intenta fuit hæc lex, vt aſſeratur, quod homo in ſua poteſtate & facultate naturali habeat facere, vnde ſibi detur prima gratia: atqui habens in manu ſua facere, vnde ſibi detur prima gratia, non poteſt dici in veritate indigens ſimpliciter gratia, quamvis illam non habeat actu: ſicut non poteſt dici indigens pecunia, qui in manu ſua habet, vnde illam infallibiliter acquirat, cum voluerit, ſed poſita hac lege, habet homo in manu ſua facere, vnde infallibiliter acquirat gratiam, cum voluerit. Ergo non datur gratia indigenti, ſed facultatem habenti conſequendi illam, ratione operis naturalis.

Neque deminuit de hac facultate hominis naturali exigendi gratiam, interuentio Chriſti, quam ponunt; quia (vt aiunt) interuentio iſta Chriſti nihil ponit ſupernaturalis gratiæ in homine, neque in opere illius antecedenter ad primam gratiam intrinſece, aut extrinſecè: alias diſcretiò iſtius operis non eſſet ex homine, ſed à dono gratiæ Chriſti, contra intentum ſuum aſſignandi in homine, vnde detur prima gratia iſti, & non alteri.

Confirmatur: nam ſecundum aſſerentes,

pactum iſtud Chriſti cum Patre neque ponit in hominis opere intrinſecam gratiam,neque extrinſecam acceptationem , ad primæ gratiæ collationem : aliàs pactio iſta iam faceret,quod opus iſtud conſequeretur gratiam , de iuſtitia ſibi data per Chriſtum , quod renuunt. Ergo ſimpliciter tenentur fateri , quod nec ponit, nec tollit de facultate hominis naturali, ad exigendam primam gratiam ; atque adeo ſi iſtam facultatem habet homo poſt pactum , etiam ante pactum , quia tunc pactum non requiritur ad ſimpliciter , ſed tantum ad facilius impetrandum gratiam , quod eſt contra definitionem Concilij Trid. ſeſſ.6.can.2.

Confirmatur & declaratur; quia neceſſitas gratiæ ibidem definita non ſuppletur per interuentionem extrinſecam meritorum Chriſti,ſed per poſitionem veræ, & realis gratiæ habitualis in homine receptæ, quæ cum hic non inueniatur ſecundum partem aſſerentem , euidenter ſequitur,quod iſta interuentio Chriſti,quam ponunt , non eſt ad ſimpliciter , ſed ad faciliùs tantum neceſſaria : ſed gratia ad faciliùs ponit debitum ſimpliciter in natura , cum Pelagio. Ergo ſimile periculum timendum videtur de hac aſſertione , ſecundum quod exponitur à parte affirmante.

Confirmatur vltimò : magis requiritur ad habendam primam gratiam in peccatore,quam ad habendam gloriam in iuſtificato : ſed ad habendam gloriam non ſufficit ſola interuentio Chriſti extrinſeca. Ergo multo minus ſufficiet ad habendam primam gratiá.Ergo tota ſufficié-

tia,quæ hic aſſeritur in conditione operationis bonæ hominis naturalis ad conſequendam primam gratiam, non poteſt eſſe ex ſola interuentione Chriſti,ſed ex debito naturæ,aut merito hominis ante gratiam, quod eſt deſtruere gratiam, & eneruare merita Chriſti Domini. Declaratur peccator eſt omnino improportionatus ad primam gratiam;iuſtus vero eſt proportionatus ad gloriam per gratiam habitualem,ſed ſupra illam requiritur auxilium actuale ad perſeuerantiam, vt definitur in Trid.ſeſſ.6. can.22.ſine qua non conſequetur gloriã.Ergo à fortiori peccator non conſequetur primam gratiam infallibiliter,per conditionem ſui operis naturalis,cum ſola interuentione extrinſeca Chriſti Domini.

Quartò improbatur. Ratio amouendi meritum ab hoc opere bono naturali erga primam gratiam, quam infallibiliter conſequitur, ſeu debitum, eſt quia non datur prima gratia propter illud opus vt meritum; ſed vt per conditionem, ſine qua non: Sed hoc non tollit rationem debiti in diſpoſitione proxima,vt patet in operibus pro iuſtificatione adulti neceſſariis, quæ non merentur quidem primam gratiam, ſed neceſſario diſponunt ad illam. Ergo ſimiliter licet illud opus naturale non mereatur primam gratiam auxiliantem,erit tamen diſpoſitio proxima ad illam;ſiquidẽ infallibiliter illã conſequitur: hoc autem non poteſt dici de opere mere naturali,niſi ponendo debitum gratiæ in natura. Ergo.Declaratur.Conditio operationis liberæ infallibilis,ad collationẽ doni indebiti

his tantũ duobus modis poteſt intelligi;nempe vt diſpoſitio, aut meritum,quia conditio recipientis liberi eſt : recipiens autem liberum ad donum indebitum ſaltem indiget diſpoſitione: ſed nulla eſt diſpoſitio in naturali opere ad iſtud donum , aliàs deberetur naturæ , & iam non eſſet gratia. Ergo.

Si dicas. Liberum arbitrium non indiget diſpoſitione ad gratiam auxiliantem , aliàs daretur proceſſus in infinitum,vt docet S.Thom. 1.2.q.109.art.6.corp. Ergo argumentatio facta non tenet , niſi in ordine ad gratiam iuſtificantem,de qua hic non agitur, ſed de auxiliante tantum. Reſpondeo,quod falſitas cõſequentis non tollit bonitatem conſequentiæ noſtræ, ſed redarguit aſſertionem contrariam , ex qua per euidentem conſequentiam ſequitur diſpoſitio infallibilis in opere hominis naturali , ad primam gratiam auxiliantem, quod eſt impoſſibile;quoniam poſita conditione operis naturalis infallibili, ad iſtam primam gratiã vt docent , euidenter ſequitur diſpoſitio infallibilis eiuſdem operis naturalis , ad eandem primam gratiam auxiliantem ; ſi quidem conditio operis recipientis arbitrij , ad iſtud donum indebitum,diſpoſitio recipientis eſt ; eo quod conditio operationis arbitrij qualificat illud. Ergo diſponit:arbitrium enim nõ niſi per ſuam operationem diſponitur:ſed iſta conditio eſt infallibilis ad primam gratiam auxiliantem conſequendam, vt aſſerunt. Ergo item diſpoſitio eſt arbitrij infallibilis , ad eandem primam gratiam auxiliantem conſequendam : hoc eſt impoſſibile. Ergo & illud , exquo ſequitur.

Quintò in praxi iſtius legis diſponitur homo proxime ad gratiam iuſtificantem, & illā conſequitur per illum actum ſuum naturalem, qui dicitur ab illis conditio ad dandā primam gratiam auxiliantem: Sed hoc non poteſt dici. Ergo neque illud ex quo ſequitur.

Molina citatus à nobis ſupra. cap 11. §. 1. & infra cap. 22. §. 2. v. ex his, dicit hunc actū eleuari ad eſſe ſupernatūrale, per nouam aliam actionem inſtrumentalem gratiæ præuenientis moralis. Sed hanc eleuationem inſtrumentalem nullo addito principio ſupernaturali, impoſſibilem probat Suarius citatus à nobis ibi. §. 2. Quam & nos demonſtramus repugnantem ſibi ſic: actus elicitus liber non poteſt affici realiter niſi à ſuo principio, aut comprincipio Phyſico ſimultaneo, (vt loquamur cum eis, ad repellendum eos ex ſua doctrina) principium enim morale non afficit actum realiter, nec diuinitùs; quia potentia Dei non mutat cauſalitatem moralem in Phyſicam, ſed vnamquamque eleuat in ſuo genere, ad amplius quam poterat naturaliter: alias deſtrueret naturam, & non iuuaret. Atqui illa gratia præueniens eſt tantùm moralis in ſua cauſalitate erga hunc actum, vt docent. Ergo neque diuinitus poteſt aſſumi, vt inſtrumentum Phyſicum realis eleuationis ad iſtum actum.

Deinde iſta noua actio inſtrumentalis euehēs autem ad eſſe ſupernaturale, non eſt principium Phyſicum illius actus, ſed voluntas hominis, quæ illum iam elicuit, vt ſupponitur, vt eſſet conditio antecedens ad dandam illam eleuatio-

nem ſupernaturalem;neque eſt comprincipium Phyſicum ſimultaneum illius, ob eandem rationem; & quia in his, quæ ſunt ſimul neutrū poteſt antecedere aliud, neque in re, neque in præſcientia, aliàs non eſſent, neque præuiderentur ſimul: Sed ille actus in praxi ſua antecedit hanc eleuationem inſtrumentalem, vt conditio ad ponendam illam. Ergo in ſua re et praxi non poteſt illa noua alia inſtrumentalis actio eſſe comprincipium ſimultaneum eleuans iſtum actum iam elicitum, ad eſſe ſupernaturale reale ſicut oportet, vt ſit diſpoſitio proxima ad conſequendam gratiam iuſtificantem.

Si dicas cum eodem Molina, hanc ſupernaturalitatem in actu iſto ſicut oportet, eſſe tantum moralem ab illa gratia præueniente morali? fruſtra addis, & requiris actionem nouā Phyſicam inſtrumentalem eleuantem, ad præſtandum illam actui iam elicito, quam præſtaret per ſe ipſam moralis gratia præueniens, ſine eleuatione; Cum ex ſuo habeat afficere moraliter actum, ſecundum genus ſuum. Sed & Suarius citatus à nobis ſuprà §. noſtro 5. demonſtrat contra Molinam, per ſupernaturalitatem tantum moralem actus pro iuſtificatione neceſſarij, euerti gratiam, & eludi Concilia quæ addunt illam particulam *ſicut oportet*, vt diſtinguant realiter actum illum à ſimili ſecundum naturam.

Vnde iſte actus ſicut oportet, dicitur ſupernaturalis realiter à Theologis, ſubſtantialiter, aut modaliter ſecundùm aliam, & aliam opinioné de hac re. Sed actus iam elicitus, ſecundū

ſubſtantiam naturalem,nullo ex his modis poteſt effici ſupernaturalis realiter, ab illa noua actione inſtrumentali gratiæ moralis præuenientis: aliàs bis efficeretur realiter, ſemel ab arbitriò, iterum à gratia, vt demonſtratum eſt locis citatis; ſi quidem antecedit illam realiter, vt conditio realis præuia ad ponendam illam, ſecundum legem iſtam. Ergo gratia in re non facit illum actum ſupernaturalem ſicut oportet ad gratiam conſequendam. Ergo illum & actu naturali ſecundum ſubſtantiam diſponitur homo proximè ad iuſtificationem, & gratiam iuſtificantem conſequendam in hac ſententia, quod videtur non poſſe ſuſtineri in vera doctrina.

Sed neque Suarius, refutato Molina, euadit notam illi impoſitam dicens,ſupernaturalizari hunc actum ſicut oportet, per aſſiſtentiam Dei extrinſecam, vt ſupra monſtrauimus locis citatis cap.11.§.4.& 5.& infra cap.22.§.2. deinde. Neque effugit notam, quod ponat actum naturalem diſpoſitionem proximam, ad gratiam iuſtificantem conſequendam; nam minus ponit realem ſupernaturalitatem (quam neceſſariam dicit in illo actu contra Molinam) aſſiſtentia extrinſeca Dei, quam moralis cauſalitas gratiæ præuenientis, aut inſtrumentalis phyſica aſſerta à Molina; hæc enim ſupponit ſaltem entitatem ipſius gratiæ præuenientis ſuperadditam potentiæ ad naturæ actus; aſſiſtentia vero extrinſeca Suarij nihil aliud eſt, vt ipſe declarat,quam gratia adiuuans ſimultanea: hæc vero nihil aliud, quam actus ſecundus hominis vt à Deo, nulla ſuperaddita realitate,aut

Digitized by Google

modo reali, quæ videtur gratia verbo, non re, vt monſtrauimus locis citatis.

Actus enim 2. vt à Deo, eſt totus ab homine, aliàs eſſet dimidium actus à Deo & dimidiũ ab homine; ſcilicet vitalitas, vt aiunt, ab homine, & ſupernaturalitas à Deo, & cõſequẽter nec vitalitas eſſet ſupernaturalis, neq; ſupernaturalitas eſſet vitalis, cum tamen oporteat totum eſſe à libero arbitrio, & totum à gratia, vt docet S. Thom. 1. p. q. 235. corp. ſicut quod eſt ex cauſa ſecunda, & cauſa prima. Et per conſequens aut diſpoſitio proxima ad gratiam non eſſet hominis ſed à ſolo Deo, quia non eſſet vitalis: aut qua parte eſſet ab homine, non eſſet diſpoſitio ſupernaturalis, ſed ſecundum ſubſtantiam naturalem ſolam, quæ pariter repugnant; illud enim facit diſpoſitionem hominis ad gratiam non ſuam: iſtud vero facit diſpoſitionem proximam ad gratiam naturalem, & non à gratia, neque à prædeſtinatione, vt demonſtrat S. Thomas citatus.

Neque excuſantur per illam ſuam diſtinctionem, de totalitate effectus, & partialitate cauſarum, ſecundum quam totum ſuum effectum dicunt eſſe Dei, & hominis partialiter concurrentium: nam ſicut diſtinguunt partialiter cauſas, ita neceſſario diſtinguunt effectus partiales dicentes, vitalitatem naturalem ab arbitrio, nõ à gratia: ſupernaturalitatem vero à gratia, & non ab arbitrio. Aliàs enim ſi vterque effectus integer eſſet ab vtroque, nulla eſſet partialitas cauſarum, ſed vtraq; totum cauſaret ſicut totum effectum cauſæ ſecundæ cauſat prima cauſa, vt docet S. Thom. nuper citatus ad finem

§. 3. cap. 21. & p. 2. de neceſſitate gratiæ, & nobiſcum conſentirent in ſubordinatione totali, & reali arbitrij ad gratiam & prædeſtinationem, & ceſſaret controuerſia.

Sextò quia Pelagiani, ex illo, Petite & accipietis, quærite & inuenietis, pulſate & aperietur vobis, deducebant quod petentibus, quærẽtibus, & pulſantibus ex natura daretur prima gratia, redarguuntur à S. Auguſt. quod ponerent meritum gratiæ in natura lib. 4. contra Iulianũ cap. 6. *Ibi enim vos, vt video ponere iam cœpiſtis merita gratiam præcedentia, quod eſt petere, quærere, & pulſare; vt eis meritis debita illa reddatur, fruſtraque ſit ſcriptum. Miſericordia eius præueniet me.* Ergo ſimiliter videntur redargui Authores oppoſiti.

Neque excuſantur dicentes, ſe non ponere meritum in his operibus ad gratiam, ſed conſecutionem, nam & Iulianus, & Collator dicebant illa opera non eſſe conſentanea ad finem ſupernaturalem, vt ſuprà retulimus de eiſdem ex S. Auguſtino cap. 4. §. 1. & tamen redarguuntur à SS. Patribus Auguſtino & Proſpero. Sic enim ait S. Proſper cap. 6. contra Collatorem. *Quomodo autem non aduertis, te in illum damnatum errorem incidere, quod velis, nobis, conuinceris dicere gratiam Dei ſecundum merita noſtra dari, cum aliquid præcedere boni operis ex ipſis hominibus, propter quod gratiam conſequantur, affirmas; non enim nullius meriti haberi poteſt, petentis fides, quærentis pietas, pulſantis inſtantia; præcipuè cum omnes huiuſmodi & accipere, & intrare dicantur.* Ecce S. Proſper vrget col-

Digitized by Google

latorem eiſdem de cauſis, quibus nos modernos Theologos vrgemus: nempe non poſſe non eſſe meritum illud opus, cui infallibiliter in omnibus ſic operantibus conferuntur Diuinæ gratiæ auxilia præuenientia, & adiuuantia, ſeu ſufficientia, & efficacia, per quæ iuſtificantem gratiam infallibiliter homo conſequatur.

Si dicant, Pelagianos eam conſecutionem gratiæ ponere in opere naturali ſolo, ſine interuentione meritorum Chriſti; modernos autem Theologos, nonniſi interuentu pactionis cum Chriſto, propter merita Chriſti. Contra ſunt omnia, quibus ſuprà monſtrauimus hanc interuentionem nō tollere rationem meriti, aut debiti in illo opere naturali; ſiquidem interuētio Chriſti nihil ponit in eo gratiæ, aut acceptionis Diuinæ paſſiuæ, ſed tantum obligat Patrem, vt poſita illa naturali conditione, det homini primam gratiam, & non aliter; qua lege poſita, iam homo habet in manu ſua naturaliter facere vnde habeat primam gratiam quandocumque voluerit, de quo loquebantur Pelagiani contra illud. *Non eſt volentis neque currentis*; quod etiam poſt ſuppoſitam interuentionem Chriſti verificari oportet: non eſſet autem verum poſita tali lege, ſiquidem ea poſita, volentis eſt hominis, quod detur ſibi gratia; alias ſi poſt pactum miſerentis eſſet Dei, ex illo omnibus communi pacto, daretur omnibus. Ergo diſcrimen ex voluntate hominis oritur, & non ex Deo, contra illud; *quis ergo te diſcernit.*

§. IV.

Expenditur rigor noſtræ præcedentis argumentationis, & infirmitas reſponſionis contrariæ.

QVoniam hæc difficultas totius controuerſiæ radix eſt, ideo accuratius declaranda, animaduertendo, quod Pelagius & ſui, poſt illam ſuam retractationem in Synodo Paleſtina, de ponenda gratia, & merito ad ſupernaturalia in natura, nunquam amplius auſi ſunt hæc duo iterum expreſſis verbis aſſerere; ſed vt retinerent ea ad ſuos, adinuenerunt aliud principium, de aſſignandis bonis operibus in naturali arbitrio, quorum intuitu huic daretur gratiæ adiutorium ad ſalutem, & non alteri; vt ſupra retulimus ex Iuliano Pelagiano, cap.4. §.1. concedente veras, & perfectas virtutes naturaliter in arbitrio, ante omnem gratiam, quarum intuitu Deus ſic operantem reſpiciebat, & non alterum, vt Pelagius ſæpe dicit, quod petenti, pulſanti, & quærenti, ex natura, aperiretur, inueniretur, & daretur gratiæ adiutorium. Cum verò redargueretur Iulianus à S. Auguſtino, quod per hoc poneret in naturalibus operibus bonis meritum ad gratiam; Iulianus negabat meritum dicens, virtutes illas non eſſe conſentaneas ad finem ſupernaturalem, ſed tantum bonas ex officio, id eſt naturaliter, quod idem eſt in ſenſu ſuo, atque ea opera bona ex natura non pertingere ad meritum gratiæ, de quo erat obiectio

Augu

Digitized by Google

Auguſtini, vt ibi §. 2. retulimus.

Verum hac non obſtante proteſtatione Iuliani, S. Auguſtinus illum conuincebat, de poſitione meriti ſupernaturalis, in operibus bonis naturalibus ad gratiam, ex illa immediata argumentatione D. Pauli Apoſtoli. Si ex operibus iam non eſt gratia. Qua etiam vtitur Concil. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. cap. 8. Si enim gratia eſt, iam non ex operibus; alioquin vt idem Apoſtolus inquit, gratia iam non eſt gratia.

Igitur licet Authores, cùm quibus diſputamus negent catholicè verbis expreſſis meritum naturale ad gratiam, in operibus naturalibus factis ab homine ante gratiam; dum tamen dicunt intuitu eorum dari primam gratiam ad ſalutem huic facienti, & non dari alteri non facienti per immediatam conſequentiam videntur ponere in naturali opere meritum ad primam gratiam: quam argumentationem vt euadant, dicunt primò non dari hic gratiam intuitu boni operis naturalis, vt meriti, ſed vt conditionis præquiſitæ, quæ non eſt idem quod meritum, vt patet in conditionibus diſpoſitiuis, quia (inquiunt) attritio, ſiue contritio in ſacramento eſt diſpoſitio infallibilis ad gratiam, & non meritum: acceſſus item ad Baptiſmum, eſt diſpoſitio ad characterem, & non meritum: voluntas deficiendi res fidei in Papa, eſt diſpoſitio ad definitionem Spiritus ſancti, & non meritum.

Sed eſto diſpoſitio non ſit idem formaliter

quod meritum in exemplis poſitis, non euacuatur argumentum; quia & in illis diſpoſitio infallibilis ponit debitum cauſalitatis, quod ſatis eſt, ad tollendam rationem gratiæ, ſi tale debitum ponatur ad gratiam in naturali opere: æque enim repugnat gratiæ eſſe debitam diſpoſitioni naturali, & merito item naturali; vtrumque enim eſt damnatum in Pelagio; & gratia in natura, & meritum ad gratiam. Neque diminuit rationem debiti, quod diſpoſitio non cauſet efficienter formam, ad quam diſponit, vt patet in generante homine, qui non cauſans efficienter formam rationalem creatam, tamen per hoc, quod ponit diſpoſitionem materiæ ad ipſam, verè dicitur illi debita naturaliter anima rationalis.

Sic igitur, in exemplis poſitis pœnitentiæ, & Baptiſmi, debetur forma ſupernaturalis diſpoſitionibus ab homine, vt materiæ neceſſariæ quæ eſt pars ſacramenti, ex inſtitutione Chriſti; diffinitionibus autem Pontificiis miniſterialiter; niſi enim Pontifex adhibeat miniſterium ſuum, non aderit ei Spiritus ſanctus, ad determinandas res fidei, quia non determinat eas per reuelationem ſibi factam; ſed per ſcrutationem reuelationum factarum in Scripturis ſanctis; vt fecit S. Petrus, & Apoſtoli in primo Concilio Ieroſolymitano conuenientes, vt viderent de verbo illo, vt dicerent, viſum eſt Spiritui ſancto & nobis, quæ fuit prima definitio fidei.

Vnde ſicut iſtæ formæ, & effectus permanentes ſupernaturales ſunt ab Spiritu ſancto,

Digitized by Google

ita eſt diſpoſitiones ad illos ab eodem præuenienter cauſantur in homine, & non habentur ex natura naturaliter. De attritione, & contritione nullus poteſt dubitare Catholicus, poſt definitionem Trid. ſeſſ. 14. cap.4. ſed neque de acceſſu ad Baptiſmum, cum ex termino motus ſupernaturalis dignoſcatur principium ſupernaturale motus ad illum, qualis eſt talis acceſſus; & ſic proportionaliter de diſpoſitione Pontificis, ad definitionem fidei Theologizandum eſt.

Et ratio horum omnium eſt, quia diſpoſitio ad formam producendam, neceſſariò eſt à producente illam principaliter, id eſt per ſe primò; vt patet in diſpoſitionibus ad formam ignis, & lucem ſolis; quæ per ſe primò ſunt, ab igne & ſole: eiuſdem enim principij eſt dare formam & conſequentiam ad formam: diſpoſitiones autem antecedentes formam eiuſdem rationis ſunt cum conſequentibus; quia per eadem conſeruatur res, per quæ generatur.

Quam ob cauſam non tollitur ratio gratiæ, à gratia data in Sacramentis, aut extra, ſecundum diſpoſitionem hominis; quia & hæc diſpoſitio non eſt ab homine naturaliter, ſed à Deo authore gratiæ: quamvis enim Deus, vt infinitæ virtutis author non requirat diſpoſitionem in materia, cum nec ipſam materiam requirat, vt in creatione, cui collatio gratiæ comparatur, quæ dicitur noua creatura ad Galatas vltimo. Tamen hoc intelligitur, vt docet expreſſe D. Thomas 1. 2.

quæſt. 112. art.2.ad 3. *De materia, & diſpoſitione materiæ, quaſi præſuppoſita ex alterius cauſæ actione: ſed tamen oportet, quod ſecundum conditionem rei cauſandæ, in ipſa re cauſet, & materiam, & diſpoſitionem debitam ad formam; & ſimiliter ad hoc, quod Deus gratiam infundat animæ, nulla præparatio exigitur, quam ipſe non faciat.* Hæc S.Thom.

Quæ ratio proportionaliter conuincit, de omnibus formis, ſeu effectibus permanẽtibus, quæ ſupernaturaliter fiunt à Deo, in homine, vt patet in exemplis poſitis; motiones enim ſupernaturales non indigent alia motione: quia agens agendo mouet, & eleuat ſubiectum ad motum ſupernaturale. Ergo oppoſitam reſponſionem diſtinguentem in illis exemplis, diſpoſitionem à merito, non euacuatur argumentatio facta; nam & in diſpoſitione infallibili datur ratio debiti, ad formam, ad quam diſponit: Vnde ſi datur gratia ex operibus diſpoſitionis naturalis infallibilis, tollitur ratio gratiæ: æquè enim tollitur per debitum naturæ, atque per debitum meriti naturalis, ob improportionem naturæ, ad gratiam, ſicut & meriti naturalis.

Immo magis tollitur gratia per diſpoſitionem naturæ, quam per meritum, quia maiorem neceſſitatem ponit diſpoſitio, quam meritum: iſtud enim ponit debitum, quod amitti, & impediri poteſt, per peccatum ſequens: at diſpoſitio proxima naturalis neceſſario ſecum trahit formam, ad quam diſponit.

Caſſata igitur, per hæc, reſponſione prima, addunt ſecundam quod ad meritum requiritur ius: ſed in actu naturali nullum (inquiunt) poteſt eſſe ius ad gratiam. Ergo etiamſi ad illum conſequatur gratia infallibiliter, numquam poteſt dici meritum ad illam. Verum hæc reſponſio ſecum trahit implicationem in adiecto, expugnata enim diſpoſitione naturali,& negato iure ad gratiam in actu naturali libero hominis ante gratiam, implicat dari gratiam ratione illius operis infallibiliter; cum his tantum duobus modis inueniatur poſſibilis collatio doni ſupernaturalis ratione operis in homine, vt patet in collatione gratiæ & donorum in via, ſecundum diſpoſitionem hominis liberam; & collatione gloriæ in Patria, per meritum hominis ex gratia comparatum.

Vnde adinuenerunt. Tertiò, modum alium medium inter hæc extrema; nimirum, ſi conferatur gratia indebita vtroque modo expugnato recipienti, debita tamen aliàs de iuſtitia alteri tertio, propter quem dabitur ex lege infallibili huic incapaci iuris meriti, & proportionis diſpoſitiuæ; vt ſi Paulus paciſcatur cum Petro dare eleemoſynam Franciſco, quoties petierit, aliàs incapaci iuris proprij ad pecuniam: ſic, inquiunt, Chriſtus Dominus vt ex meritis ſuis ſubueniret bono hominis liberi naturali, pactus eſt cum Patre pro ſuis meritis, vt quoties homo ex natura faceret quod in ſe eſt, illi daretur

gratis adiutorium gratiæ ad ſalutem.

Cæterum quemadmodum illud pactum Pauli cum Petro, de danda eleemoſyna petenti Franciſco, poneret aliquod ius in illo opere Franciſci, ad exigendam illam eleemoſynam: ponit enim quod ſit conditio infallibilis adipiſcendi à Petro talem eleemoſynam, quod de ſe ante illud pactum non habebat: ita ſimiliter in noſtro caſu, poſt iſtud pactum Chriſti cum Patre, conſequitur naturale opus hominis bonum, aliquod ius ad exigendam primam gratiam à Patre, quod de ſe antea non habebat: nimirum eſſe conditionem infallibilem adipiſcendi primam gratiam, non per aliquid gratiæ ſuperadditum, vt docent, ſed per ſuum valorem naturalem. Ergo iam non datur illi operi gratia merè liberè,& merè gratis; ſed ex debito conditionis naturalis appoſitæ. Ergo erit conditionis diſpoſitiuæ proximæ, & neceſſariæ ad habendam primam gratiam, aut meritum: his enim tantùm duobus inuenitur conditio infallibilis ad gratiam, in opere hominis bono libero, vt communis Theologia docet. Ergo ſi ex operibus quomodocumque, gratia iam non gratia, ſed ex debito naturæ, & meriti.

Euacuatis igitur talibus euaſionibus de bono opere hominis naturali, vt conditione infallibili ad primam gratiam conſequendam ſine debito, & iam ex pacto Chriſti, manifeſte monſtratur integra & immediata conſecutio Trident. citati ſupra ſeſſ. 6.

Digitized by Google

cap. 8. ex Apoſtolo Paulo deſumpta, *ſi ex operibus iam non gratia*. Siquidem quomodocumque ſumantur opera hominis bona ante gratiam, & poſt pactum Chriſti, ſemper tenet illa immediata & euidens conſecutio Apoſtoli, quia iam debita naturæ, aut merito naturali.

Vnde etiam euidenter colligitur, tale pactum Chriſti nullo modo ſubſiſtere, nam ſi hoc pactum eſſet, vtique illius meminiſſet Apoſtolus faciens talem argumentationem, vt fit à recentioribus Theologis; cum ſi eſſet, videret ſibi poſſe opponi hanc exceptionem, de gratia data gratis, ex conditione operis boni naturalis poſt pactum Chriſti Domini cum Patre: aliàs aut ignorauit Apoſtolus tale pactum; aut fallaciter tacuit: vtrumque autem iniuriam facit Spiritui ſancto.

Declaratur. Apoſtolus Paulus ibi definit neceſſitatem gratiæ Chriſti, contra omnes impugnatores illius, ex operibus naturæ, aut legis, per hanc euidentem ex terminis conſecutionem: ſi ex operibus naturæ, vel legis, gratia iam non gratia. Vnde poſito hoc pacto Chriſti, iam non eſſet euidens illa argumentatio, per exceptionem operum poſt pactum Chriſti. Ergo aut Apoſtolus fallaciter argumentatur, ſciens exceptionem huius pacti; & non faciens: aut ignorans pactum, illam omiſit; & inepte argumentatur contra fidei hoſtes, ex ore Spiritus ſancti loquens.

Quæ deberent perpendere Authores oppoſiti, vt non excogitarent tale pactum in re

grauiſſima fidei neceſſaria, cuius cum oporteret meminiſſe, non meminit Apoſtolus diſertiſſimus gratiæ Chriſti per hanc euidentem argumentationem propugnator; quam deinde ab ipſo mutuati SS. Patres eiuſdem gratiæ defenſores, & nouiſſimè Tridentinum ſine vlla exceptione vſurparunt; quorum veſtigiis inhærentes diſcipulis S. Thomæ non ceſſant monere, non ſuam, ſed Apoſtoli Pauli, SS. Patrum, & Conciliorum argumentationem euacuari, per huius pacti inuentionem.

§. V.

Reſpondetur ad argumenta partis affirmantis.

AD primum reſpondetur videri, quod per poſitionem affirmantem, tollatur gratiæ præuenientis neceſſitas, de qua dicitur. *Sine me nihil poteſtis facere. Et nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit illum. Et non ſumus ſufficientes cogitare, &c. Et non eſt volentis, &c.* Si quidem in manu hominis eſt facere opus bonum, ante omnem gratiam ſibi collatam, cui infallibiliter donetur gratia prima; & conſequenter ſufficiens eſt cogitare aliquid ex ſe conducens ad ſalutem de lege, & habere aliquid ſe diſcernens, & non eſſe Dei miſerentis, ſed volentis, & currentis, quod faciat, vnde gratiam primam infallibiliter habeat, cum voluerit, hoc enim eſt intentum partis affirmantis, ſiquidem illud opus non fit ex gratia,

aut meritis Chriſti,vt aiunt, ſed ex natura ante omnem gratiam ſibi collatam.

Ad ſecundum dico, proloquium illud intelligi de voluntate antecedente, ſicut ex Damaſceno declarat S. Thomas 1. p. quæſt. 19. art.6.ad primum, non verò de voluntate conditionali, vt aiunt aduerſantes, quaſi Deus ſic velit omnes homines ſaluos fieri, ſi ipſi voluerint, vt expectet eorum conſenſum finalem, priuſquam illos prædeſtinet ad ſalutem; hoc enim facit Deum inſpectorem boni vſus liberi arbitrij, magis quàm præordinatorem eiuſdem boni vſus à principio, vſque ad finem, contra illud Epheſ.2. *Ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Ieſu in operibus bonis, quæ Deus præparauit, vt in eis ambulemus, nihil enim* (gloſſat ibidem S. Thomas) *aliud eſt prædeſtinatio, quam præparatio beneficiorum Dei, inter quæ beneficia computantur, & ipſa bona opera noſtra. Dicitur autem Deus nobis præparare, inquantum diſpoſuit ſe nobis daturum. Pſal. Paraſti cibum illorum.* Hæc D. Thomas.

Ad tertium dico, Deum dici ſtare ad oſtium cordis, per excitationes morales, ſed apertionem cordis eſſe à gratia præueniente efficaci, iuxta illud Machab. 1. *Adaperiat Dominus cor noſtrum*; ita vt apertio cordis ſit primo à mouente; à libero verò arbitrio, vt à moto, ſicut declarat D. Thomas prima ſecunda, quæſt. 112. art. 3. corpore, quo in ſenſu verum eſt, & proprie hominem ſuum aperire cor Deo, quia libens, & volens aperit, & hoc eſt myſterium gratiæ efficacis,

Digitized by Google

quod S. Auguſtinus vocat efficaciſſimum, ſuauiſſimum, & occultiſſimum. Solutio eſt D. Thomæ citati q. 109. art.6. ad quartum, in ſimili de illo, hominis eſt præparare animam, *quia* (inquit) *hoc facit per liberum arbitrium, ſed tamen hoc non facit ſine auxilio Dei mouentis, & ad ſe attrahentis, vt dictum eſt*, ſcilicet in corpore eiuſdem articuli, non dixit, auxilio expectante, ſeu comitante, ſed mouente.

Ad quartum dico, ſatis oſtendi ex dictis §.2.& 3. quod non poſſit intelligi pactum iſtud dandi gratiam ad conditionem boni operis naturalis, ſine merito operis, aut debito naturæ ad habenda gratiæ auxilia.

Ad confirmationem dico, potius probari per exempla poſita debitum operis, quam tolli: nam poſita illa pactione Principis, adimpleta conditio ſubditi, habet ius exigendi à Rege, quod ſub tali conditione ſibi dari pactum fuit cum tertio, à quo hoc ſibi ius comparatum eſt per ſui operis poſitionem, tanquam per verum debitum operis ſub tali pacto adimpleti.

Ad quintum dico, Deum homines monere, vt faciant, & obiurgare non facientes, quia liberè faciunt, & non faciunt: id eſt non coacti, neque neceſſitati, ſed vt homines liberi, & cauſæ ſecundæ principales, quarum eſt agere, non vt 1. mouentes ſe, quod eſt proprium Dei, ſed vt motæ à Deo; præſertim in ordine ad ſupernaturalem finem, ad quem nota eſt naturalis improportio, & maior infirmitas naturalis arbitrij, poſt lapſum.

Neque enim oportet pares eſſe vires arbitrij ad bonum, atque ad malum, vt volunt aliqui, *quia arbitrium ſolum non venit, & non niſi adiutum venit*, vt loquitur S. Auguſtinus citatus 1. de gratia Chriſti contra Pelagium cap. 14. Vnde merito obiurgatur, quia ex ſuo non venit, non tamen excuſatur, etiamſi non niſi adiutus venit. Quia, vt declarat Trid. ſeſſ. 6. cap. 11. *Deus non iubet impoſſibilia, ſed iubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adiuuat, vt poſſis*: non quod aliquod poſſe ſit in natura ſola, ad obſeruandum omnia Dei mandata, quoad ſubſtantiam, vt volunt aduerſantes; & aliud poſſe ſit à gratia morali excitante, nempe ad obſeruanda mandata, ſicut oportet ad ſalutem, vt aiunt, ſed ita quod ipſum facere quod poſſis, & vt poſſis, ſit etiam à gratia adiuuante, vt vltima clauſula demonſtrat, *Et adiuuat vt poſſis*. Quia neceſſitas gratiæ præuenientis non ſolùm eſt de actu, quoad modum extrinſecum gratiæ, ſeu extrinſecæ gratiæ, vt aiunt ſic explicantes illud (ſicut oportet) ſed quoad ſubſtantiam, & modum realem ipſorum actuum, per quos adimplentur præcepta. Quis enim, niſi velit euertere neceſſitatem gratiæ, & illudere Concilia in hac re, dicat illum, qui elicit actum dilectionis Dei ſuper omnia ex toto corde, ex tota mente, & ex totis viribus ſuis, provt eſt in præcepto diuino, quoad ſubſtantiam; non facere opus dilectionis, ſicut oportet, vt & iuſtificationis gratia conferatur; & idem eſt de actu contritionis, qui communiter circum-

fertur, per quod Trid.ſeſſ.14.cap.4.dicit iuſtifi-cari hominem extra ſacramentum. Aliàs tenentur oſtendere, quid deſit his actibus, vt ſint ſicut oportet, ne homines laborent in vanum, pro eliciendis illis,& implendis his præceptis; nam illud, quod addunt, proueniens ab excitante gratia præueniente inſtrumentaliter, vel ab aſſiſtentia extrinſeca Dei, vt aiunt, cum non ſit à libero arbitrio elicitum, nec vitaliter emanatum, vt fatentur, nec eſt, nec poteſt eſſe in præcepto; illud autem (ſicut oportet) eſt in præcepto;ergo non conſiſtit per aſſiſtentias extrinſecas in iſto extrinſecus adueniente, à gratia excitante inſtrumentaliter, ſed in ſubſtantia, aut modo reali actus vitalis, vitaliter producti à libero arbitrio,iam eleuato per motionem gratiæ præuenientis realiter,vt docent Thomiſtæ.

Ad confirmationem ex S.Auguſtino reſpondetur, quod ex illo teſtimonio, vel ſolo, oſtenditur ſatis, quantum abhorreat S.Doctor à ſententia affirmatiua contraria: nam bonus ille vſus rerum naturalium,cui ex pacto æquiſſimo S.Auguſtinus pollicetur gloriam æternam,non poteſt non eſſe ex gratia Chriſti, ſiquidem de fide eſt,etiam fatente Iuliano Pelagij diſcipulo, bona opera naturalia, imò & virtutes, quas aſſerebat ex viribus naturæ,conſentaneas non eſſe ad finem ſupernaturalem, vt non ſemel monſtrauimus ex eodem S.Auguſtino referente ſupra cap. 4. §.2.3.4. Ergo dum S. Auguſtinus pollicetur gloriam cæleſtem illi bono vſui rerum temporalium, manifeſte loquitur

Digitized by Google

de vſu ex gratia, & non de vſu ex viribus naturæ, vt aiunt aduerſantes.

Ad confirmationem ex S.Thoma ſecundam patet ex contextu, ſequelam illam, ductus rationis, de qua agit, eſſe ex gratia, non à natura, ſine gratia; vt cernitur in exemplo Cornelij, qui ſupponitur iuſtus, & cultor Dei, & quia per illam ſequelam implet homo ille præceptum naturale conuertendi ſe in Deum, quod teſte eodem S. Thoma 1. 2. q. 105. art. 4. modo non poteſt impleri ſine gratia. Vnde de homine in caſu poſito docet idem S. Doctor citatus q. 89. art. 6. corpore, *quod ſi ſeipſum ordinauerit ad debitum finem, per gratiam conſequetur remiſſionem peccati originalis.* Quæ omnia in doctrina D. Thomæ repugnant actibus factis ex viribus naturæ ſine gratia; ergo potius militat contra affirmantem partem, quàm iuuet locus iſte.

Ad confirmationem tertiam ex eodem S. Doctore reſpondetur, præparationem illam, ad gratiam habendam, de qua ibi, eſſe à gratia auxiliante, & præueniente, & non ex natura ſola, iuxta eiuſdem S. Doctoris reſolutionem 1. 2. q. 109. art. 6. corpore. Qua poſita, non denegabitur homini à Deo gratia habitualis, quia eiuſdem agentis eſt præparare, ſeu diſponere ad formam, cuius eſt dare formam, vt patet & in agentibus naturalibus. Et docet S. Thomas in re præſenti 1. 2. quæſt. 112. art. 3. corpore. *Si ex intentione Dei mouentis eſt vt homo cuius cor mouet, gratiam conſequatur illam conſequitur.*

Ex quibus omnibus colligitur, magis retardari homines à proſecutione ſalutis per poſitionem dictæ legis, quam accendi, vt volunt; nam ſciens homo, quod in manu ſua habet ſemper, cum voluerit, facere opus, vnde infallibiliter accipiat auxilia gratiæ ad iuſtificationem neceſſaria, magis fit deſidens, quàm ſolicitus: maiori enim cum diligentia, & ſollicitudine, quæreret remedium cum anxietate timoris, & tremoris, ſicut præcipit Apoſtolus ad Philip. 2. etiam ad fideles, & iuſtos dicens: *Cum metu, & tremore ſalutem veſtram operamini.* Vnde Niniuitæ, qui maximo cum tremore conuertebantur, dicebant Ionæ 3. *Quis ſcit, ſi conuertatur, & ignoſcat Deus?* Iam verò ſi certum foret, quod eleemoſynis, & aliis bonis operibus ab infideli, ſeu etiam à fideli peccatore factis, darentur auxilia ſufficientia, & efficacia gratiæ infallibiliter, vt docet pars affirmans; vtique ſine metu, & tremore ſalutem ſuam operaretur homo, certus, quod cum voluerit talia opera exercere, infallibiliter conſequatur diuinæ gratiæ auxilia pro iuſtificatione neceſſaria. Ergo magis deſidiam inducit iſta lex, quàm debitam, & humilem ſolicitudinem, quam prædicat noſtra ſententia, docens poſt Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. *Iuſtificationis exordium in adultis, à Dei, per Chriſtum Ieſum, præueniente gratia, ſumendum eſſe, hoc eſt ab eius vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur.* Vbi duo excellenter notanda, Verbum (exordium) quod denotat motum primum, ad ſalutem conducens, & verba (*nullis eorum exi-*

Digitized by Google

ſtentibus meritis) quæ excludunt omne genus meriti, etiam de congruo, ſeu conditionem, ſine qua non, cum ea, dum infallibilis ponitur, non poſſit non eſſe meritum, aut debitum, ſeu diſpoſitio proxima ad gratiam auxiliantem, vt ſupra monſtrauimus, art.4.

Neque per hoc, quod bonis operibus naturalibus non conſequatur infallibiliter homo auxilia gratiæ, debet ceſſare ab illis, *non ignorans*, vt ait Apoſtolus ad Roman. 2. *Quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam eum adducit; ſecundum autem duritiam ſuam, & impœnitens cor theſaurizat ſibi iram, in die iræ*; ſi non quieuerit à malo, & faciat bonum, vt dicitur Iſaiæ 1. vnde bene operans naturaliter minus elongatur à miſericordia diuina, & mitiùs punietur in iudicio finali, licet non infallibiliter conſequatur gratiæ auxilia ſufficientia, & efficacia quibus aliquando præuenitur actualiter peccans, vt Saulus adhuc ſpirans minarum.

Neque prætereundum eſt, quod cum iſta lex adinuenta ſit ab aſſerentibus pro opitulatione boni laboris hominis ex viribus naturæ, vt habeat homo, vnde poſſit conſequi prima gratiæ auxilia, ad iuſtificationem neceſſaria; tam paucos ea opitulatio contingat, vt inter infinitas fere infidelium myriadas, vix inueniatur, qui illius compos ſit: & inter fideles paucioribus ſubueniat.

Si dicant, defuiſſe opera bona naturalia, quibus non dantur talia auxilia gratiæ; ſibi magis repugnant, affirmantibus pares eſſe vires arbitrij lapſi, atque conditi in puris natu-

ralibus, neminemque quamvis barbarum, aut Scytham, eſſe, qui non poſſet adimplere præcepta naturalia, quoad ſubſtantiam ſine gratia omni tempore; qua adimpletione poſita, conſequetur auxilia prima gratiæ pro iuſtificatione neceſſaria. Igitur aut in eis fruſtratur talis lex infallibilis, ſine iniuria hominis bene operantis per naturam; & ceſſat lex, ceſſante cauſa: aut nobiſcum ſentiunt, qui dicimus non dari hæc auxilia ſub conditione laboris, & operis ex natura; imò multoties poſt haberi magis moratos infideles, imò & fideles; aſſumi verò magis peccatores, vt ſuprà expendimus cum S. Auguſtino §. 2. fine. Hæc enim diſcretio pertinet ad incomprehenſibilia iudicia Dei, vt dicitur Roman. 11.v. Vnde monet Eccleſia, & emendemus in melius quæ ignoranter peccauimus, ne forte præoccupati die mortis, quæramus ſpatium pœnitentiæ, & inuenire non poſſimus.

CAP.

CAPVT XX.

Vtrum operanti cum auxilio ſufficienti morali, detur infallibiliter auxilium gratiæ efficax, ſeu adiuuans?

§. I.

Pars affirmans ſuadetur.

AFFIRMANT Authores oppoſiti, probantque primo. Auxilium ſufficiens eſt illud principium gratiæ, quo homo poteſt bene vti, ſi voluerit: ſed bene vtentem gratia Deus adiuuat, aliàs deſereret non deſerentem ſe, ſed proſequentem; ergo operanti ex illo debetur gratia efficax, aliàs deeſſet Deus facienti, quod in ſe eſt, ex tali gratia.

Secundò cooperanti homini ad auxilium præueniens, Deus cooperatur per auxilium ſimultaneum: ſed illud eſt gratia ſufficiens, hoc vero gratia adiuuans, ſeu efficax: ergo operanti cum ſufficienti datur auxilium adiuuans, & efficax.

Tertio ſi ita non fieret, non eſſet verum, quod cum auxilio ſufficienti poſſet homo ſaluari. Patet ſequela, quia ſine gratia adiuuante, ſeu efficaci, nemo fit ſaluus; ergo vt in veritate dicatur, cum auxilio ſufficienti poſſe ſaluari, neceſſe eſt, quod

Digitized by Google

ſaltem habeat in poteſtate ſua facere aliquid, vnde habeat gratiam adiuuantem, ſeu efficacem; ſed non eſt aliud, quam bonus vſus ex auxilio ſufficienti. Ergo per hunc accipiet infallibiliter gratiam adiuuantem, ſeu efficacem

Quartò hoc dato, non ſequitur illud inconueniens toties repetitum, quod gratia auxilians, efficax, & adiuuans detur ex merito naturali, quia bonus iſte vſus arbitrij, iam eſt ex gratia præueniente, quam diximus auxilium ſufficiens.

---

§. II.

Notanda pro reſolutione.

PRo reſolutione recolenda ſunt quædam iam ſupra adnotata circa auxilium ſufficiens. Primum quod auxilium ſufficiens, & præueniens, idem numero ſunt in doctrina aduerſantium. Secundum quod idem auxilium præueniens, & ſufficiens conſiſtit in motibus indeliberatis intellectûs, & voluntatis, cauſatis à Deo intra mentem hominis. Tertium quod hoc auxilium habet ſe per modum principij indifferentis ad vſum liberi arbitrij. Quartum quod huius auxilij ſufficientis, & præuenientis cauſalitas eſt tantum moralis, nempè alliciens, excitans, inuitans homines ad actus pro iuſtificatione neceſſarios in adulto. Quintum quod liberum arbitrium conſentiens

Digitized by Google

dictæ gratiæ præuenienti, reddit illam efficacem ſi verò diſſentiat inefficacem, & caſſam facit.

Circa verò auxilium efficax, ſeu adiuuans, licet non ita clarè loquantur, dicunt tamen primum nullum eſt auxilium præueniens efficax ex ſe, & virtute propria, quia vt putant, tolleret libertatem arbitrij. Secundum auxilium adiuuans, phyſicè, eſt ſimultaneum, quod non efficax, ſed potius effectionem vocant, quia non influit in liberum arbitrium, vt faciat, ſed comitatur ipſam operationem illius. Tertium iſtud auxilium adiuuans ſimultaneum datur, quia homo cooperatur, non verò cooperatur homo, quia ille datur. Quartum iſtud auxilium ſimultaneum phyſicum alij cum Molina collocant in noua actione inſtrumentali eiuſdem numero auxilij præuenientis, & ſufficientis moralis eleuati à Deo: Alij verò cum Suario in aſſiſtentia Dei extrinſeca, id eſt in actu ipſo ſecundo liberi arbitrij, vt eſt à Deo.

Ex his deducit Molina cum ſuis actum cooperantis arbitrij ad gratiam ſufficientem, & præuenientem moralem, per amorem vel contritionem, eſſe quoad ſubſtantiam naturalem, ita in Concordia diſp. 14. m.3. 4. & 5. negata phyſica præuenientia gratiæ; benè tamen eſſe ſupernaturalem, ab impulſu Spiritus Sancti euehente, ita membro 5. §. Quoad Sotum, poſt medium. *At* (inquit) *ſi talis actus impulſu Spiritus Sancti euehatur ad eſſe ſupernaturale, verè dicitur Deum ſuper omnia diligere ſupernaturaliter, & eſt*

vltimo diſpoſitus ad gratiam, eamque conſequitur.
Hanc autem euectionem Spiritus Sancti collocat in illa actione noua inſtrumentali auxilij præuenientis moralis eleuati à Spiritu Sancto ad cooperandum cum arbitrio conſentiente.

Suarius verò eoſdem actus amoris, & contritionis cooperantis arbitrij, dicit ſupernaturales, quoad ſubſtantiam, ſed ab aſſiſtentia extrinſeca Spiritus Sancti, quam in actu 2. collocant in ipſomet actu hominis, vt à Deo.

Hæc oportuit præ oculis poni, pro deciſione tanti dubij, quo forte nullum maius in hac materia, vt ſententiam aduerſam in proprio ſuorum Authorum ſenſu premamus, nec dicant (vt aiunt) nos fingere hoſtem, quem inſectemur.

§. III.

Reſolutio quæſtionis.

DIco primò homo cum auxilio ſufficienti tantum moraliter præueniente, non poteſt elicere actum, ratione cuius detur ei infallibiliter auxilium efficax. Probatur, in ſenſu aduerſo homo cum tali auxilio elicit actum quoad ſubſtantiam naturalem, ſecundum Molinam, & ſecundum Suarium quoad ſubſtantiam ſupernaturalem, per aſſiſtentiam extrinſecam, quod idem eſt, atque in ſubſtantia naturalem, vt ſuprà monſtrauimus cap. 11.

§. 4. per totum, ſed actus quoad ſubſtantiam naturalis non conſequitur gratiam efficacem de lege, vt ſupra oſtendimus cap. 21. per tot. Ergo homo cum auxilio tantum ſufficienti morali, non poteſt facere actum, ratione cuius detur ei auxilium gratiæ efficax.

Confirmatur, & declaratur primò auxilium illud ſufficiens, & præueniens non ponit in homine principium aliquod efficiens ſupernaturale intrinſecum (quia vt fatentur) conſiſtit in motibus indeliberatis, qui de ſe non ſunt efficientes actuum perfectorum, vt bene argumentatur Suarius citatus ſupra dicto cap. 11. §. 2. contra Molinam, nec eleuari poſſunt, ad præſtandam illis ſupernaturalitatem, ſine aliquo alio principio intrinſeco ſupernaturali, de quo idem quæri poteſt, vt idem Suarius obſeruat ibidem.

At ſi dicant cum Suario eleuari per aſſiſtentiam extrinſecam, currunt argumenta contra eundem ſupra facta dicto cap. 11. §. 4. & 5. per quæ euincitur nihil per eam aſſiſtentiam extrinſecam addi actui illi ſupernaturalitatis, cum ea ſit, vt aſſerit, idem actus, vt à Deo, hic autem reſpectus vt à Deo (in eiuſdem Suarij praxi) nihil addit ipſi actui vitali, vt ab homine, quemadmodum ibi argumentabamur; aliàs non eſſet vitale illud, quod additur, & conſequenter non denominaret, & diſponeret hominem intrinſecè; ergo in vtriuſque ſcilicet Suarij, & Molinæ praxi, actus cooperantis arbitrij ad auxilium ſufficiens, & præueniens moraliter, eſt actus quoad

ſubſtantiam naturalis: ſed actus quoad ſubſtantiam naturalis non conſequitur de lege gratiam efficacem, vt monſtratum eſt ſupra cap.21.Ergo neque in praxi horum Authorum poteſt dici, quod agens cum ſolo auxilio ſufficienti cōſequatur de lege auxiliū efficax à Deo.

Confirmatur 2.in praxi aduerſa,homo ab auxilio ſufficienti declarato ſolūmodo habet allici,inuitari,excitari moraliter ad actus pro iuſtificatione neceſſarios, ſed nō conſequi illos perfectos, credere, ſperare, amare, & pœnitere, ſicut oportet.Ergo per auxilium ſufficiens non habet vnde conſequatur de lege auxilium efficax in praxi eorundem Authorum.

Si dicant, homo non dicitur operans cum auxilio ſufficienti per illos motus indeliberatos excitantis gratiæ, in quibus conſiſtit auxilium ſufficiens,quia in his non habet ſe vt mouens, ſed tantum vt motus à Deo: ſed cum illis motibus, ſeu ſufficienti auxilio in illis poſito conſentit eliciendo actus perfectos credendi, ſperandi &c. quibus adiungitur de lege gratia adiuuans ſimultanea, quæ eſt efficax auxilium ſimultaneum illorum.

Contra eſt, nam homo non elicit illos actus perfectos conſentiendi ex vi, & virtute auxilij ſufficientis, aliàs omnes, qui haberent illud, elicerent actus iſtos, contra experientiam approbatam ab eiſdem Authoribus, & rationem auxilij ſufficientis,quam docent ſolum per modum principij in actu primo indifferentis ad actum ſecundum.Ergo ſic operans homo,nullo modo dicitur operans cum ſolo auxilio ſuffi-

Digitized by Google

cienti declarato in eadem praxi, quod eſt intentum illorum, ſed cum alio.

Si dicant cum Molina, quod præuentus auxilio ſufficienti declarato, elicit actum perfectũ credẽdi, & cæteros ex ſola virtute naturali, cum auxilio generali ordinis naturalis, ſine vllo auxilio efficaci gratiæ, & per hunc actum naturalem in arbitrio, conſequitur auxilium efficax gratiæ adiuuantis; iam ponunt debitum auxilij efficacis, & adiuuantis gratiæ, erga actum naturalem hominis elicitum ex viribus naturæ.

Quæro etiam ad quid deinde inſeruiat auxilium illud efficax, quod huic actui debetur? Num ad eliciendum alium actũ credendi, & ſic de cæteris, ſupernaturalem, ſicut oportet? Vel ad ſupernaturalizandum eundem iam elicitum, quaſi induendo eum veſtimento noſtro? Illud eſt contra praxim Molinæ ſupra relatam §. 2. ex diſp. 14. n. 5. §. quoad Sotum, de identitate numerica eiuſdem actus eliciti ab arbitrio virtute naturali, & euecti ad ſupernaturale eſſe; & in hoc conueniunt illi omnes ſuæ ſententiæ Sectatores.

Si verò dicant eundem actum elicitum ab arbitrio præuento per auxilium ſufficiens, iam non eſſe ab arbitrio nudo ſine gratia. Inſuper autem adiuuari ſimultaneo per auxilium efficax ſimultaneum, ita vt, ſit ſimul actus ab homine, & à Deo ſimultaneè cooperante, ſe ipſos deſtruunt in ſuis aſſertionibus.

Nam ſi illa gratia præueniens moralis eſſet ſufficiens ad ſupernaturalizandum illum actum hominis ſecundum, ſicut oportet, ad quid

addunt inſuper aliam gratiam ſimultaneam adiuuantem realiter diſtinctam ad eundem effectum. Et contra: ſi iſta ſecunda eſt ſimpliciter efficiens, vt aiunt, ad illum præſtandum ſuperfluit illa præueniens, maximè verò vrget eos, qui dicunt interuenire hic auxilium generale ordinis naturalis, ad ſubſtantiam actus neceſſarium, vt appareat ad id ſolum adſtrui gratiam ſimultaneam, vt fiat efficienter ſupernaturalis iſte actus. Ergo fateantur cum Molina, actum illum, vt ab arbitrio, & naturali virtute, eſſe quoad ſubſtantiam naturalem, de quo item nos euincimus Suarium ſupra non ſemel.

Tuncque procedit argumentum: actus illè elicitus ab habente auxilium præueniens ſufficiens, naturalis quoad ſubſtantiam, non eſt efficienter à gratia præueniente morali, vt concedunt, neque à gratia ſimultanea efficiente; aliàs eſſet quoad ſubſtantiam, ſeu modum realem ſupernaturalis, vt exit ab homine vitaliter, quod negant; negato enim effectu formali, negatur & formalis cauſalitas, & è contra; ergo in re actus iſte quoad ſubſtantiam, vt ab homine, eſt mere naturalis, ſed actui mere naturali non debetur de lege gratia adiuuans ſupernaturalis, vt probatum eſt ſuprà cap. 21. Ergo ſine vllo fundamento dicitur, quod operanti cum auxilio ſufficienti, & præuenienti tantum morali, detur de lege gratia adiuuans efficax.

Vnde dico 2. operans tantũ cum auxilio ſufficienti, non elicit actum credendi, ſperandi, dili-

Digitized by Google

gendi, aut pœnitendi etiam quoad ſubſtantiã. Hæc deducitur ex dictis ſupra cap. 8. 9. 10. in quibus ſatis apertè monſtratum eſt, actus iſtos quoad ſubſtantiam, aut modum realem, ſupernaturales eſſe. Proindeque non poſſe elici ab arbitrio non habente habitum, ſine præueniente auxilio phyſico: atqui habens auxilium tantum ſufficiens præueniens morale, neque habet habitum ſupernaturalem, neque præueniens auxilium phyſicum efficiens. Ergo neque quoad ſubſtantiam elicit hos actus. Confirmatur: actus iſti de neceſſitate eliciuntur cum auxilio efficaci, quia actus efficaces, & deliberati ſunt; ergo non cum auxilio tantum ſufficienti morali.

Dico tertiò. Homo cum auxilio ſufficienti tantum morali præueniente, nullum elicit actum, cui de lege debeatur gratia efficax, aut adiuuans. Probatur; homo, vt ſic, nullum elicit actum ex gratia; ergo, vt ſic, nequit elicere actum, cui debeatur gratia adiuuans, etiam in ſenſu aduerſæ partis. Patet antecedens, ex dictis antecedentibus. Probatur conſequentia, quia & ipſi non audent dicere abſolutè oppoſitum, ſed concedunt ſic operantem operari ex gratia ſufficienti; atqui vt monſtrauimus, homo cum iſto ſolo auxilio ſufficienti, aut non operatur, vt admittunt; aut ſi benè operatur, agit ex gratia efficaci: ergo cum morali auxilio ſufficienti ſolo non ſic operatur, vt ei detur gratia adiuuans, & efficax. Secunda pars minoris (nam cætera patent) declaratur: nam ſic ope-

rans bene, eſt operans benè efficaciter; ergo ex gratia efficaci, & non ex gratia ſufficienti ſola, quæ nullo modo eſt efficax de ſe, vt fatentur: ergo operans cum gratia ſufficienti ſola morali, de ſuo non dicitur verè operari opus gratiæ, neque ex gratia, neque facere ex gratia opus, cui ratione auxilij ſufficientis debeatur gratia adiuuans, aut efficax de lege: ſi quidem opus illud quoad ſubſtantiam, & principium eliciens naturale eſt, vt fatentur, naturali autem operi non debetur gratia ex lege.

Si dicas rurſum, illum ſic benè operantem, operari ex gratia ſufficienti præueniente morali, & adiuuante phyſica ſimultanea; petis principium, & repetis tuum aſſertum, & voce tantum fateris gratiam efficacem, non re (ſi quidem) vt monſtratum eſt non ſemel (& ipſi etiam fatentur) gratia præueniens moraliter non cauſat efficienter illud opus deliberatum ſubſecutum; ſed neque gratia efficiens ſimultanea illud efficit, quia non facit illud fieri ab arbitrio, quæ eſt ſola vera, & realis efficientia, vt etiam ſæpius monſtratum eſt, ſed magis ſequitur, ſeu pediſequa eſt ad operationem arbitrij, ſiquidem (vt aiunt conſtanter) ideo datur, quia homo operatur, non vice verſa, ideo operatur homo, quia illa datur, quæ non conuertentiæ, veram prioritatem cauſalitatis realis ponunt in arbitrij opere, erga cooperationem gratiæ ſimultaneæ, vt patet ex terminis, & non è contra.

Dico quartò, Operans bene, poſt habitam

Digitized by Google

gratiam ſufficientem præuenientem moralem, neceſſariò operatur ex gratia efficaci præueniente adiuuante. Hæc deducitur ex S. Auguſtino ſupra relato lib. 1. de gratia contra Pelagium cap. 1. vbi dicit: *arbitrium poteſt eſſe ſolum, ſi non venit; non poteſt autem niſi adiutum eſſe, ſi venit, & ſic adiutum, vt non ſolum quid faciendum ſit ſciat* (ecce in vltimis verbis munus gratiæ ſufficientis, ſuadentis, & inuitantis, & allicientis per doctrinam internam, de qua idem S. Auguſtinus dixerat cap. 10.) *ſed nos eam gratiam nolumus*, ideſt eam ſolam, *ſed quod ſcierit, etiam faciat.* Et paulo poſt, *iſto diuino docendi modo, etiam ipſa voluntas, & ipſa operatio non ſola volendi, & operandi naturalis poſſibilitas adiuuatur.* Notanda illa verba (etiam ipſa voluntas, & operatio adiuuatur) vt ſic excludatur gratia ſimultanea, qua ſola (vt aiunt) operatio, non voluntas adiuuatur; quia (vt inquiunt) in ſolam operationem influit efficienter, & non in voluntatem. At S. Auguſtinus ad voluntatem, & operationem requirit adiutorium gratiæ efficientis. Ergo docet gratiam adiuuantem primo in voluntatem, & per eam in operationem influentem, quod eſt munus gratiæ præuenientis phyſicè.

Probatur ſecundò, ex D. Thoma 1. 2. q. 109. art. 1. ibi: *Quantumcunque natura corporalis, aut ſpiritualis ponatur perfecta, non poteſt in ſuum actum procedere, niſi moueatur à Deo.* Ergo quantumcunque arbitrium cenſeatur ſufficiens per auxilia gratiæ præuenientia mo-

ralia, non procedit in actum ſecundum, ſecundum illud auxilium ſufficiens, niſi moueatur à Deo. Ergo (vt paulo poſt ibidem dicit) *Actio intellectus, & cuiuſcunque entis creati, dependet à Deo, in quantum ad duo, vno modo, in quantum ab ipſo habet perfectionem, ſiue formam, per quam agit: alio modo in quantum ab ipſo mouetur ad agendum.* Ecce clarè exprimit motum iſtum à Deo in potentiam agentem, vt eam moueat ad agendum, ex quo euidentius excluditur gratia adiuuans ſimultanea, quæ, ſecundum aſſertores, non mouet arbitrium ad agendum, ſed in ſolam operationem influit, & hæc eſt doctrina communis in S. Auguſtino, & S. Thoma paſſim. Ergo certum eſſe debet, quod ſi arbitrium habens auxilium ſufficiens præueniens moraliter, bene operatur, eſt ex gratia præueniente phyſicè, cum nulla alia ſit via, per quam aſſeratur illud bonum opus eſſe à gratia, niſi (quod abſit credere de viris tam piis) illud reducere velint in ſolum arbitrium ſine gratia, vt fecit Pelagius; vel partem in arbitrium, partem verò in gratiam, vt fecerunt Semipelagiani, vel quod peius eſt, & ab eodem principio procedit, primam partem dare homini, & poſteriorem Deo, faciendo gratiam pediſequam liberi arbitrij in re ipſa, vt dicit S. Proſper non ſemel. Quia qui ſolam præuenientiam gratiæ moralem aſſerit, & omnem præuenientiam efficientem, & phyſicam negant in re tam in præuenienti ſua gratia morali, quam in ſua ſimultanea gratia phyſica quantumcunque

voce fateantur præuenientiam, & efficaciam gratiæ, non poſſunt non merito argui de ſenſu contrario, quem in ipſa ſua praxi, videntur non poſſe excuſare.

---

§. IV.

Reſpondetur ad argumenta partis affirmantis.

AD primum dico, auxilium ſufficiens dici illud principium, quo homo poteſt bene, vel male vti; ſed bonus vſus neceſſariò erit ex gratia efficaci, vt probatum eſt per Sanctum Auguſtinum, & Thomam: malus autem vſus eſt ex ſolo libero arbitrio, vt habet ſanctus Auguſtinus loco illo citato de gratia Chriſti cap. 14. Et ratio ſancti Auguſtini. *Arbitrium ſolum non venit, & non niſi adiutum, ſi venit*; atque adeo argumentum ſupponit falſum, dicendo bonum vſum arbitrij ex ſolo auxilio ſufficienti.

Ad ſecundum dico ſimiliter, cooperationem bonam arbitrij ad gratiam præuenientem tantum moraliter, non eſſe ab illa, ſed à gratia præueniente efficaci; vnde nihil concludit pro operatione cum ſola gratia ſufficienti, quia nulla erit, ſiquidem ea gratia non efficit opus perfectum fieri, qui eſt vſus bonus ſequens; & hoc eſt à gratia efficaci. Aut mala erit operatio, ſi arbitrium diſſentiat, vt ſæpe de facto facit in

ſenſu compoſito cum auxilio ſufficienti præuenienti.

Ad tertium dico, verum eſſe, quod cum auxilio ſufficienti poteſt homo ſaluari, ideſt in noſtro caſu poteſt credere, ſperare, &c. quia nullum habet impedimentum potentiale ad illos actus, quorum notitiam, immo & excitationem hebet per auxilium ſufficiens, ideſt per motus illos indeliberatos excitantis gratiæ internæ; ſed de facto non operabitur illos actus, niſi moueatur à Deo, vt ex S. Thoma retulimus, dicto vltimo; magis enim requiritur ad agere, quàm ad poſſe agere; vnde non dicitur vanum poſſe, vt improperant ſine cauſa, ſed poſſe ſecundum, & ſubordinatum Deo; ideſt indigens gratia Dei mouente, quam licet non habeat in poteſtate, nec facere poſſit in illo ſtatu, vnde ſibi infallibiliter detur, verùm dicitur habere poſſe; quia vt ad idem argumentum reſpondet S.Thomas 1.2. q. 109. art.6. ad ſecundum. *Cum dicitur homo facere, quod in ſe eſt, dicitur, hoc eſt in poteſtate hominis, ſecundum quod eſt motus à Deo.* Ex motione de qua dicitur ibidem, *ſine me nihil poteſtis facere*, quæ ſine dubio eſt gratia efficaciter mouens ipſum arbitrium, ad præparandum ſe ad gratiam, de quo in articulo agebatur.

Secundò, dicitur cum eodem S.Thoma citato art. 4. ad ſecundum, *illud quod poſſumus cum auxilio diuino, non eſt nobis omninò impoſſibile, ſecundum illud Philoſophi tertio Ethicorum, quæ per amicos poſſumus, aliqualiter poſſumus: vnde Hieronymus in expoſitione Catholicæ fidei ad*

Digitized by Google

Damaſum confitetur, ſic noſtrum liberum eſſe arbitrium, vt dicamus nos ſemper indigere Dei auxilio. Hæc D. Thomas: hoc autem auxilium quis dubitat, eſſe auxilium mouens efficienter ad agendum, de quo S. Thom. ibi per totam quæſtionem, & ſequentes.

Tertiò dicitur, quia ſemper ex culpa hominis eſt, quod ei non detur auxilium efficax ad conterendum, vt S. Thomas citatus docet art. 8. ad primum, quia iuſtè denegatur, ex pœna peccati antecedentis ſaltem originalis.

Si dicas, ergo fruſtranea eſt correptio illa data homini per auxilium ſufficiens, & excitans, præuenientia morali, ſiquidem cum ea ſola non operatur homo ſuam correptionem.

Reſpondet S. Thomas art. citato ad ſecundum. *Correptio vtilis eſt, vt ex ea, ex dolore correptionis, voluntas regenerationis oriatur, ſi tamen qui corripitur filius eſt promiſſionis, vt ſtrepitu correptionis forinſecus inſonante, aut flagellante, Deus in illo intrinſecus occulta inſpiratione operetur, & velle, vt Auguſtinus dicit in lib. de correptione, & gratia: ideo ergo neceſſaria eſt correptio, quia voluntas hominis requiritur ad hoc, quod à peccato abſtineat; ſed tamen correptio non eſt ſufficiens, ſine Dei auxilio. Vnde Eccl. Conſidera opera Dei, quod nemo poteſt corrigere, quem ille deſpexerit.* Ecce quomodo D. Thomas ex S. Auguſtino aſſerit non ſufficere, id eſt non efficaciter facere de ſe veram correptionem, auxilium ſufficiens, ſeu præueniens moraliter,

ſine Dei auxilio intrinſecus inſpirante, & operante & velle, quod eſt auxilium phyſicum præueniens, vt patet, ſi quidem illud ſimultaneum phyſicum non operatur occulta inſpiratione, & velle, vbi notandum eſt, quod verbum (inſpiratio) in S. Auguſtino, & S.Thoma, realem, & phyſicam operationem gratiæ, in mente hominis ſignificat, non tantum moralem, quo in ſenſu reali vſurpatur à Trid. ſeſſ. 6. cap.5. & can.3.& 4.

Igitur ad argumentum in forma dicitur, per auxilium ſufficiens verè dici, quod poſſit homo ſaluari, ſed hoc poſſe non exercebit homo in actu ſecundo per ſeipſum ſolum, ſed vt cauſa ſecunda mota à Deo per auxilium efficax, ſic enim, & non aliter intelligitur poſſe cauſæ ſecundæ, ſicut verum eſt, quod ignis poteſt calefacere, & tamen non calefaciet, niſi motum à primo motore corporali, ſiquidem ceſſante illo, ceſſabit, vt communis Philoſophia docet: nec proinde dicitur vanum poſſe, ſed poſſe creaturæ ſecundum, & non primum.

Nec oportet, quod habeat homo in manu ſua vnde accipiat illud auxilium efficax, ſed quod non habet impedimentum aliquod in potentia, aut ex parte obiecti, ad eliciendos actus ſalutis, ſicut non habet ille, cui propoſita, verbi gratia, eſt fides ſufficienter, ſi capax rationis exiſtit; illud enim auxilium efficax, non eſt ad poſſe, ſed ad operari requiſitum, ea ratione, qua non poteſt cauſa ſecunda procedere in actum ſuum, niſi moueatur à Deo,

quæ

Digitized by Google

quæ compoſitionis neceſſitas, non tollit illud poſſe potentiale declaratum, eſſe verum poſſe, expeditum moraliter, & phyſicè, cum nullum ibi habeat impedimentum phyſicum, aut morale ad credendum, niſi propriæ repugnantiam voluntatis, quam non retinet inuitus, ſed volens, clare videns in ſe, poſſe illam abijcere ſi voluerit, ſed tamen illam non abijciet vnquam de facto, niſi immutante Deo voluntatem eius phyſicè, per auxilium gratiæ præueniens phyſicè, quo poſito ponitur inclinatio ad fidei aſſenſum, & aufertur contraria repugnantia ſine vlla violentia, aut coactione, quia non ponitur hæc inclinatio bona, manente contraria; tunc enim eſſet pugna phyſica, & moralis inter eas, ſicut inter calorem, & frigus in ligno, & eſſet violentia per reſiſtentiam contrariæ inclinationis. Hìc verò cauſatur quidem hæc inclinatio bona phyſicè à Deo mouente arbitrium ad elicientiam illius, ſed illa poſita formaliter, formaliter excludit contrariam, quia inter formam, & formam non eſt violentia, ſed inter efficiens, & efficiens, iuxta definitionem Philoſophi: Violentum eſt paſſo non conferente vim, ſed renitente, paſſum verò hoc, nullam poteſt habere reſiſtentiam erga motionem gratiæ, quæ eſt ſuperioris omnino virtutis, in voluntatem hominis, ſcilicet ab Authore naturæ, & gratiæ.

Neque etiam hìc ponitur neceſſitas abſoluta ex obiecto, quæ ſola tollit libertatem indifferentiæ poſitiuæ, vt ex viſione Beata; cum

hæc immutatio voluntatis fiat ſub indifferentia iudicij moralis antecedentis, quod eſt veriſſimum exercitium libertatis poſitiuæ in via.

Ad quartum dico eadem inconuenientia ſequi ex poſitione contraria, quæ ſequuntur ex debito gratiæ, ad opera mere naturalia, quia operans cum ſolo auxilio ſufficienti, ſine auxilio efficaci, operatur opus vitale, quoad ſubſtantiam naturale, vt monſtratum eſt §. 3. per totum, cui ſi debetur auxilium gratiæ efficax, ſeu adiuuans de lege, iam debetur gratia operi naturali abſque gratia, ſiquidem etiam in praxi aduerſa auxilium illud ſufficiens nullam efficit ſupernaturalitatem in illo actu, quo ſibi dicitur cooperari homo, vt fatentur, aliàs ſuperflueret auxilium ſuum ſimultaneum efficiens phyſicum, quod ad hoc munus accumulant, ſuper auxilium generale, quod ponunt ordinis naturalis ad ſubſtantiam operis naturalem neceſſarium; atque adeo vt homo bene ſupernaturaliter operetur cum auxilio ſufficienti oportet habere auxilium efficax præueniens reale ſupernaturale, iuxta illud Auguſtini. *Arbitrium ſolum non venit; non poteſt autem non eſſe adiutum gratiâ, ſi venit.*

CAPVT XXIII.

Vtrum operanti ex auxilio præueniente efficaci actus imperfectos fidei, ſpei, dilectionis, & pœnitentiæ, dentur infallibiliter auxilia efficacia ad actus perfectos eiuſdem generis?

CVM ex dictis ſatis conſtet, nullum elici ab arbitrio actum deliberatum ſupernaturalem, niſi ex auxilio præueniente efficaci, & hi actus imperfecti merito dicantur ſupernaturales, & ſint; vt etiam ex ſupradictis manifeſtum eſt, conſequens ſit vt videamus, an in illis, ſeu per illos conſequatur homo auxilia efficacia ad eoſdem perfecte eliciendos.

§. I.

Pars affirmans.

PRo parte affirmatiua videtur eſſe primò, quod ſic operans dicatur facere quod in ſe eſt, ex auxilio efficaci ſibi dato, ſed facienti quod in ſe eſt ex gratia, Deus non denegat gratiam, iuxta commune proloquium; ergo huic dabit Deus auxilia efficacia ad actus perfectos eiuſdem generis.

Confirmatur, ſi attrito, verbi gratia, non

detur auxilium efficax ad contritionem, ſine cauſa imputabitur ei, quod non conteratur. Ergo de lege dabitur illi auxilium efficax ad contritionem, & ſic de aliis. Patet conſequentia; declaratur antecedens, quia ſicut ille obſecutus eſt auxilio efficaci ſibi dato ad attritionem, ita obſequeretur efficaci ad contritionem, ſi daretur ſibi. Ergo ſine culpa caret illo.

Secundò ſi aliquid obſtaret ad huiuſmodi conſecutionem, eſſet peccatum mortale elicientis: ſed peccatores Deus exaudit ex miſericordia, vt S. Thomas docet 2. 2. q. 83. art. 16. corpore. Ergo attritum exaudit ad dandum auxilium efficax ad contritionem, & ſic de aliis.

Tertiò in Trid. ſeſſ. 14. de pœnitentia, ponitur attritio in ſacramento diſponere hominem infallibiliter ad gratiam iuſtificantem recipiendam, vt communis Theologia docet: ergo extra ſacramentum ſaltem diſponet ad auxilium efficax conſequendum infallibiliter pro contritione, qui eſt actus perfectus huius generis.

Quartò, ſi aliquid obſtaret huic conſecutioni, foret, ne poneretur gratia efficax ad contritionem debita naturæ: ſed iam præcedit gratia efficax; ergo nihil obſtat. Confirmatur, nam operanti actus perfectos datur gratia iuſtificans de lege. Ergo, & operanti imperfectos dabitur de lege efficax gratia auxilians.

§. II.

Pars negans comprobatur.

NIhilominus pars negatiua, quoad attritionem, experientia comprobatur, cum multi peccatores atterantur, & pauci ſint, qui conterantur; in cuius confirmationem euidenter procedit Concilium Trident. proximè citatum, dum in remedium, & conſolationem huius deficientiæ, determinat per attritionem in ſacramento diſponi hominem ad diuinam miſericordiam impetrandam, aperte diffiniens illam, ſine ſacramento pœnitentiæ, per ſe ad iuſtificationem perducere peccatorem nequaquam poſſe; verè autem perduceret illum ad iuſtificationem, ſi ex lege haberet conſequi auxilium efficax ad contritionem; quandoquidem contritiò, vt ibidem diffinitur, extra ſacramentum hominem Deo reconciliat, iuxta illud, quod eſt cauſa cauſæ eſt etiam cauſa cauſati.

Idem apparet certum de actibus fidei, & ſpei informibus in peccatoribus, ex quibus nequaquam ſequitur conſecutio actuum perfectorum; ergo neque auxiliorum efficacium ad illos: idem habetur de dilectione Dei imperfecta, ideſt non abſoluta, quam ſæpe elicit peccator, nec conſequitur amorem perfectum: ergo neque efficax auxilium ad illum.

Quoad omnes verò actus probatur negatiua

reſolutio vnica ratione Theologica. Lex dandi auxilia efficacia operanti hos actus imperfectos etiam ex gratia efficaci ad illos, non eſt ex debito conditionis ipſorum, neque ex pacto Dei. Ergo non eſt. Patet conſequentia, quia his tantum de cauſis poteſt obligari Deus ad Creaturam. Primò nempe modo, quia qui dat formam, dat conſequentia ad formam. Secundo, quia ipſe ſibi impoſuit legem, qui pepigit, vnde in vtroque oritur obligatio ab ipſo Deo, & non à creatura. Sed non extat prima obligatio, vt patet experientia ſeiungente hos actus imperfectos à perfectis, ſecunda ex eodem, & quia non aſſeritur in ſacris literis. Ergo nulla eſt talis lex.

---

§. III.

Reſpondetur ad argumenta contraria.

AD argumentum primum reſpondetur, attritio, qui non conteritur, neque quærit ſacramentum pœnitentiæ, vnde ex attrito fiat contritus, iuſte imputari ad culpam, quia ſibi datum auxilium efficax ad attritionem, ſufficiens fuit ad contritionem eliciendam: conſequens enim eſt, vt motus ad actus imperfectos, tendat etiam ad actus perfectos quatenus de ratione motus naturalis eſt procedere de imperfecto ad perfectum, niſi ex deſidia, aut diuertentia operantis deficiat, ſicut experientia comperimur in motibus naturalibus. Ergo ſimiliter in præſenti.

Vnde ad confirmationem dico, attrito deſidi, iuſtè denegari auxilium efficax ad contritionem, in pœnam ſuæ deſidiæ, cui libens acquieſcit, quid enim vetat eum, vt loquitur Trid. ſeſſ. 6. citata cap. 11. *Et facere quod poſſis, & petere quod non poſſis*; quod ſi faceret cum debitis circunſtantiis, contritionis efficaciam impetraret. Vnde ſiſtens in attritione, nec laborans pro contritione, licet faciat quod ſufficit ad pœnitentiæ Sacramentum, non tamen facit quod in ſe eſt, & tenetur ad contritionem habendam.

Ad ſecundum dico, peccatorum preces exaudiri à Deo, non quaſi ex iuſtitia, ſed ex pura miſericordia, & cum debitis circunſtantiis, vt docet S. Thomas citatus, nempe pro ſe, pro ſalute propria neceſſaria, piè, & perſeueranter precantium, quod non habet ſimplex attritio. Hîc autem agitur de legis debito, quaſi debeatur ex iuſtitia his actibus imperfectis auxilium efficax ad perfectos ex conditione propria, aut pacto diuino, quod non admittimus.

Ad tertium dico, virtutem illam impetrandi diuinam miſericordiam in Sacramento pœnitentiæ, non deberi attritioni, vt attritio eſt, ſed virtuti Sacramenti pœnitentiæ, quod eſt ſecunda tabula poſt baptiſmum, cui ſicut ſufficit attritio, ita & ad pœnitentiam, quia ſunt ſacramenta mortuorum, non poſtulantia diſpoſitionem viuentium perfectam, ſed diſpoſitionem volentium redire ad vitam, & recedere à morte, qualis eſt attritio. Vnde non ſequitur, quod extra ſacramentum habeat virtutem ad

conſequendum auxilium efficax de lege, ad opera vitæ, quæ non niſi ex auxilio efficaci elici poſſunt.

Si dicas: iſte ideo non facit contritionem, quia ſibi denegatur auxilium efficax ad illam, ergo facit totum quod poteſt ex gratia, quam habet, & conſequenter excuſatur à progreſſu vlteriori.

Reſpondetur negationem auxilij efficacis ad contritionem, non eſſe cauſam impœnitentiæ iſtius, quia non eſt impellens ad malum, vt patet, neque etiam ſicut remouens, prohibens ſuſtentaculum lapidis ſupra poſiti, quia amoto ſuſtentaculo, naturaliter cadit lapis, ſed negato auxilio arbitrium non ruit naturaliter, aliàs eſſet ex natura addictus ad malum, quod eſt error damnatus, ſed cadit libens, & liberè per actum poſitiuum de nouo, quem alio actu poſitiuo Deus permittit, quia etiam negato auxilio ad conterendum, ſi Deus non permitteret, adhuc non ſequeretur peccatum poſitiuæ impœnitentiæ de nouo; ergo non ſequitur ad illam negationem, neque vt ad remouens prohibens; ſed primo, & per ſe reducitur in liberum arbitrium, vt primum deficiendi principium.

Vnde non valet conſequentia, poſitio iſtius auxilij efficacis poneret contritionem; ergo ablatio ponit impœnitentiam, quia auxilium eſt poſitiua, & prima cauſa ponendi contritionem; negatio verò non eſt prima, & poſitiua cauſa impœnitentiæ, ſed liberum arbitrium, iuxta illud Oſææ 13. Perditio tua ex te Iſraël,

Digitized by Google

tantummodo ex me auxilium tuum. *Collationis vero gratia prima eſt* à Deo, vt expreſſe docet S.Thom. 1.2. quæſt.112. art.3. ad ſecundum ex eodem teſtimonio.

Ad quartum reſpondeo, quod opus imperfectum ſit ex auxilio efficaci, non ſatis eſſe, vt conſequatur de lege vlterius auxilium efficax ad actus perfectos: quia ſicut opus imperfectum de ſe non eſt efficax ad ponendum perfectum, vt omnes fatentur, quia minus non poteſt in maius, ita neque auxilium ad illud, efficaciter conſequetur auxilium ad actum perfectum, ob eandem rationem, & principaliter, quia non eſt ex intentione Dei, vt iuſtificetur homo per illam motionem, ſicut expreſſe docet S. Thomas 1. 2. quæſt. 113. art. 3. corpore.

Ad confirmationem reſpondeo, diſparem eſſe rationem, quia opera illa perfecta, ſunt diſpoſiones proximæ ad gratiam iuſtificantem, vt in ſequenti capite patebit. Vnde inter auxilium efficax ad actus imperfectos, in ordine ad auxilium efficax ad perfectos, eſt veluti infinita diſtantia, quia illud pertinet ad opera non viua, hoc vero ad opera vitæ, ideoque non valet conſecutio à maiori, ad minus hic.

CAPVT XXIV.

Vtrum operanti ex auxilio efficaci actus perfectos fidei, ſpei, amoris, & pœnitentiæ, detur infallibiliter gratia iuſtificans?

PARS affirmans eſt tradita in Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. 6. 7. dum in primo aſſeritur neceſſitas diſpoſitionis, ſeu præparationis in adulto ad iuſtificationem per actus proprios conuertere ſe Deum; & in ſecundo declaratur modus eiuſdem præparationis per fidem, opem, dilectionem, & timorem Dei, ſeu, vt exprimitur can. 3. per credere, ſperare, diligere, aut pœnitere, ſicut oportet, vt iuſtificationis gratia homini conferatur. Vnde in cap. 7. affirmatur infallibilis conſecutio gratiæ iuſtificantis ad hos actus diſponentes, ſeu præparantes, ibi, *Hanc diſpoſitionem, ſeu præparationem iuſtificatio ipſa conſequitur*

Confirmatur ratione, de lege naturæ ad poſitionem diſpoſitionis proximæ, & neceſſariæ ponitur forma naturæ, vt patet in calore ad ignem, & luce ad ſolem, & ſic de aliis. Ergo ſimiliter de lege gratiæ; ſed hi actus de eadem lege gratiæ tradita in dictis locis, ſunt diſpoſitio proxima, & neceſſaria ad collationem gratiæ iuſtificantis, ſiquidem nullo alio requiſito dicitur conferri gratia iu-

ſtificans ad poſitionem eorundem: ergo de lege infallibili gratiæ operans dictos actus perfectos, conſequitur gratiam iuſtificantem.

Quod vero hi actus perfecti eliciantur ex auxilio efficaci præueniente, videtur expreſſum cap.5. & can.3. citatis, vbi de actibus efficacibus ad habendum gratiam iuſtificātem in effectu agitur: ergo de actibus à gratia præueniente efficaci factis; aliàs adhuc oporteret declarare gratiam efficacem, à qua fierent.

---

§. I.

Explicatur illud, ſicut oportet ād ſalutem in actibus pro iuſtificatione neceſſariis.

QVid autem importetur in his actibus per particulam (ſicut oportet) non ſatis declarant Theologi; Molina namque & aliqui ex ſuis dicunt hos actus vt à Spiritu Sancto fiunt, eſſe ſicut oportet, ſed hoc eſt idem per idem declarare, contra formam Canonis tertij citati inſinuantis duo, vnum ex parte principij, quòd ſint à Spiritu ſancto mouente: alterum ex parte ſubſtantiæ, aut modus actuum ex obiecto, nempè ſicut oportet; vt recte obſeruat Suarius citatus ſupra c.11.§.5.dicens per oppoſitum eludi Concilia, & deſtrui gratiam, atque adeo dicitur communiter hos actus debere eſſe ſupernaturales in ſubſtantia, aut modo reali.

Cæterum neque hoc videtur ſatis, quia &

actus imperfecti horum generum ſupernaturales ſunt altero ex his modis, & tamen non ſunt ſicut oportet, vt gratia homini conferatur. Patet in attritione, fide, & ſpe informibus, & dilectione inefficaci, quæ in fideli peccatore reperiuntur ſine gratia iuſtificante.

S.Thomas de veritate quæſt.24.art.15. ratione ſecund. ſic habet. *Quia non qualiſcumque motus voluntatis, eſt ſufficiens præparatio ad gratiam, nec qualiſcunque dolor ſufficit ad remiſſionem peccati, ſed oportet eſſe aliquem determinatum, qui modus homini notus eſſe non poteſt, cum ipſum donum gratiæ cognitionem hominis excedat, non enim poteſt ſciri modus præparationis ad formam, niſi forma ipſa cognoſcatur.* Vnde videtur ſentire, quod motus iſte in indiuiduo, & qualitate non poſſit ſciri ab homine.

Verum, quia Concilium Trid.ſeſſ.14.de pœnitentia cap.4. diſtinguit inter attritionem, & contritionem quoad ſpeciem, ſeu ſubſtantiam, & illi denegat rationem diſpoſitionis proximæ ad gratiam, extra ſacramentum, quam attribuit contritioni formatæ per charitatem; inde videtur aſſignanda ratio diſpoſitionis proximæ ad gratiam in his actibus quoad ſpem, ſi in illis importetur formaliter, aut virtualiter motiuum charitatis. Vnde patet diſcrimen fidei, & ſpei informiū, quæ nō ſuffiunt ad hanc diſpoſitionem, quia ſine motiuo charitatis elicitę.

Cæterum, quia & hoc motiuum commune eſt etiam virtutibus moralibus, ex quo ſi fiant etiam per illarum actus, diſponeretur homo ad gratiam, nec tamen aſſignantur in Canone

illo tertio Concilij, neque in capitibus 5. 6. 7. vt diſpoſitiones ad iuſtificationem; ſed tantum fides, ſpes, charitas, aut pœnitentia; ideo aliquid peculiare in illis eſt, ratione cuius diſponant ad iuſtificationem ſupra rationem motiui charitatis communis etiã virtutibus moralibus.

Hoc autem ſpeciale ex proportione ad gratiam dignoſcendum videtur, iuxta regulam D. Thomæ ſupra, cognoſcendi diſpoſitionem per formam, ad quam diſponit; licet autem gratia non poſſit cognoſci ab homine pro hoc ſtatu quidditatiuè, vt ſupponit S. Thomas, propter ordinem, quem importat ad bonum diuinum in ſe; bene tamen à poſteriori per ea, quæ de gratia reuelata ſunt, adumbrari poterit effectus formalis, & primarius illius, vt ex proportione ad illum, dignoſcatur diſpoſitio ad eandẽ.

Igitur, cum gratia creata id videatur habere per participationem accidentalem, quod gratia increata, ſeu (quod idem eſt) Spiritus Sanctus habet per ſubſtantiam, *id enim* (inquit S. Thomas 1.2.q.110.art.2. ad ſecundum) *quod ſubſtantialiter eſt in Deo, accidentaliter fit in anima participante diuinam bonitatem*; nam, vt docet q.113. art. 3. ad ſecundum, *donum gratiæ iuſtificantis præcipuè ordinat hominem ad bonum; quod eſt obiectum voluntatis*. Vnde gratia creata attribuitur, ſecundum proprietatem, Spiritui Sancto, qui ſecundum originem procedit per voluntatem, ſecundum modum impulſus, ſeu inclinationis, 2. bonitatẽ, ſeu ad bonitatẽ diuinã in ſubſtãtia ſua. Eandem inclinationẽ ad bonitatẽ diuinam in ſe, videtur participare gratia creata accidentalitor,

quam participationem S.Thomas q.110.art.3. corpore vocat *altiorem naturam* : hoc eſt *naturam diuinam participatam, vt per hoc diuinæ efficiamur conſortes naturæ*, quia non minus ſubſtantialiter communicatur natura diuina per voluntatem in Deo, quàm per intellectum ; & ideò dicimur regenerati in FilioDei,ſed per adoptionem, qui voluntatis actus eſt.

Igitur ſicut gratia creata eſt participatio diuinæ ſubſtantiæ, per accidentalem inclinationem, ad diuinam bonitatem in ſe ſolam, ſine vllo alio reſpectu extraneo ad inſtar inclinationis ſubſtantialis, quæ in Spiritu ſancto relucet per proceſſionem voluntatis, ita actus hominis, qui talem inclinationem ad bonum diuinum participant, ſecundum ſuas rationes formales, erunt diſpoſitiones proximæ ad habendam inclinationem gratiæ creatæ, quæ eſt veluti ſubſtantia huius generis : ſoli autem actus virtutum Theologicarum hanc habent eminentiam, quia ſoli reſpiciunt diuinam bonitatem, vt habendam ; ergo illi ſolum diſponunt ad gratiam iuſtificantem, & quidem de charitate, & contritione patet : quia ſolum reſpiciunt Deum ſuper omnia: illa diligendo propter ſeipſum, hæc dolendo de peccato,propter ipſam ſolam bonitatem offenſam. Verum & de actu fidei proximè accedente ad Deum iuſtificantem, dicitur ad Hebræos 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, & quia inquirentibus ſe remunerator eſt.* Quaſi & in ſuo actu formali reſpiciat Deum remuneratorem, cuius remunerationis origo prima eſt gratia, & bo-

nitas diuina communicata Spiritui Sancto per originem ſubſtantialem. Neque enim fides perfecta eſt aſſenſus ſpeculatiuus tantum, ſed practicus. Ad Galat. 5. *Hæc eſt fides, quæ bonum per charitatem operatur.* Ergo credit habendum bonum diuinum.

Similiter,& ſpes,vt docet S.Thomas,2.2.q.17. art. 1. *attingit Deum innitens eius auxilio, ad conſequendum bonum ſperatum*, ipſum ſcilicet Deum, ex illo ad Hebræos 6. *Habemus ſpem incedentem vſque ad interiora velaminis*, id eſt ad Beatitudinem, vt Gloſa ibidem exponit.

Niſi quod etiam ſicut fides in ſola veritate diuina fundatur, ita & ſpes ſolo auxilio diuino innititur; atque adeo, cum vtraque, ex genere ſuo reſpiciat bonum diuinum ſolum practicè habendum, ſine vllo alio reſpectu extraneo, hinc eſt, quod ex genere ſuo ſunt proximæ diſpoſitiones ad gratiam, perque eas pariter homo iuſtificari in ſcripturis, ſicut de charitate, & pœnitentia, non quia ſine iſtis iuſtificetur homo,cum omnes pariter infundãtur cum gratia iuſtificante, vt docet Trid.ſeſſ.6. cap.7. ſupra citato. Sed quia in ſuis rationibus formalibus reſpiciunt eandem inclinationem ad bonum diuinum habendum practicè; ad quem gratia ipſa inclinatio veluti ſubſtantialis eſt, & charitas veluti potentialis.

Confirmatur primò fides, ſpes, charitas habent ſe ad gratiam ſicut potentiæ rationales ad animam, vt docet D. Thomas prima ſecundæ quæſt. 110. art. 4. ad ſecundum; ſed potentiæ rationales ſunt proprietates accidentaliter par-

ticipantes, quod in anima eſt ſubſtantialiter, & de neceſſitate naturæ comitantes animam: ergo ſimiliter dicendum de ſpe; fide, & charitate, erga gratiam habitualem, & per conſequens ita proportionantur gratiæ in exiſtendo ad inuicem, quod eſt diſpoſitionis proximæ proprium, ſicut potentiæ ad animam.

Hinc vero facile apparet primo quare per virtutes morales non dicitur homo iuſtificari, quia hæ de ſe ſolum reſpiciunt bonum hominis, & ſolùm ab extraneo ordinantur ad bonum uinum habendum, nimirum ex charitate ſupra genus ſuum.

Apparet etiam ſecundo quare fides, & ſpes informes, ſiue mortuæ ſine iuſtificante gratia inueniantur in peccatore, quia tunc non ordidinant hominem ad Deum practicè, & proximè, vt petit genus ſuum, ſed tantum remotè, & in radice, vt exponit Trid. ſeſſ.6.citata cap. 8. Quia vero ſpecies actus non dignoſcitur ab actu imperfecto, ſed à perfecto, ideo, cum ſecundum actus fidei, & ſpei perfectos inueniatur iuſtificatio hominis, rectè ſecundum illos dicitur diſponi homo ad iuſtitiam recipiendam, & non per alios informes, & imperfectos.

Confirmatur ſecundò gratia non datur adulto, niſi volenti, & acceptanti, vt docet D.Thomas 1.2.quæſt.113.art.3.corporis fine, & Trid. ſeſſ.6. cap.7. initio. *Renouatio interioris hominis, per voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum*: at ſoli actus perfecti virtutum Theologalium, ſeu contritionis acceptant gratiam Dei practiçè, quia ſoli in exercitio faciunt, quod præponderet

ponderet bonum diuinum, quæ eſt rectificatio iuſtitiæ, omnibus aliis bonis creatis, per conuerſionem ad quæ, eſt auerſio à Deo. Ergo hi ſolum ſunt infallibiles diſpoſitiones in adulto ad recipiendam gratiam iuſtificantem. Maior, & conſequentia patent, minor facile apparet in charitatis,& contritionis actu formato;ſicut & de fide formata idem docet D. Thomas ad Rom.4. lect.1. *Ipſum credere eſt primus actus iuſtitiæ,quam Deus in eo operatur; ex eo enim quod credit in Deum iuſtificantem, iuſtificationi eius ſe ſubiicit, & ſic recipit effectum*; nempe iuſtificationem ex fide, ſeu per fidem; *& hæc expoſitio*, proſequitur S.Thomas, *eſt literalis,& ſecundum intentionem Apoſtoli qui facit vim in hoc, quod Geneſ. 13. dictum eſt: Credidit Abraham Deo,& reputatum eſt illi ad iuſtitiam.*

Similiter & de ſpe dicendum videtur, iuxta illud eiuſdem Apoſtoli ad Rom.8. *Spe enim ſalui facti ſumus.* Spe enim ſubiicit ſe homo iuſtificationi ſolius Dei, cuius per auxilium tantum ſperat ſaluari:ergo merito per hos actus perfectos dicitur homo diſponi ad gratiam iuſtificantem infallibiliter conſequendam,ſecundum proportionem,quam habent ad ipſam gratiam iuſtificantem,& ab ipſa deriuatam in eoſdem,vt ſuarum potentiarum actus.

Si vero roges, an actus iſti ſimul, an ſingulus diſponat ad gratiam habendam? Reſpondet S.Thomas de veritate quæſt. 28. art. 4. quod ſimul ſumpti ſunt diſpoſitio ad gratiam.

Nam ſicut habet ratione ſecunda. *Vt homo ad*

vlius iuſtificetur, oportet, quod per actũ propriũ contingat Deum, ſeu conuertatur ad Deum. ſed primo contingit, & conuertitur intellectu per fidem, iuxta illud ad Hebræos 11. Accedentem ad Deum oportet credere quia eſt, & quia inquirentibus ſe remunerator eſt; ſed quia requiritur, quod non ſolùm intellectus conuertatur in Deum, ſed & affectus: primus autem motus affectus eſt amor, qui quidem in deſiderio includitur, ſicut cauſa in effectu; deſideratur enim aliquid quaſi amatum, ipſa vero ſpes deſiderium quoddam importat, cum quadam animi erectione, in quoddam arduum tendens. Sicut ergo ſimul eſt motus cognitionis, cum motu amoris, ita motus amoris, cum motu ſpei ſeu deſiderij, ſicut enim bonum apprehenſum mouet amorem, ita amor mouet deſiderium, ſeu ſpem. Sic ergo liberum arbitrium in iuſtificatione impij mouetur in Deum motu fidei, charitatis, & ſpei; oportet enim iuſtificatum conuerti in Deum amando ipſum cum ſpe veniæ; & hæc tria computantur pro vno motu completo, in quantum vnum includitur in alio; denominatur tamen hic motus à fide, eò quod virtute continet in ſe illos motus, & in eis includitur. Hæc D. Thomas. Ex quibus euidenter colligitur, quod hi motus non ſigillatim, ſed ſimul ſunt diſpoſitio ad iuſtificationem adulti conuertentis ſe in Deum per proprium actum; provt etiam traditur in Concilio Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. 6. 7. 8. & can. 3. & ſeſſ. 14. de pœnitentia cap. 4. quod (ſic capio) non ſemper explicitè, ſed implicitè inueniantur, ſicut enim de fide dictum eſt ad alios, ita de aliis ad fidem, & cæteros.

Digitized by Google

Si dicas : hi actus perfecti non exercentur in iuſtificatione adulti cum ſola attritione per ſacramentum pœnitentiæ : ergo ſine cauſa dicuntur requiri ſimul ad iuſtificationem.

Reſpondetur primo ſatis fore, ſi reperiantur cũ perfectione in iuſtificatione adulti extra ſacramentum pœnitentiæ, vt inſinuatur ſeſſ. 14. citata Concilij cap. 4. vt vera ſit doctrina, quæ declarat iuſtificationem adulti per proprium actum.

Cæterum, & in iuſtificatione per ſacramentum pœnitentiæ reperiuntur hi actus cum perfectione virtualiter, quatenus virtute ſacramenti homo ex attrito fit contritus ; in contrito autem fides, & amor perfectus neceſſario etiam virtualiter clauduntur, & ita ſemper eſt vera neceſſitas horum actuum formaliter, aut virtualiter perfectorum, pro diſpoſitione ad iuſtificationem adulti peccatoris.

CAPVT XXV.

Vtrum hæc diſpoſitio actus proprij, in adulto ſit etiam de potentia abſoluta ad iuſtificationem impij neceſſaria?

§. I.

Pars negans ſuadetur.

PRo parte negante non deſunt authores oppoſiti, neque rationes, vt ipſi putant, non leues, quas & olim S. Thomas ſibi oppoſuit 1.2. quæſt. 113. art. 3.

Probatur primò Infans iuſtificatur ſine actu proprio de lege ordinaria; ergo de potentia abſoluta iuſtificabitur adultus, ſine actu proprio, iuxta regulam communem, quod amplius poteſt Deus de potentia abſoluta, quam faciat de lege ordinaria.

Secundò Deus poteſt infundere ſapientiam dormienti ſine actu proprio, vt fecit Salomoni, vt habetur 3. Reg. 3. 2. Paralip. 1. ergo etiam gratiam. Tertiò per eandem cauſam gratia producitur in eſſe, & conſeruatur; dicit enim Auguſt. 8. ſuper Gen. ad litterã, *ita ſe debet homo ad Deum conuertere, vt ab illo ſemper fiat iuſtus*, ſed abſque motu arbitrij conſeruatur: ergo abſque motu liberi arbitrij poteſt à principio infundi iuſtitia.

Quartò homo poteſt dare gratiam ſuam al-

teri,ſine vllo motu liberi arbitrij alterius: ergo etiam Deus;ne dicas Deum minus poſſe in hac parte,quã homo. Quintò homo poteſt remittere offenſam alteri, ſine motu offendentis ſe,imò etiam perſiſtente eo in offendendo:ergo etiam Deus à fortiori.

Sextò Deus eſt agens infinitæ virtutis; ergo non requirit hominis diſpoſitioné,ad opus iuſtificationis ipſius,ita D.Thom.citatus argument.

Sextò in hoc nulla datur implicatio. Ergo. Antecedens patet ex dictis ſupra.

---

§. II.

Notanda pro reſolutione.

PRo reſolutione obſeruandum eſt 1. ex D. Thoma ſupra art. 1. corpore,quod iuſtificatio paſſiuè accepta importat motum ad iuſtitiam, ſicut & calefactio motum ad calorem. Secundò ibi: *Iuſtitia hic importat rectitudinem quandam ordinis in ipſa interiori diſpoſitione hominis, prout ſcilicet ſupremum hominis ſubditur Deo, & inferiores vires animæ ſubduntur ſupremæ rationi.*

Tertio ibi: *Hæc iuſtitia dupliciter in homine poteſt fieri: vno modo per modum ſimplicis generationis,quæ eſt ex priuatione ad formam, & hoc modo iuſtificatio competeret etiam homini,qui non eſſet in peccato dum hanc iuſtitiam acciperet: Sicut Adã dicitur accepiſſe iuſtitiam originalem. Alio modo ſecundum rationem motus,qui eſt de contrario in contrarium, & ſecundum hoc iuſtificatio importat tranſmutationem quandam de ſtatu iniuſtitiæ,*

Digitized by Google

ad ſtatum iuſtitiæ prædicta, nimirum rectitudinis interioris rationis ad Deum, & inferiorum virium ad rationem; & hoc modo loquimur hîc de iuſtificatione impij, vt loquitur Apoſtolus Rom. 4. ei qui non operatur, credenti autem in eum, qui iuſtificat impium &c. Hæ D.Thomas citatus.

§. III.

Reſolutio quæſtionis.

HIs poſitis dico 1. Iuſtificatio impij adulti, nec de potentia abſoluta poteſt fieri ſine actu arbitrij. Colligitur ex D. Thoma 1. 2. quæſt. 113. art. 3. & de veritate quæſt. 28. art. 3. licet enim ibi de lege loquatur, tamen rationes factæ dictis locis probant & de potentia abſoluta.

Probatur primo ex not. 3. ſuprà. Iuſtificatio impij fit per motum de contrario in contrarium, quia eſt tranſmutatio de ſtatu iniuſtitiæ ad ſtatum iuſtitiæ; ergo neque de potentia abſoluta poteſt fieri, ſine motu arbitrij. Antecedens eſt certum de fide in Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. 6. 7. & can. 3. & 4. vbi de actibus arbitrij ad iuſtificationem de lege neceſſariis; ſed potentia abſoluta non poteſt tollere neceſſitatem de lege definitam; aliàs huic definitioni poſſet ſubeſſe falſum de potentia abſoluta, quod nullus Catholicus admittet, ne detur anſa Hæreticis ſic eludendi fidei definitiones. Abſoluta neceſſitas ergo eſt, non iuſtificari hominem adultum, ſine actu proprio.

Declaratur: hæc neceſſitas actuum liberi

Digitized by Google

arbitrij pro iuſtificatione, non pertinet ad factum contingens, ſed ad modum agendi liberum in iuſtificatione: ſed Deus nec de potentia abſoluta poteſt tollere modum agendi liberum à iuſtificatione impij; aliàs non iuſtificaretur homo per voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum, vt decernitur cap.7. initio in eadem ſeſſ.6. Ergo.

Confirmatur, & declaratur magis: impius nec de potentia abſoluta poteſt iuſtificari inuitus; at ſi iuſtificaretur ſine actu, iuſtificaretur inuitus. Ergo nec de potentia abſoluta iuſtificabitur ſine actu proprio. Maior patet ex terminis, & conſequentia. Probatur minor, quia iuſtificaretur impius, manens impius, ſiquidem non mutauit ſe, ab impietate ſua, per actum contrarium; at impius manens impius, non vult iuſtitiam: ergo inuito daretur iuſtificatio.

Secundo: Iuſtificatio impij, eſt rectificatio mentis eius ad Deum, & virium inferiorum ad rationem ex notabili ſecundo, ſed implicant hæ rectificationes in adulto mentis compote, ſine actu proprio. Ergo idem, quod prius. Maior, & conſequentia patent. Probatur minor. Rectificatio hæc adulti, vt ſit vera in re, debet adæquatè opponi impietati præcedenti; ſed iſta fuit determinata per actum ad potentiam indiſpenſabiliter. Ergo & rectificatio debet etiam eſſe per actum determinatum in potentiam indiſpenſabiliter. Aliàs non ſanaretur potentia, vt affecta per actum malum, ſed potentia tantum nuda, vt in paruulo, contra ſuppoſitionem factam de arbitrio per actum proprium maculato.

Digitized by Google

Cőfirmatur:ideo paruulus iuſtificatur per habitũ gratiæ,ſine actu proprio,quia non habuit peccatum proprij actus, ſed tantũ naturæ vitiũ per originem.Ergo remedium illius, non ſufficit ad adultum peccatorem per actum propriũ.

Tertiò quando agens, & patiens natum eſt tangere, tangi indiſpenſabiliter, non completur actio ſine mutuo contactu, ſicut ignis agit in aquam,& è conuerſo; ſed Deus conuertens impium de neceſſitate tangit animũ illius per gratiam conuertendo illum per gratiam: ergo impius de neceſſitate eadẽ tangit Deum conuertendo ſe ad illum, cognoſcendo,& amando,ſeu dolendo propter ipsũ.Patet,quia pari cũ neceſſitate dicitur. *Conuertimini ad me,& ego conuertar ad vos:& Cõuerte nos Domine ad te,& conuertemur.*

Confirmatur,quia & in Tridentino explicatur par neceſſitas tactus gratiæ in liberum arbitrium,atque contactus arbitrij ad gratiam per proprium actum,ſic enim definitur ſeſſ.6.can.4. de iuſtificatione.*Si quis dixerit liberum arbitrium motum, & excitatum à Deo,nihil omnino agere &c.*anathema ſit.Ergo ſicut motus iſtius gratiæ eſt realis in arbitrium, ita & rurſus arbitrij in Deum.

Si dicas hanc neceſſitatem eſſe de lege ordinaria gratia, non vero de potentia abſoluta, contra eſt replica iam facta ſupra,quia potentia abſoluta non tollit neceſſitatem de lege,quando neceſſitas pertinet ad rationem formalem rei, ſeu modum agendi proprium, quia ex oppoſito ſequitur ineuitabile damnum; ibi inſinuatum,nempe quod liberum arbitrium habe-

ret ſe, vt inanime quoddã nihil omnino agẽs; vnde colligitur neceſſitas abſoluta actus proprij in iuſtificatione. Neque euacuatur argumentum per iuſtificationẽ paruuli ſine actu, quia paruulus non eſt agens natum tangere tangi, propter incapacitatem ætatis, quæ non datur in adulto.

Si dicas, iſtum tactum à gratia eſſe moralem, & ſimiliter ab arbitrio. Contra eſt, quia tactus moralis de nouo, fũdatur in actu phyſico de nouo; aliàs non denominaret vitaliter arbitriũ, nec liberè de nouo contra ſuppoſitionem factam.

Quartò Authore D. Thoma 1. 2. q. 113. art. 3. citato. *Deus ita infundit donum gratiæ iuſtificantis, quod etiam ſimul cum hoc mouet liberum arbitrium ad donum gratiæ acceptandum in his, qui ſunt capaces huius motionis.* Ergo motus iſte ad acceptandum donum gratiæ iuſtificantis indiſpenſabilis eſt de lege ordinaria gratiæ, vt patet etiam ex can. 4. ſupra citato, vbi damnatur dicere, *nihi cooperari arbitrium aſſentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quoad obtinendam iuſtificationis gratiam ſe diſponat.* Ecce expreſsè poſtulatur aſſenſus arbitrij, non quidem ad gratiam excitantem, vt volunt Authores oppoſiti, ſiſtendo in eam; ſed quo ſe diſponat ad obtinendam iuſtificationis gratiam. Qui eſt ſenſus noſtri aſſerti proprius; & ex mente D. Thomæ citati q. 112. art. 3. corpore, aſſerentis neceſſariam conſecutionem gratiæ illi ſoli præparationi noſtræ, quæ eſt ex Deo mouente, cum intentione dandi gratiam; *quæ intentio Dei deficere non poteſt, ſecundum Auguſtinum de prædeſtinatione ſanctorum, quod*

per beneficia Dei certiſſimè liberantur, quicumque liberantur. Vnde ſi ex intentione Dei mouentis eſt, quod homo, cuius cor mouet, gratiam conſequatur, infallibiliter illam conſequitur. Hæc D. Thomas. Ergo conſenſus hominis requiſitus ad iuſtificationem, non eſt ad gratiam excitantem, quam homo iam habet, ſed ad conſequendam iuſtificantem ordinatus, ex intentione Dei, & hoc de lege infallibili: ergo neque de potentia abſoluta poteſt aliter fieri, ſecundum regulam ſupra, quod potentia abſoluta non deſtruit neceſſitatem legis gratiæ, aut naturæ, ſed perficit.

Confirmatur, & declaratur: gratia à Deo non poteſt intelligi ſine libera acceptatione actuali donantis Dei; ergo neque recipi in adulto, ſine libera acceptatione recipientis hominis. Antecedens patet, quia aliàs denominatio gratiæ, non eſſet gratia à Deo, ſed neceſſitas, ergo ſimiliter ſi ſine acceptatione libera reciperetur in habente vſum voluntatis, non eſſet receptio gratiæ gratioſa in arbitrio, ſed eſſet per modum impreſſionis naturalis, ſicut ſcientia in intellectu: & conſequenter ſicut ſcientia infuſa ſine actu hominis non poteſt repelli per liberum arbitrium, ita neque gratia ſic infuſa poſſet repelli per actum liberi arbitrij. Conſequens eſt contra rationem gratiæ iuſtificantis in via amiſſibilis per actum contrarium. Ergo & antecedens.

Dico ſecundò. Hæc ratio euincit, quod etiam adultus non peccator de potentia abſoluta neceſſe habet per actum proprium accep-

tare gratiam, vt iuſtificationi ſui conſentiat, ſiquidem & illi deberet eſſe gratiæ donum gratuitum, ideoque volitum per propriam diſpoſitionem.

Si dicas: ille adultus non habet diſpoſitionem contrariam gratiæ, ſicut impius. Ergo ſicut puer iuſtificabitur ſine actu proprio. Contra eſt, nam, vt docet S. Thomas de veritate q. 28. art. 3. ad 9. *Mens intellectualis non eſt in vltima diſpoſitione ad ſuſceptionem gratiæ, niſi cum eſt volens, quia potentia completur per actum, per quem determinatur ad alterum oppoſitorum, de ſe in potentia exiſtens ad vtrumque, ſicut materia exiſtens in potentia ad plures formas, per diſpoſitionem aptatur ad vnam formam, magis quàm ad aliam.* Hæc D. Thomas.
Tunc ſic. Sed indiſpoſitio materiæ, nec diuinitus poteſt ſuppleri, quia tolleret indiuiduationis principium intrinſecum; non enim daretur maior ratio, ob quam hæc portio materiæ, quàm illa reciperet formam hanc, potius, quam illam. Ita & in præſenti, ablata diſpoſitione intrinſeca arbitrij ad hanc determinatam gratiam, tolleretur intrinſeca indiuiduatio huius iuſtificationis ex parte ſubiecti, nempe libera acceptatio talis gratiæ; ſiquidem non eſſet maior ratio, ob quam huius arbitrij eſſet quàm alterius quia appropriatio arbitrij, non eſt, niſi per actum arbitrij volentis.

Neque obſtat iuſtificatio paruuli, & amentis per baptiſmum, quia hæc non datur capaci talis apprehenſionis, ſeu acceptationis, ſed

datur ad inſtar generationis naturalis, per modum regenerationis ſpiritualis. Vnde ſicut generatio naturalis non petit, ſed antecedit vſum rationis, ſimiliter & iuſtificatio paruuli, & amentis: non ſic autem iuſtificatio adulti,quæ datur per modum motus rationis, incapaci illius.

§. IV.

Reſpondetur ad argumenta in principio poſita.

Ad primum patet ex dicto ſecundo.

AD ſecundum reſpondet S.Thom.art. 3.citato ad 10.& 1.2.q.113.art.3.ad 2.non eſſe eandem rationé de ſapientia,atq; de gratia, nam donum gratiæ præcipuè ordinat hominem ad bonum, quod eſt obiectum voluntatis, & ideo ad ipſum mouetur homo per motum voluntatis: ſic autem ſcientia, quæ de ſe habet conuincere, & neceſſitate intellectum ,velit, nolit voluntas.

Ad tertium reſpondet S. Thomas nuper citatus, q.113. art.3. & de verit. ad 11. quod in infuſione gratiæ iuſtificantis, eſt quædam tranſmutatio animæ humanæ, & ideo requiritur motus proprius animæ humanæ, vt anima moueatur ſecundum motum ſuum; ſed conſeruatio gratiæ eſt abſque tranſmutatione, vnde non requiritur aliquis motus ex parte animæ, ſed ſola continuatio influxus diuini.

Ad quartum reſpondetur ex nota differentia

Digitized by Google

gratiæ hominis à gratia Dei, quam aſſignat S. Thomas 1. 2. q. 110. art. 1. corpore, *nam gratia, ſeu dilectio hominis, non ponit totaliter bonum, quod amat: at ex dilectione Dei profluit aliquod bonum in creaturam*, quia omne bonum prouenit ex voluntate diuina, quatenus illa eſt cauſa prima rerum omnium, vt dicitur 1. p. q. 19. art. 4. cum communi Theologia. Et ideo inquit S. Thomas ſuprà 1. 2. loco citato. *Quamlibet dilectionem Dei ſequitur bonum in creatura cauſatum: quandoque tamen dilectioni coæternum*, vt prædeſtinatio, ſicut, in fine articuli declarat. Adde, *quandoque vero temporale*, & currit ſenſus planus, *& ſecundum huiuſmodi bonum*, ſcilicet temporale, *differens conſideratur dilectio Dei ad creaturam; vna quidem communis, ſecundum quam diligit omnia, quæ ſunt, vt dicitur Sapient. 11. ſecundum quam eſſe naturale rebus creatis largitur. Alia autem dilectio eſt ſpecialis, ſecundum quam trahit creaturam rationalem, ſupra conditionem naturæ, ad participationem boni diuini, & ſecundum hanc dilectionem dicitur aliquem diligere ſimpliciter, quia ſecundum hanc dilectionem vult Deus ſimpliciter creaturæ bonum æternum, quod eſt ipſe.* Sic igitur concludit, *per hoc, quod dicitur homo gratiam Dei habere, ſignificatur quiddam ſupernaturale in homine à Deo proueniens.*

Vnde quod homo det alteri ſuam gratiam, ſine motu, ſeu mutatione recipiẽtis, magis eſt infirmitas dantis, quàm potentia, quia non poteſt facere, verbi gratia, alterum de inimico

amicum,quod facit Deus immutando, & conuertendo voluntatem hominis ad ſe per gratiam : ideoque gratia hominis ſolum ponit acceptationem extrinſecam moralem : gratia verò Dei, de neceſſitate logica ponit inhærentem iuſtitiam, & charitatem, quia non poteſt amouere à ſua voluntate efficaciam, ſeu efficientiam ſibi propriam ; cumque hæc inhærens iuſtitia, & charitas non poſſit recipi in arbitrio capaci diſpoſito contrariè, ſiue indifferente, vt monſtratum eſt ſupra, ne dicatur homo iuſtificari coactus, aut tantum per extrinſecum fauorem, neceſſaria eſt huiuſmodi diſpoſitio indiſpenſabiliter ad iuſtificationem adulti.

Vnde ad quintum dicitur, remittere hominem offenſam inimico perſiſtente, non eſſe commendationem humanæ bonitatis, ſed deminutionem ; tunc enim eſſet vere bonitas, ſi de inimico faceret amicum, vt facit Deus, de quo dicitur Epheſ. 2. cum eſſemus mortui peccatis. Alias ſignum crudelitatis illuſoriæ foret, ſi Deus dans gratiam relinqueret inimicum cor noſtrum, & mortuum : quid enim homini prodeſſet gratia Dei, & iuſtitia ſibi data, quæ nollet mutare affectum hominis malum, cum poſſet ; aut ſi vellet, non poſſet : certa vitanda ſunt hæc abſurda : & dicendum per hanc ſolam neceſſitatem logicam noſtræ diſpoſitionis ad gratiam, non ſolum verè, ſed piè, & magnificè declarari gratiam Dei iuſtificantem ; cætera vero videri illuſoria.

Ad ſextum dico, neceſſitatem diſpoſitionis

Digitized by Google

ad formam in naturalibus, nec per diuinam potentiam poſſe ſuppleri ob rationes ſupra factas, non ex defectu Omnipotentiæ, ſed quia ea ſublata deſtrueretur creaturæ numerica vnitas, & intrinſeca informatio formæ informantis, ſicut & in arbitrio deſtruetur libertas, & intrinſeca iuſtificatio gratiæ iuſtificantis, vt probatum eſt.

Ad ſeptimum patet ex dictis: non vnam tantum, ſed plures contradictiones ſequi ex oppoſita aſſertione, videlicet, quod iuſtificaretur, & non iuſtificaretur adultus; iuſtificaretur, quia eſt habens iuſtitiam Dei, cuius effectus formaliter eſt iuſtificare: non iuſtificaretur, quia nollet iuſtificari, ſi impius non retractaret malum ſuum, aut ſi adultus maneret indifferens; tunc enim non apprhenderet, neque acciperet volens iuſtitiam Dei arbitrio ſuo, ſed eſſet iuſtitia in illo, vt in paruulo, quæ non ſufficit ad adultum etiam non peccatorem, propter indiſpoſitionem potentiæ indifrentis.

Secunda implicatio ſequeretur, quod iuſtificatio fieret, & non fieret per intrinſecum tantum fauorem: ab extrinſeco fieret, quia non mutaret hominis voluntatem; intriſecè fieret, quia inhærens dicitur, tota enim ratio intrinſecitatis hîc ſumitur ab arbitrij cooperatione, quæ enim ſine illa fiunt, extrinſeca arbitrio dicuntur in rigore. Vnde impoſſibile æquè videtur eſſe, iuſtificari hominem actu, ſine actu arbitrij, ſicut impium, & peccatorem actualiter

Digitized by Google

eſſe, ſine actu arbitrij formali, aut virtuali, iuxta illud Auguſtini, qui creauit te ſine te, non ſaluabit te ſine te.

Alias plures implicationes indicant alij, nempe quod homo ſimul poſſet eſſe amicus, & inimicus Dei, gratus, & non gratus, in gratia, & cum peccato habituali, ſeu etiam actuali; quas non timent admittere partis negantis aſſertores, vt poſſibiles de potentia abſoluta, quia inquiunt ſicut hæc omnia cum gratia hominis ad alterum ſtare poſſent, ſic & cum gratia Dei, ſed reuincuntur adeo efficaciter ex D. Thomæ doctrina ſuprà ad quartum argumentum, vt nec verbo tenus poſſint euadere; ideoque à longiori impugnatione ſuperſedimus.

CAPVT XXVI.

Quis motus liberi arbitrij, de neceſſitate interueniat in iuſtificatione impij.

DIco primò, Motus indeliberati, ſeu deliberati, qui præcedunt tempore iuſtificationem, non interueniunt ſubſtantiam illius, ſed ſunt via ad illam. Ita D. Thomas 1. 2. quæſt. 112. art. 2. ad 2. *Contingit autem quandoque, quod Deus mouet hominem ad aliquod bonum, non tamen perfectum, & talis præparatio præcedit gratiam.* Et q. 113. art. 3. ad primum. *Contingit autem quandoque, quod*

quod præcedat aliqua deliberatio, quæ non eſt de ſubſtantia iuſtificationis. De quibus motibus dicitur in Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. & 6. Et ratio quoad indeliberatos eſt manifeſta, quia iuſtificatio adulti fit per conſenſum, illi autem,& deliberationem præcedunt, deliberati etiam ſunt ſucceſſiuè, nempe per diſcurſum formalem; iuſtificatio autem fit in inſtanti, vt in ſequent i dicto patebit.

Dico ſecundò. Motus arbitrij,qui concurrit ad iuſtificationem in adulto, eſt conſenſus ad deteſtandum peccatum, & accedendum ad Deum, ita D. Thom.citat. 2. loco ad primum. Probatur, iuſtificatio eſt tranſmutatio de ſtatu iniuſtitiæ ad ſtatũ iuſtitiæ ex D.Tho. q.cit. a.1. rorpore,& fit in inſtanti,vt docet a.7. ad 5.Ergo neceſſariò fit per motum declaratum. Probatur conſequentia: Conſenſus ille deteſtando peccatum recedit ab iniuſtitia, & accedendo ad Deum,mutatur ad iuſtitiam; idem enim motus recedit à termino, à quo, & accedit ad terminum ad quem, vt experientia conſtat in motu locali.Deinde hoc fit in inſtanti,quia velle,ſeu conſenſus non eſt motus arbitrij ſucceſſiuus, ſed inſtantaneus, etiam ſecundum naturam, vt item docet ad primum,& ad quartum. Ergo ille actus conſenſus declaratus concurrit ad iuſtificationem de neceſſitate.

Dices:per D.Thomam citatum art. 6. corpore ex parte liberi arbitrij, *accipiuntur duo motus, ſecundum receſſum à termino à quo & acceſſum ad terminum ad quem,* nempe ſecundum receſſum contritio de peccato; & ſecundum

acceſſum amor Dei, qui ſunt duo actus ſpecie, & numero diuerſi: ergo maledicitur à nobis vnus motus.

Reſpondeo duos eſſe motus, & actus, ſi ſumantur hi termini, vt quod, in actu ſignato: eſſe verò vnum motum, ſeu actum, ſi ſumatur vnus terminus, vt quod, & alter, vt quo, ſeu, vt cui, in actu exercito, & vice verſa. Primo enim modo ſunt duo obiecta adæquatè diuerſa, nempe peccatum ex vna parte, & Deus ex alia, & cum diuerſa tendentia, nempe fuga, & odium peccati, & amor, ſeu acceſſus, aut inclinatio ad Deum, & ſic diſtinguitur actus ſpecie, & numero, contritio, & amor Dei.

Secundo modo vnus actus, ſeu motus reſpicit ſuum obiectum quod, & aliud, vt rationem motiuam; nempe odium reſpicit peccatum, vt quod deteſtatur, & propter Deum vt motiuum, iuxta illud: *Tibi ſoli peccaui, & malum coram te feci*; ſic enim, & non aliter, iſte receſſus à peccato eſt diſpoſitio ad iuſtificationem, & è contra amor Dei Deum reſpicit, vt quod amat, ex conſequenti verò odit peccatum; niſi enim amor Dei ſit talis, quod abominetur peccatum, non ſufficiet ad eandem diſpoſitionem, iuxta illud Pſal. 18. *Iniquitatem odio habui, & abominatus ſum, & legem tuam dilexi.* Quaſi abominatio peccati à poſteriori indicet amoris qualitatem, & qualitas, & quantitas amoris cauſet abominationem, & odium peccati totale.

Et ſic quilibet horum actuum ſufficit ad diſpoſitionem iuſtificationis, contritio nempe propter Deum, aut dilectio Dei ſuper omnia,

quia in quolibet inuenitur conſenſus neceſſarius ad iuſtificationem, nempe receſſus à peccato, & acceſſus ad Deum requiſitus ad veram tranſmutationem de ſtatu iniuſtitiæ,ad ſtatum iuſtitiæ,in quo conſiſtit iuſtificatio impij. Igitur vnus actus,& vnus motus eſt in iuſtificatione neceſſarius, & ſufficiens,claudens illos duos terminos, vnum in recto, vt quod, & alterum vt quo, ſeu cui; & hic eſt ſenſus D. Thomæ in vtroque loco citato, & art. 5. corporis fine, & 8. corpore.Non verò quod vterque actus adæquatè oppoſitus, ſit neceſſarius in qualibet iuſtificatione, aliàs neuter ſufficeret, contra communem Theologiam quoad charitatem,ex illo Prouerb.10. vniuerſa delicta operit charitas: quoad contritionem verò ex illo, Ezechiel. 18. *Si impius egerit pœnitentiam omnium iniquitatum eius.*

Dices ſecundò Actus iſte contritionis, aut amoris Dei non inuenitur in iuſtificationeafcta per ſacramentum pœnitentiæ de neceſſitate, aliàs non ſufficeret ad iuſtificationem in ſacramento, attritio; contra determinationem Trid. ſeſſ.14.cap.4.

Reſpondetur, ſatis eſſe ad veritatem doctrinæ traditæ, quod verificetur in iuſtificatione adulti extra ſacramentum, de qua agitur in his quæſtionibus de iuſtiſtcatione adulti per actum proprium.

Cæterum & in ſacramento pœnitentiæ vereficatur, cum iuxta regulam communem, virtute clauium homo ex attrito fiat contritus, & ſic etiam ibi inuenitur eadem neceſſitas

recedendi à peccato, & accedendi ad Deum per actum proprium, qui motus, licet imperfectè, in attritione reperiatur, quia motiuum illius non eſt ſola bonitas diuina offenſa, vt in contritione, ſed timor gehennæ, & confuſio peccati, quæ per ſe non ſufficiunt perducere hominem in iuſtificationem, vt docet Trid. citatum: tamen accedente virtute clauium, diſponunt ad impetrandam Dei gratiam in ſacramento pœnitentiæ, vt loquitur Concil. Trid. citatum.

Non ita tamen, vt idemmet actus attritionis antecedens tranſeat in cõtritionem, ſeu eliciatur alter actus contritionis, ſed quia idemmet actus attritionis virtualiter perſeuerans in iudicio morali ſacramenti pœnitentiæ, quod conſtatur ex actibus pœnitentis, vt rei ex vna parte, & confeſſoris vt iudicis ex altera, acceptatur à Deo vt ſufficiens diſpoſitio ad iuſtificandum hominem per hanc viam, nempe per relaxationem culpæ a miniſtro virtute clauium; & hoc eſt, virtute clauium, fieri hominem de attrito contritum, nempe virtute clauium diſponi ad iuſtitiam per actum, qui de ſe non perducebat ad iuſtificationem; quod non eſt tollere neceſſitatem actus proprij ad iuſtificationem adulti in ſacramento, ſed acceptare minus perfectum, ſufficientem tamen pro iudicio morali, quo confertur gratia pœnitenti; ad iudiciũ enim morale ſufficit moralis diſpoſitio, & verificatio partium, quibus cõſtat iudicium.

Sed dices adhuc: eſto ſufficiat attritio ad veritatem iudicij pœnitentiæ moralem; non ta-

Digitized by Google

men attingit ad veritatem actus proprij phyſicam,quam intendimus neceſſariam pro iuſtificatione.Reſpondetur, hoc ſuppleri ex benignitate Dei, virtute clauium facientium, ex attrito contritum, non formaliter per actum nouum,ſed virtualiter per eundem, infuſa & charitate,quæ virtualis pœnitentia eſt,ſicut è contra hæc pœnitentia, virtualis charitas ; Et ita ſemper eſt verum , quod interueniat in iuſtificatione actuali contritio formaliter , aut virtualiter : formaliter in iuſtificatione extra ſacramentum : virtualiter in ſacramento pœnitentiæ modo declarato ; ſed antecedenter tempore, formaliter par actus pœnitentis,qui ſunt de ſubſtantia ſacramenti.

Neque hic fauor diuinus ſine cauſa, quia attritio, in ſubſtantia doloris, eadem videtur, & quandoq; maior, quàm contritio, ſolumque ei deeſt motiua ratio charitatis ex fragilitate peccatoris,& pondere peccatorum difficilior,quàm motiuum timoris, ex quo oritur attritio.

Deinde eo ipſo quod homo dolẽs de peccato ex timore gehennæ ſe ſubijcit diuino iudicio corã homine pro remedio peccati inſtituto in pœnitẽtiæ ſacramẽto,vero & reali actus proprij remedio , ad charitatem Dei habendam diſponitur in ſacramento,ad quam nõ valet pertingere,non ex malo affectu,ſed ex fragilitate ; & per hoc virtualiter amplectitur, & quærit quãtum in ſe eſt motiuum amoris Dei per ſacramentum , in remedium ipſius fragilitatis inſtitutum à Deo. Vnde omnes iſti motus attritionis , & confeſſionis , ſi ritè fiant

Digitized by Google

ſunt à Spiritu ſancto, ex intentione iuſtificandi hominem, vt docet S. Thomas 1. 2. quæſt. 112. art. 3. corpore. Et per conſequens ſufficientes ad iuſtificationem virtute clauium.

CAPVT XXVII.

Vtrum motus liberi arbitrij, ſeu diſpoſitio in tranſmutatione iuſtificationis adulti neceſſaria ſit à motione gratiæ iuſtificantis.

§. I.

Præambula ad reſolutionem.

PRIMVM Diſpoſitio ad gratiam iuſtificantem, quæ præcedit ipſam iuſtificationem, ſicut alteratio generationem, ſeu motus localis illuminationem, non eſt ab ipſa gratia habituali: ita S. Thom. 1. 2. quæſt. 109. art. 6. Probatur ibi: ſi hæc diſpoſitio eſſet à gratiâ habituali procederetur in infinitum, quia tunc eſſet neceſſarium aliud donum gratiæ habituale præcedens ad illud, & ſic in infinitum. Secundò, hæc diſpoſitio fit in tempore, nempe per motus deliberatos, ſecundum formalem diſcurſum, vt patet experientia; iuſtificatio autem fit in inſtanti, quia eſt actus perfecti; ergo illam, non intrat illa, ſed antecedit.

Secundum. Ad hanc diſpoſitionem antecedentem, oportet præſupponi aliquod auxilium gratuitum Dei interius animam mouentis, ſiue inſpirantis bonum propoſitum. Ita S. Thomas citatus poſt negatam antecedentiam doni habitualis. Probatur ibidem: *Præparare ſe hominem ad gratiam, & quaſi conuerti ad Deum, ſicut ille, qui habet oculum auerſum à lumine ſolis, per hoc ſe præparat ad recipiendum lumen ſolis, quod oculos ſuos conuertit verſus ſolem*; ſed homo non poteſt conuerti ad Deum, niſi Deo illum conuertente, iuxta illud Hieremiæ 31. *Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur.* Per quod, vt declarat Trid. ſeſſ.6. cap. 5. *Præueniri nos gratia confitemur.* Ergo neceſſarium eſt auxilium præueniens gratiæ ad hanc conuerſionem, ſeu diſpoſitionem ad gratiam.

Confirmatur: diſponi ad gratiam, eſt conuerti in vltimum finem ſupernaturalem, à quo impius ſe auertens, per conuerſionem contrariam ad creaturam amiſit gratiam: ergo indiget motione, & auxilio primi motoris gratiæ, vt ſibi correſpondeat agens, & finis, ſicut argumentatur S. Thom. art. citato: agens enim particulare de ſe ſolum reſpicit finem creatum particularem.

Tertium. Hæc diſpoſitio antecedens eſt imperfecta, nec ſemper, ſed aliquando præcedit donum gratiæ habitualis: ita S. Thomas citatus quæſt. 112. art. 2. ad primum. Probatur prima pars, quia tantum mouetur ad iuſtitiam homo per illam aliqualiter, ſed non tranſmutatur arbitrium, vt patet in motibus fidei,

& ſpei informibus, immo & attritionis, quam propterea Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. vocat contritionem imperfectam, per hos enim actus non recedit homo totaliter à ſtatu iniuſtitiæ, neque totum ſe ſubijcit Deo, ſed ex parte incipit velle recedere à peccato; licet enim attritio excludat affectum peccati, vt docet Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. non includit affectum perfectum iuſtitiæ formalem, vt charitas, neque virtualem, vt contritio. Ex quo amore Dei oritur odium peccati perfectum, indéque tranſmutatio integra hominis de ſtatu iniuſtitiæ, ad ſtatum iuſtitiæ,& rectitudinis cum Deo,in quo fit iuſtificatio.

Secunda pars de non neceſſaria præcedentia talis diſpoſitionis imperfectæ ſemper ad iuſtificationem, patet in conuerſionibus ſubitaneis, qualis fuit D.Pauli; non neceſſitas verò ſequelæ gratiæ ad eam, patet ex Trid. citato diffiniente, quod attritio ſine ſacramento pœnitentiæ per ſe ad iuſtificationem perducere peccatorem nequeat. Seſſ.14. cap.4.

Quartum diſpoſitio perfecta,vt contritio ſeu charitas eſt ſimul cum iuſtificatione: ita D. Thomas citatus q. 112. art.2.ad primum, dum contraponit diſpoſitioni imperfectæ, ad quam non conſequitur per ſe gratia aliam, quæ ſimul eſt cum iuſtificatione.*Præparatio* (inquit) *hominis ad gratiam habendam, quædam eſt ſimul cum ipſa infuſione gratiæ.* Idem clarius q.113.art.6.7. & 8. Probatur, diſpoſitio perfecta in naturalibus eſt quæ facit materiam proportionatam formæ, ita vt poſita hac proportione, neceſſa-

rio ponatur forma, & ablata auferatur, eſt ſimul cum ea, aliàs naturaliter materia eſſet ſine forma, aut forma eſſet in materia non diſpoſita, quæ repugnant pariter in natura.

Sed poſita contritione perfecta, aut dilectione charitatis ponitur in arbitrio diſpoſitio, & proportio neceſſaria ad gratiam, & per contraria auferatur; ergo hæc diſpoſitio neceſſaria eſt ſimul cum infuſione gratiæ: antecedens quoad comitantiam huius diſpoſitionis cum gratia videtur manifeſta in Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. de contritione perfecta charitate, iuſtificante extra ſacramentum. Quoad ſeparationē vero, & excluſionem gratiæ per contrarium peccatum videtur in Trid. ſeſſ. 6. cap. 14. & 15. de qua nemo dubitat.

Confirmatur, & declaratur: per hos actus deteſtatur homo peccatum integrè, & accedit ad Deum item totus, vt declarat S. Thomas citatus quæſt. 113. art. 5. corpore ad tertium, ſed in hac tranſmutatione conſiſtit iuſtificatio gratiæ, per eundem art. 1. & ad ſecundum, ergo cum hac diſpoſitione ponitur gratia, & ea ablata aufertur, quæ eſt notio propriæ diſpoſitionis ad formam.

Si dicas, hæc vera eſſe in naturalibus, in quibus diſpoſitio, & proportio perſeuerat cum forma, & vice verſa; at gratia non ſic ſe habet cum dilectione Dei, aut contritione, quæ tranſeunt permanente gratia.

Reſpondeo contritionem, & dilectionem manere cum gratia, ſecundum habitus ſuos, qui ſimul cum gratia infunduntur cum cæteris

virtutibus, vt, vt docet Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. Sed & manere affectu illos actus neceſſe eſt, quandiu non contrariantur per oppoſitum peccatum mortale; vnde in veritate perſeuerat gratia habitu, & affectu cum eadem diſpoſitione, cum qua infuſa eſt per voluntariam ſuſceptionem gratiæ & donorum, vt explicat Trid. ſeſſ. 6. citata cap. 7. vnde hæc voluntaria ſuſceptio in actu, eſt diſpoſitio actualis, & in affectu non contrariata permanet virtualiter, neque requiritur quod perſeueret actu idem actus, ſiquidem & gratia habitus eſt, non actus, ſicut infuſio gratiæ, ſeu iuſtificatio, tranſmutatio actualis de iniuſtitia ad iuſtitiam.

Si dicas, diſpoſitio horum actuum eſt in potentia voluntatis; gratia vero eſt in ſubſtãtia animæ: ergo nõ ſunt ſimul, quia ſicut anima eſt prior potentiis, ita & gratia prior virtutibus.

Reſpondetur hanc præcedentiam non eſſe temporis, ſed cauſalitatis, & propterea non tollere ſimultatem eiuſdem inſtantis, in quo fit iuſtificatio actualis, quæ deinceps conſeruatur habitu, & affectu virtualiter, cum cæteris virtutum habitibus inſeparabiliter, quandiu non excluditur per peccatum contrarium charitati.

Si dicas adhuc: hi actus non recipiuntur in anima, in qua recipitur gratia, ſed in potentiis; ergo non diſponunt, neque faciunt proportionem ad illam in anima. Reſpondetur, quod ſicut anima non mouetur immediate per ſe ipſam, ſed per actus ſuarum potentiarum, ita & ad gratiam, non niſi per earundem potentiarum actus mouetur, & diſponitur, eo quod

Digitized by Google

gratia,cum ſit principium vitæ ſpiritualis,ſicut non poteſt exercere ſuæ vitæ functiones, niſi per actus virtutum, & potētiarum rationalium, per quos viuit in Deo liberum arbitrium; ita & habens gratiam, non niſi per hos actus diſponitur, & mouetur anima ad recipiendam vitam gratiæ, ſiquidem gratia non infunditur adulto, niſi vt actu exercenti vſum principij vitalis: nihil enim aliud eſt iuſtificatio adulti, quàm tranſmutatio actualis de ſtatu iniuſtitiæ ad ſtatum iuſtitiæ; quæ tranſmutatio fit per actus arbitrij proportionatos gratiæ, in quibus conſiſtit diſpoſitio ad illam.

Si dicas, hoc non tollit quod gratia immediate ſubiectetur, & recipiatur in ſubſtantia animæ;ergo independenter ab his actibus, qui ſunt in potentiis accidentalibus.

Reſpondeo, diſpoſitionem ad gratiam,non eſſe tantum ad inhærendum, ſed ad acceptandam gratiam voluntariè; quia gratia non eſt ad informandum in eſſe tantum, ſed ad participandam diuinam naturam, quæ participatio completa fit per actus voluntatis, & cognitionis, in his enim conſiſtit beatitudo hominis, quæ eſt gratia conſummata; ab his ergo etiam incipere debet gratia viæ, quæ eadem in ſubſtantia eſt cum conſummata.

Confirmatur,& declaratur,quia & ad mirabilem Incarnationem Virgo eſt diſpoſita vltimo per actum amoris acceptantis, iuxta illud: *Ecce ancilla Domini fiat mihi ſecundum verbum tuum*. Et horum ratio à priori eſt, quia ſicut gratia ex parte dantis Dei, eſt à dilectione

dantis, & amantis; ita ex parte acceptantis; totumque negotium vitæ ſupernaturalis cum arbitrio dantis Dei, & accipientis hominis fit; gratia enim eſt ad placere Deo, & hominibus, non vero ad eſſe ſine placito recipientis, vt forma naturæ, aut artis.

Neque obſtat quod gratia infanti datur ſine acceptatione actuali, quia hoc eſt per accidens, ratione incapacitatis ſubiecti; verè tamen & illa gratia petit ita neceſſariò acceptationem pueri, ſi perueniat ad vſum rationis, vt ſi deficiat, cum potuit, illico deperdatur.

Ex quibus manifeſtum, quod hæc diſpoſitio non ſit tantum moralis, ſed phyſica, quia oportet fieri per actum phyſicum acceptantis arbitrij, ſeu accedentis ad Deum, iuxta illud: Accedentem ad Deum oportet credere &c. qui enim ſic credit, ſubiicit ſe volens ad remedium gratiæ ſanantis, vt obſeruat S. Thom. 1. 2. q. 113. art. 4. ad primum, & ad tertium, & ſic acceptat gratiam.

§. II.

Reſolutio quæſtionis.

Diſpoſitio arbitrij perfecta, & ſimultanea iuſtificationi, eſt à motione gratiæ iuſtificantis. Colligitur ex S. Thoma citato q. 113. art. 6. 7. & 8. *In quolibet motu naturali, primum eſt motio ipſius mouentis: ſecundum diſpoſitio materiæ, ſiue motus ipſius mobilis: vltimum verò eſt finis, vel terminus motus, ad quem terminatur motio mouentis: igitur ipſa Dei mouentis motio eſt gratiæ infuſio; motus autem, vel diſpoſitio mobilis, eſt*

Digitized by Google

motus liberi arbitrij; terminus verò, vel finis motus eſt remiſſio culpæ, ad quam tota iſta tranſmutatio ordinatur, ſicut ad finem. Hæc D. Thomas.

Tunc ſic: primum mouens in motibus eſt cauſa cæterorum; ſed motio, ſeu infuſio gratiæ iuſtificantis eſt primum in motibus iuſtificationis adulti, & motus arbitrij declarati ſunt, ſecundum, vt docet D. Thomas citatus art. 8. in argumento ſed contra. Ergo motus illi arbitrij ſunt ab illa motione, & infuſione gratiæ, vt à cauſa efficiente: patet conſequentia, quia iſtius tranſmutationis cauſa eſt phyſica gratia, & non natura, aliàs iuſtificaretur homo per naturam.

Declaratur: motus iſti in iuſtificatione incluſi diſponunt arbitrium, ſecundum inclinationem gratiæ iuſtificantis; ergo ſunt ab illius motione. Probatur antecedens, motus enim ſumit ſpecificationem à principio formali mouente in ordine ad terminum, ſed inclinatio huius principij formalis, nempe motio gratiæ iuſtificantis, eſt ad tranſmutandum hominem integrè de ſtatu iniuſtitiæ, ad ſtatum iuſtitiæ, vt remittatur peccatum, quæ tranſmutatio exercetur, & fit ex parte hominis, per hos actus perfectos deteſtandi peccatum ſuper omnia, & amandi Deum ſuper omnia; ergo iſti actus diſponunt ſecundum inclinationem gratiæ iuſtificantis, vt remittatur culpa. Conſequentia prima patet; motus enim ſunt efficienter à motione mouentis, iuxta illud Philoſophi tertio Phyſ. 1. *Motus mouentis in motu, eſt motus*, id eſt cauſatiuè.

Confirmatur primò motus diſpoſitionis imperfecta antecedens iuſtificationem in tempore, nempe attritio, Secundum Trid. ſeſſ. 14. c. 4. eſt à Spiritu Sancto mouente, non inhabitante; indeque vt ibidem diffinitur, per ſe non perducit peccatorem, ſine ſacramento ad iuſtificationem. E contra verò ex eodem loco, contritio charitate perfecta reconciliat hominem Deo, extra Sacramentum. Ergo iſte motus perfectus, & diſpoſitio perfecta intrans iuſtificationem, neceſſariò erit à gratia iuſtificante, ſeu à Spiritu Sancto, non ſolùm mouente, ſed inhabitante per gratiam.

Confirmatur 2. in informatione formarũ nanaturalium propria diſpoſitio, & perfecta eſt & profluit, ab ipſa forma, ſiquidem præcedens imperfecta, nempe per alterationem antecedẽtem, abiit cum forma contraria, quæ deſinit eſſe, vt communis Philoſiphia docet; ergo ſimiliter in pręſenti hæ diſpoſitiones perfectæ erunt efficientet ab eadem gratia, quæ eſt forma perfecta, ſiquidem gratia non deſtruit naturam, ſed perficit, & ſicut ait Philoſophus, ſi ars faceret opus naturæ, & natura opus artis, vtraque faceret, quod altera facit; ita & perfecta diſpoſitio, quæ in his actibus perfectis exercetur, pari modo ſe habet ad gratiam, atque diſpoſitio perfecta in natura ad formam naturalem.

Confirmatur: iuſtificatio eſt tranſmutatio perfecta arbitrij de ſtatu iniuſtitiæ ad ſtatũ, iuſtitiæ vt ST. hom. docet locis citatis præſertim art. 1. eiuſdem q. 113. ſed tranſmutatio hæc non ori-

tur à libero arbitrio, quia ſuperat vires naturæ regreſſus à priuatione ad habitum in naturalibus, quanto magis in ſupernaturalibus? Ergo neceſſario erit à motione gratiæ perfectæ, & integrè tranſmutantis arbitrium, quæ eſt gratia iuſtificans; patet conſequentia; nam aliæ motiones gratiæ antecedentes per actus imperfectos non ſuffiсiunt tranſmutare arbitrium integre de ſtatu iuſtitiæ, ad ſtatū iuſtitiæ; ſiquidem cum illis adhuc remanet iniuſtitia, vt docet Trid. citatum ſeſſ. 14. cap. 4. circa attritionem.

---

§. III.

An infuſio gratiæ ſit motio liberi arbitrij?

SI vero dicas contra illud, quod ſupponimus ex S. Thoma, quod infuſio gratiæ iuſtificantis ſit motio liberi arbitrij. Gratia iuſtificans eſt habituale donum, vt S. Thomas docet 1.2. q. 110. art. 2. contra diſtinctum à gratiæ auxilio. Vnde illa dicitur ibidem qualitas; hoc vero ibi non eſt qualitas, ſed motus quidem animæ; *actus enim* (inquit) *mouentis in moto, eſt motus*, vt dicitur tertio Phyſicor. Ergo non eſt motio, ipſius gratiæ infuſio.

Reſpondetur ibi agi de gratia iuſtificante in eſſendo, hîc verò de fieri, ſeu infundi eiuſdem gratiæ, quod cum non poſſit intelligi in adulto ſine motu perfecto arbitrij, vt monſtratum eſt, nec poteſt item intelligi ſine motione actiua gratiæ, perfectè tranſmutante ipſum arbitrium ad iuſtitiam, quod eſt munus gratiæ

iuſtificantis proprium, ſiquidem gratia iuſtificans eſt gratia ſanans; Sanatio autem corporalis etiam miraculoſa, non poteſt intelligi paſſiuè ſine contemperie humorum, & hæc non ſine contemperante actiuè; ergo ſimiliter ſanatio animæ rationalis per gratiam non poteſt intelligi in adulto, de qua agimus, ſine contemperie paſſiua arbitrij, & actiua gratiæ.

Dico igitur, gratiam iuſtificantem in eſſendo, & in facto eſſe, dici, & eſſe qualitatem permanentem: at vero in fieri, ſeu infundi, neceſſariò importare motionem actualem, quatenus ipſius eſt proprium ſanare, & rectificare mouēendo hominem ad actus ſanos, rectos, & perfectos, quod nō eſt imperfectionis ſed perfectionis completæ ipſius gratiæ iuſtificantis comprobatio maxima; ſanus enim eſt, qui exercet operationes ſani; *in hoc enim* (inquit S. Thomas de veritate q.28. art.3. ad 10.) *eſt perfectior communicatio diuinæ bonitatis, quod ſimul facit in homine habitum, & actum iuſtitiæ, quàm ſi faceret habitum tantum.*

Confirmatur idem, quod ſupponitur; infuſio ſonat motionem etiam in corporalibus; ſed motio in mobile capaci, cauſat motum, iuxta illud ex tertio Phyſic. *Actus mouentis in moto, eſt motus.* Ergo iſta infuſio gratiæ mouet arbitrium capax motus.

Dices primò ex S. Auguſtino 11. ſuper Geneſim ad literam, Deus hoc modo operatur iuſtitiam in homine, ſicut Sol lumen in aëre: ſed Sol eodem modo operatur in aërem, cum

primò

primò illuminat, atque cùm continuatur in eo lumen;ergo ſicut iuſtitia conſeruatur ſine motu in dormiente,ita ſimiliter infunditur abſque omni motu arbitrij.

Reſpondet S.Thomas de veritate q.28. art.3. ad 11. admittendo ſimilitudinem cauſationis gratiæ,& luminis ex parte agentis, quoad eſſe, & fieri;*aliquid tamen* (inquit) *requiritur ad fieri luminis, quod non requiritur ad conſeruari, nempe quod aer ſe habeat in alio reſpectu ad ſolem, quam ante, quod fit per motum Solis,ſine quo poteſt eſſe conſeruatio luminis Sole permanente ſemper. Similiter ad fieri ipſius gratia requiritur,quod voluntas alio modo ſe habeat ad Deum, quàm priùs, ad quod exigitur immutatio voluntatis, quæ ſine vſu liberi arbitrij,non eſt in adultis,vt dictum eſt.* Hæc D.Thomas;ſed hæc mutatio arbitrij eſt à gratia iuſtificante, ſiquidem non datur ſine illa ſimul, vt ſupra viſum eſt, & patet à ſimili in mutatione luminis Solaris: ergo.

Dices ſecundò.Id quod naturaliter eſt prius, & poteſt eſſe ſine poſteriori, non requiritur poſterius, vt ponatur in eſſe, vt patet de grauitate, & deſcenſu; ſed gratia eſt prior vſu arbitrij; eſt enim formale principium illius, & ſine illo eſſe poteſt, dum perſeuerat, vt conceditur in ſolutione præcedente; ergo ſine illo fieri poteſt,ſeu infundi adulto.

Reſpondet S. Thomas citatus ad 13. *Nihil prohibet aliquid naturaliter prius,nõ poſſe fieri ſine poſteriori, quod tamen ſine poſteriori eſſe poteſt, ſicut anima,quæ cum ſit cauſa corporis formalis efficiens,& finalis, vt dicitur in ſecundo de anima,eſt*

naturaliter priore corpore cum tamen, ſecundum ordinem naturæ, non poſſit fieri, niſi in corpore & ſimiliter eſt de gratia, & vſu liberi arbitrij. Hæc D.Thomas.

Dices tertio ſed illuminat aërem, nulla præparatione in ipſo procedente: ergo ſimiliter & Deus lumen gratiæ infundit, abſque vlla præparatione, quæ per actum arbitrij. Reſpondet S. Thomas citatus ad nonum quod adeſt in vltima diſpoſitione ad lumen recipiendum, per ſuam diaphaneitatem, & ideo ad præſentiam illuminantis illuminatur: ſed mens intellectus non eſt in vltima diſpoſitione, ad ſuſceptionem iuſtitiæ, niſi cum eſt actu volens, quia potentia completur per actum &c.

Completur per actum, per quem determinatur ad alterum oppoſitorum, de ſe in potentia exiſtens ad vtrumque: ſicut materia exiſtens in potentia ad plures formas, per diſpoſitiones aptatur ad vnam formam magis, quam ad aliam. Hæc D. Thom. Hæc ratio probat neceſſitatem huius volitionis diſpoſitiuæ in adulto etiam non peccatore; & confirmatur ex ſolutione ibidem ad 17. quod Deus operatur virtutes in nobis, ſine nobis cauſantibus, ſed non ſine nobis conſentientibus, iuxta illud Auguſtini. Qui fecit te ſine te, non ſaluabit te ſine te.

CAPVT XXVIII.

Quomodo diſpoſitio perfecta ad gratiam ſit ſimul cum ea, & ab infuſione illius?

§. I.

Præambula ex natura, pro declaratione neceſſaria.

HOc videtur difficile ad ſenſum; at ſecundum rationes formales quatuor cauſarum finis, efficientis, materiæ, & formæ, quæ in quolibet nouo opere naturæ concurrunt, neceſſarium apparet. Opus enim de nouo cum non ſit à ſe oportet eſſe ab alio: Ecce efficiens, deinde in eo, quod ab alio, oportet diſtinguere habens, ſeu recipiens eſſe: Ecce materia; & dans ipſum eſſe: Ecce forma. Demum cum hoc non ſit à caſu, opus enim naturæ eſt opus intelligentiæ, oportet aſſignare finem, propter quem ſit concurſus talium cauſarum, nempe ipſum operatum, ſeu genitum reſultans ex tali operatione. Hæ quatuor cauſæ pariter ſunt in intentione, atque in executione neceſſariæ: agens enim mouetur à fine, vt agat in materia, & producat formam. Ecce ordo intentionis, qui in executione exercetur ſic, vt mouens primum in intentione, nempe finis, ſit in executione vltimum. Igitur in executione pri-

mum eſt efficiens; ſecundum materia tertium forma; quartum finis, nempe operatum. Porro in executione harum cauſarum adhuc eſt diſcrimen penes imperfectam, & perfectam: illa ponit formam imperfectam, verbi gratia calorem in ligno, diſpoſitionem ſcilicet antecedentem tẽpore, & dicitur alteratio: perfecta operatio ponit formam perfectam ſubſtantialẽ in inſtanti, & dicitur generatio, quia perfectum non poteſt non eſſe ſimul totum, alias eſſet, & non eſſet perfectum; ſed quia neque forma ſubſtantialis perfecta eſt ſine diſpoſitione itẽ ſibi propria, & perfecta, neque iſta ſine illa, vt patet in igne & calore, & in luce erga ſolem.

Neque tamen iſta diſpoſitio perfecta poteſt eſſe eadem cum illa ancedente; quia illa temporaria, & ſucceſſiua: hæc tota ſimul, & in inſtanti; illa ſimul cum contraria: hæc ſine contraria, facta iam reſolutione vſque ad materiam primam: illa neceſſario diſtincta numero, habens ſuam vnitatem numericam à ligno, cui inerat: hæc vero ab igne genito, cum quo eſt numero diuerſo à ligno corrupto. Hinc euidenter colligitur, hanc diſpoſitionem perfectam, & ſimultaneã formæ ſubſtantialiter genitæ neceſſario ab eadem profluere forma; quia ſicut non poteſt eſſe, niſi cũ illa; ita non poteſt eſſe ab alia, ſed ab illa: ſiquidem neceſſario eſt à forma ſubſtantiali ſuus effectus ſecundarius, qualis iſte eſt.

Si dicas: forma genita eſt à generante; ergo & ab eodem eſt proprietas formæ genitæ. Reſpõdeo, vtramque eſſe à generante; ſed forma genita eſt ab agente primario, ad illam enim terminatur formaliter generatio actiua, cum ſit à

ſimili in ſimile in ſubſtantia : ad proprietatem vero ſecundario ; ſecundus enim effectus ſicut immediate dicit ordinẽ dependẽtiæ à primario, ita à primario ſupponit influxũ in ſe ipsũ;& per conſequens influxus agentis,in vtrumque non tollit influxũ eiuſdem formæ genitæ vt quo,in ſuã proprietatẽ, ſed monſtrat quod totum originetur efficienter à generãte,iuxta illud.Quidquid eſt cauſa cauſæ,eſt cauſa cauſati.Generãtis enim eſt aſſimilare genitum in omnibus. Vnde ſicut à forma ignis generantis vt quo, profluit ſuus calor,vt ſecũdarius effectus illius:ita à forma ignis geniti debet profluere ſuus proprius calor in eodẽ inſtãti ſuæ generationis,quia non aliter generatur , niſi vt habeatur in paſſo forma,ſicut habebatur à generãte,à quo efficiẽter, & principaliter genitũ, & generatio procedit.

Si dicas:ex hoc ſequitur,quod calor profluẽs à forma ignis geniti, nõ ſit diſpoſitio ad eandem, quia diſpoſitio præcedit in genere cauſæ materialis : illa vero ſequitur, & profluit in genere cauſæ efficiẽtis.Reſpondetur formã iſtam poſſe ſumi inchoatiuè,aut in eſſe perfecto:illud in fieri,hoc in facto eſſe;hoc eſt, illud in genere cauſę efficientis,hoc in genere cauſæ formalis,ſeu informãtis,ſiquidẽ illud eſt de efficiẽte principio; hoc ab inhærente;cumq;efficiẽs nõ requirat diſpoſitionẽ ſubiecti, vt agat,ſed magis illud moueat,& diſponat ad informationẽ formę,vt docet D.Th.ad rem gratię 1.2.q.109.a.6.ad 3.hinc eſt, quod forma in fieri non requirit diſpoſitionem , ſed facit ; quia fiendo immutatur ſubiectum tantũ in genere cauſæ efficientis,ſed hæc ipſa immutatio diſponit illud in genere cauſę

materialis,ad informationem formæ in genere cauſæ formalis,ſeu in eſſe perfecto : hoc autem totum fit in inſtanti generationis,in quo ſimul exercentur hæ cauſalitates neceſſario, ſed cum ordine inter ſe declarato , ne detur confuſio in operatione naturæ perfectæ ; & idem cernitur in opere artis , ſed cum præcedentia temporis, propter differentiam effectus per accidens artefacti ab opere naturæ ſubſtantiali,& per ſe vno, quod ideo non poteſt dimidiari , ſicut artefactum : quæ doctrina niſi præ oculis habeatur, non poteſt non eſſe confuſio in hac expedienda quæſtione , dum videlicet conſiderant præcedentiam gratiæ in genere cauſæ formalis completæ ad ſuam diſpoſitionem , & non vt debent , ſecundum inadæquationem ipſius formæ in fieri, & in facto eſſe.

§. II.

Reſolutio quæſtionis.

EX quibus ad queſtioné fit ſatis;nam cum ex D.Thoma citato q.113.art.8. corpore, ipſa Dei mouentis motio ſit gratiæ infuſio , quod eſt fieri ipſius gratiæ : gratia enim non fit ſeparata,ſed in ſubiecto cui infunditur:liberum autem arbitrium non poteſt moueri,niſi per motum ſuum , fit conſequens , quod ipſa infuſio & motio gratiæ, ſeu gratia in fieri ſit efficiens motum liberi arbitrij , qui in iuſtificatione impij inuenitur : Rurſumque cum ipſe motus arbitrij inchoatiuè ſumptus , id eſt à gratia mouente , immutet iam ipſum,ſecundum inclinationem gratiæ ad eſſe perfectum concluditur

quod diſponat ad gratiam vt informantem, & in eſſe perfecto. Vnde pariter intelligitur motus iſte completus, & informatus gratia perfecta, & in facto eſſe; quia ipſa perfectio operis probat à poſteriori perfectionem formæ, vt S. Thomas docet de verit.q.28.a.3.ad ſecundũ Patet: nam ideo antea neque gratia perfecta, neque actus perfectus cenſetur, quia vtrumque eſt in fieri: præcedit enim ſemper ipſum fieri motus, & formæ, ipſum factum eſſe vtriuſque vt imperfectum ad perfectum cuius ſignum euidens eſt, quia in facto eſſe formæ quieſcit motus, qui antea erat in via ad illam.

Igitur iſte motus liberi arbitrij procedens efficienter ab ipſa infuſione gratiæ, vt à motione phyſica Dei, ſecundum inclinationem gratię transmutantis totum arbitrium ad iuſtitiam eſt diſpoſitio materialis aptans ſimiliter arbitrium ad recipiendam gratiam vt informantem, id eſt gratiam inhabitantem, ſeu poſſidentem totum arbitrium vt ſuum in facto eſſe, tranſmutatum de iniuſtitia, ad iuſtitiam. Quo in ſenſu pariter & ipſe motus arbitrij cenſetur terminatus & perfectus eſſe ab ipſa gratia inhabitante, ſicut antea in fieri erat à gratia mouente: ſed cum diſcrimine, quod à gratia mouente adhuc non afficiebatur formaliter, quia adhuc gratia non conſiderabatur vt informans, ſeu poſſidens arbitrium perfectè, ſed tantum vt mouens: at in facto eſſe afficitur motus iſte à gratia formaliter, quia iam gratia cenſetur informans, & perfecte poſſidens arbitrium, ſemper enim gratia eſt mouens, hoc eſt inclinans efficienter ad mo-

Digitized by Google

tum,cum ſit habitus operatiuus;hoc eſt principiũ formale quo vitę ſpiritualis ſupernaturalis.

Confirmatur:forma viuens prius intelligitur mouens,quam viuificans;quia illud commune, & non perfectum, hoc particulare & perfectũ: ſed gratia eſt forma viuens ſupernaturaliter infuſa animæ ; ergo prius intelligitur mouens animam ad actus iſtos , quam viuificans illam, & illos perfectè. Declaratur:commune & non perfectum eſt diſpoſitio ad perfectum,ex intentione mouentis ad perfectum. Ergo ſimiliter hi motus à gratiæ motione, eſt ſicut diſpoſitio ad gratiam in eſſe perfecto. Patet conſequentia, quia Deus hic mouet ex intentione , vt homo gratiam conſequatur,nempe iuſtificetur,homo in eſſe perfecto , per hos actus tranſmutantes liberum arbitrium.Declaratur 2.iuſtificatio impij, eſt tranſmutatio arbitrij de ſtatu iniuſtitiæ, ad ſtatum iuſtitiæ:ſed hæc fit neceſſario per motus arbitrij.Ergo hi neceſſario ſunt à gratia iſta mouente,quæ eſt principium primum iuſtificationis:deinde iſti motus requirũtur, vt arbitriũ ſit acceptãs gratiam,ſicut ſupra declaratum eſt: Ergo vt diſpoſitio ad illam : deinde hoc totum fit in inſtanti;ergo in eodem dantur hæ cauſalitates:primum nimirum gratiæ infuſio, ſeu motio:ſecundum motus arbitrij ad illã diſponens: tertium gratia informans ſubiectum capax, ſeu remittens peccatum , & hæc eſt doctrina D. Thomæ. q.113.art.8.

Si dicas : ex hoc ſequitur, quod gratia in fieri non indiget diſpoſitione : Ergo neque in facto eſſe,cum ſit eadem gratia.Conceſſo anteceden-

Digitized by Google

te,negatur conſequentia,quia gratia in fieri non habet ſe vt informans, ſed vt mouens:mouens autem non indiget diſpoſitione, ſed virtute, & efficacia quā gratia habet à principio infinitæ potētiæ voluntate ſcilicet diuina,vt immutet liberum, arbitrium faciēdo quod vni inclinationi prauæ ſuccedat alia bona, provt ſupra retulimus ex S.Thoma de verit.q.22.árt.3.corpore. Gratia autem in facto eſſe eſt informans permanenter, ideoque requirit diſpoſitionem in arbitrio, nempe motum ſecundum inclinationem gratiæ iuſtificantis,id eſt ſuperantem omne contrarium, qualis eſt contritio, aut dilectio Dei ſuper omnia, quibus perficitur tranſmutatio de ſtatu iniuſtitiæ ad ſtatum iuſtitiæ in iuſtificatione, in actu exercitò, & in fieri.

Si autem quæras,quid addit his actibus gratia perfecta,ſeu informans?Reſpondeo non addere inhærentiā;principium enim formale efficiens nō informat actus ſuos inhærendo,ſed influendo:cumq; influere ſumatur inchoatiuè, & perfectiuè; ſic & non aliter, dum actus iſti ſunt à gratiæ motione,initiatiuè cenſentur diſpoſitiones ad gratiam, id eſt, dum incipiunt fieri, ſecundum inclinationem gratiæ, ad immutandum totum hominem de ſtatu iniuſtitiæ, ad ſtatum iuſtitiæ.

Dum vero iidem actus cenſentur completi, id eſt dum iam in eis relucet totalis tranſmutatio ad iuſtitiam, quæ eſt ſecundum perfectam inclinationem gratiæ iuſtificantis, cenſentur perfecti, & informati per gratiam, quia inclinatio gratiæ perficit,& perficitur per hos actus

in facto eſſe: perficit, quia non poſſunt ad maius bonum actus iſti peruenire, quam ad iuſtitiam Dei: perficitur & ipſa inclinatio gratiæ, quia vt eleganter, & verè S.Thomas docet de verit. quæſt. 28. art. 3. ad 2. *Iſta diſpoſitio non requiritur propter impotentiam agentis; ſed per conditionem recipientis, ſcilicet voluntatis, quæ immutari non poteſt per violentiam, ſed proprio motu immutatur: iſte autem motus liberi arbitrij non ſolum ſe habet ad gratiam vt diſpoſitio, ſed vt complementum; operationes enim ſunt quædam completiones habituum; vnde perfectionem agentis atteſtatur, quod habitus inducatur ſimul, cum ſua operatione, quia perfectio effectus demonſtrat perfectionem cauſæ.* Hæc D.Thomas.

Ex quibus tota reſolutio mirifice confirmatur, & declaratur: ſiquidem motus iſte arbitrij eſt primo à gratia mouente, & vt ſic eſt diſpoſitio ad gratiam informantem, ſeu inhærentem non ipſis actibus, ſed animæ: tranſmutato enim arbitrio per illos actus, inhæret permanenter in anima gratiæ inclinatio, id eſt firmata per actus perfectiſſimos, iuxta illud. Si quis diligit me ſermonem meum ſeruabit; quia dilectio totam legem implet; Et ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus, id eſt permanenter erit gratia in illo.

Digitized by Google

CAPVT XXIX.

Enodantur alia dubia ; pro maiori claritate doctrina data.

§. I.

An ſimul cum infuſione gratiæ iuſtificantis detur aliud auxilium efficax phyſicum mouens operationes iſtas perfectas ſimultaneas, cum gratiæ infuſione?

Pars negans ſuadetur.

INFVSIO gratiæ eſt motio, vt ſupra vidimus ex S. Thom. cit. 1. 2. q. 113. art. 8. corpore. Sed motio non indiget alia motione. Ergo non eſt ibi aliud auxilium phyſicum mouens arbitrium ad has, operationes perfectas. Secundò infuſio gratiæ iuſtificantis eſt efficiens actu ſuos motus perfectos arbitrij, ex ſententia Thomiſtarum communi. Ergo ſuperfluit aliud efficiens auxilium : patet conſequentia, quia ad eundem effectum non dantur duo efficientia eiuſdem ordinis : probatur antecedens ; quia ad hoc ponitur iſtud auxilium efficiens ſupernaturale, vt efficiatur actus à potentia efficienter. Tertiò actus iſti perfecti non poſſunt eſſe efficienter ab alio principio

ſupernaturali, quam ab habituali gratia actualiter cauſante illos, quia hæc perfecta forma huius generis; ſed auxilium actuale non eſt ipſa gratia iuſtificans habitualis; aliàs ſuperflueret gratia habitualis. Ergo è contra ſuperfluit auxilium, poſito quod per gratiæ infuſionem phyſicè efficiuntur huiuſmodi actus. Confirmatur: ipſa infuſio gratiæ formaliter dicit fieri ipſius gratiæ in homine: ſed fieri ipſius gratiæ formaliter dicit facere hominem gratum Deo, per motum liberi arbitrij conuertentem ſe ad Deum. Ergo ſuperfluit ibi aliud auxilium mouens efficienter ad hoc ipſum; ſed gratia ipſa ſui infuſione mouet efficienter formaliter ad hos actus perfectos.

Affirmatiua pars confirmatur.

NIhilominus pars affirmatiua tenenda eſt, & colligitur ex D. Thoma 1. 2. q. 109. art 6. corp. *Ad hoc quod præparet ſe homo ad ſuſceptionem huius doni (ſcilicet gratiæ) non oportet præſupponere aliquod donum habituale in anima, quia ſic procederetur in infinitum; ſed oportet præſupponere aliquod auxilium gratuitum Dei interius animam mouentis, ſiue inſpirantis bonum propoſitum.* Ergo non excluditur aliud auxilium in motibus arbitrij præparantibus hominem, ad receptionem gratiæ iuſtificantis, de quibus agitur: ſiquidem iſti ſunt ab auxilio efficienter, & non ab habitu gratiæ; aliàs daretur proceſſus in infinitum.

Secundò tota ratio oppoſita eſt, quod gratia-

Digitized by Google

tiæ infuſio eſt motio actualis ad hæc opera perfecta, ſecundum ſpeciem ſuam; vnde motio auxilians ſuperfluit: ſed hæc motio gratiæ eſt habitualis, id eſt per modum habitus: ergo non excludit motionem auxiliantem. Patet minor, cum conſequentia, ex diſcrimine vtriuſque motionis: motio enim habitualis gratiæ indiget applicatione actualis auxilij, cum habitus de ſe ſit indifferens ad agendum: motio verò actualis auxilij non indiget alia applicatione, cum ſit ipſa actualis, & formalis applicatio, eſſentialiter enim eſt motio.

Si dicas: actualis infuſio gratiæ eſſentialiter eſt motio: ſed non eſt motio applicata ab alia, cum ſit primum eorum, quæ in iuſtificatione impij interueniunt, vt docet S. Thomas 2. 2. q. 113. art. 6. & 8. corpore enumeratis quatuor, quæ interueniunt in iuſtificatione impij, ait: inter ea naturali ordine primum eſt gratiæ infuſio. Ergo potius eſt applicatio cæterorum, quam ipſa ſit applicata ab alio auxilio.

Contra eſt; quod ibi agitur de motu iuſtificationis formalis, qui eſt motus de ſtatu iniuſtitiæ ad ſtatum iuſtitie, ſeu remiſſionis culpæ; in quo quidem motu primum ſine dubio ordine naturæ eſt infuſio gratiæ: ſecundum motus liberi arbitrij: tertium remiſſio culpæ, ſicut in illuminatione aëris prius eſt infuſio lucis, quam expulſio tenebrarum; & in hoc motu nullum locum habet auxilium; quia nullum auxilium actuale de ſe eſt iuſtificans, ſed ſola gratia habitualis;

auxilium verò actuale qua tale, eſt tantum mouens, & applicans potentiam ad agendum, ſecundum formam habitam, aut habendam.

Vnde ſi gratia iam habetur, auxilium applicat potentiam ad agendum ſecundum illam, opera meritor a; & ſic habens gratiam indiget auxilio Dei mouentis ad perſeuerandum, & merendum: ita Trid. ſeſſ. 6. can. 22. & Thom. 1. 2. q. 109. art. 10. inſuper & ad agendum ſecundum illam quodlibet opus bonum, immo & cum patientia: ita S. Thom. cit. ad primum. Si verò adhuc potentia non habeat gratiam, ſed tamen diſponitur ad eam conſequendam, ex intentione Dei mouentis; tunc quidem adhuc non iuſtificat formaliter, ſed mouet ad iuſtificandum, ſeu ad gratiam conſequendam infallibiliter: ita colligitur ex D. Thoma 1. 2. q. 112. art. 3. corpore. *Si ex intentione Dei mouentis eſt, quod homo cuius cor mouet, gratiam conſequatur, infallibiliter illam conſequitur, quia intentio Dei deficere non poteſt.* Atque adeo ſemper eſt auxilium mouentis Dei neceſſarium homini ad agendum, ſiue poſt habitam gratiam, ſiue etiam ad habendum illam infallibiliter: Sed non habebit illam infallibiliter, niſi per infuſionem ipſius, & niſi diſponatur per iſtos actus perfectos. Ergo ad iſtos, & ad illam infuſionem indiget homo auxilio mouentis Dei diſtincto realiter ab ipſius gratiæ infuſione. Et hìc eſt germanus ſenſus S. Thomæ prærequirentis auxilium gratiæ, & non habitum, ad præparationem ad

illam in adulto loco citato: nimirum prærequiri auxilium ad mouendum, non verò ad iuſtificandum formaliter.

Similiter è contra, cum dicit aliis locis, infuſionem gratiæ eſſe primum in his, quæ interueniunt in iuſtificatione loquitur de primo iuſtificationis formalis principio formali, quod eſt gratiæ habitualis infuſio: quo in ſenſu etiam infuſionem dicit motionem, dum conſideratur in fieri, infundi enim motionem ſonat verè, & propriè, ſed motionem talem, nempe iuſtificantem formaliter; quam motionem non dicit auxilium, ſed tantum præparantem. Et ſic concordant omnia dicta S. Thomæ, quæ videbantur diſſonare.

Reſpondetur ad argumenta.

AD primum dico, infuſionem gratiæ eſſe motionem formaliter iuſtificantem; vnde non reiicit, ſed requirit ſimul motionem auxilij mouentis, ad præparationem pro recipienda gratia neceſſariam, quæ dicitur motio præparans: Sed vtraque motio exercetur in eodem inſtanti temporis, ſecundum prioritatem naturæ ſui generis, ſecundum quod præcedit præparatio formam habendam, & ſic indiget hac motione præparante; ſed non indiget ea formaliter, ad iuſtificandum formaliter: hîc enim eſt eſſentialis effectus infuſionis gratiæ, non indigens alio vt ſit talis, neque vt faciat talem effectum in homine.

Ad ſecundum reſpondeo, ſimiliter gratiam non indigere motione auxilij, vt efficiat effi-

cienter formaliter illos actus iſtos cum hoc præſtet illa per ſe ipſam : habitus enim efficienter ſibi aſſimilat actus, qui ſunt ab eo ; efficienter quidem, quia eſt comprincipium efficax , nempe ordinatum ad agendum cum potentia ; formaliter vero quia dat eis ſuam formam, id eſt inclinationem : bene tamen indiget motione auxilij, vt hoc præſtet actualiter, quia habitus de ſe eſt indifferens ad agendum. Hoc quidem ſatis clare intelligitur in potentia habente iam habitum : nam ſicut potentia dormit ſæpe, ita & habitus : at in gratiæ infuſione , licet videatur ſufficere applicatione Dei , à qua eſt infuſio ; non tamen ſufficit; quia hæc infuſio non fit ſine conſenſu,& præparatione hominis, quam Deus ipſe facit:eiuſdem enim principij eſt præparare ad formam , cuius eſt dare formam , vt cernitur in generatione ignis ab igne ; ſed cum ad hanc præparationem non præſupponatur habitus gratiæ, ne detur proceſſus in infinitum,neceſſario præcedet ordine naturæ auxilium mouens, & cauſans hanc præparationem , ad gratiæ receptionem neceſſariam.

Ad tertium reſpondetur,actus iſtos non eſſe perfectos ab auxilio mouente,ſed à forma perfecta,ad quam præparant:auxilij enim tantummodo eſt mouere , ſeu applicare potentiam ad agendum, ſecundum formam habitam,ſeu habendam;quod autẽ hîc applicetur ad hanc formam gratiæ habendam,prouenit ab intentione Dei ſpeciali , quæ hîc intendit mouere arbitrium, vt gratiam iuſtificantem conſequatur.

Ad

Digitized by Google

Ad quartum reſpondeo, infuſionem gratiæ actualem eſſe fieri ipſius gratiæ in homine, nec non & fieri gratum Deo ipſum hominem, ad quod non ſuperfluit, ſed neceſſarium eſt auxiliũ præparans ad hoc ipſum, eo quod fieri illud gratiæ, non exercetur niſi conſentiente, & acceptante homine, quod fit per iſtos actus, ad quos præparat & mouet auxilium Dei, ex intentione ſpeciali, vt homo conſequatur gratiam iuſtificantem: Eſt tamen notum diſcrimen in motione ab auxilio, & à gratia habituali; quod motio ab auxilio quod tantum habet mouere, non conſideratur niſi in fieri, hoc enim ſignat motio; at motio à gratia, ſcilicet informatio & cauſatio iſtorum actuum conſideratur in fieri, & in facto eſſe; in fieri quidem dum infunditur actu gratia; in facto eſſe, dum cenſetur gratia infuſa: in omni enim re permanente habente eſſe de nouo hæc diſtinctio neceſſariò importatur; non ſic autem in re, cuius eſſe eſt moueri, ſeu fieri, vt eſt motus; & conſequenter eadem diſtinctio conſideratur in actibus iſtis perfectis erga ipſam gratiam perficientem illos in fieri, & facto eſſe.

---

§. II.

An quod hominis præparatio, ſicut oportet, infallibiliter conſequatur gratiam ſit à Deo, an à cooperatione arbitrÿ?

Dico primò, quod hominis præparatio infallibiliter conſequatur gratiam eſt à Deo, non ab arbitrij cooperatione. Probatur ex illo

Digitized by Google

ad Rom. 9. *non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis*; quod ſic gloſat S.Thomas 3. contra gent. cap. 149. rat. 5. *non eſt volentis, ſcilicet velle; neque currentis, ſcilicet currere, ſed miſerentis Dei; quia oportet quod ad bene volendum; & ſperandum homo Diuino præueniatur auxilio; ſed differentia motionis præparantis infallibiliter ad conſequendam gratiam, facit quod homo velit, & currat ad gratiam*: hoc autem ita refertur in Deum, vt non referatur in hominem. Ergo illa differentia non eſt à cooperatione hominis, ſed à motione Dei. Secundò, illius eſt mouere ad gratiam infallibiliter conſequendam, cuius eſt conuertere hominem ad Deum: ſed hoc eſt à Deo, & non ab homine; ergo à Deo eſt hæc differentia. Maior & conſequentia patent; minor habetur in Trident. ſeſſ. 6. cap. 5. fine. *Cum reſpondemus conuerte nos domine ad te, & conuertemur, Dei nos gratia præueniri confitemur.* Tertiò, *præparatio arbitrij ad gratiam conſequendam vt ab ipſo eſt* (ſicut docet S.Thomas 1. 2. q. 112. art. 3. corpore) *nullam habet neceſſitatem ad gratiæ conſecutionem, quia donum gratiæ excedit omnem præparationem virtutis humanæ.* Ergo neceſſario referenda eſt in motionem Dei ſolam: patet conſequentia, quia effectus qui negatur vni cauſæ (& attribuitur alteri) ſed neque poteſt illi attribui, in ſolam alteram eſt referendus.

Dices: homini dicitur Amos 4. *præpara te in occurſum Dei tui Iſrael.* Et primo Reg. 4 *præparate corda veſtra Domino.* Ergo non in ſolam Diuinam motionem, ſed in hominis coopera-

tionem ſimultaneam referenda eſt iſta præparatio infallibilis ad gratiam. Reſpondet S. Thomas cit. art. 2. in corpore. *Ipſe bonus motus liberi arbitrij, quo quis præparatur ad donum gratiæ ſuſcipiendum eſt actus liberi arbitrij moti à Deo, & quantum ad hoc dicitur homo ſe præparare, ſecundum illud Prouerb. 16. Hominis eſt præparare cor, & principaliter à Deo mouente liberum arbitrium, & ſecundum hoc à Deo voluntas hominis præparari, & à Domino greſſus hominis dirigi.* Ruſumque art. 3. ſequenti, referens ſe ad iam dictum locum dicit. *Præparatio hominis ad gratiam eſt à Deo, ſicut à mouente; à libero autem arbitrio, ſicut à moto*; ſed effectus, qui ſequitur ab vna cauſa, ſicut à mouente, & ab altera ſicut à mota, primo & principaliter tribuitur mouenti; & non tribuitur ſic, ſed ſecundario cauſæ motæ, vt patet in cauſa principali, & inſtrumentali ordinis naturalis naturæ, & artis. Ergo ſimiliter in præſenti.

Neque quoad hoc obſtat, quod inſtrumentum naturæ, & artis ſit inanime; arbitrium vero ſit proprie agens vitale ab intrinſeco liberum: nam vere non agit ſic niſi motus à Deo, quia in veritate eſt phyſicum agens liberum ſecundum, & non primum: Omne autem phyſicum agens ſecundum, quà tale, ſupponit primum actu phyſicum in eodem genere; aliàs non eſſet creatum agens phyſicum in agendo ſecundum, ſed tantum in eſſendo, & in agendo phyſicè primũ, id eſt non habens aliud agens phyſicum actu ſupra ſe agens in ipſum, dum agit; neque è contra Deus agens cum

creatura eſſet agens primum in agendo, ſed tantum in eſſendo; quod non videtur poſſe dici in doctrina ſana.

Neque enim ſufficit, vt aiunt,quod tunc habeat liberum arbitrium ſupra ſe præueniētiam moralē, vt ſaluetur vera ſubordinatio in agendo ad Deum mouētem;quia præuenientia moralis, non pertingit ad phyſicam; ſicut neque cauſalitas moralis pertingit ad efficientiam phyſicam. Sed in vtroque genere arbitrium præparans ſe ad gratiam eſt ſecundum agens actu,nempe phyſicè,& moraliter.Ergo in vtroque debet præueniri, ſeu quod idem eſt moueri à Deo principaliter moraliter, & phyſicè, in ſui præparatione,ad gratiam infallibiliter conſequendam: & liberum arbitrium moueri ſecondario; ſeu quod idem eſt, Deus habere ſe, vt primo, & principaliter mouens arbitrium moraliter, & phyſicè: ipſum vero arbitrium habere ſe, vt mouens ſe moraliter & phyſicè, ſed vt motum à Deo phyſicè,& moraliter.

Declaratur; hæc enim eſt vera, & realis ſubordinatio agentis creati liberi in agendo ad Deum; quia hæc ſola verè facit, vt faciat homo quod Deus vult illum facere:illa vero moralis tantum eſt de ſolo nomine, quia non facit in veritate, quod homo faciat; ſed tantum allicit, & inuitat ad faciendum, nulla maiori efficacia, quam ponat homo,ad hominem ſibi comparem, nempe ſi velit homo: Vnde etiamſi Deus præſciat hominem voliturum, non ſubordinat actu ſibi illum phyſicè, aut moraliter in agendo quia præſciens,ſecundum doctri-

Digitized by Google

nam ſuam,in neutro genere facit, quod homo faciat, ſed tantum conſulit, quid faciet homo. Confirmantur omnia:eiuſdem agentis eſt præparare principaliter ad formam, cuius eſt dare formam : ſed dare gratiam eſt ſolius Dei. Ergo ſolius Dei eſt principaliter præparare hominem ad conſequendam gratiam infallibiliter.

---

§. III.

An ſicut ab intentione Dei mouentis ſit, quod homo motus ad gratiam, illam conſequatur; ita ab intentione Dei mouentis, quod illam non conſequatur.

RAtio dubitandi eſſe poteſt dictum S.Thomæ q.cit.art.3.in corp.*Vnde ſi ex intentione Dei mouentis eſt, quod homo cuius cor mouet gratiam conſequatur, infallibiliter illam conſequitur, ſecundum illud Ioan 6.Omnis qui audit à Patre,& didicit venit ad me.* Hæc D. Thomas. Ergo ſi ex intentione Dei eſt conſequutio gratiæ, ita & non conſequutio; ſicut enim affirmatio eſt cauſa affirmationis, ita & negatio eſt cauſa negationis. Confirmatur : multoties Deus mouet hominem ad gratiam conſequendam, & tamen non conſequitur homo gratiam tunc, vt patet in motione ad attritionem extra ſacramentum pœnitentiæ; & in motione ad dilectionem Dei imperfectam,per quas non conſequitur homo gratiam : Ergo vtrumque diſcrimen eſt à Deo ſic, & non ſic mouente. Nihilominus concluſio S.Thomæ eſt,quod conſe-

quutio gratiæ in homine eſt ab intentione Dei mouentis, vt conſequatur homo gratiam infallibiliter : ita expreſſe loco citato in principio dubij,& probatur ratione S.Thomæ in eodem loco. Præparatio hominis ad gratiam,vt eſt ab homine, nullam habet neceſſitatem ad gratiæ conſequutionem , quia donum gratiæ excedit omnes præparationes virtutis humanæ. Ergo tota infallibilitas huius conſecutionis eſt ab intentione Dei mouentis , vt conſequatur homo gratiam.

Dico ſecundò non conſecutio gratiæ non eſt ab intentione Dei ſic mouentis,vt non conſequatur homo gratiam : ratio eſt manifeſta, quia intentio Dei non eſt , neque poteſt eſſe vt homo non conſequatur gratiam. Primò, quia intentio Dei eſt cauſa poſitiua poſitiui effectus intenti : iam vero non conſecutio gratiæ non eſt effectus poſitiuus, ſed negatiuus. Ergo non requirit poſitiuam intentionem non conſequendi ; neque vt alij potius loquuntur , poſitiuam negationem conſequendi ; negatio enim effectus non requirit poſitiuam negationem, quæ idem valet atque excluſio , niſi ſit debita affirmatio : at affirmatio oppoſita nulli eſt debita ; ergo neque iſta negatio eſt priuatio , ſed pura negatio ; & per conſequens numquam eſt intenta poſitiuè à Deo ; priuatio enim vera ſemper ſequitur ad formam poſitiuam oppoſitam & ideo petit poſitiuam intentionem ponendi illam. Secundò , non conſecutio gratiæ in homine viatore moto præparatorie à Deo ad gratiam , culpa eſt hominis non ſe diſ-

Digitized by Google

ponentis ſicut oportet ad gratiam conſequendam. Ergo non eſt ab intentione Dei poſitiuè mouentis ſic, vt non conſequatur homo gratiã, aliàs ex intentione Dei eſſet culpa hominis.

Dices: homo motus à Deo præparatoriè ad gratiam, verbi gratia ad attritionem, vel eſt motus ex intentione, vt conſequatur hìc & nunc gratiam, vel vt non conſequatur illam, hæc enim videntur contradictoria. Si primum conſequitur homo gratiam, quia intentio Dei deficere non poteſt vt docet S.Thom.cit.art.2.& 3. ex S.Auguſt. Si ſecundum, habetur contrarium ſecundi dicti: ergo. Sed reſpondetur facile, illas duas intentiones contradictorias non eſſe, quia mediat inter vtramque altera poſitiua intentio, nempe permiſſio non conſecutionis gratiæ, per culpam hominis non ſe diſponentis ſicut oportebat.

Vnde dico tertiò quod homo motus à Deo præparatorie ad gratiam conſequendam, non conſequatur illam, ab homine eſt non ſe diſponente ſicut oportet ad conſequendam gratiam: colligitur ex illo Oſeæ 1. *Perditio tua ex te Iſraël, tantummodo ex me auxilium tuum*: ſed quod homo non conſequatur gratiam perditio hominis eſt. Ergo ex illo, non ex Deo eſt. Deinde gratiam non conſequitur attritus adultus verbi gratia, quia non eſt diſpoſitus ad illam, ſicut oportet extra ſacramentum; ſed non eſt diſpoſitus quia non vult conteri verbi gratia: ergo ab illo eſt quod nõ conſequatur gratiam.

Dices: attritus bene vellet conteri ſi poſſet: ſed non poteſt conteri niſi moueatur à Deo

ad contritionem. Ergo ex Deo eſt, quod non conteritur, & conſequenter ex Deo eſt quod non conſequatur gratiam, & non ex homine. Reſpondetur, quod attritus in veritate, ſi vult poteſt conteri; quia ſufficienter mouetur à Deo ad contritionem ille, à quo Deus excluſit iam affectum peccandi per attritionem; ex timore enim pœnæ, vel turpitudine peccati facilius aſcendet ad motiuum amoris Dei, per quem fiet contritus. Ex ſua ergo deſidia, & negligentia, non eſt diſpoſitus; quamuis enim ad hoc motiuum amoris non aſcendat per verum affectum, niſi moueatur à Deo, ex intentione, quod conſequatur gratiam; hoc non tollit ab eo verum poſſe morale declaratum, quia magis requiritur ad agere, quā ad poſſe: adde quia in remediū difficultatis in eliciendis iſtis actibus perfectis, poteſt recurrere attritus ad confeſſionem, ſi in veritate vellet ſe diſponere ſicut oportet, vt virtute clauium ex attrito fieret contritus.

Adde, quod agnoſcens homo ſuam infirmitatem ad hos actus perfectos, debet multum conari ad illos eliciendos, iuxta illud Pſal. 118. *Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas in æternum propter retributionem*: quod ſi faceret attritus perſeueranter faciens quod poſſet, & petens quod non poſſet, Deus qui illi dedit & hanc perſeuerantiam petendi, & ſi non det illi, quia amicus eſt, propter improbitatem tamen eius ſurget, & dabit illi quotquot habet neceſſarios, id eſt gratiam vt dicitur in parabola huius rei Lucæ 11. Vnde doce-

Digitized by Google

mur importune ſemper petere à Deo, quæ nobis ad animæ ſalutem neceſſaria ſunt; vnde à ſigno attritus qui non petit ſic, neque confitetur, verè non vult diſponi ſicut oportet ad conſequendam gratiam,& ex illo eſt quod non conſequatur, non vero ex Deo.

Neque excuſabitur dicens, ſe neſcire,an Deus velit ſibi dare gratiam, cum & in temporalibus ignorans etiam voluntatem Dei infirmus, & egens, nullum non moueat lapidem vt conſequatur remedium, ſperans ſibi Deum miſericordem non defuturum, vt fecerunt Niniuitæ, etiam poſt intimatam damnationis Diuinæ ſententiam dicentes: quis ſcit ſi conuertatur Dominus, & relinquat poſt ſe benedictionem? faciamus igitur & nos ſimiliter, & conſequemur veniam vt illi.

Vnde ad rationem dubitandi in principio poſitam, conceſſo antecedente, negatur conſequentia; quia affirmatio intentionis Dei eſt tota cauſa prima conſecutionis gratiæ; cum non ſolum det,& cauſet illam ſe ſolo, ſed etiam ex ſe moueat ad diſpoſitionem hominis ad illam, quia vtrumque ſuperat vires naturæ hominis; & conſequi gratiam; & diſponi ad illam. Non ſic autem ad non conſecutionem ſe habet homo, ſed ad vtrumque ſe impedit per ſuam deſidiam,& culpam: Vnde non conſecutio gratiæ,ad impedientem ſe hominem,non ad negationem Dei ſequitur.

Ad illud vero de paritate negationis:ad negationem, ſicut ad affirmationem, reſpondetur; hoc tenere quoad verificationem, non verò

quoad imputationem: Verè enim ſequitur ex negatione intentionis Dei quod illam non conſequitur homo; quia re vera ſine illa non conſequitur homo gratiam; ſed non proinde imputabitur Deo iſta non conſecutio, ſed impedienti ſe homini: exemplum eſt in claudicatione tibiæ, quæ non attribuitur virtuti mouenti, ſed torturæ tibiæ: ita Deus mouens hominem ad gratiam conſequendam, per attritionem verbi gratia, in veritate mouet hominem recte, ad rectitudinem gratiæ, quia actus ille bonus eſt, & ad bonum illud habendum de ſe conducens in ſuo genere, non vero ad impediendum illum: ſed hoc impedimentum prouenit ex tortura animi recipientis illam motionem, cum deſidia, vt non procedat vltra, vt debet & poteſt. Vnde Deus intendens mouere hominem tantum ad attritionem efficaciter, non intendit non conſecutionem gratiæ, ſed magis motum rectum animi in ſuo genere conducens de ſe, ad gratiæ conſecutionem.

Dices: eliciens attritionem non peccat, ſed habet actum pœnitentiæ, *qui non ſolum non facit hominem hypocritam*, vt definit Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. *& magis peccatorem, ſed donum Dei eſt, & Spiritus ſancti impulſus, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantum mouentis, quo pœnitens adiutus viam ſibi ad iuſtitiam parat.* Ergo ſiſtens in illo non impedit ſe culpabiliter ad conſequendam gratiam, & per conſequens non eſt ab homine attrito tantum, non conſecutio gratiæ, ſed à Deo qui non vult mouere attri-

tum vlterius, vt per contritionem diſponatur ad illam conſequendam. Reſpondeo conceſſo antecedente, negatur conſequens, quia ſiſtens in attritione, eo ipſo non vult diſponere ſe ad gratiam conſequendam, ſicut oportet, quod ſine dubio culpa eſt, etiam extra articulum neceſſitatis: cum poſſet aut per confeſſionem de attrito fieri contritum; vel ita ex Dei gratia perſeueranter laborare pro impetranda contritione,vt ſibi donetur à Deo; ad quod ſibi ſufficientes vires præſtat attritio habita à Deo, vt ſupra expoſitum eſt: non tamen hæc negligentia mortalis eſt, extra neceſſitatem conterendi, ſed venialis, quia non excludit directe charitatem, ſed tantum negligit procurare tunc, ex accidente deſidia, aut infirmitate.

Vnde ad primam confirmationem, ex paritate affirmationis & negationis in cauſando, reſpondetur tenere,quando affirmatio eſt debita, tunc enim negatio illius tollit poſitiue effectum: Atqui affirmatio gratiæ efficacis nulli homini eſt debita à Deo, ſed tantum affirmatio gratiæ ſufficientis, quæ procul dubio datur attrito, qui per ſacramentum poteſt fieri contritus.

Ad ſecundam dico, hominem non poſſe impedire poſitiue,per reſiſtentiam poſitiuam motionem Dei habitam, imò neque habendam ex intentione Dei: bene tamen poteſt ſe homo impedire, ad habendam motionem gratiæ,quia re vera à peccatore ponitur in ſe impedimentum gratiæ Dei, nempe peccatum,quod impedimentum ponit homo ſolus, & perſeuerat in

homine, quamdiu non tollitur à Deo primo,& initiatiuè, per motioné gratiæ diſponentis, cóplete autem per infuſioné gratiæ, & charitatis.

Vnde quandiu non tollitur,aut vincitur hoc impedimentum à Deo,manet in homine impedimentum , per quod non conſequitur homo gratiam Dei. Cæterum ſicut poſitio huius impediméti eſt à ſolo homine, ita & perſiſtétia in illo , & conſequentur non conſecutio gratiæ: Cum è contra ablatio iſtius impedimenti , & conſecutio gratiæ primo, & cauſatiue ſit à ſolo Deo, licet diſpoſitiue ſecundariò ſit etiam ab homine obſequente motioni Dei , ad gratiam conſequendam.

§. IV.

An minimum auxilium efficax ad conuerſionem ſit efficax ad omnes , quantumvis maximè induratos?

RESpondeo affirmatiue , quia virtus iſtius auxilij efficacis , ex intentione Dei eſt iuſtificandi : ſed intentio Dei non poteſt deficere per reſiſtentiam, & obdurationem quamcumque iuxta illud S.Auguſtini:*cui volenti ſalnum facere, nullum hominis reſiſtit arbitrium*. Ergo quodlibet auxilium ſic efficax conuertet & maximum peccatorem. Confirmatur 1. motio iſtius auxilij eſt ſupra naturam : Ergo quantumvis minima , ſuperabit maximam hominis reſiſtentiam, iuxta regulam:infimum ſupremi, & ſupra ſupremum infimi.

Confirmatur ſecundo motio iſtius auxilij effi-

cacis facit, vt vni inclinationi prauæ, ſuccedat alia bona in bonum, quia ſic,& non aliter immutat Deus voluntatem hominis, vt ſupra expendamus ex S. Thoma in diſputatis q. 22. de voluntate art. 3. corpore. Ergo. Confirmatur tertio minima gratia iuſtificans emundat omnia, & maxima delicta. Ergo & minimum auxilium efficax conuertet maximum peccatoré.

Dices. Ergo Deus ſine cauſa tardat conuerſionem aliquorum,ſicut Auguſtini,qui per octo annos ſecum luctabatur, vſque dum ſubito, *quaſi infuſa luce,omnes ab eo dubietatis tenebræ de fugerunt.* Reſpondeo,has detentiones Deum facere, vt homo conuincatur de infirmitate, & ignorantia ſua, per experientiam ſui diuturni laboris ſine fructu;iuxta illud: *ſepiam vias tuas ſpinis, & vias ſuas non inueniat,& dicat; reuertar ad virum meum priorem*: Et etiam vt plurimi faciat gratiam, quæ ſibi tanto comparata eſt labore quam ſi ad primam motionem acciperet minus pendere,& cuſtodire ſtuderet. Vnde Paulo,qui ſubito gratiam conſecutus eſt maximam, ob eoſdem fines dictum: *Ego oſtendam ei, quanta oporteat cum pro nomine meo pati.* Igitur hic labor hominis aut antecedit,aut ſequitur neceſſario gratiam, vt cognoſcant omnes quam verum ſit, numquam magnum aliquod bonũ, ſine labore item magno comparari poſſe, vt patuit in paſſione,& morte filij Dei,cui ſi compatimur, & conglorificabimur; Qui cum per vnum actum poſſet redimere mundum,voluit tam atrocia pati tormenta, vt diſcas quanta te pro te oporteat facere, cum pro te Chriſtus in Cruce pendens moritur.

Digitized by Google

Addo; quod non fruſtra Deus corripit peccatores, & flagella multiplicat, etiamſi minimum ſufficiat auxilium, vt S. Thom. 1. 2. q.119.art.8.ad ſecundum *Correptio vtilis eſt, vt ex dolore correptionis voluntas regenerationis oriatur: ſi tamen qui corripitur filius eſt promiſſionis, vt ſtrepitu correptionis forinſecus inſonante, aut flagellante, Deus in illo intrinſecus occulta inſpiratione operetur, & velle, quod ſit per auxilium efficax, vt Auguſtinus dixit, lib. de corrept. & grat. cap. 6. Ideo ergo* (ſubiungit S.Thomas) *neceſſaria eſt correptio, quia voluntas hominis requiritur ad hoc, vt à peccato abſtineat, ſed tamen correptio non eſt ſufficiens ſine Dei auxilio, vnde Eccleſiaſt. Conſidera opera Dei, quod nemo poſſit corrigere, quem ille deſpexerit*, vt patuit in Eſau, qui non inuenit pœnitentiæ locum, quamvis cum lachrymis inquiſiſſet illam: & in Antiocho, de quo in doloribus, & cruciatibus corporis rogante, & promittente ſe Iudæum futurum, & Iudæos pro ſatisfactione pares Athenienſibus facturo, dicitur rogabat ille ſceleſtus Dominum, à quo non erat miſericordiam conſecuturus. Ergo niſi correptus ſit filius promiſſionis, qui corripiatur à Deo extrinſecus, & intrinſecus ex intentione iuſtificandi, & ſaluandi illum, per auxilium efficax præuium, nihil ei proderit correptio moralis extrinſeca ad iuſtitiam conſequendam.

Igitur proportionaliter de omnibus, & ſingulis motionibus gratiæ efficacibus, ad quoſcumque actus etiam imperfectos, ſimiliter dicendũ eas eſſe pariter efficaces in omnibus, quibus dantur. Vnde illis, qui nec ſic mouentur ad

præſentiã prædicationis, aut doctrinæ, aut flagellationis aut correptionis cuiuſcũq; nõ fuiſſe data alia auxilia à Deo, taleſve motiones gratię, credendum eſt, ſicut non datam fuiſſe conſtat omnibus, qui audierunt Paulum prædicantem de reſurrectione mortuorum Athenis Act. 17. *Quorum quidam irridebant; quidam vero dixerunt: audiamus te de hoc iterum: Quidam verò adhærentes ei crediderunt*, illi nimirum, quorum tetigerat Deus corda 1. Reg. 10. ſeu quotquot erant præordinati in vitam æternam Act. 13.

§. V.

An aliquando moueat iſta gratia efficax motu naturali, & neceſſario liberum arbitrium?

NOn timuerunt aliqui concedere motionem gratiæ naturalem, in motibus ſcilicet (vt aiunt) naturalibus ſubitaneis, quos quidem naturales putans, & ſæpe à gratia, iuxta regulam communem: vnumquodque recipitur ad modum recipientis: ſed homo mouetur naturaliter per illos motus primo primos: vnde communiter non imputantur ad culpam ſi mali, neque ad meritum ſi boni. Ergo naturaliter mouetur homo in illis per gratiam.

Sed oppoſitum dicendum ex D. Thoma 1. 2. q. 10. a. 4. de verit. q. 22. a. 8. & q. 28. a. 3. ad 2. quibus in locis, & aliis D. Thomas demõſtrat volũtatem non poſſe cogi, aut violentiam pati, ſiue neceſſitatem ab extrinſeco principio efficiente, eo quod vt docet q. 22. art. 9. ad 1. ſicut implicat

contradictionem, quod voluntas ſe cogat, ſiquidem in eo conferret vim & non conferret: conferret,quia vult:non conferret,quia reſiſtit; ſic & ab alio.Ex quo item principio colligitur, quod neque naturaliter moueatur ad actum ſuum; nam in naturali motu ita à natura eſt potentia determinata ad vnum vt non poſſit aliud, ſicut de calefactione, & luce patet: at nullus nunc in via eſt motus, ad quem voluntas ſit ordinata ſic à natura in exercitio; aliàs deſineret eſſe voluntas, ſed eſſet natura. Ergo nullus eſt motus hic naturalis ſic in voluntate, & à voluntate quoad exercitium.

Confirmatur:nam motus qui hodie ſunt primo primi, cras non, ſed contrarij, vt experientia conſtat. Ergo ad nullos iſtorum eſt voluntas determinata naturaliter, ſed ab extrinſeco principio:at extrinſecũ principium per ſe ſolum nõ poteſt eſſe principium naturalis operationis, aliàs opus naturæ foret ab extrinſeco principio,contra ſuã rationem formalẽ, qui eſt motus ab intrinſeco.Ergo multo minus poterit eſſe principium motus voluntas ab extrinſeco, quia multo magis eſt,ab intrinſeco principio.

Confirmatur ſecundo.Hi motus ſubitanei in mentibus perfectiſſimis poſſunt magis, & minus præcaueri. Ergo non ſunt ex ſuo genere omnino naturales.

Confirmatur tertio motus iſti non ſunt magis naturales,quam primus motus Angeli, qui non potuit eſſe peccatum, ne tribueretur peccatum Authori naturæ, vt cum D.Thoma 1. p. quæſt.63.art. 5. corpore docent Theologi: ſed motus

motus ille non fuit ita naturalis, vt non fuerit per eum iuſtificatus Angelus,& meritorius gloriæ, vt etiam docet probabilior ſententia cum S.Thoma eadem parte q.62.art.1.& 2.Ergo neque iſti motus primo primi ſunt in nobis ita naturales, vt non poſſit in eis inueniri ratio meriti, & demeriti ſecundum genus ſuum.

Confirmatur quartò ſi iſti motus primo primi eſſet naturales in voluntate, ſemper eſſent boni,ab & Authore naturę:Sed per experientiā conſtat quandoque eſſe malos, ex habitu peccati, ſeu ex ſuggeſtione Dæmonis: Ergo nunquam ſunt naturales. Igitur neque gratia mouens ad bonos mouet naturaliter, ſed eodem modo, quo mouet ad alios actus voluntatis liberos; niſi quod ad hos mouet ſubitaneè, vt ſeruetur ordo proprius, & connaturalis excitandi voluntatem per motus ſubitaneos, ne detur proceſſus in infinitum poſt dormitionem potentiarum animæ,qui daretur,ſi foret neceſſarium incipere per deliberationem, & docet D.Thom.1.2.q.9.art.4.corp.ex Philoſopho cap. 18. Ethicæ Eudimicæ.

Ad argumentum ergo in principio reſpondetur, aliud eſſe motum ſubitaneum,aliud motum naturalem: ille eſt determinatus ad vnum, ex motione extrinſeca Dei, aut habitus, quæ non facit motum determinatum ad vnum per naturam, ſed ſubitaneum, & non deliberatum; capacem tamen ſecundum genus ſuum boni & mali voluntarij, vt dictum eſt, ſecundum maiorem, aut minorem præcautionem.

Q q

CAPVT XXX.

Vtrum iſta diſpoſitio perfecta ad iuſtificationem neceſſaria in adulto ſit meritoria eiuſdem gratiæ iuſtificantis?

RATIO prima dubitandi eſt, quia vt ſupra vidimus ex S.Thoma, diſpoſitio hæc eſt a motione gratiæ iuſtificãtis: ſed gratia iuſtificans eſt principium meriti. Ergo hæc diſpoſitio meritoria erit eiuſdem gratiæ, ad quam diſponit. Declaratur. Ratio meriti conſiſtit in actu hominis grato Deo: ſed hic actus eſt gratus Deo, cum ſit à gratia. Ergo & meritum eiuſdem. Secundò meritum reducitur ad genus cauſæ materialis, vt docet D.Thom. 1.p. q.23.art.5.poſt medium corporis, ibi (*ſecundum rationem cauſæ meritoriæ, quæ reducitur ad diſpoſitionem materiæ*: Sed hæc diſpoſitio reducitur ad diſpoſitionem materiæ erga eandem gratiam iuſtificantem, vt viſum eſt ſupra. Ergo habet rationem meriti erga illam.

Confirmatur. Deus non dat gratiam niſi dignis: ſed non datur dignus dono, niſi qui promeretur illud. Ergo hæc diſpoſitio facit hominem dignum gratiæ, ad quam diſponit.

Tertiò vt Auguſtinus dicit in præfatione Pſalm.38. fides meretur iuſtificationem. Ergo & gratiam iuſtificantem. Quartò ſi aliquid obſtaret rationi meriti huius diſpoſitionis foret, quod hæc diſpoſitio eſt à dono gratiæ iam da-

to : ſed apud homines homo poteſt mereri donum iam datum , ſicut qui accepit equum à domino , meretur ipſum bene vtendo. Ergo ſimiliter.

Partem negantem docet S. Thomas expreſſe 1.2.q.114.art.5. & 3.contra Gent. cap. 149. & 159.de verit. q.29.art.6.& 7.& aliis in locis.Et probatur primo loco non poteſt gratia iam habita cadere ſub merito , quia merces eſt terminus operis ; gratia vero eſt principium cuiuſlibet boni operis in nobis:ſed diſpoſitio iſta eſt à motione gratiæ iuſtificantis,vt ſupra vidimus. Ergo non poteſt eſſe meritoria eiuſdem gratiæ : aliàs idem eſſet principium, & terminus reſpectu eiuſdem, quod implicat.

Secundò iſta diſpoſitio ſolum præcedit gratiã in genere cauſæ materialis , vt demonſtratũ eſt in ordine ad gratiã in facto eſſe,& informãtem:ſed præcedentia meriti,eſt cauſæ efficientis ſimpliciter , ſiquidem eſt præcedentia actus liberi facti propter præmium, ſeu mercedem.Ergo non ſufficit ad meritum erga primam gratiã.

Confirmatur:diſpoſitio iſta in genere cauſæ materialis,non eſt mouentis ſe ad gratiam promerendam , ſed acceptandam, & volendam vt ſupra viſum eſt. Ergo non eſt meritoria iſtius gratiæ. Patet conſequentia , quia meritum veluti oblatio operis iam digni , ſeu iuſti , pro quo merces debetur:acceptatio vero gratiue. eſt intrans ipſam iuſtificationem diſpoſitiæ Confirmatur ſecundò iſta diſpoſitio in fieri non meretur infuſionem iſtius gratiæ , cum ſit ab illa ; neque meretur informationem ipſius

gratiæ in facto eſſe,quia eſt ſimul tempore cum illa: meritum autem præcedit præmium tempore: Immo etiam eſt poſterior ratione,& cauſalitate ad ipſam informationem gratiæ completam; cum diſpoſitio perfecta accidentalis ſit a forma ſubſtantiali completa, & perfecta in facto eſſe, qualis eſt gratia in genere ſupernaturali. Ergo nullo modo eſt meritoria ipſius gratiæ primæ.

Si dicas adhuc poſſe habere rationem meriti erga remiſſionem culpæ, quæ eſt terminus iuſtificationis, ſiquidem ad illam diſponit, & mouet ſe homo per hanc diſpoſitionem digne, cum in ea, ſeu ad eam moueatur à gratiæ infuſione. Reſpondeo non poſſe, quia remiſſio culpæ non eſt terminus, & finis iuſtificationis extrinſecus per aliam actionem conſequendus, ſicut eſt omnis merces, & præmium reſpectu actionis meriti, cuius ratio eſt manifeſta; quia præmium eſt à tribuente; meritum vero à laborante. At remiſſio peccati eſt intrinſecus terminus motus iuſtificationis impij, quæ iuſtificatio per remiſſionem culpæ completur, vt S. Thomas docet 1. 2. q.113.art.67. & 8. *quia*, inquit art.8.corpore, *tria in quolibet motu reperiuntur. Primum motio ipſius mouẽtis. Secundum motio ipſius mobilis: Tertium & vltimum terminus ipſius motus; Et ita in iuſtificatione impij inſtãtanea, ordine naturæ. Primum eſt gratiæ infuſio: Secundũ motus liberi arbitrij: Tertium remiſſio culpæ, ad quam tota iſta tranſmutatio ordinatur, ſicut ad finẽ.* Ergo nó datur hic interſtitium declaratum merentis, & præmiantis, ſed diſpoſitionis materialis tan-

Digitized by Google

tum, ad finem eiuſdem mouentis intrinſecum.

Confirmatur : quia vt optime S.Thom. art. 6. cit. ad 2. *gratiæ infuſio, & remiſſio culpæ, ſecundum ſubſtantiam actus idem ſunt. Eodem enim actu* (inquit) *Deus & largitur gratiam, & remittit culpam.* At vero Deus non eodem actu concurrit ad meritum hominis, & largitur præmium : aliàs idem, ſecundum idem, eſſet meritum & præmium. Et hæc eſt potiſſima ratio, & fundamentalis in hoc puncto, nempe quod remiſſio culpæ ad iuſtificationem intrinſecè pertinet; iuſtificatio autem non poteſt eſſe præmium, cum ſit primus gratiæ effectus, atque adeo actus arbitrij in iuſtificatione interuenientes ſunt quidem diſpoſitiones ad completam iuſtificationem, non verò meritum ad illam, de quibus luculenter S. Thom. 1. 2. quæſt. 113. art. 8. ad 2. *diſpoſitio ſubiecti præcedit ſuſceptionem formæ ordine naturæ, ſequitur tamen actionem agentis, per quam etiam ipſum ſubiectum diſponitur, & ideo motus liberi arbitrij ordine naturæ præcedit conſecutionem gratiæ, ſequitur autem gratiæ infuſionem*

Argumenta in principio reſpondetur : ad primum dico diſpoſitionem eſſe, à motione ipſius iuſtificantis gratiæ in fieri, vt ſupra vidimus quod ſufficit ad diſpoſitionem, non vero ad meritum; hoc enim petit gratiam informantem in facto eſſe, quia petit perſonam iam gratam Deo complete : hæc vero diſpoſitio in illo priori cauſalitatis materialis eſt à motione gratiæ in fieri, ſeu in infundi, quod eſt, eſſe gratiæ incompletè.

Ad ſecundum dico, meritum gloriæ reduci quidem magis ad genus cauſæ materialis, quam efficientis, quia non conſequitur præmium, neque apprehendit illud virtute propria, ſed ex remuneratione donantis, & quia illud præmium habet vim perficientis vltimo operationem, & vitam hominis ſempiternam, ſed non conſiſtit meritum in ſola cauſalitate materiali, cum ſit intrinſece opus vitale ab alio principio, & actione ex parte hominis diſtincta ab ea, à qua eſt præmium Dei; Eo quod meritum eſt completum ante præmium: diſpoſitio verò materialis, non niſi incompleta ante formam.

Ad confirmationem dico ex D. Thoma q. 113. art. 5. ad 2. *Deum non dare gratiam niſi dignis, intelligi de diſpoſitis, quod Deus fecit, non tamen quod prius digni fuerint.* Eodem modo reſpondetur ad tertium ex S. Auguſtino. Ad quartum dico, differentiam inter donum hominis, & donum Dei, ad merendum ipſum donum, eſſe latiſſimam: quia donum hominis non eſt principium meriti, ſed ad ſummum eſt inſtrumentum, quo homo vtitur ad merendum illud. At vero hoc donum gratiæ eſt primum principium intrinſece neceſſarium ad hoc meritum: tum autem idem non poſſit eſſe principium meriti, & terminus, patet quare non poſſit homo per actum ab ipſa prima gratia, mereri illammet.

Digitized by Google

CAPVT XXXI.

Vnde vnus in iuſtificatione recipiat maiorem gratiam, quàm alius?

PRo reſolutione dicit primo S. Thomas 1.2.q.112.art.4. corpore. *Gratia ſecundum ſuam magnitudinem ſpecificam, non ſuſcipit magis & minus, quia gratia ſecundum ſuam rationem coniungit ſummo bono:* Vnde & minima gratia iuſtificat hominem impium, & facit illum dignum viſione Dei, vt patet in paruulis. Dicit. Secundo bene poteſt eſſe diuerſitas gratiæ ex parte ſubiecti, provt vnus illuſtratur perfectius à lumine gratiæ, quam alius: ſicut patet à ſimili in aëre magis illuminato, aut minus, à lumine, ſolis eodem.

Dicit ergo tertio ad quæſtionem: huius diuerſitatis ratio aliqua eſt, ex parte præparantis ſe ad gratiam: qui enim magis ſe ad gratiam præparat: pleniorem gratiam accipit. Dicit quarto. Ex hac parte (nempe diſpoſitionis ſubiecti) non poteſt accipi prima ratio huius diuerſitatis, quia præparatio ad gratiam non eſt hominis, niſi in quantum liberum arbitrium eius præparatur à Deo: *Vnde prima cauſa huius diuerſitatis accipienda eſt ex parte ipſius Dei, qui diuerſimode ſuæ gratiæ dona diſpenſat, ad hoc quod in diuerſis gradibus pulchritudo, & perfectio Eccleſiæ conſurgat; ſicut etiam diuerſos gradus rerum conſtituit, vt eſſet Vniuerſum perfectum. Vnde Apoſtolus ad Epheſ. 4. poſtquam dixerat, vnicuiq;*

data eſt gratia, ſecundum menſuram donationis Chriſti, enumeratis diuerſis gratiis ſubiungit, ad conſummationem Sanctorum, in ædificationem corporis Chriſti. Hæc D.Thom.

Quæ ædificatio corporis Chriſti in conſummationem ſanctorum, non per aliam gratiam fit, quam per gratiam iuſtificantem, ſecundum quam Chriſtus eſt caput, & nos membra eius, provt definitur in Trid. ſeſſ. 6. cap. 16. *Ille ipſe Chriſtus Ieſus tanquã caput in membra, vt tanquam vitis in palmites, in ipſos iuſtificatos iugiter virtutem influit.* Quamvis enim interueniant in hac ædificatione plures gratiæ gratis datæ: tamen ipſæ per ſe ſolum non conſtituunt compagem membrorum Chriſti, in conſummationem Sanctorum, ſed per gratiam iuſtificantem neceſſario huius diuerſitatis modum aſſignat Apoſtolus ex donationis gratiæ iuſtificantis menſura ad Epheſ.4. *Vnicuique autem noſtrũ data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti.*

Et ratio huius reſolutionis eſt manifeſta: eiuſdem enim agentis eſt primò diuerſitas diſpoſitionis ad formam, cuius eſt diſponere ad formã: ſed Dei eſt primò diſponere ad gratiam. Ergo eiuſdem eſt primò diuerſitas diſpoſitionis ad gratiam. Maior eſt clara in naturalibus agentibus, quia eius eſt diſponere, cuius eſt cauſare formam, vt in igne patet, & artificialibus: Quãvis enim malleus ex ferro fortius tundat, & ferrum ignitũ magis vrat, ratione eiuſdẽ materiæ; qui effectus videntur probare magis de forma artis in vno, & de forma ignis in altero: tamen hoc item prouenit ex maiori efficacia artificis in applicando malleum ferreum, & ex

maiori virtute ignis igniente ferrum : ſicut enim ignis in ſtuppa non igniret ferrum , ita neque quilibet labor artificis fabrefaceret malleum ferreum. Ergo tota diuerſitas prouenit ex agentis diuerſitate ad formam,& diſpoſitionem ad illam.

Quod autem Dei ſit primò diſponere , ſeu præparare hominem ad gratiam,vltra rationem factam , quia ſolius Dei eſt cauſare gratiam, videtur definitum in Trid. ſeſſ. 6. cap.5. de neceſſitate præparationis ad iuſtificationem , & vnde ſit ? ibi. *Declarat præterea ipſius iuſtificationis exordium in adultis à Dei , per Chriſtum Ieſum præueniente gratia, ſumendum eſſe , hoc eſt ab eius vocatione , &c. Vt qui per peccata auerſi erant , per eius excitantem , & adiuuantem gratiam ad conuertendum ſe, &c. diſponuntur.* Ecce diſpoſitio prima à gratia. Neque per hoc tollitur vſus libertatis in tali diſpoſitione à motione gratiæ præuenientis cauſatus , quia vt in fine dicti capitis adnotatur , *in ſacris literis cum dicitur conuertimini ad me , & ego conuertar ad vos , libertatis noſtræ admonemur , cum reſpondemus, conuerte nos Domine ad te, & conuertemur, Dei nos gratia præueniri confitemur.* Stat igitur firma vtrinque fidei veritas,& quod libere diſponatur homo ad gratiam, conuertendo ſe ad Deum ; & quod à gratia præueniente conuertatur, ſeu quod à gratia primò mouente diſponatur , & moueatur ad conuertendum ſe in Deum : aliàs fruſtra recurreret homo per humilem confeſſionem ſuæ indigentiæ , ad petendam gratiam conuertentem præuenientem,

ſi à ſe habere poſſet, vt volunt aliqui moderni Theologi; quod à liberi arbitrij ſui determinatione fieret gratia præueniens efficax,& conuertens; ſeu caſſa & inefficax.

Dico igitur primò, ſicut in Dei gratiam reducitur primò diſpoſitio hominis ad gratiam, tanquam in primam cauſam illius: ita in eiuſdem gratiæ Dei diuerſitatem reducenda eſt primò maior diſpoſitio ad gratiam,& conſequenter maior gratia habenda, iuxta regulam,quod gratia datur cum proportione ad diſpoſitionem ſubiecti, non vt ex ipſo, ſed vt à Deo diuerſimode ſuæ gratiæ dona diſpenſante.

Confirmatur primò, *agens infinitæ virtutis* (vt habet S. Thomas citatus art. 2. ad 3.) *non exigit materiam, vel diſpoſitionem materiæ, quaſi præſuppoſitam ex alterius cauſæ actione; ſed tamen oportet quod ſecundum conditionem rei cauſandæ, in ipſa re cauſet & materiam,& diſpoſitionem debitam ad formam; & ſimiliter ad hoc,quod Deus gratiam infundat animæ, nulla præparatio exigitur, quam ipſe non faciat.* Sed ad maiorem gratiam iuſtificantem habendam, requiritur maior diſpoſitio in ſubiecto, vt communis Theologia docet; Ergo hæc diuerſitas primò erit à Deo,cuius primò eſt diſponere hominem ad gratiam, per gratiam.

Confirmatur ſecundò, *præparatio hominis ad gratiam*, vt docet S. Thomas citatus art. 3. corpore, *ſecundum quod eſt à libero arbitrio, nullam neceſſitatem habet ad gratiæ conſecutionem, quia donum gratiæ excedit omnem præparationem vir-*

tutis humana. Ergo neque vt ſic habet neceſſitatem ad maiorem gratiam. Si dicas, præparationem hominis ſine gratia, non habere neceſſitatem ad gratiam: bene autem maiorem præparationem cum gratia minore, ad maiorem gratiam habendam. Contra eſt, quia ille exceſſus implicat cum minori motione gratiæ: excedit enim virtutem ſuæ cauſæ, quæ eſt gratia mouens arbitrium actu; motus enim mouentis in moto, eſt motus, vt dicitur tertio Phyſic. Neque enim gratiæ iſtius motio habet ſe per modum principij habitualis, vt volunt aduerſantes, ſicut ſupra ſatis impugnatum eſt: aliàs egeret homo alio auxilio Dei, ad agendum cum illa, ſicut indiget iuſtificatus habens gratiam habitualem ad perſeuerandum, provt expreſſe definit Trid. ſeſſ.6. can. 22. aut hominis operatio præueniret gratiam ad agendum,& non præueniretur ab ea, vt dicitur ſeſſ. 6. cap.5. fine.

Confirmatur tertiò,diſpoſitio materiæ etiam in rebus temporalibus non ex neceſſitate conſequitur formam, niſi per virtutem agentis, vt docet D.Thom. citat. art. 3. ad 3. Sed virtus agentis gratiam non attingit exceſſum illum liberi arbitrij in ſuppoſitione facta. Ergo talis exceſſus arbitrij ſupra gratiam habitam, non conſequitur maiorem gratiæ magnitudinem; quia deficit illi virtus agentis, per quam conſequatur illam maiorem gratiam; eo quod virtus agentis defertur ad formam, per diſpoſitionem cauſatam ab eodem: deficiente ergo cauſalitate agentis in hunc exceſſum conatus

arbitrij; cum minori gratia, vt ſupponimus in ſenſu aduerſo, deficit & diſpoſitio exceſſus ad maiorem gratiam.

Dico tamen ſecundò diſpoſitio arbitrij, etiam vt à Deo, cum qua commenſuratur gratia iuſtificans, non eſt diſpoſitio antecedens tempore ipſam iuſtificationem. Colligitur ex D. Thoma citato quæſt. 112. art. 2. ad 1. & 2. & quæſt.. 113. art. 7. ad 1. Probatur in S. Thoma loco primo, citato, eſt alia præparatio gratiæ imperfecta, quæ aliquando præcedit donum gratiæ gratum facientis, quæ tamen eſt à Deo mouente. Sed iſta diſpoſitio comparatur à S. Thoma vltimo in loco, cum alteratione, ſeu motu locali antecedentibus illuminationem, & generationem ſubſtantialem, qui motus antecedentes non ſunt menſuræ illuminationis, & generationis, cum deficiant ante complementum vtriuſque formæ. Ergo ſimiliter diſpoſitiones illæ antecedentes tempore iuſtificationem, non ſunt menſuræ ipſius gratiæ iuſtificantis. Confirmatur: præcipua diſpoſitio iſtius generis eſt attritio: ſed hæc non eſt menſura gratiæ iuſtificantis; cum nec ſit diſpoſitio proxima ad illã, vt definit Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. Ergo.

Dico vltimò: diſpoſitio, cum qua proportionatur gratia iuſtificans, eſt ſimul cum iuſtificatione in eodem inſtanti temporis, & ab eiuſdem gratiæ infuſione, ſeu motione. Hæc colligitur ex S. Thoma cit. q. 113. art. 7. & 8. vbi declarans ea, quæ in iuſtificatione impij neceſſario concurrunt, dicit, primum eſſe gratiæ infuſionem: ſecundum, motus liberi arbitrij in

Deum,& in peccatum, per quos motus diſponitur ad iuſtitiam acceptandam, & recipiendam: tertium, peccatorum remiſſio, de quibus nos ſuprà.

Tunc ſic. Deus ad hoc, quod gratiam infundat, non requirit aliquam diſpoſitionem, niſi quam ipſe facit, vt expreſſe docet S. Thom. art. 7. citato in corpore: ſed iuſtificatio impij fit in inſtanti à Deo, vt dicit eodem articulo, argumento ſed contra, ex illo, quod Spiritus ſanctus ſubito aduenit Actor. 2. in corpore. Et quia tota iuſtificatio impij originaliter conſiſtit in gratiæ infuſione: per eam enim & liberum arbitrium mouetur, & culpa remittitur; gratiæ autem infuſio fit in inſtanti abſque ſucceſſione. Hæc ille; nam ſi fieret in tempore, eſſet ſimul gratia cum peccato, quod repugnat, vt contingit in attrito, & ſicut cernitur in alteratione caloris pugnantis cum frigore in ligno, & ſic de aliis. Ergo in eodem inſtanti iuſtificationis eſt infuſio gratiæ, & motio gratiæ: *Iſta enim Dei mouentis motio eſt gratiæ infuſio*, vt docet S. Thom. art. 8. corp. Et motus illi liberi arbitrij ſunt per quos diſponitur ad acceptandam gratiam, ſicut docet art. 3. corpore. *Et ſimul cum hoc mouet liberum arbitrium, ad donum gratiæ acceptandum in his, qui ſunt huius motionis capaces*; *Deus enim* (inquit S. Thomas in principio corporis) eſt *qui iuſtificat impium*, vt dicitur Rom. 3. Sed iuſtificare eſt mouere arbitrium ad conſenſum, & aſſenſum iuſtitiæ, ſeu ad acceptandam iuſtitiam per contritionem, & amorem Dei ſuper omnia principaliter, æquiualenter etiam, & per alios actus vir-

tutum Theologalium ex eodem charitatis motiuo elicitos, ſicut ſupra declaratum eſt. Hæc eſt diſpoſitio ſimultanea cum iuſtificatione, à motione ipſius gratiæ iuſtificantis: Ergo per huius proportionem menſuratur gratiæ iuſtificantis quantitas, non vt ab arbitrio cum minori gratia, ſed vt à maiori gratiæ motione; quia à minori proportione principij non fit actio maior, aliàs excederet effectus virtutem cauſæ.

Si dicas. Ergo non tribuitur arbitrio laudi maior conuerſio, neque vitio dabitur minor; ſed excuſabitur dicens non poſſe in amplius, quam quod mouetur à gratia. Hæc eſt tota vis aduerſantium huic efficaciæ Diuinæ gratiæ, etiam ab antiquis impugnatoribus vibrata. Sed reſpondetur dari laudi maiorem conuerſionem, quia volens, & libens, & acceptans illam facit arbitrium, non coactum & neceſſitatum à gratia; ſed motum altiſſima, ſuauiſſima, & efficaciſſima motione gratiæ, vt non ſemel demonſtratum eſt ſupra; vnde eſt illud D. Auguſtini. Deus coronat in nobis dona ſua, & ſuper Pſal. 6. illud: Da quod iubes, & iube quod vis. Vnde S. Proſper contra Collatorem, mihi pag. 460. dicentem de Iob conſtituto in agone, quod tentatori eius tantam tribuit poteſtatem Deus, quantam & illum reſiſtendi nouerat habere virtutem, ſubiungit, nonnè rectius, veraciuſque loquereris, ſi vbi dixiſti, quantam & illum nouerat habere virtutem: diceres potius, quantam & illi reſiſtendi nouerat ſe dediſſe virtutem? Vnde pag. 461. ſe-

quenti concludit : Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à patre luminum. Et nemo poteſt accipere quidquam, niſi datum fuerit ei de Cælo.

Datur autem vitio minor conuerſio, quia iuſte propter ſuam deſidiam, & culpam non mouetur homo à maiori gratia; vnde non poteſt queri de negata maiori gratia, ſicut neque de negata omnino; de his enim ſolummodo poteſt eſſe iuſta querimonia creaturæ, quæ debentur ei de iuſtitia, aut de neceſſitate naturæ : gratia vero nulli peccatori; immo neque vlli creaturæ debetur de iuſtitia, neque de naturæ neceſſitate; ſed quibus datur miſericorditer datur; & quibus non datur, iuſte denegatur, iuxta illud Apoſtoli ad Rom. 9. *Igitur non volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei eſt.* Compeſcendæ ſunt igitur querimoniæ iſtæ, cum eodem Apoſtolo ad Rom. 9. O homo tu quis es, vt reſpondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei qui ſe finxit, quid me feciſti ſic?

Si dicas adhuc : homo melioris ingenij, cum æquali lumine, melius percipit res fidei, quam rudis ingenij. Ergo etiam cum æquali gratia fortius diſponitur vnus, quam alius. Reſpondetur, acumen ingenij, & ſcientiæ naturalis peritiam præſtare ad facilius remouenda impedimenta contra fidem, ſed non ad aſſenſum maiorem : hic enim à lumine, & potentia, & pia affectione menſuratur, & non à virtute naturali, quam ſuperat. Quod idem à

fortiori dicendum eſt de viſione beata melioris intellectus, cum æquali lumine, quia in tantum ſuperat illud obiectum virtutem naturalem intellectus creati, vt per ſolum lumen poſſit attingi, ſicut fides docet; ac proinde præſtantia intellectus ſemper eſt infra proportionem ad illud, & ſolummodo concurrit ad viſionem, vt eleuata.

Et ratio eſt manifeſta, quia maior præſtantia intellectus naturalis eſt, in ordine ad obiectum proportionatum, per naturam: non vero ad obiectum ſuperans omnem naturam, qualis eſt Deus viſus clare; nihil ergo refert ad viſionem, ſed ſolum lumen gloriæ maius, aut minus, ſecundum merita vitæ: aliàs excederet in viſionis præmio, qui minus mereretur, ſi ſuperaret in virtute naturali, quod eſt contra rationem præmij illius, ſecundum regulas fidei.

Neque inde ſequitur, vt aliqui male colligunt, quod ita viſio ſit à lumine, vt non ab intellectu vitaliter concurrente; ſeu quod neceſſariò diſtinguenda ſit partialis actio, à principio vitali, & partialis à lumine: neutrum enim concedendum eſt; ſed quod tota viſio ſit à lumine, & tota ab intellectu: ſed tota à lumine, vt à principio vitali ſupernaturali informante quo; & ab intellectu, vt à principio vitali informato, quaſi vt quod: ſicut autem principium formale quo & quod, in natura non faciunt diuerſitatem partialem actionum, ſed vnam adæquatam, vt patet in viſione corporali; ita & in ſupernaturalibus: dona enim

ſuperna

Digitized by Google

ſupernaturalia non deſtruunt, ſed perficiunt naturam. Et ratio eſt manifeſta, quia agens, quod, cum ſua ratione formali non ponunt in numero agentium, ſed illa eſt ratio agendi, ſicut & eſſendi; & iſtud eſt agens, ſicut & habens eſſe ſicut nullus licet mediocriter philoſophus diſtinguet partialiter duo eſſe, vnum à forma, & alterum ab habente eſſe, ſed illa eſt, qua iſtud habet eſſe: ita neque duas actiones partiales, vnam à principio formali, & alteram à principio quod agit cum illo, ſed eſt ab vtroque à lumine vt quo, ab intellectu vt quod: ſicut autem in naturalibus ſine formali principio non eſt eſſe, ita neque agere: ita neque in ſupernaturalibus. Ergo per menſuram illius ſupernaturalis principij non ſolum menſuranda eſt ſubſtantia actionis ſupernaturalis, ſed etiam magnitudo: Quæ ſi bene pendantur euacuant omnem difficultatem in hac, & ſimilibus quæſtionibus, quæ aliter controuertuntur cum labore inutili, & maxima confuſione.

CAPVT XXXII.

De neceſſitate gratiæ habitualis.

EXPLICATA neceſſitate gratiæ auxiliantis, pro actibus ad iuſtificationem neceſſariis, conſequens eſt, vt de neceſſitate gratiæ habitualis breuiter dicamus, per ſequentes §§.

§. I.

An ſit neceſſaria gratia iuſtificans realiter inhærens?

PArs affirmans videtur definita in Trid. ſeſſ. 6. can. 11. *Si quis dixerit hominem iuſtificari, vel ſola imputatione iuſtitiæ Chriſti, vel ſola peccatorum remiſſione, excluſa gratia, & charitate, quæ in cordibus eorum, per Spiritum ſanctum infundatur, atque illis inhæreat: aut etiam gratiam, qua iuſtificamur eſſe tantum fauorem Dei extrinſecum, anathema ſit.* Ecce in prima, & vltima parte Canonis excluditur pars negans, ſecundum omnes modos; & in media aſſeritur de fide pars affirmans. Secundò expoſitis cap. 7. cauſis iuſtificationis. *Demum vnica formalis cauſa eſt iuſtitia Dei, non qua ipſe iuſtus eſt, ſed qua nos iuſtos facit iuſtitiã in nobis recipientes.* Sed forma, quæ recipitur in ſubiecto & inhærens, vt patet ex terminis. Ergo & iuſtitia qua homo iuſtificatur.

Eadem veritas fidei etiam in iuſtificatione paruulorum apertè indicatur ſeſſ. 5. can. 4. dum dicitur. *Vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt*: realis enim priuatio iuſtitiæ contracta à paruulo, non niſi per iuſtitiam realem tolli poteſt, ſicut eſt certum in priuationibus naturalibus, quæ non niſi per actionem *poſitiuam* tolluntur, actio autem *poſitiuam* aut excludit formam *poſitiuam*, vt patet in curatione cæcitatis Tobiæ; aut

ponit; vt patet in illuminatione aëris; Vnde cum infans ſit priuatus realiter iuſtitia, non niſi per datam realiter iuſtitiam fit iuſtus : patet etiam in moralibus, ſicut etiam iudex priuatus iuriſdictione, non niſi ea reſtituta fiet iudex : Et can. 5. *ſi quis per Ieſu Chriſti Domini noſtri gratiam, quæ in baptiſmate confertur.* Gratia enim quæ confertur, non niſi de realiter inhærente verificatur in proprietate verbi, ſecundum quam definitiones fidei pronunciantur. Deducitur ex ſacris literis ſecunda Petri primo. *Per quem maxima & pretioſa promiſſa nobis donabit, vt per hæc Diuinæ efficiamur conſortes naturæ*: Sed non eſſent maxima, & pretioſa dona niſi ineſſent, ſiquidem maiora forent inhærentia, quam non inhærentia : deinde etiam per ea non efficeretur homo Diuinæ conſors naturæ, ſed tantum denominaretur per fauorem extrinſecum. Ergo ſecundum literam hæc dona inhærentia ſunt, vt cum proprietate verificetur & illud 1. Ioan. 3. *Videte qualem charitatem dedit nobis Deus, vt filij Dei nominemur. & ſimus.*

Neque diminuit inhærentiam, quod hæc filiatio Dei in homine ſit adoptiua : adoptio autem in hominibus fit per extrinſecum fauorem, nihil ponendo reale in adoptato : non ſic autem adoptio Dei ad hominem, eo quod per adoptionem Dei denominamur, & ſumus filij Dei in veritate, & Diuinæ efficimur conſortes naturæ : aliàs vana eſſent, & ſine cauſa adhibita illa verba (& ſumus) per adoptionem enim hominis ſolum denominamur filij putatiui, in nullo conſortes naturæ adoptantis, ſed per ex-

trinſecam tantum denominationem vocamur ad hæreditatem, & nomen adoptantis.

Confirmatur. Deus dicitur pater hominis naturalis per creationem ponendo naturam realē:Ergo & pater ſupernaturalis dicitur per gratiam, ponendo realem formam, ſeu gratiam: aliàs minus daret illis, quos ſpecialiſſime, & ſimpliciter diligit,quam illis quos communiter tantum amat,vt creator omnium. Et ratio huius diuerſitatis eſt, quia dilectio Dei ponit, & cauſat bonum quod amat, aliàs non differret à voluntate creata; dilectio verò hominis ſupponit bonum quod diligit,& ponit tantum fauorem extrinſecum. Declaratur· Deus ſecundum dilectionem creationis vult homini bonum naturæ, ſecundum quod dicitur creatura, participare Deum communiter;ſed vult ſpecialiter creaturæ rationali bonū ſimpliciter æternum, quod eſt ipſe. Ergo neceſſario ponit in homine ſpecialem, & realem participationem ipſius boni Diuini in ſe, quod eſt gratia, quæ dicitur ſpecialiſſima participatio accidentalis Diuinæ naturæ in ſe ipſa,quia eleuat hominem ad eſſe vnum cum Deo ſupernaturaliter, ſicut ipſe Pater,& Filius vnum ſunt,vt dicitur Ioan. 17.*Vt ſint vnum ſicut & nos*.ſcilicet per gratiam. At dices:ius ad bonum Diuinum habendum eſt tantum morale,nempe meritum hominis.Ergo per acceptationem tantum moralem Dei poniur,& non per gratiam realem inhærentem. Sed contra eſt,quia ad ponendum hoc meritum ſpeciale morale gloriæ, non poteſt pertingere actus phyſicus hominis naturalis communis: aliàs non foret ſpeciale meritum ſupra naturam,

ſed cõmune in natura communi.Ergo neq; eſſe poteſt à Deo per actum Dei cõmunem erga creaturam rationalẽ.Ergo oportet addere actum ſpecialem ex vtroque.Sed non poteſt eſſe ſpecialis moraliter ab homine,niſi ſit ſpeciale phyſicum in homine,in quo fundetur.Ergo iſte phyſicum petit principiũ,à quo ſpecialiter phyſicè procedat:hoc autem non poteſt ponere homo naturaliter:Ergo neceſſariò ponitur à Deo, per actũ dilectionis ſpecialis ponentis formam acccidẽtalem inhærentem phyſicè animæ iuſtificatæ.

Dices:Homo iuſtificatur per non imputationem peccati à Deo,iuxta illud : Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum.Pſal.31. atqui non imputatio eſt moris tantum.Ergo non eſt neceſſaria infuſio gratiæ inhærentis. Reſp. ex D.Thom.1.2.q.113.art.2. ad 2.Sicut dilectio Dei non ſolum conſiſtit in actu voluntatis Diuinæ,ſed etiam importat quendam gratiæ effectum,vt dictum eſt ſuprà (q.110.art.10.) ita & hoc , quod eſt Deum non imputare peccatum homini,importat quendam effectũ in ipſo, cui peccatũ non imputatur;quod enim alicui non imputetur peccatum à Deo,ex diuina dilectione procedit.Hæc D.Thom.Proceſſio iſta realis eſt, & phyſica,vt oſtenderet idem S.Doctor q.110. citat.art.1.ad quem locum ſe refert.

Confirmatur, & declaratur:moralitas eſt modus, aut paſſio actus phyſici liberi : non poteſt autem moralitas ſupernaturalis eſſe paſſio, aut modus conſequens actum naturalem phyſicum communem : aliàs non eſſet ſupernaturalis , & ſpecialis , ſed communis , & natu-

turalis, vt ex terminis patet. Ergo petit actum phyſicum phyſicè ſupernaturalem, vel ſubſtantialiter, vel modaliter, vt ſupra vidimus: & conſequenter *primum* ſupernaturale phyſicum in homine, à Deo ſupernaturaliter phyſicè infuſum, quod eſt gratiæ realiter inhærens.

CAPVT XXXIII.

An etiam de potentia abſoluta neceſſaria ſit gratia inhærens realiter pro iuſtificatione impij.

§. I.

Refertur pars negans.

POST diffinitam neceſſitatem gratiæ inhærentis ad iuſtificationem de lege ordinaria, vt vidimus capite præcedenti, adhuc non deſunt qui dicant, poſſe de potentia abſoluta fieri iuſtificationem impij, ſine gratia inhærente, per condonationem ſimplicem Dei remittentis peccatum; nec non fieri hominem capacem gloriæ æternæ per ſolam acceptationem Dei, ad futura dona gloriæ.

Fundamentum eorum eſt; hoc negotium eſt morale tam ex parte Dei, quam ex parte hominis, quia fit per voluntatem liberam & liberè, id eſt moraliter operantem. Ergo per ſolam moralem cauſalitatem poteſt peragi: ſed mo-

ralis cauſalitas non ponit realitatem inhærentem in cauſato, vt per ſe notum eſt. Ergo licet de lege ordinaria requiratur gratia inhærens ad iuſtificationem imp j ſecundum fidem; non tamen de potentia abſoluta, quia potentia abſoluta amplius poteſt, quam ordinaria.

Confirmatur: homo poteſt remittere alteri offenſam ſibi factam, ſine mutatione reali alterius. Ergo multo magis Deus; nam & offenſa Dei moralis eſt, non phyſica & realis. Antecedens conſtat apud omnes: conſequentia nota eſt. Secundò Deus poteſt auferre obligationem legis culpæ ab actu prohibito, ſine mutatione phyſica ad extra, quia præceptum morale eſt: Ergo & reatum culpæ commiſſæ, cum maculam peccati, quæ etiam moralis eſt, ſine mutatione reali; per ſolam deobligationem reatus ab extrinſeco poterit auferre. Tertiò poteſt anihilando peccatorem iterum reproducere ſine peccato, aliàs peccatum attribueretur reproducenti. Ergo tunc deleretur peccatum ſine gratia reali. Confirmatur: Deus poteſt reponere hominem peccatorem in puris naturalibus, per hoc quod auferat ordinationem eius ad finem ſupernaturalem; ſed tunc non foret gratia neceſſaria ad iuſtificandum illum hominem, quia hæc ſolum in ordinato ad finem ſupernaturalem poſtulatur. Ergo ſine illa tunc iuſtificaretur homo. Quartò prędeſtinatio æterna eſt prima dilectio Dei ad homines, & tamen nihil ponit reale in prædeſtinato, vt docet D. Thom. 1. p. q. 23. art. 2. Ergo neque iuſtificatio ſaltem de potentia abſoluta. Confirmatur: præ-

ceptiua voluntas nihil ponit in re præcepta: Ergo neque remiſſio culpæ in remiſſo peccato.

---

§. II.

Pars affirmans ſtabilitur.

NIhilominus pars negans nobis videtur non poſſe ſuſtineri inter Catholicos, poſt dictam definitionem damnantem hæreſis, dicere, iuſtificationem fieri per ſolam imputationem iuſtitiæ Chriſti, vel Dei, excluſa gratia,& charitate reali inhærente. Et ratio prima fundamentalis eſt; fidei non poteſt ſubeſſe falſum, nec de potentia abſoluta, vt docent Theologi cum D. Thoma 2. 2. q. 1. art. 3. At ſi pars affirmans de potentia abſoluta ſubſiſteret, tali fidei ſubeſſet falſum de eadem potẽtia, eſſet enim verum oppoſitum illius, ſecundum potentiam abſolutam: nempe iuſtificationem fieri, per ſolum fauorem extrinſecum, excluſa gratia, & charitate realiter inhærente, vt docet pars affirmans. Ergo hæc poſt talem definitionem videtur non poſſe ſuſtineri. Si dicas: multa ſunt de fide, quæ de potentia abſoluta potuerunt non eſſe, vt mundum eſſe creatum initio temporis; Chriſtum incarnatum tali tempore. Ergo non præiudicat fidei, quod de potentia abſoluta potuit eſſe oppoſitum. Sed facile refellitur obiectio aduertendo, aliud eſſe fidem facti; aliud fidem rationis,& modi faciendi: illi enim non præiudicat potuiſſe eſſe oppoſitum de potentia abſoluta in ſenſu diuiſo, quia factum contingens fuit, aut erit,& non neceſſa-

Digitized by Google

rium, quo in ſenſu non eſt de fide, ſed tantũ in ſenſu compoſito, nempe vt factum, ſeu faciendum quoddam, quia vt ſic reuelatum fuit; vnde in hoc ſenſu, nec de potentia abſoluta potuit non eſſe; & hæc eſt fides facti.

At fides rationis, & modi faciendi, cum abſtrahat à facto, & aſſerat tantum modum faciendi genericum, aut ſpecificum; ſi hunc definiat, non poteſt dici oppoſitum de potentia abſoluta, ſine præiudicio veritatis definitæ: veritas enim ſpecifica, aut generica, vna tantum eſt; ſpecies enim ſunt ſicut numeri; & quovis addito, aut dempto variantur, quanto magis per aſſertum oppoſitum. Ergo vel definitio nõ attingit veritatem iſtam ſpecificam; vel ſi attingit, neque de potentia abſoluta poteſt ſuſtineri oppoſitum: quando, vt conſtat ex terminis, duæ contradictoriæ ſpecies nec de potentia abſoluta poſſunt eſſe ſimul veræ, cum ſe deſtruant mutuo: dicere autem quod definitio non attingat iſtam veritatem ſpecificam, eſt contra litteram definitionis. Ergo.

Si dicas, hanc veritatem definitam non pertinere ad modum ſpecificum rigoroſum, ſed tantum ad quaſi ſpecificum, accidentalem tamen, quia poteſt aliter fieri, quam fit, de potentia abſoluta iuſtificatio impij, vt dicit pars affirmans. Hæc replica inſiſtendo in argumentatione facta valide refelliturprimo, quia definitio non ſolùm aſſerit de fide modum iuſtificationis per gratiam inhærentem; ſed excludit, & damnat modum iuſtificandi, per ſolum extrinſecum fauorem oppoſitum. Ergo neuter

modus eſt accidentalis iuſtificationi, ſed vnus per ſe aſſeritur, & alter per ſe, excluditur: ea enim quæ in definitione ponuntur, & excluduntur, per ſe ſunt, & non ſunt de definito; vt patet in diffinitionibus rerum naturalium; neque enim minoris certitudinis ſunt, ſed longe maioris; definitiones fidei, à diffinitionibus naturalibus: ſed contra naturales diffinitiones nec de potentia abſoluta poteſt ſuſtineri oppoſitum, quia ſunt de eſſentia rei naturalis. Ergo neque contra definitiones fidei.

Refellitur ſecundò quia aliàs maneret definitio fidei in æquiuoco, cum lateret in ea duplex modus poſſibilis accidentalis, ſaltem in ordine ad potentiam abſolutam; poſſentque hæretici defendere, poſt definitionem fidei, ſuum ſenſum contrarium, ſecundum potentiam abſolutam, neque prouiſum foret ſufficienter quieti fidelium, per datam definitionem fidei, ſi ea ſolum eſſet vera de lege ordinaria; ſemper enim manerent fideles ambigui de articulo fidei, cuius oppoſitum in aliquo ſenſu foret verum, contra illud Apoſtoli ad Galat. 1. *ſiue nos, aut Angelus de cælo euangelizauerit, præterquam quod euangelizatum eſt, anathema ſit.*

Confirmatur: Deus non poteſt immutare ſuum modum actionis ſibi propriæ naturalis: Ergo neque iuſtificationis ſupernaturalis per inhærentem gratiam. Patet conſequentia, quia hæc actio eſt ſolius Dei in ſcripturis ſacris ſupra allegatis. Antecedens declaratur, quia Deus non poteſt aliter producere mundum, quam per creationem ex nihilo; neque aliter concur-

Digitized by Google

rere cum cauſis ſecundis, quam præueniendo, & mouendo eas.

Secundò ratio fundamentalis: dicti canones fidei de iuſtificatione per inhærentem gratiam, procedunt directe contra dogma dicentium, hominem per ſolam imputationem iuſtitiæ Chriſti & Dei, ſine operibus iuſtitiæ, & pœnitentiæ laboribus iuſtificari; conſequens enim eſt, etiam in ſententia negatiua quam impugnamus, quod ea ſemel admiſſa, ſine vlla mutatione, aut operatione reali hominis, poteſt homo impius iuſtificari ab extrinſeco Dei fauore. Sed tunc ſequitur, quod homo remanet impius, & inimicus Deo, & iniuſtus, vt erat antea; & eſt pius, & amicus, & iuſtus, quia iuſtificatus à Deo, quæ implicant; Ergo.

Probatur ſequela, quia liberum arbitrium non poteſt immutari de iniuſto, in iuſtum, & ſic de aliis, niſi per actum ſuum liberum; aliàs haberet ſe in iuſtificatione, vt inanime quoddam, contra definitionem Trid. citati can. 4. & 4. *ſi quis dixerit liberum arbitrium motum, & excitatum à Deo, vt iuſtificationis gratia ei conferatur* (de quo in can. 3. antecedenti) *anathema ſit*. Ergo etiam ex hac parte repugnat fidei dictorum Canonum ſententia negatiua: potentia enim abſoluta non poteſt facere, quod contraria priuatiua ſint ſimul vera.

Dices: infans iuſtificatur de lege, per ſolam infuſionem gratiæ inhærentis, ſine vlla mutatione actus proprij. Ergo de potentia abſoluta poterit iuſtificari adultus, per ſolam imputationem iuſtitiæ Dei, ſine actu proprio. Sed contra

eſt; quia puer non iuſtificatur, vt actu habens arbitrium, ſed tantum in potentia; Vnde ſicut habet peccatum originis, per generationem naturalem ab Adamo, vt capite naturæ; ita & recipit iuſtitiam, ſecundum regenerationem Chriſti, per ſacramentum Redemptoris, qui eſt caput ſpirituale regenerans hominis, in filios Dei, quod eſt munus gratiæ iuſtificantis. Adultus vero cum ſit impius per actum proprium, non poteſt fieri pius, niſi per actum proprium: aliàs poſſet etiam fieri impius ſine actu proprio; vtraque enim denominatio iuſtitiæ, & iniuſtitiæ eſt ita propria operantis liberi, vt non poſſit intelligi ſolum ab extrinſeco, ſine præiudicio libertatis; quia denominaretur tunc peccator à non ſuo actu, & iuſtificatus à non ſua iuſtificatione.

Tertia ratio fundamentalis eſt: iuſtificatio eſt effectus dilectionis Dei ſpecialis, non enim eſt communis ad omnes homines: ſed dilectio Dei communis omnibus ita ponit effectum realem in creatura nempe bonum naturæ reale, vt neque de potentia abſoluta poſſit eſſe oppoſitum. Ergo dilectio hæc ſpiritualis de eadem neceſſitate ponit bonum gratiæ item realis in homine. Maior cum minori patet ex terminis: probatur conſequentia, quia dilectio iſta ſpecialis, in comparatione alterius communis, & dilectio ſimpliciter, quia vult in ſe creaturæ rationali bonum ipſum ſimpliciter, nempe Deum in ſe ipſo participando, vt docet S. Thom. 1.2. q.110.a.1. ex quo tota argumentatio deſumitur: illa verò bonum tantum naturale extra Deum,

Si dicas; dilectionis communis effectum non eſſe moralem, quia eſt ad eſſendum in ſe, extra Deum; at vero dilectionis ſpecialis effectum non poſſe non eſſe moralem, quia eſt ad participandum Deum ab extra, tam ex parte Dei, à quo venit acceptatio ad iuſtitiam, quam ex parte hominis, cui aduenit talis iuſtitiæ participatio à ſolo Deo, ideoque hæc dilectio, quæ de ſe petit effectum moralem, poterit de potentia abſoluta ſaluari, ſine aliqua poſitione reali ad extra, quamvis illa non poſſit.

Contra eſt; quia licet interueniat effectus moralis ab hac dilectione ſpeciali, hic tamen nō poteſt intelligi ſine actu ſpeciali reali, tam ex parte Dei, quam ex parte hominis in adulto; moralitas enim eſt paſſio, aut modus actus phyſici realis liberi, vt communis phyloſophia docet, quia actiue denominat proprie dantem, ſeu operantem libere, & paſſiue accipientem etiam libere: aliàs denominaretur vtriuſque arbitrium à non ſuo, quod implicat.

Tunc ſic: actus dilectionis ſpecialis Dei phyſicus non poteſt intelligi per mutationem ipſius Dei phyſicam, quia Deus immutabilis eſt. Ergo neceſſario importat in creatura mutationem realem phyſicam ſpecialem, quam facit ſecundum gratiam realem in iuſtificando, ſeu aliud quodcumque donum ſupra naturam, in quo fundatur illa moralis denominatio ſpecialis, & ſupernaturalis, ſiquidem vt talis, neque in natura creata, vt natura, neque in actu dilectionis Dei communis poteſt fundari vt patet ex terminis, aliàs non eſſet moralis, ſpecialis, & ſupernaturalis.

Confirmatur primo. *Hæc eſt differentia* pluſquam generica, obſeruante D. Thoma nuper citato 1.2. q.110.art.1.*in dilectionem hominis,& Dei, quod dilectio hominis non cauſat totaliter rei bonitatem, ſed præſupponit ipſam, vel in parte, vel in toto: ad quamlibet autem dilectionem Dei ſequitur aliquod bonum in creatura cauſatum: igitur per hoc quod dicitur homo habere gratiam Dei, ſignificetur quiddam ſupernaturale, in homine, à Deo proueniens.* Hæc D. Thomas citatus.

Confirmatur ſecundo. Homo non poteſt remittere alteri offenſam, ſine mutatione ſui, id eſt ſine ſpeciali beneuolentia, vt expreſſe obſeruat, & docet D. Thom. 1.2. q.113.art.2. ad primum. *Plus requiritur ad hoc quod offendenti remittatur offenſa; quam ad hoc quod ſimpliciter aliquis non offendens non habeatur odio; poteſt enim apud homines contingere, quod vnus homo aliquem hominem non diligat, neque odiat: ſed ſi eum offendat, quod ei dimittat offenſam, hoc non poteſt contingere abſque ſpeciali beneuolentia: beneuolentia autem Dei ad hominem reparari dicitur, per donum gratiæ; & ideo licet homo antequam peccet, potuerit eſſe ſine gratia etiam ſine culpa, tamen poſt peccatum non poteſt eſſe ſine culpa, niſi per gratiam.* Sed Deo non poteſt intelligi aduenire ſpecialis beneuolentia, ſeu nouus actus de nouo realiter elicitus, aliàs mutaretur realiter in ſe per actum ſuum, vt homo. Ergo ſpecialis beneuolentia, & dilectio ſignificatur per nouum effectum realem profluens in creaturam: aliàs illa denominatio iuſtificationis actiuæ, & paſſiuæ de nouo, eſſet ſine vllo fundamento in re, ſiquidem neque in Deo, ne-

Digitized by Google

que in homine poneret aliquid reale.

Si dicas, ſufficere ad indicandam dilectionem ſpecialem Dei de nouo effectum nouum moralem, nempe remiſſionem culpæ, adinſtar remiſſionis offenſæ ab homine. Contra eſt: quia etiam abſolutio moralis ab homine de nouo nõ eſt, niſi per actum immanentem de nouo phyſicum vt probatum eſt; cumque ſimilis actus nouus non poſſit præintelligi in Deo, ad hanc moralem remiſſionem, niſi aſſerta mutatione reali in Deo, ſicut in homine, quod implicat propter immutabilitatem Dei, ſequitur euidenter, non poſſe intelligi hanc moralitatem de nouo venire à Deo in creaturam, niſi cauſando aliquod reale de nouo in creatura, quam ſpecialiter diligit; alias eſſet noua moralitas actus Diuini, ſine actu Diuino de nouo.

Accedit, quod hæc moralitas remiſſionis offenſæ Dei, vt afficiat hominem paſſiuè in veritate, oportet quod acceptetur ab homine per actum proprium receſſus à peccato, & acceſſus ad Deum; alias denominaret illum, & non denominaret, quod implicat: denominaret, quia ſupponitur remiſſio actiua Dei; actio autem non poteſt intelligi ſine paſſione ſibi correſpondente: non denominaret autem; quia poteſt eſſe homo in actuali peccato offendens Deum: implicat autem eſſe offendens & non offendens: eſſet autem offenſa, quia fit actu; & non eſſet, quia remiſſa ſimul eſt, dum fit.

Neque diminuitur argumentatio ſi dicant, ſe loqui de offenſa reatus, quæ ſine dubio moralis eſt, ſeu de habituali macula peccati; nam

& hæc non poteſt tolli ſine actu retractationis ſupra declarato formali,aut virtuali ; quia dicit intrinſecum ordinem ad actum, à quo proceſſit: remanet enim ille affectus peccati præteriti, quandiu non retractatur per contritionem, aut attritionem cum ſacramento : & conſequenter non poteſt tolli in veritate per ſolam remiſſionem extrinſecam Dei moralem, cum ſit affectio libera virtualis,aut habitualis.

Si dicas : homo remittit alteri offenſam ſibi factam, ſine mutatione reali alterius. Ergo multo magis Deus. Contra eſt; quia homo remittens offenſam alteri, non facit alterum iuſtum in re; ſed tantum remittit à ſe ius exigendi recompenſationem offenſæ, & quantum in ſe vult alterum eſſe innoxium, ſed non facit, quia voluntas hominis non eſt effectiuè mutans voluntatem alterius, ſed tantum affectiuè deſiderãs talem mutationem. At vero Deus remittens offenſam ſibi factam ab homine,in veritate iuſtificat, id eſt facit iuſtum : idem enim actus iuſtificationis ſecundum ſubſtantiam eſt remiſſio culpæ, & largitio gratiæ, vt expreſſe docet S.Thóm.1.2.q. 113. art. 6. ad ſecundum. *Eodem enim actu* (inquit) *Deus & largitur gratiam, & remittit culpam.*

Neque dicas S. Thomam loqui de iuſtificatione ordinaria, quia ratio eius conuincit & de potentia abſoluta; ſecundum quam ſicut non poteſt remitti in veritate culpa, manente affectu peccati formali, aut virtuali, & hic affectus non poſſit mutari, ſicut oportet vt gratia iuſtificationis conferatur, ſine gratia, vt definit

Digitized by Google

definit Trid.ſeſſ.6.can.3. *Si quis dixerit ſine Spiritus Sancti motione hominem poſſe credere, ſperare, & diligere Deum, aut pœnitere ſicut oportet, vt ei iuſtificationis gratia conferatur, anathema ſit:* per hos enim actus recedit homo à peccato, & accedit ad Deum, ſicut oportet ad iuſtificationem: Atqui hæc motio Spiritus Sancti eſt infuſio gratiæ iuſtificantis formaliter aut concomitanter, vt expreſſe docet S. Thom. citatus art. 8. corporis medio. *Ipſo igitur Dei mouentis motio eſt gratiæ infuſio*: loquitur autem expreſſe de gratia iuſtificante, quam dicit eſſe cauſam omnium motuum liberi arbitrij, qui in ipſa iuſtificatione interueniunt, vt diſpoſitiones ſimultaneæ ad ipſam gratiam iuſtificantem, de quibus ſupra egimus cap. 28. Et ratio eſt manifeſta; quia motus illi liberi arbitrij, cum ſint actus perfecti in ordine ad finem ſupernaturalem, & ideo ſupra vires phyſicas arbitrij naturalis, & multo magis ſupra vires eiuſdem infirmati per peccatum, non poſſunt non eſſe, à principio ſupernaturali perfecto phyſico, quod eſt gratia iuſtificans: cæteræ enim motiones gratiæ auxiliantis tantum ad actus imperfectos, non iuſtificant; vt patet in attritione & fide, ac ſpe informibus. Neque dicas ſufficere gratiam, moralem tantum, quia actus illi diſpoſiti perfecte ad gratiã, ſunt meritorij gloriæ, vt communis Theologia docet: nõ poſſunt autẽ intelligi meritorij gloriæ, ſine gratia iuſtificãte realiter, vt ſequẽti argumẽto cõprobatur.

Quarta ratio fundamentalis: acceptio ad gloriam in homine non poteſt intelligi ſine gratia

reali inhærente: ergo implicat fieri ſine illa, etiã de potentia abſoluta. Patet conſequẽtia; probatur antecedens: acceptio ad gloriam in homine dicit ius proprium hominis, nempe meritum ad ipſam gloriam: ſed hoc non poteſt intelligi in homine à principio tantum extrinſeco, aliàs non eſſet meritum hominis, quod eſt Lutheri dogma; neque à principio intrinſeco naturali; alias meritum gloriæ ſupernaturalis eſſet in natura, quod eſt Pelagianum. Ergo neceſſario poſtulatur in homine principium ſupernaturale inhærens realiter, ſub quo potentia libera eliciat talem actum meriti ad gloriã.

Si dicant, argumentationem recte concludere de lege ordinaria gratiæ: ſe vero loqui de potentia abſoluta Dei. Contra eſt, quia potentia abſoluta Dei non poteſt deſtruere rationes proprias, & formales naturæ, vt notum eſt. Ergo multo minus rationes formales gratiæ: deſtrueret autem rationem gratiæ cum Pelagio, ſi poneret meritum in natura: deſtrueret etiam rationem meriti cum Luthero, ſi poneret meritum ab extrinſeco.

Neque recurrant ad meritum militis, ex acceptatione Regis extrinſeca, ad præmium conſtitutum ab eodem Rege; nam ſicut præmium illud temporale non excedit naturam, ita nec meritum; ideoque ſufficit acceptio extrinſeca Regis. At præmium gloriæ æternæ, nempe viſio Dei per eſſentiam (cum excedat naturam, vt docent Theologi cum D. Thoma 1.2. q.12. a.4. & 5. & q. 62. art. 2. iuxta illud Rom. 6. *Gratia Dei vita æterna*, ex illo, *oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præ-*

parauit Deus diligentibus ſe) requirit item meritum excedens virtutem naturalem etiam Angeli, vt expreſſe etiam docet S. Thom.2. loco citato in corpore, & ad ſecundum ideoque indiget etiam Angelus, ad hoc meritum cõparandum, gratia reali, vt ibidem S.Thom.demõſtrat.

Si dicas. S.Thomas ibi ad ſecundum dicit non eſſe impoſſibile naturæ hominis videre Deum, ſicut volare; ſed tantum ita difficile, vt tranſcendat naturalem ordinem: ſed potentia abſoluta tranſcendit naturalem ordinem rerum. Ergo licet de potentia ordinaria non poſſit homo videre Deum, neque acceptum eſſe ad talem viſionem, ſine gratia reali inhærente; non tollitur, quod de potentia abſoluta ad vtrumque poſſit homo pertingere ſine gratia reali, per ſolam gratiam moralem Dei acceptantis homines ad talia dona.

Ad hoc argumentum, conceſſa maiori, diſtinguitur minor vt ſupra: potentia abſoluta tranſcendit naturalẽ ordinem rerum non deſtruens, concedo: tranſcendit deſtruens, nego. Vere autem potentia abſoluta deſtrueret naturam gratiæ, vt ita loquamur de gratia ſicut de quadam natura, ſi daretur homini gratia vitæ æternæ nudo, ſecundum ſolam ſubſtantiam ſui actus naturalis; foret enim tunc actus ille naturaliter proportionatus ſecundùm virtutem ſuam ad talem viſionem, quia acceptatio extrinſeca Dei nihil poneret reale ſupernaturale in actu hominis, vt contendunt; & conſequenter iam non eſſet illa viſio gratia ſupra naturam actus hominis naturalis, contra illud Rom.6. ſupra. *Gra-*

tiæ Dei vita æterna.Deſtrueret item meritum hominis ad talem gratiam æternam,ſi meritum foret ſolum ab extrinſeca acceptatione Dei , aut ſi foret ab opere naturali poneretur meritum vitæ æternæ in natura , quæ omnia repugnant fidei,& rationibus formalibus meriti,& gratiæ viæ,& Patriæ,vt ex dictis patet.

Confirmatur,& declaratur argumẽtatio facta: Dum in Patria actualiter acceptatur homo ad vitam æternam, non acceptatur ad poſſidendũ Deum tantum moraliter,ſed realiter.Ergo dum in via acceptatur habitualiter ad eandem vitã, nõ acceptatur tantũ moraliter,ſed realiter.Patet conſequẽtia; nam eadẽ acceptatio viæ cõtinuata perducit hominem ad acceptationẽ Patriæ, vt communis Theologia docet. Probatur antecedens : actualis acceptatio Patriæ fit per viſionem,& fruitionem Dei,qui ſunt actus reales, & phyſici realiter & phyſice contingentes Dei ſubſtantiã,non agendo in Deum,ſed immediate per eſſentiam intelligendo,& amando Deum in ſe ipſo, quæ contingentia non eſt moralis tantum, ſed realis intentionalis , vt vocant Philoſophi , erga obiecta creata,amata,& intellecta per ſpecies intermedias , vt patet in viſuali viſione.Ergo neque per ſimiles ſpecies(vt fiat certa inſtantia etiã in doctrina extranea à D.Thoma ſecundum quem vtriuſque ſpeciei munus ſupplet eſſentia diuina)erit moralis tantum, ſed phyſica & realis contingentia , ſiquidem, ſpecies iſtæ phyſicæ ſunt , & ad phyſicam viſionem in homine ab obiecto ſenſibili , & hoc ſufficit vt dicatur obiectũ ſenſibile viſum realiter, & non moraliter tantum ab oculo:Ergo

Digitized by Google

ſimiliter erga Deum: moralis autem contingentia ſola nihil ponit reale in re, à qua denominatur moraliter ordinata, vt communis doctrina habet, de iuriſdictione morali, & ſimilibus.

Quod autẽ contingentia intentionalis ſit realis phyſicè ex parte obiecti in creatis patet, quia obiectũ ſenſibile immittit phyſicè ſpecies in sẽſum, & per ſenſum in phãtaſiam, vſque ad intellectũ: in ſpiritualibus verò cauſantur, & infũdũtur ſpecies ab Authore naturæ: Et in viſione Dei, aut eſſentia per ſeipsã phyſicè gerit vicem vtriuſq; ſpeciei, impreſſæ, & expreſſæ aut cauſat eaſdem ſpecies in creato intellectu phyſicè efficienter; vnde vtrobiq; phyſica, & realis viſio eſt.

Deinde obiectum cognitum, ſeu propoſitũ ab intellectu erga voluntatẽ, licet nihil ponat in illa reale, ſed tãtũ moraliter alliciat, & inuitet illã ad volendum, tamen ipſa voluntas non habet ſe ſic tantum moraliter in volendo; id eſt non ſic, vt quieſcat in hac tantum obiectiua, & extrinſeca cõtingentia rei amatæ, ſed ex amore deſiderat, & ſperat habere, & poſſidere illam finaliter, & realiter: Quæ contigentia procul dubio realis eſt, non moralis tantũ, cum ſit terminus motus realis phyſici: alias enim ſi eſſet tantum moralis, non ſatiaret appetitum, ſicut non ſatiat contingentia tantum moralis obiecti propoſiti per intellectum in via primum amorem voluntatis, ſed tendit ad poſſidendum Deum in ſe.

Ergo cũ acceptationes, & contingentiæ gratiæ ad vitam æternam non ſint tantum morales, ſed reales, & phyſicæ; perindeq; neq; poſſint eſſe à natura creata pro ſe ſola, vt inferioris or-

dinis eſt ; neque à morali tantum acceptatione Dei,vt inefficaci de ſe, ad effectũ phyſicũ,ſit cõſequens neceſſarium eſſe principium phyſicum ſupernaturale, nempe gratiam iuſtificantem in via conſummatam in Patria , per quam homo poſſit producere illas contingentias reales vltimi finis habiti , & poſſeſſi in æternnm.

Quinta ratio fundamentalis ſit: aut gratia realis ad iuſtificationem de lege ordinaria requiritur tantum ad melius , & facilius, aut ad ſimpliciter, ſicut ea, quæ in natura ſimpliciter requiruntur;vt albedo ad albefactionem:primũ videtur damnatum in Tridentino ſeſſ.6. can.1. & 2. Secundũ neque de potẽtia abſoluta poteſt ſuppleri ſine realitate;quia Deus ſe ſolo nõ poteſt ſupplere concurſum cauſæ formalis. Ergo.

Sexta ratio fundamentalis : aut hoc , quod eſt iuſtificare hominem per ſolam acceptationem Dei extrinſecam , & moralem vt aiunt,eſt quid maius , & melius, quam iuſtificari per inhærentem gratiam , aut minus , aut æquale? Quocumque dato ſequitur oppoſitum : Ergo. Primum non poteſt dici,quia ex terminis patet, maius & melius eſſe habere quid realiter,quam tantum moraliter.Si Secundum:ergo de potentia abſoluta non datur, quia potentia abſoluta ad ampliora extenditur , quã ordinaria,quoniã ſi ordinaria dat maius,poterit dare & minus.Ergo de lege ordinaria poterit Deus ſic iuſtificare hominem;quod eſt hæreticũ damnatũ in dictis canonibus Tridentini §. antecedenti relatis.

Si dicatur æqualè?præterquã quod monſtratur oppoſitum ex reprobatione primi dicti, neque enim poteſt eſſe æquale habere moraliter,

& habere realiter; & ſi ita foret, liberum eſſet Deo de lege ordinaria modo ſic, id eſt moraliter; modo per gratiam realem iuſtificare hominem: in æqualibus enim nullum poteſt eſſe diſcrimen, niſi ex voluntate libera Dei. At voluntas Dei in iuſtificando per realem gratiam, eadẽ ſemper monſtratur in ſacris litteris, & Conciliis, vt patet ex Trid. ſeſſ. 6. can. 11. Ergo nullo modo poteſt intelligi hic recurſus ad potentiam abſolutam Dei, pro iuſtificatione, per moralem tantum gratiam Dei, vt prætendunt.

---

§. III.

Reſpondetur ad argumenta contraria.

AD primum dico, negotium hoc non eſſe tantum morale, vt volunt; ſed principaliter phyſicum, & reale quia dilectio Dei, ex qua prouenit iuſtificatio hominis, non poteſt intelligi ſpecialis, niſi ponat in homine, ſupra naturam iuſtitiam realem, quam ibi bene volendo largitur; aliàs amaret Deus iuſtitiam hominis, quam non faceret, ſicut non facit beneuolentia hominis remittens offenſam; Et conſequenter beneuolentia ſpecialis Dei non iuſtificaret impium in veritate, ſicut non iuſtificat inimicum homo remittens, aut condonans ei offenſam: condonatio enim moralis extrinſeca, non poteſt facere tranſmutationem intrinſecam hominis de iniuſtitia, ad iuſtitiam, cum hæc ſit motus liberi arbitrij ab intrinſeco: alias mutaretur homo de malo affectu, in bonum, & vice verſa, per motum non ſuum.

Ad confirmationem dico, ideo hominem poſſe

remittere offenſam alteri, ſine mutatione reali illius, quia poteſt mutare ſe, & non alterum realiter: at Deus cum ſit immutabilis in ſe, per per hoc ſolum poteſt intelligi condonare alteri offenſam, quod ei largitur gratiam immutantem illum de malo affectu, in bonum; quod nō eſt minus, ſed infinite maius quàm facit homo: nempe transferrè in veritate hominem de ſtatu iniuſtitiæ, ad ſtatum iuſtitiæ: aliàs ſi tantum moraliter, vt homo, condonaret Deus offenſam hominis, aut iuſtificaret doloſe, cum poſſet & realiter facere iuſtitiam vt facit, & non vellet: aut ſi non poſſet ſic iuſtificare, vt reuera non poteſt, nullo modo vellet ſic agere; Deus enim nihil vult fruſtra.

Ad rationem verò pro confirmatione, de moralitate offenſæ Dei, reſpondetur, quod ſicut hãc non potuit homo adultus, de quo eſt quæſtio, ſine actu ſuo proprio phyſici & realis conſenſus in peccatum: ita poteſt tolli ab illo ſine reuocatione formali; aut virtuali per actum proprium eiuſdem, vt vera ſit hominis tranſmutatio de ſtatu iniuſtitiæ, ad ſtatum iuſtitiæ, & non ſolùm imputata mutatio, vt volunt hæretici, quæ non poteſt facere hominem vere iuſtum in animo & ſanum; ſicut non facit ſanum corpore ſanitas corporis alterius, etiamſi applicetur illi moraliter; quæ ratio cum proportione conuincit, de iuſtificatione infantis per gratiam realem, quia ſicut in infantem, per generationem realem ab Adamo deriuatur priuatio realis iuſtitiæ; ita per regenerationem gratiæ realem Chriſti Redemptoris, neceſſe eſt accipiat iuſtitiæ renouationem in veritate.

Digitized by Google

Ad ſecundum dico, Deum poſſe auferre obligationem culpæ ab actu malo quia prohibito, reuocando præceptum poſitiuum, ſeu faciendo caſſare per alium actum poſitiuum, & poſitiue intimatum hominibus, ſicut fecit circa legem Moyſi, per Euangelium: aliàs enim non auferret reatum prauum operantis contra conſcientiam. Non vero poteſt auferre reatum ab actu prohibito quia malo, quia nõ poteſt mutare rationes formales intrinſecæ malitiæ & bonitatis oppoſitę ſine contradictione, ſed poſtquã actus affectus eſt malitia morali in actu exercito, ſicut non poteſt facere, quod præteritum non fuerit, ita non poteſt facere quod peccatum nõ fecerit homo; quantumcumque enim reuocet præceptum, iam ille actus fuit contra præceptum, in quo conſiſtit peccatum; quod ſi non retractet homo, ab eo auferri malitia non poteſt; hanc autem retractationem perfectam non poteſt homo facere, niſi per gratiam realem, vt ſupra monſtratum eſt. Ad illud vero quod additur, obligationem moralem tolli, per deobligationem moralem, reſpondetur tenere in præceptis, & conſiliis, non verò in peccatis, quia illa ſunt extrinſeca operanti libero: peccata vero ab intrinſeco arbitrij proueniunt, nempe à voluntate propria.

Ad 3. reſp. poſſe quidem Deum annihilatum peccatum reproducere, ſine præiudicio ſuæ bonitatis, quia reproductio non terminaretur ad malitiam habitualem, ſeu etiam actualem, ſed ad entitatẽ phyſicam reproducti; quia actio Dei reproducens eiuſdem rationis eſt cum actione producẽte anteriore; ſed actio producens prior,

qua conſeruans, terminabatur ad productum peccatorem habitualem, vel actualem, ſine præiudicio bonitatis Diuinæ. Ergo etiam actio reproducens; ſed tunc non deleretur peccatum directe per iuſtificationem, ſicut modo; ſed deſineret eſſe per annihilationé ſubiecti, in quo erat. Secundò poteſt dici, reproduci poſſe tunc hominem abſque peccato, ſine præiudicio vnitatis numericæ, deſidente eſſe malitia per annihilationem, ſicut etiam poſſet deſinere ante illam, ſine præiudicio eiuſdem vnitatis, per retractationem pœnitentis.

Ad confirmationem reſpondetur, Deum non poſſe hominem iam ordinatum ad finem ſupernaturalem reponere in puris naturalibus, niſi per ſubtractionem ordinationis antiquæ: ordinatio autem antiqua cum fuerit coniuncta huic, per originem naturalem à primo homine, non poteſt ſubtrahi ab iſto, niſi reuocata tali origine, ita vt deſinat eſſe iſte ſic originatus, & ordinatus, & incipiat eſſe non originatus ab Adamo, nec ordinatus, vt ille erat, ad finem ſupernaturalem, ſed creatus in puris naturalibus: Quod non poteſt intelligi, niſi per annihilationem huius hominis, & reproductionem eiuſdem; ſi forte dici poſſet idem, cuius origo non eſt eadem, neque eadem ordinatio ad finem vltimum, quod non leuiter iudicatur impoſſibile, vt potè contra diffinitionem indiuidui, cuius proprietates non eſt in altero inuenire. Sed eſto ſit, aut non ſit impoſſibile, ſatis monſtratur ex dictis non poſſe hominem ordinatum ad finem ſupernaturalem re-

Digitized by Google

poni à Deo in puris naturalibus, per ſolam ſubtractionem moralem, & extrinſecam ordinationis priſtinæ, vt contendit argumentum, cum neceſſariò interueniat annihilatio,& noui generis origo, nempe hominis creati in puris naturalibus.

Neque obſtat, quod homo poſſit ſubtrahere ordinationem ſerui ſui ad deſtinatum finem temporalem per ſolam extrinſecam ſuſpenſionem, aut contrariam ordinationem; nam hæc ordinatio noua eſt ſuperueniens homini iam conſtituto in ſuo eſſe, ad finem ſupernaturalem priuatum, & non originalis per generationem naturalem totius generis humani, ad finem vniuerſalem, & ſupernaturalem omnibus, qualiter ſupponitur peccator filius Adæ.

Denique etiamſi admittamus caſum impoſſibilem, adhuc homo ille, in puris naturalibus conſtitutus indigeret gratia reali, vt iuſtificaretur, ſi peccaret contra legem naturæ, quia ſemel lapſa natura, non poteſt ſe ipſam rectificare, ſicut nec infirmus & ægrotus ſe ipſum, per ſe ipſum ſanare. Ergo anima ægrota per culpam, indiget medicina ſanante, quæ eſt gratia ſupernaturalis, vt docet S. Thom. 1. 2. quæſt. 109. art. 2. 3. 4. 6. & alibi ſæpe.

Ad quartum reſpondeo, *quod prædeſtinatio actiue ſumpta, nihil ponit in prædeſtinato ſed eſt quædam ratio ordinis aliquorum in ſalutem æternam, in mente Diuina exiſtens, vt docet S. Thom. citatus. Executio autem huius ordinis eſt paſſiue*

quidem in prædeſtinatis, actiue autem eſt in Deo: eſt autem executio deſtinationis vocatio, & magnificatio, ſecundum illud Apoſtoli Rom. 8. Quos prædeſtinauit, hos & vocauit; & quos vocauit, hos & magnificauit. Hæc D. Thomas. Ex quibus aperte conſtat de eius mente, & doctrina; & hanc delectionem æternam Dei ad creaturas, quæ prædeſtinatio dicitur, ponere in prædeſtinatis poſitiuam executionem realem, nempe duos illos effectus reales vocationis, & magnificationis, qui non poſſunt intelligi ſine gratia reali, vt aliis in locis probauimus.

Ad confirmationem reſpondeo, præcepta, & conſilia Dei nihil ponere reale in his, quos dirigunt, quia ſunt directiones extrinſecæ, præſcribentes homini modum agendi iuſtum, ſecundum legem, & conſilia Dei; ſed non facientes fieri hominem iuſtum in effectu: at verò dilectio Dei, ſecundũ quam dicitur homo prædeſtinari efficaciter, facit illum vocari, & magnificari, vt docet Apoſtolus citatus. Sic ergo etiam dilectio Dei, qua dicitur homo verè iuſtificari, id eſt fieri iuſtum de iniuſto, & ſecundum potentiam abſolutam, vt ſit vera, neceſſariò debet ponere in homine illum effectum realis vocationis ad iuſtitiam realem, id eſt ſic credere, ſperare, diligere, & pœnitere, vt ei iuſtificationis gratia conferatur; quod non poteſt intelligi ſine gratia reali (aliàs eſſent ex natura tales) vt per illos poſſit peruenire ad vltimum prædeſtinationis effectum, magnificationis ſcilicet æternæ: alias ſi ſine illis actibus acciperetur homo ad ſupernaturalia

Digitized by Google

dona,perueniret ad illa iniuſtus,& impius perſeuerans:ſiquidem acceptio illa extrinſeca non tranſmutaret hos actus ſeu habitus prauos, quia non mutaret, nec poteſt mutari affectus malus liber ab extrinſeco.

CAPVT XXXIV.

De quidditate generica gratiæ iuſtificantis.

PRo maiori claritudine, non pro dignitate tamen, breuitèr declaranda eſt gratia, quantum ex ſacris literis, & ſanctis Patribus, & Conciliis potuerimus, per ſequentes §§.

§. I.

Gratia eſt qualitas habitualis.

QVod gratia ſit qualitas patet,quia facit hominem qualem, id eſt iuſtum, ſanctum; quod vero non ſit forma,aut figura,etiam patet quia hæ ſpectant ad corpus,gratia verò ad mentem:Quod etiam non ſit potentia,aut impotentia naturalis patet, quia dicuntur immobiliter in ſubiecto,gratia vero eſt amiſſibilis,& recuperabilis;deinde potentia eſt ad bonum,& malum:gratia vero ſemper ad bonum.Denique quod non ſit diſpoſitio patet,quia hæc nō facit perfectum,nec de ſe diu manet:gratia verò facit

perfectum coram Deo,& ducit ad viſionem illius, iuxta illud de gratia Ioan.4. Fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Ergo de primo ad vltimum gratia reducitur ad primam ſpeciem qualitatis, quæ eſt habitus, ita S. Thom.1.2. quæſt.110.art.3.ad 3. cuius item eſt fere tota argumentatio ſupra in argumento 3.

---

§. II.

Gratia diſtinguitur realiter à virtutibus per ſe infuſis.

ITa D.Thom. cit. art.3. corpore, & eſt communis. Probatur ratione S. Thomæ. *Virtus ſecundum Philoſophum ſexto phyſic. eſt diſpoſitio perfecti: dico autem perfectum, quod eſt diſpoſitum ſecundum naturam.* Atqui virtutes iſtæ non diſponunt perfectum ſecundum naturam; Ergo perfectum ſecundum gratiam; quæ eſt quædam natura Diuina participata, ſecundum communem Theologiam, ex illo ſecundo Petri primo. *Maxima nobis & pretioſa promiſſa donauit,vt per hoc efficiamini Diuinæ conſortes naturæ,* Ergo diſtinguitur gratia, à virtutibus iſtis. Confirmatur ibi, *lumen naturale eſt aliquid præter virtutes acquiſitas.* Ergo & lumen gratiæ, quæ eſt participatio Diuinæ naturæ,eſt aliquid præter virtutes infuſas.

Secundò eadem forma realiter non dat eſſe, & operari, vt patet in anima, & ſuis potentiis operatiuis: ſed gratia eſt forma creata

realiter & formaliter dans eſſe gratum Deo, virtutes verò dant operari. Ergo diſtinguuntur realiter à gratia. Declaratur antecedens; quia ſolius eſſentiæ Diuinæ proprium eſt operari per ſubſtatiam, ſubſtantia verò creata operatur per accidentiam. Confirmatur: ipſi actus virtutum, vt docet S. Thomas de verit. q. 28. a. 6. corpore, *non ſunt ratio acceptationis Diuinæ, ſed prius homo acceptatur à Deo, deinde actus eius, vt habetur Geneſ. 4. reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius; vnde illud donum, quod Deus tribuit iis, quos acceptat in ſuum regnum & gloriam, præſupponitur ad perfectiones. vel habitus, quibus humani actus perficiuntur, vt ſint digni acceptari à Deo.* Hæc D. Thom. Confirmatur ſecundo. Arbor bona bonos fructus facit, vt dicitur Matth. 3. ſed arbor priùs eſt, quam fructus. Ergo prior eſt gratia quæ facit bonam arborem, quam virtutes, quæ faciunt fructus bonos.

Si dicas cum Durando in 2. d. 26. quæſt. 1. vtrumque munus eſſe à charitate, facere bonam arborem, & bonos fructus: ſic enim in naturalibus & calor facit calidum, & calefactionem; vnde, inquit, illa ratio ſecunda S. Thomæ ſolum tenet in ſubſtantiis, non vero in accidentibus, quæ ſubiecto dant eſſe, & operari: Charitas verò eſt accidens; vnde poteſt dare eſſe gratum, & operari gratè. Reſpondetur, rationem S. Thomæ procedere de forma dante eſſe per ſe, quale non eſt accidens, ſed ſubſtantia, ſeu habens modum ſubſtantiæ; hæc enim ſola dat eſſe per ſe perfectum, &

permanens, quia habet illud eſſe per ſe,& non ratione alterius. Vnde & calor perfectus ſupponit ignis formam, à qua ſola, vt à principio per ſe primo radicaliter habet ignire perfectum, & ita in ferro candenti non permanet, neque perficit ignem. Hanc igitur formam ſubſtantialem, ſeu quaſi ſubſtantialem gratum facientem cum non habeant virtutes infuſæ per ſe primò, neceſſariò illam petunt & ſupponunt non in natura creata, ſed in Diuina participata, quæ eſt gratia; Vnde vt charitas det diligere perfectum, oportet quod deducatur, & referatur ſecundum naturam aliquam non naturalem, quia ſupra naturam eſt: Ergo ſupernaturalem, quæ eſt gratia, & hæc eſt argumentatio S. Thomæ.

Si dicas. Gratia vanè dicitur natura, cum ſit accidens. Contra eſt; quia infimum ſupremi eminet ſuper ſupremum infimi: ſed gratia eſt infimum naturæ Diuinæ, cuius dicitur participatio. Ergo eminet ſupra naturam animæ. Ergo licet accidens ſit gratia in ſua ſubſtantia in eſſendo: in participando tamen naturam Diuinam, habet eminentiam naturæ veluti ſubſtantialis in ſuo genere. Confirmatur: illa forma habet rationem ſubſtantiæ ad ſibi ſubſequentes, quæ eſt principium, & radix illarum, ſicut anima ad ſuas potentias: ſed gratia ſic ſe habet ad virtutes infuſas, vt docet D. Thom. 1. 2. quæſt. 110. art. 4. ad 1. & 2. Ergo.

Dices: per D. Thomam 1. 2. q. 110. art. 3. corpore, lumen gratiæ ſic ſe habet ad virtutes infuſas,

infuſas, ſicut lumen naturæ ad virtutes acquiſitas: at lumen naturæ non eſt natura ſubſtantialis, ſed accidens. Ergo ſimiliter & gratia. Reſpondeo ſimilitudinem D. Thomæ ibi eſſe tantum ad probandum, quod præſupponatur lumen gratiæ ad virtutes infuſas, ſicut lumen naturæ ad virtutes acquiſitas, quod optime conuincitur ab exemplo; vnde ad probandam rationem naturæ in gratia, erga virtutes infuſas, vtitur S. Thomas exemplo animæ rationalis, ad ſuas potentias ſupra.

Porro in exemplo luminis eadem proportio naturæ ad virtutes acquiſita, quæ requiritur in gratia ad virtutes infuſas, neceſſaria non eſt; quia tam lumen, quam virtutes acquiſitæ eiuſdem ordinis naturalis ſunt cum anima, in qua radicatur lumen naturæ, & ad quam virtutes acquiſitæ ſpectant: non ſic autem virtutes infuſæ. Ergo requirunt aliam naturam, ſeu quaſi naturam ſupernaturalem, in quam referantur, vt ad principium ſui generis. Vnde ad argumentum Durandi dicitur, formam accidentalem operatiuam proprie non dare eſſe per ſe, neque operari, ſed vtrumque habere à ſubſtantia, cuius virtus eſt, vt patet in calore erga ignem, & luce ad ſolem; quia ſi deficiat ignis & ſol, ſtatim deficiet calor, & lux.

Tertiò principaliter. Fides, & charitas verbi gratia, vt docet S. Thom. 1. 2. q. 113. art. 1. ad ſecundum dicunt ordinem ſpecialem mentis humanæ ad Deum, ſecundum intellectum, & affectum: ſed iuſtitia (quæ idem eſt atque gratia iuſtificans) importat generaliter

Tt

totam rectitudinem ordinis. Ergo non coincidunt in munere realiter. Patet conſequentia; quia ex hoc principio diſtinguitur realiter anima rationalis à ſuis potentiis, quia anima eſt principium generale radicale vegetandi, ſentiendi, intelligendi, ac volendi, per potentias reales ſpeciales realiter inter ſe, & ab anima diſtinctas.

Quartò quæ diſtinguuntur ſubiecto reali realiter diſtinguuntur in ſua ſubſtantia, vt S. Thom. citatus probat q.110. art.4. Sed gratia ſubiectatur in ſubſtantia animæ; & virtutes in potentiis diſtinctis realiter,ab anima. Ergo realiter diſtinguitur gratia à virtutibus. Maior & conſequentia patent. Patet & minor primò ex ratione tertia proxima. Secundò ex ratione ſecunda. Tertiò quia remaneret ſine perfectione ſupernaturali ipſa ſubſtantia animæ, ſine gratia ſibi formaliter inhærente. Quartò quia priuatio gratiæ, ſeu iuſtitiæ originalis non eſt in potentiis, ſed in ſubſtantia animæ, vt communis Theologia docet. Ergo in eadem anima eſt forma,qua priuat. Et patet euidenter:infans enim non poteſt recipere gratiam in potentiis, quarum vſum non habet. Ergo in ſubſtantia animæ illam recipit.

§. III.

Soluuntur argumenta in contrarium.

SEd arguit adhuc Durandus citatus. Quæ diſtinguuntur realiter ſeparari poſſunt, ſaltem de potentia abſoluta Dei. Atqui ſeparata

charitate, & permanente gratia, adhuc diceretur habens gratiam dilectus Deo; & vice verſa habens charitatem, & non gratiam, gratus Deo. Ergo permaneret cum alterutra, effectus formalis vtriuſque: Ergo non ſunt duo realiter, ſed vnius, duo munera. Admiſſa tali ſeparatione, per impoſſibile, vt admittit S. Thomas 1. 2. q. 110. art. 4. ad 4. in ſimili argumento de potentiis animæ ad eius ſubſtantiam realiter diſtinctam, reſpondet: *dato autem hoc, quod ſine iis eſſet, adhuc tamen anima diceretur, ſecundum ſpeciem intellectualis, vel rationalis: non quia actu haberet has potentias, ſed propter ſpeciem talis eſſentiæ, ex qua nata ſunt huiuſmodi potentiæ effluere* Hæc D. Thomas. Ergo ſimiliter habens gratiam ſine charitate, formaliter diceretur gratus Deo, quia hic eſt gratiæ effectus formalis, & cauſaliter diceretur dilectus Deo: tum, quia gratia à dilectione Dei prouenit, in hominem: tum quia radicaliter diceretur diligens Deum, quatenus gratia cauſa, & radix eſt charitatis diligentis Deum. Contra vero habens charitatem, ſine gratia, diceretur formaliter diligens Deum, gratus verò virtualiter: quatenus charitas eſt virtus gratiæ, ſeu virtualiter eſt à gratia, & radicaliter, ſeu habet in virtute illius effectum formalem: non enim poſſet intelligi Deo grata dilectio hominis, niſi eſſet à ſubiecto, vt ſupra expendimus cum D. Thoma, ex illo. Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius.

Si dicas adhuc: gratia eſt habitus; ſed habitus non præſupponitur ad habitum. Ergo

neque gratia ad charitatem. Reſpondet S.Thomas citatus q. 110. art. 3. *Gratia eſt habitudo, quæ præſupponitur virtutibus infuſis, ſicut earum principium, & radix*, vnde concludit art.4.eiuſdem quæſtionis: *Sicut homo per potentiam intellectiuam participat cognitionem Diuinam per virtutem fidei; & ſecundum potentiam voluntatis amorem Diuinum, per virtutem charitatis; ita & per naturam animæ participat ſecundum quandam ſimilitudinem naturam Diuinam, per quandam regenerationem, ſiue recreationem.* Hæc D.Thomas: ideſt, per habitudinem quandam ad bonum Diuinum, quæ eſt radix, & principium cæterarum habitudinum ſpecialium; Vnde gratia habet eminentiam veluti naturæ Diuinæ participatæ: infimum enim in hoc genere eſt ſupra ſupremum infimi: indeque gratia licet in eſſendo ſit inferior anima, in participando eſt nobilior illa, vt docet S.Thom.1.2. q.110.art.2.ad 2.& conſequenter non eſt habitus ad habitum, ſed habitudo veluti naturæ ſubſtantialis in ſuo genere ſupernaturali.

§. IV.

An, & quomodo fides, & ſpes informes radicentur in gratia?

DE fide, & ſpe formatis facilè patet ex dictis præſertim quia vt dicitur in Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. cap. 7. poſt medium. *In ipſa iuſtificatione, cum remiſſione peccatorum hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per Ieſum Chriſtum, fidem, ſpem, & charitatem.* Sed iuſtificatio

ſit per gratiam, tanquam per vnicam formalem cauſam, vt in eodem capite dictum fuerat. Ergo ad hanc gratiam, tanquam ad cauſam formalem iuſtificationis, ſeu quaſi naturam Diuinam participatam per regenerationem in Chriſto, conſequuntur virtutes fidei, ſpei, & charitatis formatæ, vt neceſſariæ ad operationes nouæ vitæ gratiæ.

Difficultas eſt de fide informi, & idem de ſpe, id eſt ſine gratia & charitate. Cæterum & hanc fidem habere radicem à gratia probat S. Thomas 2. 2. q. 6. art. 2. *Quia illud eſt cauſa fidei informis quod eſt fidei ſimpliciter; hoc autem eſt Deus interius mouens per gratiam*, vt dixerunt art. 1. antecedente. Ergo & fides informis retinet radicem à gratia, & ſic de ſpe, eadem enim eſt ratio.

Declaratur: fides, & ſpes informes retinent ſuas rectitudines ſpeciales ad finem ſupernaturalem: fides enim credit reuelatis propter authoritatem Dei; & ſpes innititur meritis à Deo, per Chriſtum ex auxilio Diuino ſibi habendis. Sed omnis rectitudo ſpecialis & particularis ordinis ſupernaturalis radicatur, & dimanat à rectitudine generali, & totali eiuſdem ordinis ſupernaturalis, quæ eſt gratia, ſicut à natura quandam ſupernaturali. Ergo ab eadem gratia radicem retinent fides, & ſpes informes.

Dices: in Trid. citato, cap. 8. habetur. *Fides dicitur humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis iuſtificationis*. Ergo potius in fide

radicatur gratia iuſtificans, quam fides in gratia. Reſpondeo, idem ibi diſpoſitionem antecedentem eſſe, & dici ad gratiam iuſtificantem perfectam; ſed & ipſa radicatur, & eſt à gratia iuſtificante incompletè: quia omnis diſpoſitio neceſſariò eſt à forma, ad quam diſponit, vt patet in calore ignis in ligno; vnde omnia calida reducuntur ad ignem, & ad ignem diſponunt. Neque obſtat dictis informitas fidei, & ſpei; quia hæc informitas non eſt de ſubſtantia illarum, ſicut inordinatio humorum eſt de ſubſtantia ægritudinis, ſed eſt extrinſeca illis; ſicut eſt extrinſeca diaphano abſentia lucis, vt optimè obſeruat S.Thom.2.2.q.6. art. 2. fides enim, & ſpes informes adhuc retinent ſuas rationes formales ſpecificas, ſcilicet ſuos modos tendendi, fides, in reuelata à Deo; ſpes innitendo in auxilium Diuinum.

Vnde etiam non obſtat, quod infundatur prius habitus fidei, & ſpei informium, quam gratia iuſtificans in baptiſato cum peccato mortali, vt bene probat Magiſter Bañes 2. 2. q. 6. art. 2. dub. circa ſolut. ad tertiam concl. 1. & 2. quia aliàs ſic baptiſatus non eſſet chriſtianus: immo & ante baptiſmum habitus, & actus fidei informis poteſt haberi, ex S.Auguſtino lib. de fide & operibus, cap. 21. 22. 23. quia cathecumenus concubinarius poteſt habere fidem: deducitur ex Arauſicano 2. can. 25. & Trid. ſeſſ. 6. cap. 6. vbi dicitur. *Diſponuntur autem ad iuſtitiam, dum adiuti Diuina gratia, fidem ex auditu concipientes, libere mouentur in Deum credentes, &c.*

Digitized by Google

§. V.

Fortitudo huius diſtinctionis.

HÆc veritas diſtinctionis realis gratiæ, à virtutibus, deducitur ex Clementina vnica de ſumma Trinitate. vbi dicitur. Tam paruulis, quam adultis in baptiſmo conferri gratiam, & virtutes. Et ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 7. iuſtificatio fit per voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum. Et can. 11. damnatur qui dixerit, iuſtificationem fieri excluſa gratia, & charitate: necnon ex ſacris literis 2. Corinth. 13. *Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, & charitas Dei.* Et prima Timoth. 1. *Superabundauit autem gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum fide & dilectione* Quæ verborum diſtinctio gratiæ, & charitatis non eſt ſynonyma, vt voluit Durandus in 2. art. 26. q. 2. quia Scriptura non multiplicat verba ſine cauſa; neque eſt ſecundum diſtinctionem tantum rationis, vt voluit Scotus eadem diſt. 26. & 27. quia & in vltimo textu interponitur fides gratiæ, & dilectioni, quæ ſine dubio realiter diſtingui tu ab vtraque, & ſeparatur informis in peccatore, perſeuerans ſine gratia.

CAPVT XXXV.

De effectu formali gratiæ iuſtificantis.

EXPLICATO genere gratiæ, ac diſtinctione eius à virtutibus infuſis, maior ſupereſt difficultas de ratione ſpecifica, formali ſcilicet effectu, quem dicunt communiter Theologi facere hominem gratum Deo, ſeu iuſtum coram Deo, per inhærentem iuſtitiam, ad eum ferè modum, quo albedo facit album. Vnde S. Thom. 1.2. quæſt. 109. art. 2. ad 1. *Non agit in animam effectiue, ſed formaliter, vt albedo dicitur facere albam ſuperficiem.* Et q. 111. art. 1. ad primum: *Gratia non dicitur facere gratum effectiuè, ſed formaliter, quia per hanc homo iuſtificatur, & dignus efficitur vocari Deo gratus, ſecundum quod dicitur ad Coloſſenſes primo: Dignos nos fecit in partem ſortis Sanctorum in lumine*; ſed qualiter hoc fiat per ſequentia dicta explicandum.

§. I.

Gratia eſt quædam ſupernaturalis participatio diuinæ naturæ accidentalis ſecundum bonitatem, per quam regeneratur homo in filio Dei.

PRima, & ſecunda pars habetur in S.Thoma 1.2.q.112. art.1.corpore : *Donum gratiæ excedit omnem facultatem naturæ creatæ cum nihil aliud ſit, quàm quædam participatio naturæ diuinæ.* Deducitur ab eodem S. Doctore q. 110. art. 3. corp. ex ſecunda Petri 1. *Maxima, & pretioſa nobis promiſſa donauit, vt diuinæ efficiamur conſortes naturæ,* ſed maximum, & pretioſum donum, non eſt in participatione naturali diuinæ naturæ, vt res ſint in ſe, quod eſt commune omnibus creaturis participantibus ſuum eſſe naturale à Deo per creationem, vt ſint in ſe extra Deum, quæ antea erant tantum in creatrice eſſentia Deo : ergo donum iſtud eſt, vt homo participet diuinam naturam in ſe ipſa.

Declaratur ab eodem S.Doctore q.110.citata art. 1.corp. *Vna quidem dilectio Dei ad hominem eſt communis, ſecundum quam diligit omnia, quæ ſunt; vt dicitur ſapientiæ 11. ſecundum quam eſſe naturale rebus creatis largitur. Alia autem dilectio eſt ſpecialis, ſecundum quam trahit creaturam rationalem, ſupra conditionem naturæ, ad par-*

ticipationem diuini boni ; & ſecundum hanc dilectionem dicitur aliquem diligere ſimpliciter ; quia ſecundum hanc dilectionem vult Deus ſimpliciter creaturæ bonum æternum , quod eſt ipſe. Sed per hoc donum gratiæ , non vult homini bonum, quod eſt ipſe Deus in eſſendo : non enim poteſt homo eſſe Deus in eſſentia ; ſed neque in ſubſiſtédo,hoc enim eſt proprium gratiæ vnionis Hypoſtaticæ , quæ vnit hominem Deo in perſona : ergo hoc bonum,quod eſt ipſe Deus, vult Deus homini per gratiam in participando: ergo gratia eſt quædam ſupernaturalis participatio naturæ diuinæ.

Tertia pars dicti exprimitur à S.Thoma 1.2. q.110. art. 2. ad ſecundum de gratia : *Id quod ſubſtantialiter eſt in Deo, accidentaliter fit in anima participante diuinam bonitatem.* Declaratur per ſimilem ſupra argumentationem : diuina bonitas in Deo eſt ſubſtantialiter; tum quia in Deo non eſt accidens,tum quia eſt bonitas per eſſentiam;ſed donum creatum non poteſt pertingere ad hæc , ſecundum eſſentiam , & ſubſtantiam eorum:Ergo tantum pertingit ſecundum accidentalem participationem ad diuinam bonitatem,& naturam.

Declaratur ſecundo ex eodem S. Doctore cit. quæſt. 113. art. 3. corp. *Donum gratiæ iuſtificantis præcipue ordinat hominem ad bonum quod eſt obiectum voluntatis,*ſed bonum,ad quod ex dono Dei ſupra naturam ordinatur homo à Deo,eſt bonum diuinum in ſe ſubſtantiale;ergo huius boni participatio accidentalis eſt donum gratiæ. Maior præterquam quod eſt in

littera S. Thomæ patet : quia gratia bonum ſimpliciter facit habentem, ſcilicet Sanctum corã Deo; ſed non poteſt fieri homo ſimpliciter bonus, niſi ex participatione boni ſubſtantialis diuini, quod ſolum eſt ſimpliciter bonum; primum enim in vnoquoque genere eſt cauſa cæterorum : ergo huius boni ſubſtantialis diuini participatio accidentalis eſt gratia ; ſiquidem illa bonitas non poteſt dari homini ſecundum ſubſtantiam ſuam, neque eſſentialiter, neque perſonaliter vt monſtratum eſt.

Quarta pars habetur ex S.Thoma cit.q.110. art. 3. corp. conſequenter ad illa verba Apoſtoli Petri (*vt diuinæ efficiamur conſortes naturæ*) addit S. Thomas : *& ſecundum huiuſmodi acceptionem diuinæ naturæ, dicimur regenerari in filio Dei* : hoc eſt ſecundum participationem diuinæ naturæ, quam homo accipit in ſe, ſecundum quod participat accidentaliter diuinam bonitatem, quæ in Deo eſt ſubſtantialiter, dicitur homo regenerari in filio Dei.

Declaratur, homo dicitur regenerari in filium Dei per gratiam, vt docet S. Thom. citatus art. 4. corp. *Deum per naturam animæ participat ſecundum quandam ſimilitudinem naturam diuinam per quandam regenerationem, ſiue recreationem.* Sed hanc ſimilitudinem naturæ diuinæ ſola præbet declarata accidentalis participatio bonitatis diuinæ, proueniens à dilectione ſpeciali Dei ſupra naturam hominis : ergo per hanc fit homo in veritate filius Dei. Maior, & conſequentia patent, probatur minor, quia ſola talis parti-

cipandum bonum diuinum vt in ſe eſt : iuxta illud de gratia, fiet in eo fons aquæ viuæ ſalientis in vitam æternam; vnde ſola gratia, & charitas permanent ibi : cæteræ verò participationes per creationem trahunt bonum diuinum ad hominem, vt in homine extra Deum, quod non eſt bonum commune ſimpliciter, ſed particulare, & ſecundum quid in comparatione ad illud diuinum in Deo.

Confirmatur : Filius adoptiuus fit ſecundum conuenientiam bonitatis adoptati ad adoptantem, quæ eſt quædam ſimilitudo gratiæ adoptionis, quia eſt effectus voluntatis, quæ tantum circa bonum negotiatur; atqui homo non poteſt habere hanc conuenientiam ad Deum ex bonitate ſua naturali; aliàs gratia eſſet in natura : ergo illam habet ex participata accidentaliter diuina bonitate : omne enim per aliud reducitur in id, quod eſt per ſe; ſed participans diuinam bonitatem in ſe, participat diuinam; tum quia identificatur bonitas diuina cum natura diuina; tum & maximè, quia hæc ſola bonitas diuina trahit ad ſe, vnde ſicut in Deo bonitas ſua ſubſtantialis ponit ſubſtantialem inclinationem ad bonum diuinum, ita in homine participata ponit inclinationem accidentalem ſed per ſe, ad idem bonum diuinum, vt in ſe eſt.

Digitized by Google

§. II.

Declaratur, & confirmatur doctrina præcedens ex Sanctis Patribus, Auguſtino, Hilario, deducente S. Thoma.

HOmo per creationem deſcendit ab eſſe, quod habebat in creatice eſſentia Dei, ad eſſendum in eſſe naturæ extra Deum ſubſtantialiter, ad imaginem & ſimilitudinem Dei naturalem in eſſendo: nihil enim aliud eſt homo, quam quædam ſubſtantialis imago Dei, ſed multum deficiens à ſuo exemplari; quatenus ſubſtantia Dei eſt actus puriſſimus per eſſentiam habens eſſe; ſubſtantia vero hominis eſt, & dicitur ſecundum potentiam, & actum, vnde incepit eſſe de nouo, & poteſt deſinere eſſe, ſaltem per annihilationem, vt omittamus cæteras deficientias creaturæ rationalis.

Cæterum & hoc eſſe naturæ non dedit Deus homini, vt ſiſteret in eo, ſed vt poſſet homo aſcendere volens, & liber per gratiam ad eſſendum vnum cum Deo participatiuè; ſicut & diuinæ perſonæ ſunt vnum ſubſtantialiter, iuxta illud Ioan. 17. Chriſti Domini rogantis Patrem pro prædeſtinatis, vt ſeruet eos à malo: *Vt ſint vnum ſicut & nos, & rurſum vt omnes vnum ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in te, & ipſi in nobis vnum ſint.* Gloſat S. Thomas: *primò proponit vnitatem, quam petit. Secundò vnitatis cauſam, & exemplum. Sed quia*

quia in Patre, & Filio (ſubiungit) *eſt duplex vnitas, ſcilicet eſſentiæ, & amoris*; ad amoris vnitatem refert S. Auguſtinus; ad vnitatem naturæ S. Hilarius: non quod eadem natura numero ſit in nobis cum Patre, & Filio, ſed quia vnitas noſtra per hoc ſit, quod aſſumamur illi diuinæ naturæ, per quam Pater, & Filius ſunt vnum: hoc etiam modo, Ly (ſicut) dicit imitationem quandam Epheſ. 5. *Eſtote imitatores Dei, ſicut filij chariſſimi*; & imitationem bonitatis, & perfectionis diuinæ. Matth. 7. *Eſtote perfecti ſicut Pater veſter perfectus eſt*. Sed hoc vnum, perfectè erit in Patria; hic autem non loquitur de vnitate conſummata, ſed inchoata. Hæc fermè D. Thomas lect. 5. ad dictum locum.

Ex quibus ſatis apertè colligitur, quod homo per gratiam ſupernaturaliter aſcendit, & redit ad participandum vnitatem amoris, & naturæ, Patris, & Filij, in diuinis; quæ participatio ſine dubio eſt ſupernaturalis, cum Patris, & Filij vnitas amoris, & naturæ, ſuperet omnem modum vnitatis naturalis duorum, amoris, & naturæ; vtpote illa ſubſtantialis, hæc vero rationis in natura creata; accidentalis autem, & effectiua in amore item creato; numquam verò participans, & comprehendens rem, niſi per gratiam, vt contingit in viſione beata, in qua homo fit perfectè deiformis: Vtramque autem vnitatem participat homo ſecundum imitationem filij dilectionis Dei, Epheſ. 5. & ſecundum imitationem bonitatis, & perfectionis diuinæ Matth. 7.

quæ eſt definitio gratiæ quinta §. primo in principio. Vnde ſicut Filius habens vnitatem amoris, & naturæ ſubſtantialiter cum Patre, habet naturam Patris ſubſtantialiter vt Filius naturalis; ita homo habens naturam Patris ſupernaturalis participatiuè, & accidentaliter, per participationem accidentalem ſimilem, habet eſſe filium dilectionis Dei, non naturalem, ſed adoptiuum.

Neque per hoc, quod S. Auguſtinus referat ad amoris vnitatem, & S. Hilarius ad vnitatem naturæ, ſibi diſſonant; ſed Auguſtinus declarat præcipuum actum, per quem venitur ad hanc vnitatem; Hilarius verò ipſius vnitatis formalem cauſam, & effectum, quæ eſt participatio diuinæ naturæ ſecundum bonitatem: quem ſenſum aperte S. Thomas confirmat ex citatis Scripturæ ſacræ locis.

Sed & modum ſupernaturalem accipiendi per Chriſtum hanc participationem vnitatis, & naturæ inter diuinas perſonas, ſeu quod idem eſt, ſanctitatis diuinæ in ipſis, deducit alte S.Thomas, lect.4. ad dictum cap. Ioannis, circa illa verba textus: *Et pro eis ego ſanctifico me ipſum, vt ſint & ipſi ſanctificati*; Secundum Auguſtinum, inquit S.Thom. *Sciendum eſt, quod in Chriſto eſt duplex natura; ſed quantum ad diuinam Chriſtus eſt ſanctus per eſſentiam: quantum vero ad humanam, Chriſtus ſanctus eſt per gratiam, quæ deriuatur à diuina natura per aſſumptionem*, vt ſequentia verba declarant. Dicit ergo ſecundum diuinitatem: *Sanctifico me ipſum, aſſumendo carnem pro eis* (vt ſit notum

loqui de gratia vnionis) *& hoc vt ſanctitas gratiæ, quæ eſt à me Deo, in me homine, deriuetur à me eis, quia de plenitudine eius omnes accepimus, Ioan. 1. Sicut vnguentum, quod eſt in capite Chriſti, quod eſt Deus, quod deſcendit in barbam, barbam Aaron, id eſt in humanitatem; & ab hac deſcendit in oram veſtimenti eius, id eſt nos.* Hæc D. Thomas.

Vnde ſicut imitatio ſubſtantiæ Dei à Deo, in homine creato ad imaginem, & ſimilitudinem Dei naturalem, ponit imaginem Dei ſubſtantialem extra Deum, id eſt hominem in ſe bonum naturaliter, & ſic de aliis creaturis, iuxta illud: Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona; ita imitatio accidentalis bonitatis diuinæ, quæ in Deo eſt ſubſtantialiter, facit hominem vnum cum Deo participatiuè, in eo quod Deus ſupereminet omnem rem naturalem creatam, & creabilem, nempe in vnitate amoris, & naturæ, inter Patrem, & Filium in diuinis, ſecundum imitationem filialem dilectionis inter Patrem, & Filium; & ſecundum imitationem bonitatis, & perfectionis diuinæ in ſe. Sicut enim non poteſt intelligi maior vnitas amoris, & naturæ, quam inter Patrem, & Filium in diuinis; ita neque maior participatio vnitatis iſtius, quàm quæ aſſimilatur illi in veritate, iuxta illud. *Videte qualem charitatem dedit nobis Deus, vt filij Dei nominemur, & ſimus.*

Ad hanc autem participandam vnitatem, cum non poſſet homo peruenire per naturam ſuam; cum potius ſecundum naturam

recedat

recedat ab illa, vt ſit extra Deum, neceſſaria homini fuit participatio quædam diuinæ bonitatis,quæ in Deo eſt tantæ vnitatis,vt per eam cum proportione poſſit homo redire, & peruenire, vt ſit vnum participatiuè, ſicut Pater, & Filius ſunt vnum ſubſtantialiter.

In eo autem quod participatiuè redit homo ad hanc vnitatem ſupra naturam, ſatis declaratur, quod hæc participatio ſit accidentalis, id eſt non ſecundum ſubſtantiam, ſed ſecundum accidens; tum quia ſupra naturam ſubiecti iam conſtituti in ſuo eſſe natura, nihil ſuperuenit, niſi accidens, tum quia ad illam tantam vnitatem nulla creatura poteſt aſcendere ſecundum ſubſtantiam ſuam; aliàs fieret diuina. Tum etiam, quia amiſſibilis eſt iſta participatio in homine: vt patet in perdentibus illam per peccatum.

Neque obſtat, quod humanitas in Chriſto Domino ſecundum ſubſtantiam recipiat gratiam vnionis Hypoſtaticæ, quæ ſine dubio maior eſt hac vnione gratiæ accidentalis, cum ſit cauſa illius, vt ex S. Auguſtino infra monſtrat S.Thomas: quoniam gratia vnionis non eſt ad participandam diuinam naturam ſecundum participationem bonitatis accidentalem; ſed ad eſſendum ſubſtantialiter, ſeu ſubſiſtendum in diuina perſona ex bonitate diuina, iuxta illud Ioan. 3. *Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret.*

Vnde pertinet ſubſtantialiter ad conſtitutionem illius hominis ſubſtantialem, quatenus ſubſiſtentia Verbi completur, &

terminatur humanitas, vt ſit hic homo Chriſtus Deus & homo ſubſiſtens per ſubſiſtentiam diuinam, vt docet fides. Vnde ſuper hanc gratiam vnionis additur animæ Chriſti altera gratia accidentalis, non ad neceſſitatem ſanctitatis ſubſtantialis, ſed ad formalem, & accidentalem plenitudinem omnium donorum in Chriſto: ſicut enim ad ſubſtantiam animæ rationalis ſequuntur potentiæ, & habitus, & actus, quibus accidentaliter perficitur; ita oportuit ad ſubſtantiam vnionis Hypoſtaticæ ſequi hos habitus accidentales gratiæ, & charitatis, cæterorumque donorum, vt in eſſendo, & agendo eſſet omnimoda, & formalis perfectio ſupernaturalis in Chriſto Domino, non ſolùm in ſubſtantia animæ, ſed etiam in potentiis.

§. III.

Aliquot obiectiones contra præcedentem reſolutionem proponuntur, & ſoluuntur.

FAcit primum contra vltimam partem: Communicatio ſecundum bonitatem in diuinis non facit filium, quia non facit ſimile in natura: ergo neque participata in homine faciet filium adoptiuum, qui & ſecundum ſimilitudinem dicitur ex D. Thoma nuper citato.

Conceſſo antecedente negatur conſequens; quia filius adoptiuus eſt filius voluntatis adoptantis ſupponentis naturam adoptati. Vnde ſimilitudo importata in adoptione, non eſt

ſecundùm naturalem ſimilitudinem naturæ, ſed ſecundũ ſimilitudinẽ conuenientiæ adoptati ad voluntatem adoptãtis. Hæc autẽ cõſiſtit in proportione, ſeu conformitate ad bonu voluntatis adoptantis; nemo enim adoptat ſibi diſconueniens, ſed quærit in adoptato ſimilem cõuenientiã filij naturalis ad Patrem, quæ ſecundũ naturã maxima eſt: ergo ſimilitudo ad adoptionem neceſſario requiſita, non eſt repræſentatiua naturæ generantis, ſed conformitatis ad bonum adoptantis, & adoptati; hanc autem in homine ponit participata accidentalis bonitas diuina, vt dictum eſt.

Facit contra hanc participationem accidentalem: ſubſtantia in Deo magis videtur ſubſtantiale naturæ diuinæ, quam bonitas; & tamen participatur à creatura ſubſtantialiter: ergo etiam & bonitas diuina ſubſtantialiter participitur ab homine grato Deo.

Reſpondetur. Subſtantia non poteſt participari accidentaliter, quia in ſuo conceptu formali dicit eſſe per ſe, & non in alio, neque per aliud ſicut accidens: bonitas verò, & cæteræ perfectiones diuinæ attributales, cum in ſuo conceptu, provt à nobis in via concipiuntur, non dicantur per ſe, ſed vt perficientes habentem eſſe per ſe, non poſſunt non participari vt ſic à creatura, quaſi adiacenter, quod eſt proprium accidentis. Declaratur: Omne eſſe quod à Deo communicatur creaturæ, neceſſario eſt in creatura deficienter à modo, quo eſt in Deo; quia Deus ad extra non eſt agens vniuocum, ſed æquiuocum: ergo

bonitas ſubſtantialis diuina non poteſt communicari homini, vt eſt in Deo ſubſtantialiter, ſed tantum accidentaliter, & participatiuè.

Neque obſtat communicatio ſubſtantiæ ſubſtantialis quia & hæc non venit ad creaturam vt eſt per ſe in Deo, ſed cum deficientia: nam ſubſtantia in Deo ita eſt per ſe habens eſſe, vt ſit ipſum eſſe per eſſentiam; ad quem modum nulla creata ſubſtantia poteſt aſcendere, ſed omnis dicitur, & eſt ſecundum potentiam paſſiuam, quatenus producitur de non eſſe ad eſſe: vnde & deſinere poteſt, quæ duo Dei ſubſtantiæ repugnant.

Facit tertio contra participationem naturæ diuinæ ſecundum bonitatem: non ſola bonitas, ſed veritas, & potentia intellectus, & voluntas ſunt in Deo ſubſtantialiter, & participantur ab homine accidentaliter, non tamen dicitur homo per ea participare diuinam naturam: ergo neque per participationem bonitatis diuinæ.

Reſpondeo, quod diuina natura in ſe ipſa non poteſt participari à creatura rationali, niſi per participationem veritatis diuinæ, & bonitatis ſupernaturalem: hæ namque ſolæ participationes deducunt, & eleuant participantem ad Deum, vt in ſe eſt, vt patet in fide, & charitate; cæteræ verò perfectiones deſcendunt à Deo, & ſiſtunt in creatura naturaliter, vt intellectus, & voluntas, & potentia efficiens; quia ſecundum ſuum eſſe, & virtutem naturalem verſantur, & exercentur circa ſenſi-

Digitized by Google

bilia, & ex illis deducta. Et ideo vt ſic non aſcendunt, neque poſſunt aſcendere ad Deum, vt in ſe eſt, ſupra omnem ſenſum participandum, ſed tantum vt in creaturis relucet. At inter veritatis, & bonitatis participationem in via, eſt diſcrimen, quod veritatis diuinæ participatio ſupernaturalis non tendit in Deum immediatè, vt in ſe eſt, ſed in alio,& per aliud nempe per ſpeciem in ænigmate,vt docet Apoſtolus de fide: *Videmus nunc per ſpeciem in ænigmate* at participatio bonitatis tendit ad Deum, vt in ſe eſt immediate, quia veritas trahitur ad participantem, & intelligentem iuxta modum ſuum, qui in via eſt trahere rem ad ſe per ſpeciem: non enim intelligitur lapis per lapidem, ſed per ſpeciem lapidis; at bonitas trahit participantem ad rem, vt eſt in re; non enim inclinatur participans bonum, ad ſpeciem boni, ſed ad rem.Vnde & in myſtica vnitiua,ſeu contemplatione vnionis affectiuæ, ſine intermedio amatur Deus:quamvis enim nihil volitum, quin præcognitum, vt ratio naturalis demonſtrat, tamen ibi non ſic amatur in alio, vt cognoſcitur in alio; cognoſcitur enim per fidem in ænigmate, & amatur vt præſens amori re, non verò viſione. Vt ſi quis in loco obſcuro ſentiat adeſſe amicum non videns illum, hic autem ſenſus amoris dignoſcitur per amorem, quia iam vellet ibi quieſcere, vt dixit Apoſtolus Petrus in monte Thabor: Bonum eſt nos hîc eſſe; ſed neſciens quid diceret, quia comparatione æternæ quietis, illa tranſitoria nihil erat.

§. IV.

Diſcrimen participationis diuinæ bonitatis trahentis ad rem diuinam in ſe immediatè, & veritatis trahendæ ad intelligentem declaratur & in Patria.

PRobatur prima pars. S. Thomas 1. p.q. 12. art. 2. *Dicere* (inquit) *Deum videri per ſimilitudinem, eſt dicere diuinam eſſentiam non videri, quod eſt erroneum*; ſed ad hoc tendit, & perducit hominem hæc participatio accidentalis diuinæ bonitatis: ergo ex hac participatione bonitatis habet homo, vt pertingat immediatè ad participandam ipſam naturam, ſeu eſſentiam diuinam in ſe. Maior, & conſequentia patent, declaratur minor ex ratione S. Thomæ; nam ſi ibi mediaret aliquid, ſecundum quod attingeretur eſſentia diuina ex parte ipſius, iam non videretur ipſa, neque pertingeretur ad ipſam eſſentiam diuinam in ſe, ſed in alio vicario ſui, & per conſequens non finalizaret, neque beatificaret hominem, vt vltimus finis illius per gratiam conſequendus, neque ſatiaret appetitum hominis, quod eſt erroneum in ſenſu D. Thomæ, contra illud: Videbimus eum ſicut eſt: ergo ex parte huius tendentiæ non ſiſtitur, niſi in re ipſa, ad quam tendit.

Declaratur: tendentia ad finem non eſt de ſpecie finis, ſed de re ipſa finis, quia finis eſt vltimus terminis; ſed ſi mediaret aliquid, iam non eſſet vltimus terminus, ſed intermedius:

neque exerciter rationem, finis vltimi per ſeipſum in re, ſed per aliud, quod eſt non eſſe finem vltimum: ergo inter hanc tendentiam gratiæ, ſeu participationem accidentalem diuinæ bonitatis poſitam in anima, nihil mediat ad Dei eſſentiam beatificantem, & finalizantem.

Dices: Anima non pertingit ad hanc contingentiam realem finis beatificantis per ſe ipſam, ſed per intellectum: ergo iam mediat aliquid. Reſpondetur, intellectum ponere medium in eſſendo ad animam, & Deum, quia eſt potentia realiter diſtincta ab vtroque extremo, ſed non ponere medium in participandò; quia vt ſic non ponit in numero cum anima, ſed facit vnum participans, quia anima quæ ſubſtantia creata eſt non poteſt comprehendere Deum per actionem ſuæ ſubſtantiæ, hoc enim eſt proprium Dei, ſed per actionem ſuæ potentiæ; & ita in participando non facit mediationem: ad eum fere modum, quo in ſenſibilibus rei poſſeſſio occupatur immediatè per apprehenſionem manus.

Dices ſecundò: etiam ex parte Dei mediat lumen gloriæ ſuperadditum potentiæ, ſine quo non videtur eſſentia diuina ab anima in Patria.

Reſpondet S.Thomas 1.p. q.12. art.5.ad ſecundum. *Quod lumen iſtud non requiritur ad videndum Dei eſſentiam, quaſi ſimilitudo in qua Deus videatur; ſed quaſi perfectio quadam intellectus confortans ipſum ad videndum Deum, & ideo non poteſt dici, quod non eſt medium, in quo Deus videatur, ſed ſub quo videtur, & hoc modo*

hoc modo non tollit immediatam viſionem ; Hæc D.Thomas.

Sed neque ex parte potentiæ lumen ponit medium in quo, ſed ſub quo Deus videtur, vt loquitur S. Thomas citatus: iſtud autem non ponit in numero cum potentia, quam perficit, itavt ſint duo principia actiua partialia, vnum naturale, & aliud ſupernaturale; tunc enim non perficeretur naturale à ſupernaturali in ſua actiuitate,ſed eſſent actiones diuerſi generis;naturalis enim eſſet vitalis ab homine, & ſupernaturalis actio non vitalis à principio non vitali, vt aiunt ſic loquentes.

Igitur lumen iſtud, vt docet S. Thomas citatus ad primum, ad hoc eſt, *Quod intellectus fiat potens ad intelligendum per modum,quo potentia fit potentior ad operandum per habitum*; *ſicut etiam & lumen corporale, neceſſarium eſt in viſione corporali in quantum facit medium tranſparens in actu, vt poſſit moueri à calore.* Cumque vt ſupra dictum eſt, potentia naturalis ſine habitu non ponat medium ad animam,ita neque cum habitu, qui non ponit in numero cum potentia, ſed perficit illam,& conſequenter non tollit immediationem ad rem ad quam tendit habitualiter iſta accidentalis participatio diuinæ bonitatis in homine.

Dices. Hoc ipſum monſtrat,quod in viſione Dei tendentia veritatis ſit immediata ad eſſentiam diuinam; ſiquidem anima immediatè per viſionem diuinæ veritatis beatificatur, vt dictum eſt: ergo non ſola participatio bonitatis tendit ad immediatam participationem Dei.

Reſpondeo, & monſtratur ſecunda pars tituli: in hoc magis attendendus eſt modus attingendi rem immediatè; quam ipſa attingentia, verè enim intellectus beatus videt Deum immediatè per ipſammet eſſentiam diuinā ſine vlla ſpecie intermedia, ſed ex modo ſibi proprio, non tendit in rem diuinam, vt ſit in re ipſa, ſed vt recipiat eſſentiam diuinam in ſe, ſecundum modum luminis ſibi infuſi, quo ſibi fit præſens ipſa res diuina intra ipſum intelligentem, ſeu in ſe ipſo intelligibiliter habitam.

Vnde & ibi trahitur res diuina intellecta, & viſa ad eſſendum in intelligente intelligibiliter: non vero trahitur intelligens ad eſſendum in re ipſa intellecta. Quod autem ipſamet res ſit per ſe ipſam immediatè in ipſo intelligente, venit aliunde, nempe, quia ipſa res diuina per ſe eſt intelligibilis actu, neque indiget alio, per quod fiat intelligibilis actu, ſicut indiget omnis res creata, quatenus omnis res creata dicitur ſecundum actum, & potentiam, intelligibilis, & ſola res diuina eſt actus purus per eſſentiam intelligibilis: igitur, & in viſione Dei, immediata veritas rei diuinæ trahitur ad intelligentem, vt ſit in intelligente; non verò trahit intelligentem, vt ſit in re intellecta: ſiquidem & ibi intelligere eſt habere rem intellectam in ſe intelligibiliter, non verò eſſe in re intellecta realiter, aut intelligibiliter.

At participatio bonitatis de ſuo tendit ad habendum rem in ſe, ſeu ad eſſendum in re; vnde amans bonum magis eſt in re amata,

quam in ſe ipſo, quia totus fertur in rem amatam, neque ſiſtit donec realiter ipſam rem apprehendat, & conſequatur, quantumvis illa apprehenſio per aliam fiat potentiam.

---

§. V.

Vtrum hæc participatio bonitatis diuinæ ſit alia à participatione charitatis.

RAtio dubitandi eſt, quia charitas ordinat voluntatem ad bonum diuinum in ſe participandum: ergo in eadem conſiſtit participatio gratiæ declarata.

Reſpondeo ex D. Thoma 1. 2. q. 110. art. 2. duplicem eſſe participationem accidentalem diuinæ bonitatis; vnam à potentia voluntatis ad agendum, & eliciendum proximè actus bonos ſecundum bonitatem diuinam, & hæc formaliter fit per charitatem in potentia voluntatis. Alteram participationem diuinæ bonitatis eſſe ad eſſendum in ipſa animæ ſubſtantia, formaliter inhærentem, quam dicimus participationem diuinæ bonitatis accidentalem in eſſendo, quia verum eſt accidens inhærens realiter in anima, quam dicimus veluti ſubſtantialem formam bonitatis diuinæ in participando, quia eſt ipſa formalis participatio, in quo eſt nobilior ipſa anima, vt docet D. Thomas ad ſecundum: Primò quia prouenit à gratia increata, quæ eſt ſubſtantialis in Deo, in ipſam ſubſtantiam animæ, & non in voluntatem. Secundò quia per illam

proportionatur formaliter ipſa ſubſtantia animæ ad tendendum in finem bonum ſupernaturalem in ſe, ſecundum bonitatem eiuſdem participatam, & non formaliter per illam, ſed tantum radicaliter voluntas. Tertiò quia per illam regeneratur anima ad eſſe ſupernaturale, & filiale Dei, & non voluntas: ſicut enim generatio eſt ſubſtantiæ ſubſiſtentis, ita & regeneratio. Quartò quia eo ipſo quod charitas facit proportionem ſupernaturalem voluntatis, & fides intellectus, neceſſarium eſt quod gratia, ſeu iſta participatio diuinæ bonitatis, quæ idem eſt cum gratia, faciat ipſam ſubſtantiam animæ proportionatam veluti ſubſtantialiter per modum naturæ cuiuſdam ſupernaturalis; ſiquidem ea proportio non eſt ſolum neceſſaria in agendo, ſed principaliter in eſſendo.

Vnde, inquit S. Thom. citatus q. 110. art. 4. *Sicut per potentiam intellectiuam homo participat cognitionem diuinam per fidem, & ſecundum voluntatem, amorem diuinum per charitatem: ita per naturam anima participat ſecundum quandam ſimilitudinem naturam diuinam, per quandam regenerationem, ſiue recreationem*; vt ſit melior participans anima quam potentiæ. Aliàs illæ proportiones ſupernaturales, & formales intellectus, & voluntatis, non haberent ſubſtantiale principium, in quo radicarentur; non enim poſſunt radicari in ſubſtantia diuina, cum ſint perfectiones creatæ; neque in ſubſtantia creata hominis, aut potentiis, cum ſit ſuperioris ordinis: ergo neceſſariò poſtulant hanc

veluti ſubſtantiam ſupernaturalem , nempe conſortium iſtud diuinæ naturæ per participationem bonitatis diuinæ accidentalem inhærentem , ſubſtantiæ animæ communicatam.

Confirmatur : quia ſicut radicantur in ſubſtantia animæ naturali, & effluunt ab illa potentiæ illius ; ſic charitas, & fides , & virtutes infuſæ radicantur in ſubſtantia gratiæ , & effluunt ab illa in potentias , per quas potentiæ formaliter mouentur ad actus vitæ ſupernaturalis ; vt docet S. Thom. citatus 1. 2. q. 110. art. 4. ad primum & ſecundum : ergo neceſſariò præcedit hæc participatio diuinæ naturæ in anima , ad participationem charitatis , & fidei.

Vnde non confunditur habitudo , & participatio diuinæ bonitatis in anima , cum participatione charitatis in voluntate ; ſed illa præcedit , vt radix , & principium illius , cæterarumque virtutum infuſarum , vt docet expreſsè S. Thomas cit. art. 3. ad tertium : *Gratia non eſt idem quod virtus, ſed habitudo quadam, qua præſupponitur virtutibus vt earum principium , & radix.* Et patet in exemplo animæ ad potentias ; eadem enim rationalitas formalis intellectus ; & bonitas voluntatis , radicaliter ſunt à ſubſtantia animæ : ergo eadem proportio charitatis ad bonum radicaliter eſt à gratia , ſeu ab iſto conſortio naturæ diuinæ per participationem diuinæ bonitatis accidentalem infuſam animæ, vt à ſubſtantia ſui generis , nempe ſupernaturali participatione prima

exemplata ab ipſa bonitate diuina immediatè, quatenus habet participat. Accidentaliter, quod illa habet ſubſtantialiter; ſicut omne per aliud neceſſariò reducitur in id, quod eſt per ſe ſui generis, vt ignita ad ignẽ & lucida ad ſolem.

---

§. VI.

Huic inclinationi ſupernaturali ad bonum diuinum in ſe, ſeu participationi accidentali diuinæ bonitatis, per ſe conuenit facere hominem gratum Deo.

PRobatur primum, eſſe gratum Deo formaliter, eſt eſſe formaliter conformem diuinæ bonitati; ſed iſta ſupernaturalis inclinatio ad bonum diuinum in ſe, eſt conformis diuinæ bonitati in ſe: ergo hæc facit formaliter hominem gratum Deo. Declaratur maior: gratum idem eſt, atque bonum conueniens illi, cui dicitur gratum, conueniens enim bonum, ſicut non poteſt odio haberi, ita non poteſt non eſſe gratum, ex radice, qua quis ſe amat ſuaque.

Declaratur item minor: conueniens Deo in ſe, eſt ſua bonitas ſubſtantialis, quia eſt per eſſentiam bona: ergo per ſe conueniens Deo in homine eſt, hæc eadem ſua bonitas participata accidentaliter; ſed illa inclinatio gratiæ declarata eſt per ſe participatio accidentalis diuinæ bonitatis, quæ in Deo eſt ſubſtantialiter: ergo iſta eſt per ſe conueniens, & grata Deo in homine, & hunc effectum formalem per ſe præſtat homini.

Confirmatur; illud per ſe facit hominem gratum Deo, per quod Deus oſtendit ſimpliciter ſe diligere hominem, ſed hoc præſtat Deus, dum per ſe ordinat hominem ad habendum ſummum bonum in ſe; per iſtam inclinationem accidentaliter participantem diuinam bonitatem: ergò iſta facit per ſe hominem gratum Deo. Declaratur maior; dilectio per ſe, & ſimpliciter à Deo, eſt qua ordinatur homo ad bonum ſimpliciter, quod bonum ſimpliciter eſt Deus ipſe in ſe, vt expreſsè docet S. Thomas 1. 2. q. 110. art. 1. & ratio eſt manifeſta, quia omne aliud bonum ab iſto eſt ſecundum quid, quia non facit habentem bonum ſimpliciter, ſicut facit iſtud in via iuſtificando, & in Patria glorificando, ad quod habendum proximè non ordinatur homo per ſuam inclinationem naturalem, aliàs gratia eſſet in natura, quod eſt Pelagianum: ergo per hanc inclinationem ſupra naturam accidentaliter participantem ipſam diuinam bonitatem, quæ in Deo eſt ſubſtantialiter, hoc præſtat per ſe propriè Deus homini: ergò gratum Deo per ſe & ſimpliciter in homine, eſt quod homo per ſe propriè ordinetur ad conſequendum ipſum bonum ſimpliciter in ſe: patet, quia ad hoc dedit Deus homini iſtam inclinationem ſupernaturalem declaratam, vt quæreret homo, haberet, & poſſideret Deum in ſe ipſo, quia non poterat illud quærere, & conſequi per ſuam naturalem inclinationem; aliàs omnes illud quærerent,& conſequerentur contra experientiam: neceſſaria fuit ergo ſuper-

Digitized by Google

addita inclinatio, accidentaliter participans diuinam bonitatem in ſe ſubſtantialem, ſecundùm quam tenderet homo ad tale bonum, non declinans ad dexteram, aut ſiniſtram, ſed recta omnino linea, quæ eſt diuina bonitas in ſubſtantia ſua, ſed participata accidentaliter ab homine, pertingeret ad deſtinatum bonum ſupernaturale: ergo hic eſt effectus formaliter faciens hominem gratum Deo: ſicut enim nihil magis gratum Deo, quàm ſua bonitas ſubſtantialis, ita neque magis gratum Deo in hominem, quam eadem ſua bonitas participata.

Declaratur, & confirmatur: gratia hominis per ſe ad hominem, non conſiſtit in aliquo bono alterius quantumvis præſtantiſſimo, videlicet in fortitudine, ſapientia, pulchritudine, nobilitate, aut quovis alio: patet, quia plerumque odio habentur hæc bona in aliis per inuidiam: bonum verò gratum per ſe non poteſt odio haberi à mentis compote; atqui conformitas inclinationis, ad bonum alterius proprium, ſola non diſplicet, vt patet experientia: ergo hæc ſola parit gratiam hominis ad hominem: ergo item ſuperaddita inclinatio ſimilis ad bonum diuinum in ſe ſola non diſplicet, ſed per ſe facit hominem gratum Deo.

Confirmatur ſecundò: quanto magis homo conformatur bono diuino, & è contra difformatur à bono creato contrario, tanto magis eſt gratus Deo: ſed hæc conformatio fit per augmentum inclinationis in homine ad bo-

num diuinum, & deteſtationis contrariæ inclinationis ad bonum terrenum: ergo ea inclinatio ad bonum diuinum facit hominem formaliter gratum Deo.

Vnde in ſacris litteris manifeſtatur Chriſtus Dominus maximè gratus Deo ſecundum quod homo, cum dicitur: *In capite libri ſcriptum eſt de me, vt facerem voluntatem tuam Domine*: ecce gratia Dei ad hominem; & reſpondet, *Deus meus volui legem tuam in medio cordis mei*: ecce gratia hominis ad Deum. Et ipſe dominus de ſeipſo in Euangelio. *Quia voluntatem eius facio ſemper.* Quin & de Dauid figura Chriſti dicitur: *Inueni virum ſecundùm cor meum.*

Neque diminuit probationem, quod per hæc declaratur confirmitas ad voluntatem Dei, quam nos vſque modo probauimus conformitatem ad bonitatem diuinam: nam donum gratiæ ſupernaturalis, vt monſtrauimus ſupra in S. Thoma 1. 2. q. 113. art. 3. corpore: *Præcipuè ordinat hominem ad bonum, quod eſt obiectum voluntatis*, ſed bonum diuinum in ſe participandum, quod eſt diuinæ naturæ participatio perfecta. Circa quod bonum ſola voluntas per actum negotiatur; voluntas Dei communicando ſuam bonitatem per participationem accidentalem illius; voluntas verò hominis acceptando illam: quæ negotiatio charitatis radicatur, & principaliter eſt à gratia habituali, ideſt ab hac participatione diuinæ bonitatis, tam quam à radice, & principio charitatis, & virtutum, ſicut docet S. Thomas citatus

Digitized by Google

citatus 1.2. q.110.art.3.ad tertium. Sicut enim non datur gratia Dei à nolente, ſed à diligente; ita non recipitur ab inuito, ſed ſupra omnia diligente.

Indeque indiſpenſabiliter requiritur ad recipiendam gratiam in adulto acceptatio gratiæ, per amorem virtualem contritionis, aut amorem Dei formalem charitatis ſuper omnia. Si quando verò dicitur homo iuſtificari per fidem, *non ſine charitate fit*, vt docet S. Thom. cit. art. 4. & ad tertium, ex Apoſtolo Roman. 4. *Credenti in eum, qui iuſtificat impium, reputabitur fides eius ad iuſtitiam.* Quin & ipſa fides formata, dum credit Deum iuſtificatorem, illum acceptat vt talem; ſubijciendo ſe illius iuſtificationi; vt etiam docet S. Thomas Roman. 4. lect. 1. ad verba citata: *Ipſum credere eſt primus actus iuſtitiæ Dei, quam Deus in eo operatur: ex eo enim, quod credit in Deum iuſtificantem, iuſtificationi eius ſubijcit ſe, & ſic recipit effectum. Et hæc inquit S. Thomas, eſt expoſitio litteralis, & ſecundum intentionem Apoſtoli ibi expenſam.*

§. VII.

Huic inclinationi gratia declarata per ſe conuenit iuſtificare hominem.

PRobatur: Iuſtitia hæc vt docet S. Thomas 1. 2. quæſt. 112. art. 1. corporis importat rectitudinem quandam ordinis in-

ipſa interiori diſpoſitione hominis, prout ſupremum hominis ſubditur Deo, & interiores vires animæ ſubduntur ſupremæ rationi; ſed hoc per ſa præſtat homini iſta inclinatio accidentaliter participans diuinam bonitatem: ergo ipſa per ſe facit iuſtum coram Deo. Maior, & conſequentia patent, declaratur minor: hoc ipſum per ſe primò faciet in ſuo genere, nempe participatiuo, inclinatio accidentaliter participans diuinam bonitatem: participatio enim formæ ſuperioris, non eſt ſecundum ſubſtantiam, ſed ſecundum effectum formalem illius, vt patet in participatione lucis ſolaris in lapide rutilante:

Confirmatur: prima regula rectitudinis eſt bonitas diuina, ſed hanc participat hæc inclinatio per conformitatem ad illam: ergo per ſe iuſtificat hominem. Patet conſequentia, quia ponit in homine eandem rectitudinem participatiuè.

Dices rectitudo primò videtur eſſe in veritate, quàm in bonitate; prius enim eſt iudicium rectum, quam voluntas recta.

Reſpondeo, rectum in iudicio ſolum, non facere iuſtum, iuxta illud; *Video meliora proboque, deteriora ſequor*, niſi adſit rectum in conſentientis voluntate; & hanc rectitudinem conſenſus voluntatis, per ſe primò facit ipſa inclinatio ſupernaturalis declarata parparticipans diuinam bonitatem, ſeu quod idem eſt, conformis illi.

Vnde fides informis rectè quidem iudicat de rebus fidei, & præcedit gratiam, non tamen iuſtificat, niſi accedat rectitudo gratiæ; quam rectitudinem per ſe primò cauſat declarata inclinatio ad bonum diuinum in ſe, in homine. Vnde, vt docet S. Thomas 1. 2. quæſt. 11. art. 3. ad tertium: *gratia eſt habitudo quadam, quæ præſupponitur virtutibus infuſis, ſicut earum in principium, & radix*: igitur hæc rectitudo eſt, quæ per ſe primò facit hominem iuſtum coram Deo.

Confirmatur ex oppoſito: iniuſtitia hominis contra Deum importat priuationem iſtius rectitudinis coram Deo: ergo poſitio illius eſt effectus formalis iuſtitiæ coram Deo.

Dices; Si gratia, ſeu inclinatio habitualis illius ad bonum diuinum rectificat hominem Deo quoad partem ſuperiorem, & rationi ipſi vires inferiores, reſtitueretur homo ad ſtatum iuſtitiæ originalis per gratiam Redemptoris; at hoc eſt contra experientiam: ergo.

Reſpondetur, per gratiam Chriſti reſtitui hominem ad iuſtitiam primi ſtatus, ſed non ad ſtatum, quia reſtituitur ad eandem gratiam iuſtificantem, quoad habitum, & effectum formalem rectificantem totum hominem per affectum boni diuini, ſine vlla mixtura boni oppoſitiui creati: hic enim eſt ſubſtantialiter effectus formalis gratiæ iuſtificantis, vt inclinet hominem ad bo-

num diuinum ſupra omne bonum creatum; & è contra, vt auertat illum à bono creato contra Deum, conuertendo ad bonum diuinum; ſed vtrumque effectum præſtabat gratia illius primi ſtatus plenè in toto homine, ſine vlla rebellione, & contrarietate, tam in ratione ſuperiori, quam in viribus inferioribus amiſſibiliter vt factum monſtrauit; ad hanc verò integritatem adæquatam non redit homo per gratiam Redemptoris in via, quia remanent in eo quatuor vulnera naturæ, nempe infirmitas, ignorantia, malitia, & concupiſcentia, quæ incurrit per peccatum originale, vt docent Theologi cum D.Thom. 1. 2. q. 85. art. 3. in quibus reprimendis, & extinguendis laborat iuſtitia viæ, quandiu viuit, & etiam poſt mortem aliqui in Purgatorio, vt perueniat anima ad integram rectitudinem in Patria in qua nihil coinquinatum intrabit coram oculis Domini.

Hæc tamen contrarietas non tollit, quod ſit in iuſtificatis per gratiã viatoribus, vera, & realis rectitudinis illius priſtinæ reſtitutio animæ in habitu, & affectu; quoad effectũ primarium iuſtificandi coram Deo, & perducendi in vitam æternam; licet non fiat reſtitutio integra quoad corpus, nec in animo quoad effectus ſecundarios, in declaratis ſcilicet vulneribus naturæ omnino repellendis. Hæc enim rectitudo integra fiet in Patria per gratiam conſummatam.

Digitized by Google

§. VIII.

Per iſtam inclinationem ad bonum diuinum in ſe, ſeu participationem diuinæ bonitatis declaratam receptam in homine per ſe, fit in homine remiſſio culpæ.

PRobatur ex D. Thoma prima ſecundæ, q.113. art.2. corpore. *Remiſſio culpæ fit per hoc, quod Deus offenſus pacatur homini, quæ pax conſiſtit in dilectione, qua Deus diligit nos; dilectio autem Dei, quantum eſt ex parte actus diuini, eſt æterna, & immutabilis, ſed quantum ad effectum, quem nobis imprimit, quandoque interrumpitur, prout ſcilicet ab ipſo deficimus, quandoque iterum recuperatur: effectus autem diuinæ dilectionis in nobis, qui per peccatum tollitur, eſt gratia, qua homo fit dignus æterna vita, à qua peccatum excludit, & ideo non poſſet intelligi remiſſio culpæ, ſi non adeſſet infuſio gratiæ* Hæc D.Thom.

Ex quibus deducuntur duo quoad rem præſentem: primum, remiſſio culpæ actiuè eſt à Dei dilectione ponente, ſeu imprimente gratiam in anima. Patet, quia per hanc dilectionem Deus peccatur homini actiuè, ſed per quod peccator Deus homini, actiuè remittit culpam: ergo per hanc gratiæ infuſionem remittitur homini culpa à Deo actiuè.

Confirmatur primò ex eodem articulo ad primũm: *Iuſtificatio impij dicitur eſſe ipſa remiſſio peccatorum, ſecundum quod omnis motus accipit ſpeciem à termino; ſed ipſa Dei mouentis motio eſt ipſa infuſio gratiæ*, vt docet idem S. Doctor articulo octauo, ſequenti in medio corp. ergo ab eadem actiua infuſione gratiæ eſt remiſſio culpæ item actiuè. Vnde S. Doctor articulo ſexto, citato ad ſecundum expreſsè docet: *Deus eodem actu largitur gratiam; & remittit culpam*; ſed largitur gratiam infundens actiuè illam: ergo vt ſic remittit culpam actiuè.

Secundò deducitur: remiſſio paſſiua culpæ, eſt receptio paſſiua gratiæ. Patet ex antecedente: agens enim, & patiens ſibi correſpondent; ſed remiſſio culpæ eſt actiua largitio, & infuſio gratiæ realis in animam; vt probatum eſt: ergo remiſſio paſſiua culpæ eſt etiam receptio paſſiua gratiæ.

Confirmatur: remiſſio culpæ eſt finis iuſtificationis, vt docet S. Thomas art. 6. citato, ex illo Iſaiæ 27. *Iſte eſt omnis fructus, vt auferatur peccatum*, ſed finis eſt paſſiuus effectus agentis principij: ergo ſicut in iuſtificatione impij: ergo ſicut in iuſtificatione impij, infuſio gratiæ eſt actiua remiſſio, ita & receptio gratiæ eſt paſſiua remiſſio culpæ; non enim datur medium inter vtrumque.

Si dicas: bene poteſt dari iuſtificatio ſine

remiſſione culpæ, ſi iuſtitiam gratiæ accipiat homo in actu innocentiæ, videlicet creatus in puris naturalibus ſine culpa: ergo non coincidunt actiuè, & paſſiuè, ſicut dicimus, infuſio actiua gratiæ, & receptio paſſiua, cum remiſſione actiua, & paſſiua culpæ.

Reſpondet S. Thomas citata quęſt. 113. art. 2. ad primum quod *plus requiritur ad hoc, quod offendenti remittatur offenſa, quam ad hoc, quod ſimpliciter aliquis non offendens non habeatur odio: poteſt enim apud homines contingere, quod vnus homo aliquem alium nec diligat, nec odiat, ſed ſi eum offendat, quod ei demittat offenſam, hoc non poteſt contingere abſque ſpeciali beneuolentia; beneuolentia autem Dei ad hominem reparari dicitur per donum gratiæ; & ideo licet homo antequam peccet, potuerit eſſe ſine gratia, & ſine culpa; tamen poſt peccatum non poteſt eſſe ſine culpa, niſi gratiam habeat.* Hæc D. Thomas: ergo idem eſt in homine paſſiua remiſſio culpæ, atque habitio paſſiua gratiæ.

Ex quibus reſolutio propoſita in titulo euidenter colligitur, per declaratam inclinationem ad bonum diuinum in ſe, ſeu quod idem eſt per participationem diuinæ bonitatis accidentalem, fit homo per ſe gratus, & iuſtus, & Deo, vt probatum eſt in duobus ante §§. ſed per gratiam gratum facientem, & iuſtitiam iuſtificantem, vt à Deo, fit actiua remiſſio culpæ, & per receptionem

eiuſdem paſſiuam in homine, fit paſſiua remiſſio culpæ in homine: ergo per ſe conuenit ſimiliter tali inclinationi habituali ad bonum diuinum in ſe, ſeu quod idem eſt tali participationi accidentaliter diuinæ bonitatis in homine, remiſſio culpæ cum diſcrimine declarato: quæ enim ſunt eadem in cauſa propria, & per ſe, ita & in effectu proprio, & per ſe, ſed iſte effectus remiſſionis culpæ per ſe conuenit inhærenti gratiæ, & iuſtitiæ ſimiliter iuſtificanti: ergo & inclinationi gratæ, ſeu participationi iuſtificanti, declaratis, ſimiliter inhærentibus probatur iſta vltima minor: ille effectus per ſe conuenit formæ, qui non poteſt intelligi ſine illa: ſed vt docet Sanct. Thomas in fine citati loci, in principio huius §. *Remiſſio culpæ in homine, non poteſt intelligi, niſi adſit infuſio gratiæ:* ergo per ſe eſt effectus illius remiſſio culpæ: ergo ſimiliter dicendum de hac inclinatione ad bonum diuinum, quam monſtrauimus eſſe ipſam gratiam gratum facientem.

Confirmatur, inclinatio ſupernaturalis ad bonum diuinum in ſe eſt contrarium poſitiuum, & peccatum eſt contrarium illius priuatiuum: ergo poſitio illius eſt excluſio iſtius. Declaratur antecedens, quia peccatum importat auerſionem à Deo, & è contra hæc inclinatio conuerſionem ad Deum ſignificat. Patet in

Digitized by Google

poſitione lucis poſitiuè contrariæ ad tenebras Patet etiam in curatione cæcitatis per ablationem impedimenti viſus.

Dices: peccatum eſt poſitiuum contrarium Deo, iuxta definitionem Sancti Auguſtini, dictum, aut factum contra legem Dei; & eſt priuatio rectitudinis debitæ in eſſe actus, vt communiter dicitur: ſed in neutro formaliter eſt priuatio gratiæ: ergo. Patet, quia etiam in ſtatu innocentiæ ſine gratia, vtraque ratio peccati conſtaret; & tamen ibi non eſſet priuatio gratiæ conſequens ad peccatum: ergo non importatur formaliter per largitionem gratiæ, ſeu dictæ inclinationis ſupernaturalis ad bonum diuinum, remiſſio peccati, & culpæ.

Conceſſo antecedente negatur conſequens, & probatio illius; de peccato hominis, qui perdidit gratiam, & iuſtitiam: quamvis enim abſolutè ſit medius ſtatus hominis inter peccatum, & gratiam abſolute, nempè ſtatus innocentiæ ſine gratia; non tamen datur medium inter peccatum cadentis à gratia, & recuperantis illam poſt lapſum, vt docet expreſſè S. Thomas citatus quæſt. 113. art. 2. ad primum. Quia etiam in illo ſtatu innocentiæ ſine gratia datur hæc immediata contrarietas priuatiua, ad poſitionem vtriuſque extremi, nempe peccati, aut gratiæ in ſubiecto:

Digitized by Google

neque enim gratia poneretur ſine diſpoſition**e** actus ſimpliciter boni in adulto, qui eſſet à gratia neceſſariò, vt actus illius perfectus; neque è contra peccatum poneretur, ſine diſpoſitione contraria mala de ſe; licet enim non excluderet poſitiuè gratiam, quia non erat; tamen illam ita impediret priuatiuè, vt nec de potentia abſoluta, ſtante illo, poſſet aduenire ſubiecto gratia, vt ſupra monſtrauimus cap. 25. §. 3.

Dices: remiſſio culpæ eſt effectus ſecundarius gratiæ ſeparabilis ab illa, vt patet in gratia ſtatus innocentiæ: ergo non eſt formaliter ipſa largitio gratiæ. Reſpondeo, hunc effectum dici ſecundarium, & ſeparabilem ex parte ſubiecti, cui accidit eſſe ſine culpa, & cum ea, vt ſupra vidimus, non verò ex parte gratiæ, quæ ſicut de ſe præbet eſſe gratum, & iuſtum, ita non peccatorem, quia poſitio formæ poſitiuæ, ponit negationem contrariæ; vt reale, non reale; & frigus, non calidum; & hoc eſt maximè obſeruandum pro hac materia.

§. IX.

Quomodo perdatur, & recuperetur gratia in homine, ſtante dilectione Dei æterna, à qua eſt gratia?

RESpondeo hanc gratiæ interruptionem in homine eſſe, Deo permittente, non efficiente: quatenus enim decreuit ab æterno ponere in homine gratiam tali tempore, efficienter illam cauſat, & conſeruat; ſed quatenus etiam decreuit permittere caſum hominis ab illa, permiſit etiam interruptionem hominis gratiæ in eodem; ac proinde interrũptio eſt Deo permittente, non efficiente: recuperatio verò eſt à Deo efficienter, quando ſibi placuit reſtituere hominem gratiæ, conuertendo illum ad ſe; ſicut & in prima infuſione gratiæ fit.

Sed neutrum officit diuinæ dilectionis immutabilitati in ſe ipſa: ſiquidem poſitio gratiæ temporalis, poſitiuè & efficienter eſt à voluntate diuina efficaci; interruptio verò eadem permittente, aliquando taxata quoad durationem: vt patuit in Petro, cuius caſus à Deo permiſſus tali tempore; & recuperatio gratiæ poſterior prædefinita per reſpectionem Chriſti Domini internam, in tali etiam tempore poſteriori. Totum verò fundatur in eo

principio notiſſimo ex S. Auguſtino de bono perſeuerantiæ cap.6.poſt medium nihil fit niſi, quod Deus ipſe facit, aut fieri ipſe permiſit. Vnde bona hominum ſunt poſitiuè ordinata facienda à Deo ab æterno; mala verò permiſſa item ab æterno.

Sic enim Deus dilexit Apoſtolum Petrum, vt permitteret tali tempore interrumpi in eo ſuæ dilectionis effectum, ſcilicet gratiam, per negationem ipſius, tali, & tanto tempore, & poſt modum recuperatio amplius non amittenda, per reſpectionem non externam, ſed internam, vt rectiſſimè obſeruat S. Auguſtinus ex S. Ambroſio de grat. Chriſti cap.45.

Nulla igitur fit ab homine mutatio in diuinam dilectionem æternam, ſed tantum in effectum eius, ſcilicet gratiam, quam Deus permiſit interrumpi; ſed neque in effectum fit ab homine mutatio efficienter, ſed tantum deficienter, vt expreſsè docet S.Thomas citatus; permittente Deo interruptionem illius, permittendo incompatibilem diſpoſitionem hominis contrariam priuatiuam, & hoc ſemper pro bono communi, quandoque etiam pro bono particulari ipſius deficientis; vt in Dauid, & Petro Apoſtolo patuit.

Si roges per quid, peccatum excludat gratiam? Reſpondet S. Thomas citatus primo loco; per hoc quod excludit vitam æternam, qua illum dignum faciebat gratia; id eſt ponendo contrariam diſpoſitio-

nem in anima, ad illam, cum qua poſita fuit, & conſeruabatur gratia: ſicut enim poſita fuit gratia in homine cum diſpoſitione conuerſionis hominis ad bonum diuinum in ſe ipſo, quod eſt æterna vita, & cum eadem in habitu conſeruabatur, itavt neque de potentia abſoluta poſſit adulto infundi iuſtitia gratiæ ſine illa diſpoſitione formali, aut virtuali, nec conſeruari ſine habituali, vt ſupra monſtrauimus part. 2. cap. 25. §. 2. Sicut enim non poteſt intelligi albedo in ſubiecto ſine albefactione, & vice verſa; ita neque gratia, & iuſtitia in homine ſubdito peccatis ſine iuſtificatione; primus enim effectus iuſtitiæ eſt rectificare liberum arbitrium volentem, & acceptantem iuſtitiam per actum ſuum, quæ eſt diſpoſitio ſimultanea gratiæ ſimul & effectus, ſicut calor ad ignem, ita per oppoſitam diſpoſionem hominis conuertentis ſe ad creaturam contrariam bono incommutabili vltimo, excluditur neceſſario gratia ab homine, per deficientiam hominis à Deo.

In quo proinde nulla eſt efficientia phyſica, aut moralis peccati in gratiam inhærentem animæ, quaſi peccatum efficienter phyſicè, aut moraliter expellat illam, ſicut calor phyſicè expellit frigus, aut reuocatio moralis iuriſdictionis tollit iuriſdictionem moralem moraliter. Tum quia deficientia non eſt efficiens in id à quo deficit, ſed in id, ad quod tendit poſitiue: in qua poſitiua tendentia contra legem diuinam conſiſtit peccatum,

vt docet S. Thomas 1. 2. quæſt. 71. art. 6. ex S. Auguſtino contra Fauſtum lib. 22. cap. 27. in principio, tomo 6. definiente peccatum, factum dictum &c. quæ poſitiua tendentia ſicut eſt priuata rectitudine debita actui, ita & rectitudine totali, & habituali gratiæ priuat; licet enim actus non tollat ſemper habitum, tamen actualis priuatio tollit habitum, quia priuatio eſt malignantis naturæ, & quidquid contra inuenit deſtruit: vnde & vnus error in fide deſtruit fidem totam, iuxta illud: qui in vno delinquit, factus eſt omnium reus.

Tum & maximè, quia homo ſicut non eſt potens ponere phyſicè; aut moraliter gratiam per ſuam diſpoſitionem; ita neutro modo eſt potens tollere illam quaſi habens ſuper gratiam phyſicam potentiam, aut moralem, quam ſolus Deus habet, vt author illius primus, & conſeruator proprius.

Sed eo tantummodo eſt homo potens phyſicè & moraliter, excludere gratiam inhærentem ſibi in anima, quatenus eſt potens ſe ſolo permittente Deo, ponere phyſicè, & moraliter diſpoſitionem phyſicam, & moralem contrariam illi diſpoſitioni, cum qua conſeruabatur à Deo gratia in homine; in quo nulla exercetur cauſalitas efficiens, moralis, aut phyſica in gratiam, ſed tantum in diſpoſitionem contrariam; in obicem ſcilicet, & impedimentum phyſicum, & morale gratiæ: ad eum modum, quo auertens ſe à lumine ſolis, excludit illud à ſe exemplum

Digitized by Google

eſt D. Thomæ 1. 2. quæſt. 109. art. 6. corp. inſeruiens per contrariam conuerſionem ad ſolem, ad declarandam diſpoſitionem hominis, ad gratiæ recuperationem. Sicut igitur auertens ſe à Sole, neque in ſolem, neque in lumen agit, ſed in ſe ipſum, aduertens ſe phyſicè, & moraliter, & per hoc impedimentum non recipit lumen ſolis, manente illæſa in ſe ipſa illuminatione ſolis, & ſolo corpore hominis mutato localiter; ita ſimiliter per conuerſionem hominis poſitiuam voluntariam ad creatum bonum commutabile contrarium luci, & inclinationi gratiæ, manente illæſa illuminatione æternæ dilectionis in ſe ipſa vt à Deo, impeditur, & interrumpitur affectus illius in homine, & ſolus homo mutatur; & è contra rediens homo, & conuertens ſe ad bonum diuinum incommutabile, recipit lumen gratiæ iuſtificantis per quod realiter, ac moraliter immutatur homo. Sed eſt diſcrimen grande quod defectio à gratia eſt tota ab homine, Deo tantum permittente; hominis verò conuerſio ad iuſtitiam, eſt à Deo mouente per auxilium actuale ad iuſtitiam recipiendam.

. Rationem reddit S. Thomas 1. 2. quæſt. 113. art. 2. corp. *Quia iuſtificatio fit mouente Deo hominem ad iuſtitiam: ipſe enim eſt qui inſtificat impium*, vt dicitur Rom. 3. & addit in fine corp. articuli: *Ita infundit donum gratiæ iuſtificantis, quod item ſimul cum hoc mouet liberum arbitrium ad donum gratiæ acceptandum in his, qui*

ſunt huius motionis capaces. Vnde ſimul cum infuſione gratiæ habitualis informantis datur auxilium mouens arbitrium ad acceptandum illam per actum ſuum: ſicut enim non datur gratia à nolente, ſed à diligente Deo; ita non datur nolenti, ſed volenti capaci volitionis. Ideo enim paruulis datur ſine hac acceptatione, quia non ſunt capaces illius, ſed ſicut habent peccatum originis per generationem naturalem ſine actu proprio, id eſt per modum vitij naturæ transfuſi in genitũ, vt docet S. Thomas 1. 2. quæſt. 85. art. 1. corp. & ad ſecundum; ita etiam recipit infans gratiam, & iuſtificationem per modum regenerationis per Chriſtum in Baptiſmo ſine actu perſonæ, operaturus tamen, cum primùm fuerit capax, quod ſi non fecerit, amittet gratiam.

Vnde excluſio gratiæ non eſt per efficientiam peccati phyſicam, aut moralem in gratiam, ſed per impedimentum, & obicem phycum, & morale eiuſdem peccati, id eſt per mutationem realem contrariam priuatiuam, liberi arbitrij.

§. X.

Declarata gratia dicitur lumen.

PRobatur 1. Gratia dicitur lumen inhærens animæ per modum habitus ad diſtinctionem luminis extrinſeci: ſed habitus eſt inclinatio

clinatio inhærens, & ordinans ſubiectum ad tale obiectum: ergo idem eſt lumen ordinans ad illud: atqui gratia eſt habitudo ordinans animam principaliter ad bonum diuinum, vt monſtratum eſt; ergo eadem eſt lumen inhærens ordinans animam ad illud: ergo in ſubſtantia hæc inclinatio lumen eſt gratiæ.

Sed & in munere etiam hæc inclinatio lumen eſt. Probatur lumen inhærens per modum habitus facit proportionem habentis, ad habendum ſuum obiectum, vt patet in omnibus habitibus naturalibus, & ſupernaturalibus, tam voluntatis, quàm intellectus, quia habitus eſt facilitas proportionata ad habendum id, ad quod ordinant; hæc autem facilitas proportionata inclinatio quædam eſt, potens perducere habentes ad comprehendendum ſuum obiectum, aliàs non eſſet proportionata ad conſequendum illud. Sed hoc ipſum præſtat inclinatio gratiæ declarata ſufficiens de ſe perducere animam ad bonum diuinum habendum, vt monſtratum eſt; ergo eadem etiam quod munus lumen eſt.

Dices: Lumen videtur pertinere ad intellectum: at gratiæ inclinatio declarata ordinat principaliter ad bonum, quod eſt obiectum voluntatis: ergo impropriè lumen dicitur.

Reſpondeo, hanc eſſe notam differentiam inter lumen naturale intellectus ad naturalia, & lumen intellectus ad ſupernaturalia; quod lumen intellectus ad naturalia, oritur ex

lumine naturali intellectuali, ſecundum genus ſuum, quia intellectus naturaliter eſt proportionatus ad intelligendum naturalia, vt potentia naturalis eſt. At vero ad ſupernaturalia improportionatus, non poteſt proportionari niſi ex dono Dei, quod eſt gratia, quæ, vt monſtrauimus, eſt inclinatio ad bonum diuinum; ergo ex illa, tanquam ex prima, & radicali, ac eminentiſſima proportione ad bonum diuinum in ſe, perfluit, & dimanat proportio luminis ſupernaturalis in intellectu hominis; ſiquidem primum in vnoquoque genere eſt cauſa cæterorum.

Declaratur, hoc lumen ſupernaturale formale intellectus fides donum eſt Dei; ſed donum formale eſt à voluntate donantis: ergo & ad voluntatem recipientis. Vnde primum, quod donatur audienti, eſt pia affectio voluntatis ad credendum, in bonum animæ ſupernaturale: ſed pia affectio eſt quædam actualis, & particularis inclinatio ad bonum diuinum: ergo ab inclinatione radicali eminentiſſima gratiæ proueniens ſecundum genus ſuum.

Confirmatur. Fides formata eſt; quæ per charitatem operatur: ergo ſicut oritur ab inclinatione in bonum diuinum ſecundum genus ſuum; ita tendit, & ordinat in perfectam inclinationem ad bonum diuinum ſecundum ſpeciem ſuam, quæ eſt charitatis actus: ergo hoc lumen fidei eſt à lumine

gratiæ declarato, vtroque modo, nempe imperfectum ab incompleta inclinatione ad bonum diuinum, quæ eſt pia affectio; & perfectum a perfecta, quæ eſt charitatis actus. Vnde fides imperfecta eſt radix, & origo iuſtificationis, vt dicit Trident. ſeſſ. 6. cap.8. fides verò formata iuſtificat.

Et ratio horum eſt, quia lumen ſupernaturale non donatur homini ad ſiſtendum in cognitione ſpeculatiua, ſicut eſt lumen naturale ad cognoſcendum res naturæ, ſed ad habendum bonum ſupernaturale. Vnde neceſſariò ipſum primum lumen, eſt inclinatio ad bonum diuinum practicè conſequendum, & hunc ordinem ſequuntur cætera lumina ſupernaturalia particularia, etiam in intellectu. Ideoque lumen fidei, non eſt habitus ſpeculatiuus tantum, ſed formaliter practicus, quatenus inclinat ad verum habendum, & poſſidendum, iuxta illud. Oportet accedentem credere, quia eſt, & quia remunerator eſt. Deus autem remunerator eſt practicè; ergo & remunerator fidei practicæ, vt ſibi correſpondeant meritum, & præmium.

Sed preſſius adhuc probatur lumen gratiæ luminis intellectualis radix, & cauſa eſt in myſtica Theològia, in qua plus ſapit de Deo, qui maior eſt in gratia, & multo magis in Patria: ergo propriiſſime inclinatio illa gratiæ ad bonum diuinum, lumen eſt ad dona, quia eorum notitia non in hominem per intellectum, ſed per affectum ad bonum, quem

Deus primò donat homini, quàm donet intellectum.

Confirmatur. Tenebræ oppoſitæ lumini gratiæ, ſicut peccata; hæc autem ſunt inclinationes ad bonum commutabile: ergo illa inclinatio ad bonum incommutabile, eſt lumen gratiæ.

Gratia declarata dicitur nitor animæ.

Nitor iſte eſt idem, quod ſplendor coram Deo, ſed nullus eſſe poteſt in anima maior ſplendor diuinus, quam quod præbet ei hoc lumen gratiæ: ergo illud dicitur nitor animæ. Maior, & conſequentia patent. Declaratur minor, quia iſte ſplendor eſt participatio accidentalis ſplendoris diuini, nempè bonitatis diuinæ in ſubſtantia.

Declaratur magis Homo non poteſt habere ſplendorem diuinum, niſi ſecundum participationem bonitatis diuinæ, ſed declarata gratia eſt hæc participatio.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ized by Goo